ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e
Fondé en 1925 Téléph. : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամսեայ 1900
Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ
2
ՄԱՅԻՍ
VENDREDI
2 MAI
1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8183 34EME ANNÉE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3984

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՏՕՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ

Մայիս Մէ՛կ :

Համաշխարհային տօն Աշխատանքի :

Փառատօն աշխատաւորներու :

Մանաւանդ յաղթանակ ընկերվարութեան :

Աւելի քան հարիւր տարուան անցեալ ունի ընկերվարական շարժումը արեւմուտքի մէջ :

ԺԹ. դարը բոլորովին պիտի յեղաշրջէր աշխարհի դիմագիծը, իբրեւ հետեւանք նոր գիւտերու եւ ճարտարարուեստի զարգացման :

Քաղքենի (բուրժուա) *դասակարգը, որ գլխաւոր դերակատարն էր եղած 1789ի ֆրանսական Մեծ Յեղափոխութեան՝ տապալելու համար ազնուականներու եւ կղերականներու բռնատիրական վարչակարգը, իր կարգին սկսած էր շահագործել նորաստեղծ դասակարգ մը : Ընչազուրկ – բանուորներու դասակարգը*(Պրոլետար) *:*

1848*ին հրատարակուած նշանաւոր* Մանիֆէստով, *գիտական ընկերվարութեան տեսաբանները՝ Կարլ Մարքս եւ Ֆրիտրիխ Էնգէլս՝ վերջնական ձեւ կուտային ընկերային նոր վարդապետութեան, որ հետզհետէ պիտի ծաւալէր Եւրոպայի ու Ամերիկայի մէջ :*

Ընկերվարական կուսակցութիւնները կազմուեցան՝ ամէն բանէ առաջ պաշտպանելու համար աշխատաւորներու շահերը՝ ընդդէմ բուրժուա – դրամատէրներու, որոնք կռթնած օրուան յետաշրջական կառավարութեանց վրայ, չարաչար շահագործումներ կը կատարէին :

Աշխատաւորները բաւարար չափով օրապահիկ չէին ստանար : Կ'ապրէին վատառողջ բնակարաններու մէջ : Կիներ եւ անչափահաս պատանիներ կ'աշխատցուէին ծանր գործերու մէջ՝ ոչինչ վարձատրութեամբ : Աշխատանքի ժամերուն չափ ու սահման չկար :

Ընկերվարութիւնը բարերար դեր կատարեց՝ բարելաւելու համար ընչազուրկներու վիճակը :

« Դասակարգային պայքար»ի նշանաբանին տակ անխնայ պայքար մղեց դրամատիրութեան դէմ : Արհեստակցական միութիւններու զօրութեամբ կազմակերպեց ճարտարարուեստի ամէն մէկ ճիւղի բանուորները : Ձեւակերպեց անոնց պահանջները՝ մասնաւորապէս աշխատավարձքի յաւելման եւ աշխատանքի ժամերու կրճատման մասին :

« Ութ ժամ աշխատանք, ութ ժամ հանգիստ եւ զբօսանք, ութ ժամ քուն » : Այս «երեք ութեր»ու նշանաբանին համար տարիներով պայքար մղուեցաւ :

Գործադուլը մեծագոյն զէնքն է եղած աշխատաւորներուն, — ու կը շարունակէ ըլլալ մինչեւ մեր օրերը : Յետաշրջական երկիրներու մէջ արգիլուած էր գործադուլը ,— ինչպէս այսօր «աշխարհի առաջին ընկերվարական պետութեան» մէջ :

Բանթողները յաճախ կը ստիպուէին զէնքի զօրութեամբ աշխատանքի երթալ , առանց իրենց պահանջներուն գոհացում ստանալու :

Մայիս Մէկը աշխատաւորներուն պատեհ առիթը կուտար ձեւակերպելու իրենց պահանջները՝ թափօրներով եւ մեծադղորդ ցոյցերով :

Այդ օրերէն ի վեր ահագին նուաճումներ կատարած է ընկերվարութիւնը :

«Դասակարգային պայքար»ը այլեւս կորսնցուցած է իր հին իմաստը :

Ընկերվարականները բազմաթիւ երկիրներու մէջ դադրած են այլեւս ընդդիմադիրի դեր ունենալէ եւ իրենց ձեռքն են առած իշխանութիւնը :

Ֆրանսայի մէջ 1936*ի «Ժողովրդական Ճակատ»ի կառավարութիւնը՝ ղեկավարութեամբ ընկերվարական կուսակցութեան՝ մեծապէս բարւոքեց աշխատաւորներու վիճակը :*

Ընչազուրկ չեն այլեւս անոնք : Ընկերային ապահովագրութիւնը, որդեծնութեան պարգեւը, ընտանեկան նպաստը, երեք շաբթուան վճարեալ արձակուրդը եւ այլ բազմաթիւ առաւելութիւններ մարդավայել կեանք մը ապահոված են անոնց :

Այս ազատ երկրին մէջ աշխատաւորները կը շարունակեն արժեցնել իրենց օրինաւոր պահանջները՝ շնորհիւ պարբերական գործադուլներու :

Մայիս Մէկը — Տօն Աշխատանքի — պանծացումն է ընկերվարութեան յաղթանակին :

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԽՐՈՒՇՉԵՒ ԵՒ ՎՈՐՈՇԻԼՈՎ ԴԻՄԱՒՈՐԵՑԻՆ ՆԱՍԸՐԸ

●

ՎՈՐՈՇԻԼՈՎ ՈՂՋՈՅՆԻ ԽՕՍՔԵՐ ԱՐՏԱՍԱՆԵՑ

Մոսկուա շքեղ ընդունելութիւն մը վերապահած էր Նախագահ Նասըրի : Ինչպէս կը նախատեսուէր արդէն, Վորոշիլովի հետ Խրուշչեւն ալ դացած էր օդակայան, դիմաւորելու համար Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան Նախագահը : Խորհրդային պատուիրակութեան մաս կը կազմէին նաեւ քաղաքական եւ զինուորական բարձրաստիճան այլ անձեր :

Օդակայանը զարդարուած էր խորհրդային եւ արաբական դրօշներով, որոնց մէջ զետեղուած էին Վորոշիլովի եւ Նասըրի նկարները : Բազմաթիւ արաբ ուսանողներ արաբերէն բարիգալուստի խօսքեր արտասանելով վազեցին դէպի Նախագահը, որ կը ժամանէր եւ ծաղիկներ նուիրեցին անոր : Իր պատուիրակութեան անդամներուն ընկերակցութեամբ Նասըր աչքէ անցուց պատուոյ երկու հարիւր պահակները, մինչ զինուորական նուագախումբ մը կը հնչեցնէր ազգային քայլերգները :

Մոսկուայի դիւանագիտական բոլոր շրջանակները ներկայ էին օդակայան , բացի Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ դեսպաններէն, նկատելով որ Սուէզի միջադէպէն ետք երկու երկիրները դիւանագիտական իրենց յարաբերութեանց չեն վերսկսած Արաբական Հանրապետութեան հետ :

15 *քիլոմեթրի վրայ արտակարգ պատիւներ եղան Նասըրի :*

Մառէշալ Վորոշիլով բարիգալուստի ճառ մը խօսեցաւ.— Ջերմօրէն կ'ողջունենք արաբ քաջ ժողովուրդը, որ բովանդակ Արեւելքի մէջ իր անկախութեան պայքարի դրօշը պարզեց աշխարհակալներուն դէմ :

Մառէշալը յարդանքի քանի մը խօսքեր ալ արտասանեց եգիպտացի եւ սուրիացի ժողովուրդներուն «այսօր միացած», չմոռնալով յիշել Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան խաղաղասիրական քաղաքականութիւնը :

Իր կարգին Նախագահ Նասըր արտասանեց արաբերէն ճառ մը, որ կէտ առ կէտ թարգմանուեցաւ ռուսերէնի.— Համոզուած եմ որ մեր ժողովուրդները իրարու կապող այս բարեկամութիւնը պիտի զօրանայ իմ այցելութեամբս եւ պիտի սերտանան մեր փոխ – յարաբերութիւնները :

Կրեմլինի մէջ Նասըրի տրամադրուած է ցարերու բնակած սենեակը, ուր վերջերս հիւրասիրուած էր Պելժիոյ Էլիզապէթ թագուհին : Խորհրդային թերթերը արձանագրեցին այս այցելութեան, մինչ «Փրաւտա» իր խմբագրականը նուիրած է անոր : Ընդգծելէ ետք , թէ Խ. Միութիւնը միշտ զօրավիգ եղած է իրենց անկախութեան համար աշխարհակալներու դէմ պայքարող ժողովուրդներուն, «Փրաւտա» կ'աւելցնէ.— Խորհրդային եւ Արեւելքի ժողովուրդները նոյն փափաքը ունին. ամէն ինչ ընել՝ պահելու եւ զօրացնելու համար խաղաղութիւնը եւ այս ձեւով է որ կը բնորոշուի խորհրդային քաղաքականութիւնը արաբական Արեւելքի մէջ ... աշխարհակալները տակաւին վերջ չեն դրած իրենց մեքենայութեանց ... այս պայմաններուն մէջ, իրենց ազգային անկախութիւնը պահպանելու համար միացեալ ժողովուրդներու պայքարը պիտի զօրանայ հին ու նոր ամէն ձեւի գաղթատիրութեանց դէմ :

Զորեքշաբթի օր Նասըր տեսակցութիւն մը ունեցաւ նախ Վորոշիլովի, ապա՝ Խրուշչեւի հետ. այցելեց ինքնաշարժի գործարանը : Գիշերը ի պատիւ իրեն հացկերոյթ մը տրուած էր Կրեմլինի մէջ : Հինգշաբթի ներկայ եղաւ Մայիս Մէկի տօնակատարութեանց, շարունակեց իր խօսակցութիւնները, գնաց Օփերա՝ կարապներու Լիճին ներկայացման : Արդէն իսկ սկսած է զանազան քաղաքներ այցելել :

ՍՈՒԷԶԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՏՈՒՑՈՒՄ ԿԸ ՍՏԱՆԱՅ

—o—

ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆ ՃՆՇՈ՞ՒՄ ԲԱՆԵՑՈՒՑԱԾ Է

Երեքշաբթի օր Հռոմի մէջ ստորագրուեցաւ վերջնական համաձայնագիրը՝ եգիպտական կառավարութեան եւ Սուէզի Ընկերութեան միջեւ : Եգիպտոս 28300000 *եգիպտական ոսկիի հատուցում մը պիտի ընէ Ընկերութեան :*

Այս գումարը պիտի յանձնուի յաջորդական եօթը վճարումներով, որոնց առաջինը՝ 5·300·000 *եգիպտ. ոսկի՝ պիտի ըլլայ ընթացիկ տարուան Յուլիս* 28*ին : Հինգ վճարումներ պիտի ըլլան* 1959, 1960, 1961, 1962 եւ 1963 *Յունուար մէկին : Իսկ վերջին վճարումը՝ երեք միլիոն ոսկի, պիտի կատարուի* 1964 *Յունուար մէկին :*

Ստորագրուած համաձայնագիրը կը նախատեսէ, թէ այս վճարումները Լոնտոնի մէջ պիտի ըլլան Թղթոսկիով , Փարիզի մէջ՝ ֆրանքով. իւրաքանչիւր եգիպտական ոսկիի համար նշանակուած է 2·87 *տոլարի համապատասխան սակ :*

Սուէզի Ընկերութեան ու եգիպտական կառավարութեան համաձայնագիրը ստորագրուեցաւ այն օրը՝ երբ Նասըր կը մեկնէր Մոսկուա. իր պաշտօնական առաջին այցելութիւնը արտասահման՝ Սուէզի միջադէպէն ետք :

Այս ձեւով Ջրանցքին ազգայնացումը՝ Եգիպտոսի կողմէ, միջազգային առումով կը վաւերացուի : Այլեւս Անգլիա եւ Ֆրանսա կրնան վերսկսիլ Եգիպտոսի հետ դիւանագիտական եւ առեւտրական իրենց յարաբերութեանց, որոնք խզուած էին 1956*էն ի վեր :*

Համաձայնագիրը վերջնապէս պիտի վաւերացուի երկու կողմերէն ալ հաւասարապէս, Մայիս 17*ին Գահիրէի մէջ գումարուելիք ժողովի մը ընթացքին :*

Ֆրանսական աղբիւրներու համաձայն Սուէզի Ընկերութեան տնօրէնները այս « պարտութիւնը» արձանագրած են՝ ենթարկուելով Միացեալ Նահանգներու ճնշումին : Ծանօթ չէ սակայն, թէ Ուաշինկթըն ի՛նչ ձեւի ճնշում բանեցուցած է :

ՏԽՐՈՒՆԻ

Պուէնոս Այրէսի մէջ յանկարծամահ եղած է վիպասան Ռէն (Ռ. Վարդանեան). ունի վէպեր ու պատմուածքներ, ինչպէս՝ «Գնդակահարուածները», «Որբերը», «Դագաղագործը» եւն : Ծնած էր Վան, երկար ատեն Հայաստան մնացած, յետոյ անցած Պոլիս, Եգիպտոս, Փրակա եւ վերջապէս Ամերիկա , ուր ատեն մը խմբագրած է «Արմենիա»ն :

ՖԼՈՐԻՏԱՅԻ մէջ Ապրիլ եօթին մեռած է Ե. Երան , հայերէնէ – անգլերէն եւ անգլերէնէ – հայերէն ծանօթ բառարաններու հեղինակը. յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցած է Ապրիլ 17*ին :*

"ՄԵԾ"ԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԻՆ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԻՒՆԸ

Արեւմտեան երեք տէրութիւնները՝ Անգլիա, Ամերիկա եւ Ֆրանսա իրարու միջեւ համաձայնութիւն մը կնքելով պատասխանեցին Ապրիլ 26*ի խորհրդային յուշագիրին, ի մասին «Մեծ»երու հանդիպումին նախապատրաստական աշխատանքներուն :*

Վերոյիշեալ յուշագիրին մէջ Խ. Միութիւնը կ'առարկէր թէ Արեւմտեան երեք դեսպաններուն հետ ժողով չէր կրնար գումարել, նկատի առնել ձայներու անհաւասարութիւնը : Ճիշդ այդ պատճառով, կ'առաջարկէր որ ժողովին մասնակցին Լեհաստան եւ Չեխոսլովաքիա , համահաւասար իրաւունքներով. այս ձեւով ձայները պիտի «հաւասարակշռուէին » :

Հակառակ անոր, որ առջի օր կ'ըսուէր թէ Լոնտոն համամիտ է Լեհաստանի եւ Չեխոսլովաքիոյ մասնակցութեան, Միացեալ Նահանգները ընդդիմացան. յաղթանակեց Տըլըսի տեսակէտը, որուն շուրջ «Երեք»ները համաձայնութիւն գոյացուցին : Արդարեւ, Միացեալ Նահանգներու Արտաքին նախարարը այն համոզումը ունէր, թէ նախապատրաստական աշխատանքներու համար դիւանագիտական ընդարձակ շրջանակ մը վտանգաւոր կրնար ըլլալ, «Մեծ»երու հանդիպումին համար :

Հետեւաբար՝ նախապատրաստական աշխատանքները պիտի կատարուին անջատաբար. այս առաջարկը նախապէս ներկայացուցած էր Մոսկուա : Արեւմուտքը , որ նախապէս համաձայն չէր, ներկայիս կը համակերպի, սպասելով արդիւնքին :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՎԱՐԺԱՊԵՏ ԱՏԸՆԱՈՒԸՐԻ համաձայն Խ. Միութիւնը Արեւելեան Եւրոպայի մէջ հրթիռներու 90 *արձակարաններ հաստատած, կամ հաստատելու վրայ է :*

ՖՐԱՆՍԱՅԻ բանաստեղծ Առակոն Կրեմլինի մէջ հանդիսաւոր կերպով ստացաւ Լենինի խաղաղութեան միջազգային մրցանակը :

ՊԶԱՆՍՈՆԻ քաղաքապետական թատրոնը ամբողջովին այրեցաւ երեքշաբթի առտու : Շինուած էր 1775*ին եւ ամէն տարի հոն տեղի կ'ունենար երաժշտական փառատօն մը որ ծանօթ է ամբողջ Եւրոպային :*

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ամէնէն արագ փիւնիքուլէրին *բացումը կատարուեցաւ առջի օր, Լիոն : Ժամը* 1500 *հոգի կը փոխադրէ եւ արագութիւնն է չորս մեթր* 75 *երկվայրկեանը :*

ՍԱԿԱՐԱՆ (*Ապրիլ* 29) *.— Զոյլ ոսկի* 520·000, *նափոլէոն* 3770, *զուից.* 3590 , *անգլ.* 4290, *քսան տոլարնոց* 18·120, *Թղթադրամ* (*զուգահեռական շուկայ*) *սթերլին* 1240, *տոլար* 445, *զուից* ·105·75, *պելժ.* 9·10, *լիր* 0·71 :

ՄԱՅԻՍ ՄԷԿԻ աշխատանքի տօնին առիթով . բոլոր թերթերու նման *Յառաջ* լոյս չի տեսներ :

ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՀՈԳԵՐ

Համաշխարհային երկրորդ պատերազմէն ի վեր միջազգային մամուլը արձագանգ կ'ըլլայ վտանգի մը, երիտասարդ-պատանիներու գործած ոճիր–արկածներուն, որոնք վատ անդրադարձում կ'ունենան ապագայ սերունդին բարոյականին վրայ: Թերթերը անընդհատ կը հնչեցնեն ահազանգը: Յօդուածագիրներ, ընկերաբաններ ու մանկավարժներ լըրջօրէն մտահոգուած են նոր սերունդին բարոյական դաստիարակութեան դժուարին հարցով: Քանի մը նմոյշներ:

Միացեալ Նահանգներուն մէջ խմբական դատավարութիւն՝ 15 – 18 տարեկան 600 պատանիներու: Պատճառները բոլորին ալ ծանօթ, — գողութիւն, սպանութիւն, խաբերայութիւն, անբարոյականութիւն եւայլն: Անգլիոյ մէջ 19 տարեկան տղայ մը երկու օրուան մէջ 11 հոգի սպաննեց, — սիրուհին 14 տարեկան էր, — մեծ մարդոց կարգին դասուելու եւ յիշուելու համար: Այս պարագան կարդալով յիշեցի պատմութիւն մը, — ունեւոր մը եկեղեցի մը շինել կուտայ, որ պէս գի յաւիտեան յիշուի անունը: Չունեւոր մը կը մտածէ թէ ի՞նչ պէտք է ընէ որ իր անունն ալ յիշուի ունեւորին հետ, — կը քանդէ եկեղեցին: Որպէսզի գրեն թէ Ք. շինեց, Ց. քանդեց:

Այստեղ, Փարիզ, երեսուն պատանիներ կը ձերբակալուին միեւնոյն յանցանքներով, հերոսները 15 – 20 տարեկան, իրենց պետը 17 տարեկան: Խ. Միութեան մէջ, 15 – 18 տարեկան պատանիներ դըպրոցէն կը փախչին, կը խմեն, ամայի փողոցներուն անկիւնները դարանակալ՝ անցորդներուն վրայ կը յարձակին ու կը կողոպտեն, Գերմանիոյ, Իտալիոյ, Ճափոնի մէջ նոյն պատկերը, մէկ խօսքով տարափոխիկ հիւանդութեանց պէս տարածուած ամէն տեղ: Կան թերթեր որոնք կ'առաջարկեն բնաւ չգրել այս դէպքերուն մասին, — ինչպէս Խ. Միութեան եւ Գերմանիոյ մէջ, — կամ չյիշել դերակատարներուն անունները, նկատելով որ այս պատանիներուն ջղային դրութիւնը արդէն փափուկ է, կարդալով իրենց անունները բոլորովին կը յուսահատին:

Ամերիկայի մէջ կարգ մը լրջախոհ ու փորձառու անձնաւորութիւններ կը կարծեն թէ մանուկներուն ու պատանիներուն տրուած սանձարձակ ազատութիւնը տղուն բարոյական նկարագիրը կը խաթարէ: 14 – 15 տարեկանները — մանչ ու աղջիկ — ամէն ինչ բացարձակօրէն ընելու ազատութիւնը ունին: Մեծերը եւ ծընողքները տրտնջալու եւ առարկութիւն ընելու իրաւունքը չունին: Միայն լռելու, լսելու եւ այո ըսելու պաշտօն ունին:

Իբր արմատական միջոց կ'առաջարկեն՝ պատիժները խստացնել: Աւելին՝ դպրոցներուն մէջ ծեծի դրութիւնը վերահաստատել:

Վիճակագրութեան մը համաձայն՝ առաջին տեղը կը գրաւէ Խ. Միութիւնը, Գերմանիա, Ամերիկա, Անգլիա, Ֆրանսա եւայլն: Մասնաւորաբար Խ. Միութիւն եւ Գերմանիա կը զգուշանան գրելու այս հարցին մասին:

Կարգ մը թերթեր ծնողքները պատասխանատու կը գտնեն ու կը դատապարտեն ըսելով, — Պզտիկները կը չփացնեն մոն շու, մոն անժ, մոն թրէզոր, լափէն, փուլէ, եւայլն փաղաքշական ածականներով: Անոնց կարելի ու անկարելի փափաքներուն գոհացում կուտան, ոչ մէկ մերժում պարտք ընելու գնով, հարիւր հազարներ ֆրանք արժէքով նուէրներ կ'ընեն, սենեակ մը լեցնելու չափ: Մեր ծնողքները տօնական օրերուն առթիւ խնձոր մը կամ նարինջ մը նուէր կուտային մեզի եւ շատ գոհ կ'ըլլայինք: Խօսքը պզտիկին է, մինչդեռ երբ մենք մանուկ էինք՝ մեզի կ'ըսէին.— Ջուրը պզտիկին, խօսքը մեծին: Բայց հիմա, խօսքն ալ պզտիկին է, ջուրն ալ: Հեղինակաւոր կարծիքը տալու, վերջին խօսքըն ըսելու պատիւը անոր կը պատկանի:

Պզտիկներուն ներկայութեամբ օրն ի բուն, գիշեր ու ցերեկ, կը խօսուի դրամի մասին: Կ'ըսեն.— Դրամ վաստկելու համար ամէն միջոց ներելի է, միջոցներուն մէջ խտրութիւն դնելու չէ, պատիւ-մատիւ պարապ խօսքեր են, Նափոլէոն ըսած է՝ դրամ, դրամ, դարձեալ դրամ, ի՞նչ փոյթ թէ Նափոլէոն դրամ ունենալով հանդերձ կորսնցուց պատերազմը, կամ՝ ես ապրիմ, ինձմէ վերջ ջրհեղեղ:

Խեղճ տղան, մինչեւ 15 տարեկան, այս խածներովը լիացած եւ փաղաքշական ածականներէն չփացած, իր ծնողքէն սորված զանազան ու զարմանազան գիտելիքներով զինուած՝ կը նետուի հրապարակ համարելով ինքզինքը ամենագէտ ու ամէնակարող: Հետամուտ կ'ըլլայ առանց ճիգի, քրտինքի եւ աշխատանքի մեծ գումարներ շահիլ, իշխանի մը պէս ապրելու համար, նկատելով որ աշխատիլը անուսեններուն տրուած է: Հօս փակագիծ մը: Հալէպի եւ Պէյրութի մէջ ճառախօսները ջարդերէն ազատած որբերուն կ'ըսէին.— Դուք մեր ապագայ յոյսերն էք, մեր լոյսերը, մեր սիւները, խլեակները, հայրենիքի կրանիթեան պատերը եւայլն: Տղաքը այս բոլորը լսելէ ետք, նախակրթարանը չաւարտած երբ իրենց կը հարցուէր թէ ի՞նչ արհեստի պիտի հետեւին, կը պատասխանէին.— Մենք արհեստաւոր պիտի ըլլանք ...:

Չաշխատելու կամ պզտիկ ճիգով մը հսկայ գումարներ չորթելու վարդապետութեան ծառայող տղաքը, այս 15 տարեկան թրէզոր – անժերը կը դառնան մէկ մէկ պատուհաս ընկերութեան, մարդկութեան եւ իրենց ծնողքներուն գլխուն: Սանձարձակ վազք, ոչ խօսք մտիկ կ'ընեն, ոչ ալ խրատ: Օր մըն ալ կը մտնեն բանտ:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ԳՐԱՒՈՐ ԵՒ ԲԱՆԱՒՈՐ ԽՈՍՏՈՒՄՆԵՐԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

1920, Դեկտեմբեր 2ին խաղաղ պայմաններու մէջ, առանց արիւն թափելու խորհրդայնացաւ Հայաստանը: Հ. Հանրապետութեան կառավարութիւնը խուսափեցաւ պատերազմի մէջ մտնել Խորհրդային Ռուսիոյ հետ:

Մոսկուայէն եկած խորհրդային ներկայացուցիչ Լեգրան իր 25 – 30 ընկերներով հասաւ Երեւան, երկար խորհրդակցութիւններ Հ. Հ. ներկայացուցիչներու հետ եւ ստորագրուեցաւ դաշինք, որու առաջին կէտն էր, որ Հայաստանը պիտի լինի անկախ: Մինչեւ աքաղաղը կանչելը, ամէն ինչ ուրացան, ուրանալով իրենց տուած գրաւոր եւ բանաւոր խոստումները:

Բանտ, աքսոր, գնդակահարութիւն, կացնահարութիւն, թալան, առեւանգում, որուն պիտի հետեւէր 40 օրեայ Փետրուարեան համաժողովրդական ապստամբութիւնը, բոլշեւիկեան բռնակալութեան դէմ: Հայ ժողովուրդը միակամ, միասին եւ միացեալ ճակատով պոռթկաց եւ ընդվզեցաւ բոլշեւիկեան ոճրագործներուն հանդէպ:

Ռուբինեան հարստութեան անկումէն վեց դար յետոյ Սարդարապատի, Ղարաքիլիսէի եւ Բաշաբարանի հերոսական ճակատամարտերուն մէջ ձեռք բերուած հայ ժողովուրդի հարազատ զաւակներու դիակներու վրայ, անկախ եւ ազատ Հայաստանի վառուած ճրագը, կրկին անգամ մարուեց, Մոսկուայի եւ Անգարայի ձեռքով եւ համախորհուրդ:

Մութն ու խաւարը պատեց մեր լեռները եւ 1921 Ապրիլ 2ին տասնեակ հազարաւոր հայ քաղաքացիները, ցուրտ ձմրան, մեր լեռներու վրայով, անցնելով Արաքսը, հասաւ մեր բարեկամ Պարսկաստանը եւ դէպի հեռաւոր գաղթաշխարհը:

Մոսկուայի վարիչները միայն հայ ժողովուրդին չէ որ խաբեցին եւ ուրացան իրենց տուած խոստումները, այլեւ շատ մեծ ու փոքր ազգերու եւ ժողովուրդներու:

1918ին անկախութիւն հռչակեցին Պալթեան երեք երկիրները, Լիթուանիա, Լաթվիա եւ Էսթոնիա: Խորհրդային Ռուսիան այս երկիրներուն հետ կնքեց ու ստորագրեց հաշտութեան եւ ոչ յարձակման դաշինք: Սակայն ինչպէս միշտ եւ ինչպէս ամէն տեղ, Մոսկուայի վարիչները խլրտացին ներքին մութ աշխատանքներով ամէն կերպ կ'աշխատէին խորտակել այդ երկիրներու ազատութիւնը եւ անկախութիւնը, այդ երկիրները միացնելու համար Խ. Ռուսիոյ, ճիշդ այնպէս, ինչպէս եղաւ կովկասեան երեք ազգերը եւ ժողովուրդները, որոնք զէնքի ուժով այսօր մաս կը կազմեն մեծ Ռուսաստանին:

1940 Ապրիլին, արտաքին գործոց նախարար Մոլոթով մի շարք առաջարկներ անելէն յետոյ, զանազան պատրուակներու տակ, թունաւորելով ներքնապէս այդ երեք ազատ երկիրները, 1940 Յունիսին, Կարմիր Ռուսիոյ հարիւր հազարաւոր զօրաբանակները կազմ ու պատրաստ, հազարաւոր հրասայլերով ու սաւառնակներով, արագ կերպով բռնագրաւեցին ու խորտակեցին այդ երեք երկիրները, յայտարարելով կցումը Խորհրդային Ռուսիոյ:

Մօտ երկու հարիւր հազար քաղաքացիներ, մտաւորականներ, քաղաքական եւ զինուորական գործիչներ, քշեցին դէպի Սիպերիոյ ցրտաշունչ սառնամանիքները, որոնք անհետ կորան, իսկ երիտասարդ կռուողներուն ու դիմադրողներուն, հազարներով ջարդեցին ու գնդակահարեցին, բանտերուն ու նկուղներուն մէջ:

Այսպէս կատարեցին իրենց գրաւոր դաշինքները ու խոստումները դժբախտ Պալտեան երկիրներուն հետ, որոնք մինչեւ այսօր կը մնան բոլշեւիկեան դաժան բարբարոս լուծին տակ: 40 տարուան ընթացքին բոլշեւիկեան բռնապետութեան համայնավար ներկայացուցիչները, գրաւոր եւ բանաւոր դաշինքներ ու խոստումներ տալով, Երեւանէն մինչեւ Պալթեան երկիրները, մինչեւ Փոցտամ, Եալթա, Թեհրան, Արեւելեան Եւրոպայի երկիրները եւ մինչեւ 1955 Ժընեւի մէջ գումարուած մեծերու ժողովը, միշտ խաբեցին եւ ուրացան իրենց խոստումները, միջազգային խորհրդաժողովները եւ Միացեալ Ազգերու կազմակերպութիւնը, դարձնելով իրենց համար քարոզչական ամբիոն, յանուն համայնավարութեան:

Քանի մը յօդուածագիրներ, եզրակացնելով, երբ դարման կ'առաջարկեն կէս դար ետ. քայլ ընել, ուսումնասիրել այն ժամանակուան ընկերային ու ընտանեկան բարքերը, լաւ բաները առնել ու կիրարկել մեր կեանքին մէջ: Օրինակ, մեծերուն հանդէպ յարգանք, ակնածանք, հընազանդութիւն առանց չափազանցութեան: Ուրիշ խօսքով՝ հետեւիլ նորաձեւութեանց կանոններուն, ու կ'աւելցնեն.— Նորաձեւութեանց մասնագէտները յաճախ ետ քայլ կ'ընեն կը քրքրեն ու կը պրպտեն հինը ու բարեփոխելով իբր նորութիւն կը հրամցնեն հանրութեան: Մարդկային պատմութիւնն ալ միշտ հինին կրկնութիւնն է:

Վերջացնելով, կ'ըսեն որ եթէ այսպէս շարունակուի, մարդկութիւնը կ'երթայ դէպի ամբարոյութիւն եւ անիշխանութիւն: Ընտանեկան եւ ընկերային կեանքըն ալ կը դառնայ ապականութիւն, մէկ խօսքով Սոդոմ – Գոմոր:

ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏՑԻ

ՀԱԼՈՂ ՍԱՌՈՅՑԸ

(ՄԵՐ ԴՐԱՑԻՆԵՐԸ)

Բ. ԹԱՇԵԱՆԻՆ

Եթէ քաղաքներն ու պետութիւնները կողմ, սահման ու դրացի ունին, ուրեմն ինչո՞ւ այն փոքրիկ հողամասը (40×110 ոտք), որուն տէրն ու տիրականն եմ ես, եւ որուն վրայ կառուցուած է տունս ու կ'աճի պարտէզս, պիտի չունենայ յիշատակութեան արժանի սահման ու դրացի:

Իմ տիրակալած հողամասի սահմաններն են՝ արեւելքէն Գըրթերը, որոնք, ծերացած կամ ծերանալու վրայ եղող երկու զարմիկներ, վեց տարիէ ի վեր միեւնոյն յարկին տակ՝ միասին ապրելով՝ փախցուցած են քունը մեր միւս դրացիին՝ Տիկին Փաուլ Լա Բօղային, որ չի կրնար ըմբռնել թէ, փոխանակ ներկայ կացութիւնը պահելով մեղքի մէջ թաթախուելու, ինչո՞ւ անոնք չեն ամուսնանար իրարու հետ եւ խաղաղեցնէր դրացիներուն գայթակղած միտքերը:

Շիտակն ըսելով՝ գայթակղողն ալ մինակ ինքն է: Մենք, օրինակի համար, մինչեւ անոր բամբասող բերնին բացուիլը, այդ մասին չէինք մտածած, ոչ եպէրելլ գտած անոնց միասին ապրիլը. ընդհակառակն՝ կինս գորովալի բան մը կը գտնէր այդ կենակցութեան մէջ՝ զանոնք նմանցնելով առանց յենարանի մնացած երկու բաղեղներու, որոնք, թէեւ առանձին առանձին չեն կրնար ուղիղ ոտքի կենալ, բայց միասին, իրարու օգնութեամբ եւ իրարու վրայ յենլով, ձեւով մը կը մագլցին վեր:

Դառնալով մեր սահմանագծումի աշխատանքին՝ ըսեմ, որ Լա Բօղաները մեր արեւմտեան կողմն են: Տան ճակատը, որ հիւսիսի կողմն է, կը նայի լայն ու բանուկ Վուտհէյվն ծառուղիին, եւ մեր ետեւ կ'ապրին Լարսընները, սկանտինաւեան ընտանիք մը: Անոնք համեմատաբար նոր են. առաջ մեզի դրացի չէին եւ, չեմ ալ գիտեր թէ, ո՞ւր կ'ապրէին: Բայց երբ Սեբաստացի Ծէքը մեռաւ ու իր այրին յաջողեցաւ իր երկու աղջիկները պըսակել իրեն հայրենակից (Համպուրկցի) երկու երիտասարդներու հետ, ծախու հանեց տունը: Լարսընները եկան ու գնեցին զայն, նորոգեցին, բարեզարդեցին եւ փոխադրուեցան հոն:

Սեբաստացի Հայուն գերմանուհի կինը, չեմ գիտեր թէ ինչու, տունը ծախու հանելէ առաջ, հարկ տեսաւ բացատրութիւն տալ ինծի:

— Ահագին տան մէջ մինակս ի՞նչ պիտի ընեմ,— ըսաւ ան պարտէզիս ցանկապատին վրայէն՝ աշխատանքէ կոշտացած ու ճմռթկած իր ձեռքերը տրորելով:

— Բայց եթէ փեսաներդ, աղջիկներդ ու թոռնիկներդ գան, կը լեցնեն տունը.— ըսի ես միամտօրէն:

— Քեզի բան մը ըսե՞մ: Կ'ուզե՞ս ճըշմարտութիւնը գիտնալ: Ճիշդ այդ բանին համար է, որ տունը ծախել կ'ուզեմ: Երբ տեղ չունենամ, չեն գար, աւելորդ ծախս ու յոգնութիւն չեն պատճառեր ինծի: «Տեղ մը չունի» կ'ըսեն ու կը նստին տեղերնին: Բայց երբ տունը մեծ է ու պարապ, կառք նստողը, կը վազէ հոս: Ալ բան գործ չունիս, եփէ ու թափէ անոնց համար ...

— Քանի՞ի կը կարծես թէ կրնաս ծախել տունդ:

— Տասնըեօթը հազար հինգ հարիւր տոլար կ'ուզեմ:

— Քիչ մը շատ չէ՞:

— Այդ գումարը առաջին գինս է:

Ի՞նչ, մէ՞կ կը գիտէք, որ տուն կը փնտրէ:

— Այո, բարեկամ մը ունիմ, տուն գընելու միտք ունի:

— Այն ատեն բեր, թող տունը անգամ մը տեսնէ. ես անոր նոր գին կուտամ, գինը քիչ մը կ'իջեցնեմ: Կ'իջեցնեմ նաեւ միջնորդչէքդ, եթէ այդպէս փափաքիս:

— Օ՛, ես միջնորդչէք պահանջելու միտք չունիմ: Բայց, խնդրեմ, ըսէ թէ՝ այդ բոլոր պակսեցնելիքներդ պակսեցնելէ վերջ, տունը քանի՞ի կրնաս ծախել:

— Տասնըհինգ հազար հինգ հարիւրի:

— Աղէկ, պիտի խօսիմ բարեկամիս հետ:

Բաժնուելէ վերջ, մտայ տուն եւ հեռաձայնեցի բարեկամիս: Եկաւ իր կնոջ հետ, եւ վերէն վար պտտեցան տունը: Ունեցած քիչ մը դրամը ծանր աշխատանքով ու դժուարութեամբ շահած մարդ էր. պահանջուած գումարը շատ մեծ գըտաւ: Անկիւն մը քաշուած եւ թուղթն ու մատիտը առած՝ նորոգութեան կարօտ մասերուն ու անոնց հաւանական ծախքերուն ցանկը կազմեց եւ, իբրեւ վերջին գին, տասներկու հազար տոլար առաջարկեց:

Գերմանացի կինը նեղուեցաւ, իր ձայնին շեշտն ու դիմագիծը յանկարծ փոխուեցան, բառերու տեղ կարծես սառոյցի բեկորներ կը թափէին բերնէն ... Այլեւս յամենալուն մէջ իմաստ չկար. «գիշեր բարի», ըսինք ու ելանք դուրս:

— Վա՛ու, նեղացաւ, — ըսաւ բարեկամս դուրսը ինծի:

— Թող նեղանայ, հոգդ ...

Մեր տունը, սուրճի գաւաթներուն վրայ, բարեկամս ու ես շարունակեցինք խօսակցութիւնը: Ջանացի համոզել զինքը, որ հազար տոլար մը վեր ելլէ, բայց ան դժկամակեցաւ:

— Ձմեռ մը վրայէն անցնի նէ՝ միտքը կը փոխէ, — ըսաւ:

Ալ չպնդեցի:

ԱՐԱՄ ՀԱՅԿԱԶ

(1 Շար.)

Համայնավար աշխարհին մէջ ամէն ինչ կարելի է անել եւ անպատիժ մնալ, սակայն ռուսական բոլշեւիզմը քաջութիւնը ունեցաւ եւ դրսի ազատ աշխարհին եւս խաբել :

Համայնավար աշխարհին մէջ, երբ չեն խնայել նոյնիսկ իրենց երէկուան կուռքերուն, իրենց կուսակցութեան հիմնադիրներուն, ղեկավարներուն, գործիչներուն, որոնք անգութօրէն սպանուեցան, խեղդուեցան, գնդակահարուեցան ու անյայտ կորան, իբրեւ դաւաճաններ, իբրեւ օտար եւ պետութեան գործակալներ, ժողովուրդի թշնամի, ֆաշիստ եւ հակահամայնավար :

Մարդկային պատմութեան մէջ չտեսնուած մի կուսակցութիւն եւ մի պետութիւն, որուն համար արժէք չունի մարդկային կեանքը, սրբութիւնը, ազնիւ խօսքը, կրօնը, ընտանիքը, բարոյական ըմբռնումը եւ բարոյական ըմբռնումը :

Ասոնց տեղը մեղադրեալի նստարանն է, այլ ոչ թէ միջազգային խորհրդաժողովները :

Մառեչալ Բաղրամեան, որ ներկայիս պատասխանատու պաշտօն ունի Մոսկուայի մէջ, կարմիր բանակի քառասնամեակի առթիւ կը յայտարարէ «մեր բանակը ենթարկուեցաւ Եագոտայի, Եժովի եւ Բերիայի ոճրային արարքներուն, որոնք մաքրագործեցին մեր բանակի բարձրաստիճան զինուորական ղեկավարները եւ շատ արժէքաւոր քաղաքական եւ կուսակցական դէմքեր, սակայն ցաւալին այն է, որ այդ բոլորը կը կատարուէր Ստալինի գիտակցութեամբ եւ նրա մասնակցութեամբ » :

Ահա պատկերը Խորհրդային Ռուսիոյ պետութեան եւ համայնավար կուսակցութեան : 1918 – 19 թուականներուն, Լենին, իր երկարապատում ճառերուն մէջ կը յայտարարէր . « Ազգերու ինքնորոշումը կը կազմէ մեր յեղափոխութեան հիմնական նպատակը» : Սակայն երբեք չյարգեցին այդ յայտարարութիւնը եւ սկիզբէն մինչեւ մեր օրերը միշտ եւ ամէն տեղ դաւեցին ազգերու եւ ժողովուրդներու ինքնորոշման դէմ, քայքայելով ու խորտակելով ազատ եւ անկախ հայրենիքները, մէջը լինելով եւ մեր հալածական հայրենիքը :

Այսօրուան նոյն ոգիով ու շունչով կը յայտարարէ կոմկուսի առաջին քարտուղար եւ Խորհրդային Ռուսիոյ միահեծան տէրը՝ Ն. Խրուշչեւ թէ «մեր քաղաքականութիւնը»ինչպէս միշտ հիմնուած է խաղաղ համակեցութեան սկզբունքի վրայ :»

Եւ իրաւ որ տասնեակ տարիներ եւ տասնեակ մեծ ու փոքր ժողովուրդներ ու ազգեր, շրջապատուած երկաթեայ պարիսպներով, բռնագրաւուած զէնքի ուժով, կը պահէն ռուսական չարաչուք բոլշեւիզմին կրունկին տակ, յանուն Խորհրդային Ռուսիոյ «խաղաղ համակեցութեան» : Բառեր, բառեր, եւ բառեր... Մոսկուայի վարիչները հաւատարիմ կը մնան միշտ Լենինի այն կտակին, թէ «երբ անհրաժեշտ լինի պէտք է գործադրել խորամանկութիւնը եւ ճարպիկութիւնը :

Այսօր ալ իրենց, յաճախակի դրաւոր առաջարկներով եւ աւելի շուտ քարոզչական մուխ նպատակներով, թունաւորել կ'ուզեն խաղաղ աշխարհը : Ինչո՞ւ :

Պէտք է արտասահմանի մէջ ամերիկեան զինուորական խարիսխները հաշուեյարդարի ենթարկել, պէտք է պահել արեւելեան Եւրոպայի քաղաքական դրյավիճակը, չէզոք գօտի ստեղծել Արեւմուտքի եւ Արեւելքի մէջ : Արեւմտեան երկիրներու մէջ եղած օտար զօրքերը դուրս բերել եւ կամ թէ կրճատել եւայլն, եւայլն :

Մոսկուայի դաւադիր վարիչները գիտեն թէ ինչ կ'ըսեն եւ թէ ինչ կ'ընեն ... Կ'ուզեն քայքայել ու պառակտել Ատլանտեան Ուխտի պետութիւնները : Կ'ուզեն վաղուան համար ազատ եւ ապահով դաշտ ունենան, որպէսզի յարմար առիթին եւ յարմար ժամանակ, կարմիր զօրաբանակները «Ինդերնասիոնալ» երգելով յառաջանան դէպի Արեւմտեան Ազատ երկիրները ... ինչպէս տէր դարձան Արեւելեան երկիրներուն :

Արեւելեան Գերմանիան եւ Արեւելեան երկիրները այսօր կը հանդիսանան իբրեւ զինարան եւ իբրեւ զօրանոց Մոսկուայի ննենգ վարիչներուն համար : «Համայնավարական մենատիրութեան հաստատումը ամբողջ աշխարհի մէջ» : Ահա անոնց աչխատանքին ու անոնց յաճախակի դիմումներուն բուն նպատակը, ով ականջ ունի թող լաւ լսէ ... ժամանակին դժբախտաբար շատ հաւատք ընծայեցին Ռուսիոյ բոլշեւիկ վարիչներուն, մանաւորապէս Ռուզվելթի եւ Չրչիլի շրջանում : Ցուսանք թէ այդ սխալը նորէն պիտի չկրկնուի :

Ազատ աշխարհը պէտք չէ մոռնայ, որ Խորհրդային Ռուսիոյ պետութեան ղեկը կը գտնուի ռուսական բոլշեւիզմի ձեռքը : Ռուսական չարաչուք բոլշեւիզմը, որ չարիքը կը հանդիսանայ ազգերու եւ ժողովուրդներու ազատութեան եւ անկախութեան եւ աշխարհի խաղաղութեան :

Գ. ԲԱԼԱՅԵԱՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՀԱՍԿ, պաշտօնաթերթ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսարանի : Թիւ 3, Մարտ 1958 : Բացառիկ թիւ նուիրուած Զարեհ Ա. Կաթողիկոսի ընտրութեան Բ. տարեդարձին :

ՍԻՈՆ պաշտօնաթերթ Երուսաղէմի պատրիարքարանին, Մարտ 1958, թիւ 3 : Երուսաղէմ, Յորդանան :

ԱԿՕՍ, ամսագիր գրականութեան եւ արուեստի թիւ 3, Մարտ 1958 : Պէյրութ (Լիբանան) :

ՄԻԿՈՅԵԱՆԻ ԿԵԱՆՔԷՆ

Նախկին համայնավար Մարկարէթ Բուբէր – Նոյմանն, որ 1932ին Միկոյեանի կողմէ հիւրասիրուած է Սոչի, կը նկարագրէ իր յիշատակներուն մէջ Միկոյեանի անձնաւորութիւնը : («Փոցտամէն Մոսկուա», Գերմ. 470 էջ : Տեսակ մը «Բանտէ բանտ» նկարագրութիւն, Շթութկարտ, 1957 : Ծ. Թ.) :

Սոչիէն ոչ շատ հեռու կը գտնուէր ժողովրդական կոմիսար Անաստաս Իվանովիչ Միկոյեանի վիլլան : Օրին մէկը հրաւէր ստացանք ճաշի : Միկոյեան եւ իր կինը ընդունեցան մեզ մեծ եւ շրջանակաձեւ նախասրահին մէջ իրենց ամառանոցին որ պէտք էր նախորդ դարու սկիզբի ատեններ շինուած ըլլար : Փոքրահասակ, ջղուտ եւ աշխուժ՝ Միկոյեան ողջունեց իր հիւրերը առանց ձեւակերպութեան, այնպէս որ ոչ մէկ լռութեան վայրկեան գոյացաւ եւ մարդ խակոյն այն զգացումը ունեցաւ թէ զիրար կը ճանչնայինք երկար ատենէ ի վեր : Տանտիրուհին գոց գոյն մազերով կին մըն էր հեզ եւ մայրական դէմքով այլեւ հաճելի ձայնով :

Սեղանը սարքուած էր պարտէզին տնակին մէջ որ շուքին տակ էր, բայց ամառուան տաք օրուան ճնշիչ օդը կոխած էր նաեւ հոդ : Ասկէ զատ տաք պոռչը (ռուսական խառն ապուր), եւ տակ կերակուրը ճաշակելով շոգելոգանքի մը մէջ կը զգայինք ինքզինքնիս : Պարենաւորման եւ առեւտրական գործերու ժողովրդական կոմիսարին մօտ ճաշը աւելի համեստ էր քան կուսակցական գործիչներու կաղդուրման տունին մէջ : Այնուամենայնիւ կարելի էր առատ համարել այս ճաշը, նկատի ունենալով երկրի ընդհանուր պակասները :

Միկոյեան խօսակցութիւնը իսկոյն Գերմանիոյ վրայ բերաւ, բայց ոչ թէ անոր քաղաքական կացութեան, այլ նիւթի մը վրայ որ յատկապէս իր սրտին մօտ էր : Գովեց գերմանական պարէնանիւթերը, որոնք բուն ուտելիքին տեղը բռնելու համար կը պատրաստուէին, ապուրի քառակուսիները չոր բանջարեղէնը, փոշիկաթը եւ Քնոր հաստատութեան սխեռաեր շիկները եւ յայտնեց թէ կը մտածէ այս յառաջդիմական գիւտերը Խ. Ռուսիոյ մէջ գործածութեան դնել որպէսզի պարենաւորման դժուարութեանց յաղթէ : Գովեց նաեւ գերման, ֆրանսացի եւ պելժիացի աշխատաւորներուն վարպետութիւնը ճաշարարուծութեան մարզին մէջ : Ըսաւ թէ այժմ Ռուսիոյ մէջ մեծ քարոզչութիւն մը պիտի սկսուի ճաշար բուծանելու համար, որպէս զի միսի պակասը յաղթահարուի :

Երբ Միկոյեան իմացաւ թէ ես երախայ եղած ատենս — թէեւ միայն խաղալու համար — շատ մը ճագարներ ունեցած էի ուզեց գիս իբր մասնագէտ ճագարաբուծութեան (կրոլիկովոդստվօ) պաշտօնի կոչել եւ ըրաւ ինծի շարք մը հարցումներ բոլորովին լրջօրէն : Մանաւանդ կ'ուզէր գիտնալ թէ ինչպէս ես կրցած էի առաջքը առնել տարափոխիկ հիւանդութեանց զանոնք բուծանած ատենս : Երբ հայնց (ամուսինը. Ծ. Թ.) թարգմանեց թէ, իբր երախայ, իմ ամբողջ գիտցածս այս խնդրին շուրջ գրքոյկէ մը սորված եւ ամէն հիւանդութիւնները դարմանած էի, այն ատեն իր հիացմունքը անսահման եղաւ գերման վարպետութեան մասին : Միկոյեան նկարագրեց թէ ինչ անյաջողութիւններ ունեցած էին ցարդ ճագարաբուծութեան ձեռնարկին մէջ : Թէեւ յաջողուած է բազմաթիւ գործարաններու մէջ միասնական բուծանում կատարել, որ ամբողջ գործաւորութեան պիտի նպաստ բերէր, բայց նկատուած է որ գործաւորները փոխանակ կենդանիներուն մաքրութեան եւ կանոնաւոր ճարակման հոգ տանելու, ղագարներուն պահուն իրենց համար հաճոյք մը հանած էին ատկէ եւ փայտերով սխտորին ծակերէն ներս, կենդանիները սաղին – անդին ցատկռտել կուտային : Ասկէ զատ կարճ ժամանակի մէջ ամէն տեղ համաճարակներ կը ծագէին ճագարներուն մօտ, որոնք կը տասանորդէին այնքան սուղ գիներով ներածուած տեսակներու թիւը :

Ճաշէն ետք միասնաբար շրջեցանք գեղեցիկ պարտէզին մէջ եւ Միկոյեան հրաւիրեց մեզ մարզանքի ձողի վրայ բարձրանալու մրցումի եւ իբր վարպետ մը առանց դժուարութեան յաղթեց : Իր Տիկինը խօսեցաւ իր չորս զաւակներուն մասին, որոնք արձակուրդի պատճառով պիոներներու կայանի մը մէջ կը գտնուէին եւ յանձնարարեց մեզի անգամ մը այնտեղ երթալ :

Գերմ.է թարգմ. Պ. ՖՐՈՒՆՃԵԱՆ

ԸՆԿ. ԳԱՌՆԻԿ ԳԻՒՁԱԼԵԱՆ

(ԿԵՆՍԱԳՐԱԿԱՆ ԳԻԾԵՐ)

Ընկեր Գառնիկ Գիւզալեանի վաղաժամ մահը՝ խոր սուգի մատնեց մեր բոլոր ընկերները, յատկապէս Ճեմարանի իր երբեմնի աշակերտներն ու մտաւորական շրջանակները, ուր սիրուած եւ յարգուած էր իբրեւ փորձառու ուսուցիչ եւ հմուտ պատմաբան :

Ծնած էր 1893ին Փարպի գիւղին մէջ : Նախնական կրթութիւնը ստանալէ յետոյ ծննդավայրի ծխական վարժարանին մէջ ընդունուած է էջմիածնի Գէորգեան ճեմարանը, աւարտելով ճեմարանի լրիւ դասընթացքը : Առաջին համաշխարհային պատերազմի տարիներուն կարճ ատեն մը զբաղած է գաղթականներու օգնութեան գործով, ապա եղած է ուսուցիչ Երեւանի Գայեանէեան վարժարանին մէջ : Մասնակցած է Փետրուարեան Ցեղափոխութեան պոլշեւիկներու դէմ : Ապստամբութեան ճնշումէն ետք տարագրուած է Պարսկաստան : 1923ին անցած է Փրակա ուսանելու եւ աւարտած է Փրակայի Համալսարանին Պատմագիտական բաժինը :

Այնուհետեւ անցնելով Սուրիա, կարճ ատեն մը եղած է տնօրէն Արար Բունարի ազգային վարժարանին : 1932էն մինչեւ 1957 ամբողջ քսանհինգ տարի պաշտօնավարած է Համազգայինի Նշան Փալանճեան ճեմարանին մէջ, աւանդելով Հայոց եւ Ընդհանուր Պատմութիւն : –

Պատանի հասակէն մասնաւոր սէր ցոյց տուած է դէպի պատմագիտութիւնը եւ առ հասարակ դէպի հայ մշակոյթը : Անյագ ընթերցող էր եւ գրքի սիրահար : Իր գրական – հասարակագիտական հետաքրքրութիւնը պատմագիտական հարցերու շուրջ էր : Իր գրչին կը պատկանին բազմաթիւ յօդուածներ Հայոց պատմութեան եւ հայ մշակոյթի հարցերու նուիրուած : Առանձին հատորներով լոյս տեսած են.— «Հայ քաղաքական մտքի զարգացումը եւ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը », « Պատմական խնդիրներ », «Նիկ. Ադոնցը որպէս պատմաբան», «Հայաստանի պատմութեան շրջանները» Ա. մաս, «Հինգերորդ Դարի կրօնական եւ քաղաքական շարժումները», «Պատմութիւն Մերձաւոր Արեւելքի եւ Հայաստանի» Ա. հատոր, « Հայոց Պատմութիւն» Ա. հատոր, Ն. Ադոնց՝ «Հայոց նախարարութեան ծագումը» թարգմ. ռուսերէնէ, «Խրիմեան Հայրիկ» : Պատրաստութեան վրայ էր « Հայոց Պատմութեան» Բ. հատորը :

Իր մահով հայ պատմագիտութիւնը, մանաւանդ Սփիւռքի մէջ, կարելի է ըսել, կը կորսնցնէ գիտական իմաստով վերջին պատմագէտը :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (181)

ԿԱՅԾԵՐ

Բ. ՀԱՏՈՐ

Բ.

ԱՍԼԱՆԸ ՈՐՊԷՍ ԲԺԻՇԿ

Երեւում էր, որ պառաւը աղքատութեան մէջ եւս պահպանել էր տոհմային հպարտութիւնը : Բայց Ասլանը դարձեալ աշխատում էր համոզել, որ ընդունէ ոսկիները :

— Ի՞նչ պէտք է անեմ, — պատասխանեց պառաւը, փոքր ինչ յուզուած ձայնով : — Դուք, պատուելի պարոն, կարծում էք, որ ես կարո՞ղ եմ այդ ոսկիները մէկին ցոյց տալ, — կարո՞ղ եմ դրանցով մի բան գնել :

— Ինչո՞ւ չէք կարող, — հարցրեց Ասլանը զարմանալով :

— Չեմ կարող ... կրկնեց պառաւը տխուր ձայնով : — Երբ որ պարտատէրները իմ ձեռքումը փող տեսնեն, իսկոյն կը մտածեն, որ ես պանդուխտներից փող եմ ստացել, — եւ բոլորը կը խլեն իմ ձեռքից : Այդ բաւական չէ, նրանք գանգատ կ'անեն, կը նեղացնեն ինձ, կ'ասեն շատ ես ստացել, բեր մնացածն էլ տուր :

Ասլանը, կարծես թէ, հետաքրքրուեցաւ պառաւի տխուր խօսքերով, որոնց մի տեղ նստելու համար, երբ ոչինչ չգտաւ, նստեց մի կողմում ընկած կոտրած սընդուկի վրայ :

— Քանի՞ պանդուխտներ ունես օտարութեան մէջ, — հարցրեց պառաւից :

— Հինգ որդի : Երկուսը Ստամբոլում չգիտեմ ի՞նչ են անում, իսկ մնացածների մասին ձայն չկայ, թէ որտեղ են : Ծերունի հայրը գնաց որոնելու կորած որդիներին, ինքն էլ կորաւ ...

Պառաւի կարօտ աչքերը կրկին լցուեցան արտասուքով : Ես խիստ ցաւակցութեամբ էի լսում նրա խօսքերը, եւ, միեւնոյն ժամանակ, յիշում էի եւ իմ կորած հօրը... յիշում էի եւ իմ վշտալի մօրը... յիշում էի որբ մնացած քոյրերիս ... յիշում էի եւ մեր աւերակ խրճիթը... որտեղից արտաքսեց մեզ վաշխառու պարտատէրը... « ի՞նչ է այդ... մտածում էի ես, — միթէ՞ միշտ այդպէս պէտք է մնայ Հայի վիճակը... միթէ՞ նա միշտ պանդխտութեան մէջ պիտի տրորուի, մաշուի, մեռնի, արժանի չլինելով հայրենի հողին ... միթէ՞ մի ճակատագրական անէծք հալածում է նրան հայրենի երկնից »...

Պառաւը, իր արտասուքը սրբելով, շարունակեց .

Այդ տունը լիքն էր երեխաներով ... լիքն էր մայրերով ու հայրերով... հիմա տեսնում էք, մնացել է մի հիւանդ միայն եւ այս փոքրիկը, — նա ցոյց տուեց կիսամերկ տղային, որ այժմ խլրտում էր մօր բարձի մօտ : Ամէնքը ոչնչացան ... ամէնքը կորան... Նրա համար որ, աղքատութիւնը մահուան հետ միասին է մտնում մարդու չէմքից ...

Երեխան այժմ հեռացաւ մօր անկողնից, սողալով մօտեցաւ Ասլանին, բռնեց կօշիկներից, կանգնեց եւ իր փոքրիկ ձեռիկներով սկսեց խաղալ նրա ժամացոյցի շղթայի հետ : Ես միշտ երեւակայում էի Ասլանի մէջ քարէ սիրտ, բայց նա չկարողացաւ դիմանալ, երբ երեխան իր սեւ փայլուն աչիկներով նայելով նրա երեսին, ժպտաց եւ թոթովեց մի քանի խօսքեր : Դժբախտութեան զաւակը խօսում էր... խօսում էր աւելի ազդու, քան ամէն բողոք... եւ կարծես, իր անհասանելի թոթովանքով ասում լինէր. «Ի՞նչով եմ ես մեղաւոր, որ ինձ աշխարհ բերեցին ... միթէ՞ միայն տանջուելու համար»...

Ասլանը համբուրեց երեխային, վերկացաւ եւ, ձգելով հիւանդի բարձի մօտ ոսկիները, իսկոյն դուրս եկաւ թախծալի բնակարանից :

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ԱՊՐԻԼ 8ԻՆ

Լրացաւ ՅԱՌԱՋի հրատարակու– թեան (նոր շրջան) 14րդ տարին: Մեր բաժանորդներէն կը խնդրենք անյապաղ նորոգել իրենց բաժանորդագրութիւնը, առանց սպասելու մասնաւոր դիմումի :

Հին հաշիւ ունեցողներուն կը յիշեցը– նենք թէ վարչութիւնը ի վիճակի չէ ա– պառիկ թերթ ղրկելու եւ հետզհետէ պիտի դադրեցնէ առկախ հաշիւ ունեցող– ներու թերթերը :

« Յառաջ »ի Շէք – Փոսթալի թիւն է՝ 15069 – 82, եւ վերապահուած է միայն «Յառաջ»ի հաշիւներուն (ծանուցում – գործակալութիւն, բաժանորդագրու – թիւն) :

Այս յիշեցումը կ'ընենք, որովհետեւ հակառակ մեր կրկնակի խնդրանքին, այս թիւին վրայ կը ղրկուին ուրիշ թերթերու կամ կազմակերպութեանց պատկանող գումարները: Նման գումարներ ղրկել մի– այն՝ ՄԱՆՏԱ – ՔԱՐԹՈՎ :

Շնորհակալութիւններով
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Նուպար Հէլվաճեան Բժ. Յակոբ Սիվրիհիսարլեանի մահուան առ– թիւ կը նուիրեն.— երեք հազար ֆրանք Մշակոյթի Տան, հազար ֆր. Համազգա– յինին (առանձ «Յառաջ»էն) եւ հազար ֆրանք «Յառաջ»ին :

×

ՈՐԲԵՐՈՒ Օգն. Մարմինը շնորհակա – լութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Թօ– փալեանէ երկու հազար ֆր. Ներսէս Օ – հանեանի մահուան 22րդ տարեդարձին առթիւ :

ՆՈՒԷՐ

Ուր. Գ. Գրիգոր Ակոբովիչի մահուան առթիւ Փարիզի Աղքատախնամը ստացած է հետեւեալ նուէրները.— Տէր եւ Տիկին Գաբրիէլ Փափազեանէ երկու հազար ֆր., Գ. Անանիկ Փափազեանէ հինգ հազար :

"ԴՐՕՇԱԿ"Ի
ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՍՆԱՄԵԱԿԻ ՀԱՒԱՔԱԾՈՆ

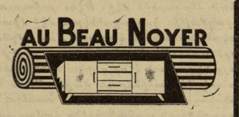
Հայաստանի յեղափոխական շարժման պատմութիւնը իր բոլոր մանրամասնու – թիւններով արձանագրուած է «Դրօշակ» ամսագրին մէջ, որուն առաջին տասնամ – եակի թիւերէն մնացած էր մէկ հաւաքա– ծոյ եւ խնամքով կը պահուէր Հ. Յ. Դ. Փարիզի Թանգարանին մէջ :

Անգտանելի այս հաւաքածոն լուսա – պատկերներով հրատարակուեցաւ, որպէս զի ամէն Հայ պատեհութիւն ունենայ լրիւ տեղեկանալու իր ազատատենչ հայրենիքի անվերջ մաքառումներուն եւ հրաշալի յա– րութեան :

« Դրօշակ»ի առաջին տասնամեակի (1890 – 1901) հաւաքածոն կը հրատա – րակուի երկու հատորով :

Առաջին հատորը (1890–1897) նոր լոյս տեսաւ, 750 մեծադիր էջ: Թղթակազմի գինն է 1800 ֆրանք, շքեղ կազմուած՝ 2400 ֆրանք :

Գրատուն Պարսամեան, 46, րիւ Րիշէ, *Փարիզ* (9):

Salles de séjour — Penderies - literie
Chambres - cosys — Cuisines laquées
Salons-tapisserie — Fauteuils-canapés-lit

ՀԱՅԵՐԷՆ ԿԸ ԽՕՍԻՆՔ
ՎՃԱՐՈՒՄՆԵՐՈՒ ՄԵԾ ԴԻՒՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ՁՐԻ ՑԱՆՑՆԵԼԻ ՖՐԱՆՍԱՅԻ
ԱՄԷՆ ԿՈՂՄԸ

185, BD. J. JAURES
15, AV. A. MORIZET
Boulogne - Billancourt
Métro : MARCEL SEMBAT
Mol. 06-03 et 60-38

ԱՊՐԻԼ 11-24Ը
ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Ապրիլ 11 – 24ի սգատօնը Կրընոպլի մէջ, նախաձեռնութեամբ Ազգ. Եկեղ. Միու – թեան եւ մասնակցութեամբ գաղութիս կազմակերպութեանց : Այս Կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 3·30ին, Սէն Լուի սրա– հին մէջ, Րիւ Ժէ :

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Մայիս 11ին կը տօնուի նախաձեռնու– թեամբ Ազգ. առաջնորդարանին:

Նախագահութեամբ Կաթ. Պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ եւ մաս – նակցութեամբ երեք յարանուանութեանց:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սե – րունդի կողմէ: Այս Շաբաթ, ժամը 21ին, «Օ Քապանօն» Մոնֆլէօրի: Կը հրաւիր – ուին շրջանի Նոր Սերունդականները :

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 21ին: Կը խօսի ընկեր ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆ :

Հաւաքուիլ դպրոցին սրահը :

SALLE GAVEAU
45, RUE LA BOETIE
RECITAL
ՍԵԴՐԱԿ ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ
ՄԱՅԻՍ 19ԻՆ ԺԱՄԸ 21ԻՆ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԹԷՅԱՍԵՂԱՆԸ

Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը կազմակերպած է ընկերահամակրական թէյասեղան մը այս կիրակի ժամը 16–20, Օթէլ Լիւթէսիայի սրահներէն մէկուն մէջ:

Այս առթիւ սիրով կը հրաւիրուին ոչ միայն իր տարեկան պարահանդէսին գե – ղարուեստական բաժնին մասնակցողներն ու պիւֆէին օժանդակող տիկինները, օր– իորդներն ու պարոնները, այլ նաեւ Փա– րիզի եւ շրջաններու Կ. Խաչերու, եւ քոյր կազմակերպութեանց վարչութիւններն ու համակիրները :

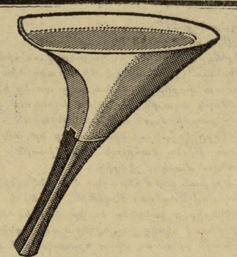
Մեներգ, մենապար, դաշնակ եւն.:

Այս առթիւ պիտի քաշուին նաեւ վի – ճակահանութեան տոմսերը :

Մուտքը ազատ է:

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ Խաչի օրուան առթիւ, 11 *Մայիս, Ֆէսանվիլլիէի օգափոխութեան կայանին կը նուիրեն.— Պ. Վահէ Ֆը – րէնկեան հինգ հազար ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Գալըպճեան* 500, *Տէր եւ Տիկին Լեւոն Տօնիկեան երկու հազար, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Տապաղեան երկու հազար, Տէր եւ Տիկ. Մարգարեան վեց հարիւր ֆր.:*

Հայ Կարմիր Խաչի չէք փոսթալի թիւն է Փարիզ 1717–56: *Նուիրատուութիւն ը– նել փափաքողներէն կը խնդրուի նկատի ունենալ :*

Նոր կատարելագործում կօշիկի կրունկներու պատրաստութեան մէջ *Առաջին հայ հաստատութիւնը որ յաջողած է ձեւընկալի* (մաթիէռ փլաստիք) *եւ* ալիւմինիոմ*ի* միացու – *մով շինել անրեկանելի*(էնքաասապլը) եւ նկուն կօշիկի կրունկներ ամէն *բարձրութեամբ :*

Դիմել՝

VANPLAST
(ՎԱՆԼԵԱՆ)
7, RUE GODOT DE MAUROY
Téléphone : OPEra 01-08
Առաւօտները հեռաձայնել՝ ITA 16-36
» 33-38

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Կապոյտ Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղը կը կազմակերպէ՝ Յուշ երեկոյ մը, Պ. Կակոյեանի սրճարանը՝ Րիւ էթիէն Տոլէ, 3 *Մայիս, Շաբաթ երեկոյ ժամը* 8·30*էն* 12 :

Նախագահ՝ Տիկ. ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ
Բանախօս՝ Պ. ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

Նիւթ՝ Վասպուրականի գոյամարտը :

Խօսք կը տրուի փափաքողներու: Երգ, արտասանութիւն:

Կը հրաւիրուին հայրենակիցները :

Մուտքը ազատ է :

ԾԱՆՕԹ.— Մէթրօ Էքօլ Շարանթօնէն հանրակառք 103, *իջնել Փլաս Ժան Կու – ժօն, Փըթի Փօն :*

ՍԱՄՈՒԷԼ-ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Վարժարանին 1958 – 1959 *ուսումնական տարեշրջանի արձանագրութիւնները կը բացուին ապրիլ*15*ին եւ կը փակուին Յուն.* 15*ին: Տեսչութիւնը ջերմօրէն կը խնդրէ որ դիմողները* անպայման միասին *բե – րեն իրենց զաւակներուն դպրոցական* ՎԿԱՅԱԿԱՆՈՅՑԸ :

COLLÈGE S. MOORAT
26, Rue Troyon, Sèvres Tel. OBS. 18-28

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Այս տարի Հայ Կարմիր Խաչի Ֆէսան – վիլլիէի օդափոխութեան կայանին բացու– մը տեղի պիտի ունենայ Յուլիս չորսին : Արձանագրութեան համար դիմել Հայ Կարմիր Խաչի կեդրոնատեղին, 15, *Րիւ Ժան Կուժօն, Փարիզ, Երկուշաբթի եւ Ուրբաթ առաւօտները, ժամը* 10–12 :

Ա Զ Դ

ԼԻՈՆԻ եւ շրջաններու Ազգ. Միութիւնը կը հրաւիրէ հաւատացեալ հայ ժողովուր– դը Մայիս չորսի կիրակի օրը ներկայ ըլ– լալ Լուի Պլան եկեղեցին: Պիտի պատա – րագէ եւ քարոզէ Հայրապետական պատ – ուիրակ Տ. Սերովբէ եպիսկ. Մանուկեան:

Նոյն օրը Սրբազան հայրը կիսասարկա– ւագութեան աստիճան պիտի տայ Պ. Յակոբ Թէրզեանի :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Ուսանող զոյգ մը քաղաքին մէջ սենեակ կը փնտռէ, խոհանոցի դիւրութեամբ : Դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան :

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

Նաւով, օդանաւով, երկաթուղիով որեւէ ընկերութեամբ եւ միեւ – նոյն գիներով դէպի Ամերիկա, Ա– ւստրալիա, Քանատա եւ Արեւ– ւելք : Վճարումը հոս կամ ար – տասահման: Կ'ապահովենք վի – *զայի գործողութիւնները* ձրի, *կ'ապահովենք նաեւ տեղերը* ձրի:

Դիմել՝

ԺԱՆ ԵՂԻՇԷ ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆԻ
որ ունի 35 *տարուան փորձա – ռութիւն :*

AMERICAN LLOYD
43, Rne de la République, Marseille, Tél CO 4722

Ամէն դիւրութեան համար, ամէն տեղէ դիմել՝ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՍՑԷԻՆ

ՑՈՒՑԱՏԵՍԴ

ՊԱՆԵՕ – ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Ար – ծիւ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հը– րաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ ժամը 20·30*ին, ծանօթ հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ :*

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ըն– կերուհիները այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2*ին Յոյներու սրահը,* 5 Րիւ Պօնը– փուա: *Ներկայ պիտի ըլլայ Կեդր. վար – չութեան ներկայացուցիչը: Օրակարգ՝ վարչութեան ընտրութիւն: Ներկաներու թիւը բաւարար պիտի նկատուի :*

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին ընդհ. ժողովը այս Կիրակի առաւօտ, ժամը 9*ին, Ահարոնեան ակումբը : Կա – րեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :*

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ.Յ.Դ. Եօթնեղբայր – եան ենթակոմիտէին ժողովը այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 21*ին, սովորական հաւա– քատեղին: Ներկայ կ'ըլլայ ընկեր Կարօ Գէորգեան :*

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» խումբի ընդհ. ժողովը այս Ուրբաթ ժա– մը 21*ին, Քաֆէ Ռեժանի մէջ: Բոլոր ըն – կերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Խիստ կարեւոր Ջրակարգ :*

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կո – միտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21–*ին, Յոյներու սրահը :*

Կարեւոր օրակարգ :

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անտոք» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս Շա – բաթ, ժամը 20·30*ին, մատուռին սրահը: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :*

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմի– տէի ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21*ին, Խրիմեան դպրոցը: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը :*

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Հայր. Միութեան Մար – սէյլի. մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 9*ին,* 7 *Պուլվ. տ'Աթէն, Պար տիւ Կլոպի սրահը: Օրա – կարգ.— Ա) Կեդր. վարչ. շրջաբերականի ընթերցում: Բ) Դաշտահանդէսի որոշում: Ընթացիկ հարցեր: Այս կարեւոր ժողո – վին կը հրաւիրուին բոլոր անդամները : Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :*

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Նահանգ. Մուրատ Ու – սումնասիրաց Միութեան ժողովը Կիրա– կի , 4 *Մայիս կէսօրէ վերջ ժամը* 4·30*ին, Իսիի Խրիմեան վարժարանին սրահը: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Կը խնդրուի բոլոր հայրենակիցներէն եւ համակիր – ներէն անպայման ներկայ գտնուիլ :*

ՔՈՆՖԵՔՍԻՈՆԻ ԱՐՀԵՍՏԱՆՈՑ
Créations FRANCINE PARIS
38, RUE D'ABOUKIR (3e ÉTAGE)
TÉL. CEN. 91-10
spécialiste de corsage de luxe
ARTICLES FANTAISIE
ՃՈԽ ԵՒ ԸՆՏԻՐ ՄԹԵՐՔ
խնամուած աշխատանք
Շատ մատչելի գիներ

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17. Rue Bleue. 17 — PARIS (9e)

ԹԱՐՄԱՑՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ՁԵՐ ԲՆԱԿԱՐԱՆՆԵՐՈՒՆ
ԳՈՅՆԵՐԸ ԵՒ ԳԵՂԵՑԿՈՒԹԻՒՆԸ

ԴԻՄԵՑԷՔ ՀԱՅԿԱԿԱՆ
ՄԻԱԿ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ

THOMLAC

16 bis, Bld. Sébastopol, Paris 4e
ANGLE RUE DE LA REYNIE

ԵՒ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐԸ
52, Rue de Chalon, Paris 12e
4 bis, rue Vaillant Couturier, Argenteuil
166, Ave. Aristide Briand, Pavillons-sous-Bois
241, rue P. V. Couturier, Alfortville

Մասնաւորաբար ձեր ճաշակին համար պատրաստուած ԸՆՏԻՐ ԻՒՂԱՆԵՐԿԵՐ որ ձեր բնակարանին ներսը պիտի զար – դարեն, իսկ դուրսը պիտի պահպա – նեն բնութեան սպառնալիքներուն դէմ

ՆԱԵՒ ՆՈՐԱՁԱՇԱԿ ՊԱՏԻ ԹՈՒՂԹԵՐ
Linoleum, Plastique, etc.

Դիւրամատչելի գիներ եւ սիրալիր ընդունելութիւն կը սպասեն ձեզի
ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ ԿՈՂՄԷ

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e
Fondé en 1925 Téléph. : PRO. 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900
Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք։ Հատը 15 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 3 ՄԱՅԻՍ
SAMEDI 3 MAI 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8184 34EME ANNÉE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3985

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՕՐՈՒԱՆ ՅԱՂԹԱԿԱՆԸ

Շարժուան քաղաքական ամէնէն կարեւոր դէմքն է նախագահ Նասրի ճամբորդութիւնը դէպի Խորհրդային Միութիւն։

Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան նախագահը 18 օր հիւրը պիտի ըլլայ Կրեմլինի վարիչներուն։

Մոսկուայէն ետք պիտի այցելէ նաեւ Սթալինկրատ եւ Կեդրոնական Ասիոյ իսլամական հանրապետութիւնները (Թիւրքմէնիստան, Ղազաքստան, Ուզբէկիստան, Տաճիկիստան եւայլն)։

Քաղաքական աշխարհը մեծ ուշադրութեամբ կը հետեւի այս այցելութեան եւ մանրամասնօրէն կ'արձանագրէ այս առթիւ երկուստեք խօսուած ճառերը։

Գնդապետը չատոնց ծրագրած էր պատասխանել Մոսկուայի հրաւէրին։ Բայց կը սպասէր յարմար առիթի։ Իր ճամբորդութիւնը կը կատարէ այնպիսի պահու մը, երբ Եգիպտոսի, Սուրիոյ եւ Եմէնի միացումը ապահովելէ ետք, մեծապէս ամրապնդած է իր դիրքը ներքին եւ արտաքին ճակատներուն վրայ։

Արաբական աշխարհի ամբողջ երիտասարդութիւնն ու մտաւորական դասը իրենց աչքերը յառած են այս յեղափոխական զինուորականին, որ վեց տարուան մէջ հսկայ յեղաշրջում առաջ բերաւ Եգիպտոսի եւ Մերձաւոր Արեւելքի մէջ։

1956ի աշնան Սուէզի արշաւանքը պահ մը ծանր կացութիւն ստեղծած էր։ Սակայն պայմանները չուտով փոխուեցան շնորհիւ արտաքին օժանդակութեանց,

Նախագահ Նասր ի վերջոյ դարձած է օրուան յաղթականը։

1919 – 22 նոյնպիսի յաղթանակ մը ապահոված էր Մուսթաֆա Քեմալ։

Այսօր արեւելքն ու արեւմուտքը հաւասարապէս կ'ուզեն հաճելի ըլլալ նախագահ Նասրին, որ ներկայացած առիթները լաւագոյնս օգտագործեց՝ մէկ կողմէ Համարաբական միութեան հիմը դնելու, միւս կողմէ Սուէզի ջրանցքը ազգայնացնելու եւ Եգիպտոսի անգլիական ու ֆրանսական հիմնարկութիւնները սեփականացնելու համար։

Նախագահ Կամալ Ապտէլ Նասր ճարպիկ դիւանագիտութեամբ մը յաջողեցաւ հաւասարակշռութիւնը պահել աշխարհի հակամարտ երկու գլխաւոր ուժերուն միջեւ։

Օգտուեցաւ երկու կողմերէն ալ։

Դէպի Մոսկուա ճամբայ ելլելէ առաջ, Հռոմի մէջ իր լիազօրները համաձայնեցան Սուէզի ջրանցքի տնեղերական ընկերութեան ներկայացուցիչներուն հետ։ Եգիպտոս այժմ տէր եւ տիրական դարձած է ջրանցքին։ Բաժնետէրերուն հատուցում պիտի տայ որոշ պայմաններու տակ։

Արաբական Միացեալ Հանրապետութիւնը ներկայիս կը տիրապետէ քարիւղի ճամբաններուն՝ ծովէն — Սուէզ — եւ ցամաքէն Սուրիա։

Փորձը ցոյց տուաւ թէ՝ այս կրկնակ ճամբաններուն ժամանակաւոր փակումը որքան սուղի նստաւ Եւրոպայի։ Քարիւղը այսօրուան քաղաքակիրթ մարդկութեան համար հացի չափ կենսական է։

Կրեմլինի մեծաւորները հազար կերպ կ'ըլլան՝ փառաւոր ընդունելութիւններով մեծարելու եւ սիրաշահելու համար համարաբական միութեան առաջնորդն ու իր բազմամարդ շքախումբը։

Մայիս Մէկի մեծազօրդ ցոյցերով ուզեցին շլացնել զանոնք։ Այժմ անոնց առջեւ կը պարզեն խորհրդային կարեւոր նուաճումները գիտութեան եւ ճարտարարուեստի մարզերուն մէջ։

Բոլշեւիկեան քարոզչութիւնը առաւելագոյն չափով չահագործած էր «սպուտնիկ»ները՝ տպաւորութիւն գործելու համար Միջին Արեւելքի ժողովուրդներուն վրայ։

Արեւմուտքն այժմ մեծ ճիգերու կը կարօտի՝ Մոսկուայի դրկէն ձերբազատելու համար արաբական աշխարհը։

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԱՅԻՍ ՄԷԿԸ ԵՐԿՐԷ ԵՐԿԻՐ

Մայիս մէկի աշխատանքի օրը տօնուեցաւ Ֆրանսայի մէջ, պայծառ արեւի մը տակ։ Պետական բոլոր հաստատութիւնները փակ կը մնային. հանրակառքն ու ներքնընթացը (մեթրօ) կ'աշխատէին տօնական օրերու նման։

Նախագահ Քոթի Էլիզէի մէջ ստացաւ Մայիս մէկի աւանդական հովտաշուշանը (միւկէ)։ Փարիզի փողոցներուն մէջ երիտասարդ տղաք ու աղջիկներ «Մայիս մէկի առեւտրական»ներ դարձած էին. մեծ թէ փոքր հրապարակներու վրայ կը ծախուէր Մայիսի խորհրդանիշը։ Փարիզի ձայնասփիւռին համաձայն հինգ չարթի օր քան միլիոնի հովտաշուշան ծախուած է մայրաքաղաքին մէջ։

Մայիս մէկի առիթով Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը (համայնավար) ցոյցի հրաւիրած էր իր անդամները։ Արդարեւ Պաստիլ թէ Թրավայլի առջեւ հինգ հազար հոգի բողոքի ցոյց մը ըրաւ. կ'արձակուէին ծանօթ բացագանչութիւններ. «խաղաղութիւն Ալժերիոյ մէջ», «ոչ՝ հրթիռներու արձակարաններուն» եւն.։ Երգուեցաւ Միջազգայնականը։ Միջադէպ չպատահեցաւ։ Ցոյցին կազմակերպիչները ճառեր խօսեցան՝ քննադատելով աշխատավարձերը, Ալժերիոյ քաղաքականութիւնը, հրթիռներու արձակարանները եւ, վերջապէս, ողջունելով Խ. Միութիւնը..։

«ՍՊՈՒՏՆԻԿ» ՉԱՐՁԱԿՈՒԵՑԱՒ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՄԷՋ

Այս տարի Կարմիր հրապարակին վրայ աւանդական զօրահանդէսը չատ կարճ տեւեց (12 վայրկեան)։ Ներկայ էին Խրուշչեւ, Նախագահ Նասր՝ շրջապատուած Խ. Միութեան Նախագահաց Խորհուրդի անդամներով եւ մառեչալներ։ Հիւլէական արտադրութիւններ չցուցադրուեցան, ո՛չ ալ օդանաւային տողանցք եղաւ։ Մառեչալ Մալինովսկի ճառ մը խօսեցաւ՝ աշխարհակալներու դէմ, մասնաւորապէս քննադատելով ամերիկացի ղեկավարներու քաղաքականութիւնը։

Մոսկուայի այս տարուան մայիսեան «անշուք» տօնակատարութիւնը կը վերագրուի քաղաքական ներկայ կացութեան։ Հակառակ կարգ մը շրջանակներու նախատեսութեանց՝ խորհրդային գիտունները «սպուտնիկ» չարձակեցին։

ՄԱՐՈՔԻ ՄԷՋ

Քազապլանքայի Միացեալ Ազգերու հրապարակին վրայ, Աշխատանքի Տօնին առթիւ Մոհամէտ Ե. ճառ մը խօսեցաւ, մօտ քառասուն հազար հոգիի ներկայութեան։ Թունուզի եւ Ալժերիոյ Ազատագր. Ճակատի այն պատգամաւորները՝ որ մասնակցած էին Թանժէի ժողովին, ներկայ էին տօնակատարութեան։ Մարոքի թագաւորին ճառին մէջ ուշագրաւ է հետեւեալ նախադասութիւնը.— Կը յուսանք որ յառաջիկայ Մայիս մէկին Ալժերիոյ պատուիրակութիւնը պիտի գայ ներկայացնել ազատ եւ անկախ երկիր մը։

ՄԻՋԱԴԷՊ ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

Մայիս մէկի տօնին առիթով միջադէպ մը պատահեցաւ Լոնտոնի մէջ, ուր Աշխատանքի օրը չի տօնուիր։ Սէն – Փանքրասի քաղաքապետը կարմիր դրօշը բարձրացուցած էր քաղաքապետարանին վրայ. ոստիկանութիւնը միջամտելով ձերբակալեց քաղաքապետը, Աշխատաւորական իր երեք խորհրդականները, քանի մը ցուցարարներ եւ վար առաւ կարմիր դրօշը։

ՀՌՈՄԻ ՄԷՋ

Քսան հազար կաթոլիկէ բանուորներ հաւաքուած էին Ս. Պետրոսի հրապարակը, ուր Պիոս ԺԲ. քարոզ մը տուաւ, յայտարարելով թէ Մայիս մէկը միաժամանակ քրիստոնէական տօն է. Ս. Յովսէփի տօնը։

Աշխատանքի օրը տօնուած է նաեւ այլ երկիրներու մէջ, պատշաճ շուքով. Փէքինի մէջ այս առիթով կէս միլիոն բանուորներ եւ ուսանողներ տողանցեցին։ Փրակայի մէջ՝ հակադերման եւ հակաամերիկեան արտայայտութիւններ եղան։ Փեշտա իր 14րդ «ազատ» Մայիս մէկը օրակեց այս տարուան Աշխատանքի տօնը։ Վարշաւայի մէջ երեք ժամ տեւեց աւանդական զօրահանդէսը եւ Համայնավար կուսակցութեան ընդհանուր քարտուղար Կոմուլքա հակարեւմտեան ճառ մը խօսեցաւ։

ՏՕՔԹ. ՅԱԿՈԲ ՍԻՎՐԻՀԻՍԱՐԼԵԱՆ

Իմաստունին համար, աղուոր վերջալոյս մըն է իմաստունին մահը։ Բաշխելէ ետք լոյս ու չող, ամէնէն մութ անկիւններն իսկ օծելէ ետք ոսկեջուրով, կը դադրեցնէ աշխատանքը, կը փակէ օրհնաձիր մատները, կը սեղմէ կը պղտիկցնէ իր ներկայութիւնը, մեկնումի կը պատրաստուի այլեւս՝ երբ կ'երեկոյանայ կեանքը։

Մահը կուգայ աղուոր վերջալոյսով մը դուռ մը բանալ անէութեան մէջ, ուր կը մտնէ իմաստունը, երջանիկ՝ իր կատարած գործով, հպարտ՝ իր չողարձակ յիշատակով։

Բայց եւ այնպէս անհանդուրժելի է մահը գարնան բխումին մէջ, բնութեան ուժերու արշալոյսին մէջ, կանանչութեան յորդահոս ողողումին մէջ։

Աղուոր այս պատկերներուն պատրաստութեան, գարնան զգեստաւորման այս օրերուն հասաւ սիրելի Տօքթ. Յակոբ Սիվրիհիսարլեանի մահուան գոյժը։

Եղբայր մըն էր ինծի համար, — ի՜նչ գուրգուրանք, ի՜նչ խանդաղատանք կը չռայլէր ինծ՝ իբրեւ վկայութիւն իր եղբայրակցութեան։ Համակ գոհողութիւն՝ իր կեանքը։ Սիրտը կը տրոփէր իր ընտանիքին համար, իր ժողովուրդին համար, եւ ոչ, կարծես, իր գոյութեան համար։ Բարեհամբոյր՝ իր բնաւորութեամբ, օժտուած էր ամուր նկարագրով մը։

Ոչ մէկ նկատում, ոչ մէկ ակնկալութիւն, ոչ մէկ շահախնդրութիւն կրնար խաթարել այդ նկարագիրը։ Մարդկային նկարագիրները ի վաճառ հանուած այս օրերուն, երբ մարդոց սովորութիւն դարձաւ չապիկ փոխել, պատիւ ծախել, ուրանալ ամէն սրբութիւն եւ սկզբունք, կ'արժէ պատմել դրուագ մը սիրելի Տօքթ. Սիվրիհիսարլեանի կեանքէն.—

Ներգաղթի զորչ օրերուն էր։ Առուտուրի եւ խարդախութեան նիւթ դարձած էր ներգաղթը, որ նուիրական խէժալ մըն է մեզի համար, ազգային եւ պատմական բովանդակութեամբ ցանկալի, գիտականօրէն գործադրելի եւ ոչ թէ սըմսարական ձեւով։

Սիվրիհիսարլեան կը փափաքէր երթալ Հայաստան,— ծառայած էր այստեղ պարկեշտօրէն։ Վերջացուցած էր իր պարտականութիւնը արտասահմանի մէջ։ Կ'ուզէր երթալ Հայաստան, կատարելու համար իր պարտականութիւնը երկրին մէջ։ Ու թաղուելու համար հայ հողին մէջ։

Հինայէկեան, — կը յիշէ՞ք այս մարդը,— կ'ընդունի Սիվրիհիսարլեանի մեկնումը Հայաստան՝ մէկ պայմանով (եւ թելադրանքով)։

— Բժի՛շկ, պարտաւոր ես ստորագրել հրաժարական մը Դաշնակցութենէն եւ պարսաւագիր մը Դաշնակցութեան դէմ։

— Այդ մէկը՝ ո՛չ, ընկեր Հինայէկեան։ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը միս ու ոսկոր է իմ մէջս, արիւն է երակներուս մէջ, ոչ կարեմ։

Ու չգնաց Հայաստան։

Թաղուեցաւ օտար հողի մէջ՝ ցաւը սրտին։

Տօքթ. Սիվրիհիսարլեան գործօն դաշնակցական չէր,— գաղափարով միայն Դաշնակցական։ Այս կարգի Դաշնակցականներուն թիւը հարիւր հազարներու կը հասնի արտասահմանի մէջ, «անդամատետր չունեցող» Դաշնակցականներ կան այսօր, որոնց թիւը հասկնալու համար՝ կը բաւէ մտիկ ընել հայ ժողովուրդին սիրտը։

Սիվրիհիսարլեան այսպիսի նկարագիր ունէր։ Ուրացող չէր,— ուրացողին՝ մուրը ճակտին, բսաւ ու մնաց իր ժողովուրդին հետ։

Ջխաբուեցաւ սըմսարներէն։

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՀԱՅԿԱՆՈՅՇ ԴԱՆԻԷԼԵԱՆԻ ՄԱՀԸ

Հայաստանի մէջ վերջերս մեռած է ծանօթ եւ սիրուած երգչուհի Հայկանոյշ Դանիէլեան, «Հայաստանի սոխակ»ը։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹԱՆԺԷԻ ժողովը վերջացաւ. Ալժերիոյ Ազատագր. Ճակատը իր տեսակէտը յաջողեցաւ պարտադրել Թունուզի եւ Մարոքի։ Որոշուեցաւ դրացի երկու երկիրներու կողքին կազմել «Ալժերիոյ կառավարութիւն» մը, որպէսզի կարենայ «պաշտօնական խորհրդակցութիւն»ներ ունենալ։ Նոյնպէս երկու երկիրներու քաղաքական կուսակցութիւններն ու կառավարութիւնները պիտի օժանդակեն «իր ազատութեան համար կռուող ալժերիացի ժողովուրդին»։ Պիտի կազմուի Հիւս. Ափրիկէի Դաշնակցութիւն մը՝ Խորհրդակցականժողովի միջնորդութեամբ, որուն մաս պիտի կազմեն Թունուզ, Մարոք եւ Ալժերիոյ Ազատագր. Ճակատի Ազգ. Խորհուրդը, որ հիմնուեցաւ 1957 Սեպտեմբերին եւ կը բաղկանայ 54 անդամներէ։ Թանժէի ժողովը հաստատեց նաեւ, թէ Ազատագր. Ճակատը միակ ներկայացուցիչն է Ալժերիոյ ըմբոստներուն։

ԻՆՏՈՆԵԶԻՈՅ ապստամբները յաջորդական քանի մը պարտութիւններ արձանագրելէ ետք յարձակումի անցան, ռմբակոծելով կառավարական կեդրոններ, միաժամանակ սպառնալիքներ ընելով Ճաքարթայի կառավարութեան։

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՅԺՄԷՈՒԹԻՒՆ

ԾԵՐԱԳԻՏՈՒԹԵԱՆ ԽՈՍՏՈՒՄՆԵՐԸ

ԴԱՐՈՒԿԷՍ ԱՊՐԵԼՈՒ ՀԵՌԱՆԿԱՐԸ

— ՀԱՅ ԳԻՏՈՒՀԻ ՄԸ ԴՐԱԿԱՆ ՓՈՐՁԵՐԸ —

Երկրի վրայ կեանքին երեւումէն ի վեր, ծերութիւնը նկատուած էր՝ մանկութեան եւ երիտասարդութեան յաջորդող բնախօսական շրջանը: Եւ երբ այդ, գիտութիւնը առ հասարակ, մէջն ըլլալով բժշկութիւնը, համակերպած էր ծերութիւնը նկատելու անխուսափելի եւ անդարմանալի վիճակ մը, կեանքն իր վախճանին առաջնորդող:

Վերջերս է միայն որ, շնորհիւ հանճարեղ կենսաբաններու եւ բնախօսներու արդիական տեսութեանց, կարելի եղաւ այն նորագիւտ եզրակացութեան յանգիլ՝ թէ ծերութեան հին եւ աւանդական սահմանումը ոչ միայն մասամբ զուրկ է գիտական ստոյգ հիմէ, այլ եւ հակառակ փորձական իրականութեան :

Ծերութիւնը բնական ընթացք մը չէ. հիւանդոտ վիճակ մըն է, ուստի եւ որոշ չափով դարմանելի՝ ինչպէս ուրիշ որեւէ հիւանդութիւն: Մարմնակազմը ի բնէ, սահմանուած է առնուազն դարուկէս կատարելապէս ապրելու: Ջղային դրութեան մաշումն է որ մարմնակազմը կը ծերացնէ: Մարմնոյ բջիջներէն միակը որ մինչեւ այսօր կարելի չէ եղած փոխանակել, Ջղային բջիջն է: Բաւ է աոր միջոցը գտնել, եւ գտնուած պիտի ըլլայ նաեւ երիտասարդացումի անվիճելի միջոցը :

Աշխարհահռչակ գիտուններու կողմէ արձակուած, այս տեսութիւններուն փորձական հետազօտութիւնը եւ ապացուցումը, մասնագիտական այնպիսի ընդարձակ ասպարէզ մը կը բանար կենսաբանութեան եւ բնախօսութեան առջեւ՝ որ անհրաժեշտ կը դառնար գիտական նոր եւ անջատ մարզ մը ստեղծել, Ծերագիտութիւն (ժերոնթոլոժի) անունին տակ:

Այս նոր գիտութիւնը, իր տեսութիւններով եւ անմիջական ծրագրով, չփոթելի չէ դասական բժշկութեան հետ: Անշուշտ երկուքն ալ, ուղղակի կամ անուղղակի կերպով, մարդկային երկարակեցութեամբ կը զբաղին: Բժշկութեան համար սակայն, երկարակեցութիւնը կը նշանակէր մարդկային կեանքին միջին տեւողութիւնը պարզապէս երկարել առողջապահական նոր ըմբռնումներու գործադրութեամբ, մարմնակազմի պատահական եւ մասնական հիւանդութեանց բուժումով, կամ ուրիշ ամէն կարելի միջոցով : Բայց ասով ոչ մարդուս ծերութիւնը կ՚երկարաձգուէր, եւ ոչ ալ տարիքին հետ սպառող ուժն ու կարողութիւնները կը նորոգուէին :

Ծերագիտութիւնը, մինչդեռ, ծերութիւնը նկատելով մարմնակազմին ամբողջական մէկ հիւանդութիւնը, աոր բուժումն է որ կը փնտռէ: Եւ այն հաստատ համոզումով թէ «ծերութիւնը բուժելով» է որ երկարակեցութիւնը պիտի ըլլայ, ոչ թէ համեմատաբար երկար կեանք մը՝ իր տեւողութեամբ միայն, այլ երկար կեանք մը մշտատեւօրէն երիտասարդ, խոր ծերութեան մէջ ալ անսպառ պահելով մտային ու մարմնային ամէն սկզբնական ուժ եւ կարողութիւն :

Այնուհետեւ, ծերագիտութեան կը մընար նախ ստուգել «ծերութեան հիւանդութեան» պատճառը: Եւ ապա՝ դեղը գտնել այդ խորհրդաւոր հիւանդութեան առաջքը առնելու :

Քննական եւ փորձական երկար հետազօտութիւններով, ծերագիտութիւնը այժըմ հաստատած ըլլալ կը կարծէ թէ «ծերութեան հիւանդութեան» առաջին եւ հիմնական պատճառը, Ջղային դրութեան ընդհանուր մաշումն է: Թէ ծերութիւնը մարմնակազմին ընդհանուր եւ ոչ թէ մասնական հիւանդոտ մէկ վիճակն է, աոր գիտական ապացոյցները բազմաթիւ են: Իսկ այս տեսութեան հակառակ, փոխանակումի կամ բնախօսական «պատուաստումի» սկզբունքով, մարմնակազմին մէկ գործարանին կամ անոր մասնական երիտասարդացումին վրայ հիմնուած փորձերուն հակասական եւ խաբուսիկ արդիւնքները հանրածանօթ են :

Ստուգուած ըլլալով ուրեմն որ ծերութեան պատճառը կեդրոնական՝ մէկ եւ անբաժանելի բնոյթ ունի, տրամաբանական էր զայն վերագրել, նոյն բնոյթը ունեցող եւ մարմնակազմի կենդանութիւնը ուղղակի պայմանաւորող, Ջղային դրութեան ծերանալուն եւ սպառումին :

Ի՞նչպէս դալար պահել կամ վերանորոգել Ջղային դրութիւնը: Այս էական կէտին բախտաւոր լուծումը, փորձական «գիւտուածի» մը կը պարտի ծերագիտութիւնը. ինչ որ հազուադէպ չէ անցեալի ալ կարեւորագոյն գիւտերուն պատմութեան մէջ: Գիւտուածով է որ մասնագէտները նշմարեցին «Նովոկայինն»ի վերանորոգիչ ազդեցութիւնը Ջղային դրութեան վրայ :

Բնական կոկայինի *համադրական փոխանակ՝* Նովոկայինը *գտած էին Գերմանացիները* 1905*ին: Անկէ ի վեր բժշկութիւնն ու վիրաբուժութիւնը ընթացիկ կերպով կը գործածէին զայն՝ իբրեւ ազդու «ցաւաջինջ»* (անալժէզիք) *եւ «զգայաջինջ»* (անէզթէզիք)*: Բայց այդ անմիջական երկու ազդեցութիւններէն զատ,* Նովոկայինը *ունէր նաեւ թաքուն եւ խոր ազդեցութիւն մը ընդհանուր մարմնակազմին վրայ: Աոր ճշգրիտ բացատրութիւնը եւ զօրութիւնը սակայն, գիտութեան մասնաւոր ուշադրութիւնը չէր գըրաւած: Կէս դարէ ի վեր տեւող գիտական այդ անուշադրութիւնը վերջապէս փարատելով, այդ հին ու սովորական դեղը՝ այսօր թանկագին եւ հրաշագործ միջոցն է հանդիսացած, ծերութեան դէմ պայքարելու համար :*

Այդ նախատեսութեամբ, մանրակրկիտ քննութեան ենթարկուեցան հազարաւոր անձեր, որոնց Նովոկայինն *կը ներարկուէր պարզապէս ցաւաջինջ կամ զգայնաջինջ նպատակով մը: Դեղէն առաջ եւ ետք, անոնց մարմնակազմին վիճակը ուսումնասիրելով, հաստատուեցաւ որ* Նովոկայինի *գործած ազդեցութիւնը՝ տեղական եւ անցողակի կարծուածէն շատ աւելի խոր եւ ընդհանուր էր: Ջղային դրութեան ճամբով, զօրացուցիչ եւ բարւոքիչ դեր կը կատարէր մարմնակազմին վրայ: Տեսնուեցաւ որ արեան շրջանի լուրջ խանգարումներ, չնչերակի խցումներ, միակողմանի անդամալուծութիւններ, սրտի տագնապներ եւ ասոնց նման շատ մը ուրիշ ծանր հիւանդութիւններ, ստոյգ բարելաւման նշաններ ցոյց կուտային. յամառ գլխացաւերը, յօդացաւերը, ցաւոտ դաշտանները, ստամոքսի եւ ընդերքի տագերը, անսպասելի կերպով կը բուժուէին :*

Ջղային դրութեան վրայ, Նովոկայինի *կատարած խորհրդաւոր եւ զօրաւոր ազդեցութիւնը, կ՚արժէր ուրեմն որ բանաւոր եւ գիտական կիրառումի մը վերածուէր: Հաստատուած ըլլալով նաեւ՝ որ Ջղային դրութեան այլասերումին առաջքը առնելուն մէջ էր երիտասարդացումի գաղտնիքը, Ծերագիտութիւնը որդեգրեց* Նովոկայինը *իբրեւ նորագոյն եւ ամէնէն ազդու դեղը ծերութեան դէմ :*

Այս անակնկալ եւ հրաշալի տեսութիւններուն, անհրաժեշտ էր փորձական եւ դրական ապացոյցը տալ: Աոր լծուեցան, անմիջապէս, զանազան երկիրներու Ծերաբուժական Հիմնարկութիւնները որոնց կարգին՝ բացառիկ կերպով արդիւնաւոր հանդիսացած է արդէն Ռումանիոյ մայրաքաղաքին պետական Հաստատութիւնը: Եւ այնտեղ է որ, հայ գիտուհի մը, իր աննախընթաց եւ դրական փորձերով, մեծագոյն զարկը տուաւ ծերագիտութեան գործնական յառաջացումին :

Պուքրէշի Ծերաբուժական Հաստատութեան վարիչ մասնագէտներէն մէկն է՝ հայածին գիտուհի, Փրոֆ. Աննա Ասլան: Տարիներու փորձերէ եւ հազարաւոր պարագաներ ուսումնասիրելէ ետք, վերջերս այնպիսի զգայացունց ցեկոյցներ կատարեց ան՝ համագումարներու առիթով, որ աշխարհի բոլոր ծերագէտներուն ծանօթ է այժմ այդ հայահնչուն անունը :

Ինքն է որ, 1946ին, ծրագրեալ եւ կանոնաւոր կերպով սկսած է փորձել՝ մարմնակազմի կարգ մը ծանր հիւանդութիւնները Նովոկայինով *բուժել: Քանի մը տարի ետք, 1949ին, նոյնը կ՚ընէր յօդատապի եւ զօսութեան դէմ: Կենդանիներուն վրայ, փորձական զօսութիւնը* Նովոկայինով *բուժելու հետազօտութեանց ընթացքին է որ հաստատած է, դեղին զօրութեամբ, անոնց ընդհանուր վիճակին անսպասելի չափով բարւոքումը, — կաշի արագ աճում, աչքերու նոր ու անսովոր փայլ, անդամներու աշխուժութիւն, եւ այլ երեւոյթներ :*

Կենդանիներու վրայ կատարած յուսադիր փորձերէն ետք, մարդոց վրայ ալ նոյնքան յաջող արդիւնքներ ապահովելով, Բժշ. Ասլան՝ առաջին ստուգողներէն եղաւ թէ սովորական ու պարզապէս ցաւաջինջ համարուած դեղը, իրականին մէջ, Ջղային դրութիւնը իր ամբողջութեանը մէջ վերանորոգող, շատ մեծ զօրութիւն մը ունէր :

Փորձուած դեղին բուն բաղադրութիւնը հանրութեան ծանուցուած չէ դեռ: Որոշ է սակայն որ էական բաղադրիչը Նովոկայինի *ջրային լուծոյթն է: Գործածութեան ամէնէն ազդու ձեւը ներարկումն է որ, ըստ պարագային, պէտք է կատարուի մկաններու, երակի, ոսկրածուծի կամ մարմնակազմին ուրիշ մէկ մասին մէջ: Առ այժմ, ծերագիտութեամբ զբաղող մասնագէտներէն ոմանք միայն ստացած ու փորձած են բուն դեղին նմոյշը եւ իրենց կարգին, հաստատած անոր բացառիկ զօրութիւնը ծերութեան աւերներուն դէմ :*

Սպասելով դեղին մօտակայ ընդհանրացումին, կարելի է ըստ հեղինակին պաշտօնական յայտարարութեան, բոլորովին անվտանգ կերպով գործածել, դեղարաններուն մէջ ծախուած Նովոկայինի *երկու առ հարիւր լուծոյթը, պայմանաւ որ բացարձակ թարմ վիճակի մէջ ըլլայ :*

Դարմանումը սկսելու համար, նախ պէտք է ստուգել մարմնակազմին հակազդեցութիւնը դեղին հանդէպ: Աոր համար, առաջին օրը մէկ հմխ. (հարիւր-որդամեթր խորանարդ) ենթամորթային (սուքիւթանէ) *ներարկում մը պէտք է ընել: Յաջորդ օրը, երկու հմխ. բայց՝ այս մէկը, միջմկանային* (էնթրամիւսքիւլէր)*: Եթէ այս քննական եւ նախնական փորձը որեւէ անհանդուրժութիւն երեւան չի բերեր, օրինակ եղծարշտում* (իւրթիքէր)*, այնուհետեւ կարելի է բուն դարմանումին սկսիլ, հետեւեալ կերպով :*

Շաբաթը երեք անգամ՝ 5 հմխ. միջմկանային ներարկում մը, յետոյքի կամ բազուկի մկաններուն մէջ. չորս շաբաթ շարունակաբար, այսինքն 12 ներարկումէ ետք, տասը օր դադար եւ վերսկսիլ նոյն դարմանը եւ նոյնութեամբ կրկնել բազմաթիւ անգամներ :

Դարմանումի տեւողութիւնը մեծ դեր կը կատարէ: Որքան երկարատեւ ըլլայ, այնքան աւելի արդիւնաւոր կը հանդիսանայ: Դարմանումի ընթացքին՝ բժշկական հսկողութիւնը անհրաժեշտ է :

Դեղն ու իր ճշգրիտ գործածութիւնը կատարելագործումի ենթակայ են դեռ. մօտ ատենէն, գիտութիւնը վստահօրէն իր վերջնական վճիռը պիտի արձակէ, այս հին դեղին նորիմաստ զօրութեան մասին :

Աւելի քան հարիւրամեայ եւ միշտ ալ երիտասարդ կեանք մը ապահովել մարդուս: Այս է ծերագիտութեան խոստացած այժմու հրաշալի եւ վաղուան ստոյգ հեռանկարը :

Տր. ԿԱՐՊԻՍ Մ. ԱԼԷՄՇԱՀ

ՀԱԼՈՂ ՍԱՌՈՅՑԸ

(ՄԵՐ ԴՐԱՑԻՆԵՐԸ)

Բ. ԹԱՇԵԱՆԻՆ

×

Ժամանակ անցաւ: Աշուն եկաւ, եւ ձմրան հով :

Մէկը, կարծես լուր տուաւ ծառերուն, որ շուտով ստիպուած պիտի ըլլան մերկանալ, եւ անոնք, իրենց ամօթէն կարմրեցան ու դեղնեցան... Օրերը կարճցան ու երկնքէն գաղթող թռչուններ անցան: Մեր պարտէզի սարեակներն ու կարմրալանջերն ալ գացին հեռու եւ տաք տեղեր: Մէկ հատը միայն, ծեր ու թեւաթափ, մնաց խաղողի թուփին տակ, մինչեւ որ եղեամը իջաւ իր յոգնած թեւերուն վրայ ու դադրեցուց իր ծեր սիրտը : Առաւօտ մը գտայ անոր սառած մարմինը, եւ, աղջիկէս զաղտնի, թաղեցի՝ պատուիրելով տղուս, որ քրոջը բան մը չըսէ.

— Վերջէն արցունքէն չենք ազատիր : Արդէն թումբերը բանալու համար պատրուակի մը կը սպասէ. չեմ գիտեր ո՛վ է ըսեր ...

Օրերը կարճցած էին. առտու չեղած՝ իրիկուն կ՚ըլլար, կարծես : Յետմիջօրէ մըն ալ, կապարագոյն երկինքը վար՝ քաղաքին վրայ իջաւ գորշ կափարիչի մը պէս, եւ քանի մը սեւ ագռաւներ կռնչալով ցածէն անցան մեր տանիքներուն վըրայէն: Յետոյ, առանց աճապարանքի, ձիւնի թաց, խո՛շոր հատիկներ իջան վար ու հալեցան: Երկինքը քիչ մը աւելի մըթնեց, եւ օդը պաղեցաւ, մըրիկ բարձրացաւ, բաթիլները չորցան ու չատցան, չհալեցան ալ եւ աճապարանքով զարնուեցան պատերուն, անցորդներուն, ապակափեղկերուն ու գրաւեցին դաշտանկարը :

Գիւղը սպիտակ մարմարէ կերտուածի երեւոյթ առաւ: Մինակ կառքերու անիւներէն ակօսուած ճամբաները մնացին սեւ, խորշոմահար ճակատներու պէս : Ձիւնը, մեր ծառերու ճիւղերուն եւ տան փեղկերուն նստած, ներս նայեցաւ: Երախաները ուրախացան, իսկ ես, հայրենի ձմեռները յիշելով, տխրեցայ :

Երեք օր վերջ, արեւը նորէն ելաւ, ձիւնը հալեցաւ, եւ օդը տաքցաւ: Պատուհաններուն փեղկերը բացինք, եւ կեղծ գարնան օդը մտաւ մեր տնէն ու մեր թոքերէն ներս :

— Դուրս չելլե՞ս, ի՞նչ ներսը նստեր ես. մէկ ալ այսպէս արեւ ուրկէ՞ պիտի գտնես,— ըսաւ կինս, — եւ վերարկուս բերաւ, որ հագնիմ :

Դուրսը, պարտէզի ցանկապատին ետեւ, հանդիպեցայ դրացիիս: Քովը, ճաղատ, մեծղի, մարդ մը կար: Գերմանացիի կը նմանէր: Ականջներուն գծէն վար, գանկին շուրջ մնացած քիչ մը մազերէն հետեւցուցի թէ՝ չէկ էր: Հինումին հագուստ մը ունէր կռնակը եւ վիզը փողկապ չկար :

— Նոր դրացիդ՝ Մր. Լարսըն, — ծանօթացուց զայն ինծի ձէքի կինը.— ծիշդ հիմա տան փոխանցման գործողութիւնները վերջացուցինք,— ըսաւ ան ուրախ ուրախ :

Մր. Լարսընը ձեռքը ցանկապատին վրայէն երկարեց ինծի ու ըսաւ թէ՝ «երջանիկ» էր հետս ծանօթանալուն համար: (Սուտ. ինչո՞ւ, ի՞նչ բանի համար եր- ջանիկ պիտի ըլլար):

Ամուր, մսուտ, մեծ ձեռք մըն էր իր ձեռքը: Սեղմումէն ու կարծրութենէն ջանացի գուշակել Մր. Լարսընի զբաղումն ալ: Փափուկ, իւղոտած, խոնաւ ու կակուղ ձեռք մը...«Մսագործի ձեռք մը», անցաւ մտքէս, «վայ մեզ»...

Ցուսարեկ ու բարկացած՝ մտայ տուն:

— Գիտե՞ս, ո՞վ գներէ մեր կռնակի տունը, — հարցուցի կնոջս՝ հագիւ յաջողելով սրտնեղութիւնս պարտկել :

— Չէ, ո՞վ: Ծախուե՞ր է :

— Այո, ծախուեր է, եւ ո՞վ կ՚ուզես, որ գնէ ... Մսագործ մը ...

— Ո՞ւաք ...

— Մսագործ մըն է գներ: Հիմա պարտէզն էր. ծանօթացայ իրեն հետ՝ ու ձեռքը սեղմեցի: Ու ձեռքս տարի քթիս :

— Ըխ, խոզապուխտ կը հոտի: Պատերազմի ատեն, երբ մսի պակասութիւն կար, մսագործ դրացի չունէինք : Իսկ հիմա, որ ամէն բան առատ է, մսագործ դրացի ունինք... ուէլ*, ի՞նչ կրնանք ընել: Ճակատագիրը: Եկ, սուրճ մը եփէ, խմենք այս* տեռասին *վրայէն. ես ալ երթամ, ձեռքերս լուամ օճառով :*

Գաւաթները ձեռքերնիս, տաք, լեղի հեղուկը փրթփրթացնելով՝ այր ու կին տուինք առինք: Որոշեցինք մեր դրացիական յարաբերութիւնները պահել նուազագոյն չափի վրայ: Ճամբան, նպարավաճառին խանութը, գետնուղիին մէջ, պարտէզը կամ այլուր հանդիպելու պարագային՝ գլխով բարեւ մը կամ հաու տու եու տու *մը, եւ այդքան :*

Վերջապէս ով կ՚ուզէ մսագործի մը ընտանիքին հետ բարեկամական յարաբերութիւններ մշակել ...

ԱՐԱՄ ՀԱՅԿԱԶ

(2 Շար.)

ԳԱՐՈՒՆ Կ'ՈՒԶԵՆՔ

Ո՛չ Զատիկը, ո՛չ ալ գարունը կրցան Թաղել մեր ձմեռը: Երեսները կը շարունակեն մնալ կախ՝ առաւել եւս ծանրացնելով գլուխները: Քանի կը մտածենք՝ այնքան կը բարդանայ կացութիւնը, կը խռովին հոգիները: Հիւսիսի յաւիտենական գիշեր մը՝ մեր ներկան: Գոնէ յաւիտենական ցերեկի մը յոյսը ունենայինք, տոկալով, համբերելով գիտնայինք գոնէ թէ խաւարը պիտի պատռի, չքանայ, եւ լոյսը գայ՝ քիչ մը կեանք բերելու համար, պուտ մը ժպիտ, փոր մը խինդ:

Սպասում՝ հաւատքով եւ յոյսով:

Գարնանային սա' պաղող օրերուն, միայն սուգ կը տեսնենք մեր չուրջը. մեր սրահները ճնշիչ դարձած են իրենց մթնոլորտով, բեմերը սեւցած, մռայլած: Մութ ու մոմի ձեռին, մեր քայլերը կ'ուղղուին դէպի գերեզմանները: Ծագիկներ բռնած՝ կ'երթանք անոնց՝ միակ ապրիւրը յոյսի, Հայու յոյսին: Հասած ենք տեղ մը. ու միայն հո՛ն կը գտնենք մխիթարութիւն, հոնկէ կ'ուզենք խմել յոյսի կաթիլ մը: Կ'ուզենք հաւատալ անոնց պէս, ունենալ անոնց տեսլականը. ըլլա՛լ լաւատես: Լսել «ոտնաձայնը վարդահեղեղ արշալոյսին», զոր անոնք միայն կրցան լսել. տեսնել արեւածագը, զոր անոնք բախտը ունեցան պահ մը ապրելու, կրկին մխրճուելու համար Թանձր գիշերին մէջ:

Անգութ կռիւ խաւարին դէմ, ամենազօր որակուած մահուան դէմ՝ լոյսի համար, կեանքի համար:

Վա՛յ այն օրուան, երբ կը ցամքի յոյսի այս վերջին աղբիւրը. ցամքեցնենք. մոռանանք զիրենք, իրենց հետապնդածը, իրենց բաղձը, որուն զոհաբերեցին իրենց կեանքը, համր Աստուծոյ մը համար, որ Հայունն է:

Սուգի այս շաբթուն՝ ձեզի եկանք անմահ մեռելներ, ձեր յուշատախտակին ու դամբարանին առջեւ ծնրադիր՝ նորոգեցինք մեր ուխտը.— Աւելի քան երբեք ձեզի հետ ենք, ձեզ մեր մէջ կ'ուզենք ունենալ. ձեր հաւատքը մե՛րն է. ձեր տեսիլքը կը ճառագայթէ մեր դէմքերուն վրայ: Մինչեւ Կանտի համալսարանը, մինչեւ Փեր–Լաշէզի գերեզմանատունը՝ դուք միայն կ'ամրապնդէք մեր յուսաբեկ քայլերը: «Գուսանապե՛տ քուրմ», փոխանցէ այրող հրայրքդ մեզի, լեցո՛ւր մեր Թոքերը քու կենսաբաղձ եւ կենսաբոյր շունչովդ, տուր պողպատեայ մուրճդ որ շարունակենք «քանդակել», դի՛ր մեր գօտին մէջ «պանդուխտի նամակ»դ, որ տանինք նժդեհ ժողովուրդին, որուն վերադարձին սպասող գոհունակ ուրը սպասումէն պիտի մահանայ...

Ոսկի՛, վարպե՛տ, տապալէ վրադ ծանրացող սեւ քարը եւ խօսէ մեզի, ուղղութիւն տուր խարխափող մեր քայլերուն: Տես, ոչ միայն «ձայն տուող» տղաք կը շարունակեն ու կը տքնին ներդաշնակել իրենց դողդոջձայները, այլ կուգան չիրիմիդ՝ խորհուրդ հարցնել, ինչպէս երբեմն կուգային գտնել քեզ Թուղթերով կորսուած անկիւնիդ մէջ, տեսնելու համար տառացած դէմքդ, որ չէր ուզեր պարտուիլ մահէն, անոր սպառնալիքէն. տուր մեզի կրանիտեայ կամքդ որ ամրապնդենք, վերանորոգենք մերինը:

Վարպե՛տ, պէտք ունինք անյիշաչար հոգիիդ, այրող նայուածքիդ, յուսադրիչ խօսքիդ: Պէտք ունինք մանաւանդ գուրգուրանքիդ: Քու եւ քու նմաններուդ ցնցուղը միայն կրնայ բեղնաւորել ու ծաղկեցնել այն ափ մը յուսատու հողերը, որոնք տեղ–տեղ ցրուած կը մնան. Ջո՜ւր, ջո՜ւր, ջո՜ւր կը հայցեն անհամբեր, այրող ծարաւէն կը պոռթկան...

Ձենք ուզեր մեռնիլ սպասումի եւ յոյսի ամպին տակ, արե՛ւ կ'ուզենք, գարուն կ'ուզենք. հիւսիսի անսպառ գիշերէն ետք կրկնապէս անսպառ ցերեկ կ'ուզենք, յաւիտենական ցերեկ, որպէսզի Հայկեան ծառը չխամրի, այլ՝ ապրի, վերընձիւղի, ուռճանայ եւ դառնայ անտառ:

Արարատը վեհապլուխ կը սպասէ «հրաշալի յարութեան», միասին ծաղկազարդելու եւ տօնելու համար Հայուն գարունը, Հայուն Զատիկը:

ՅԱԿՈԲ ԻՍԿԷՆՏԷՐԵԱՆ

ԲԱՐՁՐ ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆԻ ՄԸ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆԸ

ՎԻԷՆՆԱ.— Աւստրիոյ մայրաքաղաքը տօնական զգեստներով պճնուած էր ամսոյս 21–25ի օրերուն: Եկեղեցական բարձր աստիճանաւորի մը այցելութիւնը սովորական գործի օրերը տօնախմբութեան մը վերածած էին: Կարտինալ Էօժէն Թիսրան, Հռոմի Արեւելեան ժողովի քարտուղարը, մայրաքաղաքիս համալսարանի վարչութենէն հրաւիրուած էր ընդունելու Աստուածաբանութեան «Պատուոյ Տօքթորան»: Տուչութեան հանդէսը կատարուեցաւ ապրիլ 23ին ամենամեծ հանդիսութեամբ: Բացի եկեղեցական բարձրագոյն եւ բարձր աստիճանաւորներէն՝ հանդիսութեան ներկայ գտնուեցան պետութեան նախագահը, վարչապետը եւ նախարարները, ինչպէս նաեւ օտար պետութիւններու ներկայացուցիչները:

Կարտինալը հինգ օր մնաց Վիէննա եւ այս միջոցին այցելութիւններ տուաւ մայրաքաղաքիս զանազան հաստատութիւններուն: Ուրբաթ, վերապահուած էր Մխիթարեան Միաբանութեանս Վանքին այցելութեան: Մինչ եկեղեցին կըլխռնուէր բարեպաշտ ժողովուրդով՝ միաբանները շարք կը կազմէին եկեղեցւոյ դանէն մինչեւ դասը: Ժամը 12ին կը հասնի Վսեմ. Հիւրը իր չքախումբով, որոնց մէջ է համալսարանի վարիչը՝ երկու ուսուցչապետով: Աբբահայրը, Մեսրոպ Արք. Հապոզեան կը դիմաւորէ Տիրանուրը եւ կ'առաջնորդէ դէպի եկեղեցի: Կը հնչէ երգեհոնը եւ «Հրաշափառով» կ'առաջնորդուի Հիւրը եկեղեցւոյ դասը, ուր աղօթքէ մը վերջ կ'օրհնէ ներկաները եւ ապա հանդիսաբար կը բարձրանայ Աբբայարան: Հո՛ն կը դիմաւորուի Հիւրը քահանայապետական հիմնով, որմէ ետք Ֆրանսերէն ուղերձով մը բարիգալուստ կը մաղթէ Մայր–Վանքի մեծաւորը, որուն կը յաջորդէ իտալերէն երգ մը՝ ընկերակցութեամբ դաշնակի: Մինչ փոքրիկ մը փառակազմ «Սրբազան Պատարագամատոյց Հայոց» մը կը ձօնէ մեծ հիւրին՝ երգչախումբը կ'երգէ «Տէր, կեցո՛ դու զՀայս»: Կը յաջորդէ երկրորդ Ֆրանսերէն ճառ մը՝ կղերական դասէն, որմէ վերջ կ'երգուի Ֆրանսերէն երգ մը:

Կը բարձրանայ ոտքի վսեմապատիւ հիւրը ու նախ շնորհակալութիւն յայտնելով եղած արտայայտութեանց՝ կ'ըսէ թէ քաջ ծանօթ է՝ Վիէննական Մխիթարեաններու գործունէութեան, անոնց մտաւոր աշխատանքին, կը շեշտէ մասնաւորապէս Հ. Տաշեանի ձեռագրաց ցուցակին գիտական աշխարհի առջեւ ունեցած մեծ արժէքը, որուն հետեւելով, կ'ըսէ, կազմեցի ես ալ Վատիկանի Հայերէն Ձեռագրաց Ցուցակը: Կ'ընդգծէ բացառիկ արժէքը Հանդէս Ամսօրեայի՝ Հայ բանասիրութեան համար, որուն կանոնաւոր կը հետեւիմ, կ'ըսէ, եւ փափաք կը յայտնէ որ ան շարունակուի միշտ:

Կարտինալը կ'այցելէ վանքին մատենադարան — Թանգարանը, աչքէ կ'անցընէ եկեղեցւոյ մեծարժէք ձեռագործ զգեստները, ապա կ'առաջնորդուի տպարանը, ուր այս այցելութեան յիշատակին նուիրուած նորագին մեքենայ մը շարժման դրուելով կը հանէ Հանդէս Ամսօրեայի թիւը:

Հասած էր ժամանակը հանգչելու: Հիւրը կ'առաջնորդուի վանքին ճաշարանը, ուր սեղանակից կ'ըլլայ վանական հասարակութեան: Ճաշի ընթացքին խօսք կ'առնէ Միաբանութեանս ընդհ. Աբբայ Մեսրոպ Արք. Հապոզեան եւ Միաբանութեան երախտիքը կը յայտնէ այս այցելութեամբ Միաբանութեան եղած մեծ պատիւին համար՝ շեշտելով թէ Միաբանութեան պատմութեան մէջ այս առաջին անգամն է որ Արեւելեան ժողովի քարտուղարն իր այցելութեամբը կը պատուէ Միաբանութիւնը: Կը յայտնէ ամբողջ Միաբանութեան անվերապահ հպատակութիւնը դէպի Վատիկան եւ բաժակը կը բարձրացնէ Վսեմափայլ Հիւրին արեւշատութեան համար:

Երկուքուկէս ժամ տեւող այցելութենէն ետք հրաժեշտ առնելով՝ կը մեկնի մեր Հիւրը, յայտնելով իր գոհունակութիւնը՝ գնահատանքի եւ քաջալերանքի խօսքերով:

Հ. ԵՓՐԵՄ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

ՁՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՁԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻՒԻ (Յառաջ).— Համագաղթային սգատօնը տեղի ունեցաւ Ապրիլ 27ին, Պ. Մ. Պալիկեանի գեղեցիկ սրահին մէջ, որ տրամադրուած էր կարգադիր յանձնախումբին:

Պէտք է ըսել որ գովելի էր տարուած աշխատանքը. ջանք չէր խնայուած: Բեմին ճակատը զետեղուած էր սեւ պաստառ մը, Ա. Ահարոնեանի խօսքով.— «Այնքան չարիք թէ մոռանան մեր որդիք...»: Մահարձանին վրայ դրուած էին ծաղիկներ:

Օրուան նախագահը հանդէսը բանալով ներկաները հրաւիրեց վայրկեան մը յոտընկայս յարգել յիշատակը մեր նահատակներուն, որմէ ետք եղան օրուան պատշաճ արտասանութիւններ, երգեր:

Պ. Կ. Ջիտեմեան կարդաց յուզիչ ուղերձ մը:

Խօսեցաւ Լոնտոնէն հրաւիրուած աւետարանիչ Խաչիկ Գասպարեան, որմէ ետք բեմ բարձրացաւ Վ. Իշխանեան, որուն կը սպասուէր երկար ատենէ ի վեր. բանախօսը պարզ ու հասկնալի լեզուով ոգեւորեց հանդիսականները:

Հանդէսը փակելէ առաջ վերապատուելի Պարսամեան քանի մը յուզիչ խօսքերէ վերջ երգեց Կոմիտասի «Տէր Ողորմեան»:

Հանդիսականներէն շատեր մինչեւ վերջը ոտքի մնացած էին:

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՊԷՅՐՈՒԹի մէջ Յակոբ Օշականի աշակերտները իրենց մեծ Վարպետին մահուան տասներորդ տարեդարձին առիթով յարգանքի հանդէս մը կազմակերպած են, որուն ներկայ եղած է գրասէր հոծ բազմութիւն մը. խօսած են Կ. Սասունի, Մ. Իշխան եւ ուրիշներ. գործադրուած է գեղարուեստական յայտագիր մը:

ՖՐԷԶՆՕՅի մէջ Ա. Իսահակեանի կեանքին ու գործին նուիրուած երեկոյ մը տեղի ունեցած է Հայ Գրականութեան Բարեկամներու նախաձեռնութեամբ. նախագահած է Սուրէն Սահինեան — խօսած են Վ. Ահարոնեան եւ Ս. Թափառական:

ՊԷՅՐՈՒԹի մէջ կիթառիստ երկու եղբայրներ՝ Ժողէֆ եւ Ժագ Իշխանեան նուագահանդէս մը տուած են Պէյրութի սպանական դեսպան Կոմս տը Ռապակոյի նախագահութեամբ: Նուագահանդէսը մեծ յաջողութիւն գտած է. երկու եղբայրները պիտի երթան Մատրիտ՝ իրենց արուեստը կատարելագործելու համար:

ՀՌՈՄի մէջ Նուարդ Զարեանի «Լաֆասափանքա» կալըրիին մէջ տեղի ունեցած է Ա. Օրագեանի նկարներու ցուցահանդէսը, արժանանալով քննադատներու գնահատանքին. Հռոմի ռատիոկայանին արուեստի քննադատը՝ Մարիանի եւ Վիրճիլիօ Կուիտի խանդավառ տողեր նուիրած են հայ արուեստագէտին:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (182)

ԿԱՅԾԵՐ

Բ. ՀԱՏՈՐ

Բ.

ԱՍԼԱՆԸ ՈՐՊԷՍ ԲԺԻՇԿ

— «Աղքատութիւնը մահուան հետ միասին է մտնում մարդու չէմքից»... ճանապարհին կրկնեց նա պառաւի իմաստալի խօսքերը: Դա մի անհերքելի ճշմարտութիւն է: Որտեղ տիրում է թշուառութիւնը, այնտեղ աւելի մեծ թուով զոհեր է տանում մահացութիւնը: Ոչ մի ժողովրդի մէջ չէ կարելի յուսալ կանոնաւոր աճելութիւն, երբ որ նրա տնտեսական դրութիւնը օրինաւոր պայմանների մէջ չէ դրուած: Այդ տեղից հասկանալի է, թէ ինչո՞ւ մեր ժողովուրդը օր ըստ օրէ սպառւում է: Այդ սպառմանը աւելի զարկ է տալիս զաղթականութիւնը: Տըղամարդը, իր կեանքի ամենաթարմ տարիները պանդխտութեան մէջ մաշելով, զրկւում է զերդաստանի հայր դառնալուց, որդիք եւ սերունդ առաջ բերելուց:

Իսկ ինչ զաւակներ էլ, որ թողել է տանը, աղքատութեան մէջ մեռնում են: Ահա, մեր աչքով տեսանք մի հոյակապ ընտանիք, որ հանգչելու մօտ է: Բայց քանի հազար այսպիսի ընտանիքներ կան այդ քաղաքում: Այդ գեղեցիկ, ծառազարդ տներում,— նա ձեռքը մեկնեց դէպի Այգեստանի տները,— բնակւում են երկու ծայրայեղութիւններ. ճոխութիւն, շռայլութիւն եւ վերին աստիճանի աղքատութիւն: Շռայլում են հարստահարիչ մեծատունները, իսկ հեծում են պարտքերի տակ ճնշուած թշուառները:

Այդպէս խօսելով գնում էինք մենք, երբ ճանապարհին հանդիպեց մեզ վարպետ Փանոսը:

— Այն հիւանդը կ'ապրի՞,— հարցրեց նա, մօտենալով Ասլանին:

— Կ'ապրի, եթէ ուտելու մի բան ունենայ,— պատասխանեց Ասլանը վրդովուած ձայնով:

— Այդ մասին ես հոգացել եմ... ասաց վարպետը հազիւ լսելի ձայնով:

Նրա խօսքը ընդհատեց մի կարճահասակ մարդ, համարեա ցնցոտիներով հագնուած, ողորմելի եւ երկչոտ կերպարանքով, որ այդ միջոցին անցաւ մեր մօտով: Վարպետը յարգանքով ողջունեց նրան եւ, երբ բաւական հեռացաւ նա, ասաց մեզ.

— Դա մեր Թաղի ամենահարուստ մարդըն է:

— Դա՞, այդ մուրացկա՞նը, հարցրեց Ասլանը զարմանալով:

— Այո, այդ մուրացկանի նման մարդը:

— Ապա ինչո՞ւ է այնպէս հագնուած, կարծես, բոլորովին աղքատ լինի:

Վարպետը մի առանձին տխրութեամբ պատասխանեց.

— Այստեղ աղքատը խո աղքատ է, իսկ հարուստն էլ ստիպուած է աղքատ ձեւանալ, որովհետեւ նրա հարստութեանը միշտ սպառնում է մի վտանգ: Տեսար մի օր Թուրքերը մի «չառ ու չուռ» հնարեցին եւ ինչ որ ունի՝ ձեռքից խլեցին:

— Ի՞նչպէս կարելի է այդ,— հարցրի ես, ոչ սակաւ զարմանալով:

— Ի՞նչու չէ կարելի, երբ իրաւունքն էլ թշնամու ձեռքումն է, դատաստանն էլ: Հէնց այդ ընտանիքը, որի թշուառութիւնը մի քանի րոպէ առաջ տեսաք, թող ձեզ օրինակ լինի: Դա մեր քաղաքի ամենահարուստ եւ ամենապատուական ընտանիքներից մէկն էր: Մի առաւօտ տանեցիք վեր են կենում եւ սարսափելով տեսնում են, իրանց բակումը ընկած մի Թուրքի դիակ: Խեղճերին զրպարտեցին սպանութեան մէջ եւ այնքան ժամանակ բանտերում մաշեցին, մինչեւ ամէն հիւթ ծծեցին նրանից, եւ այն ժամանակ միայն բաց թողին, երբ տեսան, որ Ադամից աւելի մերկ են եւ Եւայից աւելի բոբիկ:

— Բայց միշտ այդպիսի զրպարտութիւններ չէ կարելի հնարել,— պատասխանեցի ես:

— Եթէ այդպիսին չէ կարելի, դրա նըմանները միշտ կարելի է: Մէկին կը զըպարտեն, ասելով, թէ մահմետականի հաւատն է հայհոյել, միւսին՝ թէ մահմետականի կնոջը ծուռն աչքով է նայել, երրորդին՝ թէ իր տնում զէնք եւ վառօդ է պահել, չորրորդին՝ թէ քաղաքացունից ձիով է ներս մտել եւ այլն:

Վարպետի վերջին խօսքը դարձրեց իմ ուշադրութիւնը այն երեւոյթի վրայ, որ նկատեցի առաւօտեան. բոլոր Հայերը էշով էին գնում բազար ձի հեծնելը նրանց արգելուած էր: Այդ սովորութիւնը կար եւ Պարսկաստանում. ազնիւ անասունը՝ ձին, մահմետականի համար էր, իսկ ստոր անասունը՝ աւանակը, քրիստոնեայի համար:

Մենք մտանք մի խուլ փողոց: Վարպետը շարունակեց.

— Այսպիսի եւ դրա նման վտանգները պատահում են, որպէս ասացի, հարուստներին, եւ այդ է պատճառը, որ հարուստները աշխատում են իրանց կայքը թագցնել եւ, որքան կարելի է, աղքատ ձեւանալ: Բայց այդ չէ օգնում նրանց: Այդ դէպքերում մահմետականները աւելի վարպետ են, քան թէ մեր հարուստները:

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ՄԱԿի լաւատեղեակ շրջանակներուն համաձայն՝ Լեհաստան եւ Չեխոսլովաքիա Խ. Միութեան առաջարկած են որ ամերիկեան ծրագիրին դէմ չկենայ. Արեւելեան Եւրոպայի դիւանագէտներուն կարծիքը այն է, թէ այս կէտին մէջ Մոսկուա վէթօ դնելով մեծ սխալ մը գործած պիտի ըլլայ:

ՄԱԼԹԱ կղզիին մէջ կացութիւնը հետզհետէ կը ծանրանայ, երկուշաբթի օրուան կատաղի ցոյցերէն ետք:

ԱՏԷՆԻ մէջ բրիտանական ուժերը յաջողեցան ցրուել ըմբոստները եւ վերագրաւել Ասըրէնը:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ նախկին Թագաւոր Ֆարուք եւ արքայական ընտանիքին 58 այլ անդամները զրկուած են եգիպտական հպատակութենէ, նկատելով որ վեց ամիսէն աւելի երկրէն դուրս մնացած են եւ վերադառնալու նպատակ չունին:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ Գերմանիոյ մամուլին համաձայն խորհրդային գիտունները Մայիս մէկէն առաջ փորձած են արձակել «Սպուտնիկ – Գ.»ը եւ ձախողած: Շատերու կարծիքն ալ այն է, թէ յետաձգած են:

Ա. ՄԻԿՈՅԵԱՆ եւ խորհրդային պատուիրակութիւնը կարճ ատեն մը Արեւելեան Պերլին մնալէ ետք վերադարձած են Մոսկուա. Խ. Միութեան փոխ – վարչապետին կատարած յայտարարութիւնները անգամ մը եւս հաստատեցին երկու Գերմանիաներու գոյութիւնը. Ա. Միկոյեան միշտ դէմ կը մնայ Գերմանիոյ վերամիացման:

ՆԱԶԱՐԷԹԻ մէջ Մայիս մէկին արաբ համայնավարներու եւ հրեայ ոստիկաններու միջեւ կռիւ մը ծագած է. վիրաւորուած են 30 Արաբներ, 18 ոստիկաններ եւ շրջակայքը բնակող տասը Հրեաներ: 7 վիրաւորներու վիճակը մտահոգիչ է:

ՄԱՐՍԷՅԼ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի պարահանդէսը այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 21ին Ռուա Ռըճէի սրահներուն մէջ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՎԱԼԱՆՍ.— Այրի Տիկին Թագուհի Քիւփճեան, Տէր եւ Տիկին Ղազար Քիւփճեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս Կիրակի առաւօտ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցիին մէջ իրենց ամուսնոյն եւ եղբօր՝ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՔԻՒՓՃԵԱՆԻ մահուան քառասունքին առթիւ:

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները:

×

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ

Պոմոնի Թաղ. Խորհուրդը կը ծանուցանէ թէ՝ այս կիւակի Երեւման Ս. Խաչի տօնին առթիւ, ըստ սովորութեան հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյն դպրաց դասու հին ու նոր բոլոր ննջեցելոց եւ Հայց. Եկեղեցւոյ հանգուցեալ դպրապետաց եւ Կոմիտաս վրդ.ի հոգւոց ի յիշատակ: Քաղաքի բարեպաշտ ժողովուրդը կը հրաւիրուի ներկայ ըլլալ այս պաշտամունքին: Սկիզբ ժամերգութեանց 8·30, պատարագ եւ հոգեհանգիստ 10:

Ա. Ջ. Դ.

ԼԻՈՆԻ եւ շրջաններու Ազգ. Միութիւնը կը հրաւիրէ հաւատացեալ հայ ժողովուրդը Մայիս չորսի կիրակի օրը ներկայ ըլլալ Լուլի Պլան եկեղեցին: Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Հայրապետական պատուիրակ Տ. Սերովբէ եպիսկ. Մանուկեան:

Նոյն օրը Սրբազան Հայրը կիսաւարկաւագութեան աստիճան պիտի տայ Պ. Յակոբ Թէրզեանի:

ՋՐԻ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄ
EXPERTISE GRATUITE
Ծախելու համար
ձեր փավիյօնը, վիլլան,
յարկաբաժինը կամ խանութը:
J. TORANIAN
18, AVENUE DE L'OPÈRA
OPE 73-21 OPE 19-45

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին Յոյներու սրահը, 5 Րիւ Պօնըփուա: Ներկայ պիտի ըլլայ Կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչը: Օրակարգ՝ վարչութեան ընտրութիւն: Ներկաներու թիւը բաւարար պիտի նկատուի:

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին ընդհ. ժողովը այս Կիրակի առաւօտ, ժամը 9ին, Ահարոնեան ակումբը: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ.Յ.Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէին ժողովը այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Ներկայ կ'ըլլայ ընկեր Կարօ Գէորգեան:

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անտոք» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին, մատուռին սրահը: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. «Ջաւարեան» կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21ին, Խրիմեան դպրոցը: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը:

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Հայր. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, 7 Պուլվ. տ'Աթէն, Պար տիւ Կլոպի սրահը: Օրակարգ.— Ա) Կեդր. վարչ. շրջաբերականի ընթերցում: Բ) Դաշտահանդէսի որոշում: Ընթացիկ հարցեր: Այս կարեւոր ժողովին կը հրաւիրուին բոլոր անդամները: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Նահանգ. Մուրատ Ռուսումնասիրաց Միութեան ժողովը Կիրակի, 4 Մայիս կէսօրէ վերջ ժամը 4·30ին, Իսիի Խրիմեան վարժարանին սրահը: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Կը խնդրուի բոլոր հայրենակիցներէն եւ համակիրներէն անպայման ներկայ գտնուիլ:

ԱՊՐԻԼ 11-24Ը

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Ապրիլ 11 – 24ի սգատօնը Կրընոպլի մէջ, նախաձեռնութեամբ Ազգ. Եկեղ. Միութեան եւ մասնակցութեամբ գաղութիս կազմակերպութեանց: Այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3·30ին, Սէն Լուի սրահին մէջ, Րիւ Ժէ:

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Կապոյտ Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղը կը կազմակերպէ՝ Յուշ երեկոյ մը, Պ. Կակոյեանի սրճարանը՝ Րիւ Էթիէն Տօլէ, 3 Մայիս, Շաբաթ երեկոյ ժամը 8·30էն 12:

Նախագահ՝ Տիկ. ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ

Բանախօս՝ Պ. ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

Նիւթ՝ Վասպուրականի գոյամարտը:

Խօսք կը տրուի փափաքողներու: Երգ, արտասանութիւն:

Կը հրաւիրուին հայրենակիցները:

Մուտքը ազատ է:

ԾԱՆՕԹ.— Մէթրօ Էքօլ Շարանթոնէն հանրակառք 103, իջնել Փլաս Ժան Կուժօն, Փըթի Փօն:

ՍԱՄՈՒԷԼ-ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Վարժարանին 1958 – 1959 ուսումնական տարեշրջանի արձանագրութիւնները կը բացուին ապրիլ 15ին եւ կը փակուին Յուն. 15ին: Տեսչութիւնը ջերմօրէն կը խնդրէ որ դիմողները անպայման միասին բերեն իրենց զաւակներուն դպրոցական ՎԻՃԱԿԱՑՈՅՑԸ:

COLLÈGE S. MOORAT

26, Rue Troyon, Sèvres Tel. OBS. 18-28

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ: Այս Շաբաթ, ժամը 21ին, «Օ Քապանօն» Մոնֆլէօրի: Կը հրաւիրուին շրջանի Նոր Սերունդականները:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԹԷՅԱՍԵՂԱՆԸ

Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը կազմակերպած է ընկերահամակրական թէյասեղան մը այս կիրակի ժամը 16–20, Օթէլ Լիւթէսիայի սրահներէն մէկուն մէջ:

Այս առթիւ սիրով կը հրաւիրուին ոչ միայն իր տարեկան պարահանդէսին գեղարուեստական բաժնին մասնակցողներն ու պիւֆէին օժանդակող տիկինները, օրիորդներն ու պարոնները, այլ նաեւ Փարիզի եւ շրջաններու Կ. Խաչերու, եւ քոյր կազմակերպութեանց վարչութիւններն ու համակիրները:

Մեներգ, մենապար, դաշնակ եւն.:

Այս առթիւ պիտի քաշուին նաեւ վիճակահանութեան տոմսերը:

Մուտքը ազատ է:

Հիմնադիր–Տնօրէն ԳՐԻԳՈՐ ԹԵՒԱՆԵԱՆ
ՃԱՇԱՐԱՆ ԵԱՐ
Ֆրանսական – հայկական եւ կովկասեան ընտիր կերակուրներ
4, RUE ROBERT-ETIENNE
(Rue Marbeuf) PARIS - 8e
TÉL. : BAL. 31-21
ՇԱՆ ԶԷԼԻԶԷԻ ՄՐՏԻՆ ՎՐԱՅ
Métro : F. D. Roosevelt
Հաճելի մթնոլորտ
Առաջնակարգ կովկասեան խորոված – ներ, «շաշլիք», «քարսքի»
Bar Américain

ETABLISSEMENTS
G. HAGOPIAN
Կ. ՅԱԿՈԲԵԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆ
10 Rue du Caire, Paris 2. Tél.: CEN. 78-44 et CEN. 66-96

ՇԱՏ ՅԱՐՄԱՐ ԳԻՆԵՐՈՎ ԿԸ ԾԱԽԷ ՀԵՏԵՒԵԱԼ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐԸ, ՄԵԾԱՔԱՆԱԿ ԵՒ ՓՈՔՐԱՔԱՆԱԿ
ԿԵՐՊԱՍ ԷՆԹԵՐԼՈՔ INTERLOCK
ԿԵՐՊԱՍ ԺԱՔԱՐ JACQUARD
ԿԵՐՊԱՍ ՄԱՅ ԱՆԿԼԷԶ MAILLE ANGLAISE
ԿԵՐՊԱՍ ՄԱՅ ՍՈՒԻՍ MAILLE SUISSE
ԿԵՐՊԱՍ ՖԻԼ Տ'ԷՔՈՍ FIL D'ECOSSE
★
ԻՐԵՆՑ ԶԱՆԱԶԱՆ ՏԵՍԱԿՆԵՐՈՎ ԵՒ ԳՈՅՆԵՐՈՎ
ՇԻՆՈՒԱԾ ԵՒ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԱԾ ԹՐԻՔՈՅԻ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐ
ՎԵՐՋԻՆ ՆՈՐԱՁԵՒՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՎ

ԿԸ ԾԱԽԷ ՆԱԵՒ ԶՈՒՏ ԲՈՒՐԴԷ ԴԵՐՁԱՆ 2-28, 2-40
ԵՒ ԽԱՌՆ ԲՈՒՐԴՈՎ 1-26, 1-40
ՇԱՏ ՅԱՐՄԱՐ ԳԻՆ
ԵՒ ՎՃԱՐՈՒՄԻ ԼԱՅՆ ԴԻՒՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 փր. վեցամս. 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 փրանք : Հատը 15 փր.

ԿԻՐԱԿԻ 4 ՄԱՅԻՍ — DIMANCHE 4 MAI 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8185 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3986

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՉԱԿԱՆ ԳՈՐԾԸ

Համազգայինի Պէյրութի «Մշակութա-յին Համագումարի» օրակարգին մաս կը կազմէ նաեւ «Հրատարակչական գործը», որուն կցուած է անմիջապէս՝ «եւ գրքե-րու սպառումը» :

Այս նիւթը շատ լայն է եւ հաւասարա-պէս կը շահագրգռէ մեր արեւելեան եւ արեւմտեան գաղութները :

Սփիւռքի բոլոր կարեւոր կեդրոններուն մէջ «մամուլը» կը բանի : Ու «Մամուլ»ը միայն լրագիրը չէ, — օրաթերթ, շաբա-թօրեակ կամ ամսագիր, այլ նաեւ գիրք ու պրակ :

Ի պատիւ գաղթահայ մտաւորականու-թեան պէտք է խոստովանիլ, որ տարա-գրութեան 35 տարիներու ընթացքին ար-տասահմանի զանազան երկիրներուն մէջ հազարաւոր գրքեր հրատարակուած են : Ու կը հրատարակուին դեռ :

Ճիշդ է, որ շարժումը դանդաղած է, բայց չէ կասած :

Անհատական նախաձեռնութիւնը կարե-ւոր դեր կը խաղայ հրատարակչական գործին մէջ :

Ունինք մտաւորականներ, որոնք մի-ջոցը կը գտնեն իրենց երկասիրութիւն-ները տպագրելու՝ առանց հրատարակիչի մը կամ կազմակերպութեան մը օժանդա-կութեան դիմելու :

Մեծ թիւ մը չեն կազմեր անոնք, որ անհատ մեկենասներ կը ճարեն : Նաեւ ա-նոնք՝ որ իրենց գրքերուն սպառումը կ'ապահովեն առանց միջնորդի, ուղղակի դիմելով ընթերցողին, անձամբ կամ բա-րեկամներու միջոցաւ :

Շատ քիչ գրավաճառներ կան, որոնք հրատարակիչ են միաժամանակ :

Ժամանակին Պոլսոյ եւ Թիֆլիզի գրա-վաճառները չէին վարաներ «հրատարակ-չական գործով» ալ զբաղելու, որովհե-տեւ ապահով շուկայ մը ունէին ընթեր-ցողներու :

Պայմանները փոխուած են հիմա :

Փորձով գիտենք, որ բազմաթիւ գրքեր երկար տարիներէ ի վեր գրատուներու դարակներուն մէջ փոշիի խաւերուն տակ յաճախորդի կը սպասեն ... :

Ու միայն անծանօթ կամ միջակ հեղի-նակներու գրքերը չեն, որ այդ բախտին — աւելի ճիշդ դժբախտութեան — ար-ժանացած են : Շատ տաղանդաւոր, ճանչ-ցուած ու սիրուած գրագէտներու գոր-ծերն ալ կան այդ շարքին մէջ :

Փա՞ստ : « Նաիատակ Գրագէտներու Բարեկամներ»ու հրատարակութիւնները, յիշելու համար — բազմաթիւ ուրիշներու կարգին — ամէնէն յատկանշականը : 1929էն ի վեր երեսուն տարուան ընթաց-քին հրատարակուած 18 հատորներէն ե-րեքը միայն սպառած են, միւսները կը սպասեն հայ «գրասէր» ազգի ընթերցա-սէր զաւակներու բարեացակամ խնդ-րանքին ...

Ուրիշ հաւաքական կամ հանրային հր-րատարակչական ձեռնարկներ առաւել կամ նուազ չափով յաջողած են :

Ասոնց շարքին կը պատկանին կարգ մը հայերէն թերթեր —, որոնք տպարանա-կան դիւրութիւններէ օգտուելով լոյս ըն-ծայած են բազմաթիւ գրքեր :

Յիշատակութեան արժանի են մասնա-ւորաբար Հայրենիք (Պոսթըն), Յուսա-բեր (Գահիրէ), Ազդակ (Պէյրութ), Նոր Օր (Աթէնք), Բացի վերջինէն (ներկայիս Ազատ Օր), միւսները կը շարունակեն հրատարակչական գործը՝ հակառակ հետ-զհետէ դժուարացող պայմաններու :

« Համազգային»ի կեդրոնական վար-չութիւնը՝ հաւատարիմ իր ծրագրին՝ կը շարունակէ նոյնպէս գիրք հրատարակել, գործադրելով ողբացեալ Նիկոլ Աղբալեա-նի համեստ «տպարան»ը, որ հրաշքներ գործեց ժամանակին :

Յիշենք նաեւ Հայրենակցական Միու-թիւնները, որոնք բարի նախանձէ դըր-դուած՝ հրապարակ կը հանեն իրենց ծննդավայրերու պատմութիւնը :

Անհատական նախաձեռնութիւնները յա-ճախ հաւաքականէն աւելի լաւ արդիւնքի կը յանգին : Վկայ՝ Պէյրութի Էտվանը, որ քանի մը տարուան մէջ հին ու նոր գրողներու արժէքաւոր գործերէն 36 հա-տորներ հրապարակ հանեց : Ուրիշներ ալ — Սեւան, Արամազդ — կ'աշխատին նոյն գծով :

Համագումարը պէտք է միջոցներ մը-տածէ՝ լուրջ հիմերու վրայ դնելու հա-մար հրատարակչական գործը, մասնա-ւանդ գրքերու սպառումը :

ՀՐԱՆԴ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆՆԵՐԸ ՄԵՐԺԵՑԻՆ ՄԱՍՆԱԿՑԻԼ

"ՄԵՐ ՁԱՅՆԵՐԸ ԿՈՒՏԱՆՔ ԲԱՅՑ ՈՉ ՄԵՐ ՄԱՐԴԻԿԸ" ԸՍԱՒ ԿԻ ՄՈԼԷ

ՆԱԽԱԳԱՀԸ ԴԵՌ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆԱԾ ՓԼԵՎԼԷՆԻ ՀՐԱԺԱՐԱԿԱՆԸ

Ուրբաթ իրիկուն, Փիւթոյի մէջ կ'ո-րոշուէր Ֆրանսայի կառավարութեան ա-պագան :

Ընկերվարական կուսակցութեան Ազգ. Խորհուրդը բացառիկ նիստ գումարած էր որոշելու համար կուսակցութեան դիրքը Փլեվլէնի կազմելիք կառավարութեան հանդէպ :

Տագնապէն 18 օր ետք, կացութիւնը ա-ւելի կը ծանրանայ քանի որ Փիւթոյի ժո-ղովին մէջ, կուսակցութիւնը որոշած է ոչ միայն թեւ թիկունք չըլլալ Փլեվլէնի այլ որեւէ կառավարութեան : Այս ձեւով ընկերվարական կուսակցութիւնը ծանր պատասխանատուութեան տակ կը մտնէ, անելի մատնելով երկրին քաղաքական ապագան :

Ի՞նչ ձեւով բացատրել սակայն Մոլէի ընթացքը : Լաւատեղեակ շրջանակները կ'ըսեն թէ Փարիզի համաժողովի նախօր-եակին (Յունիս 19) նախկին վարչապետը ուզեց վերահաստատել կուսակցութեան միութիւնը եւ ընդդիմադիրներուն (Տէփ-րէօ - Տեֆէր) այլեւս առիթ չտալ բանա-վէճեր ստեղծելու : Կուսակցութեան ան-դամները վերջերս դժուարաւ կը հան-դուրժէին արդէն անկախներու հետ հա-մակեցութիւնը : Եթէ ընկերվարականները ընդունէին Փլեվլէնի մէկ տարուան «ընկե-րային դաշարը» այդ ձեւով իսկ հրաժա-րած կ'ըլլային իրենց երկու գլխաւոր ծը-րագիրներէն՝ Կաղիէի ծրագիր եւ կրթա-կան գետնի վրայ Պիլիէի ծրագիր : Ա-սոնք կը թուին ըլլալ ընկերվարական պարագլուխին գլխաւոր մտահոգութիւն-ները :

Ծանրակշիռ է սակայն այն պարագան որ այս մերժումով կուսակցութիւնը կը մերժէ նաեւ ուրիշ որեւէ լուծում : Կու-սակցութեան ընդհանուր քարտուղարը դէմ արտայայտուեցաւ սիսթեմաթիք ընդդիմութեան, դէմ է նաեւ ուրիշ մե-ծամասնութիւն մը փնտռելու, անմիջա-պէս տեսնելով թէ որքան վտանգաւոր կը դառնայ համայնավար ձայներով կազ-մուած դաշինք մը : Անկարելի կը գտնէ նաեւ ընկերվարական դաշինք մը ներկա-յիս եւ Կի Մոլէ միակ նպաստաւոր լու-ծումը կը տեսնէ՝ քուէարկել բայց չմաս-նակցիլ : Կը բանաձեւէ «մեր ձայները բայց ոչ մեր մարդիկը» : Կի Մոլէ ցաւ-յայտնեց նաեւ թէ Փլեվլէն կը ստիպուի դիջումներ ընել աջին :

Ժողովին վերջաւորութեան * քուէար-կուեցաւ բանաձեւ մը ուր Ազգ. Խոր-հուրդը կը շեշտէր թէ իր այս որոշումը երբեք դէմ չէ Փլեվլէնի, բայց ներկայ կացութեան մէջ նոյն պատասխանը պիտի տայ ուրիշ որեւէ առաջարկի, մասնակ-ցութեան կամ կազմութեան :

Այս որոշումը տրուեցաւ ձեռնարձ քուէարկութեամբ, միաձայնութեամբ՝ պակաս չորս ձայն եւ եօթը ձեռնպահու-թիւն :

Նշանակուած վարչապետը՝ Փլեվլէն երբ լսեց այս որոշումը զոր իրեն հաղորդեց Կի Մոլէ կէս գիշերին, անմիջապէս ներ-կայացաւ Նախագահ Քոթիի յայտնելով թէ կը հրաժարի իր առաքելութենէն, նկատի առնելով որ որեւէ մեծամասնու-թիւն պիտի չկարենայ կազմել : Նախա-գահը տակաւին չէ ընդունած Փլեվլէնի հրաժարականը : Շաբաթ օր պիտի տես-նուէր երեք գլխաւոր կուսակցութեանց պարագլուխներուն հետ՝ Ֆլիմլէն (Ժողո-վրդական Շարժում), Մոլէ (Ընկերվա-րական), Փինէ (Անկախ), եւ ասկէ ետք կը յայտնէր թէ կ'ընդունի՞ Փլեվլէնի հը-րաժարականը թէ ոչ : Առաջին պարագա-յին՝ կը նշանակէ թէ Քոթի գտած է նոր թեկնածու մը : Վերջին տրուած անուն-ներն են՝ Ժաքինօ, Միթըրան, Լըքուր, Շնէթէր :

Ընկերվարականներէն առաջ սկզբունքի համաձայնութիւն մը տուած էին ան-կախները եւ արմատականները (մենտէս-եան) հակառակ որ Փինէ կը մերժէր եւ-մտական նախարարութիւնը : Շաբաթ օրէ ետք Ժողովրդական Շարժումը ժողով պիտի գումարէր իր դիրքը ճշդելու հա-մար, անշուշտ Ընկերվարականներու ո-րոշումէն ետք, բայց այս ժողովը ա-րովին աւելորդ կը թուէր :

ԿԱՏԱՂԻ ԿՌԻՒՆԵՐ ՍՈՒՔ – ԱՐԱՍԻ ՄԷՋ

Առջի օր Սուք – Արասի մէջ պատահե-ցաւ ամէնէն կատաղի բախումը՝ որ եղած է ապստամբութենէն ի վեր : 11 օր զրեթէ ոչ մէկ միջադէպ պատահած էր. բայց ըմբոստները վերանորոգուած ուժով յարձակումի անցան : Թունուզէն գրիւած առաջին խմբակը կը բաղկանար 128 հո-գիէ : Զինուորները յաջողեցան անոնց հետքը գտնել եւ կարճ կռիւէ մը ետք մի-լոռն ալ սպաննուեցան կամ ձերբակալուե-ցան. գրաւուեցան հարիւրէ աւելի հրա-ցիր, ծանր զէնքեր եւ ատրճանակներ :

Այս բախումէն ետք՝ հինգ հարիւր զին-ուած անապատայիններ (Ֆելլակա) փոր-ձեցին սահմանը անցնիլ եւ ուղղուիլ դէպի Սուք Արաս : Բանակը ահազանգ հնչե-ցուց եւ Թռչան (Հելիքոփթէր) օդանաւերը օգնութեան հասան զինուորներուն. ամէ-նէն կատաղի կռիւները սկսան : Երկու օր-ուան զինամարտէ մը ետք ըմբոստներու զօրաւոր խումբը ամբողջութեամբ ջախ-ջախուած էր. մեծ մասը սպաննուեցաւ, իսկ միւսներն ալ գերի ինկան կամ զինա-թափ եղան : Այսուհանդերձ մօտ 200 ըմ-բոստներ յաջողած են կորսնցնել իրենց հետքը. հաւանական է, որ ցրուած ըլ-լաններու մէջ եւ փոքր խումբերով փոր-ձած՝ վերադառնալ Թունուզ :

Այս կռիւներուն զոհ գացին 38 զին-ուորներ եւ վիրաւորուեցան 33 ուրիշներ : Միւս կողմէ, Օրանի մէջ պատահած փո-քրր բախումի մը ընթացքին սպաննուե-ցան երկու զինուորներ եւ վիրաւորուե-ցան 9 ուրիշներ :

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆ

×

Արձակի ծովն է ծածանում կրկին ,
Բայց չափածոն է դարձեալ ինձ գերո՛ւմ,
Կեանքի թռչնակը կապոյտ ջրերում
Արձակի ծովն է ծածանում կրկին :
Աշխարհը սեղմած իր կանաչ գրկին
Գարունը սիրոյ երգեր է բերում ,
Բայց չափածոն է դարձեալ ինձ գերում :

ՎԱՀՐԱՄ ԱԼԱԶԱՆ

—o—

ԵՐԳԸ

—Ասա՛ ինձ, երգ, ի՞նչ կայ քո մէջ ,
Որ ապրում ես մեզ հետ անվերջ ,
Որ արցունք ես աչքից բերում
Կամ խնդութեամբ սրտեր գերում ,
Յուզում ամէն ոքի ·

— Ի՞նչ կայ իմ մէջ ,— հեշտ է յիշել ·
Երեք փոքրիկ աստղանիշներ ,
Մի քանի բառ, մի քանի կէտ ,
Մի քանի տող իրարու հետ ,
Եւ մի ամբո՛ղջ հոգի :

Հ. ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ մէջ 83րդ անգամ ըլլալով Խ. Միութիւնը վեթօ դրաւ. հակառակ անոր որ տասը անդամ-ներ վաւերացուցին բեւեռներու հսկողու-թեան ամերիկեան ծրագիրը՝ Սովետ ա-ռանձինն ընդդիմացաւ անոր : Խորհրդա-յին այս դիրքորոշումը շատ գէշ տպաւո-րութիւն գործեց միջազգային շրջանակ-ներու մէջ. այս առիթով Միացեալ Նա-հանգներու Արտաքին Նախարար Տըլլըս յայտարարեց .— Ողբերգական վեթօ մը :

ՆԱՍՐԸ ուրբաթ օր գնաց Մոսկուայի միակ մզկիթը ուր հազարաւոր Իսլամներ հաւաքուած էին : Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան Նախագահը երեսուն վայրկեան տեւող քարոզ մը լսեց որուն մէջ, մոլլան կը շեշտէր Խորհրդային Մի-ութեան եւ արաբ ժողովուրդին սերտ կա-պը : Ապա Նասր -Խրուշչեւ գլուխ - գլուխ խորհրդակցութիւնները շարունակուե-ցան : Գլխաւոր նիւթն է՝ քարիւղը :

ԻՆՏՈՆԵԶԻՈՅ ապստամբներու օդանա-ւերը կը շարունակեն ռմբակոծել երկիրը. Ճաքարթայի համաձայն սպաննուած է տասը հոգի եւ նիւթական վնասները կը հասնին միլիոնաւոր Ֆրանքի. Նախագահ Սուքարնօ այս առիթով ճառ մը խօսեցաւ քննադատելով Ամերիկան ու Ազգ. Չի-նաստանը եւ աւելցուց .— Մեր երկիրը երկրորդ Քորէա մը պիտի չըլլայ եւ կամ՝ Գ. Աշխարհամարտը պիտի սկսի :

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ համայնավար կուսակ-ցութեան Կեդր. Կոմիտէն կոչ մը ըրաւ Ֆրանսայի Ընկերվարականներուն՝ միա-ցնելու աշխատաւոր ուժերը, պաղ պա-տերազմին դէմ պայքարելու համար. Մոսկուա անցեալ տարի ալ հրաւիրած էր Ընկերվարականները՝ որ զօրավիգ կանգնին իրեն Միջին Արեւելքի մէջ խա-ղաղութիւնը վերահաստատելու համար :

ՊՈՒԷՆՈՍ – ԱՅՐԷՍԻ մէջ Նախագահ Ֆըր-ոնտիսիի իշխանութեան գլուխանցնելուն առիթով փերոնականները ցոյցեր կազ-մակերպեցին :

ԵՄԷՆԻ կառավարութիւնը առաջար-կեց ՄԱԿին որ չէզոք յանձնախումբ մը կազմուի քննելու համար բրիտանական վերջին յարձակումները :

ԼՈՆՏՈՆԻ 8400 հանրակառքերու 50.000 վարիչները ընդհ. գործադուլի որոշում տուած են, որ պիտի սկսի Կիրակի գի-շեր. միայն վերջին վայրկեանի համա-ձայնութիւն մը կրնայ փոխել որոշումը :

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱԶԱՐԱՄԵԱԿՆԵՐՈՒ ԳԱՂՏՆԻՔԸ

ԽՄԲ. — 1950էն 1957 Հայաստանի զանազան շրջաններուն, մասնաւորաբար Սեւանայ լճին ցամքած տարածութեան վրայ հնագիտական պեղումներ կատարած էր հայկական Գիտութիւններու Ակադեմիայի Պետական պատմական թանգարանին հնգախտական արշաւախումբը: Պեղումներուն նպատակն էր ձեռք բերել մեր հին մշակոյթին վերաբերող նոր նիւթեր, եւ ատոնց ուսումնասիրութեամբ պարզել հազարամեակներու խաւարին մէջ կորսուած մեր նախնիքներու պատմութեան մութ կողմերը :

Արշաւախումբին ղեկավարն էր Հ. Մըռնացականեան, որ պեղումներուն ձեռք բերած արդիւնքներուն մասին յօդուած մը հրատարակած է Երեւանի «Սովետական Գրականութիւն» ամսաթերթին մէջ: Ստորեւ կը ներկայացնենք այդ յօդուածին գլխաւոր մասերը:

Ա.

Հայաստանը այն երկիրներէն է, որոնք մարդկութեան արշալոյսէն սկսած անընդհատ բնակուած են: Հայաստանի հողամասին վրայ գոյութիւն ունին բոլոր ժամանակներուն պատկանող նիւթական մշակոյթի մեծ ու փոքր յիշատակարաններ: Հնագիտական պեղումներու, մասնագիտական հետազօտութիւններու ժամանակ, ինչպէս նաեւ պատահական ձեւով, Հայաստանի մէջ յայտնաբերուած են աշխատանքի այնպիսի գործիքներ, որոնք աւելի քան կէս միլիոն տարուան հնութիւն ունին: Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիային Պատմական Թանգարանին մէջ աշխատանքի գործիքներ կան, որոնք կը պատկանին փալէոլիթիք (քարէ դար) շրջանին ամէնէն սկզբնական ժամանակներուն, այսինքն այն ժամանակներուն, երբ մարդը առաջին անգամ սկսաւ քարէ գործիքներ շինել: Քարէ դարը կը բաժնուի երկու շրջաններու. ներքին փալէոլիթ եւ վերին փալէոլիթ. երկրորդը, ժամանակաշրջանի տեսակէտով թէեւ շատ աւելի մօտ է մեզի, բայց դարձեալ սկիզբ առած է մեզմէ մօտաւորապէս յիսուն հազար տարի առաջ, եւ տեւած է շուրջ 38 հազար տարի: Այս շրջանին մէջ լուրջ փոփոխութիւններ տեղի ունեցած են հասարակական կեանքին մէջ. սկսած է աշխատանքի բաժանում կատարուիլ սեռերու եւ հասակներու (տարիքի իմաստով) միջեւ :

Վերին փալէոլիթով կ՚աւարտի հարիւր հազարաւոր տարիներ տեւող շրջան մը, եւ նախնադարեան հասարակութեան պատմութեան մէջ կը սկսի նոր շրջան մը, համեմատաբար կարճատեւ, որ փալէոլիթը կը կապէ նէոլիթին (նոր քարէ դար) հետ: Այս նոր շրջանը յայտնի է մեզոլիթ (միջին քարէ դար) անունով: Մեզոլիթը կը տեւէ մօտաւորապէս հինգ հազար տարի, եւ մարդկութեան պատմութեան մէջ, տնտեսութեան, մշակոյթի եւ կենցաղի տեսակէտէն յեղաշրջող դեր խաղացած է: Այս շրջանին է որ մարդըստեղծած է նետը, աղեղը եւ լարը: Այս շրջանին է, որ ընտելացուած է առաջին կենդանին՝ շունը. մարդը սկսած է շինել եւ գործածել քարէ ներդիրներով ոսկորէ մանգաղներ, քարէ դաշոյններ, դանակներ, գործիքներու եւ զէնքերու նոր տեսակներ: Մեզոլիթի վերջին շրջաններուն է նոյնպէս, որ սկսած են շինուիլ կիսագնդաձեւ կաւէ ամաններու առաջին նմուշները: Մեծ կենդանիներու որսորդութիւնը սկսած է աւելի զարգանալ եւ կազմակերպուիլ. ձկնորսութիւնը դարձած է արդիւնաւէտ եւ օգտակար :

Այս շրջանին պատկանող բազմաթիւ կայաններ եւ գործիքներ յայտնաբերուած են Հայաստանի զանազան շրջաններուն մէջ:

Մեզոլիթէն վերջ կուգայ նէոլիթ կամ նոր քարէ դար անունով ճանչցուած շրջանը: Հասարակական կեանքին մէջ, այս շրջանին է որ երեւան կուգան նախնական երկրագործութիւնը եւ անասնապահութիւնը :

Զանազան պեղումներու ընթացքին, Հայաստանի շատ մը շրջաններուն մէջ գտնուած են վերը յիշուած բոլոր դարաշրջաններուն վերաբերող բազմաթիւ գործիքներ եւ զէնքեր :

Հայաստանի մէջ, նէոլիթեան մշակոյթը կ՚աւարտի Քրիստոսէ առաջ 4րդ հազարամեակին: Եւ Ք. Ա. երրորդ հազարամեակին Հայաստանի նախաբնակներու կեանքին մէջ կը կատարուին նոր փոփոխութիւններ: Երեւան կուգայ նոր, աւելի զարգացած մշակոյթ մը, որ յայտնի է էնէոլիթ կամ պղնձի դար անուններով:

Այս դարաշրջանին կը յայտնաբերուի եւ կը սկսի օգտագործուիլ պղնձաքարը եւ կը գտնուի անոր ձուլման ջերմաստիճանը : Կ՚արմատաւորուի երկրագործութիւնը, կը մշակուին ցորենը, գարին եւ կորեկը : Ձողի, ոչխարի եւ այծի ընտելացումը պարկ կուտայ անասնապահութեան յետագայ զարգացման: Նստակեցութեան շնորհիւ կը յառաջանան քանի մը արհեստներ, ինչպէս բրուտագործութիւնը, մանուածագործութիւնը եւ քարակոփութիւնը:

Հայաստանի մէջ առաջին մետաղի — պղինձի — գիւտը թէեւ կատարուեցաւ չորրորդ հազարամեակի վերջաւորութեան եւ երրորդ հազարամեակի սկզբնաւորութեան (միշտ Ք. Ա.), բայց եւ այնպէս աշխատանքի գործիքներու եւ զէնքերու շինութեան համար երկար ժամանակ գերակշռող մնացին քարը եւ ոսկորը :

Յրդ հազարամեակի վերջին քառորդին, Հայաստանի մէջ կը սկսին շինել արտաքուստ սեւ փայլ ունեցող, գեղեցիկ կանթերով եւ հրապուրիչ զարդարանքներով մեծ ու փոքր կաւէ ամաններ: Այս ամանները կը պատրաստուէին ձեռքով եւ շինողները մեծ ճիգ կը թափէին անոնց արտաքին գեղեցկութիւն տալու համար:

(Մնացեալը յաջորդով)

ԴԱՇՆԱԿԱՀԱՐ ՍՏԵՓԱՆ ԲԱԲԷԼԵԱՆ

Անոնք, որոնք կը ճանչնան Ստեփան Բաբէլեանը, անշուշտ կը ճանչնան նաեւ Սկիւտարը: Իսկ անոնք որոնք Սկիւտարը կը ճանչնան, չեն կրնար չճանչնալ Ստեփան Բաբէլեանը: Որովհետեւ Սկիւտարը եւ Բաբէլեանը իրար կ՚ամբողջացնեն :

Բաբէլեանին մազերուն մէջէն եւ հասակին վրայէն է որ Սկիւտարի հովերը ամէնէն յատկանշական ձեւով անցած են: Եւ անոր վալսերը այդ հովերուն, դեփիւռներուն, եւ լուսնակ գիշերներուն ռիթմին վրայ շինուած են ...

×

Առաջին յիշողութիւնս իրմէն, հանդէս մըն էր մեր վարժարանէն, ուր հայրըս յանկարծ ըսաւ.— « Հիմա, Պարոն Ստեփան Բաբէլեանը դաշնակի վրայ պիտի ածէ »:

Ես պզտիկ աղջիկ մըն էի այն ատեն. եւ ինծի համար «ածել» բառը կապուած էր միայն հաւի եւ հաւկիթի հետ: Այնպէս որ սուկումով սկսայ դիտել դեռ պատանի Բաբէլեանին մօտենալը դաշնակին, եւ կը խորհէի թէ արդեօք ի՞նչ դիրք պիտի առնէր անոր վրայ, ածելու համար իր հաւկիթը ...

Բայց, մեծ զարմանքով եւ հանդստացած սիրտով տեսայ որ դաշնակին առջեւ նստելով, սկսաւ անվնաս եւ հաճելի ձեւով մը նուագել միայն ...

Եւ անկէ ի վեր Ստեփան Բաբէլեան դաշնակ կը նուագէ ...:

Եւ կը հեղինակէ ...

Իր վալսերը երկրորդ յիշողութիւնս են իրմէն, երբ իրիկուն մը, հայրըս գինքը մեր հիւրասենեակը հրաւիրած էր, որպէս զի նուագէ իրեն համար :

Բաբէլեան նստաւ դաշնակին առջեւ, հայրըս ալ թիկնաթոռի մը մէջ քովը, կռնակը դարձուցած: Եւ վալսերուն անդիմադրելի կշռոյթը սկսաւ իր մատներուն տակ...

Ես այդ միջոցին այլեւս մեծցած բոյեղէն աղջիկ մըն էի: Եւ հակառակ մեր տանը խիստ մթնոլորտին եւ հօրմէս վախիս, չդիմանալով, սկսայ հօրս նստած թիկնաթոռին ետեւը, սենեակին մէկ ծայրէն միւսը, խենթի պէս դառնալ...

Բաբէլեանին վալսերը եւ ես նոյնացած էինք ... Բարեբախտաբար երկար տեւեց: Հայրըս, ինքն ալ գրաւուած, երբեք ետեւ չդարձաւ, եւ ես պարեցի այնքան որքան որ ուզեցի ...

Եւ անկէ ի վեր Բաբէլեան վալսեր կը հեղինակէ ... Անիկա դաշնակ կը նուագէ եւ վալսեր կը հեղինակէ, որովհետեւ այդպէս ծնած է: Ոչ մէկը իրեն բան մը սորվեցուցած է: Օր մը դաշնակին առջեւ նստած է եւ սկսած է նուագել: Ուրիշ օր մը, նօթի թերթեր ձեռքը անցած են եւ սկսած է հեղինակել ...

×

Ո՞ր Սկիւտարցի աղջիկն է որ Բաբէլեանին աշակերտը եղած չէ: Եւ ո՞ր աղջիկը կարելի է երեւակայել, որուն նոր տրոփող սիրտը թրթռացած չըլլայ անոր Փատէրէվսքիական ռոմանթիք երեւոյթին եւ անձին հանդէպ ...

Բայց կարելի չէ նաեւ Ստեփան Բաբէլեանի մասին խօսիլ առանց իր սքանչելի քրոջ՝ Նազիկին: Անոնք, Սկիւտարի մէջ ապրող ուրիշ ալ ծանօթ քոյր – եղբայրներու նման, զորովի եւ իրարհասկացողութեան բարձր ձեւով մը իրարու կապուած էին, եւ իրար կ՚ամբողջացնէին :

Եթէ Ստեփան Բաբէլեան, զարմանալի կերպով դաշնակահար Փատերեվսքիին կը նմանէր, Նազիկը, սակայն, կարծես իտալական Ռընէսանսի նկարէ մը դուրս ելած էր: Ասով հանդերձ, երկուքն ալ Սկիւտարը կը մարմնաւորէին :

Իրենց ճերմակ տունին վարի սենեակը, որ խոշոր քարերով փողոցին վրայ կը նայի, կը պարունակէր նախ իրենք երկուքը, քոյր եւ եղբայր, յետոյ երկու պոչաւոր դաշնակ, անոնց քով նօթաներու ահագին թէզեր, եւ սքանչելի կատու մը՝ Ճիզօն :

Հոն է որ, առտուընէ մինչեւ իրիկուն, Սկիւտարի աղջիկները իրարու կը յաջորդէին, դաշնակ ուսանելու համար:

Եղբայրներուս եւ ինծի, նաեւ յաճախ ալ, բանաստեղծ Սիամանթոյին համար, Սկիւտարիճմեռներու մեր միօրինակ օրերուն մխիթարութիւնն էր, իրիկունը ճամբայ ելլալ մեր տունէն, եւ խոշոր քարերով սալայատակուած եւ դժխեմ շուներով բնակուած մէկ քանի փողոցներ անվտանգ անցնելէ ետք, հասնիլ Բաբէլեաններուն տունը:

Այդ ժամուն աշակերտուհիները գացած կ՚ըլլային, բայց մէկուն սիրտը սակայն հոն մնացած ...

Կը տեղաւորուէինք խորունկ թիկնաթոռներու մէջ: Երաժշտութիւնը կը սկըսէր եւ կը տեւէր: Կարծես ուրիշ տեղ մը ըլլայինք, թէեւ նոյն Սկիւտարն էր միշտ:

Մեր ուրախութիւնը ուրիշ ձեւ մը կ՚առնէր սակայն, երբ Նազիկը, ոտքերուն վրայ տատանելով, դուրս կ՚ելլէր սենեակէն: Գիտէինք թէ անուշի պահն էր որ կուգար մեզի: Երբ ներս կուգար՝ իր նուրբ ձեռքերուն մէջ բռնած անուշի ափսէն, աշխարհին վրայ եփուած բոլոր միւս անուշները կ՚անհետանային անոնց քով : Որովհետեւ Նազիկին պատրաստած անուշները անմահական էին:

Ձես գիտեր ինչպէս կ՚ընէր Նազիկը, որ եփուած պտուղները գոյն եւ ձեւ փո–

ՀԱԼՈՂ ՍԱՌՈՑԸ

(ՄԵՐ ԴՐԱՑԻՆԵՐԸ)

×

Ծանր աշխատանքով ու մեծ դժուարութեամբ վաստկած եւ զրկանքներու գնով խնայած դրամս կը պահէի Ութերորդ Պողոտայի եւ 34րդ փողոցի անկիւնը գտնուող դրամատան մը մէջ :

Մեծ հաստատութիւն մը չէր, տարիներ առաջ նոյնիսկ կիսով սնանկացած էր եւ գործաւորական միութեան մը — որուն անդամ էի ես— հայթայթած դրամագլուխով եւ հովանաւորութեամբ վերակազմուած: Նոր վարիչները իմաստուն՝ եւ վստահութիւն ներշնչող անձեր էին : Ու մեր կազմակերպութեան ատենապետը մասնաւոր շրջաբերականով թելադրած էր, որ մեր ունեցած խնայողութիւնները պահենք հոն, քանի որ ան աշխատաւորական դրամագլուխով եւ ղեկավարութեամբ կառավարուող միակ հաստատութիւնն էր մեր մեծ քաղաքին մէջ:

Այդ էր պատճառը, որ վախցած կաքաւի պէս, բոյնիս պահեստի հաւկիթները չփոխադրեցի այլուր. եւ արդէն մեծ բան մըն ալ չէր ունեցածս: Այս մասին երբ օր մը կը խօսէի հարուստ բարեկամի մը, ան քմծիծաղով գլխ մտիկ ընելէ վերջ, ըսաւ.

— Իշտէ ատոր համար է որ աղքատ ես մնացեր :

— Է, ի՞նչ ընենք, մեր ճակատագիրն ալ աղքատ մնալ է եղեր, — պատասխանեցի լրջութեամբ.— Կրնա՞նք փոխել աստուածային այդ վճիռը ... Ցետոյ, ես միօրինակութիւնը չեմ սիրեր: Զանազանութիւնը կեանքի աղն ու համն է. ոմանք աղքատ են, ոմանք հարուստ. ոմանք մսագործ դրացի ունին, ոմանք մեծահարուստ պանքէր դրացի :

— Դուք, ի՞նչ տեսակ դրացի ունիք,— հարցուց՝ առանց բառերուս մէջ հիւսուած հեգնանքին հոտն առնելու :

— Ե՞ս, մե՞նք: Մենք աղքատ դրացի ունինք: Աջ կողմինս կահագործ է. ձախինը՝ խրամ փորող. կռնակնուս կողմը՝ մսագործ: Ու եթէ առջեւնիս ծառուղի չըլլար, վստահ եմ, որ հոն ալ խրամ փորող մը կամ աղբահաւաք մը կուգար բնակելու :

Այս խօսակցութենէն մէկ երկու ամիս վերջն էր, որ « Հարստութիւնս » պահ դրած դրամատանս տնօրէնութիւնէն ստորագրուած շրջաբերական նամակ մը ըստացայ: Այդ նամակով ան կը տեղեկացնէր ինծի, թէ իր վարած հաստատութեան գործերը այնքան լաւ ու շահաբեր էին եղած վերջին քանի մը տարիներու ընթացքին, որ այլեւս « հին տունը» չէր կրնար բաւարարել արդիական ու շահաբեր հաստատութիւն մը ըլլալու համար իրենց ունեցած պահանջները : «Խճողուած ենք, ալ հին տան սահմանները նեղ կուգան, կը գանգատէր ան: Հետեւաբար, « ղեկավար մարմինը, նկատի ունենալով այս բոլորը, որոշեց 45րդ փողոց եւ 5րդ պողոտայի վրայ արդիական բոլոր յարմարութիւններով օժտուած մասնաճիւղ մը բանալ, ուր, վստահ եմ, մեր հին բարեկամներն ու բազմաթիւ նորեր պիտի ստանան նոյն բարեացակամ, նուիրուած ու սրտցաւ սպասարկութիւնը, ինչպէս միշտ: Եւ իր նամակը կ՚եզրափակէր այսպէս.

« Կը թոյլատրէ՞ք, որ ձեր հաշիւը փոխադրենք մեր նոր տունը, փոխանցենք մեր նոր ու երիտասարդ մասնաճիւղին : Նկատի ունեցանք ձեզ եւ ձեզ նման կարգ մը ուրիշներ, որովհետեւ նոր դրամատան շէնքը ձեր աշխատավայրէն միայն քանի քայլ անդին կը գտնուի եւ, ուրեմն, շատ ձեռնտու է ձեզ համար »:

Այս լուրը առնելով որոշեցի երթալ գտնել հարուստ բարեկամս եւ, նամակը անոր ցոյց տալով, խորհուրդ հարցնել : Միայն թէ՝ վստահ չեմ որ այս խորհուրդ հարցնելու մաքին հեղինակը ե՞ս էի թէ կինս :

Երբ դրամատունէն ստացած նամակս կարդացի եւ մտածկոտ դէմքով մը մէկ կողմ դրի, կինս, որ բանը գործը ձգած աչքերով կը հետեւէր ինծի, հարցուց.

— Ի՞նչ կ՚ուզեն կոր :

— Դրամատունէն է :

— Գիտեմ, որ դրամատունէն է, ատոր համար ալ կը հարցնեմ :

— Նոր մասնաճիւղ մը բանալու վրայ են եւ կ՚ուզեն իմ հաշիւս հոն փոխադրել :

— Ինչո՞ւ :

— Ի՞նչ գիտնամ. կ՚ըսեն թէ՝ նոր տեղը աւելի ձեռնտու է ինծի, մօտ է աշխատատեղիիս :

Երբ խօսակցութիւնը վերջացաւ, ինձմէ աւելի շատ բան գիտցողի մը խորհուրդը հարցնելու որոշումը տրուած էր : Բայց, ինչպէս քիչ վերը ըսի, չեմ գիտեր թէ՝ այդ միտքը ի՞մս էր թէ կնոջս..

Սակայն, շաբաթը ուրբաթէն առաջ եկաւ: Դեռ բարեկամս տեսնելու կամ հետը հեռաձայնով խօսելու պատեհութիւն չունեցած՝ դրամատան նոր մասնաճիւղէն իմ հաշիւս իրենց փոխանցուած ըլլալուն « ուրախ լուրը » աւետող երկտող մը ստացայ :

— Դուն հաւանութիւնդ տուա՞ծ էիր, — հարցուց կինս՝ անթարթ աչքերուս մէջ նայելով :

— Չէ, չէի տուած, — գլուխս շարժեցի ժխտական :

— Վաղը գնա ու պահանջէ, որ հաշիւդ փոխադրեն իր նախկին տեղը: Եղած տեղէն դժգոհութիւն մը ունէի՞ր :

ԱՐԱՄ ՀԱՑԿԱՁ

(3 Շար.)

ԱԶԳԵՐՈՒ ԹԱՏՐՈՆԸ

Այս կազմակերպութեան առաջին ներկայացման՝ Եւրիպիտեսի «Մետէա»ի մասին գրած էինք արդէն, որու ընթացքին Աթէնքի Պետական Թատրոնը մեծ յաջողութեամբ բեմադրեց միջազգային դասական թատրոնի գոհարներէն համարուող ողբերգութիւնը :

Հիլլէն խումբէն ետք, բեմը յանձնուեցաւ Մատրիտի ազգային թատերախումբին՝ Եսլավայի, որ անցեալ չարթուան ընթացքին ներկայացուց «Սելեսթին»ը :

Հին է այս գործը, թէեւ ճշգրիտ թուական մը գոյութիւն չունի անոր ծագումը բնորոշող : Կը կարծուի թէ գրուած է այն շրջանին, երբ Սպանիացիները գրաւեցին ամբողջ Մաւրիտանեան, տիրանալով Կրընատայի մէջ դիզուած անհատնում հարստութեանց :

Այդ թուականներուն կ'ապրէր Ֆէրնանտօ Ռոխաս անունով Հրեայ մը, որ Իզապել լա Կաթոլիկ թագուհիին կողմէ բռնի քրիստոնեայ դարձուածներու շարքին մէջ կը գտնուէր : Եւ կը կարծուի թէ այս վերջինն է «Սելեսթին»ի հեղինակը :

Խաղին հերոսը՝ Սելեսթին մեղերա մըն է, որուն միակ զբաղումն է ժամադրութեան տան մը մէջ քաշել սիրատարփ երիտասարդներ, անոնցմէ կորզել կարելի եղածին չափ դրամ եւ ապա, իրեն հաւատարիմ քանի մը սպասաւորներու միջնորդութեամբ կտրել նաեւ անոնց կեանքին թելը, այդպէսով ի սպառ ջնջելով իր ոճրապարտ գործունէութենէն մնալիք ամէն հետք :

Իր վերջին զոհերը կ'ըլլան երկու երիտասարդներ՝ Քալիքսթ եւ Մելիպէ, որոնք Սելեսթինի կողմէ ծուղակը իյնալով վրայ կուտան իրենց կեանքը սիրոյ ճամբուն վրայ : Սակայն, այս անգամ Սելեսթին եւս կը վճարէ իր ոճիրներուն պարտքը, վասնզի Քալիքսթ մեռնելէ առաջ դաշունահար կ'ընէ զայն :

Ոճիր եւ արկածներու հասարակ նիւթ մը կազմող այս գործին հերոսուհիին տիպարը, սակայն, ցարդ համարուած է գեղարուեստական հարուստ վրձինով նկարուած տիպար մը : Հեղինակը, արդարեւ, Սելեսթինի մէջ յաջողած է ներարկել Եակոյի մը նենգամտութիւնը, Թարթիւֆի մը խարդախութիւնը, Տոն Ժուանի մը ամբարտաւանութիւնը եւ չարանենգ ազդեցութիւնները Մաքպէթի վհուկներուն : Այսպիսի զզուելի տիպար մըն է ստեղծած «Սելեսթին»ի ենթադրեալ հեղինակը, տալով միջազգային թատերական գրականութեան գեղեցիկ գործ մը, որ կարողացած է մինչեւ այսօր ալ տոկալ ժամանակի անողոք վճիռին :

Ֆրանսական բեմերուն անծանօթ չէր արդէն «Սելեսթին»ը :

Բազմաթիւ անգամներ ներկայացուած է ան փարիզեան բեմերուն վրայ եւ անոր լաւագոյն մեկնաբանողները եղած են նախ Տիկին Մարսէլ Ժէնիա եւ ապա Տիկին Մարկըրիթ Մորէնօ :

Սպանիական Թատրոնը մեծ յաջողութեամբ ներկայացուց «Սելեսթին»ը :

Հերոսուհիին դերը ստանձնած էր սպանիական թատրոնի ծանօթ աստղ Տիկին Իրէն Լոփէզ Հերետիա, որուն մասին ֆրանսական մամուլը կ'արտայայտուի մեծ գովեստով :

Ազգերու Թատրոնի յառաջիկայ ներկայացումներու շարքը տեղի պիտի ունենայ, մասնակցութեամբ Փեքինի Ազգային Օփերային, որ անցեալ տարի մեծ յաջողութիւն ձեռք բերաւ, եւ որուն մասին պիտի անդրադառնանք իր առենին :

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՈՉ ՄԷԿ ԳՐՈՂ՝ ԼԵՆԻՆԵԱՆ ՄՐՑԱՆԱԿԻՆ ԱՐԺԱՆԻ

Մոսկուայի մէջ Լենինեան այս տարուան մրցանակներու բաշխումէն մեծապէս օգտուեցան գիտնականները : Գիտական տասը գործեր մրցանակի արժանացան : Յատկանշական է այն պարագան, թէ Ա. մրցանակը տրուեցաւ ակադեմական Արծիմովիչի ղեկավարութեամբ գործող 12 գիտուններէ բաղկացած խմբակի մը, որ Գիտութեանց Ակադեմիայի հիւլէական բաժնին մէջ կ'աշխատի ջրածին ուժին խաղաղ նպատակներու օգտագործման վրայ : Այս ձեւով, դատական կազմի անդամները Անգլիացիներուն կ'ուզեն ցոյց տալ թէ «պուրժուա» գիտնականները չեն միայն որ արդիւնքի հասած են ձրի ուժի մատակարարման արշաւին մէջ :

Ուշագրաւ է սակայն մրցանակաւորներու մէջ փրոֆ. Ուեքսլըրի բացակայութիւնը. անցեալ տարի ահագին աղմուկ ելած էր այս գիտունին շուրջ : Ըստ երեւոյթին 140 թեկնածուներուն միջեւ մրցակցութիւնը ուժեղ էր...

Մեծագոյն անակնկալը վերապահուած էր գրականութեան եւ արուեստից ճիւղերուն մէջ տրուելիք մրցանակներուն : Մանրակրկիտ քննութենէ մը ետք սնափառօրէն «գլուխ – գործոց»ներ յայտարարուած «մրցանակի արժանի» 34 գործեր ներկայացուած էին դատական կազմին, որոնց չորսը միայն արժանացան Խ. Միութեան «գերագոյն գնահատանքին», հակառակ անոր, որ ութ մրցանակ նախատեսուած էր գրականութեան եւ արուեստի ճիւղերուն համար : Չորս մրցանակները յատկացուեցան երաժշտագէտ Շոսթաքովիչի, Լենինկրատցի արձանագործի մը եւ երկու բեմադրիչներու....

Ոչ մէկ գրական երկ, ոչ մէկ ժապաւէն եւ ոչ մէկ նկարիչ արժանացաւ մրցանակի :

Դատական կազմին յայտարարած արդիւնքը ուղղակի գայթակղեցուցիչ էր. մանաւանդ՝ երբ թեկնածուներուն մէջ ծանօթ անուններ կային.— Գրագէտ Շոլոխով, որուն «Մարդկային ճակատագիր»ը ահագին աղմուկ ստեղծած էր. այս երկը մէկդի ձգուած է, հակառակ անոր, որ դատական կազմին նախագահն ալ գրագէտ մըն է. Նիքոլա Թիխոնով : Նկատի չէր առնուած նաեւ նկարիչ Վլատիմիր Սերով, որուն «Լենինի յայտարարութիւնը ...»1948ին արժանացած էր Սթալինեան մրցանակի :

Այս առիթով «Լը Մոնտ»ի Մոսկուայի թղթակիցը դիտել կուտայ, թէ կարգ մը ժապաւէններ անվիճելիօրէն արժանի էին մրցանակի. ինչպէս՝ «Խաղաղ Տունը», որուն նիւթը առնուած է Շոլոխովի մէկ վէպէն : Այս ժապաւէնին թեկնածութիւնը յառաջիկայ տարի եւս պիտի դրուի : «Երբ արագիլները կ'անցնին» ժապաւէնն ալ նկատի առնուելիք գործ մըն էր :

Երբ դատական կազմին որոշումը հրատարակուեցաւ, բողոքի նամակները սկըսան իրարու յաջորդել. «Փրաւտա» լայն տեղ կը յատկացնէր խումբ մը բանուորներու երկարապատում մէկ նամակին, ուր դժգոհութիւնը ակներեւ էր : Միւս կողմէ «Լիթերաթուրնայա Կազեթա» ուղղակի հարց կուտար դատական կազմին.— Ի՞նչ պատահեցաւ, սիրելի ընկերներ : Դուք իրապէս գո՞հ էք ձեր տարած աշխատանքէն : Ի՞նչպէս եղաւ որ կոմիտէն չանդրադարձաւ, թէ 1957 միւս տարիներէն տարբեր էր, խորհրդային իշխանութեան քառասնամեակը — եւ այս մեծ թուականին գրականութեան եւ արուեստի մշակները ժողովուրդին նուիրեցին իրենց լաւագոյն գործերը ···:

Թերթը կը յիշէ խորհրդային նկարչութեան մեծ ցուցահանդէսը, որ տակաւին նոր փակեց իր դուռները Մոսկուայի մէջ. «ցուցահանդէս մը՝ որ չորս ամիս շարունակ «ընկերվարական իրապաշտութեան» շրջանակներուն մէջ փառաբանանքի արժանացաւ» :

Երեւոյթէն այնպէս կը դատուի, թէ բողոքագիրները իրարու պիտի յաջորդեն : Որոշումները 'կարելի՞ է վերաքըննել. բայց, սկզբունքով, դատական կազմին 46 անդամները իրենց ընտրութիւնները անհատապէս կ'ընեն, գաղտնի քուէարկութեամբ : Այսուհանդերձ անոնք պէտք է լսեն նաեւ «ամբոխին ձայն»ը նկատի պէտք է առնեն քննուած գործերուն գտած յաջողութիւնը՝ հանրութեան մօտ :

Ամէն պարագայի մէջ, առ այժմ որոշ բան մը կարելի չէ ըսել այդ մասին. քննադատութիւնները կը շարունակուին, նոյնիսկ՝ պաշտօնապէս, բայց շատ դըժուար է վերաքննութեան ենթարկել դատական կազմի մը որոշումները, մանաւանդ՝ երբ անոր անդամները ընտրուած են բոլոր շրջանակներէն ...:

ԳՈՐԾԻ ՀԱՅ ՎԱՐՊԵՏՆԵՐ ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

Ռումանիոյ արեւելեան հանգուցաւոր գորգերու Պրայիլայի արհեստանոցը երկրին մէջ արտադրուած գորգերու կէսէն աւելին կը պատրաստէ :

Արհեստանոցը կը ղեկավարուի Համագործակցական Միութեան կողմէ, որ հիմնուած է 1955ի վերջերը, իբրեւ գորգագործ վարպետ ունենալով միայն Հայ մը՝ Շահէն Ապրանքեան : Այդ թուականին երեսուն անվարժ բանուորուհիներով սկսած այդ արհեստանոցը ներկայիս ունի աւելի քան 650 վարպետ աշխատաւորուհիներ :

Արեւելեան գորգերու Պրայիլայի արհեստանոցը այս արտակարգ յառաջդիմութիւնը կը պարտի Շահէն Ապրանքեանի : Ռումանիոյ « Նոր Կեանք»ին թըղթակիցը տեսակցութիւն մը ունեցած է Համագործակցական Միութեան նախագահին հետ, որ հետեւեալ ձեւով արտայայտուած է.— Շահէն Ապրանքեան իր ստանձնած գործին նուիրումով, գիշեր ու ցերեկ աշխատելով յաջողեցաւ օգնել մեզի, հասցնելու համար մեր արհեստանոցը այսօրուան ծաղկեալ վիճակին :Ան կը շարունակէ աշխատիլ միեւնոյն եռանդով եւ մեզի կ'օգնէ նոյն խանդավառութեամբ, մեր արեւելեան գորգերու արհեստանոցին զարգացումը աւելի առաջ տանելու համար : Այսօր ան ձեռնհասութեամբ կը վարէ թէքնիք վերահսկիչի պաշտօնը :

Պրայիլայի արեւելեան գորգաշինութեան արհեստանոցին մէջ կ'աշխատին նաեւ ուրիշ հայ վարպետներ : Գորգագործութեան ճիւղին մէջ՝ Արթին Ագաճանեան. ներկատունը կը ղեկավարէ՝ Օննիկ Ագաճանեան, որուն օգնականն է Պետրոս Պոստանեան, ինչպէս նաեւ՝ Բենիամին Պաղլաճեան եւ իր կինը :

ԼՈՆՏՈՆԻ մէջ գումարուեցաւ լրագրողներու միջազգային համագումարը, մասնակցութեամբ՝ 14 երկիրներէ գացած 90 լրագրողներու :

խած կ'ըլլային, շաքարը ճառագայթներու տեղի տուած, եւ ատոնցմէն յառաջ եկած համը, այնքան անիրական էր, որ կը լռէինք ...

Այդ պահուն երաժշտութիւնը անգամ կը չքանար մեր աչքերուն...

Բայց ահա Բաբէլեանը դարձեալ դաշնակին առաջ...

Աքանչելի օրեր եւ պահեր էին, որոնց վերյիշումը զիս կը լեցնէ քաղցրութեամբ եւ անցեալը վերստին գտնելու անկարելի ցանկութեամբ ...

ՄԱՆՈՒԿ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

Յ. Գ.— Պոլսոյ Եսայեան Սանուց Միութիւնը մօտերս կը տօնէ դաշնակահար Ստեփան Բաբէլեանի Յոբելեանը :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (183)

ԿԱՅԾԵՐ

Բ. ՀԱՏՈՐ

Բ.

ԱՍԼԱՆԸ ՈՐՊԷՍ ԲԺԻՇԿ

Բնական է, որ մէկի համար լսում են, թէ նա փող ունի, թէեւ նա իր փողը ամէն կերպով թաքցնում է, բայց դուրս են բերում : Ինչպէս աղուէսն էլ իր որջը մտած ժամանակ չէ երեւում, բայց երբ որսորդները նրա ծակի առաջ մուխ են դնում, խեղճ անասունը ինքն իրան դուրս է գալիս : Խաչայի դուռը շրջապատել են մի ամբողջ խումբ որսորդների, որոնք այսպիսի որոգայթներ են լարում Դրանք այնպիսի ճարպիկներ են, որ սատանան պէտք է նրանցից դաս առնէ :

Իմ նոր հաղուստից յետոյ, ես այժմ սկսել էի խօսակցութեան մէջ խառնուել : Ես ինձ «մարդու տեղ էի դնում»...

— Ուրեմն ոչ ոքի կայքը այստեղ ապահովուած չէ՞,— հարցրի ես վարպետից :

— Ոչ միայն կայքը, այլ եւ նրա կեանքը, պատիւը եւ ամէն ինչ : Եւ այդ է պատճառը, որ Հայերը այստեղ նոյն միջոցներին են դիմում, ինչ որ անում էին մի ժամանակ Տաճկաստանի զանազան քաղաքների Հայերը ենիչարիների դարերում : Ամէն մի ընտանիք ընտրել էր մի ենիչարի, որի պաշտպանութեան տակն էր մտած, որը պահպանում էր իրան ապաւինած ընտանիքը միւս ենիչարիների զազանութիւնից, ասելով. «դրան մի դիպէք, դա իմ գաւուրն է»... Բայց այդ պաշտպանութիւնը շատ թանգ էր նստում ողորմելի ընտանիքին. նա դառնում էր իր պաշտպանի գերին, ստրուկը, նրա բոլոր հաճոյքների կամակատարը : Նրա կայքը, մինչեւ անգամ ընտանիքի պատիւը զոհւում էր իր պաշտպանի անբարոյական կրքերին... Դա մի այնպիսի հովանաւորութիւն էր, որպէս մի գայլ պաշտպանում է իր որսը միւս գազանների յափշտակութիւնից, որպէս զի ինքը միայնակ վայելէ : Այժմ այստեղ միեւնոյն բարբարոսութիւններն են կատարւում : Շատ ընտանիքներ ստիպուած են մտնել այս եւ այն նշանակութիւն ունեցող Թուրքի կամ քրդի հովանաւորութեան ներքոյ, որոնք նոյն անգթութեամբ են վարւում իրանց պաշտպանեալի հետ, որպէս հին ժամանակների ենիչարին :

Ասլանը լռութեամբ լսում էր, երեւում էր, ոչ այնքան հետաքրքրուելով : Կարծես, նա այդ բոլորը գիտէր, եւ գիտէր աւելի լաւ, քան թէ վարպետ Փանոսը : Բայց իմ վրդովմունքը չափ չունէր. «այդ ինչ դրութիւն է, մտածում էի ես, աւելի լաւ չէ՞ր լինի, որ մարդիկ ամենեւին գոյութիւն չունենային, քան թէ այդպիսի անպատիւ կեանքով ապրէին» :

Մենք շարունակում էինք գնալ երկար, ծառազարդ փողոցներով : Վարպետ Փանոսը աւելացրեց.

— Ահա այդ գիշակեր խնամակալներն են, որոնք պարտքով փող են տալիս իրանց «գաւուրներին», երբ նրանք օտար երկիրներ են գնում բախտ որոնելու, եւ աւելի շուտ են ճանապարհ դնում նրանց, երբ նրանց ընտանիքի մէջ կայ մի սիրուն կին կամ գեղեցիկ աղջիկ : Գաղթականը ճանապարհի ծախքի կարօտ է, բացի դրանից, նա պէտք է շատ ու քիչ փող թողնէ իր տան ապրուստի համար,— այդ բոլորը նա պարտքով վեր է առնում իր խնամակալից : Նրա պարտքը սկզբում մի քանի հարիւր ղուրուշ է լինում, բայց այդ մի քանի հարիւրը տարիների ընթացքում աճում է, բազմանում է եւ շատ հազարներ է դառնում : Այնուհետեւ պարտքից ազատուելու հնար չկայ : Պարտքի արմատը միշտ մնում է միեւնոյնը, հատուցւում է տոկոսը միայն : Իսկ այդ անիծեալ տոկոսը վճարելու համար պէտք են մի քանի ուժեղ տղամարդիկ, որ Կ. Պոլսի մաքսատներում, կամ քարւանսարաններում համալութիւն անէին : Ամբողջ Վանի մէջ չկայ մի ընտանիք, որի մի քանի անդամները պանդխտութեան մէջ չլինէին : Առաջ գնում էին միայն տղամարդիկը, իսկ այժմ կանայք նոյնպէս սկսել են օտար երկրներում բախտ որոնել : Վանեցիի կինը, որ իր տան ծածքի տակից չէր դուրս գալիս, որ նրա երեսը մի ուրիշ մարդ չտեսնէ, այժմ պանդխտութեան մէջ վաճառում է իր աւանդական համեստութիւնը ...

Ասլանը ընդհատեց վարպետի տխուր պատմութիւնը, հարցնելով.

— Կարծեմ, այստեղի Հայերից եւս կան այնպիսիները, որոնք մահմետական խնամակալների պաշտօն են կատարում ..

— Կան, եւ նրանց թիւը սակաւ չէ : Այդ անիրաւները անունով միայն հայ են, իսկ գործով կատարեալ ենիչարի ...

— Բայց ի՞նչպէս է, որ նրանք չեն թաքցնում իրանց հարստութիւնը եւ փառաւոր կերպով ապրում են :

— Նրանք էլ ունեն իրանց պաշտպանները, աւելի բարձրաստիճան անձինքներից, որոնց հովանաւորութիւնը վայելելով, տկարներին խեղդում են, իսկ հզօրներին տուրք են վճարում ...

Մենք անցանք մի եկեղեցու դռնից, որտեղ մինը միւսի ետեւից մտնում էին եւ դուրս էին գալիս երեխաներ, գրքերը թեւքերի տակ առած :

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ԼՈՆՏՈՆԻ մէջ ստորագրուեցաւ անգլեւ-իտալական հիւլէական համաձայնագիր մը :

ՍՈՒՐԻՈՅ Լաթաքիա նաւահանգիստը հասաւ խորհրդային նաւ մը՝ որ Դա-մասկոսի ռուս մասնագէտներու համար կը տանէր գործիքներ եւ բեռնակառքեր :

ԱՐԱԲ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ մէկ պատ-ուիրակութիւնը գնաց Պոն եւ առեւտրա-կան կարեւոր հարցերու շուրջ խորհըր-դակցութիւններ ունեցաւ Նախագահ Հէօ-սի հետ :

ՄԱՌԵՇԱԼ ՄՈՆԿՈՄԸՐԻ առջի օր Փա-րիզի մէջ յայտարարեց թէ նոր աշխար-համարտի մը հաւանականութիւնը չկայ առ այժմ.— Պայքարը կը մղուի քաղա-քական ճակտի վրայ եւ դիւանագէտները միայն կրնան լարուած կացութիւնը որոշ չափով մեղմացնել :

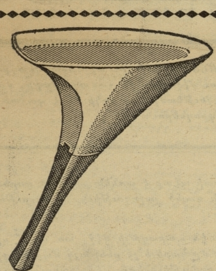
ՄԱԿի Ափրիկէի տնտեսական յանձնա-խումբին կեդրոնատեղի նշանակուեցաւ Եթովպիոյ մայրաքաղաք Ատիս Ապեպա, որ ստացաւ 11 ձայն՝ երեքի դէմ (Գա-հիրէ) :

ԼԻԲԱՆԱՆԻ Հանրապետութեան Նախա-գահին եւ ընդդիմադիր պարագլուխ Համ-րի Ֆարաոնի բնակարաններուն միջեւ առջի օր ռումբ մը պայթեցաւ, ոչ մէկ վնաս պատճառելով :

ՍԵՄԻԱՆՈՎ խորհրդային արտաքին կցորդը որ կ'ընկերանար Միկոյեանի Պոնի մէջ, միշտ հիւանդանոցն է: Ինչպէս ծանօթ է Սեմիանով սրտի տագնապէ կը տառապէր եւ վիճակը աւելի ծանր է :

ԹՐԻՍՏԱՆ ֆրանսական օդանաւը բարձ-րութեան մրցանիշը կոտրեց 24.400 մեթ-րով: Ցարդ այդ մրցանիշը ամերիկեան էր 23.470 մեթր բարձրութեամբ :

ՀԱՅԻԹԻԻ մէջ ալ խռովութիւններ կ'ըլ-լան՝ քաղաքական ճակատի վրայ. վերջին ընտրութիւններէն ետք ընդդիմադիր երեք լրագրողներ բանտարկուեցան. առջի օր նոր միջադէպեր պատահեցան կղզիին մէջ. ոստիկանութիւնը հսկողութեան տակ առաւ ամբողջ Հայիթին :

Նոր կատարելագործում կօշիկի կրունկներու պատրաստութեան մէջ
Առաջին հայ հաստատութիւնը որ յաջողած է ձեւընկալի (մաթիէռ փլաստիք) *եւ* պլիւմինիոմի միացու-*մով շինել անբեկանելի* (էնքասապլը) եւ նկուն կօշիկի կրունկներ ամէն *բարձրութեամբ :*

Դիմել՝

VANPLAST

(Վ Ա Ն Լ Ե Ա Ն)

7, RUE GODOT DE MAUROY

Téléphone : OPEra 01-08

Առաւօտները հեռաձայնել՝ ITA 16-36
» 33-38

M. Donat

MÉCANICIEN

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԿԱՐԻ ՄԵՔԵՆԱՅԻ

Նոր հաստատուած՝

44, RUE D'ENGHIEN
PARIS - X

MÉTRO BONNE NOUVELE TEL. TAI. 80-18

Կը տեղեկացնէ իր յաճախորդնե-րուն թէ իրենց տրամադրութեան տակ է ամէն տեսակ մեքենայի (կարի, *պոււթօնիէռ*, *սիւրժըլթէօզ* կամ սովորական) նորոգութեան կամ վաճառման համար :

ԲԱՑ Է ՇԱԲԱԹ ԱՄԲՈՂՋ ՕՐԸ

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
—— 17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e) ——

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԱԿԱՆՆԵՐ

Օր. Սոնիա Թաշճեան (Պոռտօ) եւ Պ. Բարունակ Պառաւեան (Տէսին) ամուսնա-ցած՝ 19 Ապրիլ 1958: Կնքահայրութեամբ Տէր եւ Տիկին Վահէ Պառաւեանի :

Օր. Սոնիա Թաշճեանի եւ Պ. Բարու-նակ Պառաւեանի ամուսնութեան առթիւ եղած են հետեւեալ նուիրատուութիւննե-րը .— Տէր եւ Տիկին Վահէ Պառաւեան՝ Միակոյթի Տան երեք հազար ֆրանք, Տէսինի դպրոցին երկու հազար :

Տէր եւ Տիկին Հայկուհի Թաշճեան՝ Միակոյթի Տան երկու հազար, Տէսինի դպրոցին երկու հազար, Պոռտոյի դպրո-ցին հազար ֆրանք :

Տէր եւ Տիկին Միհրան Պառաւեան՝ Միակոյթի Տան, Տէսինի դպրոցին, «Յա-ռաջ»ի բարգաւաճման հազարական ֆր. :

Բարունակ Պառաւեան Միակոյթի Տան երկու հազար, Տէսինի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին երկու հազար Տէսինի դպրո-ցին հազար ֆրանք :

Տէր եւ Տիկին Գուրգէն Պօյաճեան Մը-իակոյթի Տան եւ Տէսինի դպրոցին հազա-րական ֆրանք :

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕՐԸ
ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Բարձր հովանաւորութեամբ Ֆրանսա-կան Կարմիր խաչին:

Նախագահութեամբ Ակադեմական Տօքթ. Թրէմօլիէրի :

Տեղի պիտի ունենայ 11 Մայիս, կիրա-կի, ժամը 14.30ին, Սորպոնի մեծ Ամփի-թատրոնին մէջ, 47, րիւ տէ գ'էքօլ, Մէթ-րօ Սէն Միշէլ եւ Օտէօն :

Սիրայօժար կը մասնակցին .—

ԺԱՆ ՊՈՒԱԹԷԼ Քոմէտի Ֆրանսէզէն,
ՐԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ (դաշնակ),
ԱՐՏ. ԳՄԲԷԹԵԱՆ (արտասանութիւն),
ՆՈՒԱՐԴ ՏԻՐԱՏՈՒՐԵԱՆ (երգ),
ՀԻՒԿԷԹ ԱԺՏԷՐԵԱՆ (դաշնակ),
ՊԷՐԹԻԼ ՄԻՒԿԷ (տաւիղ),
ՏԸ ՄՕՆՍՕ (թաւջութակ),
ԼՕԼԱ ՏԸ ՔԱՍԹՐՕ (սպան. պար),
ՍԵՐԺ ՆԱՀԱՊԵՏԵԱՆ (Լը Ժէօն Վիր-թուօզ տը լ'հարմօնիքա),

Սօսի պարախումբին կողմէ հայկական պար, ղեկավարութեամբ Յասմիկ Քիւթ-նէրեանի *եւ* Նայիրի *երգչախումբը, Հա-յաստանեան նոր երգերով, ղեկավարու-թեամբ* Գէորգ Եանըպէկեանի :

Տոմսերու գինն է 200, 300 եւ 500 Ֆր.:

Ապահովել Հայ Կարմիր Խաչի կեդ-րոնատեղիէն, 15 րիւ Ժան Կուժօն, ինչ-պէս նաեւ Հայ Կարմիր Խաչի Փարիզեան շրջանի մասնաճիւղերէն :

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕԴ. ԿԱՅԱՆ

Արձանագրութիւնները սկսած են Փա-րիզի շրջանի ինչպէս նաեւ Մարսէյլի եւ Կեդր. Ֆրանսայի մասնաճիւղերը պէտք է սկսին այդ արձանագրութեանց :

Մանրամասնութեանց համար դիմել դիւանին, 5 րիւ Մէյռան, Փարիզ (9), *Երկուշաբթի, Չորեքշաբթի եւ Ուրբաթ կէս օրէ վերջ ժամը 1.30էն 3 եւ երեկոյ-եան ժամը 6 – 7.30:*

Հեռախօս Թրիւտէն 27-35:

«Նոր Սերունդի Օրը» Լիոնի մէջ Մա-յիս 17ին, ժամը 21ին: Մանրամասնու-թիւնները յաջորդով :

ՄԱՐԶԱՀԱՆԴԷՍ

Սամուէլ – Մուրատեան վարժարանի դալարագեղ պարտէզներուն մէջ Մայիս 18ին, Կիրակի ժամը 15.30ին:

Սիրով կը հրաւիրուին յարգելի ծը-նողները եւ վարժարանին համակիրնե-րը:

Մուտքը ազատ է :

MORY et Cie

ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

ԻՆԹՈՒՐԻՍԹ – ՄՈՍԿՈՒԱյէն ստացած է
մենաշնորհեալ իրաւասութիւնը ծրարներ ղրկելու
Խորհրդային Միութիւն : Բոլոր տուրքերը կը վճարուին ղրկողին կողմէ, ստա-ցողը ոչ մէկ վճարում ունի ընելիք : Ղրկողը ինք կը պատրաստէ ծրարը իր կողմէ գնուած եւ ընտրուած հագուստներով եւ ապրանքներ :

Սթատար *ծրար չենք պարտադրեր : Սակայն միայն նոր ապրանք կ'ընդու-նինք: Ներկայիս ծրարները աւելի արագ կը հասնին :*
Բոլոր տեղեկութիւնները կը տրուին հեռաձայնով՝ NOR.40-72et50-83

10, Rue St-Quentin, Service C, Paris 10

MÉTRO ET AUTOBUS : GARE DU NORD

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Ալֆորվիլի, Իսիի եւ շրջանի *քոնֆէքսիօն* ընղներուն եւ հիւսուածներ կազմող-ներուն (*մօնթէօր ան թրիքօ*) .— Կարի ամէն տեսակ դերձաններու համար *Դիմեցէք՝*

J. GRINFAS, 32, Rue Vaillant-Couturier, Alfortville, ENT. 18-53

Ամէնէն աժանը, ամէնէն ճոխը լաւագոյն գիները:
Արագ յանձնում, դիմեցէք եւ ձեզի պիտի այցելենք առանց որեւէ պայ-մանագրութեան :

ՁԵՐ ԴԻՒՐՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

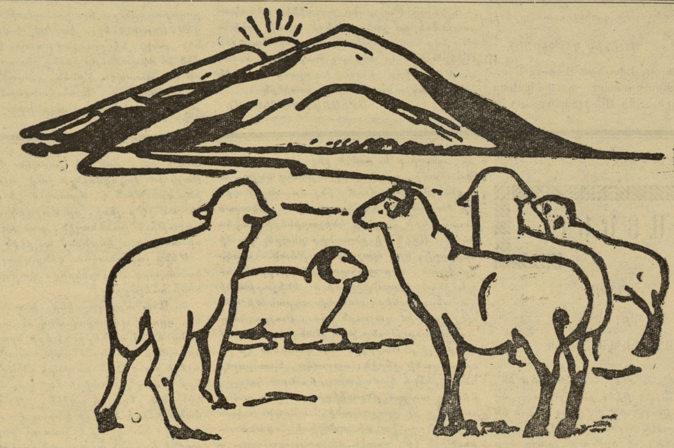
ԾՐԱՐՆԵՐՈՒ ԱՌԱՔՈՒՄ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ ԱՆԳԼԻՈՅ ՃԱՄԲՈՎ

ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ ՃԱՄԲՈՎ ԿԱՄ ՕԴԱՆԱՒՈՎ

Անգլիական առաջնակարգ ապրանքներ, գործատան գինով: Մաքսային եւ այլ բոլոր ծախքերը վճարուած մինչեւ տեղը հասնիլը :
Կրնաք կազմել ծրարներ զանազան ապրանքներու նոխ ցուցակէ մը :
Դիմողին՝ ցուցակ եւ մանրամասնութիւն :

SICOMEX 20, RUE ROYALE, PARIS 8e
TÉL. : OPE. 67-77
MÉTRO MADELEINE C. C. P. 11-964-43

TERZIAN

Un Maître dans l'Art du Tricot

MAISON FONDÉE EN 1928

3, Rue Poissonnière, PARIS-2e **Tél.: CEN. 93-75**

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր· վեցամս· 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր·

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 6 ՄԱՅԻՍ

MARDI 6 MAI 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8186 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3897

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՓՐԻԿԵԱՆ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Մինչ Փարիզի մէջ ճիգեր կ'ըլլան նոր կառավարութիւն մը կազմելու համար, անդին Ափրիկէի մէջ դէպքերը կը դահավիժին :

Ալժերիոյ հարցը, որ գլխաւոր պատճառն էր նախարարական տագնապին, այժմ աւելի կնճռոտած է՝ իբրեւ հետեւանք Թանժէի խորհրդաժողովին :

Ժամանակը կը գործէ ի նպաստ ապստամբներուն : Քանի՛ օրերը կը սահին առանց եզրակացութեան մը յանգելու, ա՛յնքան կը դժուարանայ վէճին լուծումը :

Ալժերիոյ ապստամբները քաջալերութիւն կը գտնեն ո՛չ միայն իրենց անմիջական դրացիներէն, այլ հեռաւոր ցեղակիցներէ ու կրօնակիցներէ, առանց հաշուելու զանազան գաղտնի օժանդակութիւններ՝ օտար, աւելի բարձր շրջաններէ :

Ֆրանսայի եւ Հիւսիսային Ափրիկէի ժողովուրդներու փոխադարձ յարաբերութեանց պատմութեան մէջ կարեւոր հանգրուան մը կը կազմէ Թանժէի խորհրդաժողովը :

Ֆրանսա քանի մը տարի առաջ անկախութիւն շնորհեց Մարոքի եւ Թունուզի որոնք տարիներով իր թեւարկութեան եւ հովանաւորութեան տակ ապրելէ վերջ՝ քաղաքական հասունութեան տիրացած էին : Բոլորովին չխզեց սակայն իր կապերը այդ երկիրներուն հետ, ուր որոշ թիւով զինուորական պահակախումբեր կը հսկեն Ֆրանսական շահերու պաշտպանութեան :

Ալժերիոյ պատերազմին երկարաձգումը պատճառ դարձաւ, որ յարաբերութիւնները բոլորովին լարուին Մարոքի եւ Թունուզի հետ :

Թանժէի խորհրդաժողովը պետութեանց պաշտօնական ներկայացուցիչներու հաւաքոյթ մը չէր : Անոր կը մասնակցէին Մարոքի «Իսթիքլալ» եւ Թունուզի «Նոր – Տէսթուր» քաղաքական կուսակցութիւնները, որոնք փաստօրէն կը վարեն նորաղատ երկու պետութեանց ճակատագիրը :

« Նոր – Տէսթուր»ի նախագահն է Պուրկիպա, Թունուզի հանրապետութեան նախագահը : Իսկ «Իսթիքլալ»ը գլխաւոր աջակիցն է Մարոքի Մուհամմէտ Ե. Թագաւորին :

Այս երկու քաղաքական մեծ կուսակցութեանց կողքին՝ խորհրդաժողովին կը մասնակցէր՝ հաւասարազօր իրաւունքներով՝ Ալժերիոյ Ազգային Ազատագրական Ճակատը, իր լիազօր պատուիրակներով :

Դիրքերը վերջնապէս ճշդուած են այլեւս :

Մարոքի Սուլթանը եւ Թունուզի նախագահը բացէ ի բաց կը վաւերացնեն Թանժէի խորհրդաժողովին որոշումները : Այսինքն ամէն բանէ առաջ «հանդիսաւորապէս կը յայտարարեն թէ ֆրանքօալժերիական վէճին միակ լուծումն է Ալժերիոյ ժողովուրդին անկախութիւնը» :

Ընդունուած բանաձեւին մէջ կ'ըսուի թէ Թունուզի եւ Մարոքի քաղաքական կուսակցութիւնները իրենց ժողովուրդներուն եւ կառավարութեանց ամբողջական աջակցութիւնը պիտի բերեն ալժերիական ժողովուրդին, որ «կը կռուի իր անկախութեան համար» :

Տրուած որոշումներուն մէջ ամէնէն կարեւորն է «ալժերիական կառավարութեան» *մը կազմութիւնը մօտիկ ապագային՝ համախորհուրդ Թունուզի եւ Մարոքի կառավարութեանց հետ :*

Նոյնքան կարեւոր է երկու երկիրներէն ֆրանսական զինուորներու բոլորովին քաշուելուն մասին տրուած որոշումը :

Խորհրդաժողովը առաջին քայլն է դէպի Հիւսիսային Ափրիկէի ժողովուրդներու դաշնակցութիւն : Այս վերջինին մաս պիտի կազմեն ո՛չ միայն Թունուզ, Մարոք եւ Ալժերիա, այլ նաեւ Մաւրիտանիա, որ Ֆրանսայի թեւարկութեան տակ կը գտնուի :

« Միջերկրականեան Դաշնակցութիւն»ը, որուն գաղափարը չկրցաւ իրագործել Ֆելիքս Կայեառ, լաւագոյն լուծումը պիտի ըլլար ներկայ քաղաքական տագնապին :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՄԵՐԻԿԱ ՄԵՐԺԵՑ

ՌԱՓԱՑՔԻԻ ԾՐԱԳԻՐԸ

Միացեալ Նահանգները վերջնապէս մերժեցին Կեդրոնական Եւրոպան զինաթափելու Ռափացքիի ծրագիրը : Առջի օր Վարշաւայի ամերիկեան դեսպան Պիմ Լեհաստանի Արտաքին Նախարարութեան յանձնեց իր կառավարութեան պատասխանը :

Ուաշինկթըն դէմ է Լեհաստանը, Չեխոսլովաքիան ու երկու Գերմանիաները զինաթափելու ծրագիրին՝ հետեւեալ պատճառներով .

1·— Ռափացքիի ծրագիրը շատ սահմանափակ է՝ Ջրածին պատերազմի մը վտանգը պակսեցնելու կամ Եւրոպայի խաղաղութիւնը ապահովելու համար :

2·— Ջրածին պատերազմի մը մէջ մտնելու հաւանականութիւն ունեցող երկիրները ենթակայ չեն ծրագրին մէջ առաջարկուած զինաթափութեան : Ծրագրին գործադրութիւնը կախում ունի Կեդրոնական Եւրոպայէն դուրս գտնուող պետութեանց բարեկամեցողութենէն :

3·— Եւրոպայի ապահովութեան գլխաւոր հարցերուն մասին խօսք չկայ ծրագիրին մէջ· օրինակ՝ կը պահուի Գերմանիոյ բաժանումը :

Անկախ այս բոլորէն, Միացեալ Նահանգները դիտել կուտան, թէ Լեհական ծրագրին մէջ մատնանշուած շրջանը զինաթափել պարզապէս, նոյնիսկ՝ հսկողութեան մը ներքեւ, վտանգաւոր կացութիւն մը պիտի ստեղծէ Արեւմտեան Եւրոպայի երկիրներուն համար, նկատելով որ Խ· Միութիւնը զինուորական կարեւոր ուժեր ունի :

Երբ Արեւմտեան Գերմանիա հիւլէական կամ ջրածին զէնքեր չունենայ՝ այս պայմաններուն մէջ աննախանձելի կացութեան մը պիտի մատնուի խորհրդային բանակին դիմաց · պէտք չէ մոռնալ, որ Խ· Միութեան բանակը ներկայիս կը զինուի ամէնէն արդիական զէնքերով եւ ամէն տեսակ հեռաւոր հրթիռներով :

Միացեալ Նահանգները այս ուղղութեամբ Լեհաստանի յանձնած իրենց յուշագրին մէջ կը յիշեն նաեւ ամերիկեան առաջարկները՝ հիւլէական արտադրութիւնները դադրեցնել, պահեստի զէնքերը պակսեցնելու ինչպէս նաեւ ռազմափորձերը սահմանափակելու մասին : Կը յիշատակուի նաեւ հսկողութեան գօտի մը հաստատելու ամերիկեան առաջարկը՝ որ կրնայ առաջքն առնել որեւէ անակնկալ յարձակումի· այդ գօտին պիտի երկարէր Անգլիայէն մինչեւ Ուրալ· Ամերիկա կողմնակից է տակաւին այս ծրագիրին :

Զինաթափ փոքր գօտի մը ստեղծելու լեհական սահմանափակ ծրագրին դիմաց՝ Միացեալ Նահանգները ներկայացուցած են բազմաթիւ առաջարկներ, որոնք կրնան արմատական լուծում մը գտնել հրատապ հարցերուն :

Եզրակացութեան մէջ Ամերիկացիք շնորհաւորելով լեհական կառավարութեան փափաքը, կը յայտնեն թէ յաջորդական թղթակցութիւնները առիթ մը կրնան ըլլալ՝ որ Վարշաւա աւելի մօտէն ծանօթանայ Միացեալ Նահանգներու առաջարկներուն :

Օրը Օրին

ՄԵՂՔԸ ՈՐՈ՞ՒՆՆ Է ···

Վերջին տարիներու ընթացքին թրքական մամուլը որո՞ «դիւանագիտութիւն» մը ցոյց տուաւ : Կարգ մը թուրք լրագրողներ, հաւատարիմ իրենց ցեղային բնազդին (եթէ ցեղ ունին), ճաչալերեցին Թուրքիոյ մէջ ապրող փոքրամասնութեանց նկատմամբ իրենց հայրենակիցներուն ցոյց տուած ատելութիւնը· զօրավիգ կանգնեցան անոնց· «ազուաւ» կոչեցին Հայն ու Յոյնը : Եւ յայտարարեցին թէ այդ «առգաւ»ները կը կերակրե՛ն, որպէս զի օր մը իրենց աչքը ծակեն : Թուրք ժողովուրդին օտարատեաց զգացումները ջատագովեցին ··· իմաստո՛ւն ղեկավարի, լրագրողի համբաւ ալ շահելով :

Ուրիշներ, իբր թէ աւելի «խոհեմ» եւ «դեմոկրատ» սկսան ճառե՛լ հայեւթուրք, կամ հելլէնեւթուրք եղբայրութենէ : Գրեցին թէ տհազին արիւն թափուած է «հին»երու ձեռքով եւ ··· Անգլիացիներու, Ռուսերու, Ֆրանսացիներու թելադրութեամբ : Այս դասակարգի թերթերը թղթակիցներ ղրկեցին աշխարհի չորս կողմը, որոնք «հանոյք»ով հաստատեցին, թէ Միջին Արեւելքի, Եւրոպայի եւ Ամերիկայի մէջ թրքերէն լեզուն կը պահեն եւ կը զարգացնեն Հայերը :

Որքան ալ խստապահանջ ըլլանք, բոտիպուած ենք ընդունելու, որ մեր ժողովուրդը չկրցաւ մոռնալ չնաշխարհիկ սա՛ թրքերէնը :

Հայրագատներու արի՞ւնն ալ ի զօրու չեղաւ միանգամ ընդ միշտ հայրենի անդաստանէն դուրս շպրտելու համար բռբեններու երգն ու լեզուն ··· :

Պոլսոյ « Թերճիման»ին մէջ դիմազգի մը (Գապաքըլը) «մեղքը որո՞ւնն է» խորագրին տակ կը գրէ թէ Փարիզի մէջ հանդիպած է Հայերու, որոնք ··· յուզումով եւ արցունքով մօտեցած են իրեն, հարց տուած են թէ ուրկէ՞ կուգայ, են· : Ցակոբ անունով մէկն ալ խանդավառուա՛ծ իր «վաթանտաշ»ին վերատեսութենէն իր տունը հրաւիրած է վերոյշեալ լրագրողը, հիւրասիրած է, Նուրէթթինէն եւ Սաֆիյէէն երգապնակներ նուագած է եւ խօսած ·—

— *Երեսուն տարիէ ի վեր Փարիզ կը գտնուիմ : Բայց իմ սիրտս Թուրքիա է· ամասիացի եմ· աշխարհի վրայ Ամասիոյ նման քաղաք կա՞յ ···*

Ցակոբին խօսքերը, Թուրքի մը ··· վկայութեամբ : Կրնայ շինծու ըլլալ, ինչպէս նաեւ՝ ճիշդ : Բայց, վերջին հաշուով, բոպն ու գրողը նոյն դիմազգիները պէտք է ըլլան· ծիծաղելի չէ՞ քիչ մը, Փարիզ նստիլ, կամ Փարիզ այցելել (լրագրողը) եւ գրել··· *Ամասիոյ նման քաղաք կա՞յ ···*

Ապրիլ ամիսն էր : Աւուսարսափի թուական մը : Արեան հոտը դեռ կը բուրէ Տէր Զօրէն : Այսպիսի ժամանակ մը, ցաւալի է անշուշտ թրքական թերթի մը մէջ կարդալ Հայու մը, հոգ չէ թէ պատահական, այն յայտարարութիւնը՝ թէ իր սիրտը Թուրքիա է ···

Ճիշդ է, թէ այսօրուան քարտէսներով սահմանագծուած Թուրքիոյ մէկ մասին մէջ հայկական սիրտ կայ :

Հայուն սիրտը, կարմրավառ ու արի, բայց ո՛չ թէ Պոլսոյ մէջ, այլ՝ Արարատին ստորոտը :

Հայուն սիրտը երբեք չի դադրիր բաբախելէ՝ Արարատին համար :

Մեղքը որո՞ւնն է :

ԱՐՄԵՆԱԿ

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

——o——

Կառավարական տագնապը կը շարունակուի եւ այս անգամ խօսքը՝ Ժողովրդական Շարժումին է : Նախագահ Քոթի կը փորձէ համոզել Ֆլիմլէնը (կուսակցութեան նախագահը) որ ընդունի իր խմբակցութեան մասնակցութիւնը· հակառակ ընկերվարականներու բռնած դիրքին : Երկուշաբթի իրիկուն միայն յայտնի պիտի ըլլար թէ կարելիութիւն կա՞յ Զափաւորական – Արմատական Ժողովրդական Շարժում — Անկախ դահլիճ մը կազմել : Այսինքն անգամ մը եւս փոքրամասնութեան դահլիճ մը : Ֆրանսական եւ ալժերիական մամուլը խստօրէն կը քննադատեն կուսակցութիւնները որ երկիրը կը պահեն նման տագնապալի կացութեան մը մէջ եւ կ'ըսեն ·— մինչեւ այն ատեն որ ձախը շարունակէ պահանջել անկարելին եւ աջը մերժէ կարելին, որեւէ բարելաւում կարելի չէ նախատեսել :

Այս կացութեան մէջ, Հրաժարեալ դահլիճին արտաքին նախարարը՝ Փինօ մեկնեցաւ Քոփէնհակ ուր երկուշաբթի կը գումարուէր Ատլանտեան Ուխտի 16 արտաքին նախարարներու ժողովը :

Փինօ յայտարարեց որ իր ներկայութիւնը այդ ժողովին կը նշանակէ թէ Ֆրանսա միշտ բարի կամեցողութիւն ունի եւ չուզեր բացակայիլ որեւէ տեղէ ուր հարցը խաղաղութեան պաշտպանումն է :

Բայց Փինօ պիտի չկարենայ օրակարգի վրայ դնել Ալժերիոյ հարցը, հակառակ որ Ատլանտեան Ուխտի նախկին ժողովէն ետք (Դեկտեմբեր) այդ էր Ֆրանսայի նպատակը :

ՍՈՒՐԻՈՅ մէջ երկու հարիւր հոգի մեռաւ Գերմանիա պատրաստուած «Ֆոլի – տոլ» ցեցասպանին սխալ գործածութեան հետեւանքով :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԿԻՊՐՈՍԻ մէջ Կիրակի օր սպաննուեցան անգլիացի երկու զինուորներ, որմէ ետք ոստիկանութիւնը խիստ քննութիւն մը բացաւ, կղզիին պատմութեան մէջ չտեսնուած խուզարկութեան մը ձեռնարկելով :

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ համայնավար կուսակցութեան ընդհանուր քարտուղար Կոմուլքա շրջապտոյտի ելաւ՝ դէպի համայնավար երկիրները :

ՄԱՏՐԻՏԻ մէջ տօնուեցաւ 1808 Մայիս երկուքին Նափոլէոնի տիրապետութեան դէմ Սպանացիներու ապստամբութեան 150 ամեակը :

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ հիւլէական յանձնախումբը յայտարարեց թէ Իսրայէլի մէջ պիտի շինուի ջրածին ուժի փնտռտուքներու յատուկ կայան մը՝ 30·000 տոլար արժէքով :

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ կառավարութիւնը առժամապէս արգիլեց ամէն տեսակի ներածումները· այս առնչութեամբ նոր օրինագիծ մը պիտի հրատարակուի յառաջիկայ շաբաթ :

ԼԻԲԱՆԱՆԵԱՆ մամուլին համաձայն՝ Սուրիոյ մէջ վտանգաւոր դժգոհութիւն մը ծայր տուած է ընդդէմ Արաբ Հանրապետութեան· Սուրիացի բարձրաստիճան զինուորականներ տարուած են Եգիպտոս, իսկ անոնց տեղերը գրաւած են Եգիպտացի սպաներ· դժգոհութիւնը ծայր տուած է նաեւ հողատէրերու շրջանակին մէջ, նկատելով որ անոնց դաշտերը պիտի գրաւուին՝ գիւղացիներուն բաժնուելու համար :

ԼԻԲԱՆԵԻՍՈՒՐԻԱԿԱՆ յուշագիր մը պիտի տրուի քարիւղի «Թափլայն» ընկերութեան, վերաքննելով երկու երկիրներուն տրուած շահաբաժինը եւ պահանջելով որ բարձրանայ այդ հասոյթին գումարը :

(Լուրերու շար·ը կարդալ Դ· էջ)

ՀԱՅ. ԵԿԵՂԵՑԻ

●

Վազգէն Ա. Կաթողիկոս, իր «ընտրութիւն»էն մինչեւ այսօր, գրեթէ միակ մըտահոգութիւն մը ունի,— բարձրացնել Էջմիածնի վարկը եւ արուեստականօրէն ուռեցնել անոր հմայքը ոչ այնքան յաչս հայրենաբնակ իր հօտին, որքան յաչս տարագիր Հայութեան:

Կ՚ընդունինք, որ իր պաշտօնին հարկադրանքն է ասիկա ամենամեծ չափով: Կ՚ընդունինք նաեւ, որ Էջմիածնի վարկը «բարձրացուելու» պէտք ունի իրապէս, մանաւանդ հիմա, երբ էջմիածնական թեմերը սկսած են վերաքննութեան ենթարկել իրենց հոգեւոր ու վարչական կապը Մայր Աթոռին հետ:

Մենք եւս կը զգանք, հեռուէն կամ մօտէն կը զգանք, թէ Վազգէն Ա.ի մտահոգութիւնը ոչ անտեղի է, ոչ անհիմն: Իր նախորդները երբեք այնքան փութկոտութիւն ցոյց չէին տուած Մայր Աթոռի հմայքը վառ պահելու աշխատանքին մէջ, որքան անոր այժմու Գահակալը: Կրնանք ըսել մինչեւ իսկ, որ մեր Հայրապետներէն ոչ ոք անհրաժեշտ նկատած էր շեշտելու եւ վերաշեշտելու «լոյս հաւատի կենտրոն Ս. Էջմիածին»ի գերագահութիւնը կամ նախամեծարութիւնը:

Այդ անհրաժեշտութիւնը, ըստ երեւոյթին, չկար ասկէ առաջ:

Արդարեւ, իր բոլոր քարոզներուն, կոնդակներուն եւ գրաւոր թէ բերանացի յայտարարութիւններուն մէջ գրեթէ ամէն օր կը կրկնէ այլեւս սովորական դարձած սա բանաձեւերէն մէկը կամ միւսը.

Ա) Քրիստոնէութեան սիւն Ս. Էջմիածին:
Բ) Հաւատքի վէմ Ս. Էջմիածին:
Գ) Ս. Լուսաւորչի հաւատքի ամրոց Ս. Էջմիածին:
Դ) Նուիրապետական իշխանութեան խարիսխ Էջմիածին:
Ե) «Լոյս հաւատի կենտրոն» Էջմիածին:
Զ) Աթոռ աստուածակերտ:

Մայր Աթոռի պաշտօնաթերթը՝ «Էջմիածին», իր 1957 Դեկտեմբերի խմբագրականով («Եկեղեցու եւ ազգի նզովքի տակ»), կը գրէ, ի միջի այլոց:

« Ի զուր չէ, որ մեր ժողովուրդը ինքնիրեն անուանել է նաեւ «էջմիածնայ ազգ» «Լուսաւորչայ ազգ»: էջմիածնի անունով, աղօթքով, օրհնութեամբ եւ խորհրդով է ապրել մեր ժողովուրդը »:

Մարդ կը փորձուի հարցնել, այս ապաժամ ինքներդութիւնը կարդալէ ետք, թէ իրա՞ւ արդեօք հայ ազգը «էջմիածնայ ազգ», «Լուսաւորչայ ազգ» է միայն: Իրա՞ւ արդեօք հայ անունով ժողովուրդ մը չէ ապրած այս մոլորակին վրայ ոչ Էջմիածինէն, ոչ ալ Լուսաւորիչէն առաջ: Ուրեմն հայ ժողովուրդը ստեղծուած է եւ սկսած է ապրիլ Էջմիածինէն եւ Լուսաւորիչէն ե՞տք:

Ո՞ւր է, ո՞րն է չափի զգացումը այս ուռուցիկ, արուեստականօրէն լեցուած-փքուած հաստատումներուն մէջ:

Ո՞րն է մանաւանդ ճիշդը.— Էջմիածինն ու Լուսաւորի՞չն են ստեղծած հայ ազգը, թէ՞ հայ ազգը ստեղծած է Էջմիածինն ու Լուսաւորիչը:

Եթէ,— Աստուած մի արասցէ,— օր մը Էջմիածինը դադրի գոյութիւն ունենալէ, ուրեմն պիտի դադրի՞ գոյութիւն ունենալէ նաեւ հայ ազգը:

Այս հարցումները ընելու եւ անոնց պատասխանելու հարկ չէին տեսած մերընդհանրական Հայրապետները մինչեւ այսօր: Այդ հարկը տեսած է միայն վերջին Հայրապետը՝ Վազգէն Ա.: Ինչո՞ւ. Էջմիածնի վարկը բարձրացնելո՞ւ համար: Եթէ այս է հետապնդուած նպատակը, կը նշանակէ որ Մայր Աթոռի վարկը բարձրացուելու պէտք ունի:

Ունի՛, արդարեւ:

Վազգէն Ա. ամէն բան ըրաւ այդ վարկը բարձրացնելու համար, եւ ամէն բան ըրաւ զայն նսեմացնելու համար:

Աշխարհի մէջ տեղ մը, հայ ժողովուրդը Կաթողիկոս մը կ՚ընտրէ իրեն համար: Ընդհանրական Հայրապետը անձամբ, կոնդակներով ու քարոզներով կը յայտարարէ, թէ չի ճանչնար ԸՆՏՐԵԱԼԸ, այլ կը ճանչնայ ՆՇԱՆԱԿԵԱԼԸ: Յետոյ կը պահանջէ, որ մենք եւս հետեւինք իրեն ապօրինութեան ճամբուն մէջ, այսինքն՝ չճանչնանք ընտրեալը, այլ ճանչնանք նշանակեալը:

Ճար չկայ. եթէ չհետեւինք իրեն՝ ապօրինութեան, կանոնազանցութեան եւ ճշմարտազանցութեան ճամբուն մէջ, պիտի իյնանք «Եկեղեցու եւ ազգի նզովքի տակ»:

Այս անտեղի եւ անողի սպառնալիքը ընելով մեզի՝ Վազգէն Ա. կը կարծէ, թէ բարձրացուցա՛ծ եղաւ Ս. Էջմիածնի վարկը: Կը կարծէ նաեւ, թէ այս է, նըզովե՛լ եւ պառակտե՛լ է քրիստոնէութեան սիւն, հաւատքի վէմ, նուիրապետական իշխանութեան խարիսխ, «լոյս հաւատի կենտրոն», աստուածակերտ Աթոռ Էջմիածնի առաքելութիւնը:

Եւ դեռ մարդիկ կան, որ կը զարմանան, թէ ինչու հայ ժողովուրդը հետզհետէ կը դադրի հաւատալէ այս առաքելութեան:

Աշխարհի մէջ տեղ մը, Եպիսկոպոսական Ժողով մը, նախագահութեանը տակ Եպիսկոպոսապետին, «թերի եւ անընդունելի» կը հռչակէ Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսին ընտրութիւնը: Այս որոշումը տալով հանդերձ, քանըչորս արքեպիսկոպոսներու եւ եպիսկոպոսներու «Համախմբում»ը, միշտ Նախագահութեանը տակ Ծայրագոյն Պատրիարքին, ձեւեր եւ միջոցներ կ՚առաջարկէ օրինականացնելու համար... «ապօրէն» յայտարարուած ընտրութիւնը:

Եպիսկոպոս. «Համախմբում»ը չանդրադառնար իսկ, որ եթէ ընտրութիւնը թերի եւ անընդունելի է, ուրեմն կարելի չէ օրինականացնել: Իսկ եթէ կարելի է օրինականացնել, ապա ուրեմն թերի եւ անընդունելի չէ:

Ո՞ւր մնաց Էջմիածնի վարկը. բարձրացա՞ւ թէ իջաւ:

(Խմբագրական՝ ՅՈՒՍԱԲԵՐի)

(Մնացեալը յաջորդով)

ՀԱԶԱՐԱՄԵԱԿՆԵՐՈՒ ԳԱՂՏՆԻՔԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

1954ին Ախտայի շրջանի Ջրառատ գիւղին մէջ կատարուած պեղումներուն ընթացքին գտնուեցաւ Էնէոլիթեան շրջանին պատկանող մեծ դամբանաբլուր մը, որուն բուրգին բարձրութիւնը 3.8 մեթր էր, իսկ տրամագիծը՝ տասը մեթր: Ամբողջ բլուրը պատուած էր դաշտային անմշակ քարերու երկու շերտով: Այս շերտերը վերցնելէն յետոյ պարզուեցաւ, որ բլուրը մէջ մէջի եօթը կիսապարուրաձեւ պատ ունի: Կեդրոնական մասին մէջ, սալայատակուած գետնին վրայ թաղուած էին մեռելները, թիւով 13 հատ: Այս դամբանաբլուրին մէջէն գտնուեցան մեծ քանակութեամբ կաւէ ամաններ, մէկ մասը կոտրած, մէկ մասն ալ՝ ամբողջական: Հին ժամանակ սովորութիւնը այնպէս էր, որ մեռելներուն հետ ուտելիքներով ու խմելիքներով լեցուն ամաններ կը թաղէին: Դամբանաբլուրին մէջէն գտնուեցան նաեւ կայծքարէ շինուած նետասլաքներ, գործիքներ, ոսկորէ եւ քարէ զէնքեր, մարդու ծնկոսկրէ շինուած խլիկի գլուխ: Կատարուած քննութիւնները ցոյց տուին, որ պատերուն բացուածքներուն մէջ լեցուած հողն ու յատակին սալաքարերը բերուած են Հրազդան գետի աջ ափէն (3 քմ. հեռաւորութենէ):

Ք. Ա. 2րդ հազարամեակի առաջին կէսերուն կը գտնուի նոր մետաղ մը՝ պղինձի եւ անագի խառնուրդէն ստացուած. այդ՝ անագապղինձն է. եւրոպական բառով՝ պրոնզը:

1950 – 57 տարիներուն, պեղումներ կատարող արշաւախումբերը մասնաւորաբար զբաղած են պրոնզի դարուն պատկանող հարիւրաւոր դամբարաններով եւ բնակավայրերով: Երեւան հանուած են գործիքներու բազմազան նոր տեսակներ: Նախկին քարէ եւ ոսկորէ գործիքներուն փոխարէն մարդկային կենցաղին մաս սկսած են կազմել պրոնզէ, եւ աւելի ուշ նաեւ՝ երկաթէ գործիքներ: Կացիններ՝ իրենց բազմազան ձեւերով, յարմարցուած՝ տաշելու կամ հարուածելու պահանջներուն: Այս կացիններուն ծանրութիւնը կը տարբերի երեք հարիւր կրամէն մինչեւ 3.5 քիլոկրամի միջեւ: Գտնուած են պրոնզէ եւ ապա՝ երկաթէ մանգաղներ. քարէ աղօրիքներ, որոնց վրայ հացահատիկը կը մանրէին ու ալիւրի կը վերածէին: Այս աղօրիքները կատարելագործուելով, հետագային ծնունդ տուած են երկանաքարերուն:

Հայաստանի մէջ պղինձի օգտագործումը սկսած է մեզմէ մօտաւորապէս հինգ հազար տարի առաջ: Շէնգաւիթի, Մուխաննաթ Թափայի, Լենինականի մէջ գտնուած են պղինձի ձուլարաններու մնացորդներ եւ պրոնզէ մեծ կացին ձուլելու քարէ կաղապարներ:

Գտնուած զէնքերու խումբին մէջ կը մտնեն տարբեր մեծութեան ու ձեւերու նիզակի բազմաթիւ ծայրեր՝ մեծ մասամբ ձուլածոյ. նետերու սլաքներ, տէգեր, գուրզեր, մինչեւ ութսուն սմ. երկարութիւն եւ 6 – 8 սմ. լայնութիւն ունեցող սուրեր, պրոնզէ լանջապանակ, մարտական կացիններ: Այս բոլորէն կարելի է հետեւցնել, որ Հայաստանի բնիկները 2500 — 3000 տարի առաջ եղած են ռազմունակ, եւ օգտագործած են ժամանակակից զէնքերու բոլոր տեսակները:

Նոր պեղումներուն ընթացքին գտնուած իրերուն մէջ մեծ թիւ մը կը ներկայացնեն կաւէ ամանները: Ասոնք բազմազան են թէ՛ իրենց նշանակութեամբ եւ թէ՛ արտաքին տեսքով: Անոնց մէջ կան կճուճներ, փարչեր, ափսէներ, ջուր խմելու ամաններ եւ, վերջապէս, կրօնական պաշտամունքներուն համար շինուած ամաններ: Պրոնզէ դարուն շինուած կաւէ ամանները զարդարուած են երկրաչափական գծանախշերով, եւ շինուած են դուրգի վրայ: Կան նաեւ առանց դուրգի, ձեռքով պատրաստուած կաւէ ամաններ, որոնց վրայ գծուած են մարդկանց, կենդանիներու, բոյսերու պատկերներ, երկրաչափական զարդարանքներ եւ այլ քանդակներ:

Վերջին պեղումներուն ընթացքին երեւան եկած բազմատեսակ դամբարաններէն կարելի է հետեւցնել, որ կը կատարուէին ըլլա՛յ միայնակ, ըլլա՛յ ընտանեկան եւ ըլլա՛յ խմբային թաղումները:

1952ին Բասարգեչարի մէջ բացուած դամբարանի մը մէկ անկիւնէն գտնուեցան նաեւ ոչխարի ոտքեր եւ ձիու գանկ, առանց հաշուելու պրոնզէ եւ երկաթէ զէնքերը, զարդարանքներն ու կաւէ ամանները:

Այլ պեղումներու ընթացքին գտնուած էին նաեւ ուլունքներ, խխունջներ, պըրոնզեայ եռանկիւն ծակոտկէն բոժոժներ եւ թռչնակերպ (բադի նման) կախիչներ: Պէտք է ենթադրել, որ ասոնց մէկ մասը զարդարանքներ ըլլալէն զատ ունեցած են նաեւ յուռութքի նշանակութիւն:

Սեւանայ լճին ցամքած տարածութեան վրայ պեղուած դամբարաններէն մէկուն մէջ, որ Ք. Ա. ութերորդ դարու հնութիւն ունի, գտնուած են կնոջ մը, տղամարդու մը եւ երախայի մը կմախքները, շրջապատուած՝ աւելի քան երկու հարիւր սարդիոնէ եւ ակաթէ ուլունքներով, ծաբիրէ երկու ապարանջաններով, չորս պրոնզեայ եւ երեք անզարդ կճուճներով:

ՀԱԼՈՂ ՍԱՌՈՅՑԸ

(ՄԵՐ ԴՐԱՑԻՆԵՐԸ)

— Չէ, չունէի:
— Կերած ապուրնին կը տեսնես,— ձայնը բարձրացուց կինս.—
— Ճանըմ, եղածն ի՞նչ է որ. քանի՞ փարա է քովերնին ունեցածնիս...
— Հարցը շատին կամ քիչին մէջ չէ:
— Հապա ինչո՞ւն մէջն է:
— Սկզբունքի խնդիր է...

Զեղած ըլլար ատ սկզբունքը...

Հարցը փակելու եւ վէճը չերկարելու մտահոգութեամբ՝ խոստացայ յաջորդ օրը, առտու կանուխ, գործի երթալէ առաջ, դրամատուն հանդիպիլ եւ պահանջել, որ իմ հաշիւս փոխադրեն իր հին տեղը:

Եթէ առարկէին կամ բացատրութիւն ուզէին, պիտի ըսէի.
— Սկզբունքի խնդիր է:

×

Փապուղիէն ելայ եւ քալեցի դէպի շըքեղ ու հարուստ հինգերորդ պողոտան, որուն երկայնքէն գետի հոսանքի պէս նոր ու փայլուն կառքերը կը թաւալէին միշտ:

Աղուոր օր մըն էր: Գիշերը առատ անձրեւ էր տեղացեր ու մաքրեր փողոցներն ու ծառերուն տերեւները: Րաքըֆելլըր հիմնարկութեան լայն ու խնամուած ածուները կը խնդային կարծես առաւօտեան զով ու մաքուր օդին մէջ, եւ անոնց շուրջ, բազմաթիւ չտես քաղաքացիներ կը յամենային՝ հիացման փոքրիկ բացագանչութիւններ արձակելով:

Ես ալ կեցայ: Մարգարտածաղիկներու դեռ թաց աչքերը մինչեւ լոյս լացածի երեւոյթ ունէին, եւ կակաչներու բոսոր բաժակներուն մէջ հաւաքուած անձրեւի ջուրը անոնց կուտար կարմիր գինիով թաց ըլլալու տպաւորութիւնը: Ինծի թըւեցաւ, թէ անառակ պարիկներ մինչեւ լոյս անոնցմով խաղողի հիւթ էին ըմպեր եւ, ամառ օրուան յանկարծակի վրայ հասնող լոյսէն ահաբեկ, փախեր էին՝ գինու բաժակները կէս ձգած:

Թաց, թուխ հողէն բարձրացող շոգիին բուրումը շնչելով երկար թափառեցայ ծաղկոցին շուրջ: Չէի ուզեր բաժնուիլ: Դրամատուն երթալու եւ վիճելու միտքը կը սարսափեցնէր զիս: Այդ անախորժ պահը կրցածիս չափ կը յետաձգէի լեղի դեղահատ մը կլլել ստիպուողի պէս:

Վերջապէս, ի՞նչ ըսելու պիտի երթայի: Ի՞նչ էր կատարուածը: Ի՞նչ սկզբունք էր ոտքի տակ առնուածը...

Ախ, աս կիները, որոնք, հարցէն աւելի, անոր ձեւով կամ հարցը դնողով կը հետաքրքրուէին...

Ս. Պետրոսի տաճարին ժամացոյցը ժամը ինը զարկաւ, եւ զանգակատան կամարին տակ բոյն դրած աղաւնիները շարժուեցան իրենց հաւկիթներուն վրայ: Ժամանակ չկար: Պէտք էր, որ ձեռքիս գո՛րծը վերջացուցած՝ աշխատանքի երթայի:

Դժկամակութեամբ ճամբայ ելայ դէպի դրամատան նոր շէնքը, որուն հասցէն գըպանէս հանելով՝ կարդացի:

Հինգ բոպէէն անոր առջեւ էի: Իրարու վրայ հեծած բազմաթիւ յարկերով փառաւոր շէնք մըն էր: Դրան վրայ կը ծածանէր հսկայ ամերիկեան դրօշակ մը, եւ արտակարգ մեծութեամբ պատուհաններուն վրայ ոսկեղօծ գրերով կը կարդացուէր հաստատութեան անունը.

Ֆէտէրալ Պանք Էնտ Թրըսթ Քօ.

Սեւ կրանիթէ երկու խոշոր սիւներու մէջէն անցնելով՝ մտայ ներս եւ ինքզինքս գտայ ընդարձակ, շատ ընդարձակ սրահի մը մէջ: Բարձր առաստաղէն կախուած պըղպջուն բիւրեղեայ ջահի մը եւ պատերուն մէջ թաղնուած ելեկտրական կոյցներուն առատ լոյսին մէջ սրահը կը լողար, եւ ամէն բան, նոր, մաքուր ու խորապէս տպաւորիչ էր:

Ձախ կողմը պաշտօնատարներու կաշիէ լայն թիկնաթոռներն էին շարք շարք: Դիմացը՝ պատի ամբողջ երկայնքին դըրամ առնող ու դրամ տուողներուն վանդակներն էին. իսկ աջ կողմը՝ հաշուեպահներն ու սիրուն, թարմադեղ մեքենագրուհիները՝ իրենց Րէմինկթըններով ու Քոթիի ամպերով:

Ինչպէս ըսի, բացի մեծ ջահէն, լոյսի ոչ մէկ կտուց կ՚երեւէր սրահին մէջ: Բայց հակառակ պատուհաններուն գրեթէ ամբողջութեամբ կարմիր գինիի մէջ թաթխուած եւ առաստաղէն գետինը հասնող թանձր թաւշեայ վարագոյրներով ծածկուած ըլլալուն, ամէն անկիւն արեւարեւակ լոյս էր:

Մտքովս զուգակշիռը կազմեցի հին՝ մայր դրամատան ու այս նոր ճիւղին եւ ուրախացայ, որ դրամը հոս էին փոխադրած:

Կը պատրաստուէի դուրս ելլել, առանց մէկու մը բան մը ըսելու, երբ համազգեստաւոր պահակը մօտեցաւ ու արտակարգ քաղաքավարութեամբ հարցուց.

— Կրնա՞մ որեւէ ձեւով օգտակար ըլլալ, օգնել ձեզի:

— Չէ, շնորհակալ եմ,— ըսի.— Եկած եմ պարզապէս ծանօթանալու հաստատութեան հետ եւ գոհացնելու հետաքրքրութիւնս:

ԱՐԱՄ ՀԱՅԿԱԶ

(4 Շար.)

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՓՈՔՐԱԹԻՒ ԳԱՂՈՒԹԻ ՄԸ ՃԻԳԵՐԸ

ՔԱՄԻՇԼԻՆԻՔԱ, (Յառաջ) .— Մարոքի Հայ Համայնքի տարեկան ընդհանուր ժողովը տեղի ունեցաւ Ապրիլ 27ին։ Ներկայ էին շուրջ երեսուն հոգի։ Կը նախագահէր Պ. Կարօ Սարեան։

Բարոյական գործունէութեան տեղեկագիր մը ներկայացուց Պ. Վ. Համբարձումեան, որմէ կը պարզուի թէ, Մարոքահայութիւնը այժմ կը ներկայացնէ հետեւեալ թուական պատկերը։

Քազապլանքա 24 ընտանիք, 62 անձ, Ռապաթ չորս ընտանիք, ութ անձ, Մազական՝ երկու ընտանիք երեք անձ, Սաֆի՝ երկու ընտանիք, վեց անձ, Մարաքէշ՝ երկու ընտանիք չորս անձ, Գազպաթալա՝ երկու ընտանիք երեք անձ, Ֆէզ՝ մէկ ընտանիք երկու անձ, Մէքնէս՝ մէկ ընտանիք երկու անձ, ընդամէնը 38 ընտանիք 90 անձ։ Մոռցուածներ երկու - երեք ընտանիք տասը անձ։ Արդ, Մարոքահայութեան ստոյգ համրանքը պէտք է ընդունիլ քառասուն ընտանիք հարիւր հոգիով։ Մեկնածներ՝ Հիւս. Ամերիկա 1 ընտանիք չորս անձ, Քանատա երկու ընտանիք հինգ անձ, Նուկուալաւիա մէկ ընտանիք երեք անձ։ Զբաղումը՝ մեծ մասը առեւտրականներ, պաշտօնեաներ եւ արհեստաւորներ։ Գործարանային բանուորներ չկան։

Հինգ տարիներու ընթացքին, այս գաղութը համահայկական ձեռնարկներուն եւ հաստատութիւններուն, յօժարակամ և սրտաբուխ կերպով նուիրած է շուրջ 700.000 ֆրանք։

Տուած է երկու բարերարներու Հանգուցեալ Աւետիս Զաքրեան, Համազգային Ճեմարանին եւ Պ. Պերկամալի, որ կ'ապրի եւ անդամ է մեր գաղութին, յետ մահու իր տուներն ու հարստութիւնը կտակած է Հ. Բ. Ը. Միութեան։

Հակառակ տեղւոյս տնտեսական տագնապին, այս ժողովին մէջ, իր սրտաբուխ նուիրատուութեան բաժինը բերաւ Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տան առթիւ բացուած հանգանակութեան եւս։ Հանգանակութիւնը փակուած չըլլալով, նուիրատուներու ցուցակը կը ղրկուի առանձին, Պ. Պերճ Վարժապետեանի միջոցաւ։

Այս թիւերը ցոյց կուտան, թէ այս գաղութը իր անկարելին կը փորձէ, գաղթաշխարհի մեր ազգօգուտ ձեռնարկներուն իր աջակցութեան բաժինը բերելու, առանց խտրական ոգիի։

× Նոյն օրն առաւօտեան, Քազապլանքայի Մայր եկեղեցիին մէջ Ապրիլեան սգատօնի առթիւ հոգեհանգիստ կատարուեցաւ Հայր Խաչերեանի նախաձեռնութեամբ։ Խաչերեան վրդ. իբրեւ նախկին որբ, հայերէն, յարգանքի քանի մը պատշաճ խօսքեր ըրաւ, կաթողիկէ հաւատացեալներու ներկայութեամբ։ Ֆրանսերէն, սգատօնին իմաստը բացատրեց Մայր եկեղեցիի աւագերէց վարդապետը։

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՀԱՅԿ. ԹԱՆԳԱՐԱՆԸ

●

ԽՄԲ.— Ապրիլ 10ի մեր թիւին մէջ հրատարակած էինք Թանգարանի վարչութեան մէկ նամակը, որ կ'անդրադառնար Փարիզի Քաղաքային ատեանին տրուած վճիռին, Ապրիլ 1 թուականով։ Այս առթիւ Պ. Աշճեանէ ստացած ենք նամակ մը որ հետեւեալ ճշդումը կուտայ այդ վճիռին շուրջ։

×

«Նկատի առնելով որ ըլլայ Թանգարանին մօտ, ըլլայ Պ. Աշճեանի մօտ գտնուող կարգ մը առարկաներու եւ վաւերագրերու սեփականութիւնը վիճելի է եւ մինչեւ որ հաշտարար ձեւով կամ դատարանի միջոցով որոշում մը տրուի, պատշաճ կը նկատուի ապահովել յիշեալ առարկաներու եւ վաւերագրերու պահպանումը։

Այս պատճառներով Ֆրանսահայ Թանգարանի Բարեկամներու Ընկերակցութեան վաւերագրերու եւ դիւաններու սեքեստր կը նշանակենք Պ. Վիէլ, ինչպէս նաեւ բոլոր վիճելի առարկաներուն որ կը գտնուին կողմերու ձեռքը։

Կը ճշդենք որ իր պարտականութիւնը լաւ արդիւնքի հասցնելու համար պէտք եղած տեղեկութիւնները պիտի քաղէ որ եւ է ուրիշ անձէ որ իր մօտ ունի առարկաներ կամ վաւերագրեր։

Այս որոշումը անմիջապէս գործադրելի է եթէ վերաքննութեան չդիմուի։

Ստորագրուած՝ Տրուչա եւ Սերփէն (Նախագահ եւ Կրեֆիէ)

Ապրիլ 1, 1958»։

ԶՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՁԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԿԵԱՆՔԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

●

ՎԻԷՆ, (Յառաջ) .— Նոր տարիէն ասդին ամիսներ անցեր են, գրեթէ չորս ամիս եւ կեանքը մեր գաղութին մէջ կ'ընթանայ հեւասպառ։ Միութիւններ եւ կազմակերպութիւններ կանոնաւորապէս եւ իրար հրմշտկելով գործի վրայ են։

Բայց կան անհատներ ալ որ միայն խաչաձեւումներ կը ստեղծեն պարբերաբար իրենց մխակողմանի ձեռնարկներով։ Համոզուած ենք որ հաւաքական ձեռնարկները կը ծառայեն հանրութեան, հաւաքականութեան — այդ մասին ոչ մէկ կասկած — միայն թէ նոյն բանը կարելի չէ ըսել անհատական եւ պատահական ձեռնարկներուն համար։

Բաց սատի, վերջերս նկատեցինք նաեւ ուրիշ անախորժ երեւոյթ մը.— Մեծաբախս եւ չըլնթալից ձեռնարկներ մէջտեղ ելան (Շառլ Ազնաւուր – Պալիտա)— որոնց նպատակը ուրիշ բան չէր, եթէ գլել, անցնիլ ուրիշները, նոյնիսկ նսեմացնելով յետագային կազմակերպութիւնները։ Եւ ինչ որ ամէնակարեւորն է եւ տխուր, հայ գաղութը ներկայացնել յաչս տեղական իշխանութեանց, իբրեւ կարող, հարուստ եւ ամէն տեսակէտով իր խեղճութիւններուն դեղ ու դարման գտնող գաղութ մը։ Սակայն, իրականութիւնը բոլորովին տարբեր է.— Մեր ցուցամոլութիւնը եւ չափազանց մեծամտութիւնը կրնան միայն վնաս պատճառել գաղութիս չքաւոր, անկար ծերերուն։

— Փետրուար 18ի Ապստամբութեան տարեդարձը պատշաճ հանդիսութեամբ տօնուեցաւ Մարտ 2ին Կիրակի, Համօ Օհանջանեան ակումբին մէջ։ Օրուան բանախօսն էր ընկեր Ս. Սիմեան (Կրընոպլէն) որ մեծ հետաքրքրութիւն ստեղծեց։ Տօնակատարութիւնը շարունակուեցաւ խնջոյքով։

— Ժամանակէ մը ի վեր պարահանդէսները շատ սովորական դարձեր են։ Յաջորդաբար տեղի ունեցան Վիէնի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, Կապոյտ Խաչի եւ Հայ Կամ. եւ Մարտիկներու կազմակերպած պարահանդէսները։ Բայց կ'երեւի թէ երկու վերջինները ակնկալուած արդիւնքը չտուին։

— Ապրիլի ընթացքին, նոյնքան եւ աւելի գործունէութիւն ցոյց տուաւ Վիէնի Հայութիւնը։ Զատկի – Մեռելոցի օրուան առթիւ (7 Ապրիլ) Հայ Կամ. եւ Մարտիկներու Միութիւնը կազմակերպած էր գեղեցիկ հաւկթախաղ մը։

— Ապրիլ 12ին, Շաբաթ կէսօրէն վերջ, Սինեմա Նովելթիի մէջ Վասպուրականի Հերոսամարտի տարեդարձը տօնուեցաւ հայկ. շարժանկարի ներկայացումով (Պատույ համար)։

— Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարչութիւնը, Ապրիլ քսանին կիրակի, Սէրքըլ Կաթոլիկի սրահին մէջ, գեղեցիկ գաղափարն ունեցած էր ցուցադրելու Վիէնի Հայութեան ուղեւորական ժապաւէն մը՝ Փարիզէն – Երեւան։ Հակառակ խաչաձեւումներու ներկայ հասարակութիւնը իր պատկառելի թիւով երկու ժամէ աւելի ապրեցաւ, պտտեցաւ մեր նախահայրերու հողին մէկ մասին վրայ, եւ արդար իրաւունքով հրճուեցաւ։

Ժապաւէնի ցուցադրութենէն վերջ, Հ. Մ. Ը. Մ.ի անդամներու կողմէ ներկայացուեցաւ մէկ արարնոց զաւեշտ մը, «Քնաշրջիկը»։ Դերակատարները, Ա. Խլոյեան, Կ. Զարդարեան, Յովհ. Այանեան եւ Անդր. Տայեան անսայթաք խաղարկութեամբ զուարճացուցին ներկաները։

Այս միեւնոյն ցերեկոյթի ընթացքին, եղբ. Կիւլպէնկ Զարդարեան իր «փանթէզի»ներով անակնկալի բերաւ շատերը։

— Համազգային Սգատօնի տարեդարձի օրը, Ապրիլ 24ին իրիկունը Սէն Մարթէնի եկեղեցիին մէջ պատարագեց տեղւոյս Լեւոնեան վարդապետը եւ քարոզեց Հ. Մոմճեան (Լիոնէն)։ Բաւական թիւով հայրենակիցներ ներկայ գտնուեցան պատարագին եւ քարոզին։

— Մեծ Եղեռնի 43րդ տարեդարձը, պաշտօնապէս տօնուեցաւ, կիրակի, Ապրիլ 27, Սէրքըլ Կաթոլիկի սրահին մէջ եւ համազգայնութային նշանաբանով մը։ Կասկած է դուրս է որ մեր հայրենակիցներէն շատեր— անտեղի պատճառաբանութիւններով — տարիներէ ի վեր չէին մասնակցիր այս տօնակատարութեան։

Յիշատակի տարեդարձը, նախաձեռնութեամբ մեր նորակազմ Ազգ. Միութեան եւ մասնակցութեամբ գաղութիս կազմակերպութեանց եւ զանազան միութեանց յաջողած էր բաւական մեծ թիւով հայրենակիցներ բերելու սրահը։

Բեմը եւ բեմին ճակատը թէեւ զուրկ իրենց աւանդական յարդարանքներէն, սրահին կ'ընծայէին ծանր եւ լուրջ երեւոյթ մը։ Նախագահը՝ Պ. Ա. Զաքարեան, դրաւոր կարճ, ճառով մը բացումը կատարեց հանդէսին. եւ ապա, մէկիկ մէկին բեմ հրաւիրեց զանազան կազմակերպութեանց եւ միութեանց ներկայացուցիչները՝ խօսք առնելու, արտասանելու եւ մեներգելու։

Այսպէս բեմ բարձրացան յաջորդաբար Հ. Զաքարեան, Մ. Ծիկէրճեան, քարոզիչ Պ. Տիգր. Մկրտիչեան, Օրիորդներ Կօշկարեան եւ Օտ. Մաղաքեան, Տիկ. Ո. Խօքախեղեան (Կապ. Խաչ), Ս. Տէր Յարութիւնեան, Տիկին Պերճ. Սիմոնեան եւ ընկերներ՝ Ս. Ընտրիկեան (Հայ Կամ. եւ Մարտ. Միութիւն) եւ Ս. Գալուստեան, որոնց խորայոյզ զգացումները եւ արտայայտութիւնները տուին հարազատ պատկերը մեր տառապանքներուն, անլուր անպատմելի Հայոց գողգոթային։

Օրուան բանախօսը, Փրոֆ. Խայիկեան (Մարսէյլէն) շատ գեղեցիկ եւ իւրայատուկ ոճով մը պարզեց իր միտքը եւ տեսածները այդ սարսափի օրերուն։

Յարգելի բանախօսը իր երկարաշունչ բանախօսութեան մէջ յիշեց օրինակներ եւ վերջացուց, թելադրելով ներկաներուն «մեր սուգը եւ վիշտը վերածել մարդաբիտներու, եւ ուխտել իրար սիրել՝ իբրեւ հայ»։

Հանդէսը վերջացաւ «Հայր Մեր»ով, ամբողջ սրահի բազմութեան մասնակցութեամբ։

Կ. Տ.

Այս դամբարանը հաւանաբար կը պատկանի մէկ ընտանիքի մը, որուն ամուսինին մահէն ետք կինն ու երախան ալ սպաննած եւ հետը թաղած են։ Այս արարողութիւնը կապուած էր այն ժամանակ գոյութիւն ունեցող դաժան սովորութեան մը հետ, ըստ որուն կինը պարտաւոր էր ապրելով ուղեկցիլ իր ամուսնոյն մինչեւ գերեզմաննոց, ապա այնտեղ սպաննուիլ ու թաղուիլ ամուսինին հետ միասին։ Իսկ երախային թաղումը կապուած էր նիւթական պայմաններու հետ, քանի որ ծնողքին մահէն ետք երախաները կը մնային անպաշտպան։

Կարգ մը դամբարաններու մէջ կը հանդիպինք եղջերաւոր կենդանիներու։ Ասոնք զոհաբերուած կամ պաշտուած կենդանիներն են, որոնք կը թաղուէին մասնաւոր դամբարաններու մէջ։ Այս ձեւի դամբարաններ գտնուած են Ալահվերտիի շրջանին, Սեւանի աւազանին եւ այլ վայրերու մէջ։

Իսկ ընդհանրապէս, պեղումներուն ժամանակ երեւան եկած իրերը որոշապէս ցոյց կուտան, որ հազարամեակներ առաջ, Հայաստանի բնիկներուն մշակոյթը կը գտնուէր այնպիսի աստիճանի մը վրայ, որ անոնք ոչ միայն կարողացած էին վարել իրենց տնտեսութիւնը, բաւարարել իրենց թէկուզ սահմանափակ պահանջները, այլ նաեւ տարբեր աղբիւրներով ու միջոցներով շփման մէջ մտնել դրացի ցեղերու եւ հեռաւոր երկիրներու հետ։

Ստեղծուած այս շփումներուն հետեւանքով տարբեր աստիճանի վրայ գտնուող եւ տարբեր ուղղութիւն ունեցող մշակոյթները փոխադարձաբար ազդեցութիւն ունեցած են իրարու վրայ։

Վերը յիշուած փաստերը կը լրացուին ու անվերապահ կերպով կը հաստատուին 1956 եւ 1957 թուականներուն Սեւանի Լճաշէն գիւղին դիմաց, ջուրին տակէն գտնուած դամբանադաշտին արտակարգօրէն հարուստ եւ վերին աստիճանի ուշագրաւ նորութիւններով։

Հ. ՄՆԱՑԱԿԱՆԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (184)

ԿԱՅԾԵՐ

Բ. ՀԱՏՈՐ

Բ.

ԱՍԼԱՆԸ ՈՐՊԷՍ ԲԺԻՇԿ

— Երեւի, այստեղ դպրոց կայ,— հարցրեց Ասլանը, — աշակերտներ են մանգալիս։

— Կայ, — պատասխանեց վարպետ Փանոսը, — մեր քաղաքի առաջնակարգ դպրոցներից մէկն է. եթէ ժամանակ ունէք, մտնենք, դուք գաղափար կը ստանաք մեր նոր սերունդի մտաւոր զարգացման մասին։

Մտանք վարժարանը, որ գտնւում էր եկեղեցու բակումը։ Իմ առջեւ խելօյն նըկարուեցաւ տէր Թօդիկի դպրոցը իր բոլոր այլանդակութեամբ։ Աշակերտները այստեղ եւս ածած էին մի դասատան մէջ եւ խառն կերպով նստած էին հասիրների (փսիաթ) վրայ։ Բոլորը միասին կարդում էին, ամէն մէկից մի տեսակ ձայն էր լըսւում, որովհետեւ որքան աշակերտներ կային, այնքան զանազան գրքեր կային նրանց ձեռքում։ Ամէն մէկի տանը, եթէ պապերից մնացած մի գիրք էր գտնուել, հայրը տուել էր որդու ձեռքը, ասելով. «տար վարժապետիդ ասա, որ դրա վրայ կարդացնէ»... Թող այն գիրքը Սաղմոս լինէր, Ժամագիրք լինէր, Կիպրիանոս լինէր, Պղինձէ քաղաք լինէր, Հին բժշկարան կամ Երազահան լինէր, — միեւնոյն է, բաւական է, որ գիրք էր։ Զանազանութիւն այդ վարժարանի եւ տէր Թօդիկի դպրոցի այն էր միայն, որ ես առաջին անգամ այստեղ լսեցի մի քանի գրքերի անուններ, որպիսիք էին՝ քերականութիւն, ճարտասանութիւն, տրամաբանութիւն եւ այլն։ Այդ գրքերը գրավարժութեան համար, որպէս ընթերցանութեան գրքեր, կարդում էին նոյն եղանակով, ինչպէս կարդում էին Աւետարանը։ Երեւում էր, որ վերջին գրքերը ունեցող աշակերտների տանը, ուրիշ գրքեր չէին գտնուել, որ աւելի յարմարը տային նըրանց ձեռքը։

Վարժապետին կոչում էին Սիմոն պատուելի. նա մի ժամանակ Կ. Պոլսում սափրիչ էր եղել, եւ բաւականին հաստըլիկ ու մսոտ մարդ էր, որպէս սովորաբար լինում են սափրիչները։ Նրա դէմքը, անկանոն խմելուց, ստացել էր մի տեսակ լըջագոյն – կարմրութիւն, որի նմանը կարելի է տեսնել հնդկահաւի գըլխի վրայ, իսկ երեսի կաշին հաստանալով, բոլորովին կորցրել էր իր կակուղթիւնը եւ նարնջի կեղեւի նմանութիւն էր ստացել։ Քթի վրայ, որը իր մեծութեամբ ընդարձակ տեղ էր բռնում, երեւում էին կասկածաւոր կարմիր բծեր։ Այսպիսի դէմքեր շատ ընդունակ են կեղծաւորուելու, թէեւ քսուքթիւնը աւելի չէ յարմարւում նրանց։ Նրա հագուստը մի ծիծաղելի խառնուրդ էր եւրոպականից եւ ասիականից։ Գլխին դրած ունէր տաճկի կարմիր ֆէս, որի վրայ քրդի ձեւով փաթթել էր երկու «եաղմա» կոչուած թաշկինակներ. հագել էր վանեցու երկայն անթարի, կողքից ճղած լայն դրօշակներով, որի վրայ հագել էր մի մոյգ դեղնագոյն եւրոպական կարճ պալտօ։ — Կարճ պալտօն եւ երկայն անթարին վերեւից պնդած էին չալէ հաստ գօտիով, որը մի քանի փաթոթներով պատած էր նրա մէջքին։ Նրա նեղ պանտալօնը հագիւ իջնում էր ծնկներից մի փոքր ցած։

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ԼՈՆՏՈՆԻ հանրակառքի վարիչներու գործադուլը երկուքուկէս միլիոն հոգի անչարժութեան մատնեց :

ԻՍՐԱՅԷԼԻ Վարչապետ Պէն Կուրիոն մերժեց ստանալ իր անձագիրը, նկատելով որ անոր վրայ եփրայերէնին քով կայ արաբերէն արձանագրութիւն. Արդարութեան նախարարը պիտի գրագի երկրին պաշտօնական լեզուին հարցով. Պէն Կուրիոն եփրայերէնը կ'ընդունի իբր պաշտօնական միակ լեզուն :

ՆՈՐ ԿԻՆԷԻ մայրաքաղաք Թոնաքրիի մէջ Ֆուլահ եւ Սուզու ցեղախումբերուն միջեւ ծայր տուած կռիւները պատճառ դարձան 16 հոգիի սպանութեան. աւելի քան հարիւր վիրաւոր կայ :

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ զինեալ ուժերու յանձնախումբին անդամ Փաթըր - սընի համաձայն, շատ հաւանական է որ Յուլիս չորսին հրթիռ մը արձակեն դէպի լուսին. Ռուսերը, ըստ ան, այս մարզին մէջ աւելի քան երեք տարի Ամերիկայէն ետ կը մնան :

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ մէջ Մարքսի 104րդ ծննդեան տարեդարձին առթիւ Կեդրոնական Կոմիտէի անդամ Եանկ խստօրէն քննադատեց Թիթոյի ազգային համայնավարութիւնն ու Եուկոսլաւ համայնավարներու վերջին համագումարը :

ՕՄԱՆԻ մէջ Անգլիացիներու եւ Արաբներու միջեւ պատահած բախումի մը ընթացքին բրիտանացի բազմաթիւ զինուորներ սպաննուած են, համաձայն Դամասկոսի ձայնասփիւռին :

ՄԷԿ ՄԻԼԻՈՆ ՀԱՐԻՒՐ ՀԱԶԱՐ ՖՐԱՆՔ ԼԻՈՆԻ ԱԶԳ. ՏԱՆ ՍՐԱՀԻՆ

ԼԻՈՆ.— (Յառաջ - հեռաձայնով).— Հ. Բ. Ը. Մ. Լիոնի մասնաճիւղը կը յայտարարէ թէ միջմասնաճիւղային Պատմ. ժողովին առթիւ, Մայիս երեքի ճաշի ընթացքին հանգանակած է մէկ միլիոն Հարիւր հազար ֆրանք ի նպաստ Ազգ. Տան: Այս առթիւ շնորհակալութիւն կը յայտնէ բոլոր մասնակցողներուն :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Անկէնի մասնաճիւղի վարչութիւնը ջերմ շնորհակալութիւններ կը յայտնէ, իր հանդէսին գեղարուեստական բաժնին իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը բերողներուն եւ Նոր Սերունդին «Կաւմարենց» խումբին որոնք ժրաջան եւ անխոնջ կերպով իրենց աջակցութիւնն ի սպաս դրին հանդէսին յաջողութեան, նոյնպէս եւ բոլոր անոնց որոնք իրենց նուէրներով նպաստեցին Միութեան ազգանուէր նպատակներուն :

×

Հարաւային Ֆրանսայի Մարսէյլի Ազգ. Կեդր. վարչութիւնը իր խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնէ Հայրապետական Պատուիրակ եւ Փարիզի Առաջնորդ Գերաշնորհ Տ. Սերովբէ եպիս. Մանուկեանի, քահանայ հայրերու, Թաղ. խորհրդից, դպիրներու, Կաթողիկէ եւ Բողոքական համայնքի ներկայացուցիչներու, Հ. Յ. Դաշնակցութեան Կեդր. եւ Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէներու, Նոր Սերունդի, Ֆրանսահայ Կապ. Խաչի վարչութեանց, Համազգայինի, Հայր. Միութեանց, բոլոր բարեկամ, ծանօթ ընկերներու, ինչպէս նաեւ բոլոր անոնց որոնք փոխան ծաղկեպսակի իրենց մասնակցութիւնը բերին զանազան բարենպատակ հաստատութեանց, իր ողբ. եւ սիրելի ատենապետ Բժ. Սիվրիհիսարլեանի կըսկըծալի մահուան առթիւ :

×

Լիոնի Եկեղեցաշէն Յանձնախումբը անհուն շնորհակալութեամբ ստացաւ Փարիզէն Պետրոսեան եղբայրներէ յիսուն հազար ֆրանք, նուիրուած շինութեան ֆոնտին :

Պետրոսեան եղբարք Գ. անդամ ըլլալով կը պատասխանեն Լիոնի Եկեղեցաշէն Յանձնախումբի՝ կոչին, միշտ նոյն առատաձեռն ոգիով: Արդէն ամէն առիթի օգնած եւ քաջալերած են Լիոնի Եկեղեցւոյ շինութեան համար կատարուած որ եւ է հանգանակութիւններ եւ պարահանդէսներ :

Լիոնի Եկեղեց. Տիկնանց Միութիւնը ստացած է Տիկին Տէրտէրեանէ 5000 ֆրանք, իր ամուսնոյն մահուան 12րդ տարելիցին առթիւ, Պ. Գերօրեանէ հազար ֆրանք : ԴԻԽԱՆ

ՄԱՅԻՍ 28Ի ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԸ

Կը տօնուի Փարիզի մէջ
ՄԱՅԻՍ 31ԻՆ
ԲԱՑԱՌԻԿ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԵԱՄԲ
Մանրամասնութիւնները յաջորդիւ :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ - ՍԷՆԹ ԱՆ.— Տէր եւ Տիկին Սեդրակ եւ Արշալոյս Խրալեան, Տէր եւ Տիկին Վազգակ եւ Մարի Խրալեան իրենց խորին վշտակցութիւնը կը յայտնեն Այրի Տիկին Սիրանոյշի եւ իր զաւակներուն՝ Լեւոնին եւ Վարդապարունին, իրենց սիրեցեալ ամուսնոյն եւ հօր Նորայր Տէվէճեանի կսկծալի մահուան առթիւ, եւ իր անմոռանալի յիշատակին ի յարգանս փոխան ծաղկեպսակի հազար ֆր. կը նուիրեն Մշակոյթի Տան եւ հազար ֆրանք «Յառաջ»ի բարգաւաճման: (Ստանալ «Յառաջ»էն) :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Պանեէօ Քաշանի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Մաղաքաճեանէ 2500 ֆր., իրենց զաւկին Գրիգորի զինուորութենէն վերադարձին առթիւ: Նաեւ Այրի Տիկին Ագնիւ Տիրոեանէն հազար ֆր. իրեն ամուսնոյն մահուան վեցերորդ տարելիցի առթիւ :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս Ձորեքշաբթի իրիկուն ժամը 21ին Քաթէի վերնայարկը: Կը խօսի Պ. ՊԵՏՐՈՍ ՖԼՈՐՈՒՆՃԵԱՆ (Պերլինէն) : Նիւթ՝ Հայ եւ գերման յարաբերութիւնները վերջին պատերազմի շրջանին :

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

ՓԱՐԻԶԻ Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցւոյ եւ իր դպրոցներուն.— Շնորհակալութեամբ ստացած ենք հետեւեալ նուէրները.— Պ. Պ. Ա. Հարենց երկու հազար ֆրանք Կրթական Մարմնին: Լեւոն Պետրոսեան երկու հազար ֆր. Ժանթիյի հայկական դպրոցին, իր հօր մահուան տարելիցին առթիւ : Գրիգորեան Մինաս հազար ֆր. Կրթ. մարմնին : Մալաճեան Անդրանիկ հինգ հազար ֆր. Կրթ. մարմնին փոխան ծաղկեպսակի Տիկին Պօղոսեանի՝ մահուան առթիւ: Գրիգոր Նազարէթեան հազար ֆր. Կրթ. մարմնին: Պ. Երուանդ Խընտամեան կանթեղի թանկարժէք զմրէթ մը: Պ. Ալեքս Քիրիճեան երկու մոմակալներ իր կողմէ մասնաւորապէս պատրաստուած :

Պ. Արփիար Յովհաննէսեան գորգ մը : Պ. Բիւզանդ Քէշիշեան գորգ մը: Օր. Էրա Անանօֆ Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորիչի թանկարժէք նկարը :
ԴԻԽԱՆ

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕՐԸ
ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Բարձր հովանաւորութեամբ Ֆրանսական Կարմիր խաչին:

Նախագահութեամբ Ակադեմական Տօքթ. Թրէմօլիէրի :

Տեղի պիտի ունենայ 11 Մայիս, կիրակի, ժամը 14.30ին, Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ, 47, րիւ տէ զ'Էքոլ, Մէթրօ Սէն Միշէլ եւ Օտէօն :

Սիրայօժար կը մասնակցին.—

ԺԱՆ ՊՈՒԱԹԷԼ Քոմէտի Ֆրանսէզէն,
ՐԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ (դաշնակ),
ԱՐՏ. ԳՄԲԷԹԵԱՆ (արտասանութիւն),
ՆՈՒԱՐԴ ՏԻՐԱՏՈՒՐԵԱՆ (երգ),
ՀԻՒԿԷԹ ԱԺՏԷՐԵԱՆ (դաշնակ),
ՊԷՐԹԻԼ ՄԻՒԿԷ (տաւիղ),
ՏԸ ՄՕՆՍՕ (թաւջութակ),
ԼՕԼԱ ՏԸ ՔԱՍԹՐՕ (սպան. պար),
ՍԵՐԺ ՆԱՀԱՊԵՏԵԱՆ (Լը Ժէօն Վիրթուօզ տը լ'հարմօնիքա),

Սօսի պարախումբին կողմէ հայկական պար, ղեկավարութեամբ Յասմիկ Քիւրճէրեանի եւ Նայիրի երգչախումբը, Հայաստանեան նոր երգերով, ղեկավարութեամբ Գէորգ Եանըպէկեանի :

Տոմսերու գինն է 200, 300 եւ 500 Ֆր.:

Ապահովել Հայ Կարմիր Խաչի կեդրոնատեղիէն, 15 րիւ Ժան Կուժօն, ինչպէս նաեւ Հայ Կարմիր Խաչի Փարիզեան շրջանի մասնաճիւղերէն :

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

«Նոր Սերունդի Օրը» Լիոնի մէջ Մայիս 17ին, ժամը 21ին: Մանրամասնութիւնները յաջորդիւ :

SALLE GAVEAU
45, RUE LA BOETIE
RECITAL
ՍԵԴՐԱԿ ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ
ՄԱՅԻՍ 19ԻՆ ԺԱՄԸ 21ԻՆ

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ
ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին կողմէ : Տեղի կ'ունենայ Մայիս 18, կիրակի ժամը չորսէն մինչեւ կէս գիշեր:

ՍԱԼ ՏԷ ՖԷԹԻ ՄԷՋ
Րիւ Վոլթէր, Ալֆորվիլ :
Նուագախումբ՝
Rico's Creol Band

ԲԱՑԱՌԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

ԾԻՍԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ
ԶԱՆԱԶԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿՆԵՐԷ ԵՒ ԵՐԿԻՐՆԵՐԷ

SALLE GAVEAU, 45, Rue la Boëtie

Ձորեքշաբթի, Մայիս 21, ժամը 21ին

ԼԻՏԻԱ ԿԱՐԻՆ
(Մեծօ - Սոփրանօ)

Նելլի քարոն, Կիյոմիթ Պուայէ, Մոնիք Մաթանըր, Լուի Տիլիէս

Մասնակցութեամբ՝ ԼԻԼԻ ԼԱՍՔԻՆԻ Ներկայացնող՝ ԼԻՒՔ-ԱՆՏՐԷ ՄԱՐՍԷԼ

Տոմսերու գին՝ 300էն 1000: Դիմել՝ սրահը եւ Տիւրան (4 Փլաս տը լա Մատլէն)

Եւ Իչգալըլցեանի 73 Ֆօպ. Փուասօնիէր Հեռաձայն՝ Փրովանս 64-23

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՄՈՆՄՈՐԱՆՍԻԻ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ՕԴԱՍՈՒՆ ՊԱՐՏԷԶԻՆ ՄԷՋ
Կազմակերպուած
ՓԱՐԻԶԻ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ
Կիրակի, Յունիս 1, ժամը 15էն 22

Գեղարուեստական յայտագիր, եւրոպական պարեր եւ զանազան խաղեր մանուկները զուարճացնելու համար :

Ներկաները պիտի գտնեն ճոխ պիւֆէ, առատ ըմպելիք եւ աւանդական «շիշ քէպապ»: ՄՈՒՏՔ 100 ՖՐ.

ԽԻՍՏ ԿԱՐԵՒՈՐ.— Անջատաբար, կէսօրուան բացօթեայ 200 հոգինոց ճաշ մը նախատեսուած է, որուն կրնան մասնակցիլ նախօրոք արձանագրուողները (անձ գլուխ 750 ֆր. ճաշագին եւ մուտք): Արձանագրուիլ մինչեւ 20 Մայիս կանխիկ վճարումով (մանտա կամ չէք) արձանագրութիւնները կ'ընդունուին Աղքատախնամի գրասենեակը, 32 Րիւ տը Թրէվիզ :

ԾԱՆՕԹ.— Շոգեկառք առնել Կար Տիւ Նորէն մինչեւ Անկէն, անցնիլ Անկէնի կամրջակը դէպի օթօպիւս, մինչեւ Կրօլէ: Թրէնի ժամեր.— առտուան 10.15, 11.13, 11.59, 12.17, կէսօրէ վերջ 13.54, 14.00, 15.00:

ԹՐԻՔՕ ՀԻՒՍՈՂ ՁԵՌՆԱՐԿՈՒՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ
ԱՆՄԻՋԱԿԱՆ ՅԱՆՁՆԵԼԻ ԺՕԺ 12 ԵՒ 14

MACHINE A TRICOTER RECTILIGNE ITALBA
avec transfert de maille-livrable de suite en jauge 12 et 14

REMAILLAGE CIRCULAIRE A I FIL ITALBA

Sté. NALTA 22, Rue de la Sablière
- G. NALBANDIAN - PARIS-14 SUF. 96-80

A LA FOIRE DE PARIS ITALBA
Terrasse R Hall 130 Stand 130.08

ԹԱՐՄԱՑՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ՁԵՐ ԲՆԱԿԱՐԱՆՆԵՐՈՒՆ
ԳՈՅՆԵՐԸ ԵՒ ԳԵՂԵՑԿՈՒԹԻՒՆԸ

ԴԻՄԵՑԷՔ ՀԱՅԿԱԿԱՆ
ՄԻԱԿ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ
THOMLAC

16 bis, Bld. Sébastopol, Paris 4e
ANGLE RUE DE LA REYNIE

ԵՒ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐԸ
52, Rue de Chalon, Paris 12e
4 bis, rue Vaillant Couturier, Argenteuil
166, Ave. Aristide Briand, Pavillons-sous-Bois
241, rue P. V. Couturier, Alfortville

Մասնաւորաբար ձեր ճաշակին համար պատրաստուած ԸՆՏԻՐ ԻՒՂԱՆԵՐԿԵՐ որ ձեր բնակարանին ներսը պիտի զարդարեն, իսկ դուրսը պիտի պահպանեն բնութեան սպառնալիքներուն դէմ

ՆԱԵՒ ՆՈՐԱՁԱՇԱԿ ՊԱՏԻ ԹՈՒՂԹԵՐ Linoleum, Plastique, etc.

Դիւրամատչելի գիներ եւ սիրալիր ընդունելութիւն կը սպասեն ձեզի
ԹՈՂՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ ԿՈՂՄԷ

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամսեայ 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 7 ՄԱՅԻՍ — MERCREDI 7 MAI 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8187 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3898

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԿԱՑՈՒԹԵԱՆ ԻՐԱՒԱՐԱՐԸ

Երեք շաբթուան փորձերը ցոյց տուին, որ առաջնակարգ դեր վերապահուած է Ընկերվարական կուսակցութեան՝ նախարարական տագնապի լուծման մէջ :

1956 Յունուար 2ի ընտրութիւններուն բնական հետեւանքն է ասիկա :

Ընտրութեանց վաղորդայնին ընկերվարական կուսակցութիւնն էր, որ ըստանձնեց կառավարութեան ղեկը :

Ռընէ Փլեվէն նոր կառավարութիւնը կազմելու համար յոյսը դրած էր ընկերվարականներու մասնակցութեան վրայ :

Սակայն կուսակցութեան Ազգային Խորհուրդը՝ գումարուած Փիւթոյի մէջ՝ մանրակրկիտ քննութեան ենթարկելէ ետք քաղաքական կացութիւնը, որոշեց այսուհետեւ չմասնակցիլ որեւէ կառավարութեան :

Փլեվէնի պարագային՝ ընկերվարականները որեւէ նախարար չտալով հանդերձ իր կազմելիք դահլիճին՝ կը խոստանային բարոյական օժանդակութիւն ընծայել՝ իրեն թեր քուէարկելով :

Փիւթոյի բանաձեւը մասնաւորապէս կը մեղադրէ անկախներն ու աջակողմեան խմբակցութիւնները, որոնք համայնավարներուն հետ միանալով մէկ տարուան մէջ տապալեցին Կի Մոլէի եւ Պուրժէս Մոնուրիի դահլիճները, թոյլ չտուին, որ Կի Մոլէ կազմէ իր երկրորդ դահլիճը, ի վերջոյ տապալեցին նաեւ Ֆելիքս Կայեարի կառավարութիւնը :

Այսպիսի տարրերու հետ չուզեր գործակցիլ այլեւս ընկերվարական կուսակցութիւնը :

Դիւրին գործ չէր իշխանութեան գլուխ մնալ անընդհատ 28 ամիս, նախ իբրեւ վարիչ, յետոյ իբրեւ մասնակից, այնպիսի տագնապալից շրջանի մը, երբ ներքին եւ արտաքին ճակատներուն վրայ ա՛յնքան ծանր հոգեր պիտի գային ջլատելու կառավարութեան ճիգերը :

Բնական էր, որ դժգոհութիւններ ծայր պիտի տային ընկերվարական կուսակցութեան դէմ : Զայն պիտի նկատէին գլխաւոր պատասխանատուն Ֆրանսայի ներկայ ոչ - նախանձելի կացութեան՝ այն մեղադրանքով, որ անիկա ոչ միայն չկրցաւ լուծել Ալժերիոյ կնճիռը, այլ դարման չտարաւ ելմտական - տնտեսական տագնապին, որ երթալով ծանրացաւ :

Դժգոհութիւններ կային նոյնիսկ կուսակցական շարքերուն մէջ : Նախկին նախարարներ, վարիչ մարմնի կարեւոր անդամներ, որոնք ծանօթ են իբրեւ «փոքրամասնութիւն», տարբեր տեսակէտ ունէին օրուան կարեւոր հարցերուն մասին :

Փիւթոյի ժողովին մէջ կարելի եղաւ գրեթէ միաձայնութիւն գոյացնել քուէարկուած բանաձեւին շուրջ : Փոքրամասնութիւն եւ մեծամասնութիւն կրցան իրար հասկնալ :

Տեւապէս իշխանութեան գլուխ մնալով, ընկերվարական կուսակցութիւնը ի վերջոյ պիտի կորսնցնէր իր հմայքը յաչս ժողովուրդին :

Շատ աւելի դիւրին է ժողովրդականութիւն շահիլ եւ հերոսանալ՝ ընդդիմադիրի դիրքին մէջ մնալով, ինչպէս կ՚ընէ համայնավար կուսակցութիւնը, որուն դիրքը եղած է միշտ բացասական :

Հանրապետութեան Նախագահը մեծ դժուարութիւններու առջեւ կը գտնուի՝ նշանակելու համար վարչապետ մը, որ կարենայ իր շուրջ համախմբել խորհրդարանի զանազան հոսանքներու մեծամասնութիւնը :

Մինչ այդ, կացութիւնը հետզհետէ կը ծանրանայ ոչ միայն Ալժերիոյ, այլեւ տնտեսական - ելմտական ճակատին վրայ :

Եւ ընկերվարական կուսակցութիւնն ալ կը շարունակէ մնալ կացութեան իրաւարարը :

ՀՐԱՆԴ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔՈՓԵՆՀԱԿԻ ԺՈՂՈՎԸ

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ՈՒԽՏԻ 15 ԵՐԿԻՐՆԵՐԸ ԿԸ ՄԱՍՆԱԿՑԻՆ

Ինչպէս գրած էինք, երկուշաբթի Քոփենհակի մէջ բացուեցաւ Ատլանտեան Ուխտի 15 երկիրներուն Արտաքին նախարարներու ժողովը՝ քննելու համար պաղ պատերազմն ու «Մեծ»երու հանդիպումին հարցը :

Ատլանտեան Ուխտի ընդհանուր քարտուղար Սփաք յայտարարեց, թէ Արեւմուտքը ամէն ճիգ ի գործ կը դնէ՝ Խ. Միութեան հետ համաձայնութեան եզր մը գտնելու համար :

Լիւքսէնպուրկի Արտաքին նախարար Ժոզէֆ Պէք իր կարգին յայտարարեց թէ Արեւմուտքը չէ հրաժարած «Մեծ»երու ժողովի մը ծրագիրէն, բայց քննադատեց Խ. Միութիւնը՝ իր որդեգրած քաղաքականութեան համար :

Այնուհետեւ Արտաքին նախարարները ձեռնարկեցին իրենց աշխատանքին : Առաջին նիստը տեւեց երկու ժամ եւ 15 երկիրներու ներկայացուցիչները խօսեցան միջազգային ներկայ կացութեան մասին :

Յետ միջօրէի նիստին Միացեալ Նահանգներու Արտաքին նախարար Տըլլըս երեք երկիրներու կողմէ խօսեցաւ Մոսկուայի հետ կատարուող բանակցութեանց եւ «Մեծ»երու ժողովին պատրաստութեան մասին : Տըլլըս ըսաւ, թէ Արեւմուտքը միշտ տրամադիր է մասնակցելու նման ժողովի մը՝ պայմանաւ որ լաւ պատրաստուի ան :

Ամերիկայի Արտաքին նախարարը, որ երեք անգամ խօսք առաւ, յայտնեց թէ Ռուսերը այս ժողովին մէջ մէկ կամ երկու պատգամաւոր աւելի ունենալու համար չէ որ «հաւասարութիւն» կ՚առաջարկեն. անոնք կ՚ուզեն որ Արեւմուտքը ընդունի կողմերու հաւասարութեան սկզբունքը, ինչ որ լուրջ բարդութիւններ կրնայ ստեղծել :

Միւս կողմէ քիչ մը տարօրինակ կը թուի այն պարագան՝ որ Միացեալ Նահանգները սպասեցին Քոփենհակի ժողովին բացման՝ պաշտօնապէս մերժելու համար կեդրոնական Եւրոպան զինաթափելու Ռափացքիի ծրագիրը :

Փարիզի ձայնասփիւռն ու մամուլը այս երեւոյթը կը շեշտեն, առանց որեւէ բացատրութեան :

Ծանօթ է որ Քոփենհակի մէջ Քրիսթիան Փինօ կը ներկայացնէ Ֆրանսան : Ժողովի առաջին նիստին խօսք առնելով, Փարիզի ներկայացուցիչը առաջարկեց՝ որ Ալժերիոյ հարցը չարծարծուի Քոփենհակի մէջ, քանի որ Փարիզ նախարարական տագնապ մը ունի ներկայիս եւ ինք պարզապէս կը ներկայացնէ հրաժարեալ կառավարութիւն մը : Ամէն պարագայի մէջ, ըստ Փինօ, ներկայիս ո՛չ մէկ բացատրութիւն կարելի է տալ Ալժերիոյ մասին :

Նախարարները համաձայնեցան Հիւս. Ափրիկէի հարց չարծարծել, այնքան ատեն՝ երբ Ֆրանսա կառավարութիւն չունի :

Այնուհետեւ Փինօ խօսեցաւ «Մեծ»երու ժողովին պատրաստութեանց մասին, առաջարկելով որ Արեւմուտքը աշխատի խոչընդոտներ չձգել դէպի այդ հանդիպումը տանող ճամբուն վրայ : Ֆրանսայի հրաժարեալ կառավարութեան ներկայացուցիչը ջատագովեց «Մեծ»երու ժողովը, որ կրնայ հարթել բազմաթիւ տարակարծութիւններ, հաւասարապէս երկու ճակատներու վրայ :

ՆԱՍՐ ՊԱՔՈՒԻ ՄԷՋ

Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան Նախագահը Իւզպէքիստանի մայրաքաղաք Թաշքէնթէն ետք այցելեց Պաքու, Խ. Միութեան քարիւղի մայրաքաղաքը : Հարիւր հազարէ աւելի բազմութիւն մը դիմաւորեց Նասրը, փողոցներէն եւ պատշգամներէն : Խ. Միութեան հիւրը այցելեց արդիւնաբերական զանազան կեդրոններ եւ գիշերը կարեւոր ճառ մը խօսեցաւ Օփերային մէջ՝ քաղաքին «ընտրանի»ին առջեւ : Խորհրդ. մամուլին համաձայն, Նասր շնորհակալութիւն յայտնած է Մոսկուայի, որ օգնեց իրեն 1956 Հոկտեմբերին աշխարհակալներու գործած յարձակումին ընթացքին.— Աշխարհակալները, ըսած է Նասր, աշխատեցան արգիլել հանդիսանալ Խ. Միութեան հետ մեր ունեցած յարաբերութեանց. 1954 Փետրուարին Վարչապետ Իտըն փորձեց մեզ համոզել՝ որպէս զի դաշինք մը կնքենք Անգլիոյ հետ ետ մղելու համար խորհրդային որեւէ յարձակում : Մերժեցինք այս դաշինքը, ըսելով. «եւ ինչո՞ւ յարձակում մը պէտք չէր ըսպասել Անգլիոյ կողմէ» : Իտըն պատասխանեց «անիկա չի կրնար ըլլալ. յարձակումները կրնան գործուիլ միայն Խ. Միութեան կողմէ» : Երկու տարի ետք, նոյն Իտընի կողմէ կառավարուող Անգլիան յարձակեցաւ մեր վրայ, իսկ Խ. Միութիւնը կանգնեցաւ մեր կողքին՝ ետ մղելու համար աշխարհակալներու այս յարձակումը :

Նասրի ճառը ամբողջութեամբ ուղղուած էր Անգլիոյ դէմ : Ուշագրաւ է այն պարագան, որ Խ. Միութեան մէջ Միացեալ Հանրապետութեան Նախագահը ոչ մէկ յարձակում գործեց Ֆրանսայի եւ Միացեալ Նահանգներու դէմ : Խնդրոյ առարկայ չդարձաւ նաեւ Ալժերիոյ հարցը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼՈՆՏՈՆԷՆ կը հաղորդեն թէ Խ. Միութիւնը յուշագիր մը յանձնեց Արեւմտեան երեք պետութեանց «խորապէս ցաւելով» որ անոնք չեն ընդունած Լեհաստանի եւ Չեխոսլովաքիոյ մասնակցութիւնը՝ «Մեծ»երու ժողովին նախապատրաստական աշխատանքներուն. լաւատեղեակ շրջանակները մեծ կարեւորութիւն կ՚ընծայեն այս յուշագրին, որ պաշտօնապէս տակաւին չէ հրապարակուած Մոսկուայի թէ Արեւմուտքի մէջ :

ԻՏԱԼԻՈՅ մէջ 450.000 ելեկտրագործներ գործադուլ ըրին :

ԱՆԳԼԵՒԼԻՊԻԱԿԱՆ խօսակցութիւնները կը շարունակուին. Լոնտոն կը պաշտպանէ ֆրանսական տեսակէտը՝ Ալժերիոյ հարցին մէջ :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ նախկին նախագահ Օրիոլ Թէլ Աւիվէն գնաց Աթէնք, ուր մէկ շաբաթ պիտի մնայ :

ԳԱՀԻՐԷԻ ձայնասփիւռն ու մամուլը խստօրէն կը քննադատեն Իրաքի ընտրութիւնները, ուր Վարչապետ Նուրի Սայիտի կուսակցութեան յաղթանակը կասկածէ դուրս էր արդէն.— Օր մը պիտի գայ, կը գրեն եգիպտական թերթերը — երբ Իրաքի այսօրուան ղեկավարները դէմ դիմաց պիտի գտնուին իրաքցի ժողովուրդին հետ :

ՕԹՕ ԱՊԷՑ Փարիզի նախկին հիթլերական դեսպանը որ ներում ստացած էր 1954ին, առջի օր կառքի արկածի մը զոհ գնաց կնոջը հետ Քոլոնէ–Ռուռ ճամբուն վրայ :

ԼԵՀԱԿԱՆ պատուիրակութիւնը՝ Կոմուլքայի ղեկավարութեամբ հասաւ Սոֆիա, ուրկէ պիտի անցնի Հունգարիա եւ Ռումանիա :

ԿԱՌԱՎԱՐԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

ՆՈՐԷՆ ՓԼԵՎԷՆ

Երկուշաբթի իրիկուն կարգ մը տեսակցութիւններ ունենալէ ետք կուսակցութեանց պարագլուխներու հետ, մասնաւորաբար Ժողովրդական Շարժում եւ Արմատական, Նախագահ Քոթի կրկին Փլեվէնի յանձնեց դահլիճին կազմութիւնը :

Ինչպէս կ՚երեւի Նախագահ Քոթի կրցաւ համոզել Փլիմլէնը եւ Տըլատիէն որ ընդունին առանց ընկերվարականներու դահլիճ մը : Տըլատիէ համաձայնած է, բայց կը մերժէ դահլիճին մէջ ունենալ անկախ նախարար, եթէ այդ անկախը դէմ քուէարկած է Ֆելիքս Կայեարի :

Արմատականները կը մերժեն «աջ կառավարութեան մը ձախ թեւը ըլլալ» :

Ժամը իրիկուան 9ին երբ Նախագահը կանչեց Փլեվէնը կրկին անգամ իրեն վստահելով դահլիճին կազմութիւնը, դիմադրական երեսփոխանը յայտնեց թէ իր վերջնական պատասխանը կուտայ երեքշաբթի իրիկուն :

Մինչ ֆրանսական տագնապը կը շարունակուի խիստ քննադատութեանց ենթարկուելով ամէն տեղ, Քրիսթիան Փինօ, նախկին արտաքին նախարարը Քոփենհակի մէջ կը խորհրդակցի իր 15 պաշտօնակիցներուն հետ, բայց ինչպէս կը գրէ տեղական մամուլը.— «Քրիսթիան Փինօ՝ անդամ հրաժարեալ կառավարութեան մը եւ կուսակցութեան մը որ կը հրաժարի իշխանութենէն, կը ներկայացնէ ... Ֆրանսան» :

Ի՞նչպէս Փլեվէն պիտի կարենայ դահլիճ մը կազմել : Ինք ըլլայ վարչապետը թէ ոչ, գալիք կառավարութիւնը երկու գլխաւոր որոշում ունի տալիք.— ելմտական (արտաքին) եւ ալժերիական քաղաքականութիւն : Կարեւորը անշուշտ մարդոց ընտրութիւնն է այս գործերուն գլուխը : Եթէ Փինէ եւ Փլիմլէն չընդունին ելմտական բեռը կրնայ Էտկար Ֆորի ուսերուն վրայ իյնալ : Իսկ Ալժերիան կրնայ վստահուիլ Փարիզ ապրող նախարարի մը ինչպէս կը մտածէին արդէն նախորդ երկու վարչապետները՝ Կայեար եւ Պուրժէս - Մոնուրի :

ՍԱՆ - ՖՐԱՆՍԻՍՔՕՅԻ մէջ (Միացեալ Նահանգներ) աւելի քան երեք հարիւր երիտասարդներ, մեծ մասով ուսանող, բողոքի ցոյց մը ըրին հիւլէական փորձերու դէմ. կը կրէին պաստառներ, որոնց վրայ կը կարդացուէր. «մաքուր ռումբ չկայ» :

ՀԻԹԼԵՐԻ ցեղային հարցերու մասնագէտ բժշկապետը՝ Տօքթ. Կրօս, որ մեռած էր 1945ին, յետ մահու «ապանազիացաւ» բայց դատարանին որոշումով գրաւուեցան իր ինչքերը, մօտ 800.000 ֆրանք արժէքով :

ՔՈԼՈՄՊԻՈՅ Նախագահական ընտրութեանց մէջ Ազատականները տարին յաղթանակը եւ Քամարկօ ընտրուեցաւ Հանրապետութեան Նախագահ՝ ձայներու ջախջախիչ մեծամասնութեամբ (90 առ հարիւր) :

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ մէջ ողողումները մեծ աւերներ գործեցին. 30.000 հեկթար տարածութիւն մը կը մնայ վեց մեթր բարձրութեամբ ջուրերու տակ :

«ԵՐԲ ԱՐԱԳԻԼՆԵՐԸ Կ՚ԱՆՑՆԻՆ» խորհրդային ժապաւէնը քաղուած Շոլօխովի վէպէն, մեծ յաջողութիւն ունեցած է Քանի փառատօնին : Նոյն յաջողութեան արժանացած է հերոսուհին՝ Թաթիանա Սամոյլովա 24 տարեկան :

ՍԱԿԱՐԱՆ (Մայիս 5).— Ձոյլ ոսկի՝ 520.000, նափոլէոն 3820, զուից. 3630, անգլ. 4310, քսան տոլարնոց 18320, թղթադրամ (զուգահեռական շուկայ) սթերլին 1250, տոլար 445, զուից. 105.75, պելժ. 9.10, լիր 0.71 :

ՀԱՅ. ԵԿԵՂԵՑԻ

●

(Բ. եւ վերջին մաս)

Բայց երկու տարուան զուր եւ ապարդիւն պայքարներէ ետք, այլեւս ներելի չէ միտք յոգնեցնել եւ սիրտ մաշեցնել այն մասին, թէ կարելի՞ է ուղտին սապատը շտկել: Կը կարծենք, թէ ոչ, կարելի չէ: Հիմա այս չէ արդէն մեզ զբաղեցնող հարցը: Կ՚ուզենք ճշդել Հայաստանեայց Եկեղեցիի դերը եւ դիրքը:

Վազգէն Ա. Կաթողիկոս եւ «արտասահմանեան հայ պրոգրեսիւ կազմակերպութիւնները» ի զուր կը ջանան համոզել մեզ, թէ Հայաստանեայց Եկեղեցին Էջմիածինն է, կամ թէ Էջմիածինը Հայաստանեայց Եկեղեցին է:

Ո՛չ այս, ո՛չ այն:

Ոչ Հայաստանեայց Եկեղեցին Էջմիածինն է, ոչ ալ Էջմիածինը Հայաստանեայց Եկեղեցին է:

Եթէ մեր այս յայտարարութիւնը հակէջմիածնական արարք է, կ՚ընդունինք, որ հակաէջմիածնականը մենք ենք: Իսկ եթէ հակաէջմիածնական արարք չէ, կը մնայ, որ Էջմիածին ընդունի, թէ հակաէջմիածնականը ինքն է:

Մենք կ՚ըսենք.— Հայց. Եկեղեցին գոյութիւն ունէր Էջմիածինէն առաջ. գոյութիւն պիտի ունենայ նաեւ Էջմիածինէն ետք:

Կ՚ըսենք նոյնպէս.— Հայց. Եկեղեցին գոյութիւն ունէր Կիլիկեան Կաթողիկոսութենէն առաջ. գոյութիւն պիտի ունենայ նաեւ այդ Կաթողիկոսութենէն ետք:

Շարունակենք այս ձեւով.— Հայց. Եկեղեցին գոյութիւն ունէր Երուսաղէմի եւ Պոլսոյ Պատրիարքութիւններէն, Կաթողիկոսական միւս Աթոռներէն առաջ. գոյութիւն պիտի ունենայ անոնցմէ ետքն ալ:

Պարզ է եզրակացութիւնը. Հայաստանեայց Եկեղեցին կայ ու կը պահուի ոչ թէ շնորհիւ նուիրապետական Աթոռներուն, այլ, ընդհակառակն, այդ Աթոռները կան ու կը պահուին շնորհիւ Հայաստանեայց Եկեղեցիին:

Մէկը՝ (Եկեղեցին) պարունակողն է, միւսը՝ (Աթոռները) պարունակեալն է:

Վազգէն Ա. Կաթողիկոս կ՚ուզէ շրջել այս կարգը եւ «պարունակեալ»ին վերագրել «պարունակող»ի դեր: «Էջմիածնայ ազգ», «Լուսաւորչայ ազգ» բացատրութիւնները մեզ այս եզրակացութեան միայն կրնան հասցնել:

Ի՞նչ պիտի ըլլայ, այս պարագային, դիրքը յարանուանութեանց:

Բողոքական Հայերը, որոնք Էմիածնի ենթակայ չեն, կը դադրի՞ն Հայ ըլլալէ:

Կաթողիկէ Հայերը, որոնք նոյնպէս Էջմիածնի հովանին չունին իրենց վրայ, նոյնպէս կը դադրի՞ն Հայ ըլլալէ:

Թէ՛ առաջինները եւ թէ վերջինները «Էջմիածնայ ազգ» չեն, «Լուսաւորչայ ազգ» չեն, ուրեմն մաս չե՞ն կազմեր ազգին:

Պահ մը ենթադրենք, թէ այս կամ այն պատճառով այլեւս գոյութիւն չունին ոչ Էջմիածին, ոչ Կիլիկեան Աթոռ, ոչ Երուսաղէմի եւ Պոլսոյ Պատրիարքութիւն. այս կը նշանակէ, որ Հայաստանեայց Եկեղեցին վերջացա՞ւ, դադրեցա՞ւ գոյութիւն ունենալէ:

Ծանօթ է պատմութենէն, որ Մայր Աթոռը, զանազան շրջաններու, փոխադրուած է Արտաշատ, Դուին, Անի, Սիս: Այդ շրջաններուն Հայաստանեայց Եկեղեցի ըսուած բան մը չկա՞ր, քանի որ չկար Էջմիածին ըսուած բան մը:

Ինչո՞ւ ուրեմն անպատասխանատու սա յայտարարութիւնը, թէ հաւատքի վէմը, քրիստոնէութեան սիւնը, «լոյս հաւատի կենտրոնը» Էջմիածինն է եւ ոչ թէ Հայաստանեայց Եկեղեցին:

Հայաստանեայց Եկեղեցին է վէմը, սիւնը եւ «կենտրոն»ը, ոչ թէ Էջմիածինը, Անթիլիասը, Երուսաղէմը, Պոլիսը, ինչպէս անցեալին նոյն Եկեղեցին էր վէմը, երբ Մայր Աթոռը, նուիրապետական իշխանութեան խարիսխը կը գտնուէր Արտաշատ, Դուին, Անի կամ Սիս:

Էջմիածին «հերձուածող» կը նկատէ իր այն թեմերը, որոնք կը դադրին էջմիածնական ըլլալէ, բայց չեն դադրիր Հայաստանեայց Եկեղեցիին մաս կազմելէ:

Ինչո՞ւ սակայն, այս նոյն տրամաբանութեամբ, Մայր Աթոռը «հերձուածող» չի նկատեր Կիլիկեան Կաթողիկոսութեան այն թեմը՝ Դամասկոս, որ ոչ միայն չի ճանչնար Տանն Կիլիկիոյ ընտրեալ Կաթողիկոսը, այլեւ չի ճանչնար Կաթողիկոսութիւնը:

Ինչո՞ւ Կիլիկեան Կաթողիկոսութեան թեմերու ըմբոստ Հայերը հերձուածող չեն ըլլար, իսկ այդ Աթոռին հաւատարիմ Հայերը «հերձուածող» կ՚ըլլան:

Այս շփոթութիւնը եւ աններելնթաց կացութիւնը մենք չստեղծեցինք. զայն ստեղծեց Էջմիածնի Գահակալը, որ Հայաստանեայց Եկեղեցին կը ստորադասէ Մայր Աթոռին եւ, կամայ թէ ակամայ, պարունակեալը կը դնէ պարունակողին տեղը:

Էջմիածնական ըլլայ թէ կիլիկեան, ամէն հայ Հայաստանեայց Եկեղեցիի զաւակ է, ցորչափ Եկեղեցի չէ փոխած, դաւանանք չէ փոխած, ազգութիւն չէ փոխած:

Այս է ճշմարտութիւնը, եւ մենք հաւատացողն ենք այս ճշմարտութեան:

(Խմբագրական՝ ՅՈՒՍԱԲԵՐԻ)

ՄԵԶ ԻՆՉՈ՞Ւ ՉԵՆ ՍԻՐԵՐ

——o——

Այս խորագիրով է, որ Նիւ Եորք Հերալտի մէջ հրատարակուած է փրանսական Լը Մոնտ թերթի քաղաքական խմբագիրներէն եւ Ֆրանսայի ամէնէն ազդեցիկ լրագրողներէն Անտրէ Ֆօնթէնի մէկ յօդուածին ամփոփումը: Յօդուածին բնագիրը հրատարակուած է «Ուէսթըրն Ուօրլտ» (Արեւմտեան Աշխարհ) թերթին մէջ: Տեսակ մը սիրտ – սրտի խօսակցութիւն:

Աւելի քանի մը տարի առաջ դասախօս մը մեծ յուզում եւ ընդվզում յառաջացուց ամերիկացի կիներէ բաղկացած լսարանի մը մէջ, երբ յայտարարեց թէ իր այցելած բազմաթիւ երկիրներուն մէջ մէկ ընդհանուր յայտարար նշմարած էր. անոնց հակաամերիկեան զգացումները: Այս դասախօսութիւնը տրուած էր Սուէզի տագնապէն, սպուտնիկներէն եւ Թունուզեան կառավարութեան ամերիկեան զէնքեր ծախսելէն առաջ. եւ ինչպէս գիտենք, վերոյիշեալ դէպքերէն եւ ոչ մէկը մեծ նպաստ չի բերաւ Մ. Նահանգներու ժողովրդականութեան:

Հակա – ամերիկեան այս զգացումը մասնաւորապէս ուղղուած չէ ժողովուրդին կամ երկրին դէմ: Աւելի շուտ ուղղուած է որոշ աշխարհայեցողութեան մը, կենցաղի մը, վարդապետութեան մը դէմ, որոնք թերեւս սխալ կերպով սահմանուած կամ ճանչցուած են, բայց հարցը այն է, որ միլիոնաւոր Ամերիկացիներու կողմէ աննպաստ լոյսի տակ կը ներկայացուին արտաքին աշխարհին: Ահա թէ ինչու ամէնէն տրամաբանող, սխտեմատիկ հակա – ամերիկացին իսկ գրեթէ անոնց բացառութեան բարեկամութիւն, համակրանք, յարգանք եւ նոյնիսկ հիացում կը տածէ իր անձնապէս ճանչցած ամերիկացի անհատներուն հանդէպ. բայց Ամերիկացիները, որպէս ամբողջութիւն, չի սիրեր:

×

Քիչ է համեմատութիւնը այն Եւրոպացիներուն կամ Ասիացիներուն, որոնք այցելած են Ատլանտեանի միւս կողմը. նոյնիսկ եթէ եղած են Մ. Նահանգներու մէջ, Նիւ Եորքի կամ Ուաշինկթընի մէջ իրենց անցուցած քանի մը օրերը անբաւարար են ամերիկեան ապրելակերպին իսկական պատկերը տալու համար իրենց: Ցամենայն դէպս, որոշ հաւաքականութեան մը մասին անհատի մը ունեցած նախապաշարեալ գաղափարները չեն կրնար անհետանալ այդ հաւաքականութեան հետ ունեցած կարճ շփումէ մը վերջ: Ընդհանրապէս մարդիկ ուրիշները կը դատեն կարգ մը նախապաշարումներու եւ առաջացուց կազմուած գաղափարներու հիման վրայ, որոնցմէ ձերբազատուիլը դժուար է: Այս մասնաւոր պարագային մէջ, իրողութիւնը այն է, որ Ամերիկացիք իրենք է որ նպաստած են իրենց մասին ընդհանրապէս գոյութիւն ունեցող աննպաստ կարծիքին տարածման: Աշխարհի մէջ ոչ մէկ երկիր Մ. Նահանգներէն աւելի գործունեայ կերպով չէ աշխատած իր իսկ պատկերը, կամ իր կեանքի պատկերին մէկ երեւոյթը արտաքին աշխարհին ծանօթացնելու: Եւ այդ պատկերը, որ արտածուած է ըլլայ ամերիկացի գրօսաշրջիկներու, ըլլայ շարժանկարի, ըլլայ գիրքերու կամ Արտաքին նախարարութեան կամ Փէնթակոնի կողմէ, ընդհանրապէս նպաստաւոր լոյսի տակ ցոյց չի տար Ամերիկան:

Երբ իրենք զիրենք կը բաղդատեն ամերիկացի գրօսաշրջիկներուն հետ, աշխարհի մնացեալ երկիրներուն բոլոր կամ գրեթէ բոլոր բնակիչները ընտանիքին աղքատ ազգականը ըլլալու զգացումը կ՚ունենան: Այս՝ անհաճոյ զգացում մըն է ինքնին: Անխուսափելի կերպով կը մտածեն, թէ ճակատագիրը անարդար եղած է իրենց հանդէպ. մինչդեռ Ամերիկացին համոզուած է, որ իր կեանքի մակարդակը աւելի բարձր է, որովհետեւ աստուածային շնորհի արժանի է իր բարձր բարոյականին, քաղաքակրթութեան եւ տնտեսական կազմակերպութեան որպէս վարձատրութիւն:

Ոչ – Ամերիկացիներուն զգացումը չափով մը կը մեղմանար թերեւս, եթէ Ամերիկացիները, որոնք որպէս զինուոր, զբօսաշրջիկ, առեւտրական կամ դիւանագէտ ուրիշ որեւէ մէկ ցեղէ աւելի աշխարհի չորս կողմը կը տարածուին, փոքր ճիգ մը թափէին միւսներուն հետ խառնուելու: Մի քանին կ՚ընեն այդ. եւ գրկաբաց կ՚ընդունուին, որովհետեւ երեւան կը բերեն իրենց նկարագրին խկապէս լաւ կողմերը. պարզութիւն, բարոյական ըմբռնումներ, ուղղամտութիւն, ազնուութիւն եւ շատ մը պարագաներու մէջ՝ քաջութիւն: Բայց մնացեալները, մեծամասնութիւնը, չեն ուզեր շփում ունենալ իրենց շրջապատին հետ. առողջապահութիւնն ու ջեռուցուած կամ զովացուած բնակարանները զիրենք կը բաժնեն աշխարհի մնացեալ մասէն:

×

Ամերիկացի զինուորը, որուն ստացած ամսականը Ֆրանսացի կամ Իտալացի իր աստիճանակցին ստացածին քանի մը անգամն է, վերապահուած է զինուորական արուեստին ամէնէն հետաքրքրական մարզերուն, մինչ միւսները դատապարտուած են հետեւակ զինուորի դժուարին գործին մէջ մնալու: Գրաւման բանակի մը զինուորներուն համար հպարտութիւն ծախելն ու անհաշիւ ծախսելը բնական բաներ կը նկատուին, բայց դժուար կը հանդուրժուին դաշնակիցներու միջեւ, որոնք անվերջ կը հոլովեն ազատութեան, հաւասարութեան եւ եղբայրութեան սկզբունքները: Այս իրողութիւնը աւելի եւս տխուր կ՚ըլլայ եթէ մտածենք, որ բազմաթիւ անխախտ բարեկամութիւններ հաստատուած ու ամրապնդուած էին պատե-

---

ՀԱԼՈՂ ՍԱՌՈՅՑԸ

(ՄԵՐ ԴՐԱՑԻՆԵՐԸ)

— Հպարտ ենք մեր այս մասնաճիւղով:

— Իրաւունք ունիք հպարտ ըլլալու: Ես ալ քառորդ դարու յաճախորդ եմ: Վարն էի, նամակ առի, որ հաշիւս փոխադրած են հոս:

— Վստահ ենք, որ գոհ պիտի մնաք:

— Կասկած չունիմ:

«Կասկած չունիմ»ը ըսի, բայց յանկարծ միտքս ինկաւ թէ իրիկունը, տուն վերադարձիս, հաշիւ պիտի պահանջուէր ինծմէ: «Է, հոգս, մինչեւ տուն երթալու ժամանակս 7 – 8 ժամ ժամանակ ունիմ: Մինչեւ այն ատեն տրամաբանական պատասխան մը կը գտնեմ կնոջս տալու», հանգստացուցի ինքզինքս:

Ցանկարծ ակնարկս ինկաւ ճաղատ չէկ գլխու մը, որ զարմանալիօրէն ծանօթ թուեցաւ ինծի:

«Աստուած իմ, — ըսի ես ինծի, — ո՞ւր տեսած եմ ես այդ գլուխը, այդ ականջի գծէն վար տարածուող չէկ մազերը, կլոր կարճ վիզը, կապոյտ աչքերը.. Տարօրինակ բան. չէ, չի կրնար ըլլալ, անկարելի է... Բայց ան է, կ՚երդնում որ ան է»...

Միայն թէ՝ անոր մեծղի մարմինը հիմա անգլիական ընտիր աստիէ լաւ կարուած մութ մանիշակագոյն հագուստի մը մէջ էր կաղապարուած եւ օձիք փողկապ դրած: Այլապէս նոյն ճաղատ գլուխն էր, որ մաքրութենէն կը փայլէր մեծ ջահի յորդ լոյսին տակ, երբ ան դահլիճի երկայնքին կը շրջէր վեր ու վար. կը խօսէր եռանդով, եւ իր երկու կողմերէն իրեն հետ վեր – վար քալող անձերը, յայտնապէս ստորադասներ, առանձինն կամ միաբերան կը կրկնէին.

— Yes, Mr. Larson.

— Very good, Mr. Larson.

— Yes, Mr. Larson.

Չէ, կասկած չկար, որ մեր «մաքո՞րծ» դրացին էր եւ կամ, եթէ ան չէր, անոր երկուորեակ եղբայրն էր:

Ստուգելու միայն մէկ միջոց կար՝ աչքին երեւիլ ու տեսնել թէ ծանօթութեան որեւէ նշան ցոյց պիտի տա՞ր:

Սպասեցի, մինչեւ որ դահլիճի հեռաւոր պատին հասաւ ու ետ դարձաւ: Այն ատեն քարտուղարներէն մէկուն մօտ երթալու ձեւ մը առնելով՝ ճիշդ իր դիմացն ելայ: Ակնթարթ մը միայն ինծի նայեցաւ ու կանգ առաւ: Վերէն վար ակնարկով նորէն չափեց զիս ու ըսաւ՝ ձեռքը երկարելով.

— Բարեւ, Պարոն Հէյկըզ: Ի՞նչ կ՚ընէք հոս:

— Դո՞ւք ինչ կ՚ընէք հոս,— ըսի ձեռքը սեղմելով.— Ես քսան հինգ տարուան յաճախորդ եմ:

— Ես ալ հին, քառորդ դարու պէնքըր եմ եւ այս դրամատան փոխ – նախագահը,— պատասխանեց ան՝ ժպտելով եւ յետոյ, մտերմիկ շեշտով մը աւելցուց.— Կրնա՞մ որեւէ ձեւով օգտակար ըլլալ ձեզի: Չէի գիտեր թէ մեր հաստատութեան հետ առեւտրական կապեր ունէիք:

— Այո, երեսունեւչորրորդ փողոցն էի, զիս աքսորեցին հոս:

— Ինչո՞ւ աքսորեցին,— հարցուց՝ աքսոր բառը շեշտելով ու ժպտելով.— Մեր նոր տեղը չէ՞ք սիրեր:

— Անշուշտ կը սիրեմ. շատ ներկայանալի եւ տպաւորիչ է:

— Ալ ի՞նչ: Երբ բանի մը պէտք ունենաք, մի վարանիք ինծի դիմելու: Լաւագոյն վարկն ունիք մեր հաստատութեան մօտ: Առանձնապէս ձեր հաշիւն այն մէկն է,— ըսաւ՝ մատով ցոյց տալով ապակեայ դուռ մը.— Դուռն անգամ զարնելու պէտք չունիք, ժիւսթ վալք ըն...

— Շնորհակալ եմ. մնաք բարով:

— Երթաք բարով, Մր. Հէյկըզ:

×

Իրիկունը ես ամբաստանեցի կինս մեր յարգելի դրացին «մաքործի» պիտակ հագուեցուցած ըլլալուս համար, իսկ ան՝ զիս: Ի վերջոյ, հաշտութեան դրօշ պարզելով՝ ըսի.

— Կարեւորը այն չէ թէ ե՞ս էի զայն մաքործ որակողը թէ դուն: Կարեւորը այն է, որ որեւէ անախորժութիւն պատահելէ առաջ՝ թիւրիմացութիւնը փարատեցաւ, եւ մարդը զինք իր արժանաւոր պատուանդանին վրայ: Գիտես, Ցիսուս անգամ ըսած է, թէ Կայսերը Կայսեր եւ Աստուծոյնը Աստուծոյ պէտք է տանք...

Ալ անկէ վերջ մեր ու Լարսըններու յարաբերութիւնները խստաշունչ ձմեռէ մը վերջ երկրի վրայ յանկարծակի պայթող գարնան արեւու մը պէս տաքուկ էին, ջերմ, մտերիմ: Ընտանեկան յարաբերութիւն ալ մշակել սկսանք: Ալ անոնցմէ մէկն ու մէկը տեսնելնուս, բարեւելէ խուսափելու համար, ճամբուն միւս կողմը չէինք անցներ. ալ կռնակ չէինք դարձներ անոնց...

Նոր Տարիին, երբ կինս անուշ ապուր եփեց, բերնէ բերան լեցուած խոշոր պնակի մը վրայ նուռն կարմիր հատիկներով կամարաձեւ «Շնորհաւոր Նոր Տարի» դրած, իրենց տարի եւ բացատրեցի «Շնորհաւոր Նոր Տարի»ին իմաստն ու Կաղանդին դրացիներուն անուշ ապուր տանելու հայկական սովորութիւնը:

ԱՐԱՄ ՀԱՅԿԱԶ

(5 Շար.)

րադմի դաշտին վրայ։ Ատլանտեանի միւս ափէն եկող ազատարարները թեւաբաց ընդունուած էին Եւրոպայի մէջ, հակառակ անոր որ քիչ մը շատ առատաձեռն կերպով ռումբեր տեղացուցած էին. ընդունուած էին ոչ միայն երախտագիտութեամբ, այլ նաեւ համակրանքով ։ Եւ թերեւս ճիշդ է ըսել տակաւին, որ դիրենք կը սիրենք ։

Իր չըջապատէն աւելի հարուստ, ճի Այծոն (ամերիկացի զինուորը) որոշ նախանձի տեղի կուտայ։ Ինքն ալ, իր հերթին, տեղացիները կ՚արհամարհէ եւ անոնց ճաշակներն ու սովորութիւնները կ՚անտեսէ։ Ամէն ինչ դրամի չափանիշով դատելու հակամէտ, համակրանք չստեղծեր իր շուրջը։

Իսկ պարոն Պալիթ, ամերիկացի զբօսաշրջիկը, իր ռունադեղ շապիկով ու փողկապով, տիկին Պալիթ՝ իր ակնոցներով ու ծաղկած – պարտէզ գլխարկով, Պալիթ որդի՝ իր յաւիտենական լուսանկարի գործիքով, ոչինչ կ՚ընեն այս աննպաստ կարծիքը սրբագրելու համար ։ Ազմկարար, պահանջկոտ, հրմշտկող, հեղեղի նման կը թափին մարդոց վրայ, որոնց ամէնէն յարգի ստացուածքները իրենց սովորութիւններն ու վեհութիւնն են ։

Զինուորներէն ու զբօսաշրջիկներէն ետք, Ամերիկայի ամէնէն ակնառու արտածումը իր շարժանկարն է։ Շարժանկարներու առթած ընդհանուր տպաւորութիւնը բոլորովին այլ է դրամատիրական երկիրներուն եւ միւս երկիրներուն մէջ։ Ընդհանրապէս ընդունուած փաստ է, որ համայնավար այն հազուագիւտ երկիրներուն մէջ ուր անոնց ցուցադրութիւնը արտօնուած է, նոյնիսկ ամէնէն դէշ ամերիկեան ֆիլմը առատութեան եւ բացարձակ ազատութեան մթնոլորտ մը կը ստեղծէ ։ Լեհը, Չեխը կամ Եուկոսլաւը դիւրաւ կը տարուին երեւակայելու, որ միջին Ամերիկացին կ՚ապրի ամերիկեան ֆիլմերուն մէջ ցոյց տրըւած աւելի քան հանդստաւէտ պայմաններուն մէջ ։

Բայց Արեւմտեան Եւրոպայի եւ Միջին Արեւելքի հանդիսատեսները աւելի կը ջղայնանան ցուցաբերուած կեանքի այս պայմաններէն՝ քան թէ քաշողականութիւն կը զգան անոնց հանդէպ, որովհետեւ պատկերները կուգան փաստելու դուրսը ապրող Ամերիկացիներուն ստեղծած այն ընդհանուր տպաւորութիւնը, թէ Ամերիկացին պաշտամունք ունի միայն Ոսկէ Հորթին հանդէպ։ Ասոր վրայ աւելցուցէք նաեւ վերը յիշուած անարդարութեան զգացումը. եւ ահա արդէն իսկ կազմուած է մակերեսային, մոլոր ժողովուրդի մը պատկերը, որ ալ աւելի կը հաստատուի իրական դէպքերու լոյսին տակ։ Միւս կողմէ, այնքան մեծ է յիմար, ոստիկանական, կանկսթէրներու, քաուպոյներու, թմրեցուցիչներու մաքսանենգութեան, ալքոլիզմի եւ ճէյմս Տիներու կամ Էլվիս Փրէսլիներու գովքը հիւսող ֆիլմերու թիւը, որ միւս երկիրներու ժողովուրդները այն տպաւորութիւնը կը ստանան թէ Մ. Նահանգներու բնակչութիւնը իր մեծամասնութեան մէջ բաղկացած է անհաւասարակշիռներէ եւ թէ առատ – իրիկուն բարոյականութեան անունով խօսած իրենց ճառերը պիտակ մըն են միայն՝ իրենց ընդհանուր այլասերումը ծածկելու համար։

×

Ամէն պարագայի մէջ, շատ քիչ մարդիկ կը սիրեն իրենց բարերարները, նամանաւանդ երբ վերոյիշեալ բարերարները կը պահանջեն որ դիմացինը երախտագիտութիւն ցոյց տայ։ Ահա թէ ինչու «հայրութիւն ընել»ը միշտ ալ ձախողութեամբ կը վերջանայ։ Որոշ տեսակէտէն, խիկապէս ողբերգական է նշել, թէ ամերիկացի քաղաքացին, որ այդքան ծանր տուրքեր կը վճարէ օտարականներու համար, այդքան քիչ երախտագիտութիւն կը ստանայ իր զոհողութեան փոխարէն։ Բայց ինչ որ վերը կ՚ըսէի անհատներու համար, ճիշդ է նաեւ հաւաքականութիւններու համար։ Այն հազարաւոր միլիոն տոլարները, զոր Ամերիկա աշխարհի վրայ թափեց, իրեն պէտք չեղող դրամն էր ի վերջոյ։ Ասիկա բաւական չէ սիրտերը գրաւելու համար։ Իսկական բարեկամութիւնը հաւասարութեան մէջ կը կայանայ։ Եւ հաւասարութիւն գոյութիւն չունի Մ. Նահանգներու եւ իր դաշնակիցներուն միջեւ, ըլլայ կեանքի պայմաններու, ըլլայ զինուորական պարտաւորութեանց բաժանման, ըլլայ քաղաքական պատասխանատուութեան տեսակէտէն ։

Կ՚ուզեմ եզրափակել այս խօսակցութիւնը, — որ հակառակ անկողմնակալ մնալու ճիգիս, կրնայ երբեմն միակողմանի ըլլալու տպաւորութիւնը ձգած ըլլալ — ուրեմն կ՚ուզեմ եզրափակել՝ երկու իրողութիւններ մատնացոյց ընելով ։ Առաջինը, այն, որ հակաամերիկեան զգացումը չափազանց զօրաւոր չէ երբեք. հիմնուած է գրգռութեան, ջղայնութեան, նախապաշարումներու, երբեմն՝ նախանձի, կամ տեսակ մը արհամարհանքի վրայ, որ, ի վերջոյ, բնական զգայավիճակ է մարդոց մօտ, որոնք ուժի տեսակէտով տկար, բայց խելքի եւ մշակոյթի տեսակէտէն շատ աւելի բարձր կը զգան իրենք զիրենք։ Այս զգացումը ոչ մէկ ատեն ատելութեան չի կրնար վերածուիլ. բան մը, որ կարելի չէ ըսել հակահամայնավարութեան համար։

Երրորդ իրողութիւնը այն ակնառու հակասութիւնն է, որ գոյութիւն ունի մէկ կողմէն ժողովուրդին մէջ տարածուած հակա – ամերիկեան զգացումին եւ միւս կողմէ ամէն մարզերու մէջ օրէ օր աւելի տարածուող ամերիկանացումին միջեւ — ոչ միայն թէքնիք յառաջդիմութեան, այլ նաեւ սովորութիւններու, ճաշակներու եւ, աւա՜ղ, խօսակցական լեզուին մէջ։ Նոյնիսկ ճիշդ այն պահուն, երբ ամէն ձեւի արհամարհական բառեր կը տեղացնեն Ամերիկացիներուն հասցէին, շատ շատեր կը ջանան նմանիլ անոնց, անոնց պէս ըլլալ ու ընել ։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՍԳԱՏՕՆԸ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

———o———

ՏԷՍԻՆ, (Յատուկ) — Մեր գաղութը այս տարի բացառիկ շուքով իր յարգանքի տուրքը մատոյց մեծ եղեռնի բիւրաւոր նահատակներուն յիշատակին ։

Այս տարի ալ տօնակատարութեան նախաձեռնութիւնը ստանձնած էր Ֆրանս. Բանակի Հայ Ռազմիկներու Միութիւնը։ Կը մասնակցէին Տէսինի Կրօն. Ընկերակցութիւնը, Հ. Յ. Դ. Տէսինի կոմիտէն, Ֆ. Կապ. Խաչը, Հայ Կամ. եւ Մարտիկներու, Տարօնի եւ Վասպուրականի Հայրենակց. Միութիւնները, Սեբաստիոյ Ուսումնասիրացը, Հ. Բ. Ը. Միութիւնը, Հ. Մ. Ը. Մ.ը եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը ։

Կիրակի (27 Ապրիլ) առաւօտեան մատուցուեցաւ Ս. Պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն Եղեռնի բոլոր զոհերուն համար։ Իսկ կէսօրէ ետքը ժամը 3ին, Հ. Յ. Դ– Տան մէջ տեղի ունեցաւ սգահանդէսը։ Հիւրեր ունէինք նաեւ Լիոնէն ։ Բեմը պատշաճ յարդարում ունէր։ Ճակատը՝ սեւ պաստառին վրայ կը կարդացուէր յարգանքի վերտառութիւն մը։ Զոյգ եռագոյնները դրուած էին իրենց պատուոյ տեղը։ Դամբան մը կը խորհրդանշէր մեր անթաղ մեռելները ։

Օրուան նախագահ ընկեր Ազգէն Մարտիրոսեան հրաւիրեց ներկաները մէկ վայրկեանի յոտնկայս լռութեամբ ոգեկոչել զոհերուն յիշատակը։ Ցետոյ, իր բացման խօսքով, սեղմ գիծերով պատկերացուց այն ահաւոր փլուզումը, որուն զոհ գնաց հայութեան մէկ երրորդը, իր մտաւորական ընտրանիէն սկսեալ մինչեւ անմեղ երախաները, կիներն ու ծերունիները։ Թելադրեց վերանորոգել մեր ուխտը, հաւատարիմ մնալու համար նահատակներու թողած վսեմ պատգամին ։

Մեր դպրոցին Գ. դասարանի աշակերտները երգեցին «Ազատութեան սիրոյն համար »ը։ Գեղարուեստական խնամեալ բաժին մը պատրաստուած էր ուսուցիչ ընկ. Ազգէնի կողմէ ։

Յաջող եւ զգացումով՝ արտասանեցին փոքրիկն Սաղաթէլեան՝ «Հոգեհանգիստ»ը (Յ. Թումանեան), Օր. Պապիկեան, Պերճ Պառաւեան (Նոր Սերնդականներ), աշակերտուհի Օր. Մարգարիտ Զաքարեան եւ դպրոցին նախկին սանուհիներէն Օր. Բրաբիոն Տապաղեան՝ «Պարը» (Սիամանթօ)։ Մեներգեց Տիկին Աշխէն Պոյաճեան՝ «Արաքսի ողբը»։

Մասնակցող միութեանց ու կազմակերպութեանց կողմէ ուղերձ մը կարդաց ընկեր Լեւոն Աստուրեան ։

Օրուան բանախօսն էր ընկեր Վ. Իշխանեան, որուն բովանդակալից ճառը անտարակոյս արժանացաւ բոլորին գնահատութեան։ Պատմական տուեալներով ան վերլուծեց Հայուն ճակատագրի ողբերգական պատճառները։ Հայը իր երկրի աշխարհագրական դիրքին բերումով եղած է հատուածական, անմիաբան, ենթարկուած է օտար ուժերու լուծին, ու Ապրիլեան Մեծ Սպանդը յիշեցնող արիւնալի կոտորածներու։ Պախարակեց այն մտայնութիւնը թէ յեղափոխութիւնը կամ հայութեան մէկ հատուածը պատճառ կը նկատուի 1915ի ողբերգութեան։ Կոչ ըրաւ բոլորին, հայկական ոգին վառ պահել գաղութներուն մէջ, յարգած ըլլալու համար մեր մեռելներուն յիշատակը ։

Հանդէսը վերջացաւ աշակերտուհի Օր. Անժէլ Կարապետեանի երգած «Տէր Ողորմեա »յով ու նախագահին փակման խօսքով ։

Գ. Պ.

×

ԱՊՐԻԼ 11-24Ը ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

———

ՎԱԼԱՆՍ, (Յատուկ) — Նախաձեռնութեամբ Հայ Ազգ. Միութեան եւ հովանաւորութեամբ երեք յարանուանութեանց պետերու, այս տարի եւս խուներամ բազմութեամբ ոգեկոչուեցաւ մեր մէկուկէս միլիոն նահատակներու յիշատակը ։

Քաղաքապետարանի սրահը ստացած էր տխուր պատկեր մը։ Սեւ պաստառի մը վրայ կը կարդացուէր — «Յարգա՛նք Ապրիլ 11 – 24ի նահատակներուն»։

Օրուան նախագահ Պ. Գ. Սինապեան կարճ բայց գեղեցիկ խօսքերով պարզեց օրուան տօնին իմաստը, յուզելով ներկաները, եւ բեմ հրաւիրեց տէր հայրը որ, այպանեց թուրք ոճրագործներու խժդժութիւնները ։

Երկրորդ խօսողն էր. Հ. Պապեան — Մեր ժողովուրդին կէսը նահատակուեցաւ որ մենք ապրինք ։ Բայց անոնք իրենց մահուամբ փառաւորուեցան, որովհետեւ պատմութիւնը արձանագրեց որ հայ ժողովուրդը իր հաւատքին, իր պատիւին եւ իր իտէալին համար նահատակուեցաւ ։ Ոեւէ ժողովուրդ առանց հաւատքի, պատիւի, եւ իտէալի ազգ ըլլալէ կը դադրի։ Անոնք խոչտանգուեցան՝ բայց մեզի ճամբայ մը բացին. չարունակենք անոնց գծած ճամբան եւ հաւատարիմ մնանք անոնց իտէալին ։

Պ. Յ. Անտօնեան խօսեցաւ ֆրանսերէն գեղեցիկ ճառ մը, վերջին խօսողն էր պատուելի Պաղալեան (Մարսէյլէն) ։

Ն. ԹԷՊՈՅԵԱՆ

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (185)

ԿԱՅԾԵՐ

Բ. ՀԱՏՈՐ

Բ.

ԱՍԼԱՆԸ ՈՐՊԷՍ ԲԺԻՇԿ

Սրունքները բաց էին մնացած։Երեւում էր, որ այդ ողորմելի պանտալոնը նա գտնել էր հնոտիների բազարից, այդ պատճառով նրա համար չափազանց կարճ էր։ Դասատան մէջ նա հագած ունէր մի տեսակ հողաթափեր, որոնք երեք մատի հաստութեամբ փայտեայ տակեր ունէին, եւ շարժուելու ժամանակ այդ տախտակները խիստ օտարոտի ձայներ էին հանում ալիւսով պատած յատակի վրայ։ Միակ առարկան, որ ցոյց էր տալիս, թէ նա գրի ու կարդալու մարդ է, էր նրա ահագին թանաքամանը, որ փորի վրայ խրած ունէր գօտիի մէջ։ Այդ ինքնուրոյն թանաքամանը կազմուած էր պղնձէ երկայն քառանկիւնի փողից, որի մի ծայրի կողքին ամրացրած էր բուն թանաքամանը, թրաշած բաժակի ձեւով։ Նրա մէջ թանաք էր ածած եւ սեւ աբրեշումի թելեր էր դրած, որպէս զի թելերը հեղուկ թանաքը իրանց մէջ ծծէին, որ չը վիթուէր։ Քառանկիւնի փողի մէջ ամէն բան կար, այնտեղ կար եւ գմելի եւ գրիչ, այնտեղ կար մի մաղաչ, որով պատուելին իր քթից մազեր էր դուրս հանում, այնտեղ կար եւ միականջափորիկ թէյի փոքրիկ գդալի չափով, որով եւ թանաքամանի մէջ ջուր էր ածում, ցամաքելու ժամանակ, եւ ականջների կեղտըն էր դուրս տալիս, երբ բաւական լըցւում էին, — այնտեղ կար եւ մի ածելի, որով պատուելին երեսը ածիլում էր։ Պատուելիի այդ գրական պարագայքը լրացնում էին եւ մի քանի այլ առարկաներ, որ նոյնպէս քարշ էին ընկած նրա գօտիից. դրանցից մէկն էր նրա կարճ ծխաքարշը փայտեայ կոթով, երկրորդը, գոյնզգոյն ճոթերից կարուած մի մեծ քսակ էր, որի մէջ ծխախոտ էր ածած, իսկ երրորդը, երկաթեայ մի փոքրիկ ունելի էր, որով ծխաքարշի վրայ կրակ էր դնում, երբ պէտք էր վառել նրան, իսկ հարկաւոր ժամանակ նրանով բռնում էր աշակերտների քթից եւ հուփ էր տալիս․․

Տեսնելով մեզ, Սիմոն պատուելիի առաջին հոգսը եղաւ հանգստացնել իր աշակերտներին։ «Սուս» գոչելով, ճիպոտը ձեռին, նա սկսեց վազ տալ դասատան այս կողմը, այն կողմը, մի քանի պըտոյտներ գործեց, մի քանի հայհոյանքներ տուեց, աշակերտներից մէկի մազերից բռնելով, նստեցրեց իր տեղը, միւսի ականջները ձգձգեց եւ, վերջապէս, նրան յաջողուեցաւ կարգը վերականգնել։ Բոլոր աշակերտները լռեցին եւ իւրաքանչիւրը իւր տեղում անշարժ նստած մնաց։ Այդ գործողութիւնը թէեւ փոշու թանձր մառախուղ բարձրացրեց, առանց դրան եւս, լոյսից զրկուած դասատան մէջ, բայց այդ մթութեան միջից դարձեալ կարելի էր տեսնել, թէ ինչպէս աշակերտները երկչոտ կերպով, ապուշ – ապուշ նայում էին մեզ վրայ ։

Ցետոյ պատուելին ընդ առաջ եկաւ, ընդունեց մեզ, որպէս մի մարդ, որ իր տանը հիւր է ընդունում, այդ խօսքերով.

— Բարով էք եկել, հազար բարով, իմ աչքի վրայ, իմ գլխի վրայ ...

Ցայտնի չէ, թէ այլ եւս նրա որտեղի վրայ պէտք է լինէր մեր ընդունելութիւնը, որովհետեւ աշակերտներից մէկը այդ միջոցին փռթկաց եւ պատուելիի ճառը ընդհատուեցաւ։ Նա երեսը շուռ տուեց դէպի եղեռնագործը, եւ, ձեռքով սպառնալով, մրմրթաց, «սպասիր, գարշելի»։

— Ի՞նչ են սովորում այստեղ — հարցրեց Ասլանը ։

— Ամէն բան սովորում են, պարոն, — պատասխանեց պատուելին, աջ ձեռքի ցուցամատով աջ կողմի պնչածակը քչփորելով — ինչ որ կամենում էք հարցրէք, բուլբուլի պէս պատասխան կը տան ։

— Այս լաւ է, — ասաց Ասլանը ժպտելով ։

— Տեսնո՞ւմ էք այդ փոքրիկին, պարոն, նա ցոյց տուեց մի ութ տարեկան երեխայ, — կարող է ամբողջ «հայր մեր» թարսայ ասել ։

— Ի՞նչպէս թարսայ ասել ։

— Այնպէս... այսինքն... զոր օրինակ ... տակից դէպի վեր ... այնպէս ասել, — պատասխանեց պատուելին կակազելով ։

— Երեւի, դրանում մի առանձին միտք կայ, որ դուք «հայր մերը» թարսայ էք սովորեցնում, — հարցրեց Ասլանը լուրջ կերպով ։

— Ինչպէս չէ, պարոն, այո, առանձին միտք կայ, պարոն, — կրկնեց պատուելին վարդապետական եղանակով, — Երբ «հայր մեր»ը թարսայ են կարդում, Յիսուս Քրիստոսի շնորհքով, սատանան իր պոչի վրայ մեխւում է գետնին, էլ չէ շարժւում տեղից։ Դա փորձուած է, շատ անգամ փորձուած է, պարոն ։

Ասլանը դարձաւ դէպի փոքրիկ աշակերտը ․

— Դէ, իմ քաջ, տեսնենք՝ ինչպէս ես սատանային պոչի վրայ կանգնեցնում ։

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ԱՊՐԻԼ 11/24
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Մայիս 11ին կը տօնուի նախաձեռնութեամբ Ազգ. առաջնորդարանին։.

Նախագահութեամբ կաթ. Պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ եւ մասնակցութեամբ երեք յարանուանութեանց։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով ։

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Կ. Խաչի Պոմոնի վարչութիւնը ստացած է շնորհակալութեամբ Պ. Լեւոն Գըլըճեանի նշանախօսութեան առթիւ փոխան ծեղկեփունջի Տէր եւ Տիկին Տօլպաշեանէ երկու հազար ֆր., Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Տէր Վարդանեանէ երկու հազար։

Պ. Յովհաննէս Քէնտիրեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի նոյն նպատակին.— Պ. Պ. Գրիգոր Թիւթէլեանէ հազար ֆր., Արամ Մարտիկեանէ հազար, Խորէն Այվազեանէ 500 ֆր., Տէր եւ Տիկ. Օննիկ Միսկիրճեանէ հազար ֆր. ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Արամ Զիլինկիրեան Տէր եւ Տիկին Անժէլ Սրապեան, Տէր եւ Տիկին Վահէ Պէշիրեան, Տէր եւ Տիկին Լեւոն Պէշիրեան շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր, ծաղկեպսակով եւ նուիրատուութիւններով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց եղբօր՝ ՆՇԱՆ ԶԻԼԻՆԿԻՐԵԱՆԻ մահուան առթիւ ։

×

Կապոյտ Խաչի Վալանսի մասնաճիւղի վարչութիւնը Ս. Զատիկի տօնի առթիւ շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.— Տիկին Կ. Ճիմպաշեան երեք հազար ֆրանք, Տիկիններ Ա. Թէրզեան, Ա. Մաքսուտեան, Ս. Տէրէպաշեան, Հ. Էքսիւզեան հազարական ֆրանք ։ Մ. Սարգիսեան վեց հարիւր, Մ. Թորոյեան, Վ. Բըրզիկեան 500ական, Ոմն 300 ֆր. ։

ՄԱՐԶԱՀԱՆԴԷՍ

Սամուէլ – Մուրատեան վարժարանի դալարագեղ պարտէզներուն մէջ Մայիս 18ին, Կիրակի ժամը 15·30ին։

Սիրով կը հրաւիրուին յարգելի ծնողքները եւ վարժարանին համակիրները։

Մուտքը ազատ է ։

“ԴՐՕՇԱԿ”Ի
ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՍՆԱՄԵԱԿԻ ՀԱՒԱՔԱԾՈՆ

Հայաստանի յեղափոխական շարժման պատմութիւնը իր բոլոր մանրամասնութիւններով արձանագրուած է «Դրօշակ» ամսագրին մէջ, որուն առաջին տասնամեակի թիւերէն մնացած էր մէկ հաւաքածոյ եւ խնամքով կը պահուէր Հ. Յ. Դ. Փարիզի Թանգարանին մէջ ։

Անգտանելի այս հաւաքածոն լուսապատկերներով հրատարակուեցաւ, որպէսզի ամէն Հայ պատեհութիւն ունենայ լրիւ տեղեկանալու իր ազատատենչ հայրենիքի անվերջ մաքառումներուն եւ հրաշալի յաղթութեան ։

« Դրօշակ»ի առաջին տասնամեակի (1890 – 1901) հաւաքածոն կը հրատարակուի երկու հատորով ։

Առաջին հատորը (1890–1897) նոր լոյս տեսաւ, 750 մեծադիր էջ։ Թղթակազմի գինն է 1800 ֆրանք, շքեղ կազմուած՝ 2400 ֆրանք ։

Գրատուն Պարսամեան, 46, րիւ Րիշէ, Փարիզ (9)։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Ուսանող զոյգ մը քաղաքին մէջ սենեակ կը փնտռէ, խոհանոցի դիւրութեամբ ։ Դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան ։

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԵՑԷՔ
Ինքնաշարժի արկածներուն եւ այլ վտանգներու դէմ

A la Prévoyence

29, RUE DE LULLI
(angle Rue Grignan)
MARSEILLE
Դիմեցէք ՕՐ. ՏԷՄԻՐՃԵԱՆԻ,
FE 92-02

ՄԱՅԻՍ 28Ի ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԸ

Կը տօնուի Փարիզի մէջ
ՄԱՅԻՍ 31ԻՆ
ԲԱՑԱՌԻԿ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԵԱՄԲ
Մանրամասնութիւնները յաջորդով ։

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ
ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին կողմէ։ Տեղի կ'ունենայ Մայիս 18, Կիրակի ժամը չորսէն մինչեւ կէս գիշեր։

ՍԱԼ ՏԷ ՖԷԹԻ ՄԷՋ
Րիւ Վոլթէր, Ալֆորվիլ ։
Նուագախումբ՝

Rico's Creol Band

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս Ուրբաթ երեկոյ ժամը 21ին Քառէի վերնայարկը։ Կը խօսի Պ. ՊԵՏՐՈՍ ՖԸՐՈՒՆՃԵԱՆ (Պերլինէն) ։ Նիւթ՝ Հայ եւ գերման յարաբերութիւնները վերջին պատերազմի շրջանին ։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅ - ԲՈՅԺ
ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

Խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՄԱՐՏ – ԱՊՐԻԼ, ԹԻՒ 195 – 196

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ (48 էջ).— «Գիրք մեռելոց» (Հայ – Բոյժ).— Հաւկիթին թեր ու դէմ (Տոքթ. Աչճեան).— Ինչո՞ւ բժիշկ կը փոխեն (Քաղեան).— Ի՞նչ է հանձարը (վերհատն).— Լեարդի անբաւականութիւն (Տոքթ. Գալուստեան).— Հայաստանի մարմարները (Կարագէօզեան).— Երբ աղիքները ոլորուին (Տոքթ. Ս. Գրիգորեան).— Ցղի կիներուն սխալ կարծիքները (խմբ).— Ծխախոտը կը մարէ սեռային ախորժակը (Տոքթ. Լիպ).— տասը պատուիրանքներ անոնց որ հայր կ'ըլլան (Տիւհամէլ).— Ուռի (Նարդեան Բժշկ. Բառարան).— Քանէրին աճագոնդը (Տօքթ. Ազատանի).— Տարիքի հարցը բժշկութեան մէջ (Տոքթ. Սթէվընն).— Աղիքներս չեն աշխատիր (Տոքթ. Այվազեան).— Գիտութիւն... նշանած ընտրելու (Տոքթ. Աւֆանազ).— Բժիշկը Աստուածաշունչին մէջ (Շ. Նարդունի).— Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչին Պատգամ. Ժողովը (խաչուհի)։

Տարեկան բաժնեգինը 1200 ֆրանք Ֆրանսա, իսկ արտասահման 1500 ֆրանք ։

Դիմել Շ. Նարդունիի՝ «Յառաջ»ի հասցէով ։

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ Է
ԻՍԻԻ ԾԱՆՕԹ ՍՐՃԱՐԱՆԸ

CAFÉ DES SPORTS
4, RUE DE LA DÉFENSE, ISSY

Ու ինչպէս անցեալին կրկին պիտի գտնէք՝

“ՅԱՌԱՋ”Ը

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Կ. ՄԵՀԵԱՆԻ
ԱՊԱԶԳԱՅՆԱՑՄԱՆ
— ՎՏԱՆԳԸ —

ԳԻՆ՝ 250 ՖՐԱՆՔ

Կարելի է ստանալ «Յառաջ»ի խմբագրատունէն եւ հայ գրատուններէն ։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՅՈՒՇԱՄԱՏԵԱՆ ԲԱՐՁՐ ՀԱՅՔԻ

ԿԱՐԻՆԱՊԱՏՈՒՄ

Խմբագրութեամբ ՂԱԶԱՐ – ՉԱՐԸԳԻ, 790 մեծադիր էջերէ բաղկացած, պատկերազարդ եւ լաթակազմ հատոր մը։ Գինը՝ 2500 ֆրանք, ապահովագրուած ծրարի ծախք՝ 220 ֆրանք աւելի։

Միակ կեդրոնատեղի՝ Գրատուն Մ. ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ, 46 րիւ Ռիշէ, Փարիզ (9)։

Շատ քիչ օրինակներ մնացած են ։

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
—— 17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e) ——

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Լիոնի մէջ, կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէին կողմէ ։

Այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին, Սալ Ի-մաքիւլէ Քոնսէփսիոնի մէջ, Րիւ Տիւնուար ։

Կը խօսի Միջին Արեւելքէն նոր ժամանած ծանօթ հրապարակագիր, ընկեր ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆ։ Նիւթ՝ «Հայկական Սփիւռքը իր վէրքերով »։

ՑԱՒՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Կապոյտ Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղի վարչութիւնը անցեալ Հինգշաբթի այցելելով Քոնսէփսիոնի Սալվաթորի եւ Ս. Մարկրիթի հիւանդանոցները, դրամ, պտուղ, շաքարեղէն եւ ուտելիք բաժնած է բոլոր հայ հիւանդներուն ։ Այս առթիւ Պոմոնի Կ. Խաչի վարչութիւնս իր եւ հիւանդներուն կողմէ խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնէ բոլոր նուիրատուներուն ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ ժամը 21-ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը ։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։ Կարեւոր օրակարգ ։

ԱՆԻԷՌ – ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄԲ.— Հ. Յ. Դ. «Արամ» եւ «Շաւարշ Միսաքեան» խումբերու ժողովը այս Ուրբաթ երեկոյ ժամը 21ին, կայարանին դիմացի սրճարանը ։ Կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է ։

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արղութեան» խումբի ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21-ին, սովորական հաւաքատեղին ։

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները, այս Ուրբաթ ժամը 21ին Ցոյներու սրահը, ներկայ կ'ըլլայ ընկեր Կարօ Գէորգեան ։

ԲԱՑԱՌԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

ԾԻՍԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ

ԶԱՆԱԶԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿՆԵՐԷ ԵՒ ԵՐԿԻՐՆԵՐԷ

SALLE GAVEAU, 45, Rue la Boëtie

Չորեքշաբթի, Մայիս 21, ժամը 21ին

ԼԻՏԻԱ ԿԱՐԻՆ
(Մեծօ – Քոնթրալթօ)

Նելլի քարոն, Կիյոմիթ Պուայէ, Մոնիք Մաթանը, Լուի Տիլիէս

Մասնակցութեամբ՝ ԼԻԼԻ ԼԱՍՔԻՆԻ Ներկայացնող՝ ԼԻՒՔ–ԱՆՏՐԷ ՄԱՐՍԷԼ

Տոմսերու գին՝ 300էն 1000։ Դիմել՝ սրահը եւ Տիւրան (4 Փլաս տը լա Մատլէն)

Եւ Իշգալացեանի 73 Ֆօպ. Փուասօնիէր Հեռաձայն՝ Փրովանս 64–23

SALLE GAVEAU
45, RUE LA BOETIE

RECITAL

ՍԵԴՐԱԿ ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ
ՄԱՅԻՍ 19ԻՆ ԺԱՄԸ 21ԻՆ

ՅԱՅՏԱԳԻՐ.— Մուսորոքի, Պալաքիրեւ, Պախ, Շոփէն, Լիսթ։

ՀՐԱՒԷՐ

Այս Երեքշաբթի ժամը 21ին, Օթէլ Լիւթէսիայի սրահին մէջ տեղի պիտի ունենայ Հ. Բ. Ը. Միութեան հիմնադրութեան 52րդ տարեդարձի հանդիսութիւնը։

Գեղարուեստական բաժին եւ պատուասիրութիւն ։

Մուտքը ձրի է, բայց հրաւէրով, որոնք կարելի է ստանալ Միութեան գրասենեակէն, կամ հեռախօսելով ԹՐՕ. 03–18։

Կը հրաւիրուին Միութեանս բոլոր անդամները եւ բարեկամները ։

Հ. Բ. Ը. Միութեան Փարիզի մասն.ի
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕՐԸ
ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Բարձր հովանաւորութեամբ Ֆրանսական Կարմիր խաչին։

Նախագահութեամբ Ակադեմական Տոքթ. Թրէմօլիէրի ։

Տեղի պիտի ունենայ 11 Մայիս, կիրակի, ժամը 14·30ին, Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ, 47, րիւ տէ զ'Էքօլ, Մէթրօ Սէն Միշէլ եւ Օտէօն ։

Սիրայօժար կը մասնակցին.—

ԺԱՆ ՊՈՒԱԹԷԼ Քոմէտի Ֆրանսէզէն,
ՐԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ (դաշնակ),
ԱՐՏ. ԳՄԲԷԹԵԱՆ (արտասանութիւն),
ՆՈՒԱՐԴ ՏԻՐԱՏՈՒՐԵԱՆ (երգ),
ՀԻՒԿԷԹ ԱԺՏԷՐԵԱՆ (դաշնակ),
ՊԷՐԹԻԼ ՄԻՒԿԷ (ջութակ),
ՏԸ ՄՕՆՍՕ (թաւջութակ),
ԼՕԼԱ ՏԸ ՔԱՍԹՐՕ (սպան. պար),
ՍԵՐԺ ՆԱՀԱՊԵՏԵԱՆ (Լը Ժէօն Վիրթուօզ տը լ'հարմօնիքա),

Սօսի պարախումբին կողմէ հայկական պար, ղեկավարութեամբ Յասմիկ Քիւթնէրեանի եւ Նայիրի երգչախումբը, Հայաստանեան նոր երգերով, ղեկավարութեամբ Գէորգ Եանպէկեանի ։

Տոմսերու գինն է 200, 300 եւ 500 ֆր.։

Ապահովել Հայ Կարմիր Խաչի կեդրոնատեղիէն, 15 րիւ Ժան Կուժօն, ինչպէս նաեւ Հայ Կարմիր Խաչի Փարիզեան շրջանի մասնաճիւղերէն ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլի Շրջ. վարչութիւնը իր բոլոր մասնաճիւղերով կը տօնէ Կ. ԽԱՉԻ ՕՐԸ, մեծ պատրաստութեամբ Մայիս 25ին, Սալօն Մազընոյի մէջ ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Նիակարա Ֆոլսէն (Ամերիկա) Համբարձում Դաւոյեան, որ 5 – 6 տարի առաջ Իտալիա կը գտնուէր, կը փնտռէ իր եղբայրը՝ Արտաշէս Դաւոյեան, որ ծնած է 1915ին Մեծ Պոնի գիւղը, Սպիտակի շրջանը (Հայաստան)։ Հօր անունը՝ Աստուր, մօրը՝ Հայկուհի, որմէ 1948ին իվեր Մուլինօ նամակ ստացուած է ։

Փնտռող եղբօրը հասցէն՝ Համբարձում Դաւոյեան,

Niagara East Falls, 12 th Street 312
Niagara Falls, N. Y. U. S. A.

ՋՐԻ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄ
EXPERTISE GRATUITE
Ծախելու համար
ձեր փավիյօնը, վիլլան,
յարկաբաժինը կամ խանութը ։

J. TORANIAN
18, AVENUE DE L'OPÈRA
OPE 73-21 OPE 19-45

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

Նաւով, օդանաւով, երկաթուղիով որեւէ ընկերութեամբ եւ միեւնոյն գիներով դէպի Ամերիկա, Աւստրալիա, Քանատա եւ Արեւելք ։ Վճարումը հոս կամ արտասահման։ Կ'ապահովենք վիզայի գործողութիւնները ձրի, կ'ապահովենք նաեւ տեղերը ձրի։

Դիմել՝

ԺԱՆ ԵՂԻՇԷ ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆԻ
որ ունի 35 տարուան փորձառութիւն ։

AMERICAN LLOYD

48, Rue de la République, Marseille, Tél CO 4722

Ամէն դիւրութեան համար, ամէն տեղէ դիմել՝ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՍՑԷԻՆ

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 8 ՄԱՅԻՍ — JEUDI 8 MAI 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8188 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3989

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՏԱՍՆԵՐԵՔ ՏԱՐԻ ՎԵՐՋ

Համաշխարհային երկրորդ պատերազմը վերջ կը գտնէր Եւրոպայի մէջ 1945 Մայիս ութին՝ Գերմանիոյ անպայման անձնատուութեամբ :

Հիրոշիմայի եւ Նակազաքիի հիւլէական ռումբերը շուտով ծունկի պիտի բերէին նաեւ Ճափոնը :

Նախայարձակ երկու պետութիւններ՝ մեծամոլութենէ տարուած՝ կը յուսային իրենց տիրապետութիւնը պարտադրել աշխարհի :

Գերմանիա չէր կրցած մարսել 1918ի պարտութիւնը :

Զկային այլեւս Վիլհելմ կայսրն ու իր գինուորապաշտ Փրուսիացիները : Հին - տէնպուրկ եւ Լուտենտորֆ պատմական մեծ յաղթանակներ ապահովելէ ետք, ի վերջոյ տեսեր էին իրենց բանակներուն չարաչար պարտութիւնը :

Հիթլերի շարժումը ծնաւ փոխ - վրէժի եւ արժանապատուութեան վերահաստատումի զգացումէն :

Կարճ ժամանակի մէջ գերման ժողովուրդը իր ստուար մեծամասնութեամբ համախմբուեցաւ աւստրիացի նախկին տասնապետին շուրջ, անոր մէջ տեսնելով իր ազատարարը :

Մեծ պետութեանց հակամարտութեան ու ոչ - վճռական կեցուածքին շնորհիւ գիւրին յաղթանակներ ապահովեց Հիթլեր անպատիժ :

Մասնաւորաբար Անգլիա եւ Ամերիկա պատճառ դարձած էին, որ Հռենոսեան գրաւեալ շրջանները ժամանակէն առաջ պարպուին եւ Գերմանիա դադրեցնէ հատուցումներու վճարումը դաշնակիցներուն, մասնաւորապէս Ֆրանսայի :

Արդիւնքը յայտնի է : Ռուրէն վերջ Աւստրիան, յետոյ հարաւային Չեխոսլովաքիան կցուեցան Գերմանիոյ, որ Հիթլերի բերնով «կենսական տարածութիւն» կը պահանջէր՝ շնչահեղձ չըլլալու համար :

« Միւնիխ»էն քաջալերուած՝ Գերմանիոյ դիկտատորը լրջնային պատրաստեց երկրորդ աշխարհամարտը, մեղսակցութեամբ Սթալինի, որուն հետ կնքեց ծանօթ դաշինքը՝ 23 Օգոստ. 1939ին :

Թիկունքէն ապահովուած, շաբաթ մը վերջ Հիթլերի բանակները կը յարձակէին Լեհաստանի վրայ եւ 18 օր վերջ 35 միլիոննոց այդ մեծ երկիրը անձնատուր կ՚ըլլար : Դաշնակիցները ժամանակ չէին ունեցած օգնութեան հասնելու : Խորհրդ. Միութիւնը իրեն կը կցէր Լեհաստանի կէսը՝ առանց գնդակ մը պարպելու : Սթալին ու Հիթլէր այդպէս էին համաձայնած :

Շատ ելեւէջներ ունեցաւ երկրորդ աշխարհամարտը : Գաղտնօրէն եւ դաւադրաբար դաշնակցող երկու դիկտատորները ամէնէն ոխերիմ թշնամիները դարձան 1941 Յունիս 22ին :

Այս անգամ եւս Գերմանիա սկիզբի տարիներու դիւրին յաղթանակներէն ետք չարաչար պիտի պարտուէր : Միայն թէ 1944 Օգոստոսին՝ Ֆրանսայի ազատագրութենէն ետք՝ պատերազմը պիտի փոխադրուէր բուն իսկ գերմանական հողին վրայ եւ հարիւրաւոր քաղաքներ քարուքանդ պիտի ըլլային : Առաջին աշխարհամարտը տեղի ունեցած էր Գերմանիայէն դուրս :

Ի՞նչ է կացութիւնը այսօր՝ երկրորդ յաղթանակէն տասներեք տարի վերջ :

Պարզապէս ողբալի, չգործածելու համար աւելի ծանր բառ մը :

1914 - 18ի պատերազմին հետեւանքով քայքայուած էին չորս հսկայ կայսրութիւններ — Ռուսիա, Գերմանիա, Աւստրօհունգարիա եւ Թուրքիա ու անոնց փլատակներուն տակէն ծնունդ առած էին բազմաթիւ ազատ եւ անկախ պետութիւններ, որոնց շարքին նաեւ Հայաստան :

1945ի յաղթանակէն վերջ ճիշդ հակառակը պատահեցաւ : Նորազատ պետութիւնները մէկիկ մէկիկ կորսնցուցին իրենց անկախութիւնը եւ ինկան կարմիր բռնակալութեան տակ : Նոյն ճակատագիրն ունեցան դարաւոր քաղաքակրթութեան եւ անկախութեան տէր ժողովուրդներ Եւրոպայի սրտին վրայ :

Երկրորդ աշխարհամարտի մեծագոյն յաղթականը Խորհրդ. Միութիւնն է :

Հայ ժողովուրդը, որ առաջին աշխարհամարտին մէկուկէս միլիոն նահատակներ էր տուած, երկրորդին կորսնցուց հարիւր հազար քաջամարտիկ զինուորներ, որոնք ինկան ո՛չ թէ հայ հայրենիքի ազատութեան համար, այլ յանուն դաշնակիցներու դատին :

Ու դաշնակիցները ինչպէս այն ատեն, այս անգամ եւս նժարի վրայ չդրին հայկական արիւնը :

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՓԼԵՎԷՆ ՍՈՒՐԲԱԹ ՕՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎԻՆ ԱՌՋԵՒ

Ինչպէս ծանօթ է, նախագահ Քոթի դահլիճը կազմելու պաշտօնը դարձեալ յանձնեց Փլեվէնի : Դիմադրական պարագլուխը պահ մը երկընտրանքի մէջ մնալէ ետք երեքշաբթի գիշեր վերջնականապէս ընդունեցաւ կազմել նոր դահլիճը եւ Դշ. օր արդէն սկսած էր իր նախարարներուն ընտրութեան :

Հանրապետութեան Նախագահը ուրիշ թեկնածու մը չփնտռեց եւ մնաց Փլեվէնի վրայ՝ երկու պատճառներով : Նախ անոր համար, որ Ընկերվարականները խոստացած են թէր քուէարկել (կի Մոլէ երէկ առաւօտ դարձեալ հաստատեց այսկէտը), յետոյ՝ Դիմադրական պարագլուխին դէմ չեն Ժողովրդական Շարժումն ու Արմատականները, թէեւ՝ վերապահ :

Այսուհանդերձ երեքշաբթի գիշեր Էլիզէէն դուրս եկած պահուն Փլեվէն յայտարարեց .— Հանրապետութեան Նախագահին «այո» ըսի, ինչ որ կ՚ուզէր : Արդարեւ, հաստատեցի թէ կարեւոր կուսակցութիւններուն համաձայնութիւնը ունէի՝ ապագայ ծրագրիս շուրջ մեծամասնութիւն ստեղծելու համար : Հիմա կ՚երթամ ընտրել նախարարները :

Փլեվէնի դրական պատասխանէն եւ լաւատես յայտարարութենէն ետք՝ քաղաքական հորիզոնը որոշ չափով մեղմացած կարելի է համարել : Դիմադրական պարագլուխը կը մտածէ ուրբաթ օր ներկայանալ Ազգ. Ժողովին : Բայց այս բոլորը չեն նշանակեր, թէ դժուարութիւնները հարթուած են : Փլեվէն գիտէ թէ բազմաթիւ խոչընդոտներ ունի իր ճամբուն վրայ՝ դահլիճին կազմութեան մէջ. հաւանաբար կարենայ Ազգ. Ժողովին ձայներուն մեծամասնութիւնը խմբել իր շուրջ, հարց է սակայն, թէ պիտի կարենա՞յ իր ուզած նախարարներուն մասնակցութիւնը ապահովել :

Ընկերվարականները կը մնան իրենց դիրքին վրայ. դահլիճին ձայն կուտան, բայց ո՛չ՝ մարդ : Այս պարագային Ալժերիոյ (Լաքոստ) եւ Արտաքին (Փինօ) նախարարութիւններն են մտահոգութեան գլխաւոր դուռները :

Թէեւ կ՚ըսուէր թէ Փլեվէն իրեն պիտի վերապահէր Արտաքին Նախարարութիւնը, բայց երէկ առտուան Փարիզի ձայ-

(Շարունակութիւնը կարդալ .Դ. էջ)

ԹԻԹՕ ԱՅԼԵՒՍ "ԸՆԿԵՐ" ՉԷ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՀԱՄԱՐ

«Փրաւտա»ն Մայիս վեցի իր թիւին մէջ արտատպած է Համայնավար Զինաստանի «Ժողովուրդին Օրաթերթ»ի մէկ խմբագրականը առանց սակայն իր կողմէ մեկնաբանելու : Թերթը, որ Փեքինի ղեկավար մամուլը կը նկատուի, ծանրօրէն կը քննադատէ Թիթօն եւ Եուկոսլաւ համայնավարութիւնը, զանոնք նկատելով հակալենինեան : Հակառակ անոր որ «Փրաւտա»ն իր կողմէ բան չաւելցներ յըստակ է որ չինական թերթին կարծիքը ամբողջովին բաժնուած է Մոսկուայի շրջանակներուն կողմէ եւ կը վայելէ Նիքիթա Խրուշչեւի բացարձակ հաւանութիւնը : Լիուպլիանայի համագումարին տրուած որոշումներուն համար թերթը կը գրէ «հակամարքսեան, հակալենինեան, անջատողական ծրագիր մըն է ոտքէն մինչեւ գլուխ » :

Քաղաքական գետնի վրայ, կ՚աւելցնէ թերթը «Եուկոսլաւ ծրագիրը յետադիմական եւ քաղքենի ազգայնական է » :

Թերթը կը շեշտէ նաեւ թէ Եուկոսլաւիոյ վարած ներկայ քաղաքականութիւնը « անիմաստ սպասում մըն է ի վերջոյ տեղի տալու համար դրամատիրութեան » եւ խստօրէն կը քննադատէ մանաւանդ Թիթօն, երբեք «ընկեր» բառը չի գործածեր Եուկոսլաւ պարագլուխին համար՝ հակառակ ընդունուած սովորութեան : Համայնավար պաշտօնաթերթին համար ներկայիս Թիթոյի ծրագիրը «համաձայն է աշխարհակալներու փափաքին, մանաւանդ՝ Ամերիկայի» :

Խմբագրականին մէջ ակնարկութիւններ կան թէ համայնավար աշխարհի տնտեսական լայն օժանդակութիւնը Եուկոսլաւիոյ՝ կրնայ դադրիլ :

ՆԱՍԸՐ .— «ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ԱՏԵՆ՝ ՍՈՒԷԶԸ ԲԱՑ Է ՌՈՒՍԵՐՈՒՆ ԱՌՋԵՒ »

Ամերիկեան թերթերու Գահիրէէն ըստացած լուրերուն համաձայն, Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան Նախագահը Խրուշչեւի խոստացած է, թէ Սուէզի Ջրանցքը չէզոք պիտի մնայ եւ պատերազմի մը պարագային բաց պիտի ըլլայ Ռուսերուն, ինչպէս նաեւ որեւէ այլ նաւերու առջեւ :

Գահիրէի լաւատեղեակ շրջանակներուն համաձայն, Նասըր - Խրուշչեւ խօսակցութեանց գլխաւոր առանցքը կը կազմէին Սուէզ՝ պատերազմի թէ խաղաղութեան շրջանին եւ արաբ եւ իսրայէլ վէճը : Երկու երկիրներու ղեկավարները համաձայնութիւն գոյացուցած են բոլոր հարցերուն մէջ եւ շատ հաւանական է, որ Խ. Միութիւնը զօրավիգ կանգնի Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան՝ ընդդէմ Իսրայէլի :

Նասըրի շրջապտոյտէն ետք հրապարակուելիք զեկոյցին մէջ կրնայ յայտարարուիլ նաեւ արաբեւխորհրդային համաձայնութիւն մը՝ արաբական Պաղեստինի շուրջ, պահանջելով որ Իսրայէլ կծկուի 1947ին ՄԱԿի կողմէ ճշդուած իր սահմաններուն մէջ, նեկեւը ձգելով Արաբներուն :

ՎՐԻՊԱԿ .— Երկու օր է «Յառաջ»ի թիւը (նոր շրջան) սխալ կը տպուի, երեքշաբթիի եւ չորեքշաբթիի թիւերը պէտք է ըլլային 3987 եւ 3988 :

ՄԱՅԻՍ 8ի Զինադադարի տարեդարձին առթիւ «Յառաջ»ի յաջորդ թիւը լոյս կը տեսնէ Շաբաթ, Մայիս 10 :

ՏԻՐԱՆ ԱՐՔ. ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ ՊԻՏԻ ՄՆԱՅ ԻԲՐԵՒ ՄԻԱԲԱՆ

•

ՊԻՏԻ ԸՆՏՐՈՒԻ ՆՈՐ ՊԱՏՐԻԱՐՔ

Երուսաղէմի Հայոց Պատրիարքութեան փոխանորդ Սուրէն եպիսկ. Քէմհաճեան հետեւեալ գրութիւնը յղած է բոլոր միաբաններուն .

Թիւ 3405/15 — 3 Ապրիլ 1958

Առ սիրելի միաբան եղբարքս ,
Ս. Յակոբեանց ուխտին ,

Կը ծանուցանենք միաբանութեանս պատուարժան անդամներուն, թէ Մարտ 29ին Նորին Վսեմ. Ներքին գործոց նախարարը զմեզ կառավարչատուն հրաւիրելով մեզի հաղորդեց հետեւեալը .

Ա.— Թէ կառավարութիւնը վերստին նկատի առած եւ յետս կոչած է Տիրան Արք.ը Յորդանանէն հեռացնելու հրամանը եւ արտօնած է անոր բնակութիւնը երկրին մէջ : Բայց Տիրան Արք. Տեղապահական եւ կամ Պատրիարքական պաշտօնները պէտք չէ վարէ :

Բ.— Թէ նկատի ունենալով, որ Եղիշէ եպսկ. պաշտօնանկ եղած եւ միաբանութենէս վտարուած է, արգիլուած է անոր մուտքը վանք կամ Երուսաղէմ :

Գ.— Թէ մենք, ըստ Վսեմ. Նախարարին հրահանգին, պիտի վարենք Պատրիարքարանի գործերը :

Այս պարագաները հաղորդելով մեր սիրելի եղբարց, կը յայտնենք թէ մեր պարտականութիւնը կը նկատենք համակերպիլ կառավարութեան կամքին :

Մնամք հայրական սիրով

ՍՈՒՐԷՆ ԵՊԻՍԿ.

Փոխանորդ Պատրիարքութեան Հայոց , Երուսաղէմ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՏԱՆԻԷԼ ՄԱՅԷՐ ընկերվարական երեսփոխանը իր հրաժարականը տուաւ առջի օր նամակով Ազգ. Ժողովի Նախագահին : Մայէր որ վերջերս ընտրուեցաւ Մարդկային Իրաւանց Լիկայի նախագահ կը գտնէ որ իր այդ նոր պաշտօնը եւ անոր սկզբունքները խոտոր կը համեմատին խորհրդարանի անդամի մը պաշտօնին հետ :

ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ «Նիուզվիք» թերթին համաձայն՝ Մոլոթով Ծայրագոյն Մոնկոլիոյ իր աքսորավայրէն կանչուած է Մոսկուա. Արեւմուտքի Արտաքին նախարարներէ լսած են այս լուրը, բայց Ուաշինկթընի դիւանագիտական շրջանակները ո՛չ մէկ հաւանականութիւն կը տեսնեն, որ Խ. Միութեան Արտաքին նախկին նախարարը վերահաստատուի իր պաշտօնին վրայ, մանաւանդ՝ երբ վերջերս խորհրդային մամուլը նոր յարձակումներ գործեց «հակակուսակցական խմբակ»ին վրայ. հաւանական է որ Մոլոթով Մոսկուա կանչուած է խորհրդակցութեան մը համար :

ՔՈՓԷՆՀԱԿԻ Ատլանտեան Ուխտի Արտաքին նախարարներու ժողովը վերջացաւ, համաձայնութիւն գոյացնելով հետեւեալ հարցերուն շուրջ .— Առանց հրսկողութեան զինաթափութիւն պէտք չէ ըլլայ : Հիւլէական զինաթափութիւնն ու դասական զէնքերու սահմանափակումը իրարու կապուած հարցեր են : Արեւմուտքի ապահովութիւնն ու պաշտպանութիւնը : Գերմանիոյ վերամիացումը : Միւս կողմէ, բոլոր պատգամաւորները համակարծիք չեն Ռափացքիի ծրագրին նկատմամբ :

ՊՈՆԻ Դանիական դեսպանատան խորհրդականներէն մէկը ձերբակալուեցաւ. դանիացի դիւանագէտը Ատլանտեան Ուխտի գաղտնիքները կը հաղորդէր Խ. Միութեան :

ԱՐԱԲ ՄԻԱՑԵԱԼ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՀԵ՞Տ ԹԷ ԴԷՄ

Այն պահուն, երբ նորաստեղծ Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան նախագահը՝ Նասր, արտակարգ պատիւներով կ'ընդունուի Մոսկուայի մէջ եւ Խրուշչեւ արաբ եւ ռուս յաւերժական եղբայրութենէ կը ճառէ, անդին՝ Արեւմուտքը իր ներքին վէճերուն եւ այլազան հոգերու մէջ մխրճուած՝ կը դոհանայ սպասողական դիրքի մէջ մնալով :

Հակառակ այն լուրերուն, թէ Ամերիկա որոշած է վերաքննել իր վերապահ քաղաքականութիւնը վարպետ Նասրի հանդէպ, աւելի բարեկամական հիմերու վրայ դնելու համար զայն, այդ ուղղութեամբ տակաւին ոչ մէկ դրական ձեռնարկ :

Մերձեցման բոլոր շշուկները տակաւին դուրս չեն ելած լրագրական սիւնակներէն ու կը մնան թուղթի վրայ :

Այսպէս, Անգլեւեգիպտական յարաբերութիւնները կը շարունակեն մնալ խզուած, հակառակ որ Սուէզի ընկերութեան հատուցման համաձայնութիւնը կնքուեցաւ վերջերս Հռոմի մէջ :

Ֆրանսա, նոյնպէս խզուած Եգիպտոսի հետ՝ կը վարանի դեսպաններու անմիջական փոխանակութեան ձեռնարկել, Գահիրէն նկատելով Ալժերիոյ ապստամբական շարժման գլխաւոր կայանը :

Իսկ Մ. Նահանգները միշտ տարակարծիք իր երկու դաշնակիցներու հետ արաբական քաղաքականութեան մէջ, կը գործեն առանձին, կ'ուզեն առանձինն «լեցնել պարապը» նոր վարդապետութիւններ կեանքի կոչելով եւ ուխտերու դիծը երկարելով գօտիէ գօտի :

Այսուհանդերձ վերջին ամիսներու ընթացքին դէպքերը կ'ընդանան այնպիսի արագութեամբ, որ Արեւմուտքը, միշտ դանդաղ եւ աններդաշնակ կը մնայ կատարուած իրողութեանց առջեւ :

Երբ երեք ամիս առաջ, Փետրուար 1ին, Գահիրէի մէջ, մեծ հանդիսաւորութեամբ եւ ժողովրդական խանդավառութեան մէջ յայտարարուեցաւ Արաբ Միացեալ Հանրապետութեան ստեղծումը, Արեւմտեան երկիրները շշմած, պահ մը սթափած կը թուէին, բայց շատ չանցած դարձեալ կը թաղուէին անտարբերութեան մէջ, մին իր «Սպուտնիկ»ը օր առաջ արձակելու հոգէն տարուած, միւսը Ալժերիայ կնճիռով կլանուած, իսկ մամուլը՝ զբաղած իշխանուհի Մարկարէթի սիրային կեանքով եւ Մոնաքոյի իշխանին զաւկին ծնունդով :

« Համարաբական Միութի՞ւն : Վիժած եւ անիրականանալի ձեռնարկ, այնքան ատեն, որ Իրաք, Յորդանան եւ Լիբանան դուրս կը մնան անկից ու ճակատ կը յարդարեն այդ Միութեան դէմ» :

Այսպէս կ'արտայայտուէին մասնագէտներն ու հմուտ լրագրողները, ամերիկեան, անգլիական եւ ֆրանսական մամուլի սիւնակներէն : Եւ իբրեւ ապացոյց այս համոզումին, ցոյց կուտային Իրաք եւ Յորդանան դաշնակցութեան կազմութիւնը՝ ընդդէմ Եգիպտոս – Սուրիա – Եմէն միութեան :

Այս համոզումը աւելի եւս կը ճոխանար, մակդիրներու գունագեղ շարանով մը : Ու կարծես իրարու հետ մրցումի ելած, արեւմտեան թղթակիցներ կը հեռագրէին իրենց թերթերուն, հեգնական եւ կատակերգական բնոյթ տալով իրենց յօդուածներուն :

— « Նոր կայսր մը ձեռնադրուեցաւ իշխելու համար աւազէ բուրգերու վրայ» : «Աւազներու Նափոլէոնը» : «Բուրգերու Հիթլերիկը» : «Անապատի թագաւորաց թագաւորը » եւայլն :

Ճիշդ այնպէս, երբ 25 տարիներ առաջ, 1933 Յունուարին, Հիթլերի իշխանութեան եկած օրերուն կը գրէին :

— « Հիթլեր կը նմանի այն ծերացած պարոններուն, որոնք ջղային հիւանդութեանց դարմանատուն մը մէջ, մեծ լրջութեամբ կը յայտարարեն, թէ իրենք թագաւոր են, կայսր են, պապ են, կամ Յիսուսը » :

Նախագահ Նասր, բազմիցս յայտարարած, կրկնած եւ ձայնասփռած է թէ ինք հաւատարիմ՝ կը հետեւի «Յեղափոխութեան մը փիլիսոփայութիւնը» իր գրած գրքին մէջ մշակուած քաղաքականութեան, որ հետեւեալն է :

Ա.— Իրականացնել բոլոր արաբական երկիրներու միութիւնը միակ հանրապետութեան մը մէջ :

Բ.— Ազատագրել Հիւսիսային Ափրիկէն եւ արաբացնել զայն :

Գ.— Միացնել իսլամական աշխարհը ու հիմը դնել համիսլամական մեծ դաշնակցութեան մը :

Այս ծրագիրները, որքան ալ յանդուգն եւ անիրականալի նկատուին, անժխտելի է որ արաբ աշխարհի ժողովուրդները միահամուռ՝ կը ձգտին այս նպատակին ու կը խանդավառուին այս ծրագրով : Եւ պէտք չէ զարմանալ. որ Նասր, առաջին առաջնորդը համարաբական միութեան, այնքան ժողովրդականութիւն եւ հմայք չահի :

Յաջողութեամբ իրագործելէ ետք Սուրիա – Եգիպտոս – Եմէն միութիւնը, իր իշխանութիւնը բաւական զօրացած կը նկատէ, Արեւմտեան դիւանագիտութեան հետ նոր սակարկութեանց սկսելու եւ այլ նուաճումներ կատարելու համար :

Մօտիկ ապագայի մը մէջ, ան ի վիճակի պիտի ըլլայ նոյնիսկ հետեւեալ առաջարկը ընելու Արեւմուտքի.—

— « Յանձնեցէք ինծի Յորդանանը եւ Լիբանանը, եւ ես յանձն կ'առնեմ պաշտպանել ձեր քարիւղի շահերը, մասնաւորաբար նաւթուղիները, եւ չխանգարել ձեր քարիւղատար նաւերուն ազատ անցքը Սուէզի ջրանցքէն» :

Լաւ գիտնալով, որ Արեւմուտքը յոգնած եւ մտադրադ վիճակի մէջ է, ան արդէն իսկ կը վստահեցնէ իր շրջապատը թէ Արեւմուտքը ի վերջոյ պիտի զիջի, պայմանաւ որ մինչ այդ՝ ուժեղ անհատականութեամբ օժտուած եւ տաղանդաւոր քաղաքագէտ մը յանկարծ հրապարակ գալով չվերականգնէ զայն :

Աւելի վերջ, երբ Յորդանանի եւ Լիբանանի յարումը Արաբական Միացեալ պետութեան իրագործուի, Նասր, իր դիրքը աւելի եւս ուժեղացած նկատելով, կրնայ ընել հետեւեալ յանդուգն եւ ճակատագրական առաջարկը :

— Ի՞նչ կ'ուզէք զոհել : Իսրայէ՞լը թէ ձեր քարի՞ւղը : Պէտք է ընտրել :

Եւ այսպէս, յաջորդական սպառնալիքներու ճնշիչ մթնոլորտի տակ, Արաբ Միացեալ Հանրապետութեան առաջնորդը, կրնայ առանց մեծ դժուարութեանց, տարածել իր շարժումը՝ դրացի Արաբ երկիրներէն ներս, նոր թափ եւ յեղափոխական ոգի տալ անոր ու ժողովրդական ուժեղ ճնշումի տակ իրագործէ Իրաքի եւ Արաբիոյ յարումը :

Այն ատեն, ինչպէս յաճախ ըսած է իր մտերիմներուն, նախագահ Նասր կրնայ եզրակացնել :

« Այնքան ատեն, որ Արեւմուտքը կառավարուի իր ներկայ վարիչներով, ան ի վերջոյ պիտի լքէ Իսրայէլը, զայն սեղմելով 1947ի սահմաններուն մէջ, եւ իմ Արաբ Միացեալ Հանրապետութիւնս պիտի դառնայ Արեւելեան Միջերկրականի ամէնէն ուժեղ իշխանութիւնը » :

Այսպէս, եթէ իրականանայ համարաբական միութիւնը ամէնէն ուշ երկու տարուան ընթացքին, ինչպէս կը յուսան Գահիրէի եւ Դամասկոսի մէջ, Արեւմուտք՝ ի վերջոյ պիտի համակերպի ու ճանչնայ արաբական այս հանրապետութեան գոյութիւնը եւ ուժը :

Այդ պարագային, դրացի իսլամ երկիրները ինչպէս Փաքիստան, Պարսկաստան եւ Թուրքիա, կամաց կամաց եւ առանց աղմուկի պիտի լքեն ամերիկեան պլոքը ու պիտի որոշեն հետեւիլ դրական չէզոքութեան քաղաքականութեան, բոլորուած Նեհրու – Նասր առանցքին շուրջ :

Ինչ նպաստաւոր եւ հոյակապ դոյավիճակ Մոսկուայի համար, որ քաղաքական եւ դիւանագիտական ամէն միջոց ի գործ պիտի դնէ, իր հովանիին տակ առնելու համար այս հսկայ միութիւնը :

Սակայն, սխալ է կարծել, որ Նասր, պիտի երթայ «մինչեւ ծայր» յարձակելով արեւմտեան բոլոր դիրքերուն վրայ : Ան որոշած է յառաջանալ հանգրուան առ հանգրուան ու պիտի զգուշանայ անմիջապէս բանալ իր խաղաթուղթերը : Մանաւանդ, երբեք պիտի ձեռնարկէ քարիւղը ազգայնացնելու անխորհուրդ քայլին : Որովհետեւ այս պարագային, ընդմիշտ պիտի կորսնցնէ Արեւմուտքի հետ սակարկելու իր ամէնէն յաղթի խաղաթուղթը :

Մինչեւ Արեւելքի Համարաբական միութիւնը իրագործելէ ետք նախագահ Նասր պիտի դառնայ դէպի Հիւսիսային Ափրիկէ, ուր Լիպիան, Թունուզը, Ալժերիան, Մարոքը, Սուտանը եւ Սոմալին, արաբական շրջաններ են, եւ անոնց Միութիւնը կը կազմէ իր մշակած քաղաքականութեան Բ. մասը :

Բայց կանխահաս է առայժմ կարծել, որ վարպետ Նասր ձեռնարկէ իր ծրագրին երրորդ մասին իրագործման : Այսինքն համիսլամական Միութեան կազմութեան :

Այս պարագային, հարկ է պահանջել Խ. Միութեան իսլամ հանրապետութիւններու ազատագրումը, բան մը, որուն ի վիճակի չէ ձեռնարկել, գէթ ներկայիս :

Որովհետեւ, Արաբ Միացեալ Հանրապետութեան նախագահին համար, տակաւին կանուխ է այս ծրագրով զբաղիլ, չճակատելու համար Խ. Միութեան հետ, երբ տակաւին լուծուած չեն իր վէճերը Արեւմուտքի հետ : Կարելի չէ յարձակիլ միաժամանակ երկու պլոքներու դէմ, երբ մինչեւ հիմա, այս հակամարտ ուժերու միջեւ մղուած պաղ պատերազմը այնքան արդիւնաւոր եղաւ իրեն :

Ցատկանշական է սակայն Նասրի եւ իր շքախումբին Խ. Միութեան այցելութիւնը :

Արդարեւ, այս այցելութիւնը միայն Մոսկուա պիտի չըլլայ, այլ՝ Արաբ Միացեալ Հանրապետութեան ղեկավարները պիտի այցելեն նաեւ Կեդրոնական Ասիոյ բոլոր իսլամական հանրապետութիւնները, Թիւրքմէնիստանէն մինչեւ Տաճիկիստան :

Հարց է թէ այս հանրապետութեանց դռները որո՞ւ փափաքին վրայ բացուած են :

Գնդապետ Նասրի՞ խնդրանքով թէ նոյնինքն Խրուշչեւի առաջարկին վրայ :

Եթէ իսկապէս խորամանկ Խրուշչեւի ինքնաբուխ յղացումն է այս, կարելի՞ է եզրակացնել, թէ Կրեմլին մօտ ապագային աշխարհը դնէ մեծ եւ տարօրինակ անակնկալի մը առջեւ, յանկարծ առաջարկելով. Խ. Միութեան իսլամ հանրապետութեանց դաշնակցային յարումը Արաբ Միացեալ Պետութեան :

Քանիերորդ դարու այս տարօրինակ դիւանագիտութեննէն կարելի է յուսալ ամէն անակնկալ, մանաւանդ՝ Խրուշչեւէն :

ՆՇԱՆ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ԱԶԳԵՐՈՒ ԹԱՏՐՈՆԸ

ՓԵՔԻՆԻ ՕՓԵՐԱՆ

Ինչպէս նախընթաց բոլոր տարիները, Ազգերու Թատրոնի հիմնադրութեան առաջին օրերէն իսկ, Փեքինի Օփերան յաջողած էր իր գեղարուեստական բացառիկ ելոյթներով հմայել Փարիզի հասարակութիւնը :

Այս տարուան յաջողութիւնը կարելի է աննախընթաց նկատել, վասնզի Սառա Պեռնարի բեմին վրայ չինացի արուեստագէտներուն ութ օրուան ներկայացումներուն տեղերը այժմէն արդէն գրաւուած են :

Ի՞նչ է Փեքինի Օփերան :

Անիկա որեւէ նմանութիւն չունի Արեւմտեան երկիրներու Օփերա անունով մկրտուած բեմերուն հետ :

Առ հասարակ, գիտենք, որ Օփերաներուն մէջ տիրապետող տարրը երգն ու երաժշտութիւնն է : Մինչդեռ Փեքինի Օփերային մէջ միայն երգն ու երաժշտութիւնը չեն որ կը կազմեն գլխաւոր առանցքը իրենց գործունէութեան :

Աւելի շուտ, այս օփերան նմանութիւն ունի կատարեալ թեքնիքով մը հրապարակ դրուած կրկէսի մը, ուր հանդիսատեսը ներկայ կ'ըլլայ արտակարգ ճարտարութեամբ մը եւ համաչափ արագութեամբ մը ի գործ դրուած զանազան բեմական անցքերու :

Երգ, երաժշտութիւն, պար, մնջկատակ, մարզական խիզախ արարքներ, ձեռքի ճարպիկութիւններ եւ տակաւին ուրիշ խելքի պտոյտ պատճառող ցուցադրութիւններ են որ կը պարզուին Փեքինի Օփերային ներկայացումներու ընթացքին, սակայն այս բոլորը կը գործադրուին այնպիսի նուրբ ճաշակով մը, գեղարուեստական այնպիսի նորադոյն ըմբռնումով մը որ ուղղակի ապշանք կ'առթէ հանդիսատեսին :

Փեքինի Օփերային նուագախումբը կազմուած է հնդեակէ մը, որուն երաժշտական գործիքները շատ հեռու են նմանութեան որեւէ եզր ունենալէ մեր օրերու երաժշտական կատարելութեան հասած գործիքներուն հետ :

ՀԱԼՈՂ ՍԱՌՈՅՑԸ

(ՄԵՐ ԴՐԱՑԻՆԵՐԸ)

Անոնք պնակը վերադարձուցին տիկ. Լարաընի կողմէ «յատկապէս մեզ համար պատրաստուած» մէկ կարկանդակով, որուն դէմ, մենք, տակը չմնալու համար անոնց սենի մը բազլաւա ղրկեցինք :

Այսպիսով անոնք մեր բոլոր անուշեղէններուն եւ համադամ կերակուրներուն համը նայեցան, մենք ալ՝ անոնցը :

Մեր մէկ ոտքը անոնց տունն էր, եւ անոնց մէկ ոտքը՝ մեր տունը :

Սարփինայի կանանչ շուքին տակ ես Մր. Լարաընին նարտ ու պեզիկ խաղալ սորվեցուցի, իսկ ան ինծի պրիճ ու փիտնաքլ, որուն վարպետն էր :

Ցեռոյ աշունն եկաւ ու տերեւաթափը սկսաւ : Ջարտախին վրայ չհաւաքուած խաղողին ողկոյզները դեղնեցան, քաղցրացան ու չամիչ դարձան : Մեր ու անոնց պարտէզին կարմրալանջերը, այդ մեղրահամ հատիկներով պարարտացած, օր մը թեւ բացին ու գացին հարաւ :

Առտու մըն ալ, քունէս արթննալով, երբ պատուհանէն դուրս նայեցայ, թանձր եղեամ էր իջած կտուրներուն վրայ : Զարմացայ : Իրիկունը, պառկած ատենս, երկնքին աստղերը մեծ էին ու փայլուն : Կը յիշեմ, որ դէմքս անոնց դարձուցած ու սիրտս յուզումէս տրոփուն՝ մտածեցի երկար : Ամէն անգամ, երբ կը նայիմ աստղազարդ երկնքին կամ լերան մը կատարէն կը դիտեմ լուռ ոտքերուս տակ փռուող դաշտանկարը, կը մտածեմ արարչագործութեան, կեանքի ու մահուան մասին, եւ սիրտս արագ կը բաբախէ : Երէկ գիշեր, երկնքի խոր ու մութ կապոյտը ծակծկող աստղերը դիտելով՝ մտածեցի, որ այդ անթիւ աստղերուն շուրջ ուրիշ տեղ մըն ալ կրնայ կեանք ըլլալ... Երկրի վրայ կեանքի ծագման նպաստող պայմանները կրնան ըլլալ ուրիշ տեղ մըն ալ, եւ այդ բիւր աստղերուն շուրջ թաւալող մոլորակներէն մէկուն կամ միւսին վրայ եւս թերեւս մարդիկ կամ կենդանիներ կ'ապրին : Թերեւս ճիշդ այս պահուս անոնցմէ մէկուն վրայէն ինծի նման աննշան մահկանացու մը կը նայի մեր կողմը ու ինծի պէս կը մտածէ .

« Ուրկէ՞ եկանք, ո՞ւր կ'երթանք ...»

Թերեւս աստղագէտ մը իր դիտակը այս պահուս ուղղած է մեր վրայ ու ճիգ կ'ընէ թափանցելու մեր երկրին գաղտնիքին :

Մենք՝ հոս ապրողներս բան մը գիտե՞նք, որ ան չգիտնայ... Ծուխը ընտելացնելով իրենց խրճիթին կամ քարայրին դուռը կապող մեր նախահայրերը՝ բնութեան ուժերը կը պաշտէին իբրեւ Աստուած : Մեր բրածն ի՞նչ է : Մենք ինչո՞վ տարբեր ենք անոնցմէ... Կանք, կ'ապրինք, կ'ուտենք, կը խմենք, կը քնանանք, կը սերնդագործենք, որ մեր տեսակը շարունակուի : Բայց ինչո՞ւ, ի՞նչ օգուտ այս բոլորէն ...

Մեզմէ վերջ ու վերջիններէն աւելի վերջ եկողները կուգան եւ կ'անցնին՝ առանց կամ նուազ չափով մեզ նման ապրելով : Բայց ի՞նչ կ'ըլլայ մեր հոգին, կ'ըլլան մեր բոլորին հոգիները՝ մեր մարմնին որդերու կեր ըլլալէն վերջ ..

Մեզի չափ ու թերեւս մեզմէ աւելի որդերը անմահ են, քանի որ մինչեւ մեր մահը, պարտուած ըլլալով հանդերձ, կեանքի կուգան մեր մարմնին հողը դըրուելէն անմիջապէս վերջ : Անոնց մեր հաչիւր մաքրելէն վերջ, այս բոլորէն բան մը կը մնա՞յ ...

Ինչո՞ւ մեր անմահութեան ձգտումը : Որեւէ հիմ կամ արմատ ունի՞ : Ո՞վ դրած է անոր սերմը մեր գանկին ու մտածման մէջ... Մեր չկերած, չճանչցած մէկ պտուղին չենք ցանկար : Իսկ եթէ կը ցանկանք այն, ուրեմն ան գոյութիւն ունի : Բայց ո՞վ է տեսած, ո՞վ է ապրած զայն : Ո՞վ է լուր բերած Անդենականէն ...

Արդեօք մեր ապրած կեանքի օրերուն անմահ մէկու մը, բանենք՝ Աստուծոյ ծառայութեան մէ՞ջ ենք, եւ ատի՞կ է որ կուգայ մեր անմահութեան ձգտումը ...

ԱՐԱՄ ՀԱՅԿԱԶ

(Ե Շար.)

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՍԳԱՏՕՆԸ ՊՈՐՏՕՅԻ ՄԷՋ

ՊՈՐՏՕ, (Յատուկ) — Ապրիլեան Եղեռնի 43րդ տարեդարձին յարգանքի տուրքը բերաւ Պորտոյի Հայութիւնը իր մեծ մասով:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Պորտոյի Մուրատ խումբին, 1915ի արհաւիրքի սգատօնը տեղի ունեցաւ ֆրանսացի կղերականներու սրահը: Բեմին կեդրոնը «Յարգանք Հայ Նահատակներուն» վերտառութիւնը, որուն քով՝ ֆրանս. դրօշակը եւ հայկական եռագոյնը երիզուած սեւ ժապաւէնով:

Բացումը կատարեցին Նոր Սերունդականները՝ «Տէր կեցո դու զհայս»ով, — Օր. Ե. Քէնտիրեանի ձայնը թախծութեամբ համակեց ներկաները: Ընկ. Կ. Տօնէրեան նկարագրեց թէ ճիւաղը ինչպիսի նենգութեամբ յափշտակեց ստեղծագործ հայ միտքը եւ հրէշօրէն յօշոտեց Հայութեան փառքն ու պարծանքը: Դարաւոր անցեալ եւ մշակոյթ ունեցող խաղաղ ժողովուրդ մը խողխողեցին: Ապա թուեց թէ երգ չունեցող գազան մարդիկ ուզեցին փշրել հայ քնարը, երբ տարին մեր անմահ Կոմիտաս վարդապետը, քուրմը եւ խորհուրդը հայ երգին: Երբ ան տեսաւ իր ցեղին անճիտումը եւ խաչելութիւնը՝ միտքը սրտէն առաջ գերեզման իջաւ: Նախագահի առաջարկին վրայ ներկաները վայրկեան մը յոտնկայս հաղորդուեցան մեր անմահ Նահատակներու խնկելի յիշատակով: Ընկեր Պետրոս Քէնտիրեան մեներգեց «Տէր Ողորմեա»ն: Մեներգեցին Օր. Օր. Աստղիկ Հայլաճեան «Հովերն առան», Արաքսի Հայլաճեան «Մշոյ Ողբը» եւ Ե. Քէնտէրեան «Սուգ Մայր Հայաստանի»: Ապրումով արտասանեց Պ. Ս. Խանզէտեան Սիամանթոյի «Ափ մը մոխիր»ը: Ուղերձ մը կարդաց Յ. Քէնտէրեան, ջութակով նուագեց Ս. Տօնէրեան «Մայր Արաքսի»: Նոր Սերունդականները խումբով երգեցին «Ողերգ Նահատակաց»ը, «Հով արէք»ը մեներգեց ընկեր Պ. Քէնտէրեան:

Մուրատ խումբի կողմէ խօսեցաւ ընկ. Ա. Քէնտէրեան. — Հայ ժողովուրդը 43րդ տարին է որ կ'ոգեկոչէ իր նահատակներու սրբազան յիշատակը հրապարակային հանդիսութիւններով: Ապրիլ 11 – 24ի աւելի քան մէկ միլիոն մարտիրոսներու խորհուրդը մեծագոյնն է մեր տօներուն: Եթէ մեր հայրենիքին մէջ արգիլուած է սգահանդէսը՝ թող մեզ հանդիստ ձգեն, աշխարհական թէ եկեղեցական, որպէս զի տարին օր մը մեր նահատակներով վերապրինք, որպէսզի մեր զաւակները անկեղծ նուիրումով, զոհաբերութեամբ եւ հայութեան յարութեան հաւատքով շարունակեն այն վսեմ գործը, որ մեր մեռելներուն ձգտումն էր:

Ապա թուեց թէ Հայութեան սրածման դաժան օրերուն, հայ դիմադրական բազուկը դիւցազնական կեցուածք ունեցաւ, Տարօնի, Վասպուրականի, Եդեսիոյ, Շ. Գարահիսարի, Մուսա Տաղի եւայլ վայրերու մէջ, չշմեցնելով դահիճը: Իսկ երեք տարի վերջ Սարտարապատի ահեղ ճակատամարտը փառապսակը կազմեց Հայութեան, պանծալի թուականը, խարիսխը մեր պետականութեան եւ ապագայ կորիզը դարաւոր մեր հայրենիքին: Խօսքը ուղղելով երիտասարդութեան. — սիրեցէք մայրենիքը, հայրենիքը, գուրգուրացէք մեր ազգային սրբութիւններուն վրայ, յարգեցէք մեր բիւրաւոր նահատակները:

Փակումը կատարուեցաւ Նոր Սերունդականներու Ապրիլեան Նահատակներուն խմբերգով, ղեկավարութեամբ Օր. Շ. Քէնտէրեանի:

ՋԱՒԿԱՐԱՑԻ

«Սենեակի երաժշտութեան» սիրահարները ափ ի բերան են մնացած ի տես չինական նուագախումբին. — Սրինգ մը՝ զուգահեռական ձեւով, որ հեռաւոր նմանութիւն մը կը բերէ Պրըթանիոյ Պինիուին հետ, չինարէն Սօնա կոչուող անբացատրելի գործիք մը, խոշոր թմբուկ եւ երկու փողեր կը կազմեն ամբողջ նուագախումբը: Այս պարզ, անպաճոյճ եւ գրեթէ նահապետական գործիքներու ամբողջութենէն, սակայն, չինացի արուեստագէտները կը յաջողին դուրս բերել երաժշտական այնպիսի քնքոյշ խաղեր, որ ինչպէս ըսինք, երաժշտասէրներուն կ'առթէ ապշանք եւ հիացում:

Պարարուեստին մէջ եւս, Չինացիները արտակարգ ճկունութեամբ եւ խիզախ յանդգնութեամբ մը ի յայտ կուգան: Համաչափ ու ներդաշնակ շարժումներով յաճախ կը դառնան հոլի մը նման, կը թռչին երկինք ու վար կ'իջնեն միշտ համաչափ ու ներդաշնակ, եւ ապա յանկարծ, մոռցած պահ մը իրենց խոլ թափը, կը սկսին հեզասահ ընթացքով մը նազելաճեմ ընթանալ, նման կարապներու՝ որոնք կը սահին խաղաղ ու անդորր ջուրերուն վրայ:

Ֆրանսական մամուլը հիացական տողերով կ'արտայայտուի Փեքինի Օփերայի ընդհանուր կազմին մասին:

Գեղարուեստի քննադատներէն մէկը կը գրէ. — «... Ներկաներէն մէկը բացագանչեց՝ ինծի այնպէս կը թուի թէ Միջին դարուն մէջ կը գտնուինք: Ո՞ւր է մնացած յառաջդիմութիւնը: Սակայն, այս խօսքերը արտասանողն իսկ համոզուած է որ Փեքինի Օփերան միջնադարեան կեղեւին տակ թաքնուած ունի նորագոյն օրերու յառաջդիմութեան ակնբախ փաստեր»:

Եւ քննադատը կը վերջացնէ իր խօսքերը հետեւեալ սրամիտ եւ խիստ յատկանշական տողերով, որոնք մեծագոյն գնահատանքը կրնան համարուիլ, ուղղուած չինացի արուեստագէտներուն. —

«Ափսո՜ս որ, Մարքիզ մը Կուէվաս եւ Սերժ Լիֆար ներկայ չէին, որովհետեւ եթէ հոն ըլլային պիտի կրնային սուսերամարտի դասեր ալ առնել ...»:

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ ԱՆԿԷՆԻ ՄԷՋ

●

Ֆ. Կ. Խաչի տարեկան հանդէսը տեղի ունեցաւ Անկէնի քաղաքապետարանի գեղեցիկ սրահին մէջ, սիրայօժար մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի Առնուվիլի «Կառվարենց» խումբին առաջնորդութեամբ, Պ. Օննիկ Ալթունեանի:

Փիղարոյի ընտիր նուագախումբին երաժշտութեամբ հանդէսը բացուեցաւ պարերով, երիտասարդ զոյգերու մասնակցութեամբ:

Գեղարուեստական բաժինը մէջ ընդ մէջ տեղի ունեցաւ, փոքրիկն Ժան-Քլոտ իր յաջող ֆանթէզիներով ոգեւորեց հանդիսականները:

Նոր Սերունդի երիտասարդներէն խումբ մը հայրենաշունչ երգեր երգեց:

Պատանի Պառւեանը եւ Ժ. Պալանցեան յաջող կերպով ներկայացուցին «Դղումի վաճառականը», զուարթացնելով ներկաները:

Անկէնի քաղաքապետի օգնական Մատամ Օպէն ներկայ էր իր զաւկին հետ, նոյնպէս «Լ'էքօ տ'Անկէն Մոնմորանսի»ի եւ «Լ'Ավընիր» թերթերու խմբագրապետները, որոնք ջերմ հետաքրքրութիւն ցոյց կուտան միշտ մեր միութեան հանդէպ:

Պ. Օննիկ Ալթունեան Անկէնի մասնաճիւղին կողմէն ուղերձ մը կարդաց ի յարգանս՝ Անկէնի, Տէօյի եւ Մոնմորանսիի քաղաքապետներուն եւ տեղական իշխանութեանց, երախտագիտութիւն յայտնելով տարիներէ ի վեր իրենց ցոյց տուած բարեացակամութեան եւ գնահատանքին համար:

Կարդաց սոյն երեք քաղաքապետներուն եւ Մոնմորանսիի փոխ քաղաքապետին նամակները, որոնք շնորհակալութիւն յայտնելով եւ յաջողութիւն մաղթելով մեր ձեռնարկին, ցաւ կը յայտնէին որ լուրջ արգելքներով պիտի չկարողանային ներկայ գտնուիլ:

Երգիչ Պ. Պօղոսեան իր հնչեղ եւ գեղեցիկ ձայնով հմայեց հայ հոգիները եւ փոխադրեց մեզ հեռու առօրեայ կեանքի հոգերէ:

Նորահաս եւ շնորհալի պարուհի Օր. Թերեզա Քէօշկէրեան, ուշադրաւ էր իր հայկական դասական պարերով եւ շքեղ տարազներով: Բեմը լուսաշող պատկեր մը կը ներկայացնէր օրիորդին իսկապէս թովիչ պարերովը, ինչպէս պարիկներու աշխարհի մը մէջ:

Գեղարուեստական բաժինը եւ պարահանդէսը մեծ ոգեւորութիւն ստեղծեցին ներկաներուն մէջ եւ կէս գիշերին մօտ մեկնեցան հիւրերը գեղեցիկ օր մը ապրած ըլլալու գոհունակութեամբ:

ԽԱՉՈՒՀԻ

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ հայաշատ երկու կեդրոններուն մէջ՝ Սոֆիա եւ Ռուսէ, Ապրիլեան Եղեռնի 43րդ տարեդարձը տօնուած է Ապրիլ 27ին:

ԳԱՀԻՐԷԻ «Յուսաբեր» թատերասրահին մէջ Ապրիլ 24ին տօնակատարուած է Ապրիլեան Եղեռնի սգատօնը, հոծ բազմութեան մը ներկայութեան: Նախագահած է ընկեր Գ. Նիզիպլեան: Եղած են բանախօսութիւններ եւ գործադրուած է գեղարուեստական պատշաճ յայտագիր մը:

ՊԷՅՐՈՒԹԻ Ամերիկեան համալսարանին մէջ Մայիս 9 – 11 տեղի պիտի ունենայ բժշկական համագումար մը, մասնակցութեամբ՝ Ամերիկայի, Անգլիոյ, Ֆրանսայի, Քանատայի, Գերմանիոյ, Իրանի, Թուրքիոյ, Յունաստանի եւ այլ երկիրներու մեծագոյն բժիշկներուն. բժշկապետ Հրանդ Չաղլասեան, որ քանիցս ներկայացուցած է Լիբանանը՝ միջազգային համագումարներուն, պիտի նախագահէ Պէյրութի բժշկական այս մեծ համագումարին:

ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ մէջ Մայիս երկուքին Հայ Գրականութեան Բարեկամները կազմակերպած են դասախօսական երեկոյ մը, ուր խօսած է դերասան Եդուարդ Զափրաստ, նիւթ ունենալով՝ «Հայ Թատրոն»ը:

ԼՈՆՏՈՆԻ Ֆապըր էնտ Ֆապըր հրատարակչականը այս գարնան լոյս պիտի ընծայէ Ուիլ. Սարոյեանի «Հայրիկ, խենթ ես դուն» ինքնատիպ գիրքը:

ՖԻԼԱՏԵԼՖԻՈՅ մէջ հայ երիտասարդ մը՝ Բագարատ Կիրակոսեան, կ'աշխատի ամերիկեան միջերկրային հրթիռներու պատրաստութեան մէջ: Ամերիկեան մամուլին համաձայն հայ երիտասարդը մասնագէտ է հրթիռներու յառաջամասի շինութեան:

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ շարժանկարի եւ թատրոնի աշխարհին մէջ Պաք Քարթալեան ըսկսած է մեծ յաջողութիւններ արձանագրել. վերջերս պատրաստուած «Հերոսը տուն կը դառնայ» ժապաւէնին մէջ կը կատարէ գլխաւոր դերը:

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Արման Մասիս այս տարի եւս շահած է Պրիւսէլի Մոնէի մեծ թատրոնի պարահանդէսին առաջին մրցանակը՝ ներկայացնելով ԺԸ. դարու «Օրլօժէօր» մը: Հինգ տարուան ընթացքին չորրորդ անգամն է որ կը շահի ծպտումի առաջին մրցանակը:

Միւս կողմէ երկուշաբթի Մայիս 5ին Փարիզի Մուլէն Ռուժի մէջ բացումը կատարուեցաւ Թուլուզ – Լոթրէք սրահին, ընդունելութեան հրաւիրուած էր նաեւ Ա. Մասիս, իբրեւ կնքահայր, նկատելով որ 1954ին, ծպտուելով յաջողութեամբ ներկայացուցած էր մեծ նկարիչը:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (186)

ԿԱՅԾԵՐ

Բ. ՀԱՏՈՐ

Բ.

ԱՍԼԱՆԸ ՈՐՊԷՍ ԲԺԻՇԿ

Փոքրիկ աշակերտը վեր կացաւ նստած տեղից, երկու ձեռքերը միմեանց վրայ կպցրեց կուրծքին, երկու անգամ հազաց եւ, անմեղ աչքերը պլշացնելով, կարդաց, «ամէն յաւիտեանս փառք եւ զօրութիւն եւ արքայութիւն է քո գի»...

— Բաւական է, — ընդհատեց Ասլանը.

— Այս անգամ սատանայէն հանգիստ թողեցէք:

Երեւի, պատուելին գոհ մնաց այդ հարցաքննութեամբ. նա ցոյց տուեց մի այլ աշակերտ, ասելով.

— Տեսնո՞ւմ էք, պարոն, այդ փոքրիկին, այնպէս լաւ սերտել է «Հաւատամք»ը, որ գիտէ՝ նրա մէջ քանի այբ կայ, քանի բէն կայ, — մի խօսքով բոլոր տառերը գիտէ, պարոն, եւ բլբուլի պէս պատասխան կը տայ:

— Երեւի, դուք թուաբանութիւնը այդ եղանակով էք սովորեցնում, — նկատեց Ասլանը:

— Ոչ, պարոն, — ասաց պատուելին խորհրդաւոր ձայնով եւ, միեւնոյն ժամանակ, մի թթու ժպիտ երեւաց նրա թօշնած դէմքի վրայ: — Այստեղ ուրիշ իմաստութիւն կայ ...

Ես իսկոյն յիշեցի, թէ ինչպէս տէր Թօդիկը ստիպում էր մեզ սովորել, թէ քանի անգամ կրկնւում է Աստուծոյ անունը «Շնորհեա»ի մէջ, եւ միշտ խոստանում էր բացատրել մեզ մի խորհրդաւոր գաղտնիք, որ թաքնուած էր այդ կրկնութիւնների մէջ: Բայց նա ոչինչ չը բացատրեց մեզ: Այսպէս էլ Սիմոն պատուելին մեզ չասաց, թէ ինչ «իմաստութիւն» կար «Հաւատամք»ի այբուբենի թուերի մէջ:

Այնուհետեւ պատուելին առաջարկեց իր աշակերտներին զանազան այսպիսի հարցեր.

— Պետրոս, այն ո՞վ էր, որ երկու անգամ ծնուեց մի անգամ մեռաւ:

— Յովնան մարգարէն, վարժապետ:

— Թորոս, այն ո՞ր անասունն էր, որ մարդու լեզուով խօսեց եւ հրեշտակի ձեռքով սուր քաշեց:

— Բաղաամի էշը, վարժապետ: —

— Մարտիրոս, այն ո՞ր թռչունն էր, որին անիծեց Սողոմոն իմաստունը:

— Ճնճղուկը, վարժապետ:

— Ստեփան, այն ի՞նչ պտուղ էր, որ Ադամը կերաւ մերկացաւ, Եւան կերաւ խենդացաւ:

— Թուզը, վարժապետ:

— Տեսնո՞ւմ էք, պարոն, — պատուելին դարձաւ դէպի Ասլանը, ինչպէս բուլբուլի պէս պատասխան են տալիս: — Այդ միջոցին թթու ժպիտը դարձեալ յայտնուեցաւ նրա դէմքի վրայ եւ կարմիր աչքերի կարմիր կոպերը խիստ ծիծաղելի անկիւններ կազմեցին: — Իմ աշակերտները ամբողջ աշխարհում գովուած են, պարոն, այս քաղաքի մէջ իմ աշակերտները առաջիններն են համարւում, Պարոն. ոչ տէրտէր կարող է նրանց հետ խօսել եւ ոչ վարդապետ. այնպիսի հարց կը տան, որ կապուած կը մնան: Նորին սրբազնութիւնը հիացած է իմ աշակերտներով. ամիս չի անցնի, որ Նորին սրբազնութիւնը ոտքը ներս չը դնէ իմ դպրոցի շէմքից: Ահա այդ թանաքամանը Նորին սրբազնութիւնն է ընծայել ինձ, պարոն:

Վերջին խօսքերով պատուելին կամեցաւ ուշադրութիւն դարձնել իր թանաքամանի վրայ, այդ պատճառով ձեռքը տարաւ դէպի ուռած փորը:

— Այլ եւս ի՞նչ են սովորում, — հարցրեց Ասլանը:

— Մինչեւ ճաշ ուսում են ստանում, սովորում են գրել, կարդալ եւ զանազան իմաստութիւններ, իսկ ճաշից յետոյ սովորում են քաղաքավարութիւն, մարդավարութիւն, — այդպիսի բաներ:

Այս անգամ պատուելին, որ բոլոր խօսակցութեան ժամանակ մոռացել էր իր կարմիր քիթը, ձախ ձեռքի ցուցամատը տարաւ դէպի ձախ կողմի պնչածակը եւ սկսեց քչփորել, կարծես, այնտեղ մի բան նեղացնում էր նրան: Յետոյ, կամենալով քաղաքավարութեան մի քանի օրինակներ ցոյց տալ, դիմեց աշակերտներից մէկին, ասելով.

— Ապա, Օհանիկ, պարոնին մէկ պատիւ տուր:

Աշակերտների միջից դուրս եկաւ մի թզաչափ երեխայ, կանգնեց Ասլանի առջեւ եւ, երկու ձեռքերը դնելով միմեանց վրայ, փոքրիկ ափերը բաց արեց, մեկնեց դէպի Ասլանը: Բայց Ասլանը չգիտէր ի՞նչ անել: Պատուելին ժպտելով նկատեց, որ ձեռքը դնէ աշակերտի ափի մէջ: Ասլանը կատարեց նրա պատուէրը: Փոքրիկ Օհանիկը, նրա աջը երկու ափերի մէջ բռնած, նախ տարաւ դէպի շրթունքը, համբուրեց, յետոյ տարաւ դէպի ճակատը, դրեց գլխի վրայ:

— Ապա, Աւագ, պարոնին գլուխ տուր, — պատուելին դարձաւ դէպի մի այլ աշակերտ:

Բայց Ասլանը թոյլ չտուեց, ասելով, որ չանհանգստացնէ աշակերտներին:

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

նասփիւռը եւ կարգ մը թերթեր արձագանգ կը հանդիսանային արդէն իսկ «հաւանական» կառավարութեան մը, որուն մէջ Արտաքին նախարարութեան համար երկու անուններ կան. Անթուան Փինէ (անկախ) եւ Շնեթէր (Ժողովրդական Շարժում): Ելմտական նախարար՝ Էտկար Ֆոռ (ձախ հանրապետական), Ալժերիա՝ Ժագինօ (չափաւորական) Անդրծովեան՝ Ֆլիմլէն (Ժողովրդական Շարժում), Պատերազմական՝ Պուրժէս – Մոնուրի (Արմատական), Սահարա՝ Լուվէլ (Ժողովրդական Շարժում):

Ինչպէս կը տեսնուի, ընկերվարական երկու նախարարները՝ Արտաքին եւ Ալժերիա, կը յանձնուին Չափաւորականներու, իսկ Ժողովրդական Շարժումը կ'ունենայ 6 – 7 կարեւոր նախարարներ: Առ այժմ Փլեվէն իր կուսակցութենէն առած է մէկ նախարար՝ Հանրօգուտ Շինութեանց համար (Պոնըֆու):

× Ալժէի մէջ փարիզեան վեց օրաթերթեր գրաւուեցան աոջի առաւօտ որովհետեւ բանակին եւ ապստամբներու նախկին պարագլուխ Պելլունիի հրամանատարութեան տակ գործող «Ալժերիոյ ժողովուրդին ազգ. բանակ»ին միջեւ պատահած բախումին լուրը հրատարակած էին, թէեւ նոյն լուրը հեռասփռուած էր նաեւ Ալժէի ձայնասփիւռէն: Գրաւուած թերթերն են. Քօմպա, Լա Քրուա, Փարի-Փրէս, Լիպերասիոն, Իւմանիթէ եւ Լը Մոնտ:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Ուսանող զոյգ մը քաղաքին մէջ սենեակ կը փնտռէ, խոհանոցի դիւրութեամբ: Դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Իրենց սիրեցեալ մօր՝ Տիկին Տիրուհի Սրապեանի մահուան առթիւ Տէր եւ Տիկին Դ. Սրապեան կը նուիրեն հազար ֆր. Մշակոյթի Տան, հազար ֆր. Մշակոյթի Տան Շ. Միսաքեան սրահին, հազար ֆր. «Յառաջ»ի բարգաւաճման, նոյն առթիւ Պ. Մ. Խաչատուրեան, հազար ֆր. Մշակոյթի տան, հազար ֆր. Շ. Միսաքեան սրահին (Մշակոյթի Տուն), հազար ֆր. «Յառաջ»ի բարգաւաճման, նաեւ Պ. Կ. Ճարայեան հազար ֆր. Մշակոյթի Տան եւ հազար ֆրանք սրահին: (Մշակոյթի Տան եւ Շ. Միսաքեան սրահին գումարները ստանալ «Յառաջ»էն):

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕՐԸ
ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

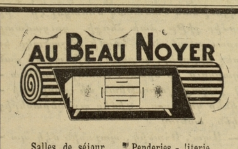
Բարձր հովանաւորութեամբ Ֆրանսական Կարմիր խաչին:

Նախագահութեամբ Ակադեմական Տօքթ. Թրէմօլիէրի:

Տեղի պիտի ունենայ 11 Մայիս, կիրակի, ժամը 14·30ին, Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ, 47, րիւ տէ զ'էքօլ, Մէթրօ Սէն Միշէլ եւ Օտէօն:

Տոմսերու գինն է 200, 300 եւ 500 ֆր.:

Ապահովել Հայ Կարմիր Խաչի կեդրոնատեղիէն, 15 րիւ Ժան Կուժօն, ինչպէս նաեւ Հայ Կարմիր Խաչի Փարիզեան շրջանի մասնաճիւղերէն:

Salles de séjour — Penderies - literie
Chambres - cosys — Cuisines laquées
Salons-tapisserie — Fauteuils-canapés-lit

ՀԱՅԵՐԷՆ ԿԸ ԽՕՍԻՆՔ
ՎՃԱՐՈՒՄՆԵՐՈՒ ՄԵԾ
ԴԻՒՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ՁՐԻ ՅԱՆՁՆԵԼԻ ՖՐԱՆՍԱՅԻ
ԱՄԷՆ ԿՈՂՄԸ

185, BD. J. JAURES
15, AV. A. MORIZET
Boulogne - Billancourt
Métro : MARCEL SEMBAT
Mol. 06-03 et 60-38

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Լիոնէն Պ. Տէրմանեան 1500 ֆրանք կը նուիրէ «Շաւարշ Միսաքեան սրահի» հիմնադրամին, անոր մահուան տարելիցին առթիւ: (Ստանալ «Յառաջ»էն):

×

Մարսէյլէն Պ. Մ. Զօրպաճեան երկու հազար ֆր. կը նուիրէ՝ Բժ. Յ. Սիվրիհիսարլեանի մահուան առթիւ:

ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԸ
ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ
24, Մայիս, Շաբաթ երեկոյ

ԱՊՐԻԼ 11/24
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Մայիս 11ին կը տօնուի նախաձեռնութեամբ Ազգ. առաջնորդարանին:

Նախագահութեամբ Կաթ. Պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆի եւ մասնակցութեամբ երեք յարանուանութեանց:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Գէորգեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ իրենց հօր՝ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԳԷՈՐԳԵԱՆի մահուան 3րդ տարեդարձին եւ մօր՝ ՆՈՒՐՀԱՆԻ ԳԷՈՐԳԵԱՆի մահուան քառասունքին առթիւ:

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները:

×

Տէր եւ Տիկին Սթաթեան եւ զաւակը կը ծանուցանեն թէ այս Կիրակի հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Փարիզի Հայոց եկեղեցին իրենց մօր՝

ՏԻԿԻՆ ՄԱՌԻ ՍԹԱԹԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ:

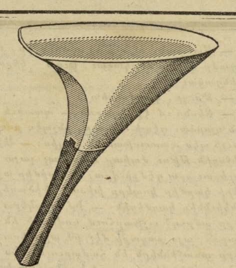
Կը հրաւիրուին հանգուցեալին յիշատակը յարգողները:

Հ. Բ. Ը. Մ. — ԼԻՈՆ

ԼԻՈՆ.— Հ. Բ. Ը. Միութեան մասնաճիւղը կը ծանուցանէ որ, միջ-մասնաճիւղային համագումարի ընթացքին, որ, տեղի ունեցաւ Մայիս 3ին, Լիոնի մէջ, Հ. Բ. Ը. Միութեան Փարիզի Եւր. Կեդր. Յանձնաժողովը երկու միլիոն ֆրանքի նուիրատուութիւն մը ըրաւ, Լիոնի նորակառոյց Ազգ. Տան սրահի շինութեան ֆոնտին:

Համագումարէն ետք տեղի ունեցաւ նաեւ, ի պատիւ Պատգ. Ժողովին հացկերոյթ մը, որ սարքուած էր Լիոնի մասնաճիւղիս կողմէ— եւ այդ առթիւ հանգանակեց 1·100·000 ֆրանքի գումար մը, ի նպաստ Ազգ. Տան սրահին: (Տես Յառաջ, Մայիս 6):

Մասնաճիւղս եւ լիոնահայ գաղութը կը յայտնեն Հ. Բ. Ը. Միութեան Փարիզի Կեդր- Յանձնաժողովին եւ նուիրատու անձնաւորութեանց իրենց երախտիքն ու շնորհակալիքը:

Նոր կատարելագործում կօշիկի կրունկներու պատրաստութեան մէջ Առաջին հայ հաստատութիւնը որ յաջողած է ձեւընկալի (մաթիէռ փլաստիք) եւ ալիւմինիոմի միացումով չինել անբեկանելի (էնքասապլը) եւ նկուն կօշիկի կրունկներ ամէն բարձրութեամբ:

Դիմել՝

VANPLAST
(Վ Ա Ն Լ Ե Ա Ն)

7, RUE GODOT DE MAUROY
Téléphone : OPEra 01-08
Առաւօտները հեռաձայնել՝ ITA 16-33
» 33-38

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Լիոնի մէջ, կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէին կողմէ:

Այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին, Սալ Իմաքիւլէ Քոնսէփսիոնի մէջ, Րիւ Տիւնուար:

Կը խօսի Միջին Արեւելքէն նոր ժամանած ծանօթ հրապարակագիր, ընկեր ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆ: Նիւթ՝ «Հայկական Սփիւռքը իր վերքերով»:

×

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԲԱՆԽՕՍՈՒԹԻՒՆ
ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Սէնթ Էթիէնի Հ. Յ. Դ. Կոմիտէի կողմէ, այս չորեքշաբթի երեկոյեան ժամը 8·30ին: Կը բանախօսէ Միջին Արեւելքէն նոր ժամանած ընկեր ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆ:

Մուտքը ազատ է:

ՍԻՐՈՎ ԿԸ ՀՐԱՒԻՐՈՒԻՔ
Հայ Երիտասարդներու Ակումբին

SURPRISE-PARTY ԻՆ

Այս Կիրակի ժամը 16էն 24

Brasserie Zimmer

PLACE DU CHATELET

ՄԱՐԶԱՀԱՆԴԷՍ

Սամուէլ – Մուրատեան վարժարանի դալարագեղ պարտէզներուն մէջ Մայիս 18ին, Կիրակի ժամը 15·30ին:

Սիրով կը հրաւիրուին յարգելի ծնողքները եւ վարժարանին համակիրները:

Մուտքը ազատ է:

SALLE GAVEAU
45, RUE LA BOETIE

RECITAL

ՍԵԴՐԱԿ ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ
ՄԱՅԻՍ 19ԻՆ ԺԱՄԸ 21ԻՆ

ՅԱՅՏԱԳԻՐ.— Մուսորսքի, Պալաքիէվ, Պախ, Շօփէն, Լիսթ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ: Կարեւոր օրակարգ:

ԱՆԻԷՌ – ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ.— Հ. Յ. Դ. «Արամ» եւ «Շաւարշ Միսաքեան» խումբերու ժողովը այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 21ին, կայարանին դիմացի սրճարանը: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արդութեան» խումբի ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները, այս Ուրբաթ ժամը 21ին, Յոյներու սրահը, ներկայ կ'ըլլայ ընկեր Կարօ Գէորգեան:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ ենթակոմիտէները.—

ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ՝ այս Շաբաթ օր ժամը 21ին:

ՋԱՒԱՐԵԱՆ՝ այս Շաբաթ օր, ժամը 21ին:

ԱԿՆՈՒՆԻ՝ այս Շբ. օր, ժամը 21ին:

ՎՌԱՄԵԱՆ՝ այս Կիրակի, ժամը 15ին:

ԱՐԱՄ՝ այս Կիրակի առաւօտ:

Այս ժողովները տեղի կ'ունենան իրենց սովորական վայրը:

Կարեւոր օրակարգ:

Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը:

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ Է
ԻՍԻԻ ԾԱՆՕԹ ՍՐՃԱՐԱՆԸ
CAFÉ DES SPORTS
4, RUE DE LA DÉFENSE, ISSY

Ու ինչպէս անցեալին կրկին պիտի գտնէք՝

"ՅԱՌԱՋ"Ը

ԹՐԻՔՕ ԺԻՒՍՈՂ ՁԵՌՆԱՐԿՈՒՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ
ԱՆՄԻՋԱԿԱՆ ՅԱՆՁՆԵԼԻ ԺՕԺ 12 ԵՒ 14

MACHINE A TRICOTER RECTILIGNE AVEC TRANSFERT DE MAILLE — ITALBA
livrable de suite en jauge 12 et 14

REMAILLAGE CIRCULAIRE A I FIL — ITALBA

Sté. NALTA — 22, Rue de la Sablière
- G. NALBANDIAN - PARIS-14 SUF. 96-80

A LA FOIRE DE PARIS — ITALBA
Terrasse R Hall 130 Stand 130.08

ԹԱՐՄԱՑՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ՁԵՐ ԲՆԱԿԱՐԱՆՆԵՐՈՒՆ
ԳՈՅՆԵՐԸ ԵՒ ԳԵՂԵՑԿՈՒԹԻՒՆԸ

ԴԻՄԵՑԷՔ ՀԱՅԿԱԿԱՆ
ՄԻԱԿ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ

THOMLAC

16 bis, Bld. Sébastopol, Paris 4e
ANGLE RUE DE LA REYNIE

ԵՒ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐԸ
52, Rue de Chalon, Paris 12e
4 bis, rue Vaillant Couturier, Argenteuil
166, Ave. Aristide Briand, Pavillons-sous-Bois
241, rue P. V. Couturier, Alfortville

Մասնաւորաբար ձեր ճաշակին համար պատրաստուած ԸՆՏԻՐ ԽԻՂԱՆԵՐԿԵՐ որ ձեր բնակարանին ներսը պիտի զարդարեն, իսկ դուրսը պիտի պահպանեն բնութեան սպառնալիքներուն դէմ

ՆԱԵՒ ՆՈՐԱՁԱՇԱԿ ՊԱՏԻ ԹՈՒՂԹԵՐ — Linoleum, Plastique, etc.

Դիւրամատչելի գիներ եւ սիրալիր ընդունելութիւն կը սպասեն ձեզի

ԹՕՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ ԿՈՂՄԷ

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
— 17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e) —

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9ᵉ

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 10 ՄԱՅԻՍ — SAMEDI 10 MAI 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8189 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3990

ՕՐՈՒԱՆ ԽՈՀԸ

ԱՆԱԿՆԿԱԼԻ ՉԳԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Անակնկալ մը չէր համաշխարհային երկրորդ պատերազմը :

1918 Նոյեմբեր 11էն մինչեւ 2 Սեպտ. 1939 կարելի չէր եղած իրական խաղաղութիւն հաստատել Եւրոպայի մէջ :

Ֆրանսական լուրջ թերթ մը՝ Լը Թան մինչեւ նոր պատերազմի ծագումը պահած էր յատուկ սիւնակ մը, որուն խորագիրն էր «խաղաղութեան կարգադրութիւնը» :

Ուրեմն քսան տարին բաւական չէր եղած կարգադրելու առաջին աշխարհամարտին հետեւանքով ծագած բարդ խնդիրները :

« Ազգերու Դաշնակցութիւն»ը յղացուած էր նախագահ Ուիլսընի կողմէ : Սակայն Միացեալ Նահանգները առաջին օրէն չէին ուզած գործնապէս մասնակցիլ անոր, ու բաւականացած էին պարզ «դիտող» մը դրկելով :

Պրիան, Շթրէզէման, Քէլլոկ եւ ուրիշներ զանազան ծրագիրներ յղացան խաղաղութիւնը ամուր հիմերու վրայ դնելու եւ նոր պատերազմներու առաջքն առնելու համար :

Ժընեւի արիսպագոսին մէջ հողեջահ ճառեր միայն խօսուեցան եւ գեղեցիկ բանաձեւեր քուէարկուեցան :

Գերմանիա չարունակեց ապառազինուիլ : Կէօրինկ հպարտօրէն կը սոնքար, որ գերման ժողովուրդը սիրով կը զրկուի կարագէ՝ թնդանօթի յատկացնելու համար անոր տրուելիք դրամը :

Ու մինչ Ֆրանսայի մէջ շաբաթը քառասուն ժամ աշխատելու համար օրէնքներ կը քուէարկուէին, գերման բանուորը վաթսուն ժամ կ'աշխատէր :

« Միւնիխ »ը ցոյց տուաւ, որ դաշնակիցները պատրաստ չէին զէնքով արգիլելու Գերմանիոյ տիրակալական ցանկութիւնները :

Կացութեան իրաւարարն էր Խորհրդային Միութիւնը :

Դաշնակիցները կ'ուզէին զինակցիլ անոր հետ, որպէսզի Գերմանիա չհամարձակի նոր արկածախնդրութիւն մը փորձել :

Այդ նպատակով ալ դաշնակից դիւանագէտներ ու զինուորական մասնագէտներ 1939ի ամառը շաբաթներով հանդիսաւոր բանակցութիւններ կը վարէին Մոսկուայի մէջ՝ Կրեմլինի իշխանաւորներուն հետ :

Ու ճիշդ այն պահուն, երբ ամէն ոք կը սպասէր համաձայնութեան կնքումին, անակնկալ կերպով Մոսկուա կը հասնէր Ռիպէնթրոփ՝ Հիթլերի արտաքին նախարարը՝ չքախումբով մը : Ու կը ստորագրուէր 23 Օգոստ. 1939ի ծանօթ դաշնագիրը : Ամբողջ աշխարհ ապշութեան մատնուած էր :

Սթալին կ'ուզէր, որ Գերմանիա Լեհաստանի եւ արեւմտեան դաշնակիցներուն հետ պատերազմի բռնուելով տկարացնէ զանոնք եւ ինքն ալ տկարանայ, որպէսզի փորձանք չդառնայ իր գլխուն :

Առանց Խորհրդային Միութեան քաջալերութեան, Հիթլէր երբեք պիտի չհամարձակէր պայթեցնելու երկրորդ աշխարհամարտը :

Աշխարհի բոլոր համայնավարները, մէջն ըլլալով Ֆրանսայի կոմկուսն ու հայազգի կարմրակատուցները՝ Գերմանիոյ հետ էին այդ օրերուն, քանի որ անիկա դաշնակցած էր Մոսկուայի հետ ...

1941 Յունիս 22էն սկսեալ Խորհրդային Միութիւնը բնական դաշնակիցը դարձաւ արեւմտեան պետութեանց, ընդդէմ հասարակաց թշնամիին : Շա՛տ ուշ էր մնացած : Միլիոններու արիւնը պիտի խնայուէր՝ եթէ 1939 Օգոստոսին միացած ըլլար դաշնակիցներուն :

Ցաղթանակէն վերջ՝ Մոսկուա չարա –

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՓԼԵՎԷՆԻ ՀՐԱԺԱՐՈՒՄԷՆ ԵՏՔ, ՆՈՐ ԹԵԿՆԱԾՈՒ՝ ՖԼԻՄԼԷՆ

ԱՐՄԱՏԱԿԱՆՆԵՐԸ ՊԱՏՃԱՌ ԵՂԱՆ ՈՐ ՓԼԵՎԷՆ ՁԱԽՈՂԻ

Մինչեւ Հինգշաբթի ցերեկ որեւէ կասկած չկար թէ Ուրբաթ օր Փլեվէն չներկայանայ Ազգ. Ժողովին : Մինչեւ առաւօտեան երեքը անվերջ տեսակցութիւններ ունենալով Փլեվէն յաջողած էր կազմել դահլիճ մը : Անկախները չէին ուզած ընտանձնել Ալժերիոյ եւ Պատերազմական նախարարութիւններուն պատասխանատուութիւնը, այս իսկ պատճառով վերջին վայրկեանին Ազգ. պաշտպանութիւնը կը յանձնուէր Անտրէ Մորիսի (Արմատական–անջատուած), ինչ որ պատճառ եղաւ այս անպաշտօն ձախողութեան : Ծանօթ է որ Արմատականներու երկու թեւերը իրարու հետ լաւ չեն եւ լաւ աչքով չտեսան Մորիսի ընտրութիւնը :

Հինգշաբթի օր երբ ամէն ինչ պատրաստ էր եւ Փլեվէն կը սպասէր Ազգ. Ժողովի վաւերացման, տագնապը վերստին սկսաւ : Արմատականներու Քատիյաք կոմիտէն (քաղաքական բիւրօն եւ Ազգ. Ժողովի երեսփոխանները) բացառիկ նիստ մը գումարելով վերաքննութեան ենթարկեցին իրենց մասնակցութիւնը, եւ միաձայնութեամբ (91ի վրայ 91 ձայնով) որոշեցին մերժել Փլեվէնի դահլիճին մասնակցիլ :

Ուղղափառ արմատականներու այս որոշումը կը տրուի անշուշտ Մորիսի նախարարութեան պատճառով, բայց կը բացատրուի հետեւեալ ձեւով.— Տալատիէի նախագահութեան տակ հաւաքուած Քատիյաք կոմիտէն իր 91 անդամներու միաձայնութեամբ կը տեսնէ որ չեն յարգուած կուսակցութեան դրած նուազագոյն պայմանները իր մասնակցութիւնը ապահովելու համար : Շատ լաւ կը հասկնայ կացութեան ծանրութիւնը բայց չի կարծեր թէ այս պայմաններու տակ փոքրամասնութեան դահլիճ մը կարենայ գործել եւ տեւել :

Այս զեկոյցէն ետք, Փլեվէն չէր կրնար անշուշտ շարունակել եւ Ազգ. Ժողովին ներկայանալէ առաջ իսկ, ներկայացաւ Քոթիին յայտնելու համար իր նոր ձախողութիւնը :

Աննախընթաց դէպք մը՝ արդարեւ առաջին անգամն է որ նշանակուած վարչապետ մը, իր դահլիճը կազմելէ ետք կը հրաժարի Ազգ. Ժողովին ներկայանալէ առաջ :

Հինգշաբթի կէսօրէն ետք նախագահ Քոթի, երեք նոր թեկնածուներ կանչեց : Երեքն ալ արմատական՝ Պիլիէռ (նախկին դահլիճին կրթական նախարարը) յետոյ Մորիս Ֆոր եւ վերջապէս Պերթուէն : Հոս նորէն երկու աննախընթաց դէպքեր պատահեցան : Ֆորը կանչելով առաջին անգամն էր որ վարչապետութիւն կ'առաջարկուէր մէկուն որ երբեք նախարար չէ եղած : Իսկ Պերթուէնի առաջարկելով դահլիճին կազմութիւնը, Քոթի կը հեռանար երեսփոխաններէն եւ կ'ընտրէր ծերակուտական մը : Պիլիէռի մերժումէն ետք, Մորիս Ֆոր իր կարգին կը մերժէր առարկելով թէ «կացութեան ծանրութիւնը կը պահանջէ որ փորձառութիւն ունեցող մէկը ընտրուի, իմ տարիքս թոյլ չի տար», (36 տարեկան է) : Պերթուէն կը մերժէր առարկելով թէ կացութիւնը այնպէս է որ Նախագահ Քոթի կրկին Ազգ. Ժողովին պէտք է դիմէ, հոն գտնելու համար վարչապետութեան թեկնածու մը :

Ուրբաթ միայն յայտնի կ'ըլլար որ երեք մերժումներէն ետք Քոթի դահլիճին կազմութիւնը կը յանձնէր Ժողովրդական Շարժումի նախագահ՝ Փիէր Ֆլիմլէնի, որ իր պատասխանը պիտի տար Ուրբաթ գիշեր :

չար չահագործեց իր դաշնակիցներու բարեմտութիւնը : Դուրս չելաւ այն երկիրներէն, որոնք ազատագրուած էին գերմանական լուծէն՝ բոլորին միացեալ ջանքերով :

Ու ահա՛ տասներեք տարիէ ի վեր արեւմուտքի դէմ բռնած է թշնամական դիրք մը :

Ազատ աշխարհը նիւթական հսկայ զօրութիւններ կ'ընէ՝ անակնկալի չգալու համար, ինչպէս 1939ին : Արգիլելու՝ երրորդ աշխարհամարտ մը եւ թոյլ չտալու որ Կրեմլին իրագործէ «համաշխարհային յեղափոխութիւնը», որմէ չէ հրաժարած երբեք :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ԶԻՆԱԴԱԴԱՐԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

1945ի զինադադարին եւ դաշնակից բանակներուն Գերմանիոյ վրայ տարած յաղթանակին 13րդ տարեդարձը մեծ շուքով տօնուեցաւ Եչ. օր, Ֆրանսայի մէջ, երբ երկիրը կը տառապի նախարարական ծանր տագնապէ մը :

Փարիզի մէջ տօնակատարութիւնները սկսան առտուան ժամը 9.30ին, Շան զ'Էլիզէի վրայ, նախկին ռազմիկներու տողանցքով : Պատերազմի զոհերուն եւ նախկին ռազմիկներու նախարար Քինսոն, հայրենասէր կազմակերպութեանց դեկավարներուն ընկերակցութեամբ ծաղկեպսակ մը դրաւ Անծանօթ զինուորի յուշարձանին վրայ :

Մինչ այդ յատկապէս պատրաստուած հանդիսարեմին վրայ տեղ կը գրաւէին դեսպաններ, զինուորական կցորդներ եւ բարձրաստիճան այլ անձեր : Հրաւիրեալներուն մէջ կային Դաշնակից ուժերու Եւրոպայի ընդհանուր հրամանատար Նորսթատ, մարեշալ Ժիւէն, զօրավար Քաթրու եւն. :

Հանրապետութեան Նախագահ Քոթի, հրաժարեալ դահլիճին Պատերազմական նախարար Շապան–Տելմասի ընկերակցութեամբ ժամանեց հանդիսավայրը, խոնարհեցաւ Անծանօթ զինուորի յուշարձանին առջեւ, ողջունեց բարձրաստիճան անձերն ու նախկին ռազմիկները, որմէ ետք սկսաւ բանակին շքերթը :

Դրօշազարդուած Էթուալը կը յորդէր հանդիսատեսներու խուռն բազմութեամբ :

Փարիզցիք ծափողջունեցին զօրաբաժիններու ներկայացուցիչները՝ հպարտութեամբ եւ յուզումով, որովհետեւ Դաշնակիցներու յաղթանակին տարեդարձը խաղաղութեան հետ, կը յիշեցնէր նաեւ արիւն եւ աւեր :

Շքերթէն ետք, Հանրապետութեան Նախագահ Քոթի նամակ մը յղեց Պատերազմական նախարարին, ջերմօրէն շնորհաւորելով օդատորմի, նաւատորմի եւ հետեւակազօրաց ներկայացուցիչներուն տողանցքը՝ Ցաղթական Կամարին տակ :

Հինգշաբթի կէսօրէ ետք կարճ տօնակատարութիւն մըն ալ տեղի ունեցաւ ըՍթալինկրատ հրապարակին վրայ, ուր Փարիզի քաղաքապետ Լէվէք կարճ ճառ մը խօսեցաւ, յիշելով այն զոհողութիւնները՝ որ ըրին 1944 Օգոստոսին սպանուած մարտիրոսները :

Տօնակատարութիւններ եղան նաեւ Ֆրանսայի այլ շրջաններուն մէջ :

Փակ մնացին պաշտօնական հաստատութիւնները : Մեթրօն եւ հանրակառքը կը բանէին տօնական օրերու նման : Թըղթատար չկար : Թանգարանները, Պուրսը եւ Հալը փակ էին, ինչպէս նաեւ՝ դրամատուները, քաղաքապետարանները, նախարարութիւնները եւ ընկերային ապահովութեան գրասենեակները :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՔՈՓԵՆՀԱԿԻ ժողովէն ետք Ամերիկայի Արտաքին նախարար Տըլըս Փարիզ եկաւ, Մոսկուայի եւ Պոնի ամերիկեան դեսպաններուն ընկերակցութեամբ : Տըլըս երէկ բացումը կատարեց Եւրոպայի ամերիկեան դեսպաններու ժողովին եւ ճաշեց Փինոյի հետ : Կարեւոր խօսակցութիւններ կը նախատեսուին :

ՄԱՐԵՇԱԼ ԹԻԹՈՅԻ դէմ գաղափարական պայքարը սաստկացաւ համայնավար երկիրներու մէջ, Մոսկուայէն, Չինաստանէն, Հունգարիայէն եւ Մոնկոլիայէն ետք՝ Հիւս. Քորէա, Ալպանիա եւ մանաւանդ Չեխոսլովաքիա սկսան քննադատել իրենց նախկին «ընկեր»ոջ «անջատողական» ընթացքը : Ծանօթ է թէ յառաջիկայ կիրակի մարեշալ Վորոշիլով պիտի երթայ Եուկոսլաւիա. այս առիթով համայնավար կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէն գումարուեցաւ Կրեմլինի մէջ՝ որոշում մը տալու համար. Վորոշիլովի ճամբորդութիւնը պիտի յետաձգուի՞, հարց կուտան Արեւմուտքի մէջ :

ԱՏԵՆԻ անգլիական պատերազմական օդանաւերը ռմբակոծեցին Եմէնի կարգ մը շրջանները, որմէ ետք Լոնտոն դիմեց Ապահովութեան Խորհուրդին, բողոքելով թէ Եմէն նախայարձակ եղած է :

ԹՈՒՐՔԻՈՅ Նախագահ Պայար առջի օր հասաւ Արեւմտեան Գերմանիա, ուր պիտի մնայ ութ օր :

ԿԻՊՐՈՍԻ մամուլին համաձայն, հաւանական է որ Անգլիա երեք մասի բաժնէ կղզին, յունական շրջան, թրքական շրջան եւ բրիտանական կեդրոն մը : Անգլիոյ պիտի պատկանի կղզիին ընդհանուր քաղաքականութիւնը վարելու իրաւունքը, բայց յունական եւ թրքական շրջանները պիտի ունենան ներքին ինքնավարութիւն :

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ փոխ – նախագահ Նիքսըն ծանր յարձակումներու առիթ տուաւ Լիմայի մէջ (Փերու) : 2000 ուսանողներ «Նիքսըն դուրս» եւ այլ բացականչութիւններով դիմաւորեցին փոխ-նախագահը : Այս դէպքերը ծանր տպաւորութիւն գործեցին Ուաշինկթընի մէջ :

ԱՀՄԷՏ ՊԱԼԱՖՐԷՅԻ յանձնուեցաւ Մարոքի նոր դահլիճին կազմութիւնը : Իսթիգլալի ընդհ. քարտուղարըՈւրբաթ պիտի ներկայացնէր նախարարներու ցանկը :

ՊՈՒԷՆՈՍ ԱՅՐԷՍԻ մէջ Խւա Փերոնի տարեդարձին առիթով փերոնականները կատաղի ցոյցեր ըրին, սպառնալով գործադուլի դիմել. ոստիկանութիւնը արտասովոր ուժեր գործածեց ցուցարարները ցրուելու համար :

ԳԱՀԻՐԷԻ համաձայն, Արեւմտեան Գերմանիա 550 միլիոն մարք պիտի տայ Արաբ Միացեալ Հանրապետութեան, տասը տարիէն գանձելու պայմանով. Գերմանիա Արաբներուն պիտի տայ արդիւնաբերական կազմածներ եւ մասնագէտներ :

ՕՐԱՆԻ մէջ Հինգշաբթի օր տեղի ունեցաւ ֆութպոլի մրցում մը՝ Րէնս-Րէալ տը Մատրիտ, ուր աւելի քան 36000 հանդիսականներ ծափահարեցին նախկին նախարար Լաքոստը : Այս վերջինը նոյն օրը Ալժէի մէջ ճառ մը խօսեցաւ, տողանցքին ժամանակ, եւ յայտնեց որ « սահմաններու պատերազմը վերջացած է, եւ յաղթանակը կէսէն աւելի շահուած է արդէն :

ԹՈՒՆՈՒԶԻ մէջ նախագահ Պուրկիպա տուաւ մամուլի շաբաթական իր ասուլիսը : Անգամ մը եւս շեշտեց թէ «պիտի չգոհանանք Ալժերիոյ անկախութիւնը բաղձալով . կ'ուզենք ընել ամէն ինչ որ այդ անկախութիւնը ձեռք բերուի » :

ՊՐԱԶԻԼԻՈՅ մէջ զարհուրելի արկած մը պատահեցաւ առջի օր : Երկու կառախումբեր իրարու զարնուեցան, առաջին առթիւ աւելի քան հարիւր մեռեալ կը հաշուեն, եւ 200 ծանր վիրաւոր :

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԵՕԶԷՖ - ՆԻՔԻԹԱ

«Նիւ Եորք Հերալտ»ի մէջ Ճ. Օլսոփի մէկ յօդուածէն կը քաղենք հետեւեալը :

Կրեմլինի անսպասելի ու յանկարծական յեղաշրջումով մը բոլորովին փոխած է Եուկոսլաւիոյ հանդէպ ցոյց տուած իր բարեկամական վերաբերմունքը, որ, ինչպէս կը յիշենք, Նիքիթա Խրուշչեւի իշխանութեան տիրանալուն առաջին պտուղն էր :

Այս չափազանց կարեւոր իրողութեան ամէնէն հետաքրքրական կողմը ժամանակի խնդիրն է. այն ժամանակին, որուն կը զուգադիպի Կրեմլինի քաղաքականութեան յեղաշրջումը :

Ռուսերու կողմէ Եուկոսլաւիոյ վրայ դրուած այս նոր բանադրանքին պատրուակն այն է, որ Եուկոսլաւիոյ Համայնավար կուսակցութիւնը կ'ուզէ առանձին գործել :

Եուկոսլաւ Համայնավարներու ինքնագլուխ գործելու փափաքը նորութիւն մը չէ. այս ուղղութեամբ ընդարձակ ծրագիր մը հրատարակած էին արդէն Մարտի սկիզբը : Սակայն միայն Ապրիլի կէսերուն է, որ Ռուսերը «անդրադարձան» թէ այդ ծրագիրը անհանդուրժելի եւ անընդունելի հերետիկոսութիւններով լի է :

Մարդ անմիջապէս կը տարուի հարց տալու, թէ ինչո՞ւ համար այս անհանդուրժելի հերետիկոսութիւնները աւելի շուտ չպախարակուեցան : Ամբողջ Մարտ ամսուան եւ Ապրիլի մեծ մասին տեւողութեան խաղաղ եւ բարեկամական յարաբերութիւնները շարունակուեցան երկու երկիրներուն միջեւ, հակառակ անոր որ հերետիկոսական ծրագիրը արդէն իսկ գոյութիւն ունէր եւ գլուխը կը ցցէր Կրեմլինի դէմ : Այդ մէկուկէս ամսուան ընթացքին Նիքիթա Խրուշչեւ նոյնիսկ պահանջեց Մառեշալ Թիթոյէն, որ ընդունի իր հունգարացի սպասեակին, Եանոս Քատարի այցելութիւնը. ասոր վրայ Քատար պաշտօնապէս հրաւիրուեցաւ Եուկոսլաւիոյ մէջ հաճելի շաբաթավերջ մը անցընելու :

Ապա, «բան մը» անցաւ - դարձաւ Կրեմլինի մէջ, հաւանաբար Ապրիլի կէսերուն, որովհետեւ Ապրիլ 15ին խորհրդային «Կոմունիստ» թերթին մէջ քննադատական խիստ յօդուած մը լոյս տեսաւ Եուկոսլաւ համայնավարներու ծրագրին դէմ : Ասկէ ետք է, որ Լենինի ծննդեան 88րդ տարեդարձի հանդիսութեանց ընթացքին, Օ. Միուսթեան Համայնավար կուսակցութեան տեսաբանը, Փոսպելով, չափազանց կծու եւ խիստ բառերով արտայայտուեցաւ Եուկոսլաւներուն դէմ : Եւ, ի վերջոյ, Ս. Միութիւնը, «ընկերվարական ճակատ»ի իր բոլոր արբանեակներուն հետ, ընդհանուր «պոյքոթ»ի ենթարկեց Լիւպլիանայի մէջ վերջերս հրաւիրուած Եուկոսլաւիոյ Համայնավար կուսակցութեան համագումարը :

Եուկոսլաւները բոլորովին յանկարծակիի եկան իրենց դէմ կազմակերպուած այս «պոյքոթ»էն : Բան մը, որ յաւելեալ փաստ մըն է ցոյց տալու համար, թէ Ռուսերուն դիրքափոխումը վերջին պահուն կարգադրուած էր միայն : Եւ, ամբողջացնելու համար մտքերու մէջ ծագած շփոթութիւնը, ճիշդ այն պահուն երբ Փոսպելով նիզակ կը ճօճէր Եուկոսլաւներուն դէմ, «Փրաւտա» վերանորոգուած յարձակմամբ թունալի յօդուած մը կը հրատարակէր Մոլոթովի եւ այս վերջինին համախոհներուն դէմ, որոնք առենօք հակառակած էին Խրուշչեւի Եուկոսլաւասէր քաղաքականութեան :

Այս չափազանց յատկանշական եւ չափազանց ապշեցուցիչ հակասական դէպքերուն առնչութեամբ, խորհրդային հարցերու մասնագէտները իրարու համաձայն են միայն մէկ կէտի շուրջ. բոլորն ալ համոզուած են, թէ Ս. Միութիւն - Եուկոսլաւիա լաւ յարաբերութեանց յանկարծական խզումը, Կրեմլինէն ներս ծագած ներքին նոր անհամաձայնութեան մը հետեւանքն է : Սակայն, ինչպէս փորձառութիւնը ցոյց տուած է, նմանօրինակ պարագաներու մէջ անկարելի է հիմակուընէ հասկնալ թէ ով պիտի մաքրագործէ զով :

Ոմանք կը կարծեն թէ նոր ստալինականները (Փոսպելով եւ Միխայիլ Սուսլով), ի վերջոյ յաջողած են ընդդիմադիր ճակատ մը կազմակերպել Խրուշչեւի դէմ : Այս տեսակէտը բաւական գրաւիչ է : Եուկոսլաւները դատապարտել համանիշ է, խորքին մէջ, առաջին անգամ Խրուշչեւի կողմէ կիրարկուած Եուկոսլաւասէր քաղաքականութիւնը դատապարտելու. այսինքն՝ Խրուշչեւը դատապարտելու :

Ուրիշներ, սակայն, Խրուշչեւի ամենակարող մատը կը տեսնեն այս բոլորին մէջ : Երբ մառեշալ Ժուկով պաշտօնազուրկ եղաւ, Եուկոսլաւներն իսկ, առաջին հերթին, յայտարարեցին թէ Խրուշչեւ այդ որոշումը տուած էր Սուսլովի նման ստալինականներու ճնշումին տակ : Սակայն, աւելի վերջը, Եուկոսլաւները այն համոզումը գոյացուցին, թէ Ժուկովի կործանման կազմակերպիչը նոյն այն մարդն էր, որ իր փրկութիւնը կը պարտէր Ժուկովին. այսինքն՝ Նիքիթա Խրուշչեւը :

Այժմ, Խրուշչեւի գործը անգամ մը եւս այն մարդոց հետ է, որոնք բարձրագոյն իշխանութեան տիրանալու համար իրր յենարան ծառայեցին իրեն : Ժուկով եւ Համայնավար կուսակցութեան ղեկավար մարմինը այն երկու ուժերն էին, որ Կրեմլինի վերջին մաքրագործումներուն ընթացքին թեւ թիկունք հանդիսացած էին Խրուշչեւի : Ժուկով, իր ծառայութեանց փոխարէն, չափազանց մեծ վարձատրութիւն պահանջած էր. Խրուշչեւ յաջողեցաւ «արժանաւորապէս վարձատրել» զայն՝ կուսակցական ղեկավար մարմնին օգնութեամբ : Վերջերս, այս մարմինն ալ սկսած է «իր կօշիկէն վեր բարձրանալու» միտումներ ցոյց տալ, մասնաւորաբար Խրուշչեւի վերջին մեծ ծրագրին առնչութեամբ, որ, ինչպէս յայտնի է, արմատական փոփոխութիւններ կ'ուզէ մտցնել հողամշակութեան կազմակերպութենէն ներս : Այս բոլորէն կարելի է հետեւցնել, ուրեմն, որ Խրուշչեւ կը պատրաստուի կարգի հրաւիրել կուսակցութեան պիւրոկրատները եւս, ինչպէս կարգի հրաւիրեց Ժուկովը :

Այս տեսակէտին տկար կողմէն այն է, որ Եուկոսլաւներու դատապարտութիւնը մեծ հաճոյք կը պատճառէ անկասկած Սուսլովի եւ Փոսպելովի նման ծայրայեղ կուսակցականներու : Եթէ Խրուշչեւի հետապնդած թաքուն նպատակը այս վերջինները չէզոքացնել է, ապա ուրեմն չափազանց բարդ ու դարձդարձիկ միջոցներով է, որ կ'ուզէ հասնիլ իր նպատակին :

Սակայն Խրուշչեւ այն տեսակ մարդ է, որ տեղի տալու տպաւորութիւնը ձգած ժամանակ կը ջախջախէ իր հակառակորդը : Այս պարագային, Եուկոսլաւները իրենք իսկ համոզուած են թէ Խրուշչեւը անձնապէս պատասխանատու է իրենց վրայ դրուած բանադրանքին համար : Լիուպլիանայի համագումարին մէջ անձնապէս Խրուշչեւի դէմ է որ յարձակումներ գործեցին, «փոխանակ յանցանքը ձգելու «ստալինականութեան մնացորդներուն վրայ, որոնք ոդբերգական անհամաձայնութեանց եւ խեղաթիւրումներու պատասխանատուն են», ինչպէս նախապէս կ'ըսէին :

Այս բոլորին մէջ Եուկոսլաւները կը տեսնեն փոխակերպումի շղթայի մը մէկ օղակը. փոխակերպում, որուն վերջաւորութեան Խրուշչեւ պիտի դառնայ երկրորդ Եոզէֆ Սթալին մը :

ԱՆՀԵՏԱՑԱԾ ԴԷՄՔԵՐ

ԲԺ. ՅԱԿՈԲ ՍԻՎՐԻՀԻՍԱՐԼԵԱՆ

Բժիշկ Յակոբ Սիվրիհիսարլեան ամէն բանէ առաջ մարդ մըն էր՝ օժտուած նկարագրի բացառիկ գիծերով, հեզութեամբ, պարկեշտութեամբ, համեստութեամբ, աշխատասիրութեամբ, անձնազոհութեան ոգիով բայց մանաւանդ այլասիրութեամբ մը, որ իրեն յաճախ մոռցնել եւ անտեսել կուտար իր սեփական անձը ,

Անձնական նախասիրութիւններէ բացարձակապէս զերծ եւ տեւապէս անտարբեր, նոյնիսկ փառքը արհամարհող տիպար մարդու իր այդ արժանիքներուն միացուցած էր նաեւ բարձր յատկութիւն մը :

Այդ դաստիարակութիւնը իր բնածին արժէքներուն հետ զուգորդուած, զինքը դարձուցած էին ոչ միայն օրինակելի այլեւ յարգելի ու սիրելի, անխտիր բոլոր անոնց համար, որոնք հեռուէն թէ մօտէն ճանչնալու առիթն ու հաճոյքը ունեցած էին :

Այդ սէրն ու յարգանքը, որոնք սահմանափակ ծանօթութիւններու շրջագիծէն դուրս կը տարածուէին, արդիւնք էին անշուշտ իր գերազանցապէս մարդկային բարձր արժանիքներուն :

Բժիշկ Սիվրիհիսարլեան միայնգամայն տիպար Հայ էր, այս բառին ամենալայն իմաստով : Ծնած ըլլալով հանդերձ քաղաքի մը մէջ, ուր խօսակցական լեզուն հայերէնը չէր եւ իր բարձրագոյն կրթութիւնը ստացած ըլլալով հանդերձ Թրքական համալսարանի մէջ, մեր սիրելի ընկերը իր երակներուն անխառն հայկազանց արիւնին համապատասխան՝ տեւապէս կենդանի պահեց իր ցեղային ոգին, զոր ոչ դէպքերը եւ ոչ ալ պայմաններն ու շրջապատը կրցան ամենափոքր չափով իսկ նուաղեցնել :

Անշուշտ այդ խոր զգացումը կը բխէր իր ժողովուրդը խորապէս ճանչնալու եւ գնահատելու իրողութենէն : Մանաւանդ մեր ժողովուրդին մղած յամառ եւ անվրդով պայքարին իր ծանօթութենէն՝ ի խնդիր ազգային ինքնուրայնութեան եւ ազատութեան :

Գերազանցապէս հայրենասէր եւ չեչոտուած կերպով Հայ մարդու ոգին ու գիտակցութիւնն էր, անտարակոյս, որ զինքը, դեռ երիտասարդական շրջանին, մղած էին դէպի շարքերը մեր ժողովուրդի ամէնէն հզօր կազմակերպութեան, ուր, մեր ընկերներուն եւ Ֆրանսայինեւրուն խոր համակրանքը, սէրն ու յարգանքը վայելած է, միշտ ալ շնորհիւ իր չափազանց համեստ խառնուածքին : Չէր փնտռած տիտղոս ու փառք եւ նոյնիսկ կը ջանար իր յարգուած անձը Դաշնակցութեան շրջանակէն ներս պահել պարզ շարքայինի մը դիրքին մէջ : Իր արժանիքներէն մէկը եւս այն եղաւ որ տեւապէս մնաց կարգապահ, անձնազոհ, աննահանջ կերպով հետեւողական եւ դառն օրերուն իսկ աննկուն ու հաւատաւոր Դաշնակցական մը :

Երբեք չփոթեց կուսակցականը ազգայինին հետ, իր լայն հասկացողութեան շնորհիւ ու խորապէս ըմբռնած ըլլալով իր ու մեր պատկանած կուսակցութեան այն անդիր բայց տեւապէս կիրարկուած նշանաբանը թէ ինքը՝ Դաշնակցութիւնը միջոց մը պէտք է ըլլայ եւ միշտ պատրաստ զոհաբերութեանց այն մեծ ու սրբազան նպատակին, որ կը կոչուի Ազգ եւ Ազգ. Դատ :

Բժ. Յ. Սիվրիհիսարլեանի մահով կը կորսնցնենք առաքելատիպ եւ անձնուրաց տիպար մը, անյուսօրէն հայրենասէր եւ մարդասէր Հայ մը, բոլորին սիրելի եղբայրը, աննման բարեկամ մը եւ ընկեր

ՀԱԼՈՂ ՍԱՐՈՅԵԱՆ

(ՄԵՐ ԴՐԱՑԻՆԵՐԸ)

Լաւ կը յիշեմ, որ երէկ գիշեր, երբ երկինքի փայլուն աստղերը կը դիտէի, այս բաներու մասին կը մտածէի ու յուզումէս շունչս կը կտրէր : Դեռ մինչեւ հիմա ալ բերնի մէջ յամեցող լեղի համի մը պէս, մտքիս մէջ անհանգստութիւն մը կայ :

Պիտի գա՞յ օր մը որ դադրինք խարխափելէ եւ յաջողինք մէկ ակնարկով թափանցել անհնար թուացող գաղտնիքներուն խորը : Այսօր չենք կրնար նոյնիսկ բացատրել, թէ ինչո՞ւ երէկ գիշերուան պայծառ երկինքէն ու ջերմ օդէն վերջ, այսօր յանկարծ ձմրան հոտ կուգայ հովերէն, եւ թռչունները ի՞նչ օրացոյցի վրայ նշանակուած կը գտնեն իրենց երթուղարձի թուականները ...

Ու ահա ձիւնը, որ կ'իջնէ հանդարտ կ'ուրախացնէ զիս, մինչ ուրիշի մը համար վշտի ու տառապանքի աղբիւր կրնայ ըլլալ ան : Բայց վստահ եմ տղոց պէս, որ ամէն մարդ ալ չափով մը կ'ուրախանայ՝ առաջին ձիւնը դիտելով ...

Մեծ, հանդարտօրէն իջնող փաթիլները դիտելով՝ հայրենի երկրիս ձմեռներն յիշեցի, եւ մեր լեռները միտքս իյնան... Երբ առատօրէն կը ձիւնէր անոնց վրայ, կարծես բնութեան օրէնքներն իսկ կը փոխուէին : Ձայները, օրինակի համար, ալ չէին արձագանգեր, այլ՝ ձիւնի թանձր խաւին զարնուելով՝ թրջած կաքաւի պէս կ'ընկղմէին մէջը :

Գետը չէր գոռար, ոչ ալ՝ կը շողար, այլ սեւ լայն ու լուռ գծի մը վերածուած՝ ճերմակ անկողնի մը մէջէն կը սողար : Ու երբ ցուրտը սաստիկ ըլլար, գայլերը լեռնէն վար կ'իջնէին եւ անտառը կը ճարճատէր :

Պատկերը որքան տարբեր է հոս : Հոս ոչ անտառ, կայ, ոչ գետ՝ մեր տեսողութեան սահմանին մէջ թաւալող, ոչ քերուող տանիքներէն վար՝ փողոց թափուող ձիւն, ոչ ալ, իրիկուան դէմ, գորշ երկինքէն կանչելով անցնող սեւ ագռաւ :

Առաջին ձիւնը ուրախութեամբ դիմաւորող սիրտս յիշատակներու ճամբուն վրայ տխրեցաւ ու մսեցաւ :

Իրիկունը, ձմեռնամուտի կարճ օրուան աճապարող իրիկունը շուտով վրայ հասաւ : Ճաշեցինք ու կը պատրաստուէինք հեռապատկերի գործիքին առջեւ տեղաւորուելու, երբ հեռաձայնի զանգակը ճչաց :

— Հլը, — ըսի՝ գործիքը ականջիս մօտեցնելով :

— Մր. Հէյկը՞զ :

— Այո :

— Լարսընն է խօսողը :

— Այո, Մր. Լարսըն, ձայնդ արդէն ճանչցայ : Ի՞նչպէս էք. Պ. Լարսըն, երախանե՞րը, տիկի՞նը ...

— Աղէկ են, բոլորս ալ աղէկ ենք : Տիկին Լարսըն կը փափաքի, որ այս գիշեր մեզի գաք :

— Սպասեցէք բոպէ մը, պօսին հարցնեմ :

— Աղէկ, հարցուցէք եւ ըսէք պօսին, որ երախաները, եթէ տունն են, միասին բերէ : Մերիններն ալ տունն են : Միասին ժամանակ կ'անցընեն : Կը ձգենք սենեակ մը, ինչ ապուր կ'ուտեն, թող ուտեն :

Այդպէս ալ ըրինք : Քանի որ ընելու աւելի լաւ բան մը չունէինք, ամէնքով ելանք գացինք անոնց եւ զուարթնին զարկինք :

Կիները, գլուխ գլխի, խօսակցեցան : Կ'ենթադրեմ՝ խոհանոցի, կիներու սլութեան, նորոյթի, նայլանի ու օրլանի մասին : Ցետոյ, քիչ մըն ալ, հաւանաբար, բամբասեցին : Չէ, յօնքերնիդ վեր մի նետէք, դուք այդ բանէն հաճոյք չառնող կի՞ն տեսա՞ծ էք :

Երախաները (այս «երախաները» միայն ըսելու ձեւն է. այլապէս՝ մերիններն ալ, անոնցներն ալ, եթէ կարդելու ըլլաս, չէ չեն ըսեր) առանձնացան ուրիշ մէկ սենեակ եւ ալ աչքի չերեւացին մինչեւ ուշ գիշեր, մինչեւ թէյի եւ սուրճի պահը : Բայց հեռուէն եկող անոնց անվերջ շատախօսութեան եւ զուարթ ծիծաղին կարկաչը բնաւ պակաս չեղան մեր ականջներէն :

Ես ու Մր. Լարսընը նախ խաղացինք եւ փակագծերու մէջ ալ՝ բազմաթիւ քաղաքական լուրջ հարցեր լուծեցինք : Ժամը տասնըմէկին, հեռապատկերի վրայ դիտեցինք ներկայացում մը, որուն գլխաւոր դերակատարներէն մէկը շնորհալի Հայուհի մըն էր :

Ժամը տասներկուք եղաւ, երբ ուտելու եւ մնաք բարովի արարողութիւնները վերջացուցած՝ ճամբայ ելանք : Բաճկոնս կը կոճկէի, երբ տեսայ, որ նրբանցքին մէկ անկիւնը կինս եւ Օր. Լարսընը, զաւակներու պէս գլուխնին իրար բերած, կը փսփսային :

Երբ տուն եկանք ու կը հանուէինք, անտարբեր ձեւով մը հարցուցի կնոջս թէ վերջին պահուն քիթ քիթի ի՞նչ կը խօսէր Օր. Լարսընի հետ :

— Երկու հոգու միջեւ ջուխտ մը խօսք : Շատ հետաքրքիր ես, այ մարդ, հիչ աչքէդ բան չի փախիր, — ըսաւ ան կէս - լուրջ, կէս - կատակ :

— Աղէկ, մի ըսեր, գաղտնիք պահէ :

— Պահելու չպահելու բան չկայ : Աղջիկը կ'ուզէր գիտնալ թէ ինծի ե՞րբ յարմար է, որ գայ մեր տունը ու ես քանի մը հայկական կերակուրներ եփել սորվեցնեմ իրեն :

ԱՐԱՄ ՀԱՅԿԱԶ

(7 Շար.)

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԲԺ. ՍԻՎՐԻՀԻՍԱՐԼԵԱՆԻ ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ, (յապաղած).— Սեւ հողին յանձնեցինք անխոնջ ազգային գործիչ, գաղափարապաշտ եւ հայրենանուէր ընկ. Յակոբ Սիվրիհիսարլեանը, հեռաւոր հայրենիքի կարօտը սրտին։

Մարսէյլի ազգային վարչութիւնը, գովելի որոշումով մը, ի յարգանս սիրելի ընկերոջ ազգանուէր գործունէութեան կազմակերպած էր ազգային յուղարկաւորութիւն։

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ, Չորեքշաբթի, 23 Ապրիլ, կէսօրէ ետք, Սէն Ժերոմի եկեղեցիին մէջ, ի ներկայութեան Ազգային Մարմնի ատենապետին եւ Ազգ. իշխանութեանց անդամներուն, գաղափարի ընկերներուն եւ ստուար թիւով յուղարկաւոր ազգայիններու։

Նախագահեց կաթողիկոսական նուիրակ Սերովբէ Եպիսկ. Մանուկեան, որ յատկապէս եկած էր Փարիզէն։

Յուղարկաւորներու ստուար բազմութիւնը խոր վշտով ու երկիւղածութեամբ հետեւեցաւ եկեղեցական արարողութեանց, որոնք ներդաշնակօրէն երգուեցան քահանայ հայրերուն եւ դպիրներուն կողմէ։

Յաւարտ արարողութեանց՝ Սրբազան Հայրը խօսեցաւ իմաստալից դամբանական մը, վեր առնելով հանգուցեալին արժանիքները իբրեւ տիպար մարդ, ազգանուէր գործիչ եւ նուիրեալ մշակ։

Խօսեցան նաեւ Ազգային Մարմիններու անունով Պ. Սահաթճեան (ֆրանսերէնով) եւ Պ. Կարապետ Ճանիկեան, որ ըսաւ.— Համերաշխութեան ոգին էր ան մեր մէջ՝ ամէնէն տարամերժ տարրերն իսկ իրար հետ եղբայրացնող եւ հաշտեցնող։ Ճշմարիտ ու անկեղծ հայրենասէր, տառապեցաւ ինքն իր մէջ՝ ցեղին կրած ողբերգութեանց առջեւ։

Հանգուցեալին պատկանած եւ սիրած գաղափարական մեծ ընտանիքին՝ Հ. Յ. Դաշնակցութեան կողմէ խօսեցաւ ընկեր Յակոբ Պապիկեան։

Ներկայ յուղարկաւորներ, գրեթէ ամբողջութեամբ ազգ. իշխանութեանց անդամներ, ազգ. զանազան կազմակերպութեանց եւ հաստատութեանց ներկայացուցիչներ, շարքային ընկերներ եւ անհատ ազգայիններ, ինքնաշարժերով եւ ոտքով ուղղուեցան գերեզմանոց ուր թաղմանական արարողութենէն ետք դագաղը զետեղուեցաւ նորաբաց շիրիմի մը մէջ։

Հանգիստ իր յոգնատանջ այլ ազգանուէր ոսկորներուն։

ԹՂԹԱԿԻՑ

×

ԱՊՐԻԼ 11/24Ը ԿԱՐՏԱՆԻ ՄԷՋ

ԿԱՐՏԱՆ, (Յառաջ).— Մեծ Եղեռնի նահատակներուն 43րդ տարեդարձը տօնուեցաւ արժանի շուքով, Ապրիլ 27ին, Պիվեռի «Գեղունի» սրահին մէջ։ Նախաձեռնութիւնը ստանձնած էր Կարտանի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Վարանդեան խումբը։

Մասնաւոր նամակներ ղրկուած էին Կարտանի մէջ գոյութիւն ունեցող երկու Միութիւններու, Հ. Բ. Ը. Մ.ի եւ Համախորհրդակցական Միութեան, որպէսզի իրենց մասնակցութիւնը բերէին Համազգային սգատօնին, բայց Բարեգործականի վարչութիւնը ոչ միայն չի պատասխանեց հրաւէրին, այլ նաեւ փայլեցաւ իր բացակայութեամբ։ Իսկ Համախորհրդակցիները նամակով մը կ'առարկէին որ իրենց միութիւնը չէզոք զետնի վրայ հիմնուած ըլլալով, չեն կրնար որեւէ քաղաքական կազմակերպութեան ձեռնարկած հանդէսին մասնակցիլ։ Հակառակ այս բոլորին սրահը լեցուած էր ուխտաւորներու բազմութեամբ։ Մարսէյլի Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան կողմէ ընկ. Ժիրայր Միրիճեան բացատրեց թէ ինչպէս իթթիհատը, գլխաւորութեամբ չանաստակ Թալէաթին, ուզեց վերջ դնել հայութեան գոյութեան, շատ զոհեր տուինք բայց Թուրքը չյաջողեցաւ ոճրային յղացումը իրագործել, եւ Հայութիւնը կ'ապրի տակաւին լեցնելով իր կորուստներուն տեղը, հոգ չէ օտար ափունքներու վրայ։ Կուգայ ժամանակը երբ բախտը կը ժպտի մեզի ալ, երթալու մեր հայրենի աշխարհը բոլոր հայ երիտասարդներուն հետ որոնք մեր ապագայ կորիզը կը կազմեն։

Անդրանիկ Մաթոյեան ջութակով նուագեց Մայր Արաքսին, Աստղիկ Նաւոյեան եւ Լուիզ Համբարձումեան աւուր պատշաճի արտասանութիւններ ըրին։

Կարապետ եւ Մարի Նաւոյեան շատ յուզիչ կերպով ներկայացուցին Ա. Ահարոնեանի «Ուխտաւոր»ը։ Վերջին խօսողն էր Պէյրութէն ժամանած ընկեր Կարօ Գէորգեան.— երբ Թուրքդահիճներըապրիլ 11 – 24ի նման չտեսնուած ոճիրը կը պատրաստէին իրենց մտքէն չէր անցներ որ արհաւիրքէն քանի մը տարի վերջ, Թրքահայաստանի վերապրող Հայութիւնը միացած արեւելահայ եղբայրներուն, պիտի կերտէր ազատ Հայաստանը՝ Արարատի շուքին տակ, պարտութեան մատնելով Թուրք բանակը Սարտարապատի, եւ Ղարաքիլիսէի ճակատամարտով։ Թուրք ոճրագործները տեսնելով այս իրողութիւնը, չէին երեւակայեր որ Պերլինի, Հռոմի եւ ուրիշ քաղաքներու մէջ չանաստակ պիտի ըլլային Հայու վրէժառու գնդակով։ Այժմ Հայութեան թիւը գրեթէ չորս միլիոնի կը հասնի, մէկ մասը, հայրենիքի մէջ, մնացեալը ցրուած օտար ափերու վրայ, բայց եթէ կամք եւ հաւատք ունինք, պիտի գայ օրը համախմբումի, մեր հայրենի հողին վրայ, ուրեմն սիրենք ու պահենք մեր ունեցածները, գուրգուրանք մեր դրականութեան վրայ, այսպէս ով է որ մեր նահականերուն արժանի ժառանգորդները կ'ըլլանք։

Սգատօնը վերջացաւ հանդիսականներու միաձայն «Հայր Մեր»ով։

Ն. Ա. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ

ԽՆՁՈՅՔ ԻՍԻԻ ՄԷՋ

●

Թոքատի Հայր. Միութեան կազմակերպած խնճոյքը տեղի ունեցաւ Իսիի Խրիմեան դպրոցին մէջ, Մայիս չորսին։

Հայրենակից Գրիգորեան բացումը կատարելով առաջարկեց ընտրել օրուան սեղանապետը։ Բոլորին փափաքին վրայ այդ պաշտօնին կոչուեցաւ Եղիազար Մինասեան։

Միրիճան Շիրվանեան նուագեց կտոր մը, որմէ ետք խօսեցաւ օրուան բանախօսը՝ Սահակ Յովհաննէսեան։ Խօսք առին նաեւ Յարութիւն Շիրվանեան եւ Պոլսէն նոր ժամանած հայրենակից Պալեան։ Միութեան ատենապետ Գրիգորեան բացատրութիւններ տուաւ իրենց տարած մէկ տարուան գործունէութեան մասին. խօսեցաւ նաեւ Միրիճան Շիրվանեան։

Գեղարուեստական բաժինը ճոխ էր, որուն մասնակցեցան ներկաներուն մեծ մասը երգով, արտասանութեամբ եւ կովկասեան պարերով։

Եղան կարգ մը նուիրատուութիւններ, որոնցմէ գոյացաւ 31.500 ֆրանք, (ցանկը տեսնել Դ. էջ)։

Խնճոյքը վերջացաւ խանդավառ մթնոլորտի մէջ։

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

մը։

Գիտեմ սակայն, թէ որքան ալ մեր սիրելի բժիշկը Փիլիքապէս բաժնուած ըլլայ մեզմէ իր յիշատակը յաւիտեան անթառամ պիտի մնայ մեր բոլորին սրտին մէջ։

Իսկ ինք պիտի երթայ յաւիտենականութեանը մէջ հանգիստ եւ խաղաղ քընանալու, անձնուրաց մեծ հայրենասէրներու, կողքին, հոգեկան մեծ գոհունակութեամբ եւ արդար հպարտութեամբ, որ կատարած է ազգային եւ մարդկային պարտականութիւնները։

Մասնաւորապէս Մարսիլիոյ գաղութը երախտապարտ եւ պարտական կը մնայ իր անուան։ Յարգանքի եւ մեծարանքի երեկոյ մը ուզած էինք կազմակերպել քանի դեռ ողջ էր, ափսոս, սակայն, անողոք ճակատագիրը կանխեց մեզ։ Մարսիլահայութիւնը, առանց դաւանանքի եւ գաղափարի խտրութեան, այդ յարգանքի իր պարտքը հաստատեց խոնարհելով դագաղին առջեւ, վերջին հրաժեշտը տրուած օրը։

ՅԱԿՈԲ ՊԱՊԻԿԵԱՆ

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

ՆՈՐ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԱԶԳ. ՊԱՀՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՕՐԷՆՔԻՆ ՄԷՋ

Թուրքիոյ առեւտրական նախարարութեան մօտ պատրաստուած է օրինագիծ մը որ բարեփոխութեան կ'ենթարկէ Ազգ. պահպանութեան օրէնքին կարգ մը յօդուածները։ Օրինագիծը դեռ չէ յղուած Ազգ. Մեծ Ժողովին։

Օրինագիծը որ հիմնովին կը փոխէ գործադրութեան մէջ գտնուող օրէնքին դիմագիծը, հետեւեալ առաջադրութիւններով պատրաստուած է.—

Ազգ. պահպանութեան օրէնքին կարգ մը պարագութիւններէն օգտուող անձեր կը յաջողին ապահովել անարդար շահեր։ Թէ դիմագրաւելու համար այս դրութիւնը եւ թէ աւելի առողջ կերպով պատշաճեցնելու համար օրէնքը առեւտրական ու տնտեսական կեանքին, անհրաժեշտ դարձած է բարեփոխութեան ենթարկել վերոյիշեալ օրէնքը։

Ստորեւ՝ գլխաւոր մասերը նոր պատրաստուած օրինագծին։

1.— Անձնական կարիքի եւ իրաւունքի համար բաշխուած ապրանքները, առանց շահու, նոյնիսկ միայն օգնութեան նպատակով, ուրիշներուն կարելի չէ փոխանցել կամ նուիրել։

2.— Մեծաքանակ եւ փոքրաքանակ վաճառորդներն ու ներածող առեւտրականները կրնան գործել միաժամանակ վաճառականական վերոյիշեալ երեք ճիւղերուն վրայ, պայմանաւ որ հիմնեն փոքրաքանակ վաճառորդներու կազմակերպութիւն մը կամ վաճառատուն մը։ Պայմանաւ որ.—

Ա) Ներածողները, իրենց ապրանքները եթէ ծախեն մեծաքանակ վաճառորդի հանգամանքով՝ առ առաւելն հարիւրին 25 համեմատութեամբ շահ պէտք է ապահովել։

Բ) Եթէ անոնք փոքրաքանակ վաճառորդի հանգամանք ունենան՝ կրնան հարիւրին 30 շահաբաժինով վաճառել։

Գ) Եթէ փոքրաքանակը եւ մեծաքանակը վաճառորդի հանգամանքները միատեղ ունենան՝ կրնան հարիւրին 35 շահաբաժինով վաճառել։

Դ) Մեծաքանակ վաճառորդները եթէ փոքրաքանակ վաճառորդի հանգամանք ալ ունենան, իբրեւ մեծաքանակ վաճառորդ իրենց գնած ապրանքին վրայէն առաւելն հարիւրին քսան շահաբաժին մը կրնան ապահովել։

3.— Բացի այն ապրանքներէն որոնց ներածումին համար արտօնութիւն առնուած է արդէն, տարբեր երկիրներէ եւ առանց արտօնագրի ապրանք ներածողները, կամ ներածուած ապրանքները տարբեր նպատակներու գործածողները, կեղծ պաշտօնաթուղթերով ապրանք ներածելով տըվիզի կորուստին պատճառ հանդիսացողները 5 – 10 տարի բանտարկութեան եւ 5000 – 50.000 ոսկի դրամական ծանր տուգանքի պիտի դատապարտուին։

4.— Պահպանութեան օրէնքին սահմանած պատիժները աւելի ծանրացած են եւ բաց տեղ գրեթէ չէ մնացած օրէնքին մէջ։

5.— Բացարձակապէս արգիլուած է շահագիտութիւնն ու սեւ սակարանը բոլոր խանութներուն մէջ։ Նոյնիսկ եթէ պաշտօնեաներն ու աշկերտները ըլլան անսաստողները՝ հաստատութեան տէրը կամ տնօրէնը պատասխանատու պիտի նկատուի։

(Պոլսոյ թերթերէն)

ԿԱՅԾԵՐ

Բ. ՀԱՏՈՐ

Բ.

ԱՍԼԱՆԸ ՈՐՊԷՍ ԲԺԻՇԿ

Այսպէս, պատուելին աշխատում էր ցոյց տալ իր սանիկների բոլոր մտաւոր եւ բարոյական կարողութիւնը, որոնք, նրա կարծիքով, օրինակելի էին ամբողջ քաղաքում։ Նա խնդրեց, որ աշակերտները զանազան տաղեր երգէին, աւելացնելով, որ բոլոր տաղերը գիտեն. «վարդի ու բուլբուլի» տաղը, գինու տաղը, մէջլիսի տաղերը, մի խօսքով, բոլորը գիտեն։

— Հայոց պատմութիւն սովորո՞ւմ են, — հարցրեց Ասլանը։

— Ի՞նչ պէտք է Հայոց պատմութիւնը, — պատասխանեց պատուելին իր սովորական ժպիտով, — Հայոց թագաւորները բոլորն էլ կռապաշտ էին։

Ասլանը ոչինչ չպատասխանեց։ Պատուելին, հաւատացած լինելով, որ իր այցելուն շատ գոհ մնաց իր դպրոցից, վերջապէս համարձակութիւն ունեցաւ հարցնելու.

— Պարոն, կարծեմ, դուք բժիշկ էք։

— Այո, բժիշկ եմ։

— Այդ իմ քիթը... մի խօսքով... շատ է նեղացնում ինձ... — Նա այժմ աջ ձեռքի ցուցամատը կոխեց աջ կողմի պընչածակի մէջ, սկսեց քչփորել։

Ասլանը նայեց նրա երեսին եւ ասաց.

— Քիչ օղի խմեցէք եւ կը լաւանայ ձեր քիթը։

Մենք դուրս եկանք դասատնից։ Այդ ժամանակ միայն նկատեցինք դասատան դրան մի կողմում երկու պատժուած աշակերտներ։ Երկուսն էլ մերկ ծնկներով չոքեցրած էին մանր, սրածայր խիճերի վրայ, երկուսն էլ ձեռքերով վեր էին բարձրացել մի – մի հատ ամբողջ աղիւս։ Մի այլ աշակերտ, ճիպոտը ձեռին, կանգնած էր նրանց մօտ, հսկում էր, որ դատապարտեալները իրանց դիրքը չը փոխեն։

— Ինչո՞վ են յանցաւոր այդ ողորմելիները, — հարցրեց Ասլանը մօտենալով նրանց։

— Ես, պարոն, պատուիրել եմ իմ աշակերտներին, որ դրսում ոչ ոքի հետ չխօսեն, մինչեւ անգամ իրանց ծնողների հետ չխօսեն, միշտ լուռ ու մունջ լինեն։ (Լռութիւնը ամենագլխաւոր պայմանն է համեստութեան)։ Իսկ այդ գարշելիները չեն պահպանել իմ պատուէրը։

— Դուք ի՞նչպէս իմացաք, որ չեն պահպանել։

Սովորական ժպիտը դարձեալ երեւաց պատուելիի դէմքի վրայ, եւ այս անգամ նրա կարմիր աչքերը բոլորովին անյայտացան հաստ կոպերի տակ։ Երեսի վրայ որքան կնճիռները կային հաւաքուեցան աչքերի շուրջը եւ նրանց ծածկեցին իրանց կոհակների ներքոյ։

— Ես, պարոն, ամէն բան գիտեմ եւ ամէն բան կարող եմ իմանալ, — պատասխանեց նա մի առանձին պարծենկոտութեամբ։ — Իմ աշակերտներից որի վրայ կասկած ունեմ, թէ նա չէ պահել իմ պատուէրը, բերանը չափում եմ, իսկոյն իմանում եմ, արդեօք նա դրսում խօսացե՞լ է, թէ ոչ։

— Երեւի, եթէ խօսեցած լինի բերանը կը մեծանայ։

— Այո, կը մեծանայ, ի հարկէ կը մեծանայ, պարոն։

Ասլանը այս անգամ չկարողացաւ զսպել իր ծիծաղը։ Պատուելին, կարծելով, թէ իր գիւտը զարմացրեց նրան, աւելի խրախոյս ստացաւ եւ, դառնալով դէպի վարպետ Փանոսը, որ բոլոր ժամանակը լուռ էր, հարցրեց.

— Դուք վկայեցէք, վարպետ, թէ ի՞նչպէս են իմ աշակերտները, ամբողջ քաղաքում նրանց հատը կա՞յ։

— Ի հարկէ, չկայ... պատասխանեց վարպետը ծաղրական եղանակով։ — Այսպիսով աշակերտներն միայն դուք կարող էք կրթել...

Պատուելին նրա խօսքերը ճշմարիտ տեղ ընդունեց։

Մենք հեռացանք Սիմոն պատուելիի դպրոցից, տանելով մեզ հետ խիստ տըխուր զգացմունքներ։

Տէր Թօդիկի դպրոցում հազար ու մէկ խստութիւններ, հազար ու մէկ կանոններ կային, բայց այդ բանը չկար որ աշակերտների բերանը չափելով, իմանային, թէ արդեօք նրանք դրսում խօսո՞ւմ են, թէ ոչ։

Երբ դուրս եկանք փողոցը, վարպետ Փանոսը ասաց Ասլանին.

— Եթէ գիտենայինք, թէ որքան աշխատել եմ, որքան չարչարուել եմ ես, որ մի կերպով այդ անպիտանին հեռացնեմ այդ դպրոցից, բայց հնար չի եղել։

— Ինչո՞ւ, — հարցրեց Ասլանը։

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ՄԱՐՍԷՅԼ

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՅԱՂԹԱԿԱՆ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ 43ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Նախաձեռնութեամբ Վասպուրականի Հայր. Միութեան Կեդր. վարչութեան :

Պատուոյ նախագահութեամբ՝

Վ. ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆԻ

Կիրակի, 18 *Մայիս , ժամը* 15*էն կէս գիշեր , Սալ Մազընոյի մէջ*, 88 րիւ տ'Օ-պաներ :

Հանդէսը կը վարէ Կեդր. վարչութեան անդամներէն Պ. Ա. ԱԻՏՈՅԵԱՆ :

Կը խօսի՝ Պ. ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ :

Խօսք կը տրուի կուսակցութեանց , Ռազմիկներու Միութեան ներկայացու-ցիչներուն :

Հրաւիրուած են Միութիւններու եւ յա-րանուանութեանց ներկայացուցիչները :

Գեղարուեստական ճոխ եւ ընտիր բա-ժին : Կը բեմադրուի «ՈՒՇ ԼԻՆԻ , ՆՈՒՇ ԼԻՆԻ» զուարթ օփէրէթ , հայ գեղջկական կեանքէ երեք արար , դերասան ԹՐԱ-ԳՕՇի եւ իր կարող ուժերու կողմէ :

Պարահանդէսը ժամը 20*էն մինչեւ կէս գիշեր : Ճոխ պիւֆէ , մատչելի գիներով :*

Տոմսերը ապահովել վարչութեան ան-դամներէն եւ Վասպուրականցի երիտա-սարդ եւ երիտասարդուհիներէ :

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆ. ԵԿԵՂԵՑԻ

8 bis, Rue des Ternes

Մէթրօ Փորթ Մայեօ կամ Շամփէրէ

Այս Կիրակի առաւօտ ժամը 10·45 : *Կը խօսի վերապատուելի ՍԻՍԼԵԱՆ : Նիւթ՝* Անհաւատարիմ տնտեսը :

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Բարձր հովանաւորութեամբ Ֆրանսա-կան Կարմիր խաչին :

Նախագահութեամբ Ակադեմական Տօքթ. Թրէմօլիէրի :

Տեղի պիտի ունենայ 11 *Մայիս , կիրա-կի , ժամը* 14·30*ին* , Սորպոնի մեծ Ամփի-թատրոնին մէջ , 47 ,րիւ տէ զ'Էքոլ , Մէթ-րօ Սէն Միշէլ եւ Օտէօն :

Սիրայօժար կը մասնակցին .—

ԺԱՆ ՊՈՒԱԹԷԼ Քոմէտի Ֆրանսէզէն ,

ՌԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ (դաշնակ) ,

ԱՐՏ. ԳՄԲԷԹԵԱՆ (արտասանութիւն) ,

ՆՈՒԱՐԴ ՏԻՐԱՏՈՒՐԵԱՆ (երգ) ,

ՀԻԿԸԷԹ ԱԺՏԷՐԵԱՆ (դաշնակ) ,

ՊԷՐԹԻԼ ՄԻԿԷ (տաւիղ) ,

ՏԸ ՄՕՆՍՕ (թաւջութակ) ,

ԼՕԼԱ ՏԸ ՔԱՍԹՐՕ (սպան. պար) ,

ՍԵՐԺ ՆԱՀԱՊԵՏԵԱՆ (Լը Ժէօն Վիր-Թիւօզ տը լ'Հարմօնիքա) ,

Սօսի պարախումբին կողմէ հայկական պար , ղեկավարութեամբ Յասմիկ Քիւր-ճերեանի *եւ* Նայիրի *երգչախումբը* , *Հա-յաստանեան նոր երգերով , ղեկավարու-թեամբ* Գէորգ Եաղպէկեանի :

Տոմսերու գինն է 200 , 300 *եւ* 500 *Ֆր. :*

Ապահովել Հայ Կարմիր Խաչի կեդ-րոնատեղիէն , 15 *րիւ Ժան Կուժօն , ինչ-պէս նաեւ Հայ Կարմիր Խաչի Փարիզեան շրջանի մասնաճիւղերէն :*

ՔՈՆՖԵՔՍԻՈՆԻ ԱՐՀԵՍՏԱՆՈՑ

Créations FRANCINE PARIS

38, RUE D'ABOUKIR (3e ÉTAGE)

TÉL. CEN. 91-10

spécialiste de corsage de luxe

ARTICLES FANTAISIE

ՃՈԽ ԵՒ ԸՆՏԻՐ ՄԹԵՐՔ

խնամուած աշխատանք

Շատ մատչելի գիներ

ՁՐԻ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄ

EXPERTISE GRATUITE

Ծախելու համար

ձեր փավիյօնը , վիլլան ,

յարկաբաժինը կամ խանութը :

J. TORANIAN

18, AVENUE DE L'OPÉRA

OPE 73-21 OPE 19-45

Imprimé sur les presses du journal HARATCH

17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ .— Սէն Ժերոմի Հ. Յ. Դ. Հայաստան ենթակոմիտէն երկու հազար ֆրանք կը նուիրէ՝ Բժ. Յ. Սիվրիհիսար-լեանի մահուան առթիւ :

ՊԱՐԱՆՑԻԿ – ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ահարոնեան խումբի կողմէ Այս Կիրակի ժամը 16*էն* 22 *Ազգ. Տան սրահը ,* 32 *րիւ տը Թրէվիզ : Հասոյթը՝ Մշակոյթի Տան :*

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Հ. Յ .Դ. Հայաստան ենթակոմիտէն (Սէն Ժերոմ) հազար ֆրանք կը նուիրէ «Յառաջ»ի բարգաւաճման , Բժ. Յ. Սիվ-րիհիսարլեանի մահուան առթիւ :

×

Այրի Տիկին Տէմիրճեան եւ զաւակնե-րը եւ այրի Տիկին Տէր Եղիազարեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշ-տօն պիտի կատարուի իրենց ամուսնոյն , հօր եւ ազգականին՝ ՊԱՂՏԱՍԱՐ ՏԷՄԻՐ-ՃԵԱՆի մահուան տարելիցին առթիւ : Այս Կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին :

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատա-կը յարգողները :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Շաւիլէն Տիկին Արսինէ Մկրտիչեան իր քրոջ Այրի Տիկին Նուրհանի Գէորգեանի մահուան քառասունքին առթիւ երկու հա-զար Ֆր. կը նուիրէ Կապ. Խաչի օգափո-խութեան կայանին : Նոյնպէս իր շնորհա-կալութիւնը կը յայտնէ բոլոր անոնց ո-րոնք անձամբ , նամակով եւ փոխան ծաղկեպսակի նուիրատուութիւնով մաս-նակից եղան իր սուգին :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Սթաթեան եւ զաւակը կը ծանուցանեն թէ այս Կիրակի հոգեհան-գիստ պիտի կատարուի Փարիզի Հայոց եկեղեցին իրենց մօր՝

ՏԻԿԻՆ ՄԱՌԻ ՍԹԱԹԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ :

Կը հրաւիրուին հանգուցեալին յիշա-տակը յարգողները :

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Լիոնի մէջ , կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէին կողմէ :

Այս Շաբաթ , ժամը 20·30*ին , Սալ Ի-մաքիւլէ Քոնսէփսիոնի մէջ , Րիւ Տիւ-նուար :*

Կը խօսի Միջին Արեւելքէն նոր ժամա-նած ծանօթ հրապարակագիր , ընկեր ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆ : Նիւթ՝ «Հայկական Սփիւռքը իր վէրքերով» :

×

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Սէնթ Էթիէնի Հ. Յ. Դ. Կոմիտէի կողմէ , այս չորեքշաբթի ե-րեկոյեան ժամը 8·30*ին : Կը բանախօսէ Միջին Արեւելքէն նոր ժամանած ընկեր ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆ :*

Մուտքը ազատ է :

ՍԻՐՈՎ ԿԸ ՀՐԱՒԻՐՈՒԻՔ

Հայ Երիտասարդներու Ակումբին

SURPRISE-PARTYԻՆ

Այս Կիրակի ժամը 16*էն* 24

Brasserie Zimmer

PLACE DU CHATELET

ԱՊՐԻԼ 11/24

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Մայիս 11*ին կը տօնուի նախաձեռնու-թեամբ Ազգ. առաջնորդարանին :*

Նախագահութեամբ Կաթ. Պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆի եւ մաս-նակցութեամբ երեք յարանուանութեանց :

ԹՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզեան շրջանի ներկայացուցչական ժողովը այ-սօր Շաբաթ ժամը 21*ին ,* 17 *րիւ Պլէօ , պարտաւորիչ ներկայութիւն :*

ՇԱՒԻԼ .— Հ. Յ. Դ. «Արզութեան» խումբի ժողովը այս Շաբաթ , ժամը 21-*ին , սովորական հաւաքատեղին :*

ԼԻՈՆ .— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կո-միտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բո-լոր ընկերները , այս Ուրբաթ ժամը 21*ին , Յոյներու սրահը , ներկայ կ'ըլլայ ընկեր Կարօ Գէորգեան :*

ՄԱՐՍԷՅԼ .— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ ենթակո-միտէները .—

ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ՝ այս Շաբաթ օր ժամը 21ին :

ԶԱՒԱՐԵԱՆ՝ այս Շաբաթ օր , ժամը 21*ին :*

ԱԿՆՈՒՆԻ՝ այս Շբ. օր , ժամը 21*ին :*

ՎՌԱՄԵԱՆ՝ այս Կիրակի , ժամը 15*ին :*

ԱՐԱՄ՝ այս Կիրակի առաւօտ :

Այս ժողովները տեղի կ'ունենան իրենց սովորական վայրը :

Կարեւոր օրակարգ :

Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կոմիտէի ներկա-յացուցիչը :

ԿՐԸՆՈՊԼԸ .— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայր-եան կոմիտէի ժողովը այս Շաբաթ իրի-կուն ժամը 9*ին : Բոլոր ընկերներուն ներ-կայութիւնը անհրաժեշտ է :*

ՇԱՒԻԼԻ ԵԿԵՂԵՑԻԻՆ

Շաւիլի նորակառոյց եկեղեցին իրենց այցելութեան առթիւ կը նուիրեն . — Այ-րի Տիկ. Վահրամ պէյ Նուպար 15·000 *ֆրանք , Այրի Տիկին Էլիզ Տաքէսեան (Սեվրան) գպրոցին կահաւորման համար տասը հազար ֆրանք :*

Société ROHDANIENNE DU FROID - VALENCE (Drôme)

7, RUE PASTEUR

MARKARIAN JEAN (ԳՐԻԳՈՐ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ)

ELECTRICIEN, I, RUE PELLETERIE, VALENCE,

ETABLISSEMENTS

G. HAGOPIAN

Կ. ՅԱԿՈԲԵԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆ

10 Rue du Caire, Paris 2. **Tél.: CEN. 78-44 et CEN. 66-96**

ՇԱՏ ՅԱՐՄԱՐ ԳԻՆԵՐՈՎ ԿԸ ԾԱԽԷ ՀԵՏԵՒԵԱԼ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐԸ, ՄԵԾԱՔԱՆԱԿ ԵՒ ՓՈՔՐԱՔԱՆԱԿ

ԿԵՐՊԱՍ ԷՆԹԵՐԼՈՔ INTERLOCK ԿԵՐՊԱՍ ԺԱՔԱՐ JACQUARD

ԿԵՐՊԱՍ ՄԱՅ ԱՆԳԼԷԶ MAILLE ANGLAISE ԿԵՐՊԱՍ ՄԱՅ ՍՈՒԻՍ MAILLE SUISSE

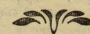
ԿԵՐՊԱՍ ՖԻԼ Տ'ԷՔՈՍ FIL D'ECOSSE

ԻՐԵՆՑ ԶԱՆԱԶԱՆ ՏԵՍԱԿՆԵՐՈՎ ԵՒ ԳՈՅՆԵՐՈՎ

ՇԻՆՈՒԱԾ ԵՒ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԱԾ ԹՐԻՔՈՅԻ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐ

ՎԵՐՋԻՆ ՆՈՐԱՁԵՒՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՎ

ԿԸ ԾԱԽԷ ՆԱԵՒ ՁՈՒՏ ԲՈՒՐԴԷ ԴԵՐՁԱՆ 2-28, 2-40

ԵՒ ԽԱՌՆ ԲՈՒՐԴՈՎ 1-26, 1-40

ՇԱՏ ՅԱՐՄԱՐ ԳԻՆ

ԵՒ ՎՃԱՐՈՒՄԻ ԼԱՅՆ ԴԻՒՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 Téléph. : PRO. 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամսեայ 1900
Արտասահման՝ տարեկան 4000 փրանք : Հատը 15 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 11 ՄԱՅԻՍ
DIMANCHE 11 MAI 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8190 34EME ANNÉE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3991

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

"ՆԱՀԱՏԱԿ ԳՐԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐ"Ը

Խօսելով «Հրատարակչական գործ»ի մասին, կ'ըսէինք թէ բազմաթիւ ծանօթ գրագէտներու գործերը «երկար տարիներէ ի վեր գրատուներու դարակներուն մէջ փոշիի խաւերու տակ յաճախորդի կը սպասեն»: Այդ առթիւ իբրեւ փաստ յիշելով «Նահատակ Գրագէտներու Բարեկամներ»ու ձեռնարկը, կը թելադրէինք, որ Համազգային Պէյրութի «Մշակութային Համագումար»ը միջոցներ մտածէ՝ լուրջ հիմերու վրայ դնելու համար գրքերու հրատարակութեան եւ սպառման գործը (Յառաջ, Մայիս 4):

«Նահատակ Գրագէտներու Բարեկամներ» (Ն. Գ. Բ.) հրատարակչականին հիմը դրուեցաւ Փարիզի մէջ 1929 Սեպտեմբերին, նպատակ ունենալով «հաւաքել ու հրատարակութեան տալ արեւմտահայ նահատակ կամ մեռած գրողներուն երկերը»:

Հիմնադիր մտաւորականները ո՛չ մէկ նիւթական շահ կ'ակնկալէին:

Անոնց առաջադրութիւնն էր կորուստէ փրկել մասնաւորաբար Մեծ Եղեռնի զոհ մեր տաղանդաւոր գրողներու գեղարուեստական էջերը՝ ցանուցիր զանազան օրաթերթերու եւ պարբերականներու մէջ:

Յառաջ առաջին օրէն իսկ ջատագով հանդիսացաւ ձեռնարկին եւ իր էջերը լայն բացաւ՝ քաջալերելու եւ իր ընթերցողներուն ծանօթացնելու համար զայն:

Ամերիկայի մեր հայրենակիցներն ալ օգնութեան փութացին հիմնադիրներուն՝ կազմելով Ն. Գ. Բ.ի հատուած մը Նիւ Եորքի մէջ:

Սկզբնական շրջանին լաւ ընդունելութիւն գտաւ ձեռնարկը: Շնորհիւ մեկենասի մը նուիրատուութեան՝ 1930ին լոյս ընծայուեցաւ առաջին հատորը (Ռուբէն Զարդարեանի «Արձակ էջեր»ը), որուն հասոյթով տարի մը վերջ հրատարակուեցաւ երկրորդը (Մելքոն Կիւրճեանի «Պանդուխտի կեանքէն»):

Նոյն տարին (1931) լոյս տեսան ուրիշ երեք հատորներ եւս (Գեղամ Տէր Կարապետեան, Գեղամ Բարսեղեան եւ Արփիար Արփիարեան): 1932ին հրատարակուեցաւ Գրիգոր Զօհրապի «Ծանօթ դէմքեր ու Պատմուածքներ»ը, իսկ 1933ին Տիգրան Չէօկիւրեանի «Վանքը» եւ «Հերոս»ը մէկ հատորի մէջ:

1933 Ապրիլ 27ին 43 տարեկան հասակին մէջ՝ կը մեռնէր հիմնադիրներէն Օհան Կարօ, որուն ընկերները չեղում մը կատարելով իրենց առաջադրած ծրագրէն՝ Շարքին ութերորդ հատորը նուիրեցին անոր գործերուն: Օհան Կարօ «Կենդանի նահատակ»ի կեանք մըն էր ապրած խեղճը:

1935ին հրատարակուեցաւ Երուանդ Օտեանի «Ընկեր Փանջունի»ն, իբրեւ չորրորդ 9րդ հատորը: Իսկ 1937ին՝ Արտաշէս Յարութիւնեանի «Արձակ էջեր ու քերթուածներ»ը (10րդ հատոր):

Ն. Գ. Բ. սաով փակեց իր Մատենաշարի առաջին մասը, 12ի փոխարէն 10 հատորներ միայն տալով այն բաժանորդներուն որոնք 200 ֆրանք վճարած էին:

Տնտեսական տագնապը մեծապէս ազդած էր գրքերու սպառման վրայ:

Հրատարակչականը այս առաջին շրջանէն վերջ հիմնական փոփոխութիւն մըտցուց իր սկզբնական ծրագրին մէջ:

Նահատակը կը սահմանափակէր իր գործունէութեան դաշտը:

Ուստի իր հիմնարկութենէն տասը տարի վերջ, 1939ին որոշեց հրատարակել նաեւ «երիտասարդ կամ տարեց կենդանի հեղինակներու գործերն եւս, պահանջին ու կարելիութիւններու սահմանին մէջ»:

Ու դարձաւ «Հայ Գրագէտներու Բարեկամներ»:

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖԼԻՄԼԷՆԻ ԾՐԱԳԻՐՆԵՐԸ

Օգտուելով իր նախորդներուն ձեռք բերած փորձառութենէն, Ժողովրդական Շարժումին Ազգ. Նախագահը որոշեց որեւէ խորհրդակցութիւն չունենալ կուսակցական խմբակցութեանց հետ, պարզապէս ժամանակի կորուստ նկատելով այդ ձեւը: Բացառաբար տեսնուեցաւ Կի Մոլէի հետ, հաստատելու համար անգամ մը եւս թէ ընկերվարականները պատրաստ են տալու իրենց ձայները բաց ոչ մարդիկը:

Ալժերիա եւ ելմտական հարցերն են միշտ, որ տագնապ առաջ կը բերեն Ֆրանսական Ազգ. Ժողովէն ներս եւ կը ստեղծեն նաեւ այնքան տարակարծութիւն որքան կուսակցական խմբակցութիւն կայ. երբեմն ալ աւելի՝ երբ նկատի առնենք թէ նոյնիսկ կուսակցութիւններէ ներս մէկ կարծիք չկայ, մանաւանդ Ալժերիոյ նկատմամբ:

Գալով ելմտական հարցին, ուղղակի հետեւանքն է Ալժերիոյ խնդրին:

Առաջին առթիւ Ֆլիմլէն բացարձակ իրաւասութիւն պիտի պահանջէ այդ երկու հարցերուն համար՝ Ալժերիա եւ ելմտական կացութիւն:

ԱԼԺԵՐԻԱ

Ալժերիոյ համար, կը կարծուի թէ Ժողովրդական Շարժումի պարագլուխը նըկատի ունի Փարիզի Ռոտիկանապետը Փափոն որ Կոնստանդինի նախկին քաղաքապետն է: Ֆլիմլէն «քաղաքական լուծում» մը կը փնտռէ Ալժերիոյ հարցին: Կ'ուզէ նաեւ ազատ գործադրութիւնը Հիմնական Օրէնքին: Անմիջապէս որ հանդարտութիւնը վերահաստատուի, ձեռնարկել ընտրութիւններու, հիմ ունենալով հետեւեալ կէտերը.—

1) Ոչ մէկ խզում Ալժերիոյ եւ մայր երկրի միջեւ:

2) Երբեք Ֆրանսան պիտի չընդունի որ խնդրոյ առարկայ դառնայ Եւրոպայի Ֆրանսացիներու բնակութեան եւ գործելու իրաւունքը Ալժերիոյ մէջ:

3) Ապահովուած է ընտրողներու ազատութիւնը, բայց ոչ մէկ ընտրութիւն՝ մինչեւ որ խաղաղութիւնը չվերահաստատուի:

Ֆրանսան պիտի առաջարկէ նաեւ Թունուզի եւ Մարոքի՝ Սահարայի համար տնտեսական գործակցութիւն մը:

Հանրապետութեան նախագահութեան թեկնածուն չի մտածեր կըրկին դիմել անգլեւամերիկեան միջնորդութեան, նկատի առնելով որ Ֆրանսան ինք պէտք է կարգադրէ իր գործերը:

ԵԼՄՏԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

Խնդիրը կը բաժնուի երկու մասի, ներքին եւ արտաքին գետնի վրայ: Նշանակուած վարչապետը արդէն ելմտական նախարարն էր հրաժարեալ դահլիճին, եւ պատրաստած էր փոխառութեան ծրագիր մը, որ պիտի սկսէր Ապրիլի վերջ: Այդ փոխառութենէն կը սպասուէր 150 միլիառ:

Եթէ նոր տուրքեր դրուին՝ պիտի ըլլան միայն ապահովելու համար Ալժերիոյ նոր ծախքերը, եւ ասոր ենթակայ պիտի ըլլան գլխաւորաբար մեծ հարստութիւնները:

Արտաքին գետնի վրայ, Ֆլիմլէն տըվիզներու պակասին առաջքն առնելու համար կ'ուզէ նոր կրճատումներ ընել ներածումներու վրայ, մօտաւորապէս 20 առ հարիւր, նկատի առնելով գլխաւորաբար ոչ անհրաժեշտ նիւթերը:

Այս հարցերուն համար ստանալէ ետք բոլոր իրաւասութիւնները՝ Ֆլիմլէն արձակուրդ պիտի տայ երեսփոխաններուն մինչեւ Հոկտեմբեր:

Ալզասցի երեսփոխանը որ 51 տարեկան է, ծանօթ տնտեսագէտ է, 16 անգամ նախարար եղած է, երեք անգամ ալ «նախատեսուած» իբրեւ վարչապետ:

Բոլոր կուսակցութեանց դիրքը տակաւին յայտնի չէ, Մենտէսեան Արմատականները անշուշտ առաջին առթիւ դէմ են, կը բաւէ որ Լաքոստ հեռանայ Ալժերիոյ նախարարութենէն, բայց ներքին տարակարծութիւններ ունին:

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԱՓՐԻԿԷ

Ալժերիոյ Ազատագրութեան Ազգ. Ճակատի պաշտօնական զեկոյցը կը հաղորդէ թէ 1956 Նոյեմբեր մէկէն գերի բռնուած երեք Ֆրանսացի զինուորները սպաննուեցան Ապրիլ 30ին, այսինքն Թանժէի Ժողովին փակման օրը: Այս դէպքը յուզում եւ ընդվզում յառաջ բերաւ ալժերիական եւ ֆրանսական բոլոր շրջանակներուն մէջ: Նախարար Լաքոստի գրասենեակը այս արարքը կ'որակէ իբրեւ «վատ սպանութիւն մը»:

Բողոքած են նաեւ Տանիէլ Մայէր յանուն Մարդկային Իրաւանց Լիկային, Տավիտ Ռուսէ «արգելափակման դէմ միջազգային յանձնախումբ»ին նախագահը:

Ի՞ՆՉ Կ'ԱՆՑՆԻ ԿԸ ԴԱՌՆԱՅ ԿՐԵՄԼԻՆԻ ՄԷՋ

●

ԽՐՈՒՇՉԵՒԻ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՎՏԱՆԳՈՒԱ՞Ծ

—o—

ՄՈԼՈԹՈՎ ԻՇԽԱՆՈՒԹԵԱՆ ԳԼՈ՞ՒԽ ՊԻՏԻ ՎԵՐԱԴԱՌՆԱՅ

Ի՞նչ կ'անցնի կը դառնայ Մոսկուայի մէջ,— հարցումը՝ հետզհետէ աւելի հըրատապ կը դառնայ միջազգային մամուլին մէջ: Մոսկուայի Արեւմտեան շըրջանակները հատուկտոր լուրեր կուտան միայն:

Ստացուած տեղեկութիւններէն կարելի է գտնել սակայն Կրեմլինի վարիչներուն գլխաւոր մտահոգութիւնները.

Նախ՝ «Մեծ»երու հանդիպումը: Այս մասին Խրուշչեւ կարգ մը նոր յայտարարութիւններ ըրաւ, թէեւ առանց նորութեան.— «Կը փափաքինք ունենալ «Մեծ»երու ժողով մը: Կ'ուզենք ճիշդ այնպէս՝ ինչպէս Արեւմտեան պետութիւնները: Բայց այս ուղղութեամբ Տըլըսի ներկայացուցած հինգ առաջարկները անընդունելի են:

Մոսկուայի այժմու երկրորդ դժուարութիւնն է մառեշալ Թիթոյի «ազգային համայնավարութիւնը», որուն թիկունք կը կանգնին Եուկոսլաւ համայնավարները, առանց վերապահութեան՝ ինչպէս պարզուեցաւ վերջին ընտրութեանց ատեն:

Այս հարցը ներկայիս գաղափարական հունէն դուրս ելած է եւ ստացած բոլորովին նոր նկարագիր: Խորհրդային մամուլը, մասնաւորապէս «Փրաւտա», կատաղի յարձակողական մը շղթայազերծեց Պելկրատի դէմ:

«Փրաւտա» կը սպառնայ մառեշալ Թիթոյի, հասկցնելով թէ խորհրդային տնտեսական կարեւոր օժանդակութիւնը կրնայ դադրիլ. նման քայլ մը բաւական է տպաւորութիւն պիտի ձգէր Եուկոսլաւիոյ մէջ: Միւս կողմէ «Կոմունիստ» կը գրէ.— Եուկոսլաւիա կը մերժէ բարեկամական յարաբերութիւններ մշակել ընկերվարական երկիրներու հետ՝ հեռանալով իր սկզբունքներէն:

Կրեմլինի ներկայ վարիչներուն վախը այլ տեղ խտացած է սակայն: Անցնող չարթուան մէջ Համայնավար կուսակցութեան կեդր. Կոմիտէն ժողով մը գումարեց. պաշտօնապէս կը յայտարարուի, թէ այդ ժողովին մէջ քննուած եւ Խրուշչեւի արդիւնաբերական ծրագիրը:

Հարցին մասնագէտները այլ մեկնաբանութիւն կուտան այս բոլորին:

Խրուշչեւ ենթարկուած է Մոլոթովի սպառնալիքին: Առ այժմ չի խօսուիր «հակակուսակցական խմբակ»ին միւս անդամներուն մասին: Գլխաւոր դերակատարը Մոլոթովն է:

Ծանօթ է, որ Մոլոթով հակաթիթոյական է: Խրուշչեւի խմբակը չէզոքացուց զայն՝ Եուկոսլաւիոյ հետ նախկին բարեկամութիւնը վերահաստատելու նպատակով: Մոլոթով զրկուեցաւ Ծայրագոյն Մոնկոլիա: Այս ձեւով մօտեցած էր Չինացիներուն, եւ զանազան ձեւով յաջողած անոնց բացատրել Խրուշչեւի սխալները. գլխաւորաբար՝ Եուկոսլաւիոյ հարցին մէջ: Որոշ ատեն անարձագանգ կը մնային Մոլոթովի քննադատութիւնները: Եուկոսլաւ համայնավարներու վերջին համագումարը ցոյց տուաւ թէ «Մոլոթով իրաւունք ունէր»: Քննադատութիւններն ու սպառնալիքները ծայր տուին՝ նեղ դրութեան մը մատնելով Խրուշչեւը:

Այս պայմաններուն մէջ, միջազգային շրջանակները կը մտածեն թէ Խ. Միութեան արբանեակները, մասնաւորապէս Համայնավար Չինաստան, ճնշում պիտի բանեցնեն Խրուշչեւի վրայ:

Մոլոթով Կրեմլի՞ն պիտի վերադառնայ, թէ Կրեմլին պիտի որդեգրէ իր «Մոնկոլիոյ դեսպան»ին քաղաքականութիւնը՝ Թիթոյի հանդէպ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼԻԲԱՆԱՆԻ հիւսիսային շրջանին մէջ, Թրիփոլի, հազարաւոր ցուցարարներ Նախագահ Շամունի դէմ բացագանչութիւններ արձակելով կրակի տուին սըրճարան մը եւ գործատուն մը. ոստիկանութիւնը միջամտեց եւ ստիպուեցաւ արտասուաբեր ռումբեր գործածել՝ խռովարարները ցրուելու համար: Ութ հոգի վիրաւորուած է, մէկը՝ ոստիկան:

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ Համայնավար կուսակցութեան ընդհանուր քարտուղար Կոմուլքա Փեչտա գնաց, ուր պիտի մնայ երեք օր. օդակայանին մէջ ճառ մը խօսելով ջատագովեց «Հունգար ժողովուրդին պայքար»ը. Կոմուլքա իր ճառին մէջ չանդրադարձաւ Խ. Միութեան:

ՓԱՔԻՍՏԱՆԻ Հանրապետական կուսակցութեան ղեկավար Սահիպ, նախկին վարչապետը առջի օր սպաննուեցաւ իր բնակարանին մէջ:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ մէջ գործադուլները իրարու կը յաջորդեն. քսան հազար ուսուցիչներ երկրորդ անգամ ըլլալով 24 ժամուան գործադուլ մը ըրին, պահանջելով որ իրենց ամսավճարները աւելնան. Սալոնիքի եւ Աթէնքի համալսարաններու ուսանողներուն եւ Յունաստանի Ազգ. Դրամատան պաշտօնեաններու գործադուլները կը շարունակուին:

ՌԻՕ ՏԸ ԺԱՆԷՅՐՕՅԻ երկաթուղիի արկածին զոհերուն թիւը բարձրացաւ 150ի. 300 վիրաւոր կայ:

ԿԻՊՐՈՍԻ ըմբոստական շարժումը հետզհետէ կը ծաւալի, մինչ Անգլիոյ մէջ կը մտածեն կղզիին համար նոր օրինագիծ մը պատրաստել. ԷՕՔԱՆ նոր թռուցիկներ ցրուեց Կիպրոսի մէջ, սպառնալիքներ ընելով անգլիական կառավարութեան:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ շրջան ընող զրոյցներու համաձայն, Խ. Միութեան Արտաքին նախարար Կրոմիքօ նոր յուշագիր մը յանձնած է Արեւմտեան երեք տէրութեանց. Մոսկուա նոր առաջարկներ կ'ընէ «Մեծ»երու ժողովին առնչութեամբ:

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Սէն Շամոնի մասնաճիւղ քսան հազար ֆրանք:

Գ. ԳԻՒԶԱԼԵԱՆ

ՈՉ ԵՒՍ Է...

Երբ նայուածքս հանդիպեցաւ այս յայտարարութեան, որ սեւ ու պատառատուն ժապաւէնի մը պէս կը պրկուէր, լուր տուող թերթին մէջ, զոյգ սիւնակի վրայ, յանկարծական շփոթութեանս մէջ չկըրցայ շնորհակալութեան բառ մը ըսել այն բարի աղջնակին, որ ամէն երեկոյ դըպրոցէն ելլելէ ետք, բարեկամի մը կողմէ թերթը մինչեւ հիւանդանոցի մահիճս կը բերէ: Փոքրիկը, թէեւ անգիտակցաբար, իր բերած լուրէն կարծես խղճահար, շտապեր էր հեռանալ:

Քանի մը տարի առաջ, անգամ մը, Գիւզալեան բաւական լուրջ հիւանդութեամբ մը մեզ վախցուցած էր, բայց, տանենին բժիշկներու եւ մանաւանդ իր ազնիւ տիկնոջ յարատեւ ու անձանձիր խնամքներուն շնորհիւ, կարելի եղած էր տագնապը փարատել: Այդ ցնցումէն ետք, թէեւ իր նախկին բնականոն առողջութիւնը չվերագտաւ, բայց զինք պահելու մեր յոյսը աւելի գերակշիռ էր, քան կորուստի երկիւղը: Իսկ այս կորուստը Պէյրութի Նշան Փալանճեան Ճեմարանի ուսուցչական կազմին մէջ կը թողու այնպիսի բաց մը, զոր լեցնելու համար այս հաստատութիւնը երկար ու դժուարին փնտռտուքներու պիտի հարկադրուի:

Աւելի քան քառորդ դարէ ի վեր Գառնիկ Գիւզալեան կը պաշտօնավարէր այս հաստատութեան մէջ, իբրեւ դասախօս ազգային եւ ընդհանուր պատմութեան, կալուած մը՝ ուր վաղուց կը ճանչցուէր իբրեւ նկատելի բարձունք մը: Ասով մէկտեղ անիկա այս շահուած համարումը չէր ընդունած իբրեւ հանգստեան բարձ մը եւ անոր վրայ չէր անշարժացած: Տեւապէս նոր պրպտումներու եւ ուսումնասիրութեանց հետամուտ, այս ճամբուն վրայ իր անձնական ու ընտանեկան կեանքը զգալի սեղմումներու կ'ենթարկէր, ձեռք բերելու համար նորանոր հեղինակութիւններ, զորս խորունկ ուսումնասիրութեան առարկայ կը դարձնէր: Անոնք որ պատեհութիւն ունեցած են իր գրադարանը տեսնելու, կրնան վկայել, թէ զայն կազմող հատընտիր հատորներուն հայթայթումը որքան ճիգ ու զոհողութիւն արժած էր Գառնիկի համեստ պիւտճէին: Մայրենի լեզուէն զատ, գնահատելի աստիճանով կը տիրապետէր չեխերէնի եւ ռուսերէնի: Ցամառ ինքնաշխատութեամբ ի վիճակի դարձած էր դիւրութեամբ օգտագործելու ֆրանսերէն, անգլերէն եւ կարծեմ նաեւ գերմաներէն գործեր:

Առաջին աշխարհամարտէն ետք, Փրակայի համալսարանը ընդունուած հայ երիտասարդներուն խումբին մէջ Գառնիկ հանդիսացաւ մէկը այն սակաւաթիւ տըղոցմէն, որոնք իրենց աշխատանքով ու ձեռք բերած արդիւնքով լիովին արդարացուցին իրենց վրայ դրուած յոյսերն ու կատարուած զոհողութիւնները:

Էմիլ Զոլայի համար կ'ըսուի, թէ պարզ բանուորի մը պէս ինքզինք կ'ենթարկէր աշխատանքի խստագոյն կանոններուն: Այս յատկանշական յայտարարութիւնը կարելի է ամբողջապէս կիրարկել նաեւ մեր Գիւզալեանի պարագային: Դպրոցի տարեկան արձակուրդներուն իսկ Գառնիկ հանգիստ չէր ճանչնար: Ամբողջ ամառ մը Քեսապի մէջ վկան եղած եմ իր անդուլ ու անընդհատ աշխատանքին, զոր այլեւս հասցուցած էր տեսակ մը մտահայեցութեան:

Ո՛չ զբօսաշրջաւի ծրագրով, ո՛չ որսկան խնջոյքներով, զորս Քեսապի տղաք գիտեն այնքան խանդավառ ու հրապուրիչ դարձնել, հնար չեղաւ Գառնիկը դուրս բերել իր ճգնարանէն: Իր սեղանը, երեք կողմէն խոշոր գիրքերով պաշարուած, տեսքն ունէր հայ գեղջուկ խարոյկի մը, որուն վրայ հակած էր, կրակը վառ պահելու ուխտով:

Այս մենակեցութիւնը շատերու կողմէն մեկնուեցաւ իբրեւ մարդատեցութիւն, ինչ որ անիրաւ վերագրում մըն էր:

Գառնիկ մարդկային ընկերութեան հաւաքոյթներու եւ անհատներու բարեկամութիւնը լաւապէս գնահատել գիտէր եւ եթէ այս մարզին մէջ ինքզինքը զըրկանքներու կը դատապարտէր, ատիկա աշխատանքի սիրոյ հարկադրանքն էր: Բարեկամական շրջանակներու մէջ փընտռուած տարր մըն էր՝ իր հմտալից խօսակցութեամբ եւ զուսպ ու բարեկիրթ վարմունքին համար:

Դպրոցական զբաղումներէն դուրս, Գառնիկ ժամանակ կը գտնէր կարեւոր օժանդակութիւն մը բերելու Հայր Մըսըրեանի ղեկավարած հայկական ամբիոնին, Համազգայինի կազմակերպած հրապարակային դասախօսութեանց եւ կուսակցական մարմիններու կարգադրութեամբ տեղի ունեցող հաւաքոյթներուն, այս ամէնուն բերելով իր մշտարթուն մտքին հետազօտութեանց արդիւնքը:

Գրաւոր ուսումնասիրութիւնները նախընտրաբար կը վերապահէր Ճեմարանի շրջանաւարտներու պարբերաթերթ «Ակօս»ին, որուն հաւատարմագոյն աշխատակիցներէն եղաւ այս հրատարակութեան առաջին օրերէն սկսեալ մինչեւ իր կեանքին վերջը:

Իր մահը յարաբերաբար կանխահաս եղաւ, բայց իր վաստակը երկար կեանք մը լեցնելու չափ բեղմնաւոր է:

Իր յիշատակը միշտ յարգանքով եւ օրհնութեամբ պիտի ոգեկոչուի:

ԵԴՈՒԱՐԴ ՏԱՐՕՆԵԱՆ

ԺԱՄԱՑՈՅՑԸ

Դիմացս է ան՝ հազիւ քանի մը թիզ հեռու ինձմէ, դրասեղանիս վրայ՝ համեստ ու անպաճոյճ, շրջանակուած կլոր եւ ոսկեզօծ երիզով մը — իր ամբողջ պերճանքը — ու նոր հարսի մը պէս ոտքի՝ հրամանի մը սպասողի դիրքին մէջ: Իր տասներկու աչքերը՝ ձուկի մը նայուածքին նման պաղ ու անկենդան՝ վրաս յառած, կը դիտեն զիս:

Իսկ իր զոյգ սլաքները, անդադարաբար, կը դառնան. իրենց յատկացուած փոքրիկ միջոցի մը մէջ եւ կը կազմեն ամբողջական աշխարհ մը, իր օրէնքներով ու չափերով, ենթակայ՝ տիեզերական կանոններուն: Ու իր մանրուկ եւ անխոնջ քայլերուն բութ ու համաչափ զարկերը, երկու ձայնանիշի վրայ, միօրինակ ու երկչոտ կշռոյթով մը տարուբեր՝ յեղակարծօրէն մեզ կը փոխադրեն ձանձրոյթէն՝ անտարբերութեան եւ անզգայութենէն՝ մոռացումի: Իր խօսելու ձեւը կամ եղանակն է ան, ձայնի ու չափի ներդաշնակութիւն մը, երկու բառէ կազմուած պարզ լեզու մը, յատկացուած՝ ընդհանուր մարդկութեան, նժարելու անոր աշխատանքն ու վայելքը:

Թիք – թաք, Թիք – թաք, Թիք–թաք:

Տունիս ժամացոյցն է ան, հարիւրաւոր մեծ ու փոքր առարկաներու եւ տնական իրերուն պէս, անոր մէկ անդամը, որ իր կարեւորութեանը համար՝ գրաւած է միշտ, լաւագոյն տեղ մը: Առարկաներն ալ ունին իրենց ճակատագիրը եւ ստացական նուիրապետութիւն մը, իրենց յարգին եւ արժէքին համեմատ, ուստի եւ ենթակայ են, մարդոց պէս, «պատիւս արժանաւորաց»ի սկզբունքին:

Ամէնքէն աւելի անոր մտերիմ՝ իրարու կապուած ենք հասարակաց պահանջով մը եւ չենք կրնար լքել զայն, չկորսնցնելու համար, մեր երկու կարեւորագոյն զգայարանքները, աչք եւ ականջ: Առանց անոր՝ պիտի նմանէինք ուղղեկորոյս ճամբորդի մը:

Քաղաքակիրթ մարդը ճանչցած է անոր դերը եւ զետեղած է զայն՝ քիչ մը ամէն տեղ: Փողոցներու մէջ ստէպ կը կատարէ յուշարարի մը դերը: Ու հանրային շէնքերուն վրայ՝ իշխանական ցուցադրութեամբ մը տիրակալ, կը հսկէ, մարդոց տնտեսութեան ու անոնց աշխատանքի եւ հանգիստի պահերուն, դառնալով գլխաւոր լծակներէն մին դարուս քաղաքակրթութեան:

Իր բացակայութեանը հետ անհաշտ ենք եւ իր ներկայութիւնը անհրաժեշտութիւն է, ուր որ անտեսուած է իբրեւ պերճանք կամ պէտքի առարկայ՝ կը զգանք թէ կարեւոր բան մը կը պակսի:

Ոչ մէկ առարկայ այնքան սիրուած ու յարգուած է, որքան մեր գրպանի կամ թեւի ժամացոյցը: Նոյն իսկ մեր դրամապանակը, որուն պարունակութիւնը իբրեւ արժէք, կախում ունի իրմէ եւ մինչեւ անգամ այն կահը՝ որուն մէջ կը թօթափենք, մեր խոնջէնքի հանապազօրեայ քուրձը, ստանալով մեր կազմախօսական վերանորոգումը, ուր կը վերապրինք վայելքներու քաղցր արբեցումով:

Ամէն վայրկեան, միլիոնաւոր սրտեր տագնապի ու անձկութեան մէջ են, մարդոց աչքերը գամուած ժամացոյցի մը սլաքներուն, որոնք յուսահատօրէն արագ կամ դանդաղ կը դառնան, կը սպասեն բանի մը կամ գործի մը սկիզբին եւ կամ վախճանին: Ոմանց համար գրաւիչ ու բարեկամ, ուրիշներուն համար դժնէ եւ անհրապոյր, վճիռ մը ունի արձակելիք: Կարօտի եւ սպասումի, սիրոյ կամ լքումի վայրկեաններ, յոյսի եւ խռովումի, անձկութեան եւ բաժանման պահեր, ռազմի ու աղօթքի, մանաւանդ աշխատանքի եւ հանգիստի ժամեր, բոլորը եւ դեռ ամէն ինչ սղագրուած են անոր փոքրիկ սիւնակներուն մէջ:

Կար ժամանակ մը, երբ ան դեռ գոյութիւն չունէր, կամ իր կարեւորութիւնը գնահատուած ու ի պատուի չէր: Մարդը, արեւուն առաջին շողերուն հետ ոտքի, ինչպէս թռչունները եւ կենդանիները, կ'աշխատէր երբ գործ ունէր եւ կ'ուտէր՝ երբ պահանջը բնախօսական էր: Հիմա, սակայն, այս առարկան թէ յարգ ունի եւ թէ պատիւ ու դարձեր է շատ սովորական առարկայ մը, մեր չալիկին պէս մեր անբաժան ընկերը, առանց որուն քայլ մը չենք կրնար առնել: Ան եղած է մեզի խորհրդատուն եւ միջամուխ՝ մեր բոլոր ձեռնարկներուն, չափուած ժամով ու ժումով:

«Ժամանակը դրամ է» բացատրութիւնը դուրս եկած է այլեւս զինքը ծնող կղզիներէն եւ դարձած համաշխարհային իմաստութեան չափանիշ:

Մեր մոլորակին վրայ՝ տիեզերքի ամէնէն մեծ բռնակալին՝ ժամանակին իբրեւ գործակալը, կ'արձանագրէ մեր առաջին եւ բեկբեկուն հեծկլտուքը, «ծնաւ յամին»ով մը, մանկական զուարթութեան՝ մեր անփոյթ ճիչերն ու աղաղակները, պատանեկական խօլ ու երեւակայական իղձերը, երազներն ու պատրանքները, արբունքի մեր թռիչքն ու սլացքը, կեանքի սեմէն ներս՝ երիտասարդութեան մեր վարանոտ մուտքը կամ յանդուգն խոյանքը, չափահասութեան՝ մեր անթիւ գանգատներն ու տագնապները, անբաւ գեղերումներն ու դժգոհութիւնները, ագահութեամբ լի՝ անհատնում տենչանքները եւ ցանկութիւնները: Այս այն շրջանն է որ, մարդս իր կատարելութեան մէջ կը յղանայ մեծ գիւտեր, բայց նաեւ մեծ ոճիրներ: Ու վերջապէս կ'արտադրէ մեր ծերութեան՝ վերջին ապաշաւը, զղջումն ու աւաղումները: Ու քայլ առ քայլ կը հետեւի մեզի, մեր շուքին պէս անբաժան, ու կ'առաջնորդէ մեզ մեր սին էութենէն հուսկ մեր բնական վախճանին՝ անէութեան: Ու կ'անցնինք թշուառօրէն պատին միւս կողմը, կորսուելու ուրուներու աշխարհին մէջ ձգելով պահ մը միայն, մեր սիրելիներուն եւ ծանօթներուն մէջ, տժգոյն ցոլք մը տակաւ մարող յիշատակներէն, որոնք հետզհետէ պիտի անօսրանան փախչող ամպերուն պէս ու

ՀԱԼՈՂ ՍԱՌՈՅՑԸ

(ՄԵՐ ԴՐԱՑԻՆԵՐԸ)

— Դո՞ւն ինչ ըսիր:

— Ի՞նչ պիտի ըսէի. ի՞նչ կ'ուզէիր, որ ըսէի ...

Չպատասխանեցի:

— Քեզի բան հարցուցինք, պատասխան չտա՞ս,— ըսաւ կինս անհամբեր:

— Պատասխան չունիմ տալու: Բայց քանի որ կը պնդես, ահա պատասխանս: Աստուած Եւան ստեղծեց, երբ Ադամ կը մեռնէր ձանձրոյթէն: Այն օրէն ի վեր...

— Այն օրէն ի վեր ի՞նչ:

— Այն օրէն ի վեր կինը կը ծառայէ մարդուն ու կը հալածէ զայն՝ իբր թէ աշխարհի վրայ ընելիք ուրիշ բան չունենար:

Կինս մտիկ ըրաւ, մտածեց, բան մը չըհասկցողի շարժումով ուսերը թօթուեց եւ ննջարան մտաւ:

×

Գարնան ոտնաձայնը առնելուս պէս, յօտոցը առի ու նետուեցայ դուրս, պարտէզ:

Մեր ու Լարբիններու խաղողին ճիւղերը, նեղ լերկ խարազաններու պէս, երկարած, սողացած, մագլցած ու իրար էին խառնուած: Իրաւ է, որ մերինը ճերմակ խաղող էր, իսկ անոնցինը՝ սեւ, եւ, պտուղներուն իրար խառնուելուն վախը չկար (արդէն չէինք ալ ժողվեր, եւ ողկոյզները կը մնային թուփերուն վրայ, թռչուններուն կեր), բայց չգիտես ինչու, մեծ փափաք մը ունեցայ զանոնք իրարմէ անջատելու: Անխնայ կտրեցի, ջարդեցի, յօտեցի, ամէն ճիւղի վրայ հազիւ երկու երեք պտուկ ձգեցի՝ «աս չոր է, աս թաց է, աս մերն է, աս մէկը անոնցն է» ըսելով: Զարտախը լաւ մը թեթեւցուցի: Գտայ եւ թռչունի մը բոյնը, որուն մէջ դեռ կը մնար երկնագոյն հաւկիթի մը կեղեւէն մաս մը:

Այդ փոքր բոյնին ի տես, սիրտս զուրգուրանքով լեցուեցաւ: «Հիմա, ով գիտէ, անոր տէրը ո՞ւր է, ո՞ր երկինքին կտաւը կը ձեւէ իր թեւերով», խորհեցայ, ու անմիջապէս միտքս ինկաւ որ գարուն է, եւ ան, հաւանաբար, ճամբան է, վաղը միւս օրը կը հասնի հոս ու կը լծուի բոյնը նորոգելու աշխատանքին: Իր ընկերը, արուն, ոստի մը վրայ թառած, իր կոկորդը ուռեցնելով ու թրվռալով, պիտի երգէ էգին համար: Ու երբ հաւկիթները թխսուին եւ մուկի լերկ մարմիններով ձագեր ճուալ սկսին բոյնի մամռապատ փոսին մէջ, այր ու կին անոնց համար օրն ի բուն ուտելիք պիտի կրեն: Օր մըն ալ, քիչ մը համոզելով, քիչ մը սպառնալով՝ ծնողքը պիտի թըռցնեն զանոնք, եւ բոյնը պիտի մնայ խաղաղ, բայց պարապ...

Քիչ մը յուզուած, քիչ մը յոգնած, շատ մը քաղցած՝ գործիքս ձգեցի ու մըտայ տուն ճաշելու:

Կինս տունը չկար: Սեղանին վրայ, էջ մը սպիտակ թուղթի լայնքին, ան իր մեծ ուշագրաւ գրերով գրեր էր.

« Ես մուվի կ'երթամ կոր: Կերակուրդ օճախին վրայ է, տաքցուր, կեր»:

Տաքցուցի, բայց ուտելու ոչ ժամանակ ունեցայ, ոչ ալ ախորժակ: Դուռը զարկին, եւ ձիթագոյն համազգեստով ձիւթ ծամող տղայ մը դեղին թուղթ մը երկարեց ինծի եւ աղտոտ մատը դնելով տողի մը վրայ, ըսաւ.

— Խնդրեմ, ստորագրեցէք հոս:

Ստորագրեցի եւ, քիչ մը յուզուած, քիչ մը դող ելած, պատռեցի հեռագրին պահարանը ու անմիջապէս նայեցայ ըստորագրութեան:

Տղայէս էր:

Տղայէս: Բայց հեռագրով ի՞նչ կ'ուզէր ինծմէ: Չէ՞ որ քաղաքն է եւ իրիկուն պիտի գայ տուն:

Ու ակնոցս դնելով քթիս՝ կարդացի.

« Սիրելի հայրիկ ու մայրիկ, ես ու Լաուրան ամուսնացանք: Աթլանթիք Սիթի մեղրալուսնի ենք եկած: Կը խնդրենք, որ օրհնէք մեզ: Կը սիրենք ձեզ: Շատ կը սիրենք: Լաուրան կ'ըսէ, որ մաման հոգ չընէ, իր մանչը լաւ ձեռքերու մէջ է: Ներեցէք մեզի մեր այս ընթացքին համար: Գարուն է, եւ մենք իրար շատ կը սիրենք»:

— Հէյ վախ,— գոռացի՝ ձեռքս յուսահատութեամբ ճակտիս զարնելով,— հէյ վախ,— եւ փլայ բազմոցին վրայ ու լացի՝ կատաղութենէս բռունցքով բարձը ծեծելով:

Մեղադրական շատ խօսքեր ըսի տըղուս հասցէին, բայց չանիծեցի զայն. բերանս չորնայ թող, եթէ զայն անիծէի:

Իրիկուան դէմ, երբ կինս եկաւ դուրսէն, դէմքիս նայելով՝ անմիջապէս գուշակեց, թէ դէշ, շատ դէշ տրամադրութեան մէջ եմ:

– –Հիւա՞նդ ես,— հարցուց՝ գըլխարկը հանելով:

— Ոչ,— ըսի՝ գլուխս շարժելով ժըխտական:

— Մուվի երթալո՞ւս համար նեղացար...

— Չէ:

— Մէկ տեղդ կը ցաւի՞:

— Չէ:

— Մէկը բա՞ն մը ըսաւ, մէկուն հետ կռի՞ւ ըրիր:

— Չէ,— ըսի եւ լուռ տուի հեռագիրը իրեն:

ԱՐԱՄ ՀԱՅԿԱԶ

(8 Շար.)

ծածկուին դարերու մշուշով. ու յետոյ .. խաւար եւ աղջամուղջ:

Ո՞վ պիտի կրնար երեւակայել յանդուգն թիւ մը, մեզի նմանող այն թշուառ էակներէն, որոնց ստուերները, ժամանակին հետ չրջապայեցին նոյն արեւուն տակ, եւ ուր, այժմ մերինները՝ անոնց տեղը բռնած են, սակայն միշտ պատրաստ՝ խոյս տալու մեր կրունկը ծեծողներուն առջեւ. մինչդեռ ան՝ թիք-թաք, թիք-թաք, պիտի քալէ յաւերժօրէն:

Անոր համար չկայ ոչ սկիզբ, ոչ ալ վախճան, սահման ու հայրենիք, ազգ ու դաւանանք, ոչ ալ տարիք կամ դասակարգ: Բոլորս ենթարկուած ենք անոր հաստատած կարգ ու սարքին, ու չենք կրնար խուսափիլ իր վերջնական դատաստանէն, կրելով դարուն կնիքը մեր ճակատին, Մեր աչքերը կարթած անոր թեւերուն, կամայ ակամայ, կ՚ենթարկուինք անոր յարափոփոխ վիճակին: Այն վայրկեանները որոնց գումարով դարեր կը կազմուին, մեզ կը յեղափոխեն անզգալի կերպով: Առանց մարդկային պատմութեան՝ վաղուան մարդը պիտի չհասկնար վաղընջականը, վասնզի դարերու հոլովոյթին օղակներով է որ սերունդները իրարու հետ կը հաղորդակցին եւ զիրար կ՚ըմբռնեն:

Իր թիք թաքը, թելադրանք մըն է մեզի, որպէսզի հետեւինք իրեն՝ ժամանակին:

Քալե՛լ, քալե՛լ եւ միշտ քալե՛լ:

Ան կը վարէ մարդկութիւնը եւ կը մղէ զայն, իրեն պէս, խելայեղ եւ ճակատագրական վազքի մը, ուր ոչ հանգիստ կայ, ոչ ալ հանգրուան իր յաւիտենական քայլերուն:

Ու վստահ՝ եւ աներկբայ իր մշտնջենական թաւալումին, հեգնութիւնը ունի մեր վաղանցուկ գործերուն: Անկարեկիր աչքերը վրաս յառած կը կըշտամբէ զիս, երբ յուլօրէն կը յօրանջեմ: Կամ ամբարիշտ ծաղր մը ունի, երբ կ՚աշխատիմ:

×

Հիմա որ անցած եմ կեանքիս բազմաթիւ կամուրջներէն, որոնց տակէն հոսեցան այնքան պղտոր եւ յորձանուտ գետեր, քայլեւս վերջինին մուտքին վրայ՝ մահապարտի մը լլկուած եւ յուսահատ ենթագիտակցութիւնով կը սպասեմ իր հուսկ արաքին: Ան, իբրեւ գործակալը մեծ բռնաւորին, դահիճի մը պաշտօնով՝ իսկ ես իր ապագայ զոհը, իր բութ թիք-թաքով դէմս կեցած՝ աչքերը վրայէս չի հեռացներ:

Ո՜հ, որքան պիտի ուզէի որ, երիտասարդութեանս էջերէն փրցուած ու անփութօրէն հովերուն նետուած պարապ հսկումներուս եւ ժամանցներուս համար, այսօրուան յապաղած ապաշաւս, բաւական ըլլար տալու ինծի ստուգութիւն մը անոր յամեցումին:

Ի՜նչ հեգնութիւն եւ ի՜նչ ծաղր:

Մինչ մենք, զգացական եւ իմացական էակ՝ բայց շինուած միսէ եւ ոսկորէ, վարագուրուած աչքերով կ՚ուզենք նայել անխուսափելիին, կամ պատել զայն մետաքսէ շղարշով, ան՝ միջոցին անողոք դատաւորը, միօրինակ ու դանդաղ կշռոյթով մը կը համրէ տարիներս, գուցէ օրերս… Ու կը խորհիմ թէ այս անշունչ առարկան է մեր միակ եւ ճակատագրական թշնամին, եւ իր թիք-թաքը՝ ամէնքիս մահերգը:

Ով չի զգար մահուան սարսուռը, չի զգար իր թշուառութիւնը անոր առջեւ: Անծանօթ մը չէ, ինծի համար, դերանդիով մարդուն խորհրդանիշը, որուն դըրացնութիւնը ընդունեցայ յաճախ, ուղղեկից եղաւ եւ ստէպ պահուըտուքներ խաղացինք միասին, բայց հիմա աւելի քան կը զգամ որ, ամէն խաղարկութիւն վարագոյր մը ունի:

Ու գիտակ անզօրութեանս եւ խելայեղօրէն յուսահատ՝ կառչած փոթորիկներէն ցնցուած ու արմատէն խարխուլ ծառի մը բունին, կծկուած՝ ինքս իմ մէջս, խոյս կուտամ անոր առջեւէն, պարտեալի մը ամօթով, վանելու համար իր պատկերին դժնդակ տպաւորութիւնը:

Ու անգիտակ՝ այն տարերային ուժին, որ ինքնապահպանման բնազդը դրած է մեր մէջ, գլուխս դառն ու ներհակ մտքերով բռնաւորուած եւ առանց քայլերուս ուղղութիւն մը տալու, նետուեցայ դուրս: Բայց անգամ մը եւս, Օսքար Ուայլտի մահուան կրկներեւոյթն էր որ, կը ցցուէր դիմացս, Սէն Ժոզէֆի ժամացոյցին ամբարտաւան ու համադոյժ հարուածներով… տա՜նկ, տա՜նկ, տա՜նկ, փոխան իմ հեղ ու փոքրիկ ժամացոյցիս խուլ ու բութ թիք-թաքին, որոնք զիս այնքան խռովեցին:

Ի զուր կ՚ուզէի գլուխս աւազներու մէջ թաղելով, ջայլամի մը ապահովութիւնը ստանալ:

Ու կը խորհիմ թէ նման դժնդակ ճակատագրի մը առջեւ որ մերն է, մահապարտի մը սառն գիտակցութեամբ, մահուան ու կեանքի միջեւ իբրեւ վերջին ապաւէն պիտի փնտռենք մխիթարութիւնը զոր բանաձեւեցի այսպէս:

Մարդս, որ արեւին տակ ստուեր մը կը նետէ, անխուսափելի կերպով կը նըմանի պաշարուած այն զինուորին, որ ապաքէն, օր մը չէ օր մը, անձնատուր պիտի ըլլայ իր միակ թշնամիին՝ ժամանակին:

ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԲԱԲԵՐԴԵԱՆ

ՏՈՄՍԵՐ

«ՎԱ՜Յ ԻՆՁ»…

— Կը խնդրեմ, կրնայի՞ք բացատրել թէ գրկած բանաստեղծութիւնս ինչու ձեր «Արտոյտ» չարաթաթերթին տասներորդ էջին վրայ տպած էիք…

— Հապա ո՞ւր պիտի տպէինք…

— Աւելորդ, անիմաստ եւ նոյնիսկ վիրաւորական հարցում… Ի հարկէ, առաջին էջին վրայ… Բանաստեղծութիւն մը ոճիր-արկածի լուր չէ, վերջապէս… Մանաւանդ իմ ստորագրութիւնս կըրող բանաստեղծութիւն մը…

— Ներողութիւն, ձեր ղրկածը բանաստեղծութիւն չէր…

— Հապա ի՞նչ էր…

— Ոտանաւոր էր…

— Ա՛տ ինչ յիմար խօսք է… Ամէն ոտանաւոր բանաստեղծութիւն է…

— Ոչ, ամէն ոտանաւոր բանաստեղծութիւն չէ…

— Չհասկցայ… Նոր նոր բաներ կը լըսեմ… Բացատրեցէք…

— Բացատրեմ… Ոտանաւորը «ոտք» կ՚ունենայ… Բանաստեղծութիւնը՝ հոգի…

— Պարապ խօսք… Ըսել կ՚ուզէք որ «ոտք» ունեցողները հոգի չունի՞ն…

— Ունին, պայմանաւ որ գրողը բանաստեղծ ըլլայ…

— Ուրեմն, ըսել կ՚ուզէք որ ես բանաստեղծ չե՞մ…

— Առայժմ, ոչ, բայց օր մը պիտի ըլլաք…

— Ե՞րբ…

— Ծռազատկին…

×

— Չէ, չէ, դուք, ձեր այս ընթացքով եւ այս քաղաքականութեամբ, մեր գրականութեան չէք կրնար ծառայել… Միայն ճառ կը խօսիք, բայց երբ կարգը կու գայ գրողը, գրագէտը քաջալերելու եւ խրախուսելու, անիրաւ բաներ կ՚ընէք…

— Երեւի, նորէն յանցանք մը գործեր ենք…

— Այո… Պատմուածք մը ղրկած էի ձեր «Արշալոյս»ին, որուն համար կ՚ըսէք թէ գրական պարբերաթերթ մըն է…

ԵՐԳԻԾԱՆՔ

ԹԱՏԵՐԱԳՐԻ ԱՂՕԹՔԸ

«Բարեբար Աստուած, ես ամէն գիշեր
Քեզանից միայն այս եմ աղերսում.
Այն քանակով ինձ հանդիսատես բեր,
Որքան գործող անձ կայ իմ պիէսում»:

ԽՈՀՈՒՆ ԳՐՈՂԸ

«Առաջ կեա՞նքն իմանալ, յետո՞յ գրող դառնալ,
Թէ՞ նախ գրող դառնալ, յետոյ կեանքն իմանալ…»
Այսպէս խորհեց անվերջ, երկար տուեց, առաւ,
Բայց ոչ կեանքն իմացաւ, ոչ էլ գրող դառաւ:

Մ. ԿՈՐԻԻՆ

Ի՞նչ ըրեր էք: Ըսեմ… Մսավաճառին դանակը առեր էք եւ պատմուածքս խըրմայի վերածեր էք… Կտրեր էք վերէն, կտրեր էք վարէն, կտրեր էք մէջտեղէն… Նոյնիսկ «գլուխ»ին մէկ մասը առեր տարեր էք… Ըրածնիդ թշնամութիւն է՝ թէ ինծի եւ թէ հայ գրականութեան դէմ…

— Կրնայի՞ք ցոյց տալ սա կտրուած նետուած «միս»երուն մէկ մասը….

— Ի հարկէ կրնամ… Ձեռագրին պատճէնը պահած էի… Ահաւասիկ… Գլուխ Առաջինին մէջ, հերոսուհիին արդուզարդը նկարագրած էի… Եղածը բան մը չէր—հագիւ տասը թուղթ… Հաներ նետեր էք եւ ընթերցողը չի գիտեր թէ հերոսուհին ինչ հագած էր այդ օրը, այդ ժամուն… Գլուխ Երկրորդին մէջ, տուած էի քահանային վէճերը իր երիցուհիին հետ… Նորէն քիչով գոհացած էի — տասներեք էջ… Զէք հաներ ու այդ էջերն ալ գրաշարին չէք տուեր: Մէկ խօսքով, այդ հրաշալի պատմուածքիս կմախքը տուեր էք, միսերը նետեր էք… Դուք, ասանկո՞վ մեր գրականութեան զարկ պիտի տաք… Վա՛յ ինձ, վա՛յ ինձ…

— Զարմանալի զուգադիպութիւն….

— Ի՞նչ ըսել կ՚ուզէք…

— Ձեր այդ «վա՛յ ինձ»ը ձեր պատմուածքը կարդացողներուն բերնէն ալ կը լսենք՝ ատենէ մը ի վեր… Նոյնիսկ, քանի մը հոգի, նամակով, «վայ ինձ» կը հառաչեն ու մեզ կը մեղադրեն…

— Տեսա՞ք հիմա… Ուրեմն, բանիմաց ընթերցողներն ալ հասկցեր են որ դանակնիդ աջ ու ձախ գործածեր էք՝ անիրաւաբար… Ասիկա ձեզի դաս թող ըլլայ…

— Թիւրիմացութեան մէջ էք — Ընթերցողները կ՚ըսեն թէ «չէի՞ք կրնար սա Կակոսին պատմուածքը քիչ մը կարճեցնել… Ասանկո՞վ մեր գրականութեան զարկ պիտի տաք… Վա՛յ ինձ, վա՛յ ինձ…»:

— Ցիմարներ… Բայց, յիմար մըն ալ ես… Ելեր եմ խողերուն առջեւ մարգրիտ կը ցանեմ…

ԵԻՐՈՊԱՑԻ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆ

ԶԱՐՄԱՆՔ

Զարմանում ես դու, բարեկա՛մ,
Որ սիրում եմ ես կրկին, —
Հոգիս նետած լիրիկական
Անհանգչելի կրակին:

Նորից տագնա՛պ, նորից երա՛զ,
Կարօտ՝ կիզիչ ու ագահ.
Ել մի ոգի՛անո՛ւրջ, անհա՛ս,
Բայց իրական աղջըկայ:

Նախատում ես խստիւ ու մեղմ,
Տարիքը սուր ակնարկում…
Զգալով, թէ որքա՛ն եմ ջերմ
Իմ սրտի մէջ ու երգում:

Նա պիտի գար, ակամայից,
Եւ չէր կարող նա չգալ…
Զտարբերած ինձ ջահելից՝
Նոր թեւեր ու թռիչք տալ:

Պիտի սիրե՛մ, սիրե՛մ կրկին,
Պիտի սիրե՛մ — քանի կամ.
Իսկ դու նայիր իմ հասակին
Եւ զարմացիր, բարեկա՛մ:

ՍՈՂՈՄՈՆ ՏԱՐՕՆՑԻ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ԿՐԷԿ՝ ՓՐՈՒՍԹԻ ՄԱՍԻՆ

«Բարեկամութիւնս Մարսել Փրուսթի հետ» անուան տակ, ծերունազարդ բանաստեղծ Ֆէրնան Կրէկ վերջերս հրատարակեց գրքոյկ մը, ուր կը պատմէ իր յիշատակները՝ Փրուսթէն, երբ ան «Հաճոյքներ եւ օրերը» գիրքին անծանօթ հեղինակն էր տակաւին:

Կրէկ կ՚ընդունի որ այն ատեն չէ ճանչցած Փրուսթի արժէքը եւ գուշակած անոր հանճարը: Կը խոստովանի նոյնիսկ թէ 1914ին, «Սուան»ի առաջին հարիւր էջերը կարդալով յուսախաբութեան զգացումէ մը տարուած, գիրքը ձեռքէն ձգած է (տեղական մամուլի քըննադատները կը յիշեն այս առթիւ որ Կրէկ մինակը չէր…):

Բայց Կրէկի այսօրուան վերապահումներն ալ զարմանալի կրնան թուիլ: Երբ կը գրէ. — «Անոնցմէ չեմ որ առանց չափ դնելու կը հիանան Փրուսթի որոշ էջերուն վրայ, որոնք, կը յանդգնիմ ըսել, մեզի կը յիշեցնեն մերթ ծառաներու ըսիլըսաները, մերթ ալ պառաւած օրիորդներու չատախօսութիւնները»:

Շահեկանը, այս հատորին մէջ, այն անտիպ նամակներն են զոր Կրէկ ստացած է իր վաղեմի բարեկամէն:

Նամակները կը յայտնաբերեն երկու գրագէտներու փոխադարձ կարծիքը իրենց գրածներուն մասին, հոն կը յայտնուին նաեւ Փրուսթի ճիգերը, կատարելագործելու համար իր տեսութիւնը մարդոց եւ առարկաներու նկատմամբ, իր փնտռտուքը բանաստեղծութեան, որ Կորսուած Ժամանակին Փնտռուքն է անշուշտ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (188)

ԿԱՅԾԵՐ

Բ. ՀԱՏՈՐ

Բ.

ԱՍԼԱՆԸ ՈՐՊԷՍ ԲԺԻՇԿ

— Նա մի քանի հզօր պաշտպաններ ունի, ինչպէս նահանգապետ փաշան եւ սըրբազան առաջնորդը:

— Այդ զարշելի արարածի մէջ ի՞նչ են գտել, որ պաշտպանում են նրան:

— Հէնց այն, որ նա զարշելի է: Չէք կարող երեւակայել մի մարդ, որ դրա չափ բարոյապէս փչացած եւ կեղտոտ լինէր:

Կատարեալ եղեռնագործ է այդ անպիտանը: Նրան խեղդել պէտք է, եւ աւելի ոչինչ: Գիտէ՞ք, շատ երեկոներ նա ընտրում է իր աշակերտներից մի քանիսը եւ տանում է փաշայի մօտ. այնտեղ մնում են ամբողջ գիշերը, երգում են, պար են գալիս եւ զուարճացնում են փաշային…

— Լաւ բարոյականութիւն կը սովորեն… — ասաց Ասլանը խորին զզուանքով:

— Փաշան առաջ չգիտէր, թէ Հայոց մանուկները քաղցր ձայն ունեն եւ լաւ տաղեր երգել գիտեն. մի գիշեր նա հիւր է լինում նորին սրբազնութեան մօտ, տեսնում է այնտեղ մի խումբ մանկահասակ երգիչներ. շատ հաճելի են թւում նրան երգիչները, եւ երբ նորին սրբազնութիւնը նկատում է այդ, պատուիրում է Սիմոն պատուելիին, որ ամէն անգամ, երբ փաշան պահանջելու լինի, նա իր աշակերտներից ամենալաւ երգիչները տանէ նրա մօտ:

— Բայց ի՞նչպէս են համբերում ծնողները:

— Ծնողները աւելի անպիտան են. նըրանք մի առանձին պատիւ են համարում, որ իրանց զաւակները զարդարում են փաշայի խնջոյքները:

Արդէն ճաշին մօտ էր, երբ մենք վերադարձանք վարպետ Փանոսի տունը: Ասլանը իսկոյն առանձնացաւ իր սենեակում: Վարպետ Փանոսը մտաւ իր գործարանը: Իսկ ես գնացի այգին միրգ ուտելու:

Դ.

ՆԱՀԱՆԳԱՊԵՏ ՓԱՇԱՆ

Մի առաւօտ Ասլանը ասաց ինձ, թէ ինքը ժամադիր է եղած գնալ քաղաքը, փաշային ներկայանալու, եւ ցանկանում է ինձ էլ իր հետը տանել: Ես շատ ուրախացայ, որովհետեւ մինչեւ այն օրը, ոչ մի բարձր պաշտօնակալ չէի տեսած:

Փաշան կենում էր քաղաքում, այսինքն բերդի մէջ: Այգեստանից մինչեւ այնտեղ թէեւ շատ հեռու չէր, այսու ամենայնիւ մենք գնացինք ձիերով: Ձիերը, զարդարուած ասիական շքեղ ասպազէնքով, ուղարկուած էին փաշայի կողմից երկու զաւաղների հետ, որոնք, մեր առջեւ ընկած, տարան մեզ: Թէեւ արգելուած էր քրիստոնեաներին ձիով քաղաքը մտնել, բայց դա մի առանձնի պատիւ էր, որ ցոյց էր տալիս նահանգապետը իր քաղաքի նորեկ հիւրին:

Երբ մօտեցանք քաղաքին, նա մի առանձին կախարդական տպաւորութիւն գործեց իմ վրայ. գուցէ այդ այն պատճառով էր, որ առաջին անգամ տեսնում էի մի այնպիսի ընդարձակ մարդկային բնակութիւն:

Քաղաքը գտնւում էր ծովակի ափի մօտ եւ շատ հիանալի տեսարան էր ներկայացնում: Նա շրջապատած էր կրկին պարիսպներով, որոնք ամրացուցած էին բըրգաձեւ աշտարակներով, եւ մի խորունկ խրամատ դրսից բոլորում էր քաղաքի շուրջը: Ասլանը բացատրեց ինձ, թէ այդ խրամատը նրա համար է, որ պաշարման ժամանակ լցնում են ջրով, կամուրջները վեր են առնում, թշնամուն ներս չթողնելու համար:

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Մկրտիչ Տոլպաշեանի մահուան առթիւ՝ Պաղտասար Տիրատուրեան իր ցաւակցու– թիւնները կը ներկայացնէ այրի Տիկին Տոլպաշեանի եւ զաւակներուն, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Տոլպաշեանի եւ զաւակնե – րուն, Տէր եւ Տիկին Վարդան Կատար – եանի եւ զաւակներուն, ինչպէս նաեւ ըն – տանեկան իր բոլոր պարագաներուն եւ փոխան ծաղկեպսակի հազար ֆրանք կը նուիրէ «Յառաջ»ի բարգաւաճման :

×

Ողբ. Բժ. Յակոբ Սիվրիհիսարլեանի մահուան առթիւ Տոքթ. Աւետիս Ինէ – ճեան (Գերմանիա) կը նուիրէ հազարա – կան ֆրանք Անթիլիի եւ Մոնմորանսիի ծերանոցներուն: (Ստանալ Յառաջէն):

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

«Նոր Սերունդի Օրը» Լիոնի մէջ Մա – յիս 17ին, ժամը 21ին: Մանրամասնու – թիւնները յաջորդով :

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր խումբի ընդհ. ժողովը այս Երեքշաբթի, ժամը 21ին, Քաֆէ Րեժանի մէջ: Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է : –

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խում– բի ժողովը այս Չորեքշաբթի, ժամը ճիշդ 21ին, 17 րիւ Պլէօ: Ուշացողները նկատի կ'առնուին :

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին ընդհ. ժողովը այս Չորեքշաբթի, ժամը 20·30ին, Ահարոնեան ակումբը: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ:

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՊԱՐԱՆՑԻԿ – ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ահարոնեան խումբի կողմէ Այս Կիրակի ժամը 16էն 22 Ազգ. Տան սրահը, 32 րիւ տը Թրէվիզ: Հասոյթը՝ Մշակոյթի Տան :

ԲԱՑԱՌԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

ԾԻՍԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ

ԶԱՆԱԶԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿՆԵՐԷ ԵՒ ԵՐԿԻՐՆԵՐԷ

SALLE GAVEAU, 45, Rue la Boëtie

Չորեքշաբթի, Մայիս 21, ժամը 21ին

ԼԻՏԻԱ ԿԱՐԻՆ

(Մեծօ – Քոնթրալթօ)

Նելլի քարոն, Կիյոմիթ Պուայէ, Մոնիք Մաթաներ, Լուի Տիլիէս

Մասնակցութեամբ՝ ԼԻԼԻ ԼԱՍՔԻՆԻ Ներկայացնող՝ ԼԻՒՔ–ԱՆՏՐԷ ՄԱՐՍԷԼ

Տոմսերու գին՝ 300էն 1000: Դիմել՝ սրահը եւ Տիւրան (4 Փլաս տը լա Մատլէն) եւ Իշգալացեանի 73 Ֆօպ. Փուասօնիէր Հեռաձայն՝ Փրովանս 64–23

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Ալֆորվիլի, Իսիի եւ շրջանի քոնֆէքսիոն ընողներուն եւ հիւսուածներ կազմող – ներուն (մօնթէօր ան թրիքօ) .— Կարի ամէն տեսակ դերձաններու համար Դիմեցէք՝

J. GRINFAS, 32, Rue Vaillant-Couturier, Alfortville, ENT. 18-53

Ամէնէն աժանը, ամէնէն ճոխը լաւագոյն գիները:
Արագ յանձնում, դիմեցէք եւ ձեզի պիտի այցելենք առանց որեւէ պայ – մանադրութեան :

ԹՐԻՔՕ ԺԻՒՍՈՂ ՁԵՌՆԱՐԿՈՒՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՆՄԻՋԱԿԱՆ ՅԱՆՁՆԵԼԻ ԺՕԺ 12 ԵՒ 14

MACHINE A TRICOTER RECTILIGNE AVEC TRANSFERT DE MAILLE — **ITALBA**

livrable de suite en jauge 12 et 14

REMAILLEUSE CIRCULAIRE A I FIL — **ITALBA**

Sté. NALTA **22, Rue de la Sablière**

- G. NALBANDIAN - **PARIS-14 SUF. 96-80**

A LA FOIRE DE PARIS — **ITALBA**

Terrasse R Hall 130 Stand 130.08

ՁԵՐ ԴԻՒՐՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ԾՐԱՐՆԵՐՈՒ ԱՌԱՔՈՒՄ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ ԱՆԳԼԻՈՅ ՃԱՄԲՈՎ

ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ ՃԱՄԲՈՎ ԿԱՄ ՕԴԱՆԱՒՈՎ

Անգլիական առաջնակարգ ապրանքներ, գործատան գինով: Մաքսային եւ այլ բոլոր ծախքերը վճարուած մինչեւ տեղը հասնիլը :
Կրնաք կազմել ծրարներ զանազան ապրանքներու ճոխ ցուցակէ մը :
Դիմողին՝ ցուցակ եւ մանրամասնութիւն :

SICOMEX 20, RUE ROYALE, PARIS 8e
TÉL. : OPE. 67-77
MÉTRO MADELEINE C. C. P. 11-964-43

MORY et Cie

ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

ԻՆԹՈՒՐԻՍԹ – ՄՈՍԿՈՒԱյէն ստացած է մենաշնորհեալ իրաւասութիւնը ծրարներ ղրկելու Խորհրդային Միութիւն : Բոլոր տուրքերը կը վճարուին ղրկողին կողմէ, ստա– ցողը ոչ մէկ վճարում ունի ընելիք : Ղրկողը ինք կը պատրաստէ ծրարը իր կողմէ գնուած եւ ընտրուած հագուստներով եւ ապրանքներ :

Սթատար ծրար չենք պատրաստեր : Սակայն միայն նոր ապրանք կ'ընդու– նինք: Ներկայիս ծրարները աւելի արագ կը հասնին :
Բոլոր տեղեկութիւնները կը տրուին հեռաձայնով՝ NOR.40-72 et 50-83

10, Rue St-Quentin, Service C, Paris 10

MÉTRO ET AUTOBUS : GARE DU NORD

ՏԷՍԻՆ.— Տէսնի Կրօն. Ընկերակցու – թիւնս կը փութայ ծանուցանել տէսինա– հայ յարգոյ հասարակութեան թէ, այսօր Կիրակի առաւօտ ժամը 8·30ին Ս. պա – տարագ պիտի մատուցուի տեղւոյս Ս. Աստուածածնայ եկեղեցւոյ մէջ : Հոգե– հանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի հանգուցեալներուն Մարի Սալլապաշեանի եւ Յակոբ Պուտագեանի մահուան քառա– սունքներուն առթիւ:

Կը հրաւիրուին բարեպաշտ ժողովուր – դը, եւ հանգուցեալներուն յիշատակը յարգողները :

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Աշկերտ մը, 16 – 17 տարեկան, չարա– թական 6000 ֆրանք: Դիմել Թաթուլեան,

TATOULIAN - PLOMBERIE
21, Rue Julien Lacroix, Paris

M. Donat

MÉCANICIEN

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԿԱՐԻ ՄԵՔԵՆԱՅԻ

Նոր հաստատուած՝

44, RUE D'ENGHIEN
PARIS - X

MÉTRO BONNE NOUVELE TEL. TAI. 80-18

Կը տեղեկացնէ իր յաճախորդնե– րուն թէ իրենց տրամադրութեան տակ է ամէն տեսակ մեքենայի (կարի, պութօնիէռ, սիւրժըթէօզ կամ սովորական) նորոգութեան կամ վաճառման համար :

ԲԱՑ Է ՇԱԲԱԹ ԱՄԲՈՂՋ ՕՐԸ

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

TERZIAN

Un Maître dans l'Art du Tricot

MAISON FONDÉE EN 1928

3, Rue Poissonnière, PARIS-2e **Tél.: CEN. 93-75**

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 13 ՄԱՅԻՍ

MARDI 13 MAI 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8191 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3992

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

''ՀԱՅ ԳՐԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐ''

Անուն եւ ծրագիր փոխելով, աւելի բախտաւոր չեղան «Նահատակ Գրագէտներու Բարեկամներ»ը :

Դառնալով «Հայ Գրագէտներու Բարեկամներ», նոր շարքին առաջին հատորը նուիրեցին Արտասահմանի Գրողներուն՝ «Արդի Հայ Գրականութիւն» ընդհանուր խորագրին տակ :

Գիրքը լոյս տեսաւ 1939ին, երկրորդ աշխարհամարտի նախօրեակին, ամփոփելով սփիւռքի տասնեւութ գրողներու արձակ եւ ոտանաւոր էջերը :

Պատերազմի սկզբնական շրջանի ըստեղծած տնտեսական տագնապն ու անհուսարափ մթնոլորտը ջլատած էին բոլոր բարի կամեցողութիւնները :

Վաղուան անստուգութիւնը կը ճնշէր մարդոց հոգիներուն վրայ՝ արգելք դառնալով գրական ամէն աշխատանքի :

Հետզհետէ սակայն Ֆրանսայի պայմանները հնարաւորութիւն տուին Հայ Գրագէտներու Բարեկամներուն՝ շարունակելու իրենց հրատարակչական գործը :

Արտասահմանի գրողներուն *Բ. հատորը լոյս տեսաւ 1941ին, ժամանակակից* 38 *գրողներու գործերու նմոյշներով եւ նախորդին պէս՝ անոնց նկարներով :*

Արդի հայ գրականութեան *շարքը վերջացաւ* Հայաստանի գրողներուն *նուիրուած հատորով մը՝* 26 *գրողներէ հատուածներով :*

Կենդանի *հեղինակներու յատկացուած երեք հատորներէն վերջ՝ Հայ Գրագէտներու բարեկամները վերադարձան իրենց հին սէրերուն եւ հրատարակութեան տըւին* Երուանդ Սրմաքէշխանեանի (Երուխան) (1942) *եւ* Ռուբէն Չիլինկիրեանի (Սեւակ) *գործերը, իբրեւ մատենաշարին* 14*րդ եւ* 15*րդ հատորները :*

Այս երկու նահատակ գրագէտներու երկերուն հրատարակութիւնը խոստացուած էր 1929*ին՝ Ն. Գ. Բ.ի սկզբնական յայտարարութեան մէջ :*

Նիւթականի պակասը չէր միայն, որ կը դժուարացնէր հրատարակութիւնը :

Անհրաժեշտ էր նաեւ հին թերթերու եւ պարբերականներու հաւաքածոներուն մէջէն գտնել եւ ընդօրինակել արժէք ներկայացնող գրութիւնները :

Միայն Մխիթարեանց Մատենադարանները կրնային օգտակար ըլլալ այս ուղղութեամբ :

Ն. Գ. Բարեկամները օգտուեցան քանի մը վարդապետներու բարեացակամութենէն :

1946*էն վերջ Հ. Գ. Բ. հրատարակչական գործունէութիւնը դանդաղեցաւ :*

Պատերազմը մեծապէս ցնցած էր աշխարհին հետ նաեւ ֆրանսահայութիւնը :

Սերունդներուն հետ փոխուած էին նաեւ մտայնութիւնները :

Ընթերցասիրութիւնը, որ շատոնց թուլութեան նշաններ ցոյց կուտար, գրեթէ բոլորովին մարեցաւ հին ու միջին սերունդներուն մէջ : Իսկ նոր սերունդը հայերէն չէր կարդար :

Մատենադարաններուն մէջէն նահատակ գրողներու կորսուած էջերը ընդօրինակող մարդիկ ալ չէին գտնուիր :

Հ. Գ. Բ.ը արդարացնելու համար իրենց գոյութիւնը՝ երկու հատորներով հրատարակութեան տուին Գարեգին Եպիսկ. Սրուանձտեանցի Համով - Հոտովը, *որ բոլորովին անգտանելի դարձած էր* (1949 - 1950) :

Հինգ տարի վերջ ալ լոյս ընծայեցին շարքին 18*րդ հատորը՝* Եղիա Տէմիրճիպաշեանի արձակ էջեր, նամակներ ու քերթուածները *(1955) :*

Անկէ ի վեր ո՛չ մէկ շարժում :

Բաջալերութեան պակասը գրեթէ յուսահատական վիճակ մըն է ստեղծած :

Եթէ կարգ մը մեկենասներ նիւթապէս օժանդակած չըլլային, այդ 18 հատորներն ալ լոյս աշխարհ պիտի չտեսնէին :

Ժամանակ է, որ ազդուին միջոցներ խորհինք՝ հայ գրականութիւնը կորուստէ փրկելու համար :

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖԼԻՄԼԷՆ ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ԱՌՋԵՒ

ՎԵՐՋԻՆ ԽՕՍՔԸ՝ ԱՆԿԱԽՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ԱՐՄԱՏԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ

●

Ֆլիմլէն Կիրակի ամբողջ օրը շարունակեց իր տեսակցութիւնները կազմելու համար այն դահլիճը զոր, այսօր՝ երեքշաբթի պիտի ներկայացնէ Ազգ. Ժողովին : Հակառակ որ Ելմտական նախկին նախարարը դիմեց անձնաւորութեանց եւ ոչ կուսակցական խմբակցութեանց այս վերջինները կրնան վերջին վայրկեանին նոր խաղեր բանալ նշանակուած վարչապետին գլուխը : Սակայն այս վերջինը որոշած է անպայման ներկայանալ երեքշաբթի :

Բաւական դժուարութիւններ ունեցաւ մարդիկ գտնելու համար կարեւոր նախարարութեանց գլուխը, օրինակ Փափոն մերժեց Ալժերիոյ Մարզպանի պաշտօնը զոր վարչապետը առաջարկած էր շաբաթ : Երկուշաբթի հետեւեալ պատկերը կը ներկայացնէր Ֆլիմլէնի դահլիճը :

Պետական նախարար՝ *Հուֆուէ - Պուանյի :*

Ալժերիա՝ *Անտրէ Միւթեր (անկախ) :*

Արդարութիւն՝ *Լըքուր (Ժ. Շարժում) :*

Արտաքին՝ *Փլեվէն (Ռոպեր Շումանի մերժումէն ետք, Ֆլիմլէն կանչեց վարչապետութեան նախկին թեկնածուն) :*

Ներքին՝ *Մորիս Ֆոր (Արմատական) :*

Ելմտական՝ *Էտկար Ֆոր (Ձախ Հանրապետական, նախկին Արմատական) :*

Սահարա *Քորնիկլիոն - Մոլինիէ :*

Ազգ. Պաշտպանութիւն՝ *Ժան Մորօ (Անկախ), բայց վերջին վայրկեանին կը թուի թէ անկախ երեսփոխանը մերժած է եւ կանչուած է ուրիշ մը՝ Տը Շըվինիէ (Ժող. Շարժում) :*

Կրթական՝ *Պօրտընէօվ (Արմատական) :*

Աշխատանք՝ *Պաքօն (Ժող. Շարժում) :*

Անդրծովեան Ֆրանսա՝ *Անտրէ Քօլէն (Ժող. Շարժում) :*

Նախկին Ռազմիկ *Պատի (Արմատական Մօրիսի թեւ) եւն. :*

Այս հաւանական նախարարներուն մէջ Արմատականները (ուղղափառ) եւ Անկախները իրենց համաձայնութիւնը պայմանաւոր տուած են : Արդարեւ Երկուշաբթի պիտի գումարուի Արմատականներու նշանաւոր Քատիյաք *կոմիտէն ինչպէս նաեւ Անկախներու ժողովը :*

Երկու խմբակցութեանց մէջ ալ տարակարծութիւններ կան Ֆլիմլէնի քաղաքական ծրագիրներուն շուրջ : Եթէ Փինէ ամէն գնով կ'ուզէ զօրավիգ կանգնել Ֆլիմլէնի, Անկախներու ընդհ. քարտուղարը սակայն՝ Տիւշէ դէմ է Ֆլիմլէնի :

Նոյնն է կացութիւնը Րիւ տը Վալուայի Արմատականներու մօտ : Գալով Ընկերվարականներուն հարց չկայ իրենց մասնակցութեան համար, բայց անոնք ալ ժողով ունէին երկուշաբթի վերջնականապէս ճշդելու համար թէ թե՞ր պիտի քըւէարկեն Ֆլիմլէնի դահլիճին : Այս մասին Կի Մոլէ որոշ խոստումներ ըրած է արդէն բայց վերջին պահուն փոփոխութիւններ կրնան պատահիլ :

× Ալժերիոյ մէջ ալ կացութիւնը լաւ չէ : «Արթնութեան կոմիտէն» որ կազմուած է Եւրոպացիներէ, Նախկին ռազմիկներէ եւ քաղաքական դէմքերէ բաղոքի նամակներ ուղղած է Նախագահ Քոթիի եւ նշանակուած վարչապետ՝ Ֆլիմլէնի պահանջելով «Հանրային փրկութեան» կառավարութիւն մը : Ալժերիոյ Եւրոպացիներուն համար Ֆրանսայի ապագայ կառավարութիւնը « լքումի » դահլիճ մըն է :

× Վարչապետութիւնը բողոքագիր մը հրատարակեց Ֆրանսացի երեք զինուորներու սպանութեան առթիւ : Ֆրանսան կը բողոքէ նաեւ Թունուզի կառավարութեան, որ ապաստան տուած է նման ոճիրի մը հեղինակներուն, հակառակ քանիցս իր տուած հերքումներուն :

× Ժան տ'Արքի տօնը կատարուեցաւ, ինչպէս ամէն տարի, բայց միայն Հանրապետութեան Նախագահը ներկայ էր քանի որ վարչապետ չկայ : Քանի մը միջադէպեր պատահեցան, « Երիտասարդ ազգ» ծայրայեղ - աջ խմբակցութեան գլխաւորութեամբ, բայց ոստիկանութիւնը անմիջապէս առաջքը առաւ աւելի ծանր դէպքերու :

ԾԱՆՐ ԴԷՊՔԵՐ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՄԷՋ

●

22 ՄԵՌԵԱԼ, 100 ՎԻՐԱՒՈՐ

Քանի մը օրէ ի վեր ծանր դէպքեր կը պատահին Լիբանանի մէջ : Կատաղի կռիւներ եղան Թրիփոլի, Լիբանանի երկրորդ մեծ քաղաքին մէջ, ուր ցուցարարները բախեցան ոստիկան - զօրաց եւ գինամարտը սկսաւ (շաբաթ) : Ռումբ մը արձակուած էր Ամերիկեան մամուլի գործակալութեան գրասեն վրայ (Թրիփոլի) :

Յաջորդ օրը խռովարարներու գործունէութեան թատերաբեմը եղած էր Պէյրութ : Զորս ռումբեր պայթեցան առջի օր, մէկը՝ ֆրանսական դեսպանատան վրայ : Կրակի տրուեցաւ Մեթրոփոլ սինեման : Նիւթական մեծ վնասներ կան : Թէեւ պաշտօնական աղբիւրները լռութիւն կը պահեն, բայց լաւատեղեակ շըրջանակներուն համաձայն՝ 22 մեռեալ եւ աւելի քան հարիւր վիրաւորներ կան :

Ինչպէս գրած էինք, առջի օր սպաննուեցաւ Նասրի կողմնակից թերթի մը տնօրէնը : Ընդդիմադիրները սկսան իրենց ցոյցին՝ բողոքելու համար այդ ըսպանութեան դէմ :

Ներկայիս պարզ է, թէ երկու շարժում կայ Լիբանանի մէջ : Կառավարական եւ հակակառավարական : Ընդդիմադիրները Սամի Սոլհի կառավարութիւնն ու Նախագահ Շամունը պատասխանատու կը նկատեն՝ համարաբական շարժումին կողմնակից թերթին խմբագրապետին ըսպանութեան մէջ :

Ընդդիմադիրները ընդհանուր գործադուլի հրահանգ մը տուին Լիբանանի մէջ. յատկանշական է սակայն այն պարագան՝ որ բացի Թրիփոլիէն, գործադուլը կոչին ոչ մէկ շրջանի մէջ արձագանգ տըրուած է :

Հակակառավարականներու տարակուսութիւնը այն է, թէ Նախագահ Շամուն կ'ուզէ պարտադրել իր վերընտրութիւնը :

Լիբանանեան սահմանադրութիւնը կ'արգիլէ որ Հանրապետութեան Նախագահ մը վերանորոգէ իր թեկնածութիւնը : Իսկ սահմանադրութեան այս կէտին փոփոխութեան համար՝ խորհրդարանին երկու երրորդը պէտք է ապահովել : Նախագահ Շամուն այդ մեծամասնութիւնը ունի լիբանանեան խորհրդարանին մէջ : Ընդդիմադիրները այս պարագան նկատի առնելով՝ կը դիմեն խռովարարութեան, թէեւ տակաւին յայտնի չէ, թէ Քամիլ Շամուն իր թեկնածութիւնը պիտի դնէ՞ թէ ոչ :

Միջազգային քաղաքական շրջանակները, որ մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայեն Լիբանանի միջադէպերուն, դիտել կուտան թէ խնդրոյ առարկայ հարցը Լիբանանի քաղաքականութիւնն է : Նախագահ Շամուն Լիբանանցիներու մեծ մասին վստահութիւնը կը վայելէ եւ Արեւմուտքի հետ գործակցելու յարմարագոյն անձը կը նկատուի : Ընդդիմադիրները թէեւ Շամունի անձը խնդրոյ առարկայ կը դարձնեն, բայց՝ խորքին մէջ դէմ են Նախագահին վարած քաղաքականութեան եւ կ'ուզեն յարիլ Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան :

Պէյրութի քաղաքական շրջանակները համոզուած են, որ «արաբ օտար պետութիւն մը զօրավիգ կը կանգնի հակակառավարական շարժումին» : Յիշեալ «օտար պետութեան» անունը չի տրուիր, բայց նախարարական պատուիրակութիւն մը, որ քննութիւն մը կատարած էր խռովարարներու շրջանակին մէջ, հաղորդեց թէ անոնց կրած զէնքերը եգիպտական են :

Կարգ մը շրջանակներ կը մաղթեն, որ Սամի Սոլհի կառավարութիւնը ժամ առաջ դիմէ Ապահովութեան Խորհուրդին, բողոքելու համար «օտար պետութեան» մը յանձնած զէնքերուն դէմ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ *մէջ կիրակի օր տեղի ունեցան երեսփոխանական ընտրութիւններ, հինգ միլիոն հոգի քուէարկեց. կառավարական կուսակցութիւնը ստացաւ ձայներու 37.6 առ հարիւրը. անակնկալ յաջողութիւն մը արձանագրեցին նաեւ ծայրայեղ ձախակողմեանները (33.5 առ հարիւր). նկատելով որ համայնավար կուսակցութիւնը արգիլուած է Յունաստանի մէջ, Մոսկուայի կողմնակիցները կը գործեն Ծայր. ձախակողմեան անունով :*

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ *մամուլի «Թաս» գործակալութիւնը կը հաղորդէ թէ մառեշալ Վորոշիլովի Ինդոնեզիա այցելութիւնը յետաձգուած է, ցնոր տնօրինութիւն : Միւս կողմէ «Փրաւտա» դարձեալ յարձակում կը գործէ «հակակուսակցական խմբակ»ին վրայ, չմոռնալով հակաթիթոյական պայքարը շարունակել :*

ՆԱԽԱԳԱՀ ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ *ստացաւ Խրուշչեւի նոր մէկ նամակը, ուր Խ. Միութեան Վարչապետը կը յայտնէ թէ պատրաստ է ջրածին փորձերու հսկողութեան ամերիկեան առաջարկը ուսումնասիրելու. Ուաշինկթըն.— Յոյսի նշոյլներ :*

ՃԱՓՈՆԻ *եւ Համայնավար Չինաստանի առեւտրական գործակցութիւնը ընդհատուեցաւ եւ բանակցութիւնները խզուեցան :*

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ *համայնավար կուսակցութեան քարտուղար Կոմուլքա Փեշտայի մէջ ճառ մը խօսելով անդրադարձաւ 1956ի ռուսական միջամտութեան, յայտարարելով թէ «հակայեղափոխական շարժումը ճզմելու համար Խ. Միութեան օգնութիւնը անհրաժեշտ էր...» :*

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ *տնտեսական օժանդակութիւնը Արաբական Հանրապետութեան՝ 400 միլիոն մարք, ցոյց կուտայ թէ Արեւմուտքի ազդեցութիւնը կը զօրանայ Գահիրէի մէջ, կը յայտարարեն կարգ մը շրջանակներ, աւելցնելով թէ շուտով Անգլիա եւ Ֆրանսա պիտի սկսին գործակցիլ Նասրի հետ :*

ՄԱԼԹԱՅԻ *նախկին վարչապետ Մինթոֆ իր կուսակիցներուն առջեւ յայտարարեց, թէ եթէ Անգլիա տեղ մը չյատկացնէ իրենց՝ ձայնասփիւռի յայտագրին մէջ, խիստ միջոցներու պիտի դիմեն :*

ԼԻՍԻԷՆ ԼԸԼՈՆ *նշանաւոր դերձակը որ քանի մը տարի է Պիարից քաշուած էր, մեռաւ առջի գիշեր : 68 տարեկան էր :*

ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐԸ

— ԵՒ "ՍԻՈՆ"Ի ԱՇԽԱՏԱԿԻՑ Ք.Ի "ՆՇՈՒՄՆԵՐԸ" —

Ա.

Ուղիղ մէկ տարի սրանից առաջ ես մի յօդուածաշարք (8 *յօդուած*) *տպագրեցի Փարիզի «Յառաջ» թերթում* «Գահիրէի Եպիսկոպոսական ժողովը Եկեղեցական Իրաւունքի լոյսի տակ» *վերնագրով: Յօդուածաշարքիս համար որպէս դրդապատճառ հանդիսացան Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Գէորգ Զ.ի մահուանից յետոյ Էջմիածնի կողմից կատարուած այն փորձերը, որով հայ եկեղեցու կեանքի մէջ մուծւում էր մի նոր հաստատութիւն (էնսթիթիւսիոն)* Եպիսկոպոսական ժողով *անունով: Այդ ժողովների գումարման մասին Մայր Աթոռի պաշտօնական օրգան «Էջմիածին» ամսագրի մէջ երեւցան հատուկտոր տեղեկութիւններ, որոնցից յայտնի դարձաւ, որ Եպիսկոպոսական ժողովներից առաջինը տեղի է ունեցել* 1954*ին Վեհափառի (Գէորգ Զ.) թաղումից անմիջապէս յետոյ, երբ, ի դէպ՝* Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսական Աթոռը թափուր էր, *իսկ վերջինը ինչպէս գիտենք կայացաւ Գահիրէյում* 1956*ին Մարտի սկիզբները :*

Իմ յօդուածաշարքի մէջ Գահիրէի Եպիսկոպոսական ժողովի եւ մանաւանդ այնտեղ քննարկուած գլխաւոր խնդրի՝ Անթիլիասի նոր կաթողիկոսի ընտրութեան մասին գրեթէ ոչինչ չկար : Դրա փոխարէն ես ջանացել էի պատասխանել այն հարցին թէ Եպիսկոպոսական ժողով, իբրեւ «մշտապէս գոյատեւող իրաւական հաստատութիւն (էնսթիթիւսիոն)» *մեր եկեղեցական կեանքում գոյութիւն ունեցե՞լ է: Եւ յանգել էի այն եզրակացութեան, որ այդպիսի* էնսթիթիւսիոն *գոյութիւն չէ ունեցել :*

Եկեղեցին իր վարչական կառոյցով ի վերջոյ դարձաւ պետական տիպի հաստատութիւն, գոյգ մարմիններով՝ օրէնսդիր եւ գործադիր: Հայ եկեղեցու Գերագոյն Օրէնսդիր Մարմինը Ազգային-Եկեղեցական ժողովն է, իսկ գործադիր մարմինը կաթողիկոսութիւնը : Աշխարհականների մասնակցութեամբ Ազգային - Եկեղեցական ժողովին «ընդարձակութեամբ կը փայլի Հայ Եկեղեցիի ժողովրդական ոգին», գրում է Օրմանեան եւ ապա շարունակում է՝ «նա բոլորովին օտար է եկեղեցւոյ մէջ կղերական կամ քահանայական բացառիկ տիրապետութիւն հաստատելու դրութենէն», («Հայ Եկեղեցի», էջ 141)*: Այսպէս ուրեմն մեր եկեղեցական կեանքում Ազգային - Եկեղեցական ժողովը չի կարող փոխարինուել ոչ եպիսկոպոսական ժողովով, եւ ոչ էլ կարդինալների կոնկլաւով: Բայց այս մասին աւելի ընդարձակ յետոյ: Առայժմ շարունակենք մեր յօդուածը :*

Իմ յօդուածաշարքը արտատպեցին գաղութահայ մի քանի թերթեր, բայց ըստ էութեան ոչ ոք անդրադարձաւ նրան : Բացառութիւն չկազմեց նաեւ «Էջմիածին» ամսագիրը, հակառակ որ իմ յօդուածներից առաջին չորսը նուիրուած էին այդ ամսագրի 1956*ի Յուլիսի թիւի խմբագրականի մէջ պաշտպանած թէզի հերքմանը: Թող ներուի ինձ յայտնել այն կարծիքը, որ այդ կարգի վերաբերումը բացատրւում է նրանով որ իմ յօդուածների մէջ չկային հայհոյանքներ եւ անձնական խծբծանքներ, որով նոյն ձեւով փոխադարձելու վարժուած գրիչները հարկադրաբար ստիպուած էին հրաժարուել իրենց սովորութիւնից եւ, դիւրին գործի փոխարէն, ստանձնել աւելի ծանր պարտականութիւն՝ լծուել իմ յօդուածների մէջ յարուցած հարցերի ըստ էութեան քննարկման :*

Մի քանի օր սրանից առաջ իմ բարեկամներից մէկը ինձ տուեց Երուսաղէմի պատրիարքութեան «Սիոն» պաշտօնաթերթի այս տարուայ Յունուար – Փետրուարի միացեալ թիւը, որտեղ «Հայ Եկեղեցւոյ Եպիսկոպոսական Ժողովներ» *վերնագրով «Նշումներից» ես տեսայ, որ Սփիւռքում այնուամենայնիւ գտնուել է մէկը, որ հնարիմացութիւն է ունեցել խոյս տալ իմ յօդուածաշարքի մէջ յարուցուած հարցերի ըստ էութեան քննութիւնից եւ իր «նշումները» կատարել է միայն մէկ նպատակով՝ ցոյց տալու որ ես «տգէտ եմ», «յայտնապէս անտեղեակ եմ եկեղեցական կանոններու հիմնական սկզբունքներուն», «ամենատարրական տեղեկութիւն չունիմ եպիսկոպոս բառին իմաստին եւ տարողութեան մասին», «օտարական մըն եմ նիւթին», կը պաշտպանեմ «յիմարական եւ վտանգաւոր ըսկզբունքներ» եւայլն եւայլն: Շարունակութեան մէջ, հրաժարելով իմ գրութիւնների քննութիւնը անելուց եւ այդ գրութեանց մէջ «խեղաթիւրուած իրողութիւնները» ճշդելուց, Պարոն Ք.Ն (այսպէս է ստորագրած «Սիոն»ի մէջ տպագրուած կարճ յօդուածը) յիշատակում է «պատահաբար» մի քանի ժողովներ, «որոնք գումարուած են եպիսկոպոսներու կողմէ, երբեմն նաեւ ուրիշ հոգեւորականներու մասնակցութեամբ»: Այս յիշատակութիւնը Պ. Ք.Ն անում է ոչ թէ հարցի քննութեան ու լուսաբանութեան մէջ գիտունի իր նպաստը բերելու համար, այլ դարձեալ Խոնդկարեանի տգիտութիւնը վերհանելու նպատակով :*

Այդ բոլորը լաւ: Ընդունինք, որ մի ինչ որ Խոնդկարեան («Խոնդկարեան մը») տգէտ է, գրում է մի նիւթի մասին, որին «օտարական է», չունի իր «ձեռնած» նիւթի մասին հմտութիւն : Բայց մի՞թէ վեր հանել այդ ամէնը հանրային որեւէ շահեկանութիւն է ներկայացնում: Մեր եկեղեցին, ինչպէս ճիշդ կերպով գրել է իր խմբագրականի մէջ «Սիոն»ը «կ'անցնի համատարած եւ խոր տագնապին մէջէն» *եւ փոխանակ այդ մասին մտածելու, փոխանակ իր նպաստը բերելու այդ տագնապի լուծման ուղիները փնտռելու գործին, Պ. Ք.Ն իր կարողութիւնը յումպէտս վատնում է «Խոնդկարեան մը» տգէտ ու անձեռնհաս ցոյց տալու համար: Անարդիւնաւէտ աշխատա՜նք, որ պիտի չկատարուէր գոնէ մեր այսօրուայ պայմաններում :*

Թէ որ այդպիսի մի անպտուղ եւ աւելորդ աշխատանքով է զբաղուել Պ. Ք.Ն, այդ ինձ չի զարմացնում, որովհետեւ, ինչպէս կը տեսնենք յետոյ, նա մի եղակի անձնաւորութիւն է: Ինձ զարմացնում է, սակայն, այն, որ նրա «նշումները» տպագրել է «Սիոն»ի խմբագիրը, որ նոյն թիւի խմբագրականում այնքա՛ն ողջամիտ տեսակէտներ է պարզում մեր եկեղեցու ներկայ տագնապի նկատմամբ :

(Շար.) Ա. ԽՈՆԴԿԱՐԵԱՆ

"ՀՐՈՒՇԱՆ"

(ՍԵՐՈՎԲԷ ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ)

—o—

«Գաւառ»ի հայ գրագէտներու ընտիր խումբ մը կայ, որոնք հակառակ իրենց բարձրորակ գրականութեան, գեղեցիկ ոճին ու ներքին ճշմարիտ արժէքին՝ մընացած են անծանօթ հայ լայն հասարակութեան մտաւոր կեանքին : Բացատրած ըլլալու համար առոր պատճառներէն մին՝ աւելցնենք անմիջապէս թէ գաւառացի գրագէտը, որքան ալ մեծարժէք գործ արտադրած ըլլայ՝ քանի որ համեստօրէն քաշուած կը մնայ հայրենի երկրին մէկ անկիւնը ու չունենար նաեւ միջոցը իր արտադրութիւնները հրապարակ հանելու առանձին հատորներով՝ բընական էր որ անծանօթ մնար ընդհանրութեան :

Այդպիսի արժէքաւոր գաւառացի (ճիշդը՝ Հայաստանցի) գրագէտներ եղած են — մէկ երկու անուն միայն յիշելով — Սերովբէ Վարժապետեան, Գագիկ Տէվէճեան եւ Տօնապետ Լիւլէճեան:

Առնցմէ առաջինը կ'ուզէի ներկայացնել այսօր, համառօտ գծերու մէջ, նըպատակ եւ ջերմ փափաք ունենալով որ գնահատուէր ան իր արժանիքին համեմատ եւ եթէ կարելի է՝ հատորի մը մէջ ամփոփուէին *իր գրութիւնները,* տրուելու համար հայ նոր սերունդին մտքի ճշմարիտ սնունդ մը՝ բարձր որակով, սիրուն ոճով ու գեղեցիկ ճաշակով :

Ո՞վ է Սերովբէ Վարժապետեան :

Սիվրիհիսարցի ուսուցիչ մը: Ծնած է Սիվրիհիսար, 1875*ին: Իր ուսումը ըստացած է տեղւոյն Ներսէսեան նախակրթարանին մէջ, որուն շրջանը աւարտելով* 1892*ին՝ օգնական ուսուցիչ կարգուած է նոյն վարժարանին մէջ:* 1902 – 1908 *վարած է նոյն վարժարանի տնօրէնութիւնը, իսկ* 1908 – 1909 *եղած է տնօրէն Գոնիայի Ազգ. վարժարանին: Վերադառնալով իր ծննդավայրը՝ պաշտօնավարած է վարժարանին մէջ մինչեւ իր մահը, որ տեղի ունեցած է* 1915*ի տարագրութեան ընթացքին :*

Ինքնօգնութեամբ զարգացած՝ ձեռք բերած է հմտութիւն հայերէն դասական լեզուի եւ աշխարհաբարի, թրքերէնի եւ ֆրանսերէնի: Իբր ուսուցիչ՝ մեծապէս օգտակար եղած է իր ծննդավայրին մէջ հասցնելով շատ մը աշակերտներ :

Սերովբէ Վարժապետեան եղած է նաեւ արժէքաւոր գրագէտ մը տալով նախ Սիվրիհիսարի գաւառաբարբառը *(տե՛ս «Բիւրակն», կ. Պ.* 1898, *էջ* 822-3. 1899, *էջ* 278-9, 427-8, 799-800. 1900, *էջ* 471-3, 486-9, 643-7), *յետոյ* «Հրուշան» *ծածկանունի տակ ստորագրելով Պոլսահայ թերթերու մէջ գրական գոհարներ : Այս վերջինները վիպակներ են, նկարագրութիւններ ու գաւառական նօթեր: Յիշենք քանի մը հատը.* Լոյսը, Աչքերը, Ամրան գիշեր մը, Ծաղիկները, Խունկերու քերթուածը, Մոխրացում, Հարսնուկ ծաղիկը. *ինչպէս նաեւ գաւառական նօթերէն՝* Կարճ պատմութիւն մը, Մրկօ, Խումարպազը, *եւայլն:*

Սերովբէ Վարժապետեան արձակագիր *մըն է. ոտանաւոր բանաստեղծութիւն գրած չէ: Պէտք չէ շփոթել զինքը,* Եւդոկիացի *վաղամեռիկ* բանաստեղծի *մը հետ որ նոյնպէս Հրուշան ստորագրած է «Բիւրակն»ի մէջ եւ այլուր : Վերջինս մեռած է* 1901*ին Ալժերիոյ մէջ:*

Անշուշտ փափաքելի պիտի ըլլար որ իրենք՝ Սիվրիհիսարցիները հետաքրքրուէին եւ հատորի մը մէջ ամփոփէին իրենց պատիւ բերող գրագէտին գրական գոհարները: Դժբախտութիւնը հոն է որ սակայն 1915*ին* քանի մը հազար *հաշուող Սիվրիհիսարցիներէն հազիւ* քանի մը տասնեակ *վերապրող կայ ներկայիս: Ո՞վ պիտի ընէ, ուրեմն, այդ նախաձեռնարկը:*

Փարիզի «Հայ Գրողներու Ընկերութիւն»ը *իրական ազգասիրական գործ մը ըրած պիտի ըլլար, եթէ բարեհաճէր ըստանձնել տպագրութեան աշխատանքը «Հրուշան»ի գրական գործերուն, որոնք մօտ քսան յօդուածներ են եւ մեծ ծախք մը պիտի չպատճառեն: Մենք յանձն կ'առնենք «Հրուշան»ի գրութիւնները հայթայթել վերոյիշեալ ընկերութեան :*

Հ. ԵՓՐԵՄ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

ՊԵՐԼԻՆԻ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻՆ ՀԱՅԵՐԷՆԻ ՈՒՍՈՒՑԻՉԸ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ՄԷՋ

Մայիս վեցին, Երեքշաբթի, Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի տեսչութիւնն ու ուսուցչութիւնը, Պերլինի Հայ գաղութին ծանօթ ազգայիններէն Պ. Պետրոս Ֆրունճեանի եւ աղջկան, Օր. Ֆրունճեանի այցելութիւնը ընդունեցան:

Կէսօրուան ճաշի պահուն եւ անկէ ետք այժմէական հարցերով զբաղելէ եւ հին ու նոր յիշատակներ ոգեկոչելէ յետոյ, աշակերտութիւն եւ պաշտօնէութիւն հաւաքուեցան հանդիսասրահին մէջ : Պ. Մ. Պարսամեան քանի մը բառերով ներկայացուց օրուան հիւրը, շեշտելով որ Պ. Ֆրունճեան շուտով Պերլինի Համալսարանին հայերէնի դասախօսութեան պիտի սկսի, ողբացեալ Արտաշէս Աբէղեանի տեղ, որ աւելի քան երեսուն տարիներ նոյն պաշտօնը վարած է հեղինակութեամբ :

Պ. Պետրոս Ֆրունճեան շեշտեց կարեւորութիւնը Դպրոցասէրի պէս հայեցի դաստիարակութիւն տուող հաստատութեան մը, որ միեւնոյն ատեն ֆրանսական լիսէներու ծրագրով, աշակերտներուն կարելիութիւնը կուտայ Պրէվէի քննութիւններուն մասնակցիլ եւ յաջողութիւններ արձանագրել, երբ 1956 – 1957 *դպրոցական շրջանին, չորս աշակերտներն ալ յաջողած են իրենց քննութիւններուն մէջ: Բնաբան առնելով մատենագիր Եղիշէին «Տիկնայք փափկասունք Հայոց աշխարհի» շատ ծանօթ խօսքը, մատնանշեց աղջկանց դաստիարակութեան կարեւորութիւնը: Դուք երջանիկ էք, ըսաւ, որ այսպիսի Հաստատութեան մը բարիքը կը վայելէք: Պէտք է գիտնաք յարգը ձեզի տրուած կրթութեան, որուն շնորհիւ, դուք ալ օր մը հայ տիպար մայրեր պիտի ըլլաք»:*

Յետոյ կարգով աշակերտուհիները արտասանութիւններ ըրին: Դ. դասարանէն Ժընէվիէվ Անտոնեան (15 *տարեկան) արտասանեց Ռոզա Պետրոսեանի «Արագածը»: Զուարթ Եղիշէեան* (15 *տարեկան) Վ. Թէքէեանի «Տաղ հայերէն լեզուին», նոյն դասարանէն Ազաւնի Կարապետեան* (14 *տարեկան) Գէորգ Էմինի «Կռունկ»ը: Ե. դասարանէն՝ Ազաւնի Մարանկօզեան* (14 *տարեկան) Մ. Իշխանի «Հին Կարօտը», Զ. դասարանէն Գոլէթ Յարութիւնեան* (11 *տարեկան), Դ. Վարուժանի «Հասուն Արտ»ը, Արաքսի Տօնապետեան* (11 *տարեկան) «Հայրենի Գարուն»ը, Սա–*

ՀԱԼՈՂ ՍԱՌՈՅՑԸ

(ՄԵՐ ԴՐԱՑԻՆԵՐԸ)

Դողացող ձեռքերով առաւ զայն, բայց աչքերը, փոխանակ թուղթին վրայ դարձնելու, յառած էր ինծի :

Ծունկերուն վրայ ուժ չկար, վախցած էր: Նստեցաւ քովս, յետոյ հանդարտ շարժումով մը բացաւ թուղթին ծալքն ու կարդաց.

— Փառք քեզ, Տէր, — ըսաւ, — փառք քեզ, Աստուած, եղածը աս է եղեր: Ես ալ կարծեցի, թէ մահ է պատահած ...

Ու սկսաւ լալ :

Մնացի շուարած: Զգացի, որ սխալ էր ըրածս. խեղճը իրապէս վախցած էր : Քովը նստայ եւ, ձեռքս դողացող ուսին դնելով, հանգստացնող խօսքեր ըսի: Քիչ վերջ, լալէն կշտացած՝ ան շտկուեցաւ, աչքերը չորցուց եւ անշարժ նստած՝ ըսկըսաւ անորոշ կէտի մը նայիլ :

Կ'երազէր :

Ես ալ անկիւն մը քաշուեցայ թեւաթափ եւ ինկայ խոր մտածմանց մէջ :

Լաուրան գէշ աղջիկ չէր, եթէ նկատի չառնէինք իր «օտար» ըլլալը: Իրականութեան մէջ ան սքանչելի աղջիկ մըն էր, մատղաշ ուռենիի մը պէս ճկուն ու թարմ : Սպիտակ ու շնորհալի իր վզին վրայ խոշոր հանգոյցով մը կ'ամփոփէր իր շէկ մազերուն խուրձը եւ, գլուխը թռչունի մը պէս քիչ մը մէկ կողմն ծռած, կը ժպտէր: Իր աչքերը ծովի կապոյտով կապոյտ էին, եւ իր շրթունքները առանց կարմիրի էին ու լաւ գծուած, լեցուն : Հասուն դեղձը յիշեցնող այտեր ունէր, որոնց վրայ ժպտելու ատեն փոսիկներ կը կազմուէին: Մտացի էր, արթուն, թըռվըռուն: Միշտ սեւ կը հագնէր, որովհետեւ իր սպիտակ մորթին ու շէկ մազերուն հետ շատ կը ներդաշնակուէր այդ վտանգաւոր գոյնը: Ձայնը թաւ էր եւ խաղաղեցնող յատկութիւն մըն ունէր: Կրնայիր անոր ունկնդրել ժամերով ու չկշտանալ, ինչպէս որ չես կրնար կշտանալ առուի մրմունջէն ու ծովի շառաչէն:

Չէ, տղուս ընտրութիւնը գէշ չէր : Բայց ինչո՞ւ մեզի բան մը չըսաւ... Ես կ'ուզէի մեծ հարսանիք ընել, բարեկամներ ու ազգականներ կանչել. կանչել նըւագածուներ, երգիչներ... զինքը պսակելու համար քահանաներ, թերեւս ալ՝ վարդապետ մը... Կ'ուզէի կոչունք սարքել, զինովնալ երջանկութենս պոռալ աշխարհին ...

Բայց կ'ուզէի, որ հարսս հայ ըլլար, անոնց պսակը հայ կրօնաւոր մը օրհնէր, հոգ չէ թէ անշուք ու աղքատ մեր հայ եկեղեցիներէն մէկուն մէջ... Կ'ուզէի խունկի հոտ ծծել ու շարական լսել անոր պսակի պահուն ...

Ծնած օրը, քսանըհինգ տարի առաջ, երբ իր մայրը գիշերը կողս բոթեց՝ ըսելու համար թէ՝ «Արամ, ել, ցաւերս եկան», որո՞ւ մտքէն կ'անցնէր աս բանը: Այն ատեն պատրաստ էի կեանքս քսանըհինգ տարի տալու՝ գիտնալու համար իր ապագան :

Ու ահա գիտցայ ...

Ելայ դուրս :

Չորս կողմէս ձայն կուտար գարունը : Քանի մը վաղահաս թռչուններ կ'երգէին, եւ ծառերու մորճերը կ'ուռենային կապոյտ երկինքին դէմ :

Սառոյցի կտոր մը, չգիտեմ, ուրկէ եւ ինչպէս ինկեր էր մեր դրան առջեւ եւ գարնան արեւուն տակ կը հալէր ...

ԱՐԱՄ ՀԱՅԿԱԶ

(9 եւ վերջ)

Ո՞Վ ԷՐ ՕԹԹՕ ԱՊԷՑ
ՀԻԹԼԷՐԻ ԴԵՍՊԱՆԸ՝ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Ինչպէս գրած էինք, Օթթօ Ապէց եւ իր կինը Մայիս հինգին զոհ գացին կառքի արկածի մը, Քոլոնեը – Բոնն ճամբուն վրայ: 55 տարեկան էր:

«Չէ՞ք կարծեր թէ Գերմանացիներն ու Ֆրանսացիները, երկար ատեն իրարու թշնամի ըլլալէ ետք, կրնան ապրիլ կողք-կողքի: Չէ՞ք կարծեր թէ փառքալ եւ Քանտ խաղաղութիւն կրնան հռչակել եւ Թուրէնի քաղցրութիւնը կրնայ դաշնակցիլ Ֆորէ Նուարի հմայքին հետ. չէ՞ք կարծեր ...»:

Ինչպէս կը գրէ Ֆրանս – Սուար, 1937ին Օթթօ Ապէց այսպէս կը խօսէր Փարիզի փոքրիկ սրճարաններէն մէկուն մէջ, ուր կը սիրէր երթալ այս Գերմանացին որ «միւսներուն նման չէ» եւ ֆրանքեւգերման բարեկամութիւնը կը ջատագովէր:

Նոր եկած էր Փարիզ, խարտեաշ, կապոյտ աչքերով երիտասարդ մը, որ կը խօսէր բաւական լաւ ֆրանսերէն:

Անհաւասալի թէ ինչո՞ւ կ՚ուզէր Ֆրանսայի եւ Գերմանիոյ խաղաղութիւնը. — 14 տարեկան էի երբ իմ ծննդավայրս՝ Քարլսրուհը ռմբակոծուեցաւ ֆրանսական օդատորմիղին կողմէ: Հայրս սպաննուեցաւ: Այդ օրը երդում րրի՝ որ ամբողջ կեանքս պիտի զոհեմ ընդդիմանալու համար երկու ժողովուրդներուն միջեւ մղուող յիմար պատերազմներուն:

Այդ միջոցին Եւրոպան տակաւին կ՚ապրէր խաղաղութեան մէջ: «Ֆրանսա – Գերմանիա զոյգ»ին շրջանն էր, երբ չարժանկարի ժապաւէն մը՝ «Խաղաղութիւն Ռէնի վրայ» արցունքներ կը խլէր Ֆրանսացիներու աչքերէն:

1927ին ֆրանսացի երիտասարդներ հաւաքուած էին Ռեթել եւ կը մտածէին գերման երիտասարդութեան հետ հասկացողութեան գալու լաւագոյն միջոցներուն մասին: Յանկարծ, կը տեսնեն երիտասարդ մը, որ կուգար մասնակցիլ այդ ժողովին. Քարլսրուհի մէջ գծագրութեան ուսուցիչ էր, կ՚ապրէր Հենոսիմիւսսը եւ կ՚երազէր ֆրանքեւգերման բարեկամութեան մասին: Անձնական բարեկամութեանց վայր մը եղաւ Ռէթէլ: Մտերմացաւ Ժան Լիւշէրի հետ, որ գրաւման շրջանին «Նուվօ Թան»ի տնօրէն ըլլալէ ետք գնդակահարուեցաւ Ազատագրութեան շրջանին: Ժողովին մէջ կար նաեւ երիտասարդ Ֆրանսուհի մը, Սիւզան տը Պրիւյքըր, Լիլէն, որ տարի մը ետք պիտի ըլլար տիկին Օթթօ Ապէց:

Այնուհետեւ՝ Նացիները յաղթանակը Գերմանիոյ մէջ: Ֆոն Ռիպենթրոփ կը լքէ Լոնտոնի դեսպանատունը՝ Գ. Ռայխին Արտաքին նախարարը ըլլալու համար: Ինչպէ՞ս կրնար մոռնալ ան Օթթօ Ապէցը, մէկն էր այն Գերմանացիներէն՝ որոնք շատ լաւ կը ճանչնան Ֆրանսան:

Օթթօ Ապէց կը վերադառնայ Փարիզ: Բայց, այս անգամ Քարլսրուհի գծագրութեան խեղճ ուսուցիչը չէր, այլ՝ ֆրանքեւգերման բարեկամութեան Նացի քարոզիչը:

Այնուհետեւ, քաղաքավար այս Գերմանացին կը սկսի խանդավառութիւն ստեղծել իր շուրջ, վերջապէս մտահոգելով ֆրանսական կառավարութիւնը: Օթթօ Ապէց Ֆրանսայէն արտաքսուեցաւ 1939-ին:

Գերմանական բանակը գրաւեց Ֆրանսան եւ այս անգամ Օթթօ Ապէց գերմանական դեսպանը եղաւ՝ Փարիզ: Այլեւս հասկացողութեան գալու մասին չի մտածեր ան. այլ՝ կը կիրարկէ որոշ քաղաքականութիւն մը. այս քաղաքականութիւնը ճշդած է ինք. — Զօրավիգ կանգնիլ Փեթէնի կառավարութեան՝ միաժամանակ ճնշումը չվերցնելով անոր վրայէն: Ահա՛ թէ ինչու 1942ին Լաւալը կը բերէ իշխանութեան գլուխ, երբ ան հեռացուած էր Մարեշալ Փեթէնի կառավարութենէն:

1949ին Փարիզի զինուորական ատեանին առջեւ յայտարարեց. — Պերլին զիս կը մեղադրէր իբրեւ շատ ֆրանսասէր. Կէսթափօն չնորհազրկեց զիս 1942ին. ես միշտ խաղացած եմ երկու լարի վրայ:

Քսան տարուան տաժանակիր աշխատանքի դատապարտուեցաւ Ապէց՝ Ֆրանսայի մէջ իր ունեցած գործունէութեան համար: Կը մեղադրուէր մասնաւորապէս Հրեաներու աքսորի եւ Ժորժ Մանտէլի սպանութեան մէջ:

1954 Ապրիլ 17ին, նախագահական ներում ստանալով Օթթօ Ապէց կրկին ազատագրուեցաւ:

Այլեւս Փարիզ չմնաց սակայն ու վերադարձաւ Գերմանիա, ուր մութ կեանք մը կը սպասէր իրեն: Տիւսէլտորֆի մէջ պզտիկ թերթի մը աշխատակիցը դարձաւ եւ այդ պաշտօնին վրայ մնաց մինչեւ իր մահը:

Թենիկ Գասպարեան (13 տարեկան) «Հայ վարժարանը», Է. դասարանէն՝ Արմենուհի Պաղրճեան (տասը տարեկան) «Հայ Աղջիկը», եւ նոյն դասարանէն Անի Քէօշկէրեան՝ «Գարուն»ը:

Այս արտասանութիւններէն ետք տեսչուհի Օր. Հ. Գարագաշեան ամէնուն կողմէ շնորհակալութիւն յայտնեց օրուան հիւրին, իր արտայայտած խօսքերուն համար:

Օրուան այդ հանդիսութիւնը վերջացաւ Դպրոցասէրի քայլերգով, զոր խումբով երգեցին աշակերտուհիները:

Մեկնելէ առաջ, Պ. Պ. Ֆրունճեան շնորհաւորեց ուսուցչութիւնը, որ կրցած է, առանց օտար չեշտի, աշակերտութիւնը վարժեցնել Հայերէն լաւ եւ բնական արտասանութեան: Ինչ որ ուշագրաւ է, բաւ քանի որ կը գտնուինք օտար միջավայրի մէջ եւ ազդեցութեան տակ:

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

Հ Ա Յ Ա Ս Տ Ա Ն

ՄՈՎՍԷՍ ԱՐԱԶԻԻ ծննդեան ութսունամեակին առթիւ, Ապրիլ 19ին տեղի ունեցած է յոբելենական մասնաւոր հանդէս մը: Կազմակերպիչ յանձնաժողովին մաս կը կազմէին Գ. Սեւունց (նախագահ), Յովհ. Բաղդասարեան, Գ. Բորեան, Ստ. Զօրեան, Վ. Նորենց, Տ. Սաղանդարեան, Գ. Սարեան, եւ ուրիշներ:

ՄԱՅԻՍ ամսուն, Մոսկուայի մէջ տեղի պիտի ունենան թատերական հաստատութիւններու ամարտական ներկայացումները: Երեւանի թատերական հաստատութիւններու ուսանողները պիտի ներկայացնեն Շիրվանզադէի «Չար ոգի»ն:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ կազմակերպուած ռնդկամարտի խորհրդային ախոյենական մրցումներուն ընթացքին, Երեւանի ներկայացուցիչներէն Վ. Եէնգիբարեան արժանացած է ախոյեանի տիտղոսին եւ ոսկեայ շքանշանի: Հ. Գասպարեան գրաւած է չորրորդ տեղը:

ԵՐԵՒԱՆԻ մէջ մեռած է Փաշօ Աւագեան, որ իր ամբողջ կեանքը նուիրած էր մանկավարժական աշխատանքի, նախ որպէս ուսուցիչ, ապա որպէս «Սովետական դպրոց» թերթի խմբագիր: Ծնած էր 1906ին:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ արհեստակցական միութիւններու ութերորդ համագումարը տեղի ունեցաւ Մայիս ութին: Նախ քան վարչութեան ընտրութիւնը, պիտի քննուի 1959 – 1965 թուականներու ժողովրդային տնտեսութեան զարգացման մասին ներկայացուած ծրագիրը:

Դ. ԴԵՄԻՐՃԵԱՆԻ անտիպ ձեռագիրներուն մէջ գտնուած է երեք արարւոց թատերգութիւն մը՝ «Համառօտ նախագահութիւն» վերնագրով եւ Շիրվանզադէ – Դէմիրճեան ստորագրութեամբ: Դ. Դէմիրճեանի ձեռքով գրուած ծանօթագրութենէն կը տեղեկանանք թէ Շիրվանզադէ 1916 թուականին Թիֆլիսի մէջ սկսած էր գրել այս թատերգութիւնը: Առաջին եւ երկրորդ արարներէն վերջ գործը մնացած էր անաւարտ: Դ. Դեմիրճեան գրած է երրորդ արարը, կարգ մը փոփոխութիւններ մտցուցած՝ առաջին երկու գործողութիւններուն մէջ, եւ ընտրած՝ վերնագիրը: Արդարեւ, Շիրվանզադէի գրած երկու գործողութիւնները ոչ միայն անաւարտ էին, այլ նաեւ անվերնագիր:

ԵՂԻՇԷ ՉԱՐԵՆՑԻ մատենագրութիւն մը կազմուած եւ հրատարակութեան համար պատրաստուած է Ալ. Միասնիկեան պետական գրադարանին կողմէ: Առաջին մասին մէջ ամփոփուած են բանաստեղծին առանձին գրքերով հրատարակուած երկերը: Երկրորդ մասին մէջ հաւաքուած են մամուլի եւ ժողովածուներու էջերուն մէջ լոյս տեսած գեղարուեստական իր ստեղծագործութիւնները: Երրորդ բաժինը յատկացուած է Չարենցի գրական – քննադատական, հրապարակախօսական յօդուածներուն եւ նամակներուն: Մասնաւոր բաժիններ յատկացուած են Չարենցի մասին գրուած գրքերուն, իր մասին հրատարակուած յօդուածներուն, յուշերուն եւ ասոյթներուն, իրեն նուիրուած բանաստեղծութիւններուն: Այս մատենագրութիւնը խմբագրած ու անոր յառաջաբանը գրած է Էդ. Ջրբաշեան:

ԵՐԵՒԱՆԻ անասնաբուժական – անասնաբուժական հաստատութիւնէն այս տարի շրջանաւարտ եղած են 24 մասնագէտներ:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՏԽՐՈՒՆԻ. — Ֆրէզնոյի մէջ մեռած է ծանօթ եւ տաղանդաւոր երաժշտագէտ – երգահան Վաղարշակ Սրուանձտեանց. Կոմիտաս Վարդապետի արժանաւոր աշակերտներէն մէկն էր: «Ասպարէզ» կը հաղորդէ թէ ջանք պիտի չխնայուի, հրատարակելու համար իր անտիպ երգերը:

ԼՈՍ ԱՆՃԵԼԸՍԻ մէջ մեռած է ընկեր Մկրտիչ Թաշճեան. հաւատաւոր Դաշնակցական էր. վերջերս 40.000 տոլար արժէքով թանկագին գորգեր նուիրած էր Կիլիկիոյ Կաթողիկոսարանին:

ՍՈՒՐԻՈՅ ոստիկան – զօրաց նախկին հրամանատար, դեր – զօրավար Հրանտ Մալոյեան սուրիացի նախկին ռազմիկներու պատուիրակութեան մը հետ գացած է Գահիրէ:

Հ. Մ. Ը. Մ.ի քառասնամեակին առիթով Աղեքսանդրիոյ (Եգիպտոս) կամքի մարզիկները, աւելի քան երեք հարիւր հոգի, գացած են Գահիրէ ուր մարզատօն մըկատարած են: Ապա Յուսաբերի սրահին մէջ տեղի ունեցած են հանդիսութիւններ եւ խրախճանք:

ՍՈՒՐԻԱԿԱՆ բանակի գնդապետներէն Ա. Քիլէճեան Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան կողմէ զօրավարի աստիճան ստացած է:

ՊՈԼՍՈՅ Մայր Եկեղեցւոյ նախկին երաժշտապետ Գրիգոր Մէհթէրեանի մահուան քսանամեակը ոգեկոչուած է եկեղեցիին մէջ «Գողթան» եւ «Միացեալ» երգչախումբերու մասնակցութեամբ:

ԳԵՐՄԱՆԻԱ գացած է երգչուհի Զարուհի Տօլուխանեան եւ Համպուրկի մէջ տուած իր առաջին երգահանդէսը՝ արտակարգ խանդավառութիւն ստեղծելով ունկնդիրներուն մէջ. պիտի այցելէ նաեւ Գերմանիոյ այլ քաղաքները: Գերման մամուլը մեծ գովասանքով կ՚արտայայտուի հայ երգչուհիին մասին:

ԱԹԷՆՔԻ Ս. Լուսաւորիչ Մայր Եկեղեցիին մէջ Ապրիլ 27ին պատարագէն ետք կատարուած է հոգեհանգստեան պաշտօն եւ յուշատօն մը՝ Ապրիլեան սպանդին 43րդ տարեդարձին առիթով. եղած են բանախօսութիւններ եւ գործադրուած է գեղարուեստական յայտագիր մը:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (189)

ԿԱՅԾԵՐ

Բ. ՀԱՏՈՐ

Դ.

ՆԱՀԱՆԳԱՊԵՏ ՓԱՇԱՆ

Բացի այդ արտաքին ամրութիւններից, քաղաքը ունէր եւ միջնաբերդ, որ բնութիւնը ինքն էր հրաշակերտել: Քաղաքի հիւսիսային մասնում տարածւում էր կէս փարսախ երկարութեամբ մի քարաժայռ, որը հետզհետէ բարձրանալով, սեպաձեւ գիրք էր ընդունում: Այդ սեպի գլխին, խորին ժամանակներից, վեհանձնաբար նստած էր մի փառաւոր ամրոց: Հայոց լեգենդական աւանդութիւնը այդ ամրոցը ընծայում էր Ասորեստանի թագուհի Շամիրամին:

Մտնելով քաղաքադռնից, ես մի անբացատրելի սոսուռ զգացի, որ առաջ էր գալիս եւ ուրախութիւնից եւ երկիւղից: Ամբողջ քաղաքը, կարծես, որոտում էր մի խուլ, ծանր դղրդիւնով: Ինչ երեւում էր մի հսկայական մրջնանոց, որտեղ փոքրիկ միջատների փոխարէն, խառնուած էին միմեանց հետ ահագին բազմութիւն մարդիկների եւ զանազան անասունների: Շները ստուար խումբերով, համարձակ վխտում էին ամէն կողմում: Փողոցներից անցնելու տեղ չկար: Ղաւաղները մեզ համար ճանապարհ էին բաց անում: Ամէն կողմից ես նկատում էի մռայլ դէմքեր, որոնք մի առանձին զաւնութեամբ նայում էին մեզ վրայ: Մահմետականը չէ կարող համբերել, երբ տեսնում է «գաւուրին» փոքր ի շատէ վայելուչ կերպարանքի մէջ:

Ասլանը մի եւրոպական կոնսուլի կամ դեսպանի տպաւորութիւն էր գործում: Իսկ ես այն օր, նրա պատուիրելով, կրում էի իմ բոլոր զէնքերը. մի զոյգ ատրճանակ կապած էի իմ ձիու թամքի զաշին, մի զոյգ եւս խրած ունէի գօտիիս մէջ. ուսիցս քարշ էր ընկած մի թեթեւ եւրոպական հրացան, իսկ իմ սուրը իր արծաթեայ զարդարանքով կարող էր գրաւել բոլորի ուշադրութիւնը: Հայերի վրայ եւս, որպէս երեւում էր, ոչ այնքան հաճելի տպաւորութիւն էր գործում մեր փառքը: Նրանք չէին նախանձւում, այլ վախենում էին՝ չը զայրացնել մահմետականներին: Իրանց փոքրիկ խանութներում, խորասուզուած զանազան փարչաների մէջ, նրանք զբաղուած էին իրանց արշինով եւ չէին ուզում նայել անգամ մեզ վրայ:

Վերջապէս հասանք փաշայի ապարանքը: Դրսից նա այնքան փառահեղ չէր, իսկ ներսից շնչում էր արեւելեան բռնապետի բոլոր շռայլութեամբ: Ջրի շատրուանները գործում էին, սիրամարգները սիգալով ճեմում էին ծաղկազարդ պարտէզների մէջ, սեւամորթ եւ սպիտակամորթ սպասաւորները թիւ չունէին: Մի բարձր աստիճանաւոր ապարանքի գլխաւոր մուտքի առջեւ ընդունեց մեզ: Մենք անցանք մի քանի բակերից, որոնք մինը միւսից աւելի գեղեցիկ էին: Խաղացող ջուրը, ծաղիկը եւ կանաչեղէնը, արեւելքցու սիրելիները, կենդանացնում էին բոլոր բակերը մի սքանչելի, սրտապարար չքեղութեամբ: Սենեակների լուսամուտները զարդարած էին գոյնզգոյն ապակիներով, իսկ նրանց պատերի վրայ նկարուած պատկերները ներկայացնում էին զանազան առասպելաբանական աւանդութիւնների գեղեցիկ տեսարաններ:

Այդ տերեւների եւ ծոխութեան մէջ ծածկուած բնակարանը, որ սովոր էր ամբողջ գիշերները ուսացնել նուագներով, երգերով ու պարերով, — ուր չալերի, մետաքսի եւ գոհարների մէջ հանդչում էին երկրի ամենաընտիր գեղեցկուհիները, — այդ սիրոյ եւ վայելչութեան դրախտը էր միեւնոյն ժամանակ, մի դժոխք՝ լի սոսկումով եւ արտասուքով: Նրա ներքին յարկի ստորերկրեայ զնդաններում հեծում էին հարիւրաւոր բանտարկեալներ: Վերեւում, շքեղ դահլիճների մէջ, նուագներ էին հնչում, իսկ ներքեւում, մթին նկուղների մէջ՝ — որոտում էին այդ թշուառների շղթաները: Նրա ծաղկազարդ բակերի մարմարեայ սալայատակը ոչ սակաւ անգամ սրսկուած է եղել անմեղ զոհերի արիւնով, եւ նրա գեղեցիկ, սաղարթախիտ ծառերը, ոչ սակաւ անգամ կախաղանի պաշտօն են կատարել... Այդ բոլորը կատարուել է խուլ պարիսպների մէջ, լուսնի լոյսի ներքոյ, եւ աւազանների խաղաղ հայելին ցոլացրել է իր մէջ եղեռնական գործողութիւնների սոսկալի պատկերները... Դրսի աշխարհը երբեք տեղեկութիւն չէ ունեցել, թէ ինչ է կատարուել ներսում... Սէրը, ուրախութիւնը, գեղեցկութիւնը միշտ թաղուել է այստեղ զազրանային անգթութեան հետ ...

Երեխայութիւնից ես սովորած էի սարսափել, դողալ մեծ մարդերի առջեւ, այդ պատճառով մինչեւ փաշային ներկայանալը, ինձանում սիրտ չէր մնացել: Ասլանը նկատեց իմ երկչոտութիւնը եւ, մի կողմից յանդիմանելով, միւս կողմից խրախուսելով, ասաց. «Դու տակաւին ստրկահոգութեան մէջ ես մնացել, ի՞նչու ես չփոթւում, միթէ նա էլ քեզ նման մարդ չէ՞, միթէ ահեղ Աստուծոյ առջեւ պիտի սուրս գաս»... Ես փոքր ինչ հոգի առայ, աւելի ամաչելուց, քան թէ քաջալերութիւն ստանալուց:

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Տէր եւ Տիկին Միհրդատ Ալիքսանեան, Այրի Տիկին Մարի Սթաթեանի մահուան քառասունքին առթիւ հազար ֆրանք կը նուիրեն Մշակոյթի Տան։

Նոյն առթիւ Տէր եւ Տիկին Սահակ Նալպանտեան 1500 ֆր. Մշակոյթի Տան։

(Ստանալ «Յառաջ»էն)։

ՆՈՒԷՐ

Ալֆորվիլէն Տէր եւ Տիկին Թաւլոր եւ Ովսաննա Պետրոսեաններ երկու հազար ֆրանք կը նուիրեն Ֆ. Կ. Խաչի օղափո–խութեան կայանին իրենց զաւկին Կարպիսի նշանախօսութեան ուրախ առիթով։

Պ. Առաքելեան կը ծանուցանէ իր կնոջ՝
ՀԱՅԿԱՆՈՒՇ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆԻ
(Զէյթունցի Հայկանուշ)
մահը, որ պատահեցաւ Մայիս 10ին։

Յուղարկաւորութիւնը այսօր Երեք–շաբթի ժամը 8·15ին։ Հաւաքուիլ 7 Րիւ Շոմօն, Փարիզ (19)։

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Սէնթ Էթիէնի Հ. Յ. Դ. Կոմիտէի կողմէ, այս չորեքշաբթի ե–րեկոյեան ժամը 8·30ին։ Կը բանախօսէ Միջին Արեւելքէն նոր ժամանած ընկեր ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆ։

Մուտքը ազատ է։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս չո–րեքշաբթի ժամը 9ին Քաւէի սրահը։

Կը խօսի Պ. Կ. ՄԵՀԵԱՆ։ Նիւթ ունե–նալով Հայաստանի խորհրդային իշխա–նութիւնը եւ Հայաստանի գրողները ու արուեստագէտները։

ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆ - ՄԱՐՍԷՅԼ

Սէնթ Անթուանի Ս. Թադէոս եկեղեց–ւոյ Թաղ. Խորհուրդը կը ծանուցանէ թէ, այս Հինգշաբթի Համբարձման տօնին ա–ռիթով, Թաղիս Ս. Թադէոս եկեղեցւոյ մէջ պիտի պատարագէ եւ քարոզէ կաթո–ղիկոսական պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ եւ նոյն օրը ձեռնադրու–թեան արարողութիւն պիտի կատարուի Ս. եկեղեցւոյս ծառայող դպիր եւ սար–կաւագներու։

Երգեցողութիւնները պիտի կատարուին Ս. եկեղեցւոյս երկսեռ Դպրաց – Դասու կողմէ, ղեկավարութեամբ Օր. Սիւ–զան Պօյաճեանի։

Այս պատեհ առիթով կը հրաւիրուի Թաղիս եւ շրջակայից յարգոյ հասարա–կութիւնը։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅ - ԲՈՅԺ
ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ
խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՄԱՐՏ – ԱՊՐԻԼ, ԹԻՒ 195 – 196

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ (48 էջ).— «Գիրք մեռելոց» (Հայ – Բոյժ).— Հաւկիթին թեր ու դէմ (Տոքթ. Աշնեան).— Ինչո՞ւ բժիշկ կը փոխեն (Քաղիան).— Ի՞նչ է հանճարը (Վերիառն).— Լեարդի անբա–ւականութիւն (Տոքթ. Գալուստեան).— Հայաստանի մարմարները (Կարագէօզ–եան).— Երբ աղիքները ոլորուին (Տոքթ. Ս. Գրիգորեան).— Ցղի կիներուն սխալ կարծիքները (Խմբ).— Ծխախոտը կը մա–րէ սեռային ախորժակը (Տոքթ. Լիպ).— տասը պատուիրանքներ անոնց որ հայր կ՚ըլլան (Տիւհամէլ).— Ուռի (Նարդեան Բժշկ. Բառարան).— Քանաէրին ա–հաղանգը (Տօքթ. Ազատեանի).— Տա–րեքի հարցը բժշկութեան մէջ (Տոքթ. Սթէվնէն).— Աղիքներս չեն աշխատիր (Տոքթ. Այվազ–եան).— Գիտութիւն... նշանած ընտրե–լու (Տոքթ. Աւքանազ).— Բժիշկը Աստ–ուածաշունչին մէջ (Շ. Նարդունի).— Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչին Պատգմ. ժողովը (խաչուհի)։

Տարեկան բաժնեգինը 1200 ֆրանք Ֆը–րանսա, իսկ արտասահման 1500 ֆրանք։

Դիմել Շ. Նարդունիի՝ «Յառաջ»ի հաս–ցէով։

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԱԿԱՆ

Օր. ՍԻՐԱՆՈՅՇ ՏԷՐ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ
Պ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՏԷՐ ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ
Նշանուած

Պօմոն 13 Ապրիլ 1958 Շաւիլ

Օր. ՍԻՒԶԱՆ ՏԷՐ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ
Պ. ԿԱՊԻ ՄԱՀԻԿԵԱՆ
Նշանուած

Պօմոն 13 Ապրիլ 1958 Պօմոն

SALLE GAVEAU
45, RUE LA BOETIE

RECITAL

ՍԵԴՐԱԿ ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ
ՄԱՅԻՍ 19ԻՆ ԺԱՄԸ 21ԻՆ

ՅԱՅՏԱԳԻՐ.— Մուսորսքի, Պալաքիէվ, Պախ, Շօփէն, Լիսթ։

ՀԱՅ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՀԱՂՈՐԴՈՒԹԵԱՆ ՕՐ

Համբարձման Տօնին առթիւ, այս Հինգշաբթի, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կազմա–կերպած է Հայ մանուկներու հաղորդու–թեան օրը։

Փարիզի եւ շրջակայքի բոլոր հայերէնի դասընթացքներուն եւ դպրոցներու աշա–կերտութիւնը հրաւիրուած է ներկայ ըլ–լալու հանդիսաւոր Ս. պատարագին ժա–մը տասնին։

Կը հրաւիրուի նաեւ հայ հասարակու–թիւնը։

×

Այս Հինգշաբթի Համբարձման տօնին առիթով, Ս. Հաղորդութիւն պիտի տըր–ուի Ալֆորվիլի մանուկներուն։

Կը խնդրուի ծնողներէն իրենց զաւակ–ները եկեղեցի առաջնորդել ժամը 11ին։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

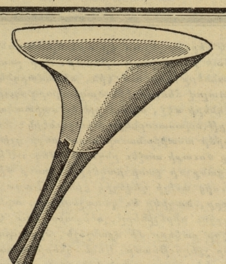
Այս Հինգշաբթի օր, Համբարձման տօ–նին առթիւ կը մատուցուի հանդիսաւոր Ս. պատարագ, բազմաձայն երգեցողու–թեամբ։

× Հայաստանէն նամակ ունին Սերեն–ժա – Մուշեղ Գարակէօզեան, Սարգիս Ժոռա – Վաղինակ Այվազեան, Աշոտ – Լեւոն Ջաղացպանեան։ Տիկին Աստղիկ Գաբրիէլեան կը փնտռէ իր եղբայրը Յա–կոբ Աբրահամեան, որ մինչեւ 1944 գըտ–նուած է Քանատայի Օթթավա քաղաքը։ Դիմել եկեղեցի։

Կ՚ՈՒԶՈՒԻ

Աշկերտ մը, 16 – 17 տարեկան, շաբա–թական 6000 ֆրանք։ Դիմել Թաթուլեան,

TATOULIAN - PLOMBERIE
21, Rue Julien Lacroix, Paris

Նոր կատարելագործում կօշիկի կրունկներու պատրաստութեան մէջ Առաջին հայ հաստատութիւնը որ յաջողած է ձեւընկալի (մաթիէռ փլաստիք) եւ ալիւմինիոմի միացու–մով շինել անբեկանելի (էնքասապլը) եւ նկուն կօշիկի կրունկներ ամէն բարձրութեամբ։

Դիմել՝

VANPLAST
(ՎԱՆԼԵԱՆ)

7, RUE GODOT DE MAUROY
Téléphone : OPEra 01-08
Առաւօտները հեռաձայնել՝ ITA 16-36
» 33-38

ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ ՊՕՄՈՆԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

Այս Շաբաթ, ժամը 21·15ին։

Կազմակերպուած Պօմոնի Նոր Սերուն–դի «Քրիստափոր» խումբին կողմէ։

Կը մասնակցին Նոր Սերունդի անդամ ծանօթ ջութակահարներ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԻՇԽԱՆԵԱՆ եւ ՀՐԱՅՐ ԳԸԼԸՃԵԱՆ, (Մարսէյլի Լիսէ Միշլիքալէն), ղեկա–վարութեամբ իրենց ուսուցչին՝ Պ. Քիւրքճեանի։

Կ՚երգէ Պ. Լեւոն Ստեփանեան, դաշ–նակով կ՚ընկերանայ Օր. Լիլի Գազան–ճեան։

ԿԱՐԵՒՈՐ.— Հանդէսին ամբողջ հա–սոյթը պիտի յատկացուի Ազգ. սրահին համար գեղեցիկ դաշնակի մը գնումին։

ՄԱՐԶԱՀԱՆԴԷՍ

Սամուէլ – Մուրատեան վարժարանի դալարագեղ պարտէզներուն մէջ Մայիս 18ին, Կիրակի ժամը 15·30ին։

Սիրով կը հրաւիրուին յարգելի ծը–նողքները եւ վարժարանին համակիրնե–րը։

Մուտքը ազատ է։

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Նախաձեռնութեամբ Ալֆորվիլի Հայ Երիտասարդներու, հովանաւորութեամբ եկեղեցւոյ հոգաբարձութեան, այս ուր–բաթ գիշեր ժամը 9ին, եկեղեցւոյն մէջ։ Կը խօսի Հ. ԽՈՐԷՆ ՎՐԴ. ՏԻԼԻՋԵԱՆ, նիւթ ունենալով՝ «Հայ երիտասարդու–թեան դերը իբրեւ ազդակ ազգապահպան–ման»։ Մուտքը ազատ է։

ՀՐԱՒԷՐ

Այս Երեքշաբթի ժամը 21ին, Օթէլ Լիւթէսիայի սրահին մէջ տեղի պիտի ու–նենայ Հ. Բ. Ը. Միութեան հիմնադրու–թեան 52րդ տարեդարձի հանդիսութիւնը։

Գեղարուեստական բաժին եւ պատ–ուասիրութիւն։

Մուտքը ձրի է, բայց հրաւէրով, որոնք կարելի է ստանալ Միութեան գրասենեա–կէն, կամ հեռախօսելով ԹՐՕ. 03–18։

Կը հրաւիրուին Միութեանս բոլոր ան–դամները եւ բարեկամները։

Հ. Բ. Ը. Միութեան Փարիզի մասն.ի
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր խումբի ընդհ. ժողովը այս Երեքշաբթի, ժամը 21ին, Քաֆէ Բեժանի մէջ։ Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։ —

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խում–բի ժողովը այս Չորեքշաբթի, ժամը ճիշդ 21ին, 17 րիւ Պլէօ։ Ուշացողները նկատի չառնուին։

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին ընդհ. ժողովը այս Չորեքշաբթի, ժամը 20·30ին, Ահարոնեան ակումբը։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ։

ՊԱՆԵԽՕ – ՔԱՇԱՆԻ Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» Ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւի–րէ իր ընկերները այս Հինգշաբթի իրի–կուն ժամը 20·30ին, ծանօթ հաւաքատե–ղին։ Կարեւոր օրակարգ։

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ժո–ղովը այս Ուրբաթ, ժամը 20·30ին, սո–վորական հաւաքատեղին։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Նոր Սերունդի շրջանի ներկայացուցչական ժողովը այս շաբաթ, ժամը 21ին, քաղաքի ակումբին մէջ։ Ներկայ կ՚ըլլայ կեդրոնական վար–չութեան ներկայացուցիչը։

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԿՈՉԸ

Ծրագրած էինք կազմակերպել պարա–հանդէս մը ի նպաստ մեր կրթանուէր աշ–խատանքներուն։ Սակայն նման ձեռնարկ մը պիտի ստիպէր որ կազմակերպիչ մար–մինը հասոյթներուն կարեւոր մէկ մասը յատկացնէր բազմատեսակ ծախքերու։

Որպէսզի բարեսէր անձնաւորութիւննե–րու յատկացուցած գումարները ամբող–ջութեամբ իրենց նպատակին տրամա–դրուին, յարմար գտեցինք նուիրահա–ւաքութիւն մը կազմակերպել փոխան պա–րահանդէսի։

Վստահ ենք թէ հասարակութիւնը գը–նահատելով գործին նուիրականութիւնը, ինչպէս նաեւ ծախքերէ խուսափելու մեր մտահոգութիւնը, լայնօրէն եւ սրտաբուխ կերպով պիտի բերէ իր մասնակցութիւնը այս նուիրատուութեան։

Կանխայայտ շնորհակալութիւններով եւ լաւագոյն զգացումներով՝

ԴՊՐՈՑ. ՏԻԿ. ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17. Rue Bleue. 17 — PARIS (9e)

ԱՄԷՆ ՏԵՂ ՓՆՏՌԵՑԷՔ ՊՈՍՖՈՐ
ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ՀԷԼՎԱՆ ԵՒ ԼՈՔՈՒՄԸ

ԲԺԻՇԿՆԵՐՈՒ ԿԱՐԾԻՔՈՎ ԱՆՈՆՔ ԿԸ ՊԱՐՈՒՆԱԿԵՆ ՄԵԾԱԳՈՅՆ ՉԱՓՈՎ ԳՈԼ (քալորի)

Անհրաժեշտ մանուկներու համար եւ օգտակար չափահասներուն ու ծերերուն որոնց կը պարգեւէ աշխոյժ եւ եռանդ

ՊՈՍՖՈՐԻ ԱՐԴԻԱԿԱՆ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ԳԵՐԱԶԱՆՑԷ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ ԻՍԿ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԱԾՆԵՐԸ

2, Rue Louis Astoin - Marseille

Արտածման համար մասնաւոր պայմաններ

ԹԱՐՄԱՑՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ՁԵՐ ԲՆԱԿԱՐԱՆՆԵՐՈՒՆ ԳՈՅՆԵՐԸ ԵՒ ԳԵՂԵՑԿՈՒԹԻՒՆԸ

ԴԻՄԵՑԷՔ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԻԱԿ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ

THOMLAC

16 bis, Bld. Sébastopol, Paris 4e
ANGLE RUE DE LA REYNIE

ԵՒ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐԸ
52, Rue de Chalon, Paris 12e
4 bis, rue Vaillant Couturier, Argenteuil
166, Ave. Aristide Briand, Pavillons-sous-Bois
241, rue P. V. Couturier, Alfortville

Մասնաւորաբար ձեր ճաշակին համար պատրաստուած ԸՆՏԻՐ ԻՒՂԱՆԵՐԿԵՐ որ ձեր բնակարանին ներսը պիտի զար–դարեն, իսկ դուրսը պիտի պահպա–նեն բնութեան սպառնալիքներուն դէմ

ՆԱԵՒ ՆՈՐԱՃԱՇԱԿ ՊԱՏԻ ԹՈՒՂԹԵՐ Linoleum, Plastique, etc.

Դիւրամատչելի գիներ եւ սիրալիր ընդունելութիւն կը սպասեն ձեզի

ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ ԿՈՂՄԷ

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 14 ՄԱՅԻՍ

MERCREDI 14 MAI 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8192 34EME ANNÉE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3993

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՏԱՍՆԱՄԵԱԿ ՄԸ

Ճիշդ տասը տարի առաջ, 1948 Մայիս 14ին անգլիական վերջին զինուորները նաւ կը նստէին Եաֆայի առջեւ՝ հրաժեշտ տալով Աւետեաց երկրին :

Նոյն օրը Հրէական Ազգային Խորհուրդը արտակարգ նիստ գումարելով կը հռչակէր Իսրայէլի անկախութիւնը :

Քանի մը ժամ վերջ, նախագահ Թրումըն՝ յանուն Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներուն՝ իրապէս (de facto) կը ճանչնար նորակազմ պետութիւնը :

Ուրիշներ պիտի հետեւէին շուտով Ամերիկայի օրինակին: Ու շատ չանցած Խորհրդային Միութիւն եւ Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան կողմէ իրաւապէս (de jure) պիտի ճանչցուէր իբրեւ անկախ պետութիւն :

Անկախութեան հռչակումէն անմիջապէս վերջ, Սուրիոյ, Լիբանանի, Անդրյորդանանի, Իրաքի եւ Եգիպտոսի զինուորները յարձակողականի անցնելով՝ մտան Պաղեստին, արգիլելու համար Պաղեստինի երկու մասի բաժանումը :

Բաժանման որոշումը տրուած էր Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան Ընդհանուր Ժողովը՝ 1947 Նոյեմբեր 29ին: Անդամ 58 պետութիւններէն 35ը բաժանումին ի նպաստ քուէարկած էին, 13ը՝ հակառակ, իսկ տասը ձեռնպահ մնացեր էին:

Հակառակ քուէարկողներն էին արաբական վեց պետութիւններէն զատ Աֆղանիստան, Իրան, Թուրքիա, Փաքիստան, Հնդկաստան, Քուպա եւ Յունաստան :

Բաժանում կը նշանակէր ընդունիլ Իսրայէլի անկախութիւնը: Հինգ մեծերէն երեքը՝ Մ. Նահանգներ, Խ. Միութիւն եւ Ֆրանսա ի նպաստ քուէարկած ըլլալով՝ 1947ի դեկտեմբերէն սկսեալ բուռն ցոյցեր տեղի ունեցան անոնց դէմ Մերձաւոր Արեւելքի բոլոր երկիրներուն մէջ :

Պաղեստինի Արաբական Բարձրագոյն Կոմիտէն 1948 Փետրուար 6ին պաշտօնապէս յայտարարած էր, որ «Հրեաներուն կամ որեւէ պետութեան կամ պետութեանց խմբակի մը կողմէ արաբական հողին վրայ հրէական պետութիւն մը ստեղծելու ձեռնարկին դէմ զէնքի ուժով ինքնապաշտպանութեան պիտի դիմուի»:

Ու խօսքէն գործի անցնելով, արաբ կամաւորական խումբեր Պաղեստին մտած էին, երբ տակաւին երկիրը կը գտնուէր անգլիական հոգատարութեան տակ :

Անդրյորդանանի Արաբական Լեգէոնը անմիջապէս գրաւեց Պաղեստինի արաբական մասը, մինչեւ Երուսաղէմ քաղաքի հին թաղերը, եգիպտական բանակը գրաւեց Կազայի շրջանը, իսկ Իսրայէլի յատկացուած հողամասէն եւ յարակից շրջաններէն 940.000 Արաբներ ապաստանեցան դրացի երկիրները :

Պատերազմին սկիզբը Պաղեստինի մէջ կային 1.320.000 Արաբներ եւ 640.000 Հրեաներ: Ուրեմն Արաբներու հարիւրին 70ը դարձեր էին գաղթական եւ ցարդ կը մնան եղբայրական արաբ պետութեանց հողամասին վրայ, վայելելով այս վերջիններուն բարոյական եւ ՄԱԿի նիւթական աջակցութիւնը :

Արաբ պետութիւնները ցարդ չեն ճանչցած Իսրայէլի անկախութիւնը: Ու պիտի չճանչնան՝ մինչեւ որ արաբ գաղթականները — այժմ աւելի քան մէկ միլիոն — չվերադարձուին իրենց տեղերը:

Անոնք կը պահանջեն նաեւ, որ Իսրայէլ պարպէ 1948ի դժբախտ պատերազմին հետեւանքով գրաւուած հողերը եւ ամփոփուի ՄԱԿի 29 Նոյեմբեր 1947ի բաժանման ծրագրի սահմաններուն մէջ:Չեն ընդունիր 1948ի զինադադարի պայմանները, որոնց համաձայն Իսրայէլ ցարդ իր գրաւման տակ կը պահէ զանոնք :

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԿՌՈՒԻՆԵՐԸ ՍԱՍՏԿԱՑԱՆ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՄԷՋ

ԼԻԲԱՆԵԻՍՈՒՐԻԱԿԱՆ ՍԱՀՄԱՆԸ ՓԱԿՈՒԵՑԱՒ

Երէկ կարգ մը տեղեկութիւններ տուած էինք Թրիփոլիի եւ Պէյրութի մէջ վերջին օրերու պատահած դէպքերուն մասին: Ինչպէս կ՚երեւի կացութիւնը միշտ անորոշ է եւ կարգը չէ վերահաստատուած տակաւին :

Ծանօթ է որ ընդդիմադիրներու այս ցոյցերուն դրդապատճառը կը նկատուի Նասիպ - Մեթնիի սպանութիւնը , որուն պատասխանատուները ցարդ չեն ձերբակալուած: Մեթնի խմբագրապետն էր «Ալ Թելեկրաֆ» ընդդիմադիր օրկանին :

Ընդհանուր գործադուլի հրահանգը որ տրուած էր ընդդիմադիրներու կողմէ, ծանր դէպքերու դուռ բացած է, ինչպէս կը հաղորդեն ամերիկեան, անգլիական եւ ֆրանսական մամուլի գործակալութիւնները : Ցուցարարները թռուցիկներով կը պահանջեն նոյնիսկ նախագահ Շամունի հրաժարումը: «Փարի - Փրէս» կը գրէ « Պէյրութ կրակի մէջ» խորագրին տակ, թէ Պէյրութի փողոցներուն մէջ կը կռուին: Հանրակառքերը դադրած են, դպրոցները փակ են և Պէյրութի կարգ մը թաղեր ելեկտրական հոսանքէ զրկուած : Լուսարգել հռչակուած է քաղաքին մէջ ժամը երեկոյեան ութէն առաւօտեան 5ը: Սուրիոյ հետ սահմանը փակուած է եւ Պէյրութի եւ Դամասկոսի երթուղարձը արգիլուած համաձայն լիբանանեան կառավարութեան որոշումին :

Արեւմտեան շրջանակները մեծ կարեւորութիւն կ՚ընծայեն այս դէպքերուն : Արդարեւ ծանօթ է որ Լիբանանը կը մնայ արեւմուտքի «վերջին բերդը» Միջին Արեւելքի մէջ :

«Փարի - Փրէս»ի քրոնիկագիրը՝ Ժան Ֆապիանի, «տոլարին եւ բուքլին միջեւ» *խորագրին տակ, կը տեսնէ ամերիկեան քաղաքականութեան մէկ նոր ձախողութիւնը Միջին - Արեւելքի մէջ : Նաեւ «Հաւատարիմները» կը գրէ Ֆապիանի, յեղափոխական փորձ մը կը կատարեն Լիբանանին մէջ որուն դրդապատճառները ակներեւ են :*

Շահեկան է գիտել թէ վերջերս Լիբանանի Հանրային Շինութեանց նախարարը՝ Խալիտ Հեպրի նեղը դրաւ Ամերիկան ըսելով թէ այս վերջինը փութացնէ իր օժանդակութիւնը Լիբանանի (Ցունիսէն առաջ) եւ տայ խոստացած 170 միլիոն տոլարը, հակառակ պարագային Լիբանան պիտի ընդունէր խորհրդային օժանդակութիւնը: Ժամանակ անցամ չտրուեցաւ որ Ուաշինկթըն պատասխանէ :

Լիբանանի ընդդիմադիրներու շարժումը քաջալերական արձագանգ գտաւ անշուշտ Գահիրէի մամուլին եւ ձայնասփիւռին մօտ: Եգիպտական թերթերը կը թելադրեն որ լիբանանեան կառավարութիւնը գիտակցի թէ շարժումը «ժողովրդական » է եւ չմոռնայ թէ Լիբանանը « արաբական երկիր է»: Անդին Նասր որ իր ճամբորդութիւնը կը շարունակէ Խ. Միութեան մէջ Ստալինկրատէն հեռագիր մը ղրկած է սպաննուած լրագրողին ընտանիքին, որուն մէջ կը շեշտէ թէ Մեթնի մեռաւ յանուն այն սկզբունքներուն զոր միշտ պաշտպանած է: Մեռաւ հերոսի նման, քաջութեամբ պաշտպանելով իր տեսակէտները » :

× Նկատի առնելով կացութիւնը Պէյրութի ամերիկեան դեսպանատունը կը թելադրէ իր հպատակներուն իրենց տունը մնալ :

× Լիբանանեան ոստիկանութիւնը հաղորդեց նաեւ թէ ձերբակալուած է Սուրիոյ Պելժ ընդհանուր հիւպատոսը՝ Պ. Տիւզան երբ այս վերջինը լիբան- սուրիական սահմանը կը փորձէր անցնիլ : Կառքին մէջ գտնուած են մեծ քանակութեամբ զէնքեր: Պելժիոյ դեսպանատունը լուսաբանութիւններ չէ տուած այս խնդրի մասին:

× Միւս կողմէ իշխանութիւնները կը շարունակեն փնտռել Մեթնիի սպանութեան պատասխանատուները : Ընդդիմադիր «Ալ Քիֆահ» թերթին տնօրէնը՝ Հապիպ Նահուլի ձերբակալուած է: Այս օրաթերթը հրատարակած էր նամակ մը որուն հեղինակը կը շեշտէր թէ իշխանութիւնները գինքը մղած են որ Նասիպ Մեթնին սպաննէ: Ընդդիմադիր ուրիշ պարագլուխ մը՝ Սաէպ Սելամ, նախկին վարչապետ, ժողովուրդին խօսելով ըսած է նաեւ թէ Շամունը անգամ մաս ունի այդ սպանութեան մէջ :

× Ընդդիմադիրներ պայթեցուցած են նաեւ Այ - Փի - Սիի (Իրաք - Փեթրըլիըմ Քըմփընի) *նաւթուղիները որ Լիբանանէն կ՚անցնին :*

× Թրիփոլիէն ետք, Պէյրութի ամերիկեան գրադարանն ալ քանդուեցաւ ցուցարարներուն կողմէ :

Ինչպէս կ՚երեւի երկուշաբթի կացութիւնը շատ ծանր էր լիբանանեան մայրաքաղաքին մէջ: Ամբողջ քաղաքին մէջ միայն երկու խանութ բաց մնացած էր :

Գահիրէի ձայնասփիւռին համաձայն 32 մեռեալ եւ 200 վիրաւոր կը հաշուեն Թրիփոլիի եւ Պէյրութի մէջ :

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

Նախագահ Քամիլ Շամուն երեքշաբթի օրուան համար բացառիկ նիստի հրաւիրած է խորհրդարանը, եւ կ՚ըսուի թէ խիստ կարեւոր յայտարարութիւն մը պիտի ընէ :

Գահիրէի մէջ ալ լիբանանցի ուսանողներ ցոյցեր կատարած են պոռալով թէ « Լիբանանի ժողովուրդը Ամերիկայի դէմ է», Շամունը անուանելով «Թիւ 1 ոճրագործը »:

"ՁԻՍ ՍԽԱԼ ՀԱՍԿՑԱԾ ԷՔ"

ՅԱՅՏԱՐԱՐԵՑ ՖԼԻՄԼԷՆ

Երկուշաբթի վճռական օր մըն էր նշանակուած վարչապետին համար: Արմատականներն ու Անկախները զատ զատ ժողով գումարեցին, որմէ կախում ունէր ապագայ դահլիճին ճակատագիրը :

Թէեւ տը Վալուայի Արմատականները կը մտածէին դէմ քուէարկել, բայց վերջին վայրկեանին Մենտէս - Ֆրանս եւ իր բարեկամները որոշեցին թեր քուէարկել՝ նկատի ունենալով Ալժէի դէպքերը : Ֆլիմլէնի դիրքը որոշ չափով զօրացաւ, երբ գրեթէ միաձայնութեամբ (չորս ձեռնպահութիւն) Արմատականները զօրավիգ կանգնեցան իրեն եւ որոշեցին մասնակցիլ կառավարութեան :

Կարեւոր էր նաեւ Անկախներու ժողովը, ուր Ֆլիմլէնի կողմնակիցները փոքրամասնութեան մէջ մնացին, 46ի դէմ 27: Բայց նկատի ունենալով որ կուսակցութեան կանոնագրին սահմանած երկու երրորդի մեծամասնութիւնը չգոյացաւ՝ նախարարները իրենց պաշտօններուն վրայ մնալու իրաւունք ստացան :

Անկախ նախարարներու անհատական մասնակցութիւնը քաջալերեց նշանակուած վարչապետը: Այսուհանդերձ, երէկ կէսօրէ ետք երբ Ազգ. Ժողովին պիտի ներկայացնէր իր դահլիճը, առնուազն 260 ընդդիմադիր կար.— Համայնավար, փուժատական, ընկեր. հանրապետական եւ Անկախներու մէկ մասը որոշած էին ուղղակի դէմ քուէարկել :

Ֆլիմլէն յոյսը դրած էր ալժերիական իր քաղաքականութեան վրայ, որուն յայտարարութիւնը ուշի ուշով ուսումնասիրեց :

Առջի գիշեր լրագրողներու կողմէ հարցապնդուելով, Ֆլիմլէն ըսաւ.— Այնպէս կը կարծեմ թէ սխալ հասկցուած եմ : Ալժերիան լքելու մտադրութիւն մը վերագրել ինծի՝ կը նշանակէ զիս անարգել: Իմ նպատակն է կարելի եղածին չափ շուտով խաղաղութիւնը հաստատել Ալժերիոյ մէջ:

Միւս կողմէ, Ալժէի մէջ երեքշաբթի օր ընդհանուր գործադուլի հրահանգ մը տրուած էր ազգային կուսակցութեանց կողմէ (ֆրանսական Ալժերիոյ պաշտպան միութիւն, նախկին ռազմիկներ եւն.): Ցուցարարները կը բողոքէին՝ որ Ֆլիմլէն կը մտածէ «Ալժերիան լքել» :

Կացութիւնը աւելի քան չփոթ է մանաւանդ Ալժերիոյ մէջ, ուր հաստատուած Ֆրանսացիները կը մտածեն թէ Ֆրանսա իր ներկայ քաղաքականութեամբ պիտի չկարենայ երկար ատեն պահել Ալժերիան :

× Իմանիթէն *գրաւուեցաւ Երեքշաբթի առաւօտ: Քանի մը ժամ վերջը հրատարակեց բացառիկ թիւ մը ուր Իվ Մօրօ կը բողոքէր շեշտելով թէ այդ գրաւման միակ պատրուակը այն է որ «խաղաղութիւն կ՚ուզենք Ալժերիոյ մէջ»:*

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ Համայնավար կուսակցութեան ընդհանուր քարտուղար Կոմուլքա Փեշտայի մէջ Քատարի հետ խօսակցութիւնները վերջացուց, որմէ յետոյ հրատարակուեցաւ զեկոյց մը ուր խստօրէն կը քննադատուին «անջատողական »ները. ո՛չ մէկ խօսք՝ Թիթոյի եւ Եուկոսլաւիոյ մասին. իսկ Պուքրէշի մէջ, ուր կը գտնուի ներկայիս լեհական պատուիրակութիւնը, Կոմուլքա յայտարարեց.— Պէտք է զօրացնել միասնականութիւնը՝ Խ. Միութեան շուրջ :

ԻՆՏՈՆԵԶԻՈՅ մէջ կառավարական ուժերուն եւ ըմբոստներուն միջեւ կռիւները վերսկսան Հալմահերա կղզիի մէջ :

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ կառավարութիւնը Լոնտոն կանչած է Աթէնքի եւ Անգարայի իր դեսպանները՝ խորհրդակցութեան համար. Կիպրոսի մասին որոշում մը պիտի տրուի՝ որքան կարելի է շուտ :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ Նասր - Խրուշչեւ վերջին տեսակցութիւնը տեղի ունեցաւ երէկ :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ արուեստից թատրոնին խումբը հասաւ Անգլիա, խորհրդային օդանաւը իջաւ Սթէնսթըտ օդակայանը, որովհետեւ իր հանած անտանելի աղմուկին համար Լոնտոն իջնելու հրաման չէր ստացած :

ԻՏԱԼԻՈՅ Հանրապետութեան Նախագահն ու Արտաքին նախարարը հասան Լոնտոն :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ տնտեսագէտներու խումբ մը՝ Հիրշի ղեկավարութեամբ հասաւ Մոսկուա, ուր հրաւիրուած էր «Կոսփլան»ի կողմէ :

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Արտաքին փոխ - նախարար Քուզնեցով հերքեց այն լուրերը, որոնց համաձայն անակնկալ այցելութիւն մը պիտի տար Չիլի :

ԹՈՒՆՈՒԶԻ եւ Պէնելիւքսի (Պելժիա - Հոլանտա - Լիւքսէմպուրկ) միջեւ երկու միլիառ ֆրանքի առեւտրական համաձայնագիր մը ստորագրուեցաւ :

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ Հիւսէյն թագաւորը գնաց Պաղտատ՝ Ֆէյսալ թագաւորին հետ տեսնուելու համար :

ՄԱՌԵՇԱԼ Թիթօ երկու շաբաթ Պրիոնիի մէջ հանգստանալէ ետք վերադարձաւ Պելկրատ, ուր Եուկոսլաւիոյ Համայնավար կուսակցութեան Քաղաքական Բիւրօն արտակարգ նիստ մը պիտի գումարէ ռուսեւեուկոսլաւ յարաբերութեանց միջեւ ստեղծուած տագնապին շուրջ :

ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐԸ

— ԵՒ "ՍԻՈՆ"Ի ԱՇԽԱՏԱԿԻՑ Ք.Ի "ՆՇՈՒՄՆԵՐԸ" —

Բ.

Նախորդ յօդուածում «Սիոն»ի աշխատակից Պ. Բ.ի համար, որ եպիսկոպոսական ժողովների մասին իմ գրած յօդուածների առթիւ «նշումներ» է արել, ասացինք, որ նա եղակի անձնաւորութիւն է: Կարծում եմ, որ այս արտայայտութեան մէջ վիրաւորական ոչինչ կայ:: Ես ուզեցել եմ միայն նշել եզակիութիւնը նրա աներեւակայելի ելոյթի, որ պէտք է բացատրել նրա բնաւորութեան եզակիութեամբ:

Որպէս զի իմ յայտարարութիւնը պարապ խօսք չհամարուի, դիմենք Պ. Բ.ի գրութեան:

« Սիոն »ի աշխատակիցը իր «նշումները» սկսում է հետեւեալ ձեւով: «Անցեալ տարի Ապրիլին, Լիբանանի թերթերուն մէկուն մէջ (այդ թերթը «Ազդակ»ն է, որի անունը չի տալիս «անկուսակցական» Պ. Բ.ն, անշուշտ այն պատճառով որ թերթը դաշնակցական ուղղութիւն ունի) տեսանք յօդուածաշարքի մը առաջին մասը ի մասին Եպիսկոպոսական ժողովի օրինակութեան, գրուած Ա. Խոնդկարեանի մը կողմէ: Առաջին յօդուածի ընթերցումը չլրացուցած մէկ կողմ դրինք զայն. տեսնելով որ գրողը օտարական մըն էր նիւթին» (ընդգծումը մեր կողմից՝ Ա.Խ.): Ուրեմն Պ. Բ.ն իմ գրած ութ յօդուածներից կարդացել է միայն առաջին յօդուածի մի մասը եւ այդչափը բաւ է եղել նրա համար գալու այն եզրակացութեան, որ ես «օտարական մըն եմ նիւթին»: Եւ չզգալով, որ նման յայտարարութիւններով Խոնդկարեանը արհամարհելուց աւելի ինքն իրեն է կործանում, դրսեւորելով մի նկարագիր, որ ես անուանեցի միայն եզակի, Պ.Բ.ն շարունակութեան մէջ նորից կրկնում է նոյն միտքը, ասելով իմ մասին. «բայց որովհետեւ յայտնապէս անտեղեակ էր եկեղեցական կանոններու հիմնական սկզբունքներուն, որոնք անշուշտ քրիստոնէական աստուածաբանութեան եւ եկեղեցական պատմութեան ծանօթութիւն կ'ենթադրեն, ցուցադրած էր տղիտութիւն մը, որուն ի տես մէկ կողմ դրինք յօդուածաշարքն ու յօդուածագիրը միանգամայն (յօդուածաշարքը մէկ կողմ դնելը հասկացանք, թերթը դէն է նետել, բայց թէ յօդուածագիրը ինչպէս է մէկ կողմ դրել, դժուարանում ենք պատկերացնել՝ Ա. Խ.): Յայտնի է, որ Ա. Խոնդկարեան, որուն եկեղեցագիտական հմտութեան մասին կանխաւ երբեք լսած չէինք եպիսկոպոս բառին իմաստին եւ տարողութեան մասին անգամ ամենատարրական տեղեկութիւն չունէր»:

Ընթերցո՛ղ, ուրիշ այսպիսի մի մարդ տեսա՞ծ էք երկրագնդի վրայ, որ մէկի յօդուածաշարքից առաջին յօդուածի միայն մի մասը կարդալով վերահասու լինի, որ հեղինակը «օտարական մըն է նիւթին», «յայտնապէս անտեղեակ է եկեղեցական կանոններու հիմնական սկզբունքներուն», «ծանօթ չէ աստուածաբանութեան եւ եկեղեցական պատմութեան», «ամենատարրական տեղեկութիւն չունի եպիսկոպոս բառին իմաստին ու տարողութեան», «խեղաթիւրած է իրողութիւնները»: Պ. Բ.ն ինչպէ՞ս է յանգել իր այս եզրակացութեան: Անշուշտ ոչ թէ նրանից յետոյ, երբ տեսել է որ այդ բոլոր հարցերը չեն քննուած իմ յօդուածի առաջին մասի մէջ, այլ որովհետեւ վերահասու է եղել, որ նրանք քննուած են, բայց այդ քննութիւնը սխալ է կատարուած: Բայց ճի՞շդ է այդ: Քննարկուա՞ծ են իմ յօդուածի առաջին մասում այդ բոլոր հարցերը:

Ո՛չ, ճի՛շդ չէ: « Յառաջ »ի մէջ լոյս տեսած երկու սիւնակից մի քանի տող աւել յօդուածի մի մասի մէջ հընարաւոր չէր անդրադառնալ այդ բոլոր հարցերին: Իմ յօդուածի առաջին մասի մէջ ես նախ նշել եմ, որ Գահիրէի եպիսկոպոսական ժողովի օրինականութեան մասին տեղի ունեցած վէճը ընթացաւ «դժբախտաբար սուր պայքարի պայմաններում», որի հետեւանքով հարցի «լուրջ քննութիւն ու լուսաբանութիւն չկատարուեց»: Այնուհետեւ, աւելացնելով որ էջմիածինը եւս այդ հարցին անդրադարձաւ մեծ ուշացումով, ես կանգ եմ առել Մայր Աթոռի պաշտօնաթերթի մէջ լոյս տեսած եւ Գահիրէի Եպիսկոպոսական ժողովին նուիրած խմբագրականի վրայ, որի մէջ պաշտպանւում է այն թէզը, թէ Գահիրէի ժողովը օրինական է, որովհետեւ եպիսկոպոսական ժողովներ գումարուել են նաեւ «առաքելական ղեկավարութեան ժամանակամիջոցում» եւ ապա յօդուածիս վերջաւորութեան գրել եմ որ հարցի ճիշդ քննութեան համար պէտք է պարզել, թէ արդեօ՞ք Գահիրէի ժողովի գումարումով նոր էնսթիթիւսիոն է ըստեղծւում, թէ անցեալում գոյութիւն ունեցող եկեղեցական էնսթիթիւսիոնն է վերահաստատւում: Ուրեմն մի տեսակ ներածութիւն, որի մէջ հարցը ըստ էութեան չեմ քննել եւ որեւէ տեսակէտ չեմ պարզել: Ոչ թէ յօդուածիս մի մասի, այլ նոյնիսկ ամբողջի ընթերցումից անկարելի է յանգել այն եզրակացութեան, որին յանգել է Պ. Բ.ն իմ տգիտութեան, անձեռնհասութեան, «նիւթին օտարական» լինելու եւ այլնի մասին:

Պ. Բ.ն մի չնաշխարհիկ մեղադրանք էլ ունի իմ դէմ: Ես համարձակուել եմ եկեղեցական խնդիրների մասին յօդուած գրել, առանց հաշուի առնելու այն պարագան, որ Բ. տարի տակ թաղնուած մի պարոն կանխաւ երբեք լսած չի եղել իմ « եկեղեցագիտական հմտութեան» մասին: Այստեղից այնքան էլ հեռու չէ այն պահանջը, որ նախքան «եկեղեցագիտութեան » մասին յօդուած գրելը մարդիկ պէտք է նախապէս քննութիւն տան եւ թէկզ պաշտպանեն Պ. Բ.ի առջեւ: Խօսելով իմ մասին պէտք է յայտնեմ, որ ես այդ եթէ կամենայի էլ պիտի չկարողանայի իրագործել, որովհետեւ Բ. տարի տակ թաղնուած պարոնի ինքնութիւնը եւ հասցէն ինձ անյայտ են:

Երկրորդ եւ ոչ այնքան պարզ կերպով ձեւակերպուած մեղադրանքն այն է, որ ես նիւթին (Եպիսկոպոսական ժողովի օրինականութիւն) մօտեցել եմ «գաղափարաբանական միակողմանի տեսակէտէ»: Եւ փակագծի մէջ Պ. Բ.ն տալիս է հետեւեալ «պարզաբանումը» գաղափարաբանական փաստարկութեան համար: « Գաղափարաբանական » կը կոչուին, ասում է Պ. Բ., այն փաստարկութիւնները, որոնք հիմնուած են գաղափարներու դրութեան մը վրայ, որ մասնաւոր կերպով կազմուած կամ շինուած է ի յառաջագունէ դրուած դատ մը կամ տեսակէտ մը կամ տուեալ իրողութիւն մը պաշտպանելու համար»: Գաղափարաբանականի այս խառնաշփոթ բնորոշումը, ինչպէս էլ որ հասկանանք այն, ճիշդ չէ: Եթէ ըստ Պ. Բ.ի «ի յառաջագունէ դըրուած դատի մը» պաշտպանութիւնը խոտելի է, պէտք է ուրեմն պաշտպանել այնպիսի դատ մը կամ տեսակէտ մը կամ իրողութիւն մը», որ «դրուած է» ոչ թէ պաշտպանութիւնից առաջ, այլ պաշտպանելուց յետոյ: «Պ. Խոնդկարեան կանխաւ որոշած էր որ յիշեալ ժողովը (Գահիրէի ժողովը) ապօրէն պէտք է ցուցուէր, եւ ապա սկսած էր իր յօդուածը գրելու»: Բայց այդ շատ բնական է: Ամէն մարդ այդպէս է վարւում: Նախ որեւէ նիւթի մասին համոզւում է կայացնում, որոշ տեսակէտ է մշակում եւ ապա սկսում է իր այդ տեսակէտը պաշտպանել ու հիմնաւորել: Պ. Բ.ն ինքը եւս նոյն կերպ է վարուել, իր « նշումների » վերջում պաշտպանելով այն տեսակէտը, որ եպիսկոպոսական ժողովներ անցեալում գումարուել են եւ «դուտ եպիսկոպոսական ժողովը կանոնական եւ աստուածաբանական անխախտ հիմունքներ ունի», ասել է թէ նաեւ Գահիրէի եպիսկոպոսական ժողովը: Ես դրան հակառակ տեսակէտ ունեմ, որ կազմել եմ տասնեակ տարիներ առաջ, երբ Հայոց եկեղեցական իրաւունքի իմ դասերն էի սերտում: Ինչո՞ւ ուրեմն իմ պաշտպանած տեսակէտը «գաղափարաբանական է եւ միակողմանի», իսկ Պ. Բ.ինը զերծ է այդ արատից:

Խնդիրը յառաջադոյնի եւ յետադոյնի մէջ չէ: Խնդիրն այն է թէ ոեւէ մէկի պաշտպանած տեսակէտը պաշտպանողի համոզմո՞ւնք է բխում թէ «ընկերային ապըպրանք է», տրուած նրան ուրիշների կողմից: Երբ Պ. Բ.ն պարտք է համարում առանձնապէս շեշտելու, որ «ինքը ոչ մէկ կողմէն նախապաշարուած է եւ ոչ միւս կողմէն», որ «մէկ կամ միւս կողմին ի նպաստ կամ հակառակ դիրք չունի» եւ միւս կողմից գրում է, որ Խոնդկարեան « կը մօտենար դրուած խնդրին «գաղափարաբանական միակողմանի տեսակէտէ» ,այդհակադրութեամբ ուզում է ասել, որ կողմերից մէկի ապսպրանքն է, որ ես կատարում եմ: Պ. Բ.ն ստիպում է ինձ իմ ամէնաչսիրած բանը անել, այսինքն խօսել իմ մասին: Փարատելու համար նըրա կասկածները, պիտի յայտարարեմ ուրեմն, որ ես եւս կողմերից ոչ մէկին չեմ պատկանում, աւելի պարզ ասած՝ ո՛չ դաշնակցական եմ, ո՛չ համայնավար, ո՛չ ռամկավար, ոչ հնչակեան, ոչ այսպէս կոչուած յառաջդիմական եւ ոչ էլ, քա՛ւ լիցի, չէզոք, որովհետեւ պատկանում եմ որոշ կուսակցութեան: Եւ ունենալով քաղաքականօրէն ձեւակերպուած անհատականութիւն, ես հնարաւոր եմ համարում հանդէս գալու պաշտպանութեամբ նաեւ իմ այն տեսակէտների, որոնք համընկնում են երբեմն մէկ եւ երբեմն էն միւս կողմի տեսակէտներին: Եւ դրանից չեմ սարսափում, մինչդեռ Պ. Բ. խիստ մտահոգուած է այն բանով, որ եթէ պարզէ իր տեսակէտները այնպիսի մի «կարեւոր նիւթի» մասին, ինչպիսին է «Խոնդկարեանի ձեռնած յօդուածին նիւթը», կարող են իրեն համարել «նախապաշարուած մէկ կամ միւս կողմէն» եւ այդ պատճառով էլ իր «նշումների» կէսը նուիրել է «Խոնդկարեանի մը» անձը խծբծելու անշահ աշխատանքին, իսկ միւս կէսի մէջ հակառակ իր բոլոր զգուշութիւններին այնուամենայնիւ պարզել է մի տեսակէտ, որ « գաղափարաբանական է» եւ « միակողմանի», որովհետեւ կողմերից մէկի տեսակէտն է:

Ա. ԽՈՆԴԿԱՐԵԱՆ

(Շար.)

ԸՆՏՐԱԿԱՆ ՊԱՅՔԱՐԸ ԻՏԱԼԻՈՅ ՄԷՋ

●

Մայիս 25ին, երեսփոխանական ժողովի եւ Ծերակոյտի ընտրութիւններ պիտի կատարուին Ապենինեան թերակղզիին մէջ: Սահմանադրականօրէն երեսփոխանականին տեւողութիւնն է հինգ տարի, բարձր ժողովինը՝ վեց: Նախագահը լուծեց երկու ժողովներն ալ, երկու անգամ ընտրական պայքարէ զերծ պահելու համար երկիրը, հակառակ համայնավարներու բողոքին:

Բազմաթիւ են կուսակցութիւնները, Քրիստոնեայ – դեմոկրատ, Համայնավարներ, Ընկերվարական, Սոցեալ – Դեմոկրատ, Հանրապետական, Ազատական, Արքայական, Ֆաշական եւ վերջերս կազմուած Արմատական, Ազատականներէ բաժնուած մէկ ճիւղը:

Հրապարակներու վրայ, թատրոններու

ԺՈՍԼԻՆ

—o—

ԲԺ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԱԲԳԱՐԵԱՆԻՆ

Այս է անունը աղջնակի մը, որ ուշադրութիւնս գրաւեց եւ յիշատակներ արթնցուց մէջս ...

Խատուտիկ աչքերով, ոստոստուն չարճուճեւ, զոյգ զիսակներով հայագոյն, (ցորենի գոյն): Հետաքրքիր, ամօթխած ու բարի: Կարմիր համազգեստով մը պարուրուած: Վայրի կաքաւիկի մը տըպաւորութիւնը: Ահա Ժոսլինը:

Արուարձանի մը մէջ շէնք մը կը սկըսինք: Սեպտեմբեր է եւ օդը լալկան:

Ցատակի եւ հիմնարկութեան աշխատանքները կը տարուին կատարեալ ճախճախուտքի մը մէջ, հողը կաւային ըլլալով աւելի կը դժուարացնէ աշխատանքը: Անձրեւն ու արեւը«պահուըտուք» կը խաղան: Ողորմելի եւ աննախանձելի պատկեր մը կը ներկայացնէ բանուորներուս վիճակը: Մոմլաթէ հագուստներն ու ձըգախէժէ ոտնամանները չափով մը միայն կ'օգնեն: Անձրեւի պակասը քրտինքը կը լրացնէ: Խմած ենք: «Փաթրօն»ը առանձնաշնորհ չունի, ինքն ալ առաւելագոյն չափով կը մասնակցի աշխատանքներուն:

Խճաքարը, կրաղիւսն ու աւազը իբար միացնող մեքենան կը ճռնչէ: Ձեռնակառքերը, թիերն ու ծեփիչները իրենց կարգին: Ամէն մարդ իր պարտականութեան գլուխն է: Ն... ն. ծաղումով լեհ, նորընծայ — գաղթացի, կատակախօս ու շատախօս: Յանկարծ կը բացականչէ.— Սա պզտիկ աղջիկները մեզի օգնել կ'ուզեն: Գլուխս վեր կ'առնեմ փոսին մէջէն, երեք աղջիկներ յափշտակութեամբ մեզ կը դիտեն դրացի պարտէզէն: Դիւրին գործ չէ, կ'ըսեմ: Դրացուհիները ժպտելով ներս կ'ապաստանին: — Վրէժ, մեքենային էանեը հատնելու վրայ է, աւելցուր: Մելիք, ձողերը այստեղ լաւ ադուցուած չեն իրարու, խնամէ: Նուրհան, նովաքին հետ այդ ճամբու վրայ քիչ մը քար թափեցէք որ կառքերը չխրին ...

Այս օտար եւ անհասկնալի հրահանգները Ժոսլինի ուշադրութիւնը գրաւեր են: Ու ինքն է, աղջիկներուն կրտսերագոյնը, տասներեքամեայ, որ ներս մտնելէ վերջ, վարագոյրին ետեւէն չդադրեցաւ դիտել մեր աշխատանքները: Այս ալ բաւական չէր: Աշնանային, պաղ քամին ու անձրեւը արգելք չեղան որ Ժոսլինը դուրս թռի ու քարէ սանդուխին վրայ կեցած՝ երկաթեայ բազրիքին կռթնի, մեր խօսակցութեանը եւ մեր շարժումներուն հետեւի:

Սեպտեմբերն անցաւ: Հոկտեմբերին, դպրոց կայ: Բայց ողջ մնայ Հինգշաբթին: Աշակերտութեան ազատ օրը:

Մեր աշխատատեղիի դրացիները Ժոսլինին մեծ ծնողքն են: Իր ծնողաց հետ ինք կ'ապրի ուրիշ տեղ: Միամօր զաւակ ըլլալով ամէն հինգշաբթի մեծ մօրը կու գայ, որովհետեւ հայրն ու մայրը աշխատաւորներ են:

Ժոսլինի մեծ հայրը ունի խնամուած ու մեծ պարտէզ: Առատ բանջարեղէններու կարգին պէսպէս ծաղիկներ: Կատարեալ թիթեռնիկ մըն է այս աղջնակը: Պարտէզը եղերող արահետէն, յանկարծ, մէկ ծայրէն միւսը կը վազէ, քննելով բոյսերը, ապա ծաղիկները: Հաւնոցը եռուզեռի մէջ վերադարձին կը սպասէ: Ճագարին՝ սալաթէն, հաւերուն խլունջ կը բաժնէ: Ինքն ալ դեղձէն բաժին կ'առնէ:

Դարձեալ թռիչք մը պարտէզին մէկ ծայրէն միւսը: Ծաղիկներուն ծարաւը յագեցնելու համար: Խնամքով ու նազանքով կը հակի ամէն տեսակի ծաղկանց վրայ, ու անոնցմէ կը կազմէ բազմերանգ ու նրբերանգ փնջիկ մը: Կը վերադառնայ տան կողմ, սանդուխներէն արագ արագ կ'ոստոստէ, — վերի զաւիթին վրայ կը կենայ, դարձեալ կռթնելու համար բազրիքին, հետեւելու համար մեր շարժումներուն: Դարձեալ ականջ դնելու մեր խօսակցութեանց:

Անցան հինգշաբթիներ, շէնքը բարձրացաւ: Ձմեռնային եղանակը մօտեցաւ, ծաղիկները սառեցան, բայց այս երախային զգացած համակրանքն ու իր հետաքրքրութիւնը չփոխուեցան մեզի հանդէպ: Ընդհակառակն երթալով աւելի ջերմացաւ, աւելի տաքցաւ: Նկուղը աշխատէինք՝ սանդուխներէն վար կ'իջնէր, փոքրիկ պատուհանէն հետեւելու համար մեզի: Գետնայարկը աշխատէինք՝ սանդուխին վերի զաւիթէն կը դիտէր: Առաջին յարկը բարձրանայինք. իրենց տան առաջին յարկը կը բարձրանար, պատուհանը կը բանար եւ կը նայէր, առանց ձանձրոյթի, առանց յոգնութեան:

Որպէսզի անտարբերութիւն չըլլայ, երբեմն կը հարցնէի: Ձե՞ս մխր: Գլուխի ժխտական շարժում մը: Այժմ, երբ արեւը ըլլայ, մօտիկս կը վազէ խոնարհ գլուխով, կարմրուկ դէմքով ձեռքը կ'երկարէ ու ցածլիկ ձայնով մը բարեւ կ'ըսէ: Ակներեւ էր որ այս երախային հետաքրքրութիւնը կապուած էր խորհուրդի մը հետ: Եւ այդ խորհուրդը պարզուեցաւ ի վերջոյ: Օր մը, իր զաւառացի մեծ մայրը, օգտուելով մեր յաճախակի բարեւուքէն, մօտեցաւ: Պարոն, դուք Իտալացի է՞ք:— Ոչ: Սպանացի՞.— Ոչ: Արեւելքցի՞.— Այո:

Ժոսլինի հօրը հայրենակի՞ց արդեօք:
— Ո՞վ է, եւ ինչպէ՞ս կը կոչուի Ժոսլինի հայրը: — .... եան, կը պատասխանէ Տիկինը:

Հայուն արիւնն էր որ կը խօսէր:

ԼԵՒՈՆ ՏՕՆԻԿԵԱՆ

մէջ ճառախօսներ կը պարզեն կուսակցութեանց ծրագիրները, իւրաքանչիւրը կը քննադատէ հակառակորդները, կը հրաւիրէ ունկնդիրները քուէարկելու իր կուսակցութեան, խոստանալով ամէն բարիք երկրին համար, քաղաքացիներուն համար: Բուռն է պայքարը ձախակողմեաններու եւ Աջակողմեաններու միջեւ: Իւրաքանչիւր կուսակցութիւն ունի հաւատաւոր քարոզիչներ: Ընտրող զանգուածը շփոթած ըլլալու է ընտրութիւն մը կատարելու թեկնածուներուն մէջէն:

Բաժնուած են Քարլ Մարքսի աշակերտները եւ ոխերիմ հակառակորդներ, բայց կը մնան առաւել կամ նուազ քրիստոնեայ – Դեմոկրատներու դէմ աշխարհիկ կրթութիւն պահանջելով: Հանրապետականներ եւ Արմատականներ կը մնան հոս Ընկերվարականներուն, թունդ հակակղերական են: Արմատականներ կը կրէին արմատական Կամպետայի խօսքը. «Կղերականութիւնը, ահա թշնամին»: Սոցեալ – Դեմոկրատները, աւելի չափաւոր, կը փափաքին որ եկեղեցին միջամուխ չըլլայ կուսակցութեան մը միջոցով աշխարհիկ խնդիրներու: Այս կուսակցութեան պետը՝ Սարակաթ, կը յայտարարէ, թէ վտանգաւոր չէ եկեղեցին, ամբողջատիրական պետութիւնն է վտանգաւորը, ուստի պայքարելու է համայնավարութեան դէմ: Ընկերվարականներ կը մնան գործակից համայնավարներուն, որոնք կը փափաքին կլանել Նեննիի հետեւորդները, եւ կազմել ձախակողմեան ուժեղ կուսակցութիւն մը, մինչդեռ Սոցեալ – Դեմոկրատներ կը պահանջեն, որ Ընկերվարականներ հեռանան համայնավարներէն եւ կազմուի հակահամայնավար ուժեղ կուսակցութիւն մը, ձախակողմեաններու եւ կեդրոնի կուսակցութեան միջեւ:

Իտալիոյ մէջ Համայնավարները աւելի ճարտար գտնուեցան քան Ընկերվարականները:

Ընկերվարականներ կորուսին գործաւորական զանգուածներու վարչութիւնը: Դարձեալ մինչեւ նախորդ պատերազմ երկրագործական, սպառման եւ աշխատանքի համագործակցականները ընկերվարական վարչութիւն ունէին: Ֆաշական վարչաձեւը վարիչները փոխեց, կազմակերպութիւնները պահեց եւ նիւթական օժանդակութիւն ալ տուաւ անոնց: Պատերազմէն յետոյ համայնավարներ ձեռք անցուցին համագործակցականները, հաստատեցին խիստ եւ կանոնաւոր վարչութիւն, օգտուեցան հողային բաժանումներէն: Փոքր – քաղքենի դասակարգին կը պատկանին սպառման համագործակցականները, որոնց հիմնադիրն եղաւ ազատական Լուիճի Լուծադդի, իսկ այսօր կը գործեն համայնավար վարչութեան տակ: Կը նշանակէ թէ այս կազմակերպութիւնները քաղաքական հասունութիւն չունին: Իրենց ընկերային վիճակը չի համապատասխաներ իրենց քաղաքական ըմբռնումներուն:

Ազատականներ կը պայքարին ամէնուն դէմ: Ազատ գործունէութիւն կը պահանջեն տնտեսական ամէն կալուածի մէջ, պետութիւնը միջամուխ ըլլալու չէ տնտեսական գործունէութեան, անհատական նախաձեռնութեան ձգելու է գործարաններ, դրամատուներ, որովհետեւ երբ պետութիւնը դառնայ վարիչը տնտեսական հաստատութեանց, պիտի ըլլայ իրական սեփականատէրը գործարաններուն եւ տնտեսական ազդակներուն, վարչութիւնը պիտի յանձնուի քաղաքական մարդոց, որոնք պետական պաշտօնեաներ պիտի ըլլան, տիրող կուսակցութեան մարդիկը, տնտեսութիւնը պիտի յանձնուի կուսակցութեան մը, որ պիտի դիմէ ամբողջական տիրապետութեան:

Քաղաքական եւ տնտեսական ազատութիւնները սերտօրէն միացած են: Հոն ուր չկայ տնտեսական գործունէութեան ազատութիւն, չկայ քաղաքական ազատութիւն: Պետութիւնը պիտի բաշխէ պաշտօնեաները, պիտի որոշէ ասպարէզները, պիտի կարգադրէ ընկերային աստիճաններու հաստատումը: «Քաղաքացին կը կորսնցնէ հետզհետէ իր ազատութիւնը, պետութեան միջամտութեան համեմատութեամբ»: Անգլիոյ մէջ աշխատաւորականներ, Գերմանիոյ մէջ Սոցեալ – Դեմոկրատներ եւ Շուէտի մէջ Ընկերվարականներ անկեղծօրէն կ'ընդունին, որ պետականացումը սպասուած արդիւնքները չտուաւ:

Օրուան կառավարութիւնը Քրիստոնեայ Դեմոկրատներու ձեռքն է: Ընտրական ծրագրին համաձայն կրթութիւնը պարտաւորիչ պիտի ըլլայ մինչեւ 14 տարեկան, կրթաթոշակներ պիտի յատկացուին արժանաւորներուն, պիտի կեդրոնացուին ընկերային ապահովութիւնները, պիտի պաշտպանուի անհատական ձեռներէցութիւնը, բայց նկատի առնելով ասոր ընկերային օգտակարութիւնը: Վերջապէս Իտալիա հաւատարիմ պիտի մնայ Ատլանտեան Ուխտին, նկատի ունենալով սակայն երկրին մասնաւոր շահերը Միջերկրականի եւ Միջին Արեւելքի մէջ: Կուսակցութեան քարոզիչը յայտարարեց, թէ ընկերային հարցը տնտեսական հարց մը չէ միայն, զոհելու չէ բարոյական եւ խրատական կողմերը: «Քրիստոնեայ – դեմոկրատ կուսակցութիւնը կը յարի վարդապետութեան մը, որ կը մերժէ անհատապաշտութիւն եւ հաւաքապաշտութիւն: Սահման կը դնէ անհատական գործունէութեան, երբ ասիկա չի համապատասխաներ ընկերային նպատակներու, կ'ապահովէ արդար բաշխում աշխատանքի արդիւնքներուն, որոնք օգտակար դառնալու են իւրաքանչիւր անհատի եւ հաւաքականութեան»: Ասիկա գոհացում կուտայ կուսակցութեան ձախակողմին:

Քրիստոնեայ – Դեմոկրատներու ջանքն է մեծամասնութիւն մը ապահովել մնայուն կառավարութիւն մը կազմելու համար: Երբ բազմութիւն մը կայ կուսակցութեանց, անկարելի պիտի ըլլայ կուսակցութեան մը տիրապետութիւնը: Անգլիական եւ ամերիկեան զոյգ կուսակցութեանց նման կարելի չէ փոփոխակի ղեկավարել երկիրը:

Իտալիոյ մէջ, ինչպէս Ֆրանսայի մէջ, իւրաքանչիւր նահանգ ունի կուսակցական որոշ դիմագիծ: Իտալիա «աշխարհագրական արտայայտութիւն մըն է» ըսաւ Ֆրանսացի մը: Նախորդ պատերազմը միացուց հիւսիսն ու հարաւը, ցեղային ու ընկերային կազմութեամբ երկու տարբեր:

Նախկին վարչապետ մը, Մասսիմօ տ'Ածելիօ, կ'ըսէր. «Իտալիան կազմուած է, կը մնայ կազմել իտալացին»: Մարդկութեան հանճարեղ արուեստագէտներ եւ գիտուններ տուող ժողովուրդը դեռ անգիրներ ունի, քաղաքական որոշ հասունութենէ զուրկ զանգուած մը կայ, կը քուէարկէ համակրութեամբ կամ հակակրութեամբ անձերու համար, ծրագիրներէ անկախ:

Երկիրը չունեցաւ ուժեղ ցնցումներ հակառակ պարտութեան, ինչպէս որ կը կարծէին յոռետեսներ: Ենթադրական պիտի ըլլայ կուսակցութեան մը յաղթանակը հակառակորդներու դէմ, դժուարին՝ միատարր դաշինքի մը կազմութիւնը:

ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԶԱՐԴԱՐՈՒԵՍՏԻՆ ԳԱՂԱՓԱՐԱԿԱՆ ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

Հայկական հնագոյն զարդարուեստի բազմաթիւ ու գեղեցիկ մոթիֆները այսօր կը հանդիսանան պատմական թանկարժէք այն հայելիները՝ որոնց մէջ ցոլացած կը տեսնենք մեր նախնիքներու կեանքն ու կենցաղը: Մեր ազգային պատմութեան խորերէն եկող բանահիւսութիւնը, դիցաբանութիւնը եթէ խօսքով կը պատմեն՝ զարդարուեստը միեւնոյն պատմութիւնը կը բերէ մեզի իր արտայայտիչ գիծերով:

Հայկական զարդարուեստի տարբեր բնագաւառներուն մէջ ամէնէն ճոխն ու հարուստը կը կազմեն մեր միջնադարեան ձեռագիր մատեանները: Հայ ժողովուրդը մեծ խնամքով պահած, պահպանած է միշտ իր ձեռագիր աւետարաններն ու գիրքերը, իր պատմութեան ամէնէն փոթորկալի, ամէնէն եղերական ու մթին շրջաններուն իսկ: Անոնք եթէ ստիպուած էղան թողուլ հայրենի ծխացող աւերակները իրենց ետեւ ու մեկնիլ դէպի օտար երկիրներ, իրենց հետ տարած են նաեւ այնքան արժէքաւոր ձեռագիր աւետարաններն ու գիրքերը: Ահա ասոր համար է որ մեզի կրցած են հասնիլ մօտ 24 հազար ձեռագիր մատեաններ, որոնց մէկ կարեւոր մասը զարդարուած է հարուստ մանրանկարներով ու զարդերով:

Պահ մը պիտի կարծուի թերեւս, որ այդ ձեռագիր աւետարաններուն զարդերը ունին միայն կրօնական բովանդակութիւն: Ո՛չ: Հայ ժողովուրդի ծոցէն ելած նկարիչները, նկատի չառնելով կրօնական սեղմիչ սահմանագծերը, հազարաւոր կրօնական մատեաններու մէջ նկարած են նաեւ բազմաթիւ մոթիֆներ, որոնք կուգային շատ հին ժամանակներէ, հին, հեթանոսական շրջաններէ եկող պատկերացումներ, զորս քրիստոնէական կրօնը իր խիստ ու աններող ոգիով չկարողացաւ արմատախիլ ընել ժողովուրդի հոգիէն:

Հայկական զարդարուեստին մեզի բերած բազմաթիւ զարդերուն շատ կարեւոր մէկ մասը կը կազմէ ծաղկային եւ բուսական մոթիֆներ: Ասիկա կարելի է բացատրել այն պարզ պատճառով, որ մեր նախահայրերը, նախապատմական շրջաններէն սկսած, կեանքի երկար տարիներու երկրագործական փորձառութիւններով խորապէս հասկցած եւ գիտակցած էին, որ բոյսերու եւ ծաղիկներու շնորհիւ էր, որ պիտի կարենային հայթայթել իրենց գոյութեան համար անհրաժեշտ եղող բոլոր բարիքները, սնունդը, հագուստը, բնակարանները, գործիքները եւ ուրիշ բազմաթիւ նիւթեր:

Ասոր համար ալ մեծ մասով, եւ գլխաւորապէս պտուղներով սնանող մեր նախահայրերուն ուշադրութիւնը ամէն բանէ առաջ գրաւեցին իրենց գոյութիւնը ապահովող պտուղին ծնունդ տուող ծաղիկներն ու անոնց բեղնաւորման գործարանները:

Անցնող դարերու ընթացքին, մեր նախահայրերը նշմարեցին, որ այդ ծաղիկները, ինչպէս մարդիկ, կը բաժնուին երկու տեսակի, որոնց մէկ մասը, արուները, բեղնաւորելէ վերջ կը չորնային ու կը թափէին, իսկ իգականները, կ'աճէին ու կը մեծնային՝ ծնունդ տալով իրենց անհրաժեշտ եղող պտուղներուն: Ահա ասոր համար է, որ անոնք ամէնէն նախնական շրջաններէն սկսած մեծ ուշադրութեամբ հետեւեցան ծաղիկներու բեղնաւորման եւ զարգացման երեւոյթներուն, որպէսզի գիտնային թէ ինչ ձեւով պէտք էր խնամել զանոնք, անոնցմէ առատ, համեղ պտուղներ ստանալու համար: Իբր բնական հետեւանք այս բոլորին, անոնք միշտ ալ ոչ միայն մեծ խնամքով մշակեցին ծաղիկները, այլ եւ ստեղծեցին այդ ծաղիկներուն եւ բեղնաւորման օրկաններուն գաղափարապատկերները, աստուածացուցին զանոնք: Ասոր համար ալ անոնց ձեւերով նկարներ կը տեսնենք հայկական մանրանկարչութեան բոլոր բնագաւառներուն մէջ:

Հայկական զարդարուեստին մէջ յաճախ կը գործածուին ծաղիկի բեղնաւորման մոթիֆները, երբեմն խստօրէն ոճաւորուած վիճակի մը մէջ, որոնց համար թիւրիմացութեամբ շատեր «Եռատերեւ» կամ «Շուշան» անունները տուած են:

Այս գլխաւոր մոթիֆը իր բազմաթիւ ձեւերով կը կազմէ նաեւ հիմնական զարդամոթիֆներէն մէկը՝ հայկական հանգուցաւոր հնագոյն զորգերու մակերեսին վրայ, որոնք կը պահուին եւրոպական ու ամերիկեան գլխաւոր թանգարաններուն մէջ:

Հայկական զարդարուեստի բոլոր բնագաւառներուն մէջ, բեղնաւորման մոթիֆը ամէնէն տարածուածն է: Իրաւամբ ան կը խորհրդանշէ կեանքը՝ իր մշտատեւ վերածնութեան մէջ:

Ս. ԳՍԳԱՆԵԱՆ

(Նոր Կեանք)

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Մայիս 15ին Փարիզի հեռատեսիլէն (ժամը 12·45 – 13·45) պիտի ներկայացուի տաղանդաւոր դաշնակահար Սեդրակ Եաւրութեան, որուն երաժշտական երեկոն, ինչպէս յայտարարած ենք, տեղի կ'ունենայ Մայիս 19ին:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՀԱՅՐԵՆԻՔ ամսագիր ապրիլ 1958, ճոխ բովանդակութեամբ, բաժանորդագրութիւն, տարեկան վեց տոլար: Հասցէն՝ 767 Սթիւըրթ Սթրիթ, Պոսթըն, Ամերիկա:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (190)

ԿԱՅԾԵՐ

Բ. ՀԱՏՈՐ

Դ.

ՆԱՀԱՆԳԱՊԵՏ ՓԱՇԱՆ

Փաշան, եթէ կարելի է այսպէս կոչել, մի ահագին մսեղէն բլուր էր, հաստ փորով, հաստ գլխով, հաստ ձայնով, մի խօսքով, նրա մէջ ոչինչ նուրբ եւ տաշած բան չկար: Նուրբ էր նրա մէջ միայն տաճկական բարձր պաշտօնակալի բնական խելքը, խորամանկութիւնը, կեղծաւորութիւնը, որ նենգաւորութեան էր հասնում: Նա խիստ քաղաքավարութեամբ ընդունեց մեզ, եւ իր մանկլաւիկների օգնութեամբ, որոնք, նրա աջ եւ ձախ թեւքերից բռնելով, վեր բարձրացրին, կանգնեց եւ, մի քանի քայլ փոխելով, մօտեցաւ բռնեց Ասլանի ձեռքը:

— Իմ բախտաւորութեանը չափ չկայ, — ասաց նա, — որ իմ տան չէմքը արժանանում է ընդունել ձեզ պէս թանգագին հիւրին, պարոն բժշկապետ:

Փաշան Ասլանի աջը չթողեց իր ձեռքից, տարաւ նրան, նստեցրեց իր մօտ, աջ կողմում: Ես մնացի ոտքի վրայ կանգնած, դահլիճի դրան մօտ: Գիտէի այդ սովորութիւնը եւ մի քանի անգամ տեսել էի, թէ ինչպէս գնուած ծառաները սպասաւորում են իրանց տիրոջը, հէնց միեւնոյն սենեակում, ուր նա ընդունելութիւն է գտնում մի օտարի մօտ: Ծառան այդ դէպքում թիկնապահ է, մի քաջ վերահսկող է, որ, ձեռքը իր սրի կոթի վրայ դրած, ամենայն զգուշութեամբ նայում է իր տիրոջ վրայ: Երբ նրա կեանքին մի որ եւ իցէ վտանգ է սպառնում, նա պահապան հրեշտակի նման օգնութեան է հասնում: Ես այդ դիրքն էի բռնել:

Փաշայի առաջին խօսակցութիւնը այն սատիճան քաղցր, սահուն եւ գրաւիչ էր, կարծես, մի շաբաթ առաջ սերտել էր այն ջերմ սրտից բխած խօսքերը: Բայց ոչ թէ մի շաբաթ առաջ, այլ իր ամբողջ կեանքում նա սերտել էր այդ խօսքերը: Օտար երկրացու մօտ այդ հրէշները վերին սատիճանի բարի եւ քաղաքավարի են, իսկ իրանցիների մօտ — մի խստասիրտ գազան:

Ցեղոյ խօսակցութիւնը ձեւականից աւելի սովորական դարձաւ. խօսում էր նա, ինչ որ առ հասարակ խօսում են մի ճանապարհորդի հետ, այն եւս եւրոպացի ճանապարհորդի հետ:

— Հանգի՞ստ անցաւ ձեզ ճանապարհորդութիւնը, պարոն բժշկապետ, — հարցնում էր նա: — Յոյս ունեմ, մի որ եւ իցէ անախորժութիւն պատահած չլինի ձեզ հետ:

— Առանձին ոչինչ չէ պատահել, ամէն տեղ սիրալիր ընդունելութիւն էի գտնում, պատասխանում էր Ասլանը:

— Ուրիշ կերպ չէր կարող լինել: Ես ինձ բոլորովին անպատուած կը համարէի եթէ իմ կառավարութեանը յանձնուած երկրում դուք մի ամենաթեթեւ նեղութիւն անգամ կրած լինէիք: Եւրոպացիք առհասարակ խիստ աննպաստ կարծիք ունեն մեր երկրի մասին, համարում են վայրենիների աշխարհ, ուր գլխի մազերից օգուտ քաղելու համար, մարդկանց կառափներ են կտրում: Մենք շատ ուրախ ենք լինում, երբ երբեմն մեր կողմերում հանդիպում են եւրոպացի ճանապարհորդներ, գոնէ այդ կարծիքը մասամբ կը փարատէին մեր մասին:

— Եւրոպացի ճանապարհորդներից ոմանք շատ լաւ կարծիքներ են յայտնել ձեր երկրի մասին, — նկատեց Ասլանը:

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

Տէր եւ Տիկին Արիս Գարայեան, Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Գարայեան, Տէր եւ Տիկին Արշաւիր Գարայեան կը ծանուցանեն իրենց մօր՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿ. ՄԱՐԹԱ ԳԱՐԱՅԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Մայիս 11ին :

Յուղարկաւորութիւնը՝ Չորեքշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 14·30ին, իր բնակարանը 3 րիւ Ատոլֆ Շէրիու, (Իսի), ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Իսիի գերեզմանատունը :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Շաւիլի եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ յարգոյ հասարակութեան թէ այս կիրակի տեղի կ'ունենայ հանդիսաւոր Ս. պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն ողբ. ՏԻԿԻՆ ՆՈՒՐՀԱՆԻ ՏԷՄԻՐՃԵԱՆԻ մահուան քառասունքին առթիւ :

ԺԻՐԱՅՐ ՄԱՁԼԸՄԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ՔԱՌԱՍՈՒՆՔԻՆ ԱՌԹԻ

Պետրոսեան եւ Մազլըմեան ընտանիք – ները կը նուիրեն տասը հազար ֆրանք Կարմիր Խաչի Ֆէսանվիլիէի օղափոխութեան կայանին եւ տասը հազար ֆր. Ախքատախնամին: (Ստանալ «Յառաջ»էն) :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տրակինեանէն Տէր եւ Տիկին Լորենեան փոխան ծաղկեպսակի Պ. Արփիար Հաճ – եանի մահուան առթիւ հազար ֆր. կը նուիրեն «Յառաջ»ի, հազար ֆր. «Հայ – Բոյժ»ի, 500 ֆր. «Խթան»ի եւ 500 ֆր. Մշակոյթի տան: Ստանալ «Յառաջ»էն :

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սխամանթօ» խումբին :

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. «Վա – րանդեան» կոմիտէին :

Այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 8·30ին, Սալ Իմաֆիւլէ Քոնսէփսիոնի մէջ, 24, րիւ Տիւնուար :

Կը նախագահէ Ընկեր ԱԼԹՈՒՆԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Կ'արտասանեն Նոր Սերնդականներ. — Օրիորդներ՝ Գ. Փափազեան, Վ. Նորոնեան, Հ. Մինասեան, ընկերներ՝ Յ. Ջէֆեան եւ Ա. Խաչատուրեան :

Կ'երգէ Օր. Ատրինէ Պապայեան :

Կը նուագեն՝ Օր. Սոնիա Տէր Պետրոսեան (դաշնակ), ընկեր Յովհաննէս Պէրքէրեան (ջութակ) :

Նոր Սերունդի երգչախումբը առաջին անգամ ըլլալով կ'երգէ գեղջկական եւ ազգային երգեր, ղեկավարութեամբ Պ. Յ. ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆԻ :

Պիտի ներկայացուի նաեւ ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը՝ «ԻՆՔՆԱՏ ԱՂԱՅԻ ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԻՒՆԸ» :

Կիրակի 18 Մայիս, ժամը 3էն մինչեւ 11 ընտանեկան եւ երիտասարդական խնջոյք, Յոյներու սրահը, 5 րիւ Պօնփուա :

Կը հրաւիրուին բոլոր երիտասարդները :

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Պօմոնի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է փոխան ծաղկեպսակի. Պ. Յովհաննէս Քէնտիրեանի մահուան առթիւ հետեւեալ նուէրները. — Պ. Պ. Գրիգոր Թիւթէլեան, Արամ Մարտիկեան, Տէր եւ Տիկին Օննիկ Միսկիրճեանէ հազարական ֆրանք, Պ. Խորէն Այվազեան 500 ֆրանք :

Իսկ փոխան ծաղկեփունջի, Պ. Լեւոն Գըլըճեանի նշանախօսութեան առթիւ ըստացած է հետեւեալ գումարները. — Տէր եւ Տիկին Տօլպաշեանէ երկու հազար ֆր., Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Տէր Վարդանեան երկու հազար ֆր. :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի ժամը 9ին Քատէի սրահը :

Կը խօսի Պ. Կ. ՄԵՀԵԱՆ: Նիւթ ունենալով Հայաստանի խորհրդային իշխանութիւնը եւ Հայաստանի գրողներն ու արուեստագէտները :

ՊԱՆԵԽՕ ՔԱՇԱՆԻ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ հովանաւորութեան տակ բացուած Պանեխօ Քաշանի դպրոցի ամավերջի հանդէսը այս կիրակի ժամը 2·30ին, Քաշանի քաղաքապետարանի սրահին մէջ: Երգ, պար, արտասանութիւն աշակերտութեան կողմէ, ղեկավարութեամբ ուսուցչուհի Տիկին Հ. ՊԱԼԸԳՃԵԱՆԻ :

Հաղորդ. միջոց. — Իջնել Քաշանի մեթրոյի կայարանը :

ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԸ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

24, Մայիս, Շաբաթ երեկոյ

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Սէնթ Էթիէնի Հ. Յ. Դ. Կոմիտէի կողմէ, այս չորեքշաբթի երեկոյեան ժամը 8·30ին: Կը բանախօսէ Միջին Արեւելքէն նոր ժամանած ընկեր ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆ :

Մուտքը ազատ է :

ՄԱՐԶԱՀԱՆԴԷՍ

Սամուէլ – Մուրատեան վարժարանի զալարագեղ պարտէզներուն մէջ Մայիս 18ին, կիրակի ժամը 15·30ին:

Սիրով կը հրաւիրուին յարգելի ծնողները եւ վարժարանին համակիրները:

Մուտքը ազատ է :

ՀԱՅ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՀԱՂՈՐԴՈՒԹԵԱՆ ՕՐ

Համբարձման Տօնին առթիւ, այս Հինգշաբթի, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կազմակերպած է Հայ մանուկներու հաղորդութեան օրը :

Փարիզի եւ շրջակայքի բոլոր հայերէնի դասընթացքներուն եւ դպրոցներու աշակերտութիւնը հրաւիրուած է ներկայ ըլլալու հանդիսաւոր Ս. պատարագին ժամը տասնին :

Կը հրաւիրուի նաեւ հայ հասարակութիւնը :

ՄԱՐՍԷՅԼ

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՅԱՂԹԱԿԱՆ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ 43ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Նախաձեռնութեամբ Վասպուրականի Հայր. Միութեան Կեդր. վարչութեան :

Պատուոյ նախագահութեամբ՝

Վ. ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆԻ

Կիրակի, 18 Մայիս, ժամը 15էն կէս գիշեր, Սալ Մազընոյի մէջ, 88 րիւ տ'Օպաներ :

Հանդէսը կը վարէ Կեդր. վարչութեան անդամներէն Պ. Ա. ԱՒՏՈՅԵԱՆ :

Կը խօսի՝ Պ. ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ :

Խօսք կը տրուի կուսակցութեանց, Ռամգիկներու Միութեան ներկայացուցիչներուն :

Հրաւիրուած են Միութիւններու եւ յարանուանութեանց ներկայացուցիչները :

Գեղարուեստական ճոխ եւ ընտիր բաժին: Կը բեմադրուի «ՈՒՇ ԼԻՆԻ, ՆՈՒՇ ԼԻՆԻ» զուարթ օփէրէթ, հայ գեղջկական կեանքէ երեք արար, դերասան ԹՐԱԳՕՇի եւ իր կարող ուժերու կողմէ :

Պարահանդէսը ժամը 20էն մինչեւ կէս գիշեր: Ճոխ պիւֆէ, մատչելի գիներով:

Տոմսերը ապահովել վարչութեան անդամներէն եւ Վասպուրականցի երիտասարդ եւ երիտասարդուհիներէ :

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅ ՊԱՏԱՐԱԳ ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի երեկոյեան ժամը վեցին՝ Յովհաննէս Վ. Փարթամեան պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Սէն Պրիւնոյի մատրան մէջ:

ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆ – ՄԱՐՍԷՅԼ

Սէնթ Անթուանի Ս. Թադէոս եկեղեցւոյ Թաղ. Խորհուրդը կը ծանուցանէ թէ, այս Հինգշաբթի Համբարձման տօնին առիթով, Թաղիս Ս. Թադէոս եկեղեցւոյ մէջ պիտի պատարագէ եւ քարոզէ կաթողիկոսական պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ եւ նոյն օրը ձեռնադրութեան արարողութիւն պիտի կատարուի Ս. եկեղեցւոյս ծառայող դպիր եւ սարկաւագներու :

ՋՐԻ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄ

EXPERTISE GRATUITE

Ծախելու համար
ձեր փավիյօնը, վիլլան,
յարկաբաժինը կամ խանութը :

J. TORANIAN

18, AVENUE DE L'OPÉRA

OPE 73-21 OPE 19-45

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին կողմէ: Տեղի կ'ունենայ Մայիս 18, կիրակի ժամը չորսէն մինչեւ կէս գիշեր:

ՍԱԼ ՏԷ ՖԷԹԻ ՄԷՋ

Րիւ Վոլթէր, Ալֆորվիլ :

Նուագախումբ՝

Rico's Creol Band

SALLE GAVEAU

45, RUE LA BOETIE

RECITAL

ՍԵԴՐԱԿ ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ

ՄԱՅԻՍ 19ԻՆ ԺԱՄԸ 21ԻՆ

ՅԱՅՏԱԳԻՐ. — Մուսորսքի, Պալաքիէվ, Պախ, Շօփէն, Լիսթ :

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Նախաձեռնութեամբ Ալֆորվիլի Հայ Երիտասարդներու, հովանաւորութեամբ եկեղեցւոյ հոգաբարձութեան, այս ուրբաթ գիշեր ժամը 9ին, եկեղեցւոյն մէջ: Կը խօսի Հ. ԽՈՐԷՆ ՎՐԴ. ՏԻԼԻՋԵԱՆ, նիւթ ունենալով՝ «Հայ երիտասարդութեան դերը իբրեւ ազդակ ազգապահպանման»: Մուտքը ազատ է :

ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ ՊՕՄՈՆԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

Այս Շաբաթ, ժամը 21·15ին:

Կազմակերպուած Պօմոնի Նոր Սերունդի «Քրիստափոր» խումբին կողմէ :

Կը մասնակցին Նոր Սերունդի անդամ ծանօթ ջութակահարներ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԻՇԽԱՆԵԱՆ եւ ՀՐԱՅՐ ԳԸԼԸՃԵԱՆ, (Մարսէյլի Լիսէ Միւզիքալէն), ղեկավարութեամբ իրենց ուսուցչին՝ Պ. Քիւրքճեանի:

Կ'երգէ Պ. Լեւոն Ստեփանեան, դաշնակով կ'ընկերանայ Օր. Լիլի Գազանճեան :

ԿԱՐԵՒՈՐ. — Հանդէսին ամբողջ հասոյթը պիտի յատկացուի Ազգ. սրահին համար գեղեցիկ դաշնակի մը գնումին :

Imprimé sur les presses du Journal HARATCH

— 17. Rue Bleue. 17 — PARIS (9e) —

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ. — Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբի ժողովը այս Չորեքշաբթի, ժամը ճիշդ 21ին, 17 րիւ Պլէօ: Ուշացողները նկատի կ'առնուին :

ՎԱԼԱՆՍ. — Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին ընդհ. ժողովը այս Չորեքշաբթի, ժամը 20·30ին, Ահարոնեան ակումբը: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ:

ՊԱՆԵԽՕ – ՔԱՇԱՆԻ Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» Ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները այս Հինգշաբթի իրիկուն ժամը 20·30ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ :

ԻՍԻ. — Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ժողովը այս Ուրբաթ, ժամը 20·30ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Հ. Յ. Նոր Սերունդի շրջանի ներկայացուցչական ժողովը այս շաբաթ, ժամը 21ին, քաղաքի ակումբին մէջ: Ներկայ կ'ըլլայ կեդրոնական վարչութեան ներկայացուցիչը :

ՓԱՐԻԶ. — Հ. Յ. Դ. Ռուբէն Ուս. Միութեան ժողովը այս Հինգշաբթի, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ. — Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս Ուրբաթ, ժամը 21ին, Շրջ. Կոմիտէի ներկայութեամբ: Կը խնդրուի ընկերներէն ճշդապահ ըլլալ: (Շար. նախորդ ժողովի):

ԼԻՈՆ. — Վարանդեան կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ, ժամը 21ին, Յոյներու սրահը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Կարեւոր օրակարգ :

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր ենթակոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21ին, Ահարոնեան ակումբին մէջ: Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Բացակաները նկատի կ'առնուին :

ԱՆԻԷՌ – ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ. — Հ. Յ. Դ. «Արամ» եւ «Շ. Միսաքեան» խումբերու ժողովը այս Ուրբաթ իրիկուն, ընկեր Աւետիսեանի բնակարանը, 195պիս, րիւ տիւ Մէնիլ: Խիստ կարեւոր օրակարգ: պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

«ՄՇԵՑԻ»ԻՆ. — Կը յանձնարարենք կարդալ «Յառաջ»ի 18 Մայիս 1957ի խմբագրականը:

ԲԱՑԱՌԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

ԾԻՍԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ

ԶԱՆԱԶԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿՆԵՐԷ ԵՒ ԵՐԿԻՐՆԵՐԷ

SALLE GAVEAU, 45, Rue la Boëtie

Չորեքշաբթի, Մայիս 21, ժամը 21ին

ԼԻՏԻԱ ԿԱՐԻՆ

(Մեծօ – Քոնթրալթօ)

Նեյլի քարոն, Կիյըմիթ Պուայէ, Մոնիք Մաթանը, Լուի Տիլէս

Մասնակցութեամբ՝ ԼԻԼԻ ԼԱՍՔԻՆԻ Ներկայացնող՝ ԼԻԻՔ–ԱՆՏՐԷ ՄԱՐՍԷԼ

Տոմսերու գին՝ 300էն 1000: Դիմել՝ սրահը եւ Տիւրան (4 Փլաս տը լա Մատլէն)

Եւ Իշխալացեանի 73 Ֆօպ. Փուասօնիէր Հեռաձայն՝ Փրովանս 64–23

ԹՐԻՔՕ ՀԻՒՍՈՂ ՁԵՌՆԱՐԿՈՒՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՆՄԻՋԱԿԱՆ ՅԱՆՁՆԵԼԻ ԺՕԺ 12 ԵՒ 14

MACHINE A TRICOTER RECTILIGNE
AVEC TRANSFERT DE MAILLE — ITALBA

livrable de suite en jauge 12 et 14

REMAILLEUSE CIRCULAIRE A I FIL ITALBA

Sté. NALTA 22, Rue de la Sablière

- G. NALBANDIAN - PARIS-14 SUF. 96-80

A LA FOIRE DE PARIS ITALBA

Terrasse R Hall 130 Stand 130.08

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e
Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900
Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 15 ՄԱՅԻՍ — JEUDI 15 MAI 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8193 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3994

ՄԻՆՉ ՖԼԻՄԼԷՆ ՎՍՏԱՀՈՒԹԻՒՆ ԿԸ ՍՏԱՆԱՅ

ՓՐԿՈՒԹԵԱՆ ԿՈՄԻՏԷ ԿԸ ԿԱԶՄՈՒԻ ԱԼԺԷԻ ՄԷՋ

ԻՇԽԱՆՈՒԹԻՒՆԸ Կ'ԱՆՑՆԻ ԲԱՆԱԿԻՆ ՁԵՌՔԸ

ՆԱԽԱԳԱՀ ՔՈԹԻԻ ԿՈՉԸ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ԲԱՆԱԿԻՆ

Երեքշաբթիէն Չորեքշաբթի լուսնալու գիշերը ծանր եւ անակնկալ դէպքեր պատահեցան Ալժերիոյ մէջ: Արդարեւ մինչ Ֆլիմլէն Ազգ. Ժողովին առջեւ կը պարզէր իր քաղաքական ծրագիրը, անդին Ալժէի մէջ, Զօր. Մասիւ գլուխ կ'անցնէր ըմբոստական շարժումին եւ Հանրային Փրկութեան Կոմիտէ մը կազմելով տէր կը դառնար կացութեան :

Ի՞նչպէս կազմուեցաւ այս կոմիտէն որ կը մերժէ ճանչնալ Փարիզի կառավարութիւնը եւ կը պահանջէ Հանրային Փրկութեան կառավարութիւն մը գլխաւորութեամբ Տը Կոլի: Ծանօթ է որ Երեքշաբթի օրուան համար ընդհանուր գործադուլի հրահանգ տրուած էր Ալժերիոյ մէջ ժամը 13էն 20 իբրեւ բողոք: Ժամը 15ին գործադուլը ընդհանուր է, եւ հինգ հազար հոգի հաւաքուած է Փլաս տէ Կլիէռ, կը պոռան «Ֆրանսական Ալժերիա», «Ֆլիմլէնը կառափնատի վրայ», «Քոթի հրաժարէ», «բանակը իշխանութեան գլուխ»: Առաջին առթիւ ցուցարարները կը յարձակին ամերիկեան մշակութային կեդրոնի շէնքին վրայ, դուրս կը նետեն ամբողջ պաշտօնէութիւնը եւ քարուքանդ կ'ընեն կահկարասիները: Անդին փողոցներու մէջ բազմութիւնը կը շատնայ վայրկեանէ վայրկեան, ժամը չորսը անց, 25.000 հոգի, տասը վայրկեանը անգամ մը Մարսէյեէզ կ'երգէ: Յարձակումները կը շարունակուին Ժուրնալ տ'Ալժէի խմբագրատան վրայ, յետոյ Ալժերիոյ նախարարութեան :

Այս ցոյցը որ նախատեսուած էր եւ արտօնուած Լաքոստի կողմէ անշուշտ այս բնոյթը պիտի չառնէր: Ընդհ. գործադուլի հրամանը տրուած էր բողոքելու համար սպաննուած երեք ֆրանսացի զինուորներուն համար եւ նախկին նախարար Լաքոստ վստահ էր որ ամէն ինչ պիտի կատարուէր հանդարտութեամբ :

Ժամը ութին. նախարարութիւնը գրաւելով զօր. Մասիւ կը կազմէր «փրկութեան կոմիտէ» մը տասը անդամներով, (երեք զինուորական, եօթը քաղաքային) եւ հետեւեալ հեռագիրը կը ղրկէր Նախագահ Քոթիի.—

« Ձեզի կը հաղորդենք ստեղծումը հանրային փրկութեան կոմիտէի մը, Ալժէի մէջ, իմ նախագահութեանս տակ, ես՝ զօրավար Մասիւ: Նկատի ունենալով կացութեան ծանրութիւնը եւ առաջքն առնելու համար որեւէ արիւնահեղութեան կը պահանջենք Փարիզի մէջ ստեղծումը հանրային փրկութեան կառավարութեան մը, միակը որ կրնայ պահել Ալժերիան, մայր երկրի մասնիկը :

ԱՆՈՐՈՇ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆ

Ասկէ ետք որեւէ լուր չէ եկած Ալժէէն: Ձայնասփիւռը ըլլալով զինուորական իշխանութեանց ձեռքը, կապը խզուած է մայր երկրին հետ եւ միայն ոչ պետական ձայնասփիւռի կայանները ինչպէս Եւրոպա թիւ 1 կրցած են կապ պահել իր թղթակիցներուն հետ, բայց անոնք անգամ որեւէ յստակ լուր չեն կրցած տալ: Անորոշ է մանաւանդ զօր. Սալանի վիճակը: Թէեւ յայտարարութիւն մը ըրած է որ ինք յանձն կ'առնէ առժամաբար ֆրանսական Ալժերիոյ ճակատագիրը, բայց միւս կողմէ երկու տարբեր ձեւով կը տրուի այս լուրը : Առաջինը՝ որ Սալան իր այս յայտարարութենէն ետք ձերբակալուած է, երկրորդը որ այս յայտարարութիւնը ըրած է, «համաձայն փրկութեան կոմիտէին հետ » եւ ազատ է, Մասիւի կողքին : Եւրոպա թիւ 1ի Ալժերիոյ թղթակիցը չկրցաւ Չորեքշաբթի առտու ճշդել այս պարագան :

Զրոյցներ կան նաեւ որոնց համաձայն Սուսթել գիշերը Ալժէ մեկնած է, բայց Փարիզի մէջ կ'ըսուէր նաեւ թէ Ալժերիոյ նախկին մարզպանը տեսնուած է Փալէ-Պուրպոնի մէջ:

ԿՈՉ ՏԸ ԿՈԼԻՆ

Փրկութեան կոմիտէն կը հաղորդէ նաեւ թէ կոմիտէներ կը կազմուին Ալժերիոյ զանազան քաղաքներու մէջ: Կոչ կ'ընեն տը Կոլին, «միակը որ կրնայ ձեռք առնել հանրային փրկութեան կառավարութեան մը ղեկավարութիւնը »:

ՔՈԹԻԻ ԿՈՉԸ

Չորեքշաբթի առտու Ֆրանսայի Հանրապետութեան Նախագահը կոչ մը ուղղեց բանակին կարգի հրաւիրելով : Այս կոչը քառորդ ժամը անգամ մը կը հաղորդուի Ֆրանսական ձայնասփիւռէն, ինչպէս նաեւ Ֆլիմլէնի կոչը :

Նախագահը կը շեշտէ.— «Կոչ կ'ընեմ ձեզի, զօրավարներ, գնդապետներ հարիւրապետներ, տասնապետներ. ձեր բոլորին որ պահապաններն էք Ազգ. Միութեան, կոչ կ'ընեմ ձեր հայրենասիրութեան, ձեր տրամաբանութեան որպէսզի բաժանումով չծանրանայ մեր կացութիւնը եւ թշնամին նպաստաւորուի : Որեւէ անկարգապահութիւն միայն թշնամիին կը ծառայէ: Բանակներու պետեր, ձեզի հրաման կ'ընեմ յանուն սահմանադրութեան թիւ 33 յօդուածին, որ մնաք պարտականութեան մէջ, օրինաւոր կառավարութեան հրամանին տակ »:

Ֆլիմլէն իր կոչին մէջ կը շեշտէ թէ իր ծրագիրները միշտ սխալ բացատրուած են Ալժերիոյ Ֆրանսացիներուն եւ անգամ մը եւս կը կրկնէ թէ իր կառավարութիւնը «Լքումի քաղաքականութիւն» պիտի չվարէ երբեք :

× Չորեքշաբթի օր դադրեցան բոլոր մեկնումները դէպի Ալժերիա, միայն Ներքին Նախարարութենէն արտօնագիր ունեցողները կրնան մեկնիլ :

Վերջին վայրկեանին կը հաստատուի թէ Սուսթել Փարիզ է եւ բնակարանը պաշտպանուած է ոստիկանութեան կողմէ, որովհետեւ Ազատագրական Ճակատը մահուան սպառնալիքի տակ կը պահէ Ալժերիոյ նախկին նախարարը :

× Հեռաձայնի եւ այլ բոլոր կապերը խզուած են մայր երկրին եւ Ալժերիոյ միջեւ, միայն պաշտօնական հաղորդակցութիւնները արտօնուած են :

× Կարգ մը զրոյցներու համաձայն Ալժէի ոստիկանապետը ձերբակալուած է:

× Ֆրանսական մամուլը տակաւին ժամանակ չէ ունեցած արտայայտելու հանրային կարծիքը Ալժէի դէպքերուն առթիւ : Ձախակողմեան մամուլը «ֆաշական » կ'որակէ Ալժէի փրկութեան կոմիտէն եւ համայնավար կուսակցու-

(Շարունակութիւնը կարդալ .Դ. էջ)

ԼԻԲԱՆԱՆ

ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

ԿՌԻՒ՛ ՀԱՅԵՐՈՒ ԵՒ ՄԱՀՄԵՏԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՄԻՋԵՒ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԲԱՆԱԿՆԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆԸ

Լիբանան կլանուած է յեղափոխութեան ալիքներուն մէջ: Ապստամբութիւնը կը տարածուի երկրին բոլոր կողմերը : Առջի գիշեր յայտարարուեցաւ թէ Սամի Սոլհի կառավարութիւնը հրաժարականը ներկայացուցած էր Հանրապետութեան Նախագահին, բայց երէկ առաւօտ լուրը հերքուեցաւ : Կառավարութիւնը կը մնայ իշխանութեան գլուխ եւ Նախագահ Շամունի կողքին, ինչպէս նաեւ՝ բանակի ընդհանուր հրամանատար զօրավար Շեհապ, որ երկրին բնակչութեան բոլոր խաւերուն յարգանքն ու սէրը կը վայելէ: Զօրավար Շեհապ կը մերժէ մասնակցիլ քաղաքական բնոյթ կրող որեւէ շարժումի. ինչպէս միշտ, այս անգամ ալ կը պաշտպանէ երկրին անկախութիւնը, կառավարութիւնը եւ Հանրապետութեան Նախագահը: Այս առիթով կը յիշուի նախկին Նախագահին պարագան. երբ Պշարա Խուրին, Լիբանանի Հանրապետութեան նախկին Նախագահը տապալեցաւ եւ Շամունի թեկնածութիւնը դրուած էր՝ զօրավար Շեհապ մինչեւ վերջին վայրկեանը, մնաց Պշարա Խուրիի կողքին եւ Շամունի ընտրութենէն ետք միայն, իր կարգին ընդունեցաւ նոր Նախագահը : Այս պարագան շատ յատկանշական է՝ ցոյց տալու համար Զօրավարին օրինապահութիւնը, մանաւանդ՝ երբ բանակը մէկ մարդ կը ճանչնայ միայն,— Զօրավար Շեհապ :

Լիբանանի բոլոր քաղաքները բանակին հսկողութեան տակ առնուած են: Շաբաթ Կիրակի – Երկուշաբթի ոչ մէկ թերթ հրատարակուեցաւ. երեքշաբթի առաւօտ լոյս պիտի տեսնէին բոլոր օրաթերթերը, արաբերէն, ֆրանսերէն, հայերէն՝ տալու համար դէպքերուն պատկերը :

Պատերազմական վարչակարգ հաստատուած է երկրին մէջ, ուր զինեալ բախումներ կ'ըլլան բանակին եւ ապստամբներուն միջեւ : Ռումբեր կը պայթին Պէյրութի գրեթէ բոլոր կողմերը : Ապստամբները առջի օր փորձեցին գրաւել ամերիկեան դեսպանատունը՝ բայց ցրուեցան բանակին կողմէ: Խռովարարները չյաջողեցան կրակի տալ ֆրանսական զինուորական գերեզմաննոցը. բանակը բազմաթիւ ձերբակալութիւններ ըրաւ եւ ցրուեց զանոնք :

Տրիպոլիի Պէյթ Խտտինի մէջ պատերազմական զէնքերով եւ ձեռնառումբերով կը կռուին բանակին դէմ :

Պէյրութէն Սայտայի ճամբուն վրայ քանդուած է գլխաւոր կամուրջը. կտրուած է ելեքտրական հոսանքը :

Կարեւորագոյն միջադէպը սակայն պատահեցաւ Սուրիոյ եւ Լիբանանի սահմանագլուխին վրայ. Սուրիայէն յարձակում գործեցին Լիբանանի մաքսատան վրայ եւ մաքսատան լիբանանցի 7 պաշտօնեաները սպաննուեցան :

Թապարժայի մօտերը ձերբակալուեցաւ տասնըմէկ զինեալ Պաղեստինցիներու խմբակ մը :

Տէյր էլ Աշայէրի մէջ պատահեցաւ առաջին բախումը՝ Լիբանանցիներու եւ Սուրիացիներու միջեւ :

Ուշագրաւ է սակայն ուրիշ պարագայ մը. Լիբանանեան ջուրերուն վրայ գրաւուեցան եգիպտական երեք նաւեր, որոնք զէնք, ռազմանիւթ, ձեռնառումբ եւ կամաւորներ կը բերէին Լիբանան :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՔԱՐԱՔԱՍԻ մէջ Միացեալ Նահանգներու փոխ – նախագահ Նիքսընի դէմ բողոքի ցոյցեր եղան. ցուցարարները փշրեցին Նիքսընի կառքին ապակիները. Ամերիկա պատերազմական չորս նաւեր ղրկեց՝ իր փոխ – նախագահին պաշտպանութեան համար :

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ գիտուն մը՝ Փոպիետոնոսեւ Վարշաւայի մէջ յայտարարեց թէ երրորդ Սպուտնիկ մը արձակելու իրենց փորձը ձախողութեան մատնուած է. Ներկայիս կ'աշխատին արուեստական արբանեակի մը վրայ, որ կրնայ արձակուիլ մօտ ատենէն. այս անգամ մէջը շուն պիտի չդրուի :

ԱՒՍՏՐԻՈՅ ընկերվարական կուսակցութիւնը պատրաստեց իր նոր ծրագիրը, որուն մէջ կը հեռանայ մարքսիզմէն. կուսակցութեան նախագահը՝ Հէլմըր, որ Ներքին նախարար է միաժամանակ, յայտարարեց թէ մարքսիզմը լքելով պիտի հետեւին «մարդկային ընկերվարութեան »:

ՆԻՒՐԵՄՊԷՐԿԻ մէջ 23 համայնավարներ դատարան յանձնուեցան. կը փորձէին վերակազմել արգիլուած համայնավար կուսակցութիւնը: Միւս կողմէ, Արեւելեան Գերմանիոյ ճամբաները փակուեցան Արեւմտեան բոլոր կառքերուն առջեւ :

ԻՏԱԼԻՈՅ համայնավար կուսակցութեան պարագլուխ Թոլյիաթթի մասնակցեցաւ հակաթիթոյական պայքարին, յայտարարելով թէ իրենք միաձայնութեամբ կը քննադատեն Եուկոսլաւ «ընկեր»ներու սխալները :

«Թոմպա» արձագանգ կը հանդիսանայ լուրի մը, առանց մանրամասնութիւնները տալու. Հայերու եւ մահմետական շիիթներու միջեւ առաջին բախումը պատահած է Պուրճ – Համուտի մէջ, Լիբանանի ամէնէն հայաշատ շրջանը, որուն մօտ կ'ապրին նաեւ Իսլամներ. Թերթը չաւելցնէր, թէ զոհ կամ վիրաւոր կա՞յ թէ ոչ:

Այս բոլորը ցոյց կուտան, ինչպէս յայտարարեց նաեւ Լիբանանի Արտաքին նախարար Մալիք, թէ Արաբական Միացեալ Հանրապետութիւնն է խռովարարներու պարագլուխը: Լիբանան յուշագիր մը ներկայացուց Գահիրէ, զգուշացնելով զայն. փաստերը շատ են՝ ցոյց տալու համար թէ Եգիպտոս եւ Սուրիա խռովութիւններ կը ստեղծեն Լիբանանի մէջ այս ձեւով միջամտելով երկրին ներքին հարցերուն :

Լիբանանեան բանակին մէկ մասը ներկայիս կ'ապահովէ Սուրիոյ սահմանը, ուրկէ զինեալ «կամաւորներ» կը փորձեն Լիբանան անցնիլ:

Կը սպասուի որ այսօր կամ վաղը Պէյրութ դիմէ ՄԱԿի Ապահովութեան Խորհուրդին :

Մինչ այդ Հանրապետութեան Նախագահ Շամուն ժողով մը գումարեց Միացեալ Նահանգներու, Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի դեսպաններուն հետ : Համաձայն Փարիզի ձայնասփիւռին, Լիբանանի եւ Արեւմտեան մեծ պետութեանց հետ համաձայնագիր մը ստորագրուած է, որ կը նախատեսէ հետեւեալ պարագան. այն պահուն՝ երբ Լիբանան յարձակումի մը ենթարկուի՝ Անգլիա, Ամերիկա եւ Ֆրանսա պէտք է պաշտպանեն սահմանները:

Այս առիթով կը հաստատուի, թէ Լիբանանի ժողովուրդին մեծ մասը կանգնած է Հանրապետութեան Նախագահ Շամունի կողքին, որ կը հանդիսանայ Լիբանանի անկախութեան պաշտպանման ախոյեանը: Այսուհանդերձ. անակնկալներ կրնան պատահիլ :

ՀԱՄԲԱՐՁՄԱՆ տօնին առթիւ Յառաջի յաջորդ թիւը լոյս կը տեսնէ Շաբաթ :

ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐԸ

ԵՒ "ՍԻՈՆ"Ի ԱՇԽԱՏԱԿԻՑ Ք.Ի "ՆՇՈՒՄՆԵՐԸ"

Գ.

«Սիոն»ի մէջ (Յունուար – Փետրուար) տպագրուած «Հայոց եկեղեցւոյ եպիսկոպոսական ժողովներ»ի հեղինակ Պ. Ք. մի թռուցիկ ակնարկ է նետել «Գահիրէի եպիսկոպոսական ժողովը եկեղեցական իրաւունքի լոյսի տակ» իմ յօդուածաշարքի առաջին յօդուածի մի մասի վրայ եւ անմիջապէս հասկացել է որ ես «տգէտ եմ» եւ «օտարական նիւթին»: Գալով այդ եզրակացութեան, նա որոշել է իր բարձր ուշադրութեան չարժանացնել ո՛չ յօդուածը եւ ո՛չ էլ յօդուածագիրը («մէկ կողմ դնել երկուսն էլ»): Ցետագային, սակայն, մի պարագայ, որ ըստ երեւոյթին կարեւոր է համարուել Պ. Ք.ի համար, հիմք է ծառայել նրան փոխելու իր որոշումը:

Ո՞րն է այդ պարագան: Պ. Ք. տեսել է Արմինիըն Րիվիու հանդէսի մէջ իմ յօդուածաշարքի թարգմանութիւնը եւ ամփումը (ընդգծումը իմն է), կատարուած «նիւթին նոյնքան անտեղեակ թարգմանիչի մը (Պ. Ճ. Մանտալեան) կողմէ»: Սրան արդէն Պ. Ք. չի կարողացել դիմանալ: Ինչպէ՞ս: «Խոնդկարեանի մը» յօդուածաշարքը կամ աւելի ճիշդ նրա ամփոփումը լոյս է տեսել նաեւ «անգլերէնո՞վ»: Խնդիրն, ուրեմն, հիմնովին փոխւում է: Այլեւս չի կարելի «մէկ կողմ դնել յօդուածաշարքն ու յօդուածագիրը» եւ պէտք է անդրադառնալ: Եւ անդրադարձել է... հայերէն («Սիոն»ի մէջ), բայց ի հարկէ ոչ ընդարձակօրէն, ինչ որ վտանգաւոր է, տրուած լինելով որ կարող է իր անձեռնհասութիւնը դրսեւորել, այլ միայն մի քանի «նշումներ» անելով:

Ահա, ընթերցող, մարդը՝ Պ. Ք.:

Դուք, ընթերցող, իրաւամբ կը հարցնէք, թէ որեւէ բան փոխւո՞ւմ է երբ «նիւթին օտարական» մի մարդի կողմից գրուած յօդուածաշարքը թարգմանւում եւ ամփոփւում է անգլերէն «նիւթին նոյնքան անտեղեակ թարգմանիչի մը կողմէ»: Ինչո՞ւ եւ ինչպէս այս պարագան կարող է հիմք ծառայել, որ Պ. Ք. փոխէ իր նախապէս ընդունած որոշումը՝ «մէկ կողմ դնել յօդուածն ու յօդուածագիրը» եւ զբաղուի այնուամենայնիւ յօդուածով եւ յօդուածագրով: Այս հարցերին ուրիշ պատասխան չեմ գտնում, քան այն որ տուել է իրեն արուած մի անհեթեթ հարցումին ողբացեալ Շահրիկեանը, ասելով՝ «անիմաստին իմաստը կը փնտռես»:

Իմ կարծիքով շատ լաւ կը լինէր, Պ. Ք.ի համար անշուշտ, եթէ նա չփոխէր իր որոշումը եւ որեւէ «նշումներ» չանէր իմ յօդուածաշարքի առթիւ: Բայց եթէ անկարող էր զսպել ինձ (եւ Ճ. Մանտալեանին) հայհոյելու մոլուցքը, պէտք է որ հայհոյանքներով ու արհամարհանքներով լեցուն իր «նշումները» անէր, հիմք ընդունելով հայերէն լեզուով գրած իմ յօդուածաշարքը եւ ոչ թէ նրա անգլերէն թարգմանութիւնը կամ ամփոփումը: Ես պատասխանատու եմ միայն իմ գրածի եւ ոչ թէ այն ուրիշների կողմից ամփոփածի համար, մանաւանդ որ ըստ Պ. Ք.ի վկայութեան, այդ ամփոփողն էլ նիւթին անտեղեակ է: «Արմինիըն Րիվիու»ն չեմ ստանում եւ միայն Պ. Ք.ի գրութիւնից իմացայ որ այդ հանդէսի մէջ իմ յօդուածները թարգմանուած կամ ամփոփուած են: Ինչպէ՞ս են թարգմանուած ու ամփոփուած, դատել չեմ կարող, որովհետեւ, ինչպէս ասացի, յիշեալ հանդէսի այդ թիւը չեմ տեսած: Իբրեւ օրինակ, որ Պ. Ք. ուղիղ չի վարուել, առաջնորդուելով ոչ թէ իմ յօդուածներով, այլ նրանց ամփոփումով, պիտի մատնանշեմ հետեւեալը.—

Իր «Նշումների» վերջում Պ. Ք. գրում է, որ իբր թէ ես իմ յօդուածներից մէկի մէջ «պնդել եմ, որ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին նախաթոռութեան «պահանջը» Կիլիկիոյ Կաթողիկոսին վրայ՝ «բռնաբարում» մըն է վերջինիս «իրաւասութեան» եւ հետեւաբար հակասահմանադրական»: «Բռնաբարում», «պահանջ» բառերը գրուած են չակերտների մէջ, ասել է թէ նրանք բառացի առնուած են իմ յօդուածներից: Որքան էլ «իրաւասութեան բռնաբարում» արտայայտութիւնը ինքնին երաշխիք էր, որ նման բան ես գրած չէի կարող լինել, բայց այնուամենայնիւ վերստին կարդացի իմ յօդուածաշարքը եւ այժմ գալիս եմ վճռականապէս յայտարարելու, որ Ք.ի վերոյիշեալ վերագրումը բացարձակապէս անհիմն է եւ որ իմ յօդուածներից ոչ մէկի մէջ ես նրման բան եւ այն էլ այդպիսի դարձուածքներով չեմ գրել: Ահա թէ ինչ է նշանակում «նշումներ» անելիս առաջնորդուել ոչ թէ բուն յօդուածաշարքով, այլ նրա ամփոփումով:

Անցնենք երկրորդ օրինակին: Պ. Ք. գրում է իմ մասին հետեւեալը. «Պր. Խոնդկարեան կ'ըսէ թէ Հայ Եկեղեցւոյ «ազգայնացումէն» առաջ՝ տիեզերական ժողովներու կողմէ տրուած կանոնները ի զօրու չեն Հայ Եկեղեցւոյ համար»:

Եւ ապա հաւատարիմ իր «բարեկիրթ» ոճին, աւելացնում է. «Այս սկզբունքը յիմարական է եւ վտանգաւոր»:

Խոնդկարեանը երբեք չի գրել թէ «տիեզերական ժողովներու կողմէ տրուած կանոնները ի զօրու չեն Հայ Եկեղեցւոյ համար»: Եկեղեցական կանոնները, տրուած Տիեզերական թէ Ազգ. Եկեղեցական ժողովների կողմից կարգաւորում են եկեղեցական կեանքի տարբեր կողմերը եւ այդ պատճառով էլ տարբերւում են միմեանցից: Պէտք է նախ ճշդել թէ ի՞նչ կարգի կանոնների մասին է խօսքը: Այդ ճշդումը ես արել եմ իր խնդրոյ առարկայ յօդուածի մէջ, որտեղ քննութեան նիւթ եմ դարձրել ոչ թէ Տիեզերական ժողովների կողմից սահմանուած բոլոր կանոնները, այլ միայն Առաքելական կանոնների 37րդ եւ Նիկիոյ ժողովի 5րդ յօդուածները, որոնք վերաբերում են եպիսկոպոսական ժողովներ գումարելու կարգին: Այդ կարգը, գրել եմ իմ յօդուածի մէջ «գործադրուել է եկեղեցական կեանքում, այն ժամանակ, երբ քրիստոնէական եկեղեցին Հայաստանում վարչական ինքնուրոյնութիւն չունէր, աւելի պարզ ասած՝ երբ այն դեռ եւս չէր ազգայնացած, չէր դարձած հայ եկեղեցի» («Յառաջ», 18 Ապրիլ 1957): Գալով Տիեզերական ժողովների կողմից տրուած այն կանոններին, որոնք վերաբերում են մեր եկեղեցու դաւանաբանութեան, ահա թէ ինչ եմ գրել այդ մասին: «Հայաստանում գոյութիւն ունեցող քրիստոնեայ եկեղեցու կանոնական կարգերը, վարդապետութիւնը եւ դաւանաբանութիւնը սահմանւում էին այդ ժամանակ (այսինքն մինչեւ մեր եկեղեցու ազգայնացումը) ոչ թէ Ազգային – Եկեղեցական ժողովների, այլ տիեզերական անունով յայտնի ժողովների կողմից, որոնց մասնակցում էին ժամանակի բոլոր քրիստոնեայ եկեղեցիների ներկայացուցիչները» (Յառաջ, նոյն թիւը): Ապա ես աւելացրել եմ, որ «325 թուականից մինչեւ 1956 թուականը հայ եկեղեցին դաւանաբանական տեսակէտից որեւէ փոփոխութիւն չի կրել», որով Պ. Ք.ի հաստատումն այն մասին, իբր թէ ես գրել եմ թէ «Տիեզերական ժողովներու կողմէ տրուած կանոնները ի զօրու չեն Հայ Եկեղեցւոյ համար, ճիշդ չէ: Տարրական դպրոցներում կրօնի դաս առած աշակերտներն էլ գիտեն, որ մեր եկեղեցին ընդունում է Տիեզերական երեք ժողովների որոշումները եւ գիտեն նաեւ որ մեր եկեղեցու դաւանաբանական հիմքը կազմում է Նիկիական հանգանակը:

Բայց ես քննութեան նիւթ եմ դարձրել եպիսկոպոսական ժողովների հարցը, այսինքն այնպիսի մի խնդիր որ վերաբերում է եկեղեցու ոչ թէ դաւանութեան, ծիսակատարութեան կամ աստուածպաշտութեան կարգին, այլ վարչական կազմակերպութեան: Եւ այստեղ էլ ահա ես այն տեսակէտն եմ պարզել, որ ի տարբերութիւն դաւանաբանութիւնից, որ որեւէ «փոփոխութեան չի ենթարկուել», Հայոց եկեղեցու «վարչական կազմակերպութիւնը ենթարկուել է շատ մեծ բնաշրջումի» եկեղեցու «ազգայնացումից» յետոյ:

Ինչպիսի՞ փոփոխութիւն է տեղի ունեցել հայ եկեղեցու կեանքում: «Քանի որ քրիստոնէական եկեղեցին ընդհանրական էր (եւ ոչ թէ տիեզերական, ինչպէս գրում է Պ. Ք.) եւ հայ եկեղեցին բաժանուած չէր նրանից, անշուշտ, Հայաստան էին մտնում ռեցեպցիայի (ընդունման, իւրացման) կարգով տիեզերական ժողովների եւ առանձին կրօնական պետերի կանոնական որոշումները: Բայց երբ Հայ եկեղեցին անջատուեց յունականից, հայ հիերարխիան (եկեղեցական իշխանութիւնը) իրեն անկախ զգաց»... Եւ «յոյն եւ հայ եկեղեցիների անջատման ժամանակից սկիզբ են առնում Հայաստանում այսպէս կոչուած ազգային եկեղեցական ժողովները, որոնք սահմանում են կանոններ, ստեղծում նորմատիւ կարգեր» (Պրոֆ. Խ. Սամուէլեան «Հին հայ իրաւունքի պատմութիւն», հատոր 1, էջ 44): Եկեղեցու ազգայնացումով սկիզբ է դրւում եկեղեցու վարչական նոր կազմակերպութեան որով կարիք է զգացւում սահմանել կազմակերպութեան այդ նոր ձեւը ճշդորոշող նաեւ կանոնական նոր որոշումներ, որ եւ կատարում են տիեզերական ժողովների տեղը բռնող Ազգային եկեղեցական ժողովները:

Այս է ահա իմ պաշտպանած տեսակէտը, որ Պ. Ք. համարում է յիմարական:

Ա. ԽՈՆԴԿԱՐԵԱՆ

(Շար.)

ԿԱՐՏԻՆԱԼ ԱՂԱՃԱՆԵԱՆ Կ'ԱՅՑԵԼԷ Ս. ՂԱԶԱՐ

ԽՄԲ.— Կը հրատարակենք այս թղթակցութիւնը նախասիրութեամբ իր գեղեցիկ հայերէնին եւ հայաշնորհ յուզումին, ինչպէս եւ Հայու հպարտութիւնը առնեցնող տեղեկութեանց համար, փոքրիկ սրբագրութեամբ մը որ թելադրուած է աշխարհական թերթի մը տեսակէտներէն:

Մեզի համար հիմնականը Հայ սիրտեբու թրթռացումն է Հայութեան համար, ինչ եղանակ ալ ունենայ այդ թրթռացումը:

ՆԱՀԱՏԱԿԱՑ ՅԻՇԱՏԱԿ.— ՄԽԻԹԱՐ ԱԲԲԱՀՕՐ ՏՕՆ.— ՊԱՏՐԻԱՐՔՈՒԹԵԱՆ ՔՍԱՆԱՄԵԱԿ.— ՀԻՒՐԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵՒ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Սեփական թղթակցութիւն)

ՎԵՆԵՏԻԿ, (Յառաջ).— Օրինեալ եկեալ յանուն Տեառն:

Ապրիլ 24: Շնորհքներու կարմիր արշալոյս մը բացուեցաւ ամէնուս սրտին մէջ, երբ Գրիգոր Պետրոս ԺԵ. Տէր. Աղաճանեան, Կաթողիկոս Պատրիարք Կաթողիկէ Հայոց, մտաւ Ս. Ղազար: Ուրախութեան բացառիկ զօղանջներ կը տարածուէին Վենետիկի խաղաղ լճակին վրայ, մինչ քարափէն երգեցիկ դասը կը հնչեցնէր «Հրաշափառ» շարականը, Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի նուիրական յիշատակով օծուն: Միաբանութեան գլուխէն

ԻՄԱՍՏՈՒԹԵԱՆՑ ՈՒՂԻՈՎ

(Հէքեաթներ եւ աւանդութիւններ)

ՕՐՆ ԱՌԱՋԻՆ՝ ՄԱՐԴՈՒՆ ԱՌԱՋԻՆ

(ԽՌԱՊԱՏԿԵՐ)

Ա.

«ԻՐ ՊԱՏԿԵՐԻՆ ՆՄԱՆ»...

Մարդը, իր գոյութեան առաջին օրը, հմայուեցաւ՝ ի տես այն համայնապատկերին, որ կը պարզուէր իր տեսողութեան առջեւ:

Գարնանային պայծառ առաւօտ էր: Դալարիք մը կը տարածուէր՝ կանաչ թաւիշի մը նման, որուն ծոցը հեղասահ սիւք մը կը գգուէր՝ խռովելով զայն: Թռչուններ կը թեւածէին անոր վերեւ: Ու անոնց դայլայլը հովերգրաւ համերգ մըն էր՝ բնութեան անդորրութեանը մէջ: Հեռուն, հորիզոնին վրայ, արեւը կը բարձրանար յամրաբար՝ հանդիպակաց լերան կողն ի վեր, եւ իր ճառագայթներուն ցանցը կ'ոսկեզօծէր ընդարձակ տարածութիւնը:

Մարդը, դեռ անընտել՝ բնութեան ընծայած թովչանքին, ու յափշտա՛կեալ՝ մնաց կանգնած՝ շնչելով թարմ ու զով օդը: Երբ արեւը հասաւ լերան կատարին, մարդը անզգալաբար յառաջացաւ: Իր առուր քալուածքէն հողը կը դղրդար, եւ, ստուերին մէջ, խոտերուն վրայ, դեռ մարգարտացեալ ցօղեր իր լայն ու մեծղի ոտքերը կը թրջէին՝ հաճելի զովութիւն մը ընծայելով իրեն: Ան կը քալէր աննպատակ ու անորոշ՝ ակնարկը յառած հեռուն, եւ հմայուած, առաւելապէս, արեւի ցոլքերուն քմայքներէն եւ լոյսի ու գոյնի խաղերէն: Այդ ամայութեան մէջ, ո՛չ մէկ շունչ կը խանգարէր տիրող անդորրութիւնը: Ու գունագեղ համայնապատկերը աւելի հմայիչ կը դառնար անոր աչքին՝ վերեւ տարածուող կապուտաւուն երկինքով, որ լայնատարած կամարի մը նման էր:

Մարդը, հետզհետէ առլցուած՝ իրեն համար անօրինակ ու անիմանալի հրճուանքով մը, անցաւ ձոր մը: Եւ, հազիւ բարձրացած փոքրիկ զառիվեր մը, իր առջեւ տեսաւ սպիտակ տարածութիւն մը, որուն մէջ արեւի ճառագայթները կը ցոլցլային, եւ որ հազի՛ւ կը ծփծփար:

Մարդը պահ մը կանգ առաւ՝ անգիտակ այդ նոր երեւոյթին, այլեւ՝ հետաքրքրուած: Յետոյ, կրկին յառաջացաւ: Ան կը քալէր հիմա աւելի արագ, ու գինովցած՝ իրեն մերձ ու հրապուրիչ այդ տարածութենէն, որ վէտվէտուն դալարիքին պատրանքը կուտար, եւ որ, սակայն, կաթնաթոյր էր եւ բոլորովին տարբեր:

Մօտեցաւ: Կանգ առաւ: Հողը, որուն մեղկ ջերմութեան վարժութիւնն ունէր, չքացեր էր արդէն, ու ան իր ոտքերուն ներքեւ զգաց գէջ թանձրութիւն մը: Իսկ երկու քայլ հեռուն սահուն ու ծփուն ըսպիտակութիւնն էր, որ, տարածեա՛լ, կը վէտվէտէր՝ մեղմօրէն փշրուելով գէջ թանձրութեան վրայ:

Այդ անծանօթ, սպիտակ ու ծփուն տարրը գրգռեց մարդուն հետաքրքրութիւնը: Ու ան աւելի մօտեցաւ: Բայց, մնաց վարանոտ: Հարթ ու վճիտ լիճը, որ փռուած էր իր առջեւ, ոչ միայն հմայիչ էր, այլեւ խորհրդաւոր: Լիճի կողքին կար ուրիշ կախարդանք մը, — անտառ մը՝ մթին ու սաղարթախիտ:

Տափարակ սպիտակութիւնը՝ իր առջեւ, եւ բարձրաձիգ անտառն իր կողքին՝ վերջը կը թուէր այն աշխարհին, ուր յանկարծ գտեր էր ինք զինքը, եւ որ իր ամբողջութեամբ, անըմբռնելի ու անբացատրելի էր իրեն:

Վարանումի մէկ քանի վայրկեաններէ ետք, երբ հետաքրքրութիւնը աւելի աճեցաւ իր մէջ, անզգալաբար յառաջացաւ: Եւ իր ոտքերը հպան հեղասահ ջուրին, որ հեշտանք պատճառեց իրեն: Կարծր ու տաք հողէն ետք, թաց ու զովացնող այս հպանքը, որուն շուտով ընտելցաւ, աւելի յառաջ մղեց զինքը:

Աստիճանական խորութիւնը լճին, ու աստիճանական բարձրացումը ջուրին՝ իր հասակն ի վեր, լարեցին իր հետաքրքրութիւնը: Բարձրացող հեղուկին հետ, որ հասեր էր մինչեւ ծունկերն իր, նրբին սարսուռ մը սողոսկեցաւ մարմնէն ներս: Կրկին կանգ առաւ՝ այս ցոլցլուն, շարժուն ու կախարդիչ տարածութեան էութեամբը խորապէս շահագրգռուած: Աւելի մեծ եղաւ իր զարմանքը, երբ այդ ծփուն ու հայելիացեալ տարածութեան խորը, իրմէ քիչ մը հեռու, նկատեց «երամ» մը կռունկներու, որոնք «կը թեւածէին», եւ զորս առաջին անգամ կը տեսնէր: Կոհնչ մը իր ուշադրութիւնը գրաւեց: Նայեցաւ վեր: Կռունկներու երամ մը կը թեւածէր նաեւ օդին մէջ: Ու նկատեց, որ իր տեսողութեան ներքեւ՝ ծփծփուն տարածութեան խորը, եւ իր տեսողութեան վերեւ՝ օդին մէջ այդ «երկու» երամները կը թեւածեն իրարու յար եւ նման...: Եւ որովհետեւ իր բազուկին հասողութենէն վեր էր այն երամը որ օդին մէջ էր, մարդը իր բազուկը բընազդաբար երկարեց դէպի այն «երամը», որ կը յածէր ջուրին խորը ...

Նկատեց, սակայն, որ իր բազուկին նման «բազուկ» մը երկարեցաւ ջուրին մէջ եւս: Երկչոտ՝ քաշեց իր բազուկը: Ու նոյն ձեւով քաշուեցաւ նաեւ այն «բազուկը» որ ջուրին մէջ էր: Իր վարանումը աւելցաւ, ինչպէս եւ՝ հետաքրքրութիւնը:

սկսեալ բոլոր վարդապետները փիլոններով, աշակերտութիւնը շարք շարք կը քալէին դէպի մայր տաճար ։ Խորհրդաւոր լռութեան մէջ պահիկ մը ամփոփ աղօթք, մինչ Հայրապետին շուրջ ծնրադիր կը սպասեն անոր անդրանիկ Հայրական օրհնութեան Մխիթար Աբբահօր զաւակները բոլոր ։

Քիչ առաջ փառաշուք ընդունելութեամբ Վենետիկ հասած էր Կարտինալը։ Կայարան էին փութացեր Վենետիկի Ծիր. Պատրիարքը, եկեղեցական բազմաթիւ ներկայացուցիչներ։ Քաղաքական բարձրաստիճան անձնաւորութիւններ եկած էին իրենց յարգանքի բաժինը բերելու ։ Երկու օրէ ի վեր տեղական լրագիրները կուտային այս մեծ աւետիսը։ Հայոց Հայրապետը կուգար փոքրիկ Հայաստան, Վենետիկի Ս. Ղազարը։ Ու Վենետիկ հպարտ էր ատով ։

Վենետիկ քաղաքին մեծ տօնը, Ս.Մարկոսի յիշատակը (Մայիս 25), եւ Մխիթար Աբբահօր մահուան տարեդարձը (Ապրիլ 27) առեղծեր էին այս երջանիկ առիթը ։

Մեսրոպեան բարբառը Ս. Մարկոսի Տաճարին մէջ

Վենետիկի Պատրիարք Ծիրանաւոր Ռոնքալլիի հրաւէրով՝ Կարտինալ Աղաջանեան իր հասնելուն յաջորդ առաւօտ իսկ հրաւիրուած էր պաշտօնապէս մասնակցելու Ս. Մարկոսի մէջ տեղի ունենալիք եկեղեցական արարողութեանց։ Ու մասնակցեցանք մենք ալ մեր Հայրապետին շուրջ, հայկական տարազներով, մեր բնիկ Նուիրական աւանդութիւններով։ Դպիրներ, սարկաւագներ, վարդապետներ, Ուխտիս ընդհ. Աբբահայրը՝ Սրապիոն վրդ. Ուլուհոճեան եւ Հ. Կարապետ Թ. Ծ. Վ. Ամատունի՝ Առաջնորդ Ֆրանսայի հայ կաթողիկէ համայնքին, այս վերջին երկուքը եպիսկոպոսական զգեստաւորումով կազմած էին գեղեցիկ շքախումբ մը մեծ Թափօրին մէջ ։

Պատարագի ընթացքին, զոր կը մատուցանէր քաղաքին ամենապատիւ Ծիրանաւորը, Աւետարանի ընթերցումէն վերջ, մեր Կարտինալը հրաւիրուեցաւ ամպիոն, քարոզելու բազմահազար ժողովուրդին։ Ու յիշեցինք հին օրերը, քրիստոնէութեան առաջին դարերը, երբ Արեւելքէն եկած Հայրապետներ ամենամեծ պատիւներով հաղորդակից կ'ըլլային Արեւմուտքի Հայրապետներուն աղօթքին ու զոհին՝ եղբայրական սիրոյ քաղցր օծութեան մէջ ։

Հայոց Ծիրանաւոր Պատրիարքը քարոզեց նախ իտալերէն, ապա Ֆրանսերէն, մասնաւորապէս բազմաթիւ օտարականներու համար, որոնք այս առթիւ կը խուժեն Վենետիկ։ Հուսկ մեր պաշտելի Մեծաքանչով. Թերեւս առաջին անգամն էր որ Հայերէն բարբառը կը հնչէր այդ ամպիոնէն, ու իրենց գերեզմաններէն կը հրճուէին այն մեր նախնիք, որոնց անունները դրոշմուած կը մնան Ս. Մարկոսի մուտքին կանգնած պորփիւրէ սիւներուն կողերն ի վեր ։

Նախ շնորհակալութեան խօսքը կ'ուղղէր Վենետիկի պատրիարքին, որ այս երջանիկ ու բախտաւոր հանդիպումը կազմակերպած էր, ինչ որ իր սրտին ալ շատ մօտիկ էր ։

Օրուան տօնին նշանակութեան անցնելով, բնաբան կ'առնէր Ս. Մարկոսի Աւետարանին առաջին խօսքերը, Քրիստոսի աստուածութեան հաւաստումը, եւ կը հրաւիրէր ժողովուրդը այս տօնին առթիւ վերանորոգելու հաւատքը այն հիմնական ճշմարտութեան հանդէպ, որ խարիսխն է ու ամրակուռ հիմը մեր քրիստոնէական կեանքին. Քրիստոսի աստուածութիւնը դաւանիլ, հաւատալ սերտօրէն եւ ապրիլ անոր բերած պարտադրութեանց համաձայն։ Քրիստոսի աստուածութեան հետ՝ վերարծարծել մեր հաւատքը նաեւ Ս. Եկեղեցին, որ խորհրդական մարմինն է նոյն Քրիստոսի, եւ նոյնպէս աստուածային՝ իր ծագումով։ Ս. Յովհաննէս Ոսկեբերան Հայրապետէն եւ Ս. Օգոստինոսէն բերուած վկայութիւններ կուգային ամրացնել այս ճշմարտութիւնները, եւ արծարծել հաւատքը ամէնուն մէջ ։ Կը փակէր Ս. Օգոստինոսի խօսքերով, թէ « սիրենք զԱստուած իբրեւ մեր Հայրը, սիրենք նաեւ Սուրբ Եկեղեցին իբրեւ մեր Մայրը»։

Հայերէն ողջոյնիի խօսքին կը խառնէր նաեւ քանի մը պարզ խորհրդածութիւններ, եւ հայրական յորդորներ, որպէսզի ուր ալ ըլլանք մենք Հայերս, ապրինք միշտ մեր նախնեաց Վարդանանց հաւատքով, անոնց սերունդն ըլլանք ճշմարիտ, որոնք Եղիշէի բերնով ու գրչով մեզի աւանդած են՝ թէ իբրեւ Մայր ունինք՝ Եկեղեցին ։

Նահատակներու յիշատակին

Նոյն օրը, Ապրիլ 25, կէսօրէն վերջ, Մուրատ Ռափայէլի յարկին տակ կը կատարուէր Ապրիլեան Սգատօնը։ Կը նախագահէր Հայոց Ծիրանաւոր պատրիարքը։ Ներկայ էր ամբողջ Միաբանութիւնը, պատուական ազգայիններ ։

Մահերգակ ու տխուր նուագներ փոխադրեցին մեզ ուրիշ աշխարհ մը, աշխարհ մը ցաւի, արտասուքի ու տառապանքի ։ Արտասանութիւններ, արձակ գրութիւններ, կատարուած Մուրատ Ռափայէլեանի բարձրագոյն դասու աշակերտութեան կողմէ, տարին մեզ դէպի արիւնոտ անապատները, տառապանքի ճամբաները, ուրկէ քալեր են մեր նահատակ նախնիք, մարտիրոսական զափիններով ։

Օրուան բանախօսը, վարժարանին տեսուչը Հ. Եղիա վրդ. Փէշիկեան, քանդակեց ամէնուն սրտին մէջ ահաւոր պատկերը հայկական Ջարդին, արիւնոտ Գողգոթային, բայց նաեւ խանդավառ շեշտով հնչեցուց յուսատու երգը անոնց աննման յաղթանակին, որով սգատօնը դարձաւ ոչ թէ լացի եւ ողբի տօն, այլ յաղթանակի, յուսալիր ու փառապանծ յաղթանակի, ուր կը փառաբանուին մեծ հերոսները մեր ազգին, մեր մեծ ազգին։ Որքան հոգին նիւթէն բարձր է, նոյնքան այս նահատակ ցեղը՝ իր ջարդարարներէն, որովհետեւ անոնք մեռան բարձր գաղափարի մը համար. եւ այդ գաղափարը կրօնք է, Աստուած է, հայրենիք է։

Հուսկ յետոյ յուզումով խօսեցաւ Ծիրանաւոր Պատրիարք – Կաթողիկոսը, բնաբան առնելով իմաստութեան գրքին խօսքը, չարչարուող արդարներուն համար ըսուած, թէ «Յոյս նոցա լի է անմահութեամբ», դրուատեց մեր նահատակ հայրերը եւ անոնց հաւատքը՝ անդենական կեանքի, անդենական անմահութեան ։ Առիթ նկատեց այս տօնը վերանորոգելու մեր ալ հաւատքը այս գերագոյն ճշմարտութեան։ «Թէեւ յաշս անհաւատին դահիճն ու նահատակը կը թուին նոյնպէս ոչնչանալ հողին տակ, բայց հսկայ տարբերութիւն մը կայ անոնց մէջ. նահատակին հոգին կը սաւառնայ երանական անմահութեամբ։ Թէեւ անոնց շիրիմները անծանօթ կը մնան մեզի, ըսաւ նա, բայց անոնց հոգիները, անոնց որ նահատակուեցան Քրիստոսի երկրպագելի անուան, իրենց հայրենիքի եւ հայրենական սրբութիւններուն համար, անոնց հոգիները միացած են Վարդանանց հոյլերուն, որոնց յիշատակը Ս. Եկեղեցին ամէն տարի կը պանծացնէ ուրախութեամբ, որովհետեւ անոնց մէջ կը տեսնէ իր ալ տեւականութեան գրաւականը ։

« Ապրիլեան Նահատակներու այս ոգեկոչումը է նաեւ արտայայտութիւնը հաւատքի մեր ցեղին, մեր ազգին ալ տեւականութեան։ Ազգ մը, որ նահատակներ կուտայ, որ հանճարներ կուտայ, չի կրնար մահանալ, չի կրնար մեռնիլ։ Փոթորիկը կ'անցնի, ճիւղակոտոր դարձնելով զայն. բայց բունը կը մնայ եւ Աստուծոյ օրհնութեամբը, ազգին մնացած զաւակներուն ուռճացումովը եւ միութեամբը պիտի տեւէ, պիտի յարատեւէ եւ պիտի գրաւէ միշտ ազգերու հոյլին մէջ իրեն վայել արժանաւոր տեղը ։

Նահատակներու յիշատակը օրն է նորոգելու մեր առաջադրութիւնները, առաջադրութիւններ՝ հաւատարիմ մնալու մեր ազգին վսեմ ձիրքերուն, հաւատարիմ մնալու անոր պատմութեան ուսումնասիրութեան, անոր լեզուին պահպանութեան, անոր երգին ներդաշնակութեան »։

Ի վերջոյ յայտնեց իր հայրական գոհունակութիւնը Մխիթարեան Հայրերու թափած աշխատանքին՝ այս նուիրական յարկին տակ։ Հրահրեց աշակերտները երախտապէտ ըլլալու՝ այնքան զոհողութիւններու եւ թափուած բիւր ջանքերու փոխարէն։ Եւ փակեց իր խօսքերը շատ նշանակալից յայտարարութեամբ մը, ակնարկելով իր բոսորագոյն ծիրանիին, որով նոյն առաւօտը ներկայ գտնուած էր Ս. Մարկոսի արարողութիւններուն, ըսաւ. « պարագաները այնպէս բերին՝ որ ներկայանամ ձեզի արիւնաներկ. նշան մըն է սակայն — ձեր կողմէն կը խօսիմ, ձեր սրտէն կը խօսիմ — որ եթէ երբեք դաժան թշնամիներ յարձակին դարձեալ այս նուիրական գաղափարներուն դէմ, որ Հայութեան փառքն ու պարծանքն է, Աստուծոյ Քրիստոսի սիրոյն եւ մեր ազգին յարումին ի սպաս՝ մենք, սիրելի զաւակներս, պատրաստ ենք դարձեալ արիւնոտելու, բայց ոչ դաւաճանելու »։

Հաւատքի ու կրօնքի այս վեհ արտայայտութիւնը բուռն ծափերու մէջ ողջունուեցաւ ամէնքէն ։

Արցունքը կը հոսէր շատերու աչքերէն՝ երբ կը մօտենային իր Ս. Աջն համբուրելու եւ առնելու հայրական օրհնութիւնը ։

ՀԱՅՐ ՆԵՐՍԷՍ ՏԷՐ ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՀԱՅԵՐՈՒ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ՊՐՈՒՍԷԼԻ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԻՆ

Պրիւսէլի միջազգային ցուցահանդէսին մէջ ցայտուն կերպով ներկայացուած է հայկական արուեստը ։

Կարեւորագոյն տաղաւարները կը պատկանին Ֆրանսայի, Ամերիկայի եւ Խ. Միութեան։ Հայ տաղանդաւոր արուեստագէտներու գործերը այցելուները կը հրապուրեն յիշեալ երեք պետութեանց տաղաւարներուն մէջ ։

Ֆրանսական տաղաւարին մէջ ուշագրաւ է յախճապակիէ հսկայ ու գեղեցիկ աղբիւրը. գործ՝ Տիկին Քարպոնիի (Մարգարիտ Բաբայեանի զարմուհին)։

Ամերիկեան տաղաւարին մէջ ցուցադրուած է մարմարեայ հրաշալի «Արծիւ» մը. գործ՝ արձանագործ Խորէն Տէր Յարութիւնեանի (Նիւ Եորք)։

Խորհրդային տաղաւարին մէջ կան երաժշտական գործիքներ. Ուստա Մինասի շինած է թառ մը, որ կը պատկանի հայ անուանի աշուղ Բուջուր Գրիգորի, 1880ին Ս. Քոճեանի կողմէ շինուած սազ մը, Ալլահվերտիեւի կողմէ շինուած Քեմանչա մը։ Այցելուներու փափաքին վրայ կարելի է լսել իւրաքանչիւր գործիքին ձայնը։

Նոյն տաղաւարին լուսանկարներու բաժնին մէջ կը տեսնուին մեր ծանօթ արուեստագէտներուն, ինչպէս՝ Արամ Խաչատուրեանի, Զարուհի Տոլուխանեանի, Եդուարդ Մինասեանի և ուրիշներու մեծադիր լուսանկարները։ Ցուցադրուած են նաեւ Սանահինի եւ Կեչառի վանքերուն պատկերները։

Արձանագործութեան բաժնին մէջ կը տիրապետէ Թերզիպաշեանի գործը, որ կը ներկայացնէ ռուս կատակերգակ Եապլոչքինայի պրոնզեայ կիսանդրին։ Նոյն տեղը կը տեսնուի Մարտիրոս Սարեանի դիմանկարը (իւղաներկ՝ Քօրինի)։

Հայկական գինին, քոնեաքը եւ շամփանեան ցուցադրուած են իրենց այլազան տեսակներով ։

Աւելցնենք, թէ տեղի պիտի ունենան բազմաթիւ նուագահանդէսներ ։ Արամ Խաչատուրեան պիտի ղեկավարէ սենֆոնիք նուագահանդէս մը, Զարուհի Դոլուխանեան պիտի տայ երգահանդէս մը, Ժան Տէր Մերկէրեան՝ ջութակի ռեսիթալ մը։ Ցայտագրին մէջ կայ նաեւ հայկական երգի եւ պարի խումբը։

Վատիկանի տաղաւարին մէջ, Օգոստոսի կիսուն, կարտինալ Աղաճանեան պիտի նախագահէ հայկական ծէսով պատարագի մը, որ պիտի մատուցանէ Գեր. Նալպանտեան։ Վատիկանի լսարանին մէջ Կարտինալ Աղաճանեան պիտի տայ նաեւ բանախօսութիւն մը։

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՔԱՆԴՈՒՄԸ

ԽՄԲ.— Ինչպէս գրած էինք ժամանակին, Ղալաթիոյ Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյն քանդումը որոշուած էր համաձայն պետական ծրագրին ։ Այս առթիւ Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն կը քաղենք հետեւեալ մանրամասնութիւնները. —

Ղալաթիոյ Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Ամենափրկիչ մատրան «խաթիմլաքը» անխուսափելի ըլլալուն, լուսարարապետ Տ. Յարութիւն քհնյ. Հալաճեանի հսկողութեամբ, Մատրան սրբազան անօթները, նկարները, գոյքերը ինչպէս նաեւ վանդակորմերն ու դուռները անաղարտ կերպով այլուր փոխադրուեցան։ Բացի Ամենափրկչի աւազանէն, մատրան սրբատաշ մարմարիոնները եւս մասնաւոր խնամքով քակուեցան եւ առժամաբար ամփոփուեցան եկեղեցիին մէջ ։

Թօփհանէի Քէմէրալթըի ճախակողմեան երկայնքի բոլոր շէնքերը մինչեւ Ղալաթիոյ Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցին, կատարելապէս խաթիմլաքի ենթարկուած ըլլալով, ձեռնարկուեցաւ Ամենափրկիչի մատրան փլուզումին ։

Նկատելով որ նախատեսուած էր այս «խաթիմլաքը», Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ որմնափակումը կանխօրօք այնպէս մը կատարուած եւ Մայր Տաճարը Ամենափրկիչ Մատուէն այնպէս մը անջատուած էր որ, երէկի «խաթիմլաքի» հետեւանքով եկեղեցին անվթար մնաց ։

Եւ, այլեւս զգոյշ, ծռեցաւ՝ խորը տեսնելու ցանկութեամբ։ Բայց, հազիւ հակեր էր գլուխը, երբ ծփուն տարածութեան մէջէն դէպի ինքը ցցուեցաւ «գլուխ» մը, զոր չկրցաւ ճշդել՝ իր նմանը երբեք տեսած չըլլալով...։ Ընդոստ՝ ուղղուեցաւ ։ Յանկարծ դուրս զալ։ Իր արագ շարժումը ճօճիւն մը առեղծեց, ինչ որ աւելի խռովեց իր հոգին։ Մնաց անշարժ ։ Ու պահ մը ետք, երբ ջուրը վերադտաւ իր անդորրութիւնը, ու ցոլքուն հայելին վերակազմուեցաւ իր շուրջ, կրկին ծռեցաւ։ Ու կրկին դէպի իրեն ցցուեցաւ նոյն « գլուխը»...։ Ու, յանկարծ, մարդուն երեւակայութեանը մէջ պատկերացաւ ... Աստուած ։ Երկմտեցաւ։ Աստուած այս ծփուն տարածութեան խորը ... ։ Չէ՞ որ երկինքէն վեր արքայութիւնն էր Անոր, ու երկինքէն վար, աշխարհի մը – րայ, իրը...։ Եւ, իր այդ երկմտութենէն մղուած, կրկին հակեցաւ։ Ու ծռեցաւ այնքան, որ դէմ առ դէմ եւ իրարու մերձ եկան գլուխն իր ու «գլուխն» այն՝ որ կաթնաթոյր տարածութեան մէջ էր յայտնուած ։

Եւ այդ երկու «գլուխներուն» նոյնանման շարժումներէն յանկարծ լո՛յս մը ծագեցաւ իր մթին գանկին մէջ։ Եւ, ինքն իրմէ յափշտակուած՝

— էկօ... էկօ...(*) Իր պատկերին նըման, — գոչեց, գրեթէ խելայեղ վազելով դէպի ափը լճին ...

Իր գոռ ձայնը, որ իր լայն կուրծքէն յորդեցաւ՝ եռուն լաւայի մը նման, եւ որ ալիքի մը պէս տարածուեցաւ դաշտերուն վրայ, բախեցաւ նաեւ անտառին։

Ու մեծ եղաւ մարդուն զարմանքը՝ ինչպէս եւ յափշտակութիւնը, երբ անտառին խորէն աւելի գոռ արձագանգ մը կրկնեց բառերն իր՝

— էկօ..., էկօ... Իր պատկերի՛ն նըմանող ։

Այդ արձագանգին որոտը այնքան ուժգին եղաւ, որ հրեշտակներէնԳաբրիէլ,— երկնքի բնակիչներէն մէկը՝ ըստ Ս. Գիրքի — այլայլած ու մտահոգ մօտեցաւ Աստուծոյ, եւ՝

— Լսեցի՞ր, Տէ՛ր — յարեց յուզուած, — Մարդը ինք զինք կը նմանցնէ քեզի...։ Խելագարած ըլլալու է ...

= Ո՛չ, — պատասխանեց Հայր Աստուած՝ բոլորովին հանդարտ, — ծփծփուն լճին մէջ տեսնելով իր պատկերը, զայն շփոթեց իմ մասիս իր երեւակայածին մըտապատկերին հետ, եւ իր անձը հռչակեց իմ պատկերին նման ...

— Ամբարշտութի՛ւն, — ընդվզեցաւ Գաբրիէլ։

= Ոչ ալ ամբարշտութիւն,— վրայ բերաւ Տէրը, — այլ՝ բնական հետեւանքը իր առաջին շփոթածքին։ Որովհետեւ, իր անձը իմ պատկերին նման հռչակելէ առաջ, իմ անձը իր պատկերին նման էր երեւակայած...

— Ուրեմն եւ մեղանչած էր, — աւելի վրդովուեցաւ Գաբրիէլ ։

= Ո՛չ,— աւելցուց Աստուած՝ միշտ նոյն հանդարտութեամբ, — ինքնաշնորհ պատրանք մը, միամիտ ու մեծամիտ, որ մարդուն այդ բարձրագոռ « էկօ »ն կը գգուէ, եւ որ իր փառքն ու միանգամայն իր ողբերգութիւնը պիտի ըլլայ ...

(1) Կ. ՄԵՀԵԱՆ

(*) Ես ... ես ։

թիւնը կոչ կ'ընէ դէմ դնելու համար «Փաշական հարուածին» եւ քաղաքական բիւրօն կը շեշտէ «Փաշական վտանգը» եւ կոչ կ'ընէ աշխատաւորներուն որ պաշտպանեն Հանրապետութիւնը :

Փարիզի միւս թերթերը շեշտը կը դնեն կացութեան ծանրութեան վրայ եւ ոմանք կը հաստատեն թէ կառավարութեան վարած քաղաքականութիւնն է որ պատճառ դարձաւ այս ծանրակշիռ դէպքերուն : Եւ կը շեշտուի թէ «մեծ հարուած մըն է Հանրապետութեան համար, հարուած մը որմէ ետք հանրապետական վարչակարգը պիտի չկարենայ վերականգնիլ » :

ՖԼԻՄԼԷՆԻ ՎԱՐՉԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՓԱՐԻԶԻ ՑՈՅՑԵՐԸ

Ալժերիոյ դէպքերը շուքի մէջ ձգեցին Ազգ. Ժողովի երեքշաբթի գիշերուան փոթորկալից նիստը, որուն ընթացքին նշանակուած վարչապետը՝ Ֆլիմլէն Ազգ. Ժողովին վստահութիւնը ստացաւ 129ի դէմ 274 ձայնով : Նոր վարչապետը 4րդ Հանրապետութեան ամէնէն ծանր օրերուն մէջ է որ նշանակուեցաւ :

Ֆլիմլէնի թեր քուէարկեցին՝ Ընկերվարականները, Վալուազիէն Արմատականները (մենտեսեան), Ժողովրդական Շարժումը, քանի մը անկախ, եւ եօթը Մօրիսեան արմատական (ճիշդ կէսը) : Դէմ քուէարկած են՝ անկախներու մեծամասնութիւնը, փուժատականները, ընկերային հանրապետականները (կոլեան), 7 մօրիսեան արմատական : Ձեռնպահ մնացին համայնավարները ինչ որ կը հաստատէ այն տեսակէտը թէ Ֆլիմլէնի ալժերիական քաղաքականութիւնը « Լքումի քաղականութիւն կը նկատուի» : Ինչպէս վերը յիշեցինք Ֆլիմլէն Չորեքշաբթի օր հերքեց անգամ մը եւս այս կարծիքը :

Անկախ նախարարները բացի Միւթերէն (Ալժերիա) հաւանաբար հրաժարին դահլիճէն նկատի առնելով կուսակցութեան դէմ քուէարկութիւնը :

Չորեքշաբթի առտուան 4ին արտակարգ ժողովէ մը ետք, վարչապետը բացառիկ նիստի հրաւիրեց նախարարները նոյն առտուն ժամը 11ին :

Երկուշաբթի օր, Ալժէի ցոյցերուն հետ միաժամանակ, նախկին ռազմիկներու գլխաւորութեամբ ցոյց մը եղաւ յաղթական կամարին տակ :

Մօտ երկու հազար ցուցարարներ ծաղկեպսակ դրին Անծանօթ Զինուորի յուշարձանին վրայ. վայրկեան մը լռութիւն, որմէ ետք «Մարսէյեզ»ը հնչեց. այնուհետեւ բացագանչութիւնները իրարու յաջորդեցին. «կեցցէ Ֆրանսան», «Ֆրանսական Ալժերիա», ինչպէս նաեւ երեսփոխաններու դէմ կարգ մը արտայայտութիւններ : Ցուցարարներու թիւը հետզհետէ աւելցաւ. տողանցք՝ Շան զ'Էլիզէի վրայ :

Ցուցարարները ուղղուեցան դէպի Փալէ Պուրպոն. բայց ոստիկանութիւնը միջամտեց եւ ցրուեց : Ամբոխը վերախմբուեցաւ, շարժելով դէպի ամերիկեան եւ մարոքեան դեսպանատուները. «Իմանթէ»ի շէնքին առջեւ չկարողացան հաւաքուիլ բոլորն ալ. ոստիկան ուժերը աւելցան եւ ցրուեցին բոլոր ցուցարարները : Բազմաթիւ ձերբակալութիւններ եղան :

ԾՆՈՒՆԴ

Փոքրիկն Այտա Շտիկեան հաճոյքով կը տեղեկացնէ ծնունդը իր եղբօր

ԱՐՄԷՆ ՌՈՏՈԼՖԻ

1958, Մայիս 11

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Սիրանոյշ Տիվէրճեան, Տէր եւ Տիկին Լեւոն եւ Վարդգարուն Տիվէրճեան իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք թէ ծաղկեպսակով թէ անձամբ իրենց մասնակցութիւնը բերին իրենց ամուսնոյն եւ հօր Նորայր Տիվէրճեանի թաղման արարողութեան Մարսէյլի Մայր եկեղեցիէն մինչեւ Սէն Փիէր գերեզմանատունը 27 Ապրիլին :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՎԻԷՆ.— Այրի Տիկին Մարի Մուրատեան, զաւակները եւ բոլոր ընտանեկան պարագաները կը ծանուցանեն որ այս կիրակի առաւօտ, ժամը 9ին, Համօ Օհանջանեան սրահին մէջ, տեղի կ'ունենայ հոգեհանգստեան պաշտօն ողբացեալ ՊԵՏՐՈՍ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆԻ մահուան քառասունքին առթիւ : Կը հրաւիրուին հայրենակիցները եւ բարեկամները :

ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

31 Մայիս, Շաբաթ գիշեր, ժամը 21էն մինչեւ լոյս, վեցերորդ թաղամասի քաղաքապետարանի շքեղ սրահներուն մէջ PLACE SAINT-SULPICE

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

31 Մայիս, Շաբաթ գիշեր ժամը 20·30էն մինչեւ լոյս,

IMMACULÉE CONCEPTIONի ՍՐԱՀԸ, RUE DUNOIR

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

24 Մայիս, Շաբաթ գիշեր : Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ.—

Համազասպ ենթակոմիտէն, այս Շաբաթ օր, ժամը 21ին :

Մուրատ ենթակոմիտէն, այս կիրակի, ժամը 15ին :

Այս ժողովները տեղի կ'ունենան իրենց սովորական վայրը :

Ներկայ կ'ըլլայ՝ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը :

ՄԱՐԶԱՀԱՆԴԷՍ

Սամուէլ – Մուրատեան վարժարանի դալարագեղ պարտէզներուն մէջ Մայիս 18ին, Կիրակի ժամը 15·30ին :

Սիրով կը հրաւիրուին յարգելի ծնողները եւ վարժարանին համակիրները :

Մուտքը ազատ է :

ՄԱՐՍԷՅԼ

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՅԱՂԹԱԿԱՆ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ 43ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Նախաձեռնութեամբ Վասպուրականի Հայր. Միութեան Կեդր. վարչութեան :

Պատուոյ նախագահութեամբ՝

Վ. ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆԻ

Կիրակի, 18 Մայիս, ժամը 15էն կէս գիշեր, Սալ Մագընոյի մէջ, 88 րիւ տ'Օպանե :

Հանդէսը կը վարէ Կեդր. վարչութեան անդամներէն Պ. Ա. ԱԻՏՈՅԵԱՆ :

Կը խօսի՝ Պ. ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ :

Խօսք կը տրուի կուսակցութեանց, Ռազմիկներու Միութեան ներկայացուցիչներուն :

Հրաւիրուած են Միութիւններու եւ յարանուանութեանց ներկայացուցիչները :

Գեղարուեստական ճոխ եւ ընտիր բաժին : Կը բեմադրուի «ՈՒՇ ԼԻՆԻ, ՆՈՒՇ ԼԻՆԻ» զուարթ օփերէթ, հայ գեղջկական կեանքէ երեք արար, դերասան ԹՐԱԳՕՇի եւ իր կարող ուժերու կողմէ :

Պարահանդէսը ժամը 20էն մինչեւ կէս գիշեր : Ճոխ պիւֆէ, մատչելի գիներով :

Տոմսերը ապահովել վարչութեան անդամներէն եւ Վասպուրականցի երիտասարդ եւ երիտասարդուհիներէ :

ՊԱՆԵԽՕ ՔԱՇԱՆԻ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ հովանաւորութեան տակ բացուած Պանեխօ Քաշանի դպրոցի ամավերջի հանդէսը այս կիրակի ժամը 2·30ին, Քաշանի քաղաքապետարանի սրահին մէջ : Երգ, պար, արտասանութիւն աշակերտութեան կողմէ, ղեկավարութեամբ ուսուցչուհի Տիկին Հ. ՊԱԼԸԳՃԵԱՆԻ :

Հաղորդ. միջոց.— Իջնել Քաշանի մէթրոյի կայարանը :

ՀԱՅԱԾԷՍ ՊԱՏԱՐԱԳ ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի երեկոյեան ժամը վեցին՝ Յովհաննէս Վ. Փարթամեան պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Սէն Պրինոյի մատրան մէջ :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Նիակարա Ֆոլզէն (Ամերիկա) Համբարձում Դաւոյեան, որ 5 – 6 տարի առաջ Իտալիա կը գտնուէր, կը փնտռէ իր եղբայրը՝ Արտաշէս Դաւոյեան, որ ծնած է 1915ին Մեծ Պոնի գիւղը, Սպիտակի շրջանը (Հայաստան) : Հօր անունը Աստուր, մօրը՝ Հայկուհի, որմէ 1948ին ի վեր Մուլինօ նամակ ստացուած է :

Փնտռող եղբօրը հասցէն՝ Համբարձում Դաւոյեան,

Niagara East Falls. 12 th Street 312

Niagara Falls, N. Y. U.S.A.

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին կողմէ : Տեղի կ'ունենայ Մայիս 18, Կիրակի ժամը չորսէն մինչեւ կէս գիշեր :

ՍԱԼ ՏԷ ՖԷԹԻ ՄԷՋ

Րիւ Վոլթէր, Ալֆորվիլ :

Նուագախումբ՝

Rico's Creol Band

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբին :

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէին :

Այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 8·30ին, Սալ Իմաքիւլէ Քոնսէփսիոնի մէջ, 24, րիւ Տիւնուար :

Կը նախագահէ Ընկեր ԱԼԹՈՒՆԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

G. SANCHEZի

31, Av. de Tassigny

Charenton TÉL. ENT. 08-13

Յանձնուած է ծախելու.—

ԱԼՖՈՐՎԻԼ, շէնք, շահաբեր, 2 սենեակնոց յարկաբաժինով մը : Ազատ ծախուելու համար :

Ինչպէս նաեւ բազմաթիւ շահաբեր շէնքեր Ալֆորվիլ, Մէզոն Ալֆոր, Շարանթօն եւ Փորթ տը Փանթէն :

ԱԼՖՈՐՎԻԼ, Րիւ տէ Պլէօլ, երեք սենեակնոց յարկաբաժին, խոհանոց, մառան, ազատ ծախուելու համար :

ՐԻՒ ԼՈՒԻ ՊԼԱՆ, չորրորդ յարկ, մուտք, խոհանոց, մեծ սենեակ մը, կեդր. ջերմութիւն, մառան :

ՐԻՒ ՏԷ ՔԱՄԷԼԻԱ, չորս սենեակնոց յարկաբաժին մը, մուտք, խոհանոց, բաղնիք, 2 մառան, պարտէզի բաժին :

ՓՈՆ Տ'ԻՎՐԻ, երրորդ յարկ, ազատ, մուտք, խոհանոց, տէպառա, ճաշասենեակ, մառան, կազով տաքութեանգործիք, ուրիշ ազատ եւ բնակուած տնակներ (փավիյեօն), առեւտրական տեղեր, փատը–փորք, խանութ, Փարիզ եւ արուարձան, գլխաւորաբար գեղեցիկ խանութ մը աշխատանոցով Մատըլէնի մօտ, Պօքիէի համար, առեւտուրի փոփոխութեան կարելիութիւն :

Imprimé sur les presses du journal HARATCH

— 17. Rue Bleue. 17 — PARIS (9e) —

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21ին, Խրիմեան դպրոցը : Կարեւոր օրակարգ : Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը :

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ժողովը այս Ուրբաթ, ժամը 20·30ին, սովորական հաւաքատեղին :

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս Ուրբաթ, ժամը 21ին, Շրջ. Կոմիտէի ներկայութեամբ : Կը խնդրուի ընկերներէն ճշդապահ ըլլալ : (Շար. նախորդ ժողովի) :

ԼԻՈՆ.— Վարանդեան կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ, ժամը 21ին, Յոյներու սրահը : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է : Կարեւոր օրակարգ :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր ենթակոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21ին, Ահարոնեան ակումբին մէջ : Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է : Բացակաները նկատի կ'առնուին :

ԱՆԻԷՌ – ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ.— Հ. Յ. Դ. « Արամ » եւ «Շ. Միսաքեան» խումբերու ժողովը այս ՇԱԲԱԹ իրիկուն, ընկեր Աւետիսեանի բնակարանը, 195պիզ, րիւ տիւ Մէնիլ : Խիստ կարեւոր օրակարգ : պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ ՊՕՄՈՆԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

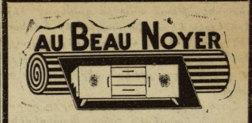
Այս Շաբաթ, ժամը 21·15ին :

Կազմակերպուած Պօմոնի Նոր Սերունդի «Քրիստափոր» խումբին կողմէ :

Կը մասնակցին Նոր Սերունդի անդամ ծանօթ ջութակահարներ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԻՇԽԱՆԵԱՆ եւ ՀՐԱՅՐ ԳԸԼԸՃԵԱՆ, (Մարսէյլի Լիսէ Միսդրալէն), ղեկավարութեամբ իրենց ուսուցչին՝ Պ. Քիւրքճեանի :

Կ'երգէ Պ. Լեւոն Ստեփանեան, դաշնակով կ'ընկերանայ Օր. Լիլի Գազանճեան :

ԿԱՐԵՒՈՐ.— Հանդէսին ամբողջ հասոյթը պիտի յատկացուի Ազգ. սրահին համար գեղեցիկ դաշնակի մը գնումին :

Salles de séjour — Penderies - literie

Chambres - cosys — Cuisines laquées

Salons-tapisserie — Fauteuils-canapés-lit

ՀԱՅԵՐԷՆ ԿԸ ԽՕՍԻՆՔ

ՎՃԱՐՈՒՄՆԵՐՈՒ ՄԷՋ ԴԻՒՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՁՐԻ ՅԱՆՁՆԵԼԻ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԱՄԷՆ ԿՈՂՄԸ

185, BD. J. JAURES

15, AV. A. MORIZET

Boulogne - Billancourt

Métro : MARCEL SEMBAT

Mol. 06-03 et 60-38

ԹԱՐՄԱՑՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ՁԵՐ ԲՆԱԿԱՐԱՆՆԵՐՈՒՆ ԳՈՅՆԵՐԸ ԵՒ ԳԵՂԵՑԿՈՒԹԻՒՆԸ

ԴԻՄԵՑԷՔ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԻԱԿ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ

THOMLAC

16 bis, Bld. Sébastopol, Paris 4e

ANGLE RUE DE LA REYNIE

ԵՒ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐԸ

52, Rue de Chalon, Paris 12e

4 bis, rue Vaillant Couturier, Argenteuil

166, Ave. Aristide Briand, Pavillons-sous-Bois

241, rue P. V. Couturier, Alfortville

Մասնաւորաբար ձեր ճաշակին համար պատրաստուած ԸՆՏԻՐ ԻՒՂԱՆԵՐԿԵՐ որ ձեր բնակարանին ներսը պիտի զարդարեն, իսկ դուրսը պիտի պահպանեն բնութեան սպառնալիքներուն դէմ

ՆԱԵՒ ՆՈՐԱՁԱՇԱԿ ՊԱՏԻ ԹՈՒՂԹԵՐ

Linoleum, Plastique, etc.

Դիւրամատչելի գիներ եւ սիրալիր ընդունելութիւն կը սպասեն ձեզի

ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ ԿՈՂՄԷ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք: Հատը 15 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 17 ՄԱՅԻՍ — SAMEDI 17 MAI 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8194 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3995

ՊԱՇԱՐՄԱՆ ՎԻՃԱԿ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ

ԿԻ ՄՈԼԷ՝ ՓՈԽ ՎԱՐՉԱՊԵՏ ՄԻՆՉ ՓԻՆԷ ԿԸ ՄԵՐԺԷ

ՏԸ ԿՈԼ. - ՊԱՏՐԱՍՏ ԵՄ ՁԵՌՔ ԱՌՆԵԼՈՒ ԻՇԽԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

ՇՓՈԹ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԷՋ

ՑՈՅՑԵՐ ԵՒ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Առաջին անթիւ տուած էինք կարճ մը լուրեր Ալժերիոյ մէջ կազմուած փրկութեան կոմիտէին մասին, գլխաւորութեամբ զօրավար Մասիւի: Այս վերջինը մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին ճշդեց թէ պէտք չէ քաղաքական յետին նպատակներ վերագրել իրեն, ընդհակառակն իր նախաձեռնութեամբ կազմուած կոմիտէին կրկնակի նպատակը եղած է. — առաջքը առնել ծայրայեղութեանց, հանդարտեցնելով խռովարարները, ապա ազդարարութիւն մը՝ Փարիզի կառավարութեան, յիշեցնելով որ Ալժերիան ֆրանսական պիտի մնայ, որպէսզի կուսակցական վէճերը կարճ կապուին եւ ամէն ոք մտածէ միայն ազգային շահերուն մասին: Ալժերիոյ Ֆրանսացիներուն համար, ըսաւ զօր. Մասիւ, Ֆլիմլէն կը պատրաստէր «դիւանագիտական Տիէն-Պիէն-Ֆու» մը եւ անոր վարչապետ դառնալը մեծ յուսախաբութիւն առաջ բերաւ Ալժերիոյ մէջ: Մասիւ յիշեց որ Սալան ճանչցած է կոմիտէն եւ կարեւոր է որ կացութիւնը մնայ բանակին ձեռքը: Երբ լրագրողները, Մասիւին հարց տուած են թէ ի՞նչ կրնայ պատահիլ եթէ կոմիտէին պահանջած փրկութեան կառավարութիւնը չկազմուի, զօր. Մասիւ պատասխանած է.— «Կը տեսնենք, ամէն բան կ'ընեմ որ արիւնահեղութիւն չպատահի: Ես յեղափոխութիւն հանող զօրավար մը չեմ, եւ սիրով կը հրաժարէի այսօրուան պաշտօնէս, բայց ուզեցին օգտագործել ժողովուրդին մօտ ունեցած համակրանքս: Ալժերիոյ ժողովուրդը վճռական է, որոշած է պահել իր ճնշումը, հայրենասէր է բայց այլեւս չի հաւատար բոլոր խոստումներուն: Ֆրանսան պէտք է գիտնայ ասիկա»:

Զորեքշաբթի օր զօր. Սալան ի պատասխան Փարիզի կառավարութեան իրեն տրուած պաշտօնին կը ղրկէր իր առաջին տեղեկագիրը: Ինչպէս գրած էինք արդէն Սալանի դիրքը բաւական անորոշ էր եւ որոշ չափով ալ կը շարունակուի ըլլալ: Պահելով հանդերձ իր յարաբերութիւնները կառավարութեան հետ, համաձայն է նաեւ Մասիւի: Թէեւ կ'ենթարկուի Փարիզի հրահանգներուն եւ ձեռքն ալ կը պահէ բանակը, սակայն կը գործէ համաձայնութեամբը փրկութեան կոմիտէին: Հինգշաբթի առտու Նախարարութեան պատշգամէն յայտարարութիւն ըրած է ժողովուրդին ըսելով: «Ձեզի հետ եմ, քիչ անդին գերեզմանը տղաս թաղուած է ատիկա չեմ կրնար մոռնալ: Կողքիս ունենալով զօրավարներ Ժուհօ, Ալար, Մասիւ պիտի յաղթենք որովհետեւ արժանի ենք: Կեցցէ ֆրանսական Ալժերիան, կեցցէ Ֆրանսան, կեցցէ Տը Կոլ»: Ցատկանշական է որ զօր. Սալան չէ ըսած «կեցցէ՛ ֆրանսական Հանրապետութիւնը» եւ որեւէ ակնարկութիւն չէ ըրած այն հրահանգներուն զոր Ֆլիմլէնի կառավարութիւնը իրեն տուած էր:

Համաձայն Ալժերիայէն եկած լուրերուն, որոնք կ'ենթարկուին փրկութեան կոմիտէին գրաքննութեան, փրկութեան կոմիտէներ կազմուած են նաեւ Օրան, Ֆիլիփվիլ, Պօն, Կոստանդին:

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Փրկութեան կոմիտէի կազմութեան լուրը հազիւ Փարիզ հասած, արդէն իսկ 150 հոգի կը ձերբակալուէր մայրաքաղաքին մէջ: Ձերբակալուածներուն անունները չեն տրուած բայց կը կարծուի թէ ծայրայեղ - աջ շարժումներու պարագլուխներն են ընդհանրապէս:

Սուսթէլ միշտ կը պահուի «ոստիկանութեան պաշտպանութեան տակ»:

Անդրին Պիտօ (միակը իր կուսակցութենէն որ դէմ քուէարկած է Ֆլիմլէնի), Սուսթէլ, Տիւշէ (Անկախներու ընդհ. քարտուղարը) եւ Մօրիս (անջատուած արմատական) զեկոյցով մը իրենց համակրանքը կը յայտնեն Ալժերիոյ հանրային փրկութեան կոմիտէին:

Ֆլիմլէն անմիջապէս հակազդելու համար Ալժէի շարժումին, ուզեց որ դահլիճը ընդլայնէ եւ կազմէ ազգային միութեան զօրացած կառավարութիւն մը: Ընկերվարականները վերաքննելով իրենց դիրքը, նոր քուէարկութեամբ մը, եւ նկատի առնելով հանրապետական սկզբունքներու վտանգուած կացութիւնը, ընդունեցան մասնակցիլ դահլիճին:

Ֆլիմլէն Մոլէի եւ Փինէի առաջարկած էր փոխ - վարչապետութիւնը, մինչ առաջինը կ'ընդունէր հինգշաբթի օր, համաձայն իր կուսակցութեան որոշումին, Փինէ կը պայմանաւորէր իր պատասխանը: Անկախներու պայմանն էր որ հինգշաբթի իրիկուն իսկ Լաքոստ մեկնի Ալժերիա եւ մնայ Ալժերիոյ նախարարութեան գլուխը (նոր դահլիճին մէջ այս պաշտօնը տրուած է անկախ երեսփոխան՝ Միւթէրի):

Կառավարութիւնը մերժած ըլլալով Անկախներու պայմանը, նոր քուէարկութեամբ մը այս վերջինները արգիլեցին Փինէի մասնակցութիւնը: Ժողովրդական Շարժումի համագումարը որ տեղի կ'ունենայ այս միջոցին թոյլ չէր տուած որ իր նախագահը (Ֆլիմլէն) տեղի տայ եւ Լաքոստը ղրկէ Ալժէ:

ՏԸ ԿՈԼ ԿԸ ԽՕՍԻ

Դուրս գալով իր լռութենէն զօր. Տը Կոլ հինգշաբթի իրիկուն ժամը 17ին մամուլին յանձնեց պաշտօնական յայտարարութիւն մը որ կը շեշտէր կացութեան ծանրութիւնը: Տը Կոլ կը յիշէր որ ուրիշ ծանր պայմաններու մէջ երկիրը իրեն վստահութիւն ըրած է, այս անգամ ալ, կը վերջացնէ.— Տը Կոլ.— «Պատրաստ եմ ստանձնելու հանրապետութեան իշխանութիւնը»:

Տը Կոլի այս յայտարարութիւնը պատճառ եղած է որ համայնավար կուսակցութիւնը պահանջէ Ազգ. Ժողովի անմիջական գումարումը:

Տը Կոլի յայտարարութիւնը բաւական յուզում յառաջ բերաւ կուսակցութեանց մէջ: Զօրավարը կը դատապարտուի մանաւանդ նկատի առնելով որ ոչ մէկ խօսք ըրած է դատապարտելու համար Ալժերիոյ փրկութեան կոմիտէին ինքնագլուխ ընթացքը եւ անհնազանդութիւնը Հանրապետութեան Նախագահին. Ընկերվարականները յայտարարեցին որ «Հանրապետութիւնը սպառնալիքի տակ է»:

ՑՈՅՑԵՐ

Հինգշաբթի օր նոր ցոյցեր տեղի ունեցան Ալժէի մէջ, ուր ժամը հինգէն ետք քանի մը հազար հոգի հաւաքուած էր Ֆորոմի հրապարակը: Ամէն կողմ գրուած է «կեցցէ Մասիւ», «կեցցէ Տը Կոլ»:

Զորեքշաբթի իրիկուն ալ հակառակ կառավարական արգելքին կարգ մը ցոյցեր եղան նաեւ Փարիզ: Ժամը վեցին Շան զ'Էլիզէի վրայ 500 – 600 երիտասարդներ կը փորձէին համախմբուիլ: Ոստիկանութիւնը կը ցրուէր, մինչ ցուցարարները Մարսէյեզ կ'երգէին եւ կը պահանջէին. «Տը Կոլ իշխանութեան գլուխ», «Ֆրանսական Ալժերիա», «Մասիւ իշխանութեան գլուխ»: Հակառակ նաեւ Ներքին նախարարութեան արգելքին համայնավարները կը փորձէին իրենց ցոյցը կատարել Սիրք տ'Իվեր, վեց հազար հոգի կը պոռար «Մասիւ դէպի կառափնատ», «խաղաղութիւն Ալժերիոյ մէջ»: Քանի մը ձերբակալութիւններ եղան եւ երկու ոստիկան վիրաւորուած է, ինչպէս նաեւ տասը ցուցարար:

Կառավարութիւնը ցնոր տնօրինութիւն արգիլած է բոլոր ցոյցերը եւ համախմբումները բովանդակ երկրին մէջ:

ՊԱՇԱՐՄԱՆ ՎԻՃԱԿ

Տը Կոլի յայտարարութիւնը լրջօրէն մտահոգած է հանրապետական բոլոր շրջանակները: Նախագահ Լը Թրոքեր ուրբաթ առաւօտուան համար բացառիկ նիստի հրաւիրեց Ազգ. Ժողովը: Հոն երեսփոխանները պիտի քուէարկեն Ֆլիմլէնի առաջարկած օրէնքը՝ պաշարման վիճակ: Այս օրէնքը՝ (էթա տ'Իւրժանս) քիչ մը կը տարբերի բուն պաշարման վիճակէն (էթա տը Սիէժ): Մինչ երկրորդը զինուորական բնոյթ ունի, առաջինը զուտ քաղաքային է: Այս կացութիւնը իրաւունք կուտայ կառավարութեան, որ իր քննութեան ներքեւ առնէ ձայնասփիւռը, մամուլը: Իրաւունք կուտայ նաեւ փակելու ներկայացման բոլոր սրահները (սինեմա – թատրոն եւայլն) սրճարանները: Խուզարկութիւններ կատարելու տուներէն ներս, պարտադիր բնակութիւն նշանակելու ոմանց:

Ֆլիմլէն հինգշաբթի իրիկուն յայտարարութիւն մը ըրաւ, Տը Կոլի յայտարարութենէն ետք, շեշտելով թէ ծանր վտանգի ենթարկուած են հանրապետական հիմնարկութիւնները եւ սպառնալիք կայ Ազգ. Միութեան համար:

Ֆլիմլէնը յայտնեց նաեւ թէ կառավարութիւնը լուծած է կարգ մը կազմակերպութիւններ որոնք խռովութիւններ կը ստեղծեն: Թէեւ անուն չէ տրուած բայց կը յայտնուի թէ լուծուած են Պիաճիի Շարժումը (յեղափոխական հայրենասէր կուսակցութիւն) եւ Երիտասարդ Ազգը (Ժէօն Նասիոն): Պիաճի արդէն կը փնտռուի, ինչպէս կ'երեւի փախած է: Կը փնտռուի նաեւ զօրավար Շասէն որ իր բնակարանը չէ:

× Լը Թրոքեր բացառիկ միջոցներու դիմած է Ուրբաթ առտուան ժողովին համար: Դուրսէն եւ ներսէն պաշտպանելու համար երեսփոխանական ժողովը ոստիկանական եւ բանակի ուժերը պիտի պաշարեն Փալէ Պուրպոնը:

× Տը Կոլի յայտարարութիւնը բացառիկ խանդավառութիւն ստեղծած է Ալժէի մէջ, ինչպէս կը սպասուէր: Ուրբաթ առտու Ալժէ հասած է Սուսթէլի դրասենեակին պետը: Ձեռնարկուած է նաեւ Ալժերիական Փրկութեան ընդհանուր Կոմիտէի մը կազմութեան:

× Հինգշաբթի իրիկուն ցոյցեր եղան նաեւ Մատլէնի եւ Շան զ'Էլիզէի կողմերը:

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԿԱՐԾԻՔԸ

Ֆրանսայի եւ Ալժերիոյ անակնկալ դէպքերը որոնց վրայ կ'աւելնայ Տը Կոլի յայտարարութիւնը մեծ յուզում յառաջ բերած են միջազգային բոլոր շրջանակներու մէջ: Եթէ Այզընհաուըր առաջին անթիւ յայտարարած է «լաւագոյն է լռել», անդին Ատլանտեան Ուխտի բոլոր երկիրները շատ մտահոգ են: Ֆրանսան կը տեսնեն երկու լուծումի առջեւ՝ համայնավարութիւն կամ զինուորական մենատիրութիւն: Ոմանք կացութիւնը կը նմանցնեն Սպանիոյ, մինչ ուրիշներ կը յուսան որ Հանրապետութիւնը պիտի փրկուի:

ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԿՌԻՒԸ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՄԷՋ

ՄՕՏ 100 ՄԵՌԵԱԼ ԵՒ 500 ՎԻՐԱՒՈՐ

Միջին Արեւելքի «ամէնէն խաղաղ երկիրը» մօտ շաբաթէ մը ի վեր արիւնահեղ բախումներու թատր կը հանդիսանայ: Քաղաքացիական կռիւ՝ կառավարական եւ ընդդիմադիր տարրերու միջեւ:

Լիբանանեան բանակը ունի տասը հազար զինուոր, զօրավար Շեհապի հրամանատարութեան տակ: Բանակը, որ նախ սահմանին եւ գլխաւոր քաղաքներուն հսկողութիւնը կը կատարէր, ներկայիս պիտի դիմէ խիստ միջոցներու՝ խռովարարները զսպելու համար. Ըմբոստներուն գլխաւոր կեդրոններն են Թրիփոլի եւ Պէյրութի մահմետական թաղամասը՝ Պասթա, երկու շրջաններն ալ «օղակ»ի մէջ առնուած են բանակին կողմէ. գլխաւոր մուտքերուն վրայ հաստատուած են գնդացիրներ եւ հրետաններ: Այսօրվան բանակը պիտի ձեռնարկէ խռովարարներու մաքրագործման:

Պէյրութի Ամերիկեան դեսպանատունը Թրիփոլիի իր հպատակները փոխադրեց մայրաքաղաք, ուր համեմատաբար աւելի ապահով են:

Կիսապաշտօնական աղբիւրներու համաձայն, քաղաքացիական կռիւներու ընթացքին սպաննուեցաւ մօտ հարիւր հոգի. ցարդ աւելի քան հինգ հարիւր վիրաւոր

(Շարունակութիւնը կարդալ .Դ. էջ)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼՈՆՏՈՆԻ «Տէյլի Էքսփրէս»ին համաձայն մառեշալ Թիթօ սպառնալիքի տակ կը պահէ Կրեմլինի ղեկավարները. իր մօտ կը գտնուի ձայնագրուած ժապաւէն մը, որուն վրայ գաղտնաբար առնուած են Ա. Միկոյեանի եւ Սուսլովի յայտարարութիւնները՝ 1956ի հունգարական յեղափոխութեան ընթացքին: Թերթը կ'աւելցնէ թէ Թիթօ այդ յայտարարութիւնները հրապարակելով Կրեմլինի ղեկավարները կրնայ բաժնել երկու մասի: Կը կարծուի թէ Ա. Միկոյեանի եւ Խրուշչեւի միջեւ պայքար մը ծայր տուած է:

ՆԱԽԱԳԱՀ ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ մամուլի ասուլիս մը տուաւ՝ շեշտը դնելով այն կէտին վրայ, թէ Լիբանանի, Վենեզուելայի եւ Ալժէի մէջ հակամերիկեան շարժումները սկսան միաժամանակ, այն տպաւորութիւնը ձգելով՝ թէ նախապէս ծրագրուած էին: Յիշեց նաեւ Պիրմանիոյ եւ Ճաքարթայի հակամերիկեան ցոյցերը՝ որոնց միակ պատասխանատուներն են համայնավարները:

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ Եչ. օր արձակեց արուեստական իր երրորդ արբանեակը. «Սպուտնիկ - Գ.», կը կշռէ 1327 քիլօ եւ օրուան մէջ 16 անգամ կը կատարէ աշխարհի շրջանը: Արբանեակին միակ առաւելութիւնն է իր ծանրութիւնը, որուն համար Ամերիկացիք կը մտածեն թէ խորհրդային գիտունները նոր վառելանիւթ մը գտած են:

ՏԽՐՈՒՆԻ - ԶԱՐՈՒՀԻ ՊԱՀՐԻ

Ցաւով կ'իմանանք թէ երեքշաբթի գիշեր սրտի տագնապի մը զոհ գացած է Տիկին Զարուհի Պահրի: Ողբացեալը 78 տարեկան էր, ծանօթ գրագիտուհի, հեղինակն է կարգ մը վէպերու: Ունեցած է ազգային գործօն կեանք մը: Մեր ցաւակցութիւնները իր ընտանեկան պարագաներուն:

ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐԸ

— ԵՒ "ՍԻՈՆ"Ի ԱՇԽԱՏԱԿԻՑ Ք.Ի "ՆՇՈՒՄՆԵՐԸ" —

Դ.

Վերտառելով իր յօդուածը «Հայոց եկեղեցւոյ եպիսկոպոսական ժողովներ» խորագրով, «Սիոն»ի աշխատակից Պ. Ք. մտադրութիւն չի ունեցել «ընդարձակօրէն անդրադառնալու նիւթին» եւ գոհացել է անելով միայն մի քանի «նշումներ», որոնց մէջ, վերջին հաշուով, անդրադարձել է նիւթին ըստ էութեան եւ պարզել է որոշ տեսակէտներ:

Այդ տեսակէտներից մէկն էլ այն է, որ «մեր եկեղեցւոյ գոյութեան իրաւունքը անոր տիեզերական եկեղեցւոյ (փակագծի մէջ նշենք, որ քրիստոնեայ եկեղեցու ստորոգելիներն են՝ մի, սուրբ, ընդհանրական եւ առաքելական, բայց ոչ տիեզերական) մաս կազմելուն հիման վրայ կը կենայ մշտապէս» եւ եթէ ընդունի Խոնդկարեանի այն «յիմարական եւ վըտանգաւոր» տեսակէտը թէ «Հայ եկեղեցւոյ ազգայնացումէն առաջ տիեզերական ժողովներու կողմէ տրուած կանոնները ի զօրու չեն Հայ եկեղեցւոյ համար, մեր եկեղեցին տիեզերական եկեղեցւոյ մաս կազմելէ կը դադրի եւ կը դառնայ դատապարտելի աղանդ մը»:

Ուրեմն, ըստ Պ. Ք.ի, Հայ եկեղեցին Տիեզերական եկեղեցւոյ մաս է կազմում:

Իրաւագիտական լուրջ խնդիրներ քննելու ժամանակ ընդունուած չէ գործածել բառեր, առանց այդ բառերի բովանդակութեան տարողութիւնը ճշդորոշելու: Արդ, ի՞նչ պէտի հասկանալ «մեր եկեղեցին Տիեզերական եկեղեցւոյ մաս է կազմում» ասելով: Նախ այն, անշուշտ, որ Հայ եկեղեցին ինքնուրոյն եւ անկախ հաստատութիւն (էնթիթիւսիոն) չէ, այլ ինչ որ յարակցութեան մէջ է գտնւում Տիեզերական եկեղեցու հետ: Բայց ինչպիսի՞ յարակցութեան: Ենթակա՞յ է Տիզերական եկեղեցուն «ի հոգեւորս» եւ «ի վարչականս», թէ դաշնակցային կապերով կապուած հաւասարազօր մի անդամն է հանդիսանում այդ Տիեզերական եկեղեցու: Այս կարեւոր հարցերը բնաւ չեն պարզաբանւում Պ. Ք.ի « մաս կը կազմէ» արտայայտութեամբ: Միւս կողմից եթէ Հայ եկեղեցին մաս է կազմում Տիեզերական եկեղեցու, ապա ինչո՞ւ համար էին միութիւն առաջ բերելու այն նախաձեռնութիւնները, որ պատմութեան զանազան շրջաններում կատարւում էին յոյն եւ լատին եկեղեցիները: Վերջապէս հետաքրքրական է ստանալ Պ. Ք–ից պատասխան այն հարցին, թէ քրիստոնեայ միւս եկեղեցիները, օրինակ յունականը եւ հռովմէականը նոյնպէ՞ս այն կարծիքին են, որ իրենք եւս մաս են կազմում Տիեզերական եկեղեցու եւ եթէ դադրին մաս կազմելուց «կը դառնան դատապարտելի աղանդ մը»: «Տիեզերական պատրիարք» տիտղոսը, որ որդեգրել եւ պահում է ցարդ յոյն եկեղեցու պետը խիստ պերճախօս վկայութիւն է առ այն, որ այդ եկեղեցին ինքն իրեն համարում է ոչ թէ ամբողջի (տիեզերականի) մի մասը, այլ հէնց այդ ամբողջը: Ինչ վերաբերում է կաթողիկէ եկեղեցուն, «արտաքոյ որոյ չիք փրկութիւն», կարծում եմ աւելորդ իսկ է նրա նկատմամբ նման մի հարցադրութիւն:

Որովհետեւ ես հայհոյանքը եւ անարգական խօսքերը համարում եմ թոյլերի զէնք, պիտի չհետեւեմ Պ. Ք.ի օրինակին եւ նրա պաշտպանած սկզբունքը պիտի չկոչեմ «յիմարական»: Պիտի գոհանամ միայն ասելով որ սխալ են Պ. Ք.ի բոլոր հաստատումները այն մասին, որ Հայ եկեղեցին մաս է կազմում Տիեզերական եկեղեցու եւ նրա (Հայ եկեղեցու) գոյութեան իրաւունքը «անոր Տիեզերական եկեղեցւոյ մաս կազմելուն հիման վրայ կը կենայ մշտապէս»:

Գիտեմ որ «եկեղեցական կանոններու հիմնական սկզբունքներուն անտեղեակ Խոնդկարեանի մը» ասածներին կարեւորութիւն պիտի չտայ Պ. Ք., ուստի ըստիպուած եմ վկայակոչել մի այնպիսի հեղինակութիւն, ինչպիսին է Օրմանեանը, որին, ենթադրում եմ, Պ. Ք. չի համարձակուի անտեղեակ համարել «եկեղեցական կանոններու հիմնական սկզբունքներուն», «քրիստոնէական», աստուածաբանութեան եւ եկեղեցական պատմութեան »: —

Նախ «Տիեզերական եկեղեցու» հարցը, որին ըստ Պ. Ք.ի մասն է կազմում մեր եկեղեցին: Օրմանեանի կարծիքով «Տիեզերական եկեղեցի», իբրեւ միասնական կազմակերպութիւն գոյութիւն չի ունեցել նոյնիսկ Նիկիոյ ժողովից առաջ: Միասնական եկեղեցական կազմակերպութեան փոխարէն գոյութիւն են ունեցել վարչականօրէն միմիանցից անկախ եկեղեցական մեծ աթոռներ, որոնցից մէկն է հայ եկեղեցական Աթոռը: «Եթէ չորրորդ դարու սկիզբը, եւ Նիկիոյ ժողովէն, այսինքն 325էն առաջ մեծ աթոռներու մէջ տիրող եկեղեցական յարաբերութեանց պատմութիւնը խղճամիտ կերպով ուսումնասիրենք, գրում է Օրմանեան, պիտի տեսնենք որ երբեք նշան մը կամ յիշատակութիւն մը չկայ, որով մէկ աթոռը միւսին գործերուն միջամտէ, կամ միջամտելուն ենթադրութիւնը արդարանայ: Այս բանն ալ բնաւ զարմանալու կէտ մը չէ, որովհետեւ իւրաքանչիւր եկեղեցական շրջանակ խստիւ սահմանափակուած էր իրեն համապատասխանող եւ իրեն կազմակերպութեան հիմը կազմող քաղաքական շրջանակով » («Հայոց Եկեղեցին», էջ 14): Նոյն էջում Օրմանեան գրում է, որ «Կեսարիոյ աթոռն ալ, ինչպէս նաեւ Անտիոքի եւ Կոստանդնուպոլսոյ պատրիարքութիւններն ալ, ոչ մի պարագայի մէջ, բուն Հայաստան կոչուած սահմաններու վրայ իշխանութեան կամ իրաւասութեան գործ մը կատարած չեն »:

Ուրեմն Հայոց եկեղեցին եղած է միշտ ինքնուրոյն ու ինքնագլուխ եւ մաս չէ՞ կազմած ուրիշ մի եկեղեցու: Այո՛, ասում է Օրմանեանը, «Անոնք (Հայերը) իրենց Աթոռը առաքելական հաստատութիւն կը ճանչնան, իր ծագումէն ինքնուրոյն եւ իր սկիզբէն ինքնագլուխ եղած»: Եւ «Ս. Գրիգորի Կեսարիայէ ձեռնադրութիւն ընդունած ըլլալը, երբեք նուիրապետական կախում ունեցած կամ անոր ենթարկուած ըլլալու փաստ մը չէ» («Հայոց Եկեղեցին», էջ 12): Ազգապատումի մէջ (էջ 691) Օրմանեան գրում է. «Երբեք Հայոց եկեղեցին Յոյներէ ճիւղաւորութեամբ չունեցաւ իր ծագումը, այլ առաքելական քարոզութեամբ եւ անկախօրէն լուսաւորութեամբ եւ ինքնուրոյն կազմակերպութեամբ ստացաւ իր սկզբնաւորութիւնը »:

Եթէ Հայ եկեղեցին եղած է ինքնուրոյն, ինքնագլուխ եւ անկախ ու մաս չի կազմել ու չի կազմում «Տիեզերական Եկեղեցւոյ», ապա ի՞նչպէ՞ս կը լինի որ նա «դատապարտելի աղանդ չի դառնար »: Շատ պարզ: Հայոց եկեղեցու ուղղափառութիւնը «անոր Տիեզերական եկեղեցու մաս կազմելուն հիման վրայ չի կենար », ինչպէս յայտարարում է « քրիստոնէական աստուածաբանութեան» եւ « եկեղեցական պատմութեան» մենաշնորհեալ «մասնագէտ» Պ. Ք., այլ մեր եկեղեցու առաքելականութեան նրա առաքելական ծագումի հիման վրայ: Պէտք է ասել, որ բոլոր քրիստոնեայ եկեղեցիները նոյն պայմանը համարում են ի զօրու իրենց համար:

«Առաքելական ծագումը, գրում է Օրմանեան, որ ամէն քրիստոնեայ եկեղեցիներէ իբրեւ պայման կը պահանջուի, որպէս զի Քրիստոսի՝ եկեղեցւոյ Երկնաւոր հիմնադիրին հետ միացեալ եւ կապակցեալ ըլլալնին հաստատուի, երկու տեսակ է: Մէկը ուղղակի ծագումն է, երբ որ եկեղեցին անմիջապէս առաքեալի մը անձնական քարոզութեամբ սկսած է. միւսը անուղղակի սկսած է երբ որ ծագումը յառաջ եկած է առաքեալներէ հաստատուած ուրիշ եկեղեցւոյ մը միջնորդութեամբ»: Հայոց եկեղեցու ծագումը ուղղակի՞ է, թէ անուղղակի: Այս հարցին շատ յստակ պատասխան է տալիս Օրմանեան վերոյիշեալ քաղուածքի հետագայ տողերով. «Ըստ այսմ Հայոց եկեղեցին ամենայն իրաւամբ կրնայ հոչակել եւ իրեն սեփականել ուղղակի առաքելական ծագումը» («Հայոց Եկեղեցին» էջ 4 – 5): «Եւ առաքելութեան կնիքը Հայոց եկեղեցին ամէն առեն իրեն սեփականացած եւ իւրացած է եւ ամէն պաշտօնական գրութեանց մէջ համարձակօրէն հռչակած է» («Հայոց Եկեղեցին», էջ 4):

Բայց ինչի՞ վրայ կը հիմնուի Հայոց եկեղեցւոյ առաքելական ուղղակի ծագումը: Նրա վրայ, գրում է Օրմանեանը, որ « Հայոց Եկեղեցւոյն նախնական եւ հաստատուն աւանդութիւնը իրեն սկզբնական հիմնադիրներ կը ճանչնայ Ս. Թադէոս եւ Ս. Բարթողիմէոս առաքեալները, զորս յատուկ կոչմամբ ալ Առաջին Լուսաւորիչք Հայաստանեայց (ընդգծուած է բնագրի մէջ) կ'անուանէ: («Հայոց Եկեղեցի», էջ 3):

Ուրեմն Հայոց եկեղեցին, ըստ Օրմանեանի, հէնց սկզբից եղած է անկախ եւ ինքնագլուխ եւ մաս չէ կազմել որեւէ մէկ ուրիշ եկեղեցու: Բայց եւ դրանով նա չի դառել «դատապարտելի աղանդ մը», որովհետեւ եկեղեցու ուղղափառութիւնը կայանում է նրա առաքելականութեան, նրա առաքելական ծագումի մէջ:

Ես իմ յօդուածաշարքի մէջ յարել եմ աւելի տարածուած այն դասական տեսակէտին, որ Հայ Եկեղեցին իր անկախութիւնը եւ ինքնուրոյնութիւնը ձեռք բերաւ յունական եկեղեցուց (կեսարիայից) բաժանուելուց յետոյ: Այս տեսակէտն են պաշտպանում նաեւ Մելիք-Թանգեանը, պրոֆ. Խ. Սամուէլեանը, ականաւոր գիտնական պրոֆ. Ն. Ադոնցը եւ ուրիշները:

Եթէ Պ. Ք. նախապատւութիւն չտար «ամըրգէնով»արուած իմ յօդուածաշարքի ամփոփումին եւ կարդար բուն յօդուածաշարքը՝ գրուած հայերէն լեզւով, կը տեսնէր, որ խօսելով Հայ Եկեղեցւոյ ինքնուրոյնութեան մասին, որ մեր եկեղեցին ձեռք բերաւ յոյն եկեղեցուց բաժանուելուց յետոյ, ես ի նկատի եմ ունեցել առաջին հերթին նրա վարչական ինքնուրոյնութիւնը, տրուած լինելով որ իմ նիւթի համար կարեւոր էր ճշդել մեր եկեղեցու վարչական կազմակերպութեան, նրա բարձրագոյն օրէնսդիր եւ գործադիր մարմինների հարցը:

Հայ եկեղեցու վարչական կազմակերպութիւնը ստացաւ բոլորովին նոր ձեւ, երբ մեր եկեղեցին բաժանուեց յունականից եւ ազգայնացաւ: Իսկ ի՞նչ պիտի հասկանալ «մեր եկեղեցին ազգայնացաւ» ասելով: «Հայ եկեղեցու ազգայնացումը, ասում է պրոֆ. Ն. Ադոնց, կայանում է նրա նախարարացումի կամ աւատականացումի մէջ», այսինքն եկեղեցական կազմակերպութիւնը ստացաւ նոյն ձեւը, ինչ որ արդէն ունէր քաղաքական իշխանութիւնը: «Եկեղեցու նախարարացման պրոցէս»ը սկսուեց կայսերական եկեղեցուց բաժանումով Պապի թագաւորութեան ժամանակ» (Ն. Ադոնց, «Հայաստանը Յուստիանոսի դարաշրջանում», էջ 361, ռուսերէն):

Ուրեմն մեր եկեղեցական պատմութեան եւ եկեղեցական իրաւունքի պատմութեան վրայ յենուելով մեր բոլոր գիտնականները միաբերան վկայում են, որ հայ եկեղեցին բաժանուել է միւս եկեղեցիներից, անկախ եւ ինքնագլուխ է դարձել, բայց գիտունների գիտունը՝ Պ. Ք. յենուելով իր աստուածաբանութեան եւ այն էլ քրիստոնէական աստուածաբանութեան վրայ, յայտարարում է, որ մեր եկեղեցին մաս է կազմում Տիեզերական եկեղեցու եւ եթէ «մաս կազմելէ դադրի կը դառնայ դատապարտելի աղանդ մը»:

Ի՞նչ կարելի է ասել այսպիսի մի պարոնի: Ոչինչ, մանաւանդ որ մեր ասածները ամբողջութեամբ կարդալու սովորութիւն չունի: Ուրեմն մնում է հարցը ուրիշ ձեւով դնել: Մնում է հարցնել թէ ի՞նչ կարելի է անել այսպիսի մէկի հետ:

Ա. ԽՈՆԴԿԱՐԵԱՆ

(Շար.)

ԿԱՐՏԻՆԱԼ ԱՂԱՃԱՆԵԱՆ Կ'ԱՅՑԵԼԷ Ս. ՂԱԶԱՐ

—o—

(Բ. եւ վերջին մաս)

Մխիթար Աբբահօր շիրիմին վրայ

Ապրիլ 27: Հայրապետական պատարագ, Մխիթար Աբբահօր խնկելի շիրիմին վրայ, ճիշդ իր մահուան 209րդ տարեդարձին օրը:

Բազմաձայն Ներդաշնակ երգեցողութեան հետ, խունկի եւ աղօթքի սլացքովը ապրեցանք յուզումի եւ մխիթարութեան աննման պահեր: Խուռներամ ժողովուրդ ներկայ էր պատարագին որ կը մատուցուէր հայկական ամէնէն նուիրական աւանդութիւններուն համաձայն, ամէնէն սրբազան ու ճոխ զգեստաւորումով եւ հանդիսաւորութեամբ: Ըլլէր Մխիթար իր շիրիմէն ու տեսնէր այսպէս իր շուրջ հաւաքուած ազգ եւ ազգապետ, ժողովուրդ եւ հովուապետ սիրով միացած, հաւատքով ալ սերտօրէն կապուած: Վստահ ենք թէ երկինքէն հրճուեցաւ անոր հոգին ու նորանոր շնորհքներ սփռեց իր տառապեալ ու վշտահար ազգին ցրուած բեկորներուն վրայ:

Յաջորդ օրը, առաւօտեան, վանքին մէջ, նոյն ինքն Մխիթարակերտ գրադարանի դահլիճին մէջ տեղի ունեցաւ գրական յիշատակի հանդէս մը, վանքի աշակերտութեան կողմէ, մասնակցութեամբ Մուրատ Ռափայէլեանի ալ աշակերտութեան, ի պատիւ Մխիթար Աբբահօր: Բանախօսեց աննման ոգեւորութեամբ բանաստեղծ Հ. Վահան վրդ. Յովհաննէսեան, ներկայացնելով Մխիթարի լուսաւոր դիմագիծը եւ հոգին, բազմամեայ տառապանքներու եւ պրպտումներու ընդմէջէն՝ դէպի աղբիւրը լոյսի, դէպի կերտումը սրբութեան եւ գիտութեան այդ փարոսին որ եղաւ Ս. Ղազար: Յատկապէս յիշատակեց այն ժամանակի վարդապետներէն Խաչատուր վարդապետը, որ գիտցած է գնահատել Մխիթար Աբբահօր ծրագիրն ու գործը, յուզումով ողջունեց յանձին մեր Ծիրանաւոր Պատրիարքին, մերօրեայ Խաչատուր վարդապետը, բուռն ծափերու մէջ հանդիսականներուն:

Ուխտին Աբբահայրը հակիրճ ներկայացուց նախ իր շնորհակալութեան խօսքը առ Հայրապետն մեր, որ բարեհաճած էր իր շնորհաբեր այցելութեամբ կրկնապատկել մեր ուրախութիւնը այս նուիրական օրերուն:

Պատրիարքութեան քսանամեակը

Աբբահայրը շարունակելով իր խօսքը, երջանիկ առիթը նկատեց այս յիշատակը ներկայացնելու ամբողջ Մխիթարեան Միաբանութեան շնորհաւորութիւնները, անոր պատրիարքութեան քսանամեակին առիթով: Արագօրէն սահեցաւ անոր քըսանամեայ պատրիարքութեան զանազան շրջաններուն վրայէն, վեր հանելով այն շինարար դերը, զոր կատարած է ան Հայ կաթողիկէ համայնքին մէջ, զայն օժտելով նոր եկեղեցիներով, դպրոցներով, կղերանոցով, նոր թեմերու հաստատութեամբ եւ մամուլով: Նկատեց զինքը իբրեւ Քրիստոսական ճշմարիտ հովիւ մը որ խօսած է տոհմային հայրապետներու լեզուով ու շեշտով: Յարեց մաղթանքի անկեղծ ու սրտաբուխ արտայայտութիւններ. եւ աւարտեց սրտագին բաղձանքով մը, կրկնելու երէկուան սքանչելի պատարագը, այս անգամ ոչ թէ Մխիթար Աբբահօր շիրիմին վրայ, այլ անոր խորանին առջեւ:

Դրուատիք Մխիթար Աբբահօր

Խանդավառ ծափերու մէջ խօսք կ'առնէ Հայրապետը: Նախ շնորհակալութիւն կը յայտնէ իր անձին հանդէպ եղած այն մաղթողական ու սիրալիր արտայայտութիւններուն համար, մի առ մի կը թուէ այս եռօրեայ տօնակատարութեան զանազան հանդրուանները, նուիրական պահեր, վերանորոգումի պահեր, հաւատքի եւ ազգային ոգիի: Եւ աւելցուց թէ ինքն ալ ուխտաւորի մը նման եկած է Մխիթար Աբբահօր շիրիմին: «Ի մանկութենէ, ըսաւ, գրաւուած եմ անոր գաղափարականէն, եւ յարաճուն յարգանքի, մեծարանքի եւ նուիրումի զգացումներ են որ տարիներէ ի վեր հետզհետէ կ'ընդարձակուին, ծնանելով իմ սրտին մէջ միանգամայն խոր ցաւ մը, վիշտ մը, իրական տառապանք մը, թէ ինչու Մխիթար Աբբահայր իր ժամանակին չհասկցուեցաւ ինչպէս որ պէտք էր:

« Այս նուիրական յիշատակը առիթ մըն է միանգամայն վերանորոգելու մեր առաջադրութիւնները հաւատարիմ մնալու Մխիթար Աբբահօր կտակին, որ անմահ կտակ է: Մխիթար Աբբահօր գործը սկըսած է Ս. Աստուածամօր մէկ Եղիցիով՝ Ասիկա մեծ քաջալերութիւն է մեզի համար, որովհետեւ այդ Եղիցին յարատեւ կը կրկնուի, բաւ է որ մեր մէջ գտնէ այն նոյն ոգեւորութիւնը, նուիրումը, չարքաշութիւնը, որով օժտուած էր Մըխիթար Աբբահայր:

« Մխիթար Աբբահայր կը ներկայանայ մեզի իբրեւ սուրբի խակական տիպար : Սուրբը արդարեւ այն չէ որ կ'անտեսէ եւ կը ժխտէ ժամանակաւոր բարիքները, բնական բարիքները, որոնց մէջ անտարակոյս մեծագոյնը հայրենիքն է, ներշնչարանը այնքան առաքինութիւններու : Սուրբը կը նուիրագործէ ամէն ինչ, աւելի բարձր մակարդակի կը վերափոխէ . Սուրբը այդ արժէքներուն մէջ կը դնէ աստուածանաւորում : Սուրբին համար միակ բացարձակ բանը Աստուած է, Աստուած ինչպէս որ մեզի յայտնուած է իր Միածին որդիին միջոցաւ, որ եկած է եւ իր մարդեղութեամբը ամէն ինչ տեսակ մը աստուածացումի տարած : Նիւթը անգամ, մարմինը անգամ այսօր, յանձին մեր աստուածային Փրկչին, աստուածային պատիւներու արժանացած է :

« Այսպէս, Մխիթար Աբբահայր, իրական սուրբ, տիպար՝ սրբութեան, ամէն բանէ վեր սիրելով զԱստուած, աստուածային Փրկիչը եւ անոր ամէնօրհնեալ Մայրը, այս սիրոյն մէջ գտաւ գաղտնիքը տոկունութեան, բեղնաւորութեան եւ առաջ բերաւ դրական աշխարհի մէջ, հայրենասիրական մարզի մէջ այն բոլոր կոթողները, որոնք այսօր ոչ միայն Մխիթարեան Միաբանութեան, այլեւ Հայութեան պարծանքն են :

« Սուրբը այս է : Սուրբը չի նշանակեր փակուիլ սուտ աղօթքով, չի նշանակեր աշխարհէն խոյս տալ, այլ կը նշանակէ աղօթքի մէջ կերտուիլ, բոցը վառել ներքին ասպարէզի մէջ, այդ աստուածային լոյսը հաղորդելու մեր շուրջը :

« Օրհնեալ է անոր յիշատակը : Ամէնուս բաղձանքն ու մաղթանքն է որ օր մը խորաններու վրայ բարձրացած տեսնենք Մխիթար Աբբահայրը, անոր խորանին առջեւ կարենանք պատարագել : Կը մաղթեմ որ ես ալ տեսնեմ, մենք տարեցներս ալ տեսնենք այդ երջանիկ օրը : Դուք, սիրելի զաւակներս, տեսնէք այդ երջանիկ օրը եւ յիշէք այս առաւօտեան Աւետարանին խօսքը, որով կը փակեմ. «Նա էր ճրագն լուցեալ եւ ծագէր» (Յովհ. Դ.) : Մխիթար Աբբահայր Սուրբ Աստուածամօր Եղիցիով լուցուած վառուած ճրագն էր, որ կը ծագէր եւ պիտի շարունակէ ճառագայթել ձեր միջոցաւ, մեր միջոցաւ» :

Հանդէսին երաժշտական բաժնին մէջ ներկայացուեցան Մխիթար Աբբահօր յօրինած եղանակներէն զանազան կտորներ, դաշնամուրի ընկերակցութեամբ : Յատուկ փայլ մը տուաւ երաժշտասէր Գ. Վարդան Վարդանեան, որ ջութակի վրայ նուագեց Կոմիտասեան եղանակներ, Գարուն ա եւ Ծիրանի ծառ, երաժշտականօրէն զանազանակներով ճոխացած եւ ինչ ինչ տեղեր նոյնիսկ եռաձայն, նրբօրէն աշխատուած նոյն ինքն նուագողին կողմէ :

Այցելութիւններ եւ հիւրասիրութիւններ

Այս օրերուն, Հայրապետը կատարեց զանազան այցելութիւններ Վենետիկի կարգ մը հաստատութիւններուն. նախ Ս. Գէորգ կղզիին մէջ նորածինա Ճիօրճի Չինի Մշակութային հաստատութեան, ուր գտաւ մեծ ընդունելութիւն պաշտօնական անձերու կողմէ : Այցելեց նաեւ Փատովայի Ս. Անտոնը, իր խօսքն ու օրհնութիւնը բաշխելով հրաշակերտ տաճարին մէջ : Վերջին պահուն, մեկնումէն առաջ, այցելեց նաեւ Վենետիկի Նորաշէն փոքր կղերանոցը :

Երազի պէս անցան այս մխիթարական պահերը, եւ արցունքը կարծես սառեցաւ մեր աչքերուն, երբ շոգեկառքին մէջէն երկարած ա՜ջով դեռ կը կ'օրհնէր մեզ, մինչ կ'անհետանար արագօրէն :

Բայց յուսատու արշալոյսը որ Մայիսեան վարդերուն հետ բացուեցաւ մեր սրտին մէջ, այս շնորհաբեր գալուստով եւ այցելութեամբ, պիտի ծագի անվերջ, ու Մխիթարի զաւակներուն վրայ պիտի սփռէ գարուն մը սրբութեան, աշխատանքի կորով, գրական ապագայ նորանոր յաջողութիւններու :

ՀԱՅՐ ՆԵՐՍԷՍ ՏԷՐ ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ

ՀԱՅԿԱՆՈՅՇ ԴԱՆԻԷԼԵԱՆ

(Մահուան առթիւ)

●

Հայկանոյշ Դանիէլեան ծնած էր 1893–ին՝ Թիֆլիսի մէջ :

Ապագայ երգչուհիին մեծ ընդունակութիւնները դրսեւորուիլ սկսած էին տակաւին մանուկ հասակէն :

Աւարտելով գիմնազիան, Հ. Դանիէլեան կը մտնէ Պետերբուրգի երաժշտանոցը, զոր փայլուն յաջողութեամբ կ'աւարտէ 1922ին, արժանանալով Անտոն Ռուբինշտէյն մրցանակին, եւ անմիջապէս կը հրաւիրուի նոր կազմակերպուած Օփերա – Քոմիքի թատրոնին մաս կազմելու :

1923ին զինքը կը գտնենք Թիֆլիսի օփերայի բեմին վրայ :

1924ին Հ. Դանիէլեան կը գտնուէր Լենինականի մէջ օփերայի առաջին ներկայացումները տալու համար եկած հայ արուեստագէտներու առաջին խումբին մէջ :

Տաղանդաւոր երգչուհիին ճիրքերուն խակական ծաղկումը կը սկսի 1933ին՝ Երեւանի Պետական օփերայի թատրոնին բացման թուականէն, ուր ան կը հրաւիրուի որպէս առաջին երգչուհի :

Տարիներու ընթացքին Հ. Դանիէլեան մարմնաւորած է դասական օփերայի գրեթէ բոլոր հերոսուհիները — Անտոնիտա, Մարֆա, Ճուլիէթթա, Միմի, Լագմէ, Վիօլէթթա, Ռոզինա, եւայլն :

Բացառիկ հարազատութեամբ կը մարմնաւորէր հայերէն օփերաներու հերոսուհիներէն Անուշը, Օլիմպիան :

Ապշեցուցիչ ձայն, արտայայտիչ, իմաստաւորուած երգ, զարմանալի կարգապահութիւն եւ մեծ պահանջկոտութին՝ հանդէպ իր անձը. ահա տաղանդաւոր արուեստագիտուհիին առանձնայատկութիւնները :

Հանրային կեանքի մէջ, Հայկանոյշ Դանիէլեան երկու անգամ ընտրուած էր Հայկական Գերագոյն խորհուրդի եւ Խ. Միութեան Գերագոյն Խորհուրդի անդամ : 1939ին ստացած էր Խ. Միութեան ժողովրդական արուեստագիտուհիի կոչում : Պարգեւատրուած էր Լենինի շքանշանով եւ բազմաթիւ մեդալներով :

Մահը պատահած է Ապրիլ 19ին՝ Երեւանի մէջ :

× Հայաստանի նախարարներու խորհուրդը որոշած էր ազգային յուղարկաւորութիւն կատարել Ապրիլ 24ին եւ տաղանդաւոր արուեստագիտուհիին մարմինը ամփոփել Երեւանի պանթէոնին մէջ :

Ապրիլ 23էն սկսած Հ. Դանիէլեանի դագաղը դրուած է Սպենդիարեան պետական օփերայի ճեմասրահին մէջ, ուր ժողովուրդը տողանցած է իր վերջին հրաժեշտը տալու համար սիրուած երգչուհիին : Ծաղկեպսակներու տակ թաղուած դագաղին մօտ պատուոյ պահակ կանգնած են յայտնի անձնաւորութիւններ ու համեստ աշխատաւորներ :

Ժամը չորսին, պետական անձերու, արուեստագէտներու եւ մեծ բազմութեան մը ներկայութեան դագաղը դուրս հանուած է դահլիճէն :

Յուղարկաւորներու բազմահազար թափօրը ուղղուած է դէպի Երեւանի պանթէոնը : Խօսք առած են Թաղման կառավարական յանձնախումբին նախագահը՝ Ա. Շահինեան, Ա. Սպենդիարեան օփերայի ու պալէի ակադեմական թատրոնին անձնակազմին կողմէ՝ խմբավար Ռ. Ստեփանեան, Հայաստանի Երգահաններու Միութեան կողմէ՝ Ալ. Թադէոսեան եւ Երեւանի Թատրոններուն կողմէ՝ ժողովրդական դերասան Դ. Մալեան :

Հանգուցեալին մահուան առթիւ ստացուած բազմաթիւ ցաւակցական հեռագիրներու ընթերցումէն վերջ, նուագախումբին կատարած մահերգին հնչիւններուն տակ Հայկանուշ Դանիէլեանի դագաղը դրուած է գերեզման :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

—o—

ԾԱՆՕԹ ԳՐԱԳԻՏՈՒՀԻ Մարիէտտա Շահինեանի ծննդեան 70ամեակին առթիւ ողջոյնի եւ շնորհաւորութեան նամակներ ղրկած են Խորհրդային Գրողներու Միութեան վարչութիւնը, Գրողներու Միութեան Ռուսաստանի եւ Մոսկուայի բաժանմունքներու վարչութիւնները :

«ԲԵՄԱԿԱՆ ՌԷԱԼԻԶՄԻ համար մղուած պայքարում» անունով ընդարձակ աշխատասիրութեան մէջ, ռուս արուեստաբան Օլկա Օլիդոր ի միջի այլոց ծանրացած է նաեւ հայկական թատերգութեան, հայ թատրոնին եւ հայ արուեստագէտներուն վրայ՝ գովասանական ու գնահատական արտայայտութիւններով :

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

—o—

Անցած կիրակի, Սորպոնի մեծ հանդիսասրահին մէջ, տեղի ունեցաւ Կ. Խաչի (Հայ Տիկնանց Միութիւն) Օրը : Փարիզահայութիւնը բազմութեամբ եկած էր քաջալերելու ձեռնարկը :

Մեր գաղութի այս հին կազմակերպութիւնը, վերջին տարիներուն մասնաւորապէս, իր կարգին կարեւոր դեր մը կը կատարէ հանրային բարեսիրական մարզին մէջ :

Փարիզի եկեղեցիի շրջաբակին մէջ երկար տարիներէ ի վեր հաստատուած բուժարանը եւ Թէսանվիլիէի օդափոխութեան կայանը՝ իր կարեւոր ձեռնարկներն են : Իր հնարաւորութիւններու սահմաններուն մէջ, փարիզահայ այս կազմակերպութիւնը կ'օժանդակէ աղքատներուն եւ հիւանդանոցներու մէջ ինկած անօգնականներուն :

Կիրակի օրուան հանդիսութիւնը՝ կազմակերպուած քարոզչական նպատակով, լաւագոյն առիթ մըն էր քիչ մը աւելի հանգամանօրէն ծանօթացնելու կազմակերպութիւնը :

Պ. Վ. Ֆրէնկեան բանալով հանդէսին պաշտօնական մասը, շնորհակալութիւն յայտնեց Կ. Խաչի բարեկամ հայ եւ օտար կազմակերպութիւններուն եւ անհատներուն, ձեռնարկի կազմակերպութեան օժանդակող անձնաւորութիւններուն եւ ներկաներուն :

Պ. Ս. Քարեան՝ Կ. Խաչի ընդհանուր քարտուղարը, Ֆրանսերէն հակիրճ ճառով մը բացատրեց կազմակերպութեան կատարած դերը մեր գաղութին մէջ : Բանախօսը, մասնաւորապէս ընդգծեց ֆրանսական մշակոյթի եւ բարոյական արժէքներու հանդէպ մեր ժողովուրդին անքակտելի կապն ու համակրանքը : Ջերմ արտայայտութիւններուն մատնանշեց հայ կնոջ դերը մեր ազգային կեանքին մէջ, սկսած մեր պատմութեան հին շրջաններէն :

Գեղարուեստական մասը ճոխ էր եւ խնամքով պատրաստուած : Տիկ. Քիւթնէրեանի պարախումբը եւ «Նայիրի» երգչախումբը պարեցին եւ երգեցին մեր ժողովուրդին գնահատած պարերն ու երգերը : Դաշնակահար Րաֆֆի Պետրոսեանը եւ դերասան Ա. Գմբէթեանը, ինչպէս միշտ, լաւագոյն արտայայտիչները եղան իրենց արուեստին : Կատարեալ յաջողութեամբ օրուան հանդէսին փայլ տուին դաշնակահարուհի Օր. Աժտէրեան, Միսակի (տաւիղ), Օր. Տիրատուրեան (երգչուհի) եւ Պ. Մօնոս (թաւջութակ) : Երիտասարդ Ս. Նահապետեան հարմոնիքայի այս տաղանդաւոր վիրթուօզը սակայն, արդարօրէն կարելի է նկատել օրուան հերոսը :

Յաջող եւ հաճելի այս հանդէսը փակուեցաւ որոշուած ժամուն հանդիսականներու ջերմ ծափահարութիւններով :

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (191)

ԿԱՅԾԵՐ

Բ. ՀԱՏՈՐ

Դ.

ՆԱՀԱՆԳԱՊԵՏ ՓԱՇԱՆ

— Արդարութիւնն էլ այդպէս է պահանջում : Այդ գոնէ առիթ կը տար եւրոպացիներին չվախենալ մեր երկրից, եւ մենք աւելի յաճախ յարաբերութիւններ կ'ունենայինք միմեանց հետ, եւ մեր երկրի քաղաքակրթութիւնը աւելի եւ աւելի կը ծաղկէր : Իրաւ է, երբեմն մասնաւոր անկարգութիւններ պատահել են (ո՞րտեղ չեն պատահում նրանք) բայց այդ եղել է աւելի հին ժամանակներում : Իմ կողմից կատարեալ անհամեստութիւն կը լինէր, պարոն բժշկապետ, իմ բերնով ձեզ ասել, դուք կարող էք այդ եւ ուրիշներից տեղեկանալ, որ այն օրից, երբ ես ոտք կոխեցի այս երկրի վրայ, գայլն ու գառը միասին են ապրում, որպէս երկու հարազատ եղբայրներ :

— Այդ ես տեսայ... ասաց Ասլանը ժպտելով :

Այդ միջոցում ներս մտաւ մի լաւ հագնուած մանկլաւիկ, մի ձեռքում բռնած ունէր արծաթեայ փոքրիկ սրճամանը, միւս ձեռքում՝ մի գեղեցիկ արծաթեայ մատուցարան, որի վրայ դրած էին երկու չինէական հիանալի ֆինջաններ, նոյնպէս արծաթեայ տակերի մէջ : Նա, տեղային սովորութեան համեմատ, լցրեց ֆինջաններից մէկը, նախ տուեց փաշային : Իսկ փաշան, իր հիւրին առանձնապէս պատուելու համար, իր ստացած ֆինջանը իր ձեռքով տուեց նրան, եւ Ասլանը շնորհակալութեամբ ընդունեց : Փաշան վեր առեց երկրորդ ֆինջանը :

Մանկլաւիկը սենեակից դուրս գալու ժամանակ լռութեամբ անցաւ իմ մօտից եւ թեւքով կամաց իմ կողքին բօթեց. դա արդէն նշան էր, որ ես դուրս գամ նախասենեակը, որ ինձ էլ խահուէ խմացնէ : Բայց ես չշարժուեցայ իմ տեղից : Այդ շատ զարմացրեց նրան :

Խահուէից յետոյ, մի այլ մանկլաւիկ, աւելի լաւ հագնուած, նարգիլէ ներս բերեց, որը իր գեղեցկութեամբ բոլորովին ապշեցրեց ինձ : Նրա գլուխը, որի մէջ թամբաքու եւ կրակ էին դրած, շինուած էր զուտ ոսկուց եւ զարդարած թանկագին քարերով. օձապտոյտ «բուլղարիի» ծայրը շինուած էր մի թզաչափ երկարութեամբ դեղին սաթից, որ նոյնպէս բռնուած էր ոսկու մէջ : Նարգիլէի տակը, որի մէջ ջուր էր ածած, շինուած էր ադամանդի նման փայլուն բիւրեղից, որ զարդարած էր գոյնզգոյն ծաղիկներով :

Փաշան նարգիլէի վերաբերութեամբ նոյն քաղաքավարութիւնը գործ դրեց, ինչ որ ցոյց տուեց խահուէի ժամանակ, այսինքն նախ ինքը ընդունեց սպասաւորից, յետոյ իր ձեռքով առաջարկեց Ասլանին :

— Դուք արդէն փոքր ի շատէ ընտելացել էք մեր սովորութիւններին, — ծիծաղելով նկատեց փաշան : — Ի՞նչպէս է թւում ձեզ մեր նարգիլէն :

— Ես խիստ ախորժանօք ծխում եմ, — պատասխանեց Ասլանը : — Պօլսում սովորեցի :

Խահուէն եւ նարգիլէն ընդհատեցին ըսկսուած խօսակցութիւնը, Փաշան, կամենալով շարունակել այն, վարպետութեամբ հարցրեց .

— Հա, մոռացայ, ի՞նչ բանի վրայ էինք խօսում :

— Դուք ասում էիք, որ հիմա գառն ու գայլը միասին են ապրում ...

— Այո, հէնց այստեղ ընդհատուեցաւ մեր խօսակցութիւնը : — Որովհետեւ սիրտս լցուած է, թոյլ տուեցէք ինձ, պարոն բժշկապետ, փոքր ինչ շատախօս լինել : Եւրոպան մեզ մեղադրում է մեր անմարդասիրական վարմունքի մասին քրիստոնեաների հետ. իբր թէ նրանք ճնշուած են մեր երկրում, հալածուած են, մի խօսքով, ինչ չարիքների մէջ ասէք, չեն զրպարտում մեզ : Բայց հաւատացած եղէք, որ քրիստոնեաների վիճակը աւելի լաւ է, քան թէ մահմեդականներինը :

Մեր երկրում ամէն տեղ քրիստոնեաներին առաւելութիւն են տալիս : Մենք նրանց ազատել ենք շատ պարտաւորութիւններից, որ կատարում են միայն մահմեդականները, օրինակ, զինուորագրութիւնից, որ նրանց շատ ծանր է թւում : — Ես ինքս առանձին հոգ եմ տանում, իմ կառավարութեանը յանձնուած երկրում, քրիստոնեաների վիճակը բարւոքելու համար, որպէս զի նրանց բեռը աւելի թեթեւ լինի եւ նրանց ապրուստը աւելի ապահով լինի : Շնորհակալ եմ, որ քրիստոնեաները իրանց կողմից հասկանում են իմ նրանց մատուցած ծառայութիւնները, եւ ամիս չէ անցնում, որ իրանց երախտագիտութիւնը չարտայայտէին, որտեղ որ հարկն է : Ձեզ այս րոպէիս ցոյց կը տամ, պարոն բժշկապետ, մի նոր հանրագիր, որ պատրաստուած է երկու օրինակ, մէկը Կ. Պոլսի Հայոց պատրիարքարանը ուղարկելու համար, միւսը Բարձրագոյն Դուռը ուղարկելու համար : Դրանց մէջ հայ հասարակութիւնը, հազարաւոր ստորագրութիւններով, յայտնում է իր խորին գոհունակութիւնը իմ կառավարութիւնից եւ, միեւնոյն ժամանակ, ցոյց է տալիս իր բախտաւորութիւնը եւ բարօրութիւնը :

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

կայ :

Հանրապետութեան Նախագահ Քամիլ Շամուն երկրորդ անգամ տեսնուեցաւ կրկին Ամերիկայի, Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի դեսպաններուն հետ, եւ յայտարարեց, թէ Լիբանան իր սեփական ուժերով չուտով կարգը պիտի վերահաստատէ երկրին մէջ, միաժամանակ յիշեցնելով թէ արտաքին որեւէ յարձակումի պարագային՝ երեք մեծ պետութիւնները ստիպուած են պաշտպանել երկրին սահմանները, ինչպէս չեշտուած է համաձայնագրին մէջ :

Ցարդ Պէյրութի կառավարութիւնը չէ դիմած ՄԱԿի Ապահովութեան Խորհուրդին, սակայն բողոքագիր մը յանձնած է Գահիրէ, նկատելով որ բազմաթիւ փաստեր կան, որոնք ցոյց կուտան թէ ծովէն ու ցամաքէն Արաբական Հանրապետութեան հովանաւորութիւնը վայելող տարրեր փորձած են Լիբանան մտնել :

Գահիրէի թերթերը կը գրեն թէ Շամուն չուտով պիտի տապալի : Միջազգային մամուլը կը դատապարտէ Նախագահ Նասրը, որ փորձեց Լիբանանն ալ միացընել իր իշխանութեան. այսուհանդերձ, Լիբանանի քրիստոնեայ թէ մահմետական բնակչութիւնը, իր մեծ մասով, զօրավիգ կը կանգնի երկրին անկախութեան :

Միւս կողմէ Իրաք - Յորդանան միացեալ Թագաւորութիւնը հաւաստիքներ տըւաւ, թէ պատրաստ է օգնելու Լիբանանի :

Մինչ այս մինչ այն՝ առջի օր ամերիկեան պատերազմական հինգ նաւեր Ճիպրալթարէն անցան Միջերկրականը : Քանի մը ժամ ետք եօթը այլ նաւեր, դարձեալ ամերիկեան, հետեւեցան նախորդներուն :

Երէկ առաւօտ հաստատուած էր այլ-եւս, թէ ամերիկեան վեցերորդ նաւատորմիղը ղրկուած է Պէյրութ. աշխարհի մեծագոյն օդանաւակիրը մաս կը կազմէ անոր :

Վերջին լուրերուն համաձայն երկիրը որոշ չափով խաղաղած է. Նաւթուղին շինուած է եւ նաւթը կը հոսի դէպի Թըրիփոլի :

Վերջին երկու օրերու ընթացքին քանի մը ռումբեր պայթեցան եւ բախումի մը հետեւանքով տասը հոգի սպաննուեցաւ :

Պէյրութի մէջ ձերբակալուած են նաեւ չորս Ռուսեր, որոնք կը կրէին սուրիական անձագիր :

Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Պահրի, Տէր եւ Տիկին Սրապիոն Էլմաեան, Տէր եւ Տիկին Նուպար Դաւիթեան (Պէյրութ), Պ. Պ. Միհրան եւ Դաւիթ Դաւիթեան, Օր. Ալին Էլմաեան եւ Պ. Յակոբ Պահրի կը ծանուցանեն անակնկալ մահը իրենց մօր, եւ մեծ մօր՝ գրագիտուհի

ՏԻԿԻՆ ԶԱՐՈՒՀԻ ՊԱՀՐԻԻ

Յուղարկաւորութեան արարողութիւնը տեղի պիտի ունենայ Շաբաթ, 17 Մայիս, առաւօտուն ժամը 10·30ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ, Րիւ Ժան Կուժօն :

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայ իբրեւ այդ նկատել :

Օր. Վարդուհի Պալպալեան սրտի անհուն կսկիծով կը ծանուցանէ յանկարծակի մահը իր եղբօր

ՍՏԵՓԱՆ ՊԱԼՊԱԼԵԱՆԻ

(Ատամնաբոյժ)

Թաղումը տեղի պիտի ունենայ 17 Մայիս, Շաբաթ ժամը 3·30ին, իրենց բընակարանը՝ 20, րիւ Ժուի Րուվ, (20), ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Փանթէնի գերեզմանատունը :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Սիրանոյշ Նահապետեան, Տէր եւ Տիկին Եղիա Նահապետեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցիին մէջ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի իրենց ողբացեալ ամուսնոյն եւ եղբօր՝

ԳՐԻԳՈՐ ՆԱՀԱՊԵՏԵԱՆԻ

յիշատակին իրամահուան քառասունքին առթիւ :

Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները :

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՄԱՐԶԱՀԱՆԴԷՍ

Սամուէլ - Մուրատեան վարժարանի դալարագեղ պարտէզներուն մէջ Մայիս 18ին, Կիրակի ժամը 15·30ին :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ.—

Համազասպ ենթակոմիտէն, այս Շաբաթ օր, ժամը 21ին :

Մուրատ ենթակոմիտէն, այս կիրակի, ժամը 15ին :

Այս ժողովները տեղի կ'ունենան իրենց սովորական վայրը :

Ներկայ կ'ըլլայ՝ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը :

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Բարգէն - Սիւնի խումբը իր օրը կը տօնէ Փլաս Օթէլ տը Վիլ Թիւ վեց, Քրէտի Լիոնէի վերնայարկը, այս չաբաթ ժամը 21էն սկսեալ :

Բանախօսութիւն եւ խնամուած գեղարուեստական բաժին : Խնջոյք, խիստ զըւարճալի մթնոլորտ :

Մուտքը ազատ է :

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՎԻԷՆ.— Այրի Տիկին Մարի Մուրատեան, զաւակները եւ բոլոր ընտանեկան պարագաները կը ծանուցանեն որ այս կիրակի առաւօտ, ժամը 9ին, Համօ Օհանջանեան սրահին մէջ, տեղի կ'ունենայ հոգեհանգստեան պաշտօն ողբացեալ ՊԵՏՐՈՍ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆԻ մահուան քառասունքին առթիւ : Կը հրաւիրուին հայրենակիցները եւ բարեկամները :

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՄԱՐՍԷՅԼ

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ

ՅԱՂԹԱԿԱՆ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ

43ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Նախաձեռնութեամբ Վասպուրականի Հայր. Միութեան Կեդր. վարչութեան :

Պատուոյ նախագահութեամբ՝

Վ. ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆԻ

Կիրակի, 18 Մայիս, ժամը 15էն կէս գիշեր, Սալ Մազընոյի մէջ, 88 րիւ տ'Օպաներ :

Հանդէսը կը վարէ Կեդր. վարչութեան անդամներէն Պ. Ա. ԱՒՏՈՅԵԱՆ :

Կը խօսի՝ Պ. ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ :

Խօսք կը տրուի կուսակցութեանց, Բազմիկներու Միութեան ներկայացուցիչներուն :

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17. Rue Bleue. 17 — PARIS (9e)

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին կողմէ : Տեղի կ'ունենայ Մայիս 18, Կիրակի ժամը չորսէն մինչեւ կէս գիշեր :

ՍԱԼ ՏԷ ՖԷԹԻ ՄԷՋ

Րիւ Վոլթէր, Ալֆորվիլ :

Նուագախումբ՝

Rico's Creol Band

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբին :

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէին :

Այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 8·30ին, Սալ Իմաքիւլէ Քոնսէփսիոնի մէջ, 24, րիւ Տիւնուար :

Կը նախագահէ Ընկեր ԱԼԹՈՒՆԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ ՊՕՄՈՆԻ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

Այս Շաբաթ, ժամը 21·15ին :

Կազմակերպուած Պօմոնի Նոր Սերունդի «Քրիստափոր» խումբին կողմէ :

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21ին, Խրիմեան դպրոցը : Կարեւոր օրակարգ : Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր ենթակոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21ին, Ահարոնեան ակումբին մէջ : Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է : Բացականները նկատի կ'առնուին :

ԱՆԻԷՌ - ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ.— Հ. Յ. Դ. «Արամ» եւ «Տ. Միսաքեան» խումբերու ժողովը այս ՇԱԲԱԹ իրիկուն, ընկեր Աւետիսեանի բնակարանը, 195պիզ, րիւ տիւ Մէնիլ : Խիստ կարեւոր օրակարգ : պարտաւորիչ ներկայութիւն :

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

SALLE GAVEAU

45, RUE LA BOETIE

RECITAL

ՍԵԴՐԱԿ ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ

ՄԱՅԻՍ 19ԻՆ ԺԱՄԸ 21ԻՆ

ՑԱՅՏԱԳԻՐ.— Մուսորսքի, Պալաքիէվ, Պախ, Շոփէն, Լիսթ :

ԹՐԻՔՕ ՀԻՒՍՈՂ ՁԵՌՆԱՐԿՈՒՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՆՄԻՋԱԿԱՆ ՅԱՆՁՆԵԼԻ ԺՕԺ 12 ԵՒ 14

MACHINE A TRICOTER RECTILIGNE AVEC TRANSFERT DE MAILLE — ITALBA

livrable de suite en jauge 12 et 14

REMAILLEUSE CIRCULAIRE A I FIL — ITALBA

Sté. NALTA
- G. NALBANDIAN -
22, Rue de la Sablière
PARIS-14 SUF. 96-80

A LA FOIRE DE PARIS ITALBA

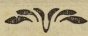
Terrasse R Hall 130 Stand 130.08

ETABLISSEMENTS

G. HAGOPIAN

Կ. ՅԱԿՈԲԵԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆ

10 Rue du Caire, Paris 2. Tél.: CEN. 78-44 et CEN. 66-96

ՇԱՏ ՅԱՐՄԱՐ ԳԻՆԵՐՈՎ ԿԸ ԾԱԽԷ ՀԵՏԵՒԵԱԼ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐԸ, ՄԵԾԱՔԱՆԱԿ ԵՒ ՓՈՔՐԱՔԱՆԱԿ

ԿԵՐՊԱՍ ԷՆԹԵՐԼՈՔ INTERLOCK — ԿԵՐՊԱՍ ԺԱՔԱՐ JACQUARD

ԿԵՐՊԱՍ ՄԱՅ ԱՆԿԼԷԶ MAILLE ANGLAISE — ԿԵՐՊԱՍ ՄԱՅ ՍՈՒԻՍ MAILLE SUISSE

ԿԵՐՊԱՍ ՖԻԼ Տ'ԷՔՈՍ FIL D'ECOSSE

ԻՐԵՆՑ ԶԱՆԱԶԱՆ ՏԵՍԱԿՆԵՐՈՎ ԵՒ ԳՈՅՆԵՐՈՎ

ՇԻՆՈՒԱԾ ԵՒ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԱԾ ԹՐԻՔՕՅԻ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐ

ՎԵՐՋԻՆ ՆՈՐԱՁԵՒՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՎ.

ԿԸ ԾԱԽԷ ՆԱԵՒ ԶՈՒՏ ԲՈՒՐԴԷ ԴԵՐՁԱՆ 2-28, 2-40

ԽԱՌՆՈՒՐԴ ԲՈՒՐԴՈՎ 1-26, 1-40

ՇԱՏ ՅԱՐՄԱՐ ԳԻՆ

ԵՒ ՎՃԱՐՈՒՄԻ ԼԱՅՆ ԴԻՒՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք: Հատը 15 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 18 ՄԱՅԻՍ — DIMANCHE 18 MAI 1958

34րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8195 — 34EME ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14րդ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3996

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՆԻՍՏ ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ

112ի ԴԷՄ 462 ՁԱՅՆՈՎ ՔՈՒԷԱՐԿՈՒԵՑԱՒ ՊԱՇԱՐՄԱՆ ՎԻՃԱԿԻ ՕՐԷՆՔԸ

ԿԻ ՄՈԼԷ ԲԱՑԱՏՐՈՒԹԻՒՆ Կ'ՈՒԶԷ ՏԸ ԿՈԼԷՆ

ԺԻՒԼ ՄՈՔ ՆԵՐՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐ

Ինչպէս գրած էինք Ուրբաթ օր ժամը 11ին գումարուեցաւ Ազգ. Ժողովի բացառիկ նիստը: Բացառիկ եւ պատմական, ինչպէս գիտել կուտայ տեղական մամուլը, քանի որ երբեք այսքան երեսփոխան ներկայ եղած չէր եւ ոչ ալ այսքան ոստիկանական եւ զինուորական ուժ համախմբուած Փալէ Պուրպոնի շուրջ: Առաջին առթիւ խօսք առնելով, Վարչապետ Ֆլիմլէն ամփոփումը բրաւ վերջին երեք օրուան դէպքերուն: Յիշեց թէ, հակառակ որ զօր. Սալան առաջին հերթին կը թուէր ենթարկուիլ Կայեառէն տուած հրահանգներուն, (նախկին վարչապետը մինչեւ Ֆլիմլէնի վարչապետ հաստատուիլը կը վարէր կառավարութեան «ընթացիկ հարցերը»), վերջին պահուն ինքնագլուխ գործեր կը տեսնէ Ալժէի մէջ, եւ պաշտօնանկ կ'ընէ կառավարութեան նշանակած պաշտօնեաները առանց նախապէս համաձայնելու կառավարութեան հետ: Վարչապետը կը յիշէ որ կացութեան ծանրութեան առջեւ լուծած է կարգ մը կազմակերպութիւններ եւ ձերբակալուած բոլոր անձերը դատարան պիտի յանձնուին: Ծանօթ է որ կառավարութիւնը բողոքագիր մը յանձնած է դատական իշխանութեան Ք.ի դէմ եւ իբրեւ ամբաստանութիւն ունենալով «հարուած՝ պետութեան ներքին ապահովութեան դէմ»: Ապա Ֆլիմլէն հրաւիրեց հանրապետական եւ ազգային մեծամասնութիւնը, որ քուէարկելով պաշարման վիճակի օրէնքը, համախմբուի կառավարութեան շուրջ, որ վտանգի պահուն հանրապետական օրինաւորութիւնը պաշտպանելու պարտականութիւնն ունի:

Օրէնքին ծրագիրը յանձնուեցաւ ներքին նախարարութեան յանձնախումբին, որ յետ քննութեան, 33 ձայնով վեցի դէմ երեք ձեռնպահութիւն, քուէարկած էր օրէնքը: Ժողովը կը վերսկսի ժամը 12.40ին, առաջին առթիւ խօսք կ'առնէ Իզորնի (Անկախ):

ԻԶՈՐՆԻ.— Կրնայ պատահիլ որ չորրորդ հանրապետութեան վերջին օրերը կ'ապրինք: (Բողոք՝ ձախ, ծայրայեղ-ձախ եւ կեդրոն) բայց, կը շարունակէ երեսփոխանը.— Կարդալով Տը Կոլի յայտարարութիւնը այնպէս կ'երեւի որ Տը Կոլ կը պահանջէ թէ՛ գործադիր թէ՛ օրինաւոր իշխանութիւնը, այլ խօսքով մենատիրութիւն: Այս յայտարարութեան մէջ, փոխանակ Ալժերիոյ «ես, Տը Կոլ», խօսքը գտանք, կ'ըսէ Իզորնի, դէպի ի՞նչ արկածախնդրութիւն կ'առաջնորդէ մեզ, Տը Կոլ:

Ապա Իզորնի յիշելով կացութեան ծանրութիւնը խօսքը կ'ուղղէ Վարչապետին «ձեզի հարցում կուտամ, պարոն նախագահ, իսկապէս կը կարծէ՞ք որ այս կացութեան մարդն էք»:

ԹՐԻՊՈՒԼԷ (ընկերային հանրապետական).— Դէմ կ'արտայայտուի պաշարման վիճակի օրէնքին: «Ի՞նչ ձեւով նման օրէնք մը կրնայ ազդել Ալժերիոյ կացութեան վրայ»:

ՆԷԺԸԼԷՆ (Ընկերվարական).— «Մենք ալ կոլեան եղած ենք եւ կռուած ենք իր կողքին: Ատոր համար է որ ցաւ կը զգանք այսօր իր յայտարարութենէն, որ կը սպառնայ հանրային ազատութեանց եւ որ մէկ բառ չգտաւ անոնց համար որ այսօր կը բաժնեն Ալժերիան Հանրապետութենէն (բողոք՝ աջ, բուռն ծափահարութիւն ձախ, ծայրայեղ ձախ եւ քանի մը չափաւորական): Եւ ատոր համար իրեն դէմ ենք, եւ դէմ ուեւէ մէկուն որ կը դպի մեր ազատութեանց:

ԹՐԻՊՈՒԼԷ.— Կարդացա՛ծ չէք Տը Կոլի յայտարարութիւնը:

ԼԸ ԹՐՈՔԵՐ (Նախագահը).— Բոլոր լուրջ մարդիկը յուզումով եւ մտահոգութեամբ կարդացին այդ յայտարարութիւնը (երկար եւ բուռն ծափեր բացի աջ եւ ծայրայեղ աջ):

Փոխ-վարչապետ Կի Մոլէ խօսք կ'առնէ խոր լռութեան մէջ: «Զօրավարը պէտք է ամբողջացնէ իր յայտարարութիւնը: Աւելի կը ցաւինք այն բաներէն զոր չէ ըսած քան անոնցմէ որ ըսած է»:

Ժողովէն վերջ Կի Մոլէ ճշդած է թէ երեք կէտի լուսաբանութիւն կ'ուզէ Տը Կոլէն:

Ա) Տը Կոլը կը ճանչնա՞յ ներկայ կառավարութիւնը իբրեւ միակ օրինաւորը:

Բ) Կը դատապարտէ՞ Ալժերիոյ փրկութեան կոմիտէին նախաձեռնարկները:

Գ) Պատրա՞ստ է, եթէ կանչուի, ներկայանալ Ազգ. Ժողովին ծրագիրով մը եւ քաշուիլ եթէ պարտուի: Մոլէ ճշդեց թէ այս երեք հարցումները կոչ մը չեն այլ՝ ազդարարութիւն մը:

Վիճաբանութեանց ընթացքին, կրկին խօսք կ'առնէ Նեժըլէն, յանուն ընկերվարական կուսակցութեան: Կը շեշտէ թէ Տը Կոլի յայտարարութիւնը մտահոգիչ է եւ ցաւով կը նկատէ թէ Տը Կոլ իր ձայնը չէ միացուցած այն պատուական պարկեշտ մարդուն որ նստած է էլիզէ (Քոթի): «Մենք ուրիշ բան կը սպասէինք Տը Կոլէն» կ'աւելցնէ Նէժըլէն:

Երբ Պիտօ բեմ կը բարձրանայ, Թեթժէն, Մուազան եւ Մորիս Շուման (երեքն ալ իր կուսակցութենէն) դուրս կ'ելլեն:

ՊԻՏՕ.— Անոնց որ մնացին զիս լսելու համար, կ'ըսեմ թէ կը խօսիմ առանց հանգամանքի: Հաճելի չէ բայց պարտականութիւն է: Նախկին վարչապետը կը զգուշացնէ Ֆլիմլէնը որ օրէնք մը քուէարկել պիտի տայ համայնավար ձայներով: Կը բողոքէ որ Տը Կոլի յայտարարութիւնը կը նկատուի «հակահանրապետական», ինք որեւէ մտահոգիչ բան չի տեսներ յդ յայտարարութեան մէջ: «Պարոն նախագահ, Տիւքլոյի բերելիք հովանաւորութիւնը ծանր պիտի կշռէ ձեր վրայ, եւ չի համապատասխաներ հանրային փրկութեան պահանջի մը»: Եւ Դիմադրական Ազգային Խորհուրդի նախագահը կը վերջացնէ.— Ցաւով, բայց իմ առանձնութեանս մէջ համոզուած, որ լաւագոյն է Աստուծոյ հնազանդիլ քան մարդոց, չեմ կրնար ձեր օրէնքը քուէարկել»: (Ծափահարութիւն՝ աջ):

ՏԻՒՔԼՕ (Համայնավար).— Համայնավարներուն համար, ինչպէս բոլոր հանրապետականներուն, մէկ գլխաւոր մտահոգութիւն՝ Հանրապետութեան պահպանումը (բացականչութիւններ՝ աջ): Ձենք ուզեր զինուորական եւ ֆաշական մենատիրութեան մը ամօթը: Ոմանք կ'ուզեն հեռացնել համայնավար կուսակցութիւնը որ դիմադրութեան միւս հայրենասէրներուն հետ իր արիւնը թափած է որպէս զի ազատի Ֆրանսան: Գ. Պիտօ մոռցեր է, երեւի, որ մեր օժանդակութեամբն է որ Դիմադրական Ազգ. Խորհուրդին նախագահ նշանակուեցաւ:

Կարճ դադարէ մը ետք, կարգով խօսք կ'առնէ Փիէր Անտրէ (անկախ), Լիփոքովսկի, Տը Կոլի ծանօթ բարեկամ: Այս վերջինը կը փորձէ պաշտպանել Տը Կոլին յայտարարութիւնը եւ ցաւ կը յայտնէ որ չէ ընդունուած Տը Կոլին կողմէ, որպէս զի խնդրէ զօրավարէն որ բացատրուի:

Կի Փըթի կը շեշտէ.— Կը քուէարկեմ առաջարկուած օրէնքը պայմանաւ որ նոյն խստութեամբ հետապնդուին նաեւ համայնավարները: Յաջորդաբար խօսք կ'առնեն Փօլ Րէնօ, Թիքսիէ-Վինյանքուր որ կը դատապարտէ կառավարութիւնը.— Կարծես օրէնքէ դուրս կ'ուզէք հռչակել տալ զօր. Մասիւն՝ տասնապետ Մայոյի կողմէ: Բաւական բողոքներ կը բարձրանան աջ-ձախ: Երեսփոխանը անմիջապէս կը պատասխանէ խօսքը ուղղելով ընկերվարականներուն.— «Իմ խիղճս այնքան հանգիստ է որքան այն 115 ընկերվարական երեսփոխաններու խիղճը որոնք իմ կողքիս քուէարկեցին մարէշալ Փէնէթի համար եւ որոնց մասին երբեք չէք խօսիր»:

Վերջապէս Ֆլիմլէն կրկին խօսք կ'առնէ եւ կ'եզրակացնէ: «Ինծի ըսուեցաւ թէ այս կառավարութիւնը լաւագոյնը չէ, կրնայ ըլլալ, բայց օրուան կառավարութիւնն է: Միայն Հանրապետական եւ ազգային մեծամասնութեան է որ կոչ կ'ընեմ»: Այս խօսքերը մեծ աղմուկ յառաջ կը բերեն համայնավարներու մօտ որ որոշած են քուէարկել եւ Ֆլիմլէն կը պատասխանէ «նկատի պիտի չառնեմ համայնավար ձայները»:

Վերջապէս 462 ձայնով 112ի դէմ քուէարկուեցաւ օրէնքը: Դէմ քուէարկած են 48 անկախ (ասոնց կարգին Իզորնի, Փինէ, Լանիէլ եւն.) 29 փուժատական, 16 կոլեան (ընկերային հանրապետական), 8 գիւղացի, երկու ձախ հանրապետական, երկու գիւղացի (ընկերային գործունէութեան), մէկ Ժողովրդական Շարժում, (Ժորժ Պիտօ., մէկ՝ Վալուազիէն արմատական (Քլոսթերման) մէկ դիմադրական, չորս ոչ-արձանագրուած: 7 երեսփոխան չեն մասնակցած, 12 ուրիշներ ալ բացակայ էին:

ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԴԱՀԼԻՃԻՆ ՄԷՋ

Վարչապետ Ֆլիմլէն ներքին նախարարութիւնը յանձնեց ընկերվարական Ժիւլ Մոքի, տեղեկատուութիւնը՝ Կաղիէի, եւ Լըժէօնը նշանակեց պետական նախարար:

ԶՕՐ. ԷԼԻ ԿԸ ՀՐԱԺԱՐԻ

Պատերազմական նախարարը՝ Տը Շըվինիէ ձերբակալել տուած է երեք զօրավարներ, ինչ որ պատճառ դարձած է զօր. Էլիի հրաժարման: Ծանօթ է որ Էլի սպայակոյտի պետն է, բանակին զօրավարն է, այսինքն ֆրանսական զինուորական բարձրագոյն հեղինակութիւնը:

Զօր. Էլի կը բողոքէ երեք զօրավարներու ձերբակալման դէմ, հակառակ որ ասոնց անունը չէ տրուած, կը կարծուի որ հետեւեալներն են.— Լորիյօ (ցամաքային բանակի սպարապետ), Շալ (օդային զօրաբաժնի զօրավար), Մարթէն (օդային ջոկատի զօրավար):

ԱԼԺԷ.— 45.000 ՀՈԳԻ ՑՈՅՑ Կ'ԸՆԷ

Ուրբաթ առտու Սալան հրամանագիր մը հրատարակեց ուղղուած բոլոր զինուորականներուն: Սալան շեշտեց թէ.— «Առաքելութիւնը ունիմ վարելու քաղաքային եւ զինուորական իշխանութիւնը: Կարգապահութիւնը պիտի պահեմ եւ կռիւը շարունակեմ ըմբոստներուն դէմ: Միակը՝ որ տեղեակ եմ կացութեան՝ մինակ ես կրնամ հարկ եղած որոշումները առնել գործս կատարելու համար: Ձեզի պիտի պահեմ պատուոյ, պարկեշտութեան եւ հաւատարմութեան այն ճամբուն վրայ զոր հայրենիք ինքզինքին տուած է: Ձեր կարգապահութիւնը պիտի առաջնորդէ Ֆրանսան դէպի յաղթանակ»: Մինչ օր մը առաջ զօրավար Սալան կը պոռար. «կեցցէ Տը Կոլ», յատկանշական է որ օր մը ետքը Սալան կը շեշտէ իր հաւատար-

(Շարունակութիւնը կարդալ ·Դ· էջ)

ԼԻԲԱՆԱՆ ԿԸ ԽԱՂԱՂԻ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՀՐԵՏԱՆԻՆԵՐ ԿԸ ՂՐԿՈՒԻՆ ՊԷՅՐՈՒԹ

Լիբանան կը խաղաղի: Առջի օր ռումբ մը պայթեցաւ՝ աւելի քան տասը հոգիի մահուան պատճառ ըլլալով, որմէ ետք Պէյրութ խաղաղ գիշեր մը անցուց:

Ուրբաթ օր թէեւ քաղաքին մէջ խռովարարութեան նշաններ չկային, բայց ոստիկանութիւնը զօրացուցած էր իր հսկողութիւնը՝ նկատելով որ մահմետականներու աղօթքի օրն էր. արդարեւ, ռումբ մը պայթեցաւ նաւթի ընկերութեան մը առջեւ, նիւթական փոքր վնասներ պատճառելով: Զոհ չկայ: Այսուհանդերձ, լուսարդելը ի զօրու կը մնայ՝ զգուշութեան համար:

Մէկ շաբթուան ընթացքին աւելի քան հազար Սուրիացիներ եւ Եգիպտացիներ արտաքսուեցան երկրէն: Մաքրագործումը սկսած է մասնաւորապէս երկրին հիւս. կողմը, ուր իշխանութիւնները խիստ հսկողութիւն կը կատարեն սուրիական սահմանագլուխին վրայ:

Պէքայի դաշտին մէջ օդաչուները նկատած են կասկածելի կարաւան մը. շատ չանցած օդանաւերէն կրակ բացուած է, որուն հետեւանքով զօրաւոր պայթումներ եղած են: Կարաւանը կազմուած էր սուրիացի մաքսանենգներէ, որոնք զէնք եւ ռազմանիւթ կը տանէին:

Շուֆի շրջանին մէջ տրիւզները երկու մասի բաժնուած կը կռուին իրարու դէմ:

Ուրբաթ օր ձայնասփիւռ ճառ մը խօսելով, Վարչապետ Սամի Սոլհ դատապարտեց Սուրիան՝ իբրեւ միակ դաւադիրը Լիբանանի ներքին խառնակութեանց:

Կառավարութիւնը հրապարակեց զեկոյց մը, որ ձայնասփռուեցաւ իր կարգին, դատապարտելով Արաբ Հանրապետութիւնը, որ փորձած է տապալել Լիբանանի անկախութիւնը, «զինեալ աւազակներ» ղրկելով: Կը կարծուի թէ Պէյրութ շուտով ՄԱԿին պիտի դիմէ:

Միւս կողմէ ընդդիմադիրները բողոքեցին ամերիկեան դեսպանին՝ Միացեալ Նահանգներու միջամտութեան դէմ:

ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆ.— Արտաքին նախարարութիւնը կը յայտարարէ թէ շուտով ամերիկեան հրետանիներ պիտի ղրկուին Լիբանան:

ՆԱՍՐ ԳԱՀԻՐԷԻ ՄԷՋ

Ինչպէս գրած էինք, Նասր վերադարձաւ Գահիրէ, ուր դիմաւորուեցաւ քաղաքական, զինուորական եւ կրօնական բարձրաստիճան անձերու կողմէ: Հազարաւոր մարդիկ օդակայանին մէջ ողջունեցին Նախագահը, որ բաց կառքով մը անցաւ քաղաքին գլխաւոր պողոտաներէն:

Նախագահական պալատ երթալով կարգ մը յայտարարութիւններ ըրաւ ժողովուրդին, շեշտելով թէ Մոսկուայի մէջ բարեկամ երկու երկիրներու միջեւ խօսակցութիւններ եղած են.— Խրուշչեւ իր ճառերին մէջ յայտարարեց թէ կը յարգէ Եգիպտոսի անկախութիւնն ու ազատութիւնը ... ու երբ բարեկամական ձեռք երկարեց մեզի՝ ընդունեցայ:

Անդրադառնալով Եմէնի՝ ըսաւ.— Արաբ Հանրապետութիւնը տնտեսական եւ զինուորական իր բոլոր միջոցներով զօրավիգ կը կանգնի Եմէնի:

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Արտաքին նախարարութեան մամուլի գործակալութեան զեկավար Իլյիչեւ նշանակուած է Խ. Միութեան համայնավար կուսակցութեան քարոզչական գրասենեակի վարիչ: Կոստանդինով, որ կը վարէր այդ պաշտօնը, «Կոմունիստ»ի խմբագրապետ նշանակուած է:

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ ՄԸ... ԴԷՊԻ ՔԷՕԹԱՀԻԱ

1957 տարին մեր պատմութեան խորունկ էջերը վերապրիլ տուաւ ինծի :

Նախ Պոլիս՝ երաժշտագէտ Սարգիս Թաղուեանի այրին սրտաբուխ ժէսթը կը կատարէր ինծի նուիրելու իր ամուսնոյն երաժշտական գիրքերն ու ձեռագիրները : Երբ կը բանայի տրցակը, կը գտնէի Կոմիտասի կողմէ նուիրուած դաշնակի հրահանգներու տետր մը. «Բարեկամական յիշատակ Սարգիս Թաղուեանի», Իզմիր 1915: Նօթերու առընթեր՝ Թաղուեանի անգլերէնէ հայերէն՝ թարգմանութիւնը կար :

Բայց ամէնէն աւելի զիս յուզողը՝ դողդոջ, տժգոյն, վիրաւոր ձեռագիր մըն էր. «Կռունկ, ուստի՞ կուգաս», որուն քով կ'երեւէր մեծ արուեստագէտին կողմէ գրուած.—

Գրի առաւ եւ դաշնակեց Կոմիտաս վարդապետ :

Յետոյ «Բամ փորոտան»ը, «Անձինք նուիրեալք» չորսկանը 76 մէթրոնոմի նշանով, հայկական պատարագին սկզբնաւորութիւնը: Իսկ մնացեալ ձեռագիրները կը պատկանէին Թաղուեանի, որ հեղինակած է կարգ մը մեներգներ եւ խմբերգներ՝ շատ յաճախ իր ոտանաւորներուն վրայ :

Անցեալ տարի, աշնան սկիզբը, վերյիշելով Տաքսի ջերմուկները, կը բացատրէի մեր Քէօթահիացի Ֆիլոյին, թէ ի՞նչպէս անոնք բարերար ազդեցութիւն մը կ'ունենային հիւանդներուն վրայ :

— Ա՛խ, օրիորդս, ըսաւ, դուն Քէօթահիոյ բաղնիքներն ու ցեխի տաք բաղնիքները տեսնելու էիր :

Այդ ըսածը բաւական էր, որպէսզի երեկոյ մը, ժամը 20ին Հայտար – Փաշայէն կառախումբ նստէինք Ֆիլօն եւ ես : Առաւօտեան ժամը հինգին կը հասնէինք Էսկիշէհիրի արդիական ոճով հսկայ կայարանը: Հոն մեզ դիմաւորելու եկած էր ծանօթ դեղագործ մը, որ մեզի տաք «սալէպ» հրամցնելէ ետք, մեզ կ'առաջնորդէր դէպի Քէօթահիա մեկնող փոքր շոգեկառք մը:

Ժամը 9ին կը հասնէինք «Լանտօ» սեւ կառքեր կը սպասէին ճամբորդներուն : Տղայութեանս միայն տեսած էի նման կառքեր, այնպէս որ Պոլսէն եկած ըլլալ կը թուէին ինծ: Հակառակ մեր փափաքին՝ բարեկամ դեղագործը թոյլ չտուաւ որ պանդոկ մը իջեւանինք: Ու մեզ ընդունեցաւ իր նորաշէն բնակարանին մէջ, ուր երկու անկողինով, լուսաւոր սենեակ մը պատրաստուած էր: Իր կինը, լաւկեաց ու գեղեցիկ Զէյթունցի մը, շալվարով գլուխը շղարշով ծածկած, մեզի թէյ կը սպասարկէր: Շուրջը կը դառնային հինգ զաւակները, որոնց մեծերը, 10 եւ 12 տարեկան աղջիկներ, ինծի ցոյց կու տային իրենց դասագիրքերը եւ երաժշտական տետրակները: Աղջնակներէն մէկուն գիրը ուշադրութիւնս գրաւեց իր բացառիկ գեղեցկութեամբ: Դասարանին առաջինը, տասը միջինով:

« Դուք, Քէօթահիացիներդ, կրնաք հըպարտանալ, ըսի, մեծատաղանդ երաժիշտ երգահանով մը, զոր ձեր քաղաքը տուեր է միջազգային աշխարհի: Ձեր յախճապակիները նշանաւոր պատմութիւն մը ունին թէ' Եւրոպայի, թէ' Ամերիկայի մէջ»:

Դեղագործ, իրենց հայրը, խօսքերէս խանդավառուած, խոստացաւ տեղեկութիւններ քաղել Կոմիտասի մասին:

Նոյն օրը, կառապանը կը ղրկէր ըսելով. «Պարոնը ձեզի կը սպասէ ազգային մատենադարանին մէջ, տնօրէնին սենեակը »:

Շուտ մը առի, խորհելով որ պահիկ մը առանձինն պիտի կրնայի դիտել Քէօթահիոյ փողոցները:

Սեւ ակնոցներս դրած՝ փնտռեցի... եկեղեցի ու տեսայ քաղաքին կեդրոնը հատ մը, ազնուական կեցուածքով, ժամացոյցով եւ զանգակատունով, որոնք լըռեր էին ալ :

Ընդհանուր տնօրէնը, տարեց, քաղաքավար, կը հարցնէր թէ ի՞նչպէս կրնայ օգտակար ըլլալ.

— Կը' փափաքիմ գիտնալ թէ Կոմիտաս վարդապետի մասին որեւէ արձանագրութիւն ունի՞ք :

— Դժբախտաբար ոչինչ ունիմ: Միա՛յն հայերէն գիրք մը տեսած եմ, իր կենսագրականով եւ նկարներով:

— Պարոն, Կոմիտասի երգերն ու իր մասին գրութիւնները ունիմ, այժմ կը հետաքրքրուիմ իր շրջանի մշակութային մակարդակով :

— Շատ պատուական հայ բարեկամներ ունեցած եմ, մին՝ այժմ Լիոն հաստատուած՝ ճանչցած է Կոմիտասը, մենք սովոր էինք ամէն շաբաթ երեկոյ, իրենց տան մէջ, լարաւոր գործիքներով եւ դաշնամուրով՝ եւրոպական երաժշտութիւն ընելու: Ես ալ ջութակ կը նուագէի: Այսօրուան Քէօթահիան չի կրնար գաղափար մը տալ ձեզի հին Քէօթահիոյ մասին: Արտօնեցէ՛ք, որ մեր որմնադիրը, Սարգիսը, կանչեմ, կարելի է ճանչցած ըլլայ Կոմիտասը :

Եւ ներս եկաւ Սարգիս, ծեր՝ բայց ժպտադէմ, ծեփը ձեռքին, գործաւորի հագուստով:

— Նստէ', Սարգիս եւ մեզի ըսէ' թէ Կոմիտասի մասին ի՞նչ գիտես :

— Ի՛նչ մարդ էր, ի՛նչ ոսկի ձայն ունէր: Կարծես ջուրի մը պէս կը բխէր տասը հոգիի բերնէ, այնքա՛ն հարուստ եւ ուժեղ ձայն էր: Յետոյ... գիտէ՞ք, Եւրոպացիները իր կոկորդը գնել ուզեր են երկու հազար հինգ հարիւր ոսկիի: Այդ առաջարկը ահ ու դող պատճառեր է իրեն եւ խելքը կորսնցուցեր է :

— Իր ազգականներէն ո՞վ մնացած է հոս, հարցուցի:

— Միհրան Քէօյլիօղլուն, կինը, զաւակը եւ Կոմիտասի մօրաքրոջ աղջիկը, որ Փապրիքան կ'աշխատի :

Պարոն դեղագործին հետ գացինք Քէօյլիօղլուենց տունը: Տեսայ տիկինը, թըրքախօս, որ պատմեց թէ Եղեռնի տարիներուն՝ Կոմիտասի վերաբերեալ գիրք ու թուղթ ստիպուեր էին այրել, հիմա ոչինչ ունէին իրենց մօտ, բացի « Թէոդիկ»ի տարեցոյցէն, ուր Կոմիտասի նկարը կ'երեւէր իր կենսագրականով : Մօրաքրոջ աղջիկը, թախծոտ աչքերով ծեր գործաւորուհի մը, ցոյց տուաւ Կոմիտասի ծընած ու ապրած տունը, իրենց տան մօտիկ: Հայ քահանային տանը դիմացն էր, երկաթէ տառով եւ իր շինութեան տարին նշող՝ երկաթեայ, անջնջելի տառերով :

Մեկնումիս նախօրեակին, մեր տանտէրը հրաւիրեց բոլորը, եւ ես տեսայ Միհրան էֆէնտին, որ հայախօս էր, եւ իր որդին, քսանըվեցամեայ երիտասարդ մը, որ աչք ծակող նմանութիւն մը ունէր Կոմիտասի հետ :

Երկար նայեցայ իր բարի աչքերուն եւ լոյն պայծառ դէմքին: Ռատիոյի եւ ելեքտրական մեքենաներու քաջ մասնագէտ է եւ շատ սիրուած՝ Քէօթահիոյ մէջ:

Շնորհապարտ զգացի ինքզինքս ի դիմաց բարեկամ դեղագործին, որ այդքան նուիրումով ուզեց ինծի օգտակար ըլլալ:

Օր մըն ալ կ'առաջնորդէր զիս մօտակայ սրճարան մը, ուր նստած էր կլկլակը բերանը, թաւ պեխերով ծերունի մը :

— Քէլլէճեան էֆէնտի, քեզի կը ներկայացնեմ Պոլսէն օրիորդ մը :

— Անունդ ծանօթ է ինծի, բայց ի՞նչ գործ ունիս Քէօթահիոյ մէջ, ըսաւ :

— Մեր Քէօթահիացի Ֆիլօ Քըլըճեանի հետ եկած եմ: Նախ ջերմուկները տեսնելու, յետոյ Կոմիտասի մասին տեղեկութիւն քաղելու: Պարոն Ա...ը եղբօրս բարեկամն է ու մեզ իր տան մէջ հիւրասիրեց :

— Աղէկ, հիմա հասկցայ: Գալով Կոմիտասի՝ հայրս, իմանալով իր ձայնը, պատճառ եղած է Էջմիածին ղրկուելուն 1910ին, երբ ուսանողութենէն ետքը, վերադարձած է Քէօթահիա, երգահանդէս մը կազմակերպած ենք, հարիւրէ աւելի տղաք ժողվելով եւ երգեցիկ խումբ կազմելով: Անմոռանալի տպաւորութիւն մը պահած եմ այդ հանդէսէն:

Վարդապետը չէն ու կատակախօս էր : Զիս շատ կը սիրէր, միասին անտառ կ'երթայինք, ուր կ'ընտրէր, իր թիկնաթոռ, ծառի մը բունը: Մէկ հատին վրայ փորագրեալ կը մնայ իր անունը: Երբ երգէր, անտառը կը դողար, հովն ու ջուրն ալ իրեն ընկերակից կ'ըլլային :

Ես տեսայ այդ անտառը, որ կը կոչուի « Զամլըճա»: Անհամար ձորերէ կը բարձրանան չքնաղ ու սլացիկ այդ եղեւինները: Ականջ տալով ջուրերուն ձայնին, քալեցի կախարդական այդ արահետներէն, երեւակայելով Կոմիտասը եւ վերյիշելով իր դաշնաւորումները, ուր յըստակ կը լսէին ձայները հովին, թըռչունին եւ առուակին: Բարձրաբերձ եղեւինները, խոկումով լի, զիս կը կախարդէին ու գրեթէ ինքնամոռաց՝ դեռ պիտի շարունակէի դէպի վեր բարձրանալ, երբ նշմարեցի Ֆիլօ ճանս, որ, ան ալ իր տարիքն ու յոգնութիւնը մոռցած, աղջիկներուն հետ պար մը կը դառնար: Լուսինը ելած էր, պահն էր անդիմադրելի եւ ուժեղ՝ հայրենի հողին նման :

Երբ «Ըլըճայ»ի ջերմուկները գացինք, Ֆիլօն նոյն այդ թափով՝ նետեց հագուստը վրայէն եւ չափիկով ջուրը նետուեցաւ, լողալով մանկամարդ կնոջ մը նըման, այդ տաք լճին մէջ: Աւազափի (փըլած) տպաւորութիւնը կուտան այդ բաղօթեայ լիճերը, որոնց մէկը կը կոչուի «Կէլին Եուտան»: Տաք եւ աւազոտ այդ ջուրերը, ձգուած բնական վիճակի մէջ, յաճախ կը դառնան վտանգաւոր: Լիճերէն մին, ջինջ ու մաքուր, կը ծառայէ վերջին օճառը ընելու: Այդպէս տեսայ գեղեցիկ հարս մը, որ միայն վիզին ոսկիները պահած՝ կ'օճառուէր ու կ'օճառուէր այդ տաք լճին կողքին, կեսուր մօր ներկայութեան :

Արդիականը ու նախնականը շատ ալ հեռու չեն իրարմէ ...:

Պարոն դեղագործը վերջին գիշերը տուն բերաւ ծեր աշուղ մը, «Պաղլամա»ն ի ձեռին: Երեք թելով այս «քէմէնչէ»ն հնչեց երկար, հնչեց անոյշ, սենեակին մէջ: Այդ փոքր գործիքով՝ խոշոր անտառը կը ձայնէր ականջիս:

Սիրոյ երգ մը ուզեց երգել: Յոգնած էր ձայնը. «Մեզ որ քսան տարի առաջ չեկար, կ'ըսէր, ձայնս այլեւս չելլեր»:

— Ո՞ւր են այդ երգերուդ նօթերը, հարցուցի: –

— Նօթը ի՞նչ պիտի ընեմ, պատասխանեց, անոնք սրտիս վրայ գրուած են :

×

Պոլիս վերադառնալէս ետքը, կը ստանայի «Քէօթահիոյ պատմութիւն»ը, 1925ին տպագրեալ, մեծածաւալ հատոր մը Թուրք պատմագէտի մը կողմէ, որուն առաջին մասը նուիրուած է (Քրիստոսէ առաջ) յունական շրջանէ մնացած յիշատակարաններուն նկարագրութեան :

Աւելի նոր գրքէ մը քաղեցի հետեւեալ մատենացոյցը .—

FR. MACLER.— L'Arménie au Musée Céramique de Sèvres (G. Migeon (Paris 1923).

ZAKISSIAN.— La Céramique — Pages d'Art Arménien, Paris 1940 — La question des Faïences de Kutahya

KURDIYAN (Pazmaveb 1853-1943) Venise 1947.

Երկրորդ Թուրք պատմագէտը իր գրքին մէջ կ'անդրադառնայ Հայոց արուեստի մասին:

Եկեղեցւոյ մը պատմական իւղամանը կը զարդարէ այդ գրքին կողքը:

ԳՈՀԱՐԻԿ ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ

ԻՄԱՍՏՈՒԹԵԱՆՑ ՈՒՂԻՈՎ

(Հէքեաթներ եւ աւանդութիւններ)

ՕՐՆ ԱՌԱՋԻՆ՝ ՄԱՐԴՈՒՆ ԱՌԱՋԻՆ

(ՆՈՐԱՊԱՏԿԵՐ)

Բ.

«ՀՈՂ ԷԻՐ՝ ՀՈՂ ԴԱՌՆԱՍ »

... Մարդը, իր շուրջ տարածուող անսահման տարածութեանց վրայ իր միայնակ ու տիրական գոյութենէն խանդավառ՝ շարունակեց քալել, հակառակ այլեւս զգալի յոգնութեան : Քալեց՝ աննպատակ ու նաեւ անգիտակ՝ իր ինչպէս եւ շրջապատի մասին :

Արեւը արդէն հասեր էր զենիթին: Առաւօտեան զեփիւռը դադրեր, եւ գարնանային միջօրէն հեղձուցիչ կը թուէր իրեն: Ան կ'ըքալէր դանդաղ, հետզհետէ աւելի հետաքրքրուած, ու նաեւ հըրճուած՝ ամէն մէկ քայլին իր առջեւ պարզուող նոր երեւոյթներէն: Իր ծունկերուն– խոնջէնք մը զգաց, երբ հասաւ հաստաբեստ կաղնիի մը առջեւ, որ, բարձրաբե՛րձ եւ ճիւղատարած, կանգներ էր տարածութեանց մէջտեղ: Անոր խիտ սաղարթները լայն ստուեր մը սփռեր էին: Այդ ստուերը, որ զովութիւն մը կ'ընծայէր, հաճելի թուեցաւ մարդո՛ւն : Եւ, միանգամայն, հետաքրքրակա՛ն, — հարթ տարածութեան վրայ տիրակալի մը նման կանգնած էր կաղնին՝ լուռ ու անշարժ: Մարդը առաջին անգամ կը տեսնէր զայն: Իր հետաքրքրութիւնը, որ անխառն չէր, իր մէջ, բնազդական վախ մը՝ ի տես որեւէ նոր երեւոյթի, զինքը եւս պահ մը անշարժ պահեց: Խշրտոց մը սրեց իր լսողութիւնը եւ ան բարձրացուց գլուխը: Ու մեծ եղաւ զարմանքը, երբ, վերը, հաստ ճիւղի մը վրայ նկատեց շարժուն բան մը, որ անջատ էր վիթխարի ու մեծատարած զանգուածէն, ու կանգնած էր անոր վրայ: Աւելի մեծ եղաւ իր զարմանքն ու հետաքրքրութիւնը, երբ իր նայուածքը հանդիպեցաւ, նոյն այդ շարժուն երեւոյթին վրայ, երկու լուսեղէն ցոլքերու, որոնք, սլաքներու նման, ուղղուած էին իրեն, եւ զգալի կ'ընէին, իր դեռ անմշակ ու բոլորովին նախնական բնազդին համար իսկ, վիճակ մը որ անջատ էր ճիւղատարած զանգուածէն, ինչպէս եւ՝ իր շուրջը գտնուող բոլոր իրերէն ու երեւոյթներէն: Մարդը, դիտելով այդ շարժուն էութիւնը, յանկարծ յիշեց այն«գլուխը» զոր ինք տեսեր էր, առաւօտուն, կաթնաթոյր տարածութեանը մէջ եւ զոր կարծեր էր զԱստուած: Եւ, բաղդատելով իր յիշողութեանը մէջ վերապատկերուող աստուածանման դէմքին հետ, զայն եւս նմանցուց իրեն: Եւ որովհետեւ նմանը նման է իր նմանին նմանողին, մարդը իրեն նմանող կապիկը նմանցուց նաեւ... Աստուծոյ :

Ան նկատեց, նաեւ, որ ճիւղին վրայ կանգնած այդ անջատ էութիւնը կ'ընէ կամաւոր շարժումներ, եւ թէ իրեն նման է նաեւ բազուկներով ու ոտքերով : Եւ, իր հետաքրքրութիւնը յանկարծ փոխուեցաւ բնազդական ձգտումի մը, որ ամէնէն նախնականն է կենդանի էակներուն մօտ, եւ որ նմանը կը մերձեցնէ նըմանին: Ու մարդը ցանկաց մերձենալ կապիկին: Իր այդ ցանկութենէն մղուած՝ փորձեց կառչիլ առաջին ճիւղին: Իր այդ շարժումը, որուն ակնապիշ կը հետեւէր կապիկը, պատճառ դարձաւ որ շարժի նաեւ ան՝ իր վախէն մղուած, ու մագլցի վեր: Ու մարդը, դիտելով անոր մագլցումը, կապկեց նաեւ կապիկը: Յաղթանդամ մարդուն ուժեղ շարժումներէն օրօրուեցան կաղնիին ճիւղերը: Ու կապիկը աւելի վեր մագլցեցաւ: Մարդը պահ մը մնաց անշարժ: Նոյն րոպէին իր ուշադրութիւնը գրաւեց, ճիւղերուն ընդմէջէն, սեւ ու մեծ ստուեր մը, որ կաղնիէն վեր, օդին մէջ, կը թեւածէ՛ր հորիզոնական կամ ուղղաձիգ թռիչքներ ընելով: Մարդը ապշած նայեցաւ այդ մեծղի էութեան, որ կը սաւառնէր իր վերեւ: Թեւատարած զանգուած մը, որ թափ կուտար թեւերուն՝ արհամարհելով ու ժխտելով, կարծէք, մարդուն իշխանութիւնը երկրի վրայ: Վրդովուեցաւ մարդը: Եւ, իր այդ վրդովանքէն մըղուած, ուզեց կապկել նաեւ արծիւը ...: Եւ, պարզելով բազուկները, փորձեց թըռի՛լ...: Ու ինկաւ յեղակարծ, կողը ուժգին զարնելով հողին, ու տարածուելով անոր վրայ: Եւ զգաց ցաւ մը խո՛ր,— որ իր առաջին յուսախաբութիւնն ու իր առաջին դառնութիւնն էր՝ բիրտ իրականութեան հետ իր բախումէն : Առաւել եւս վրդովուած, եւ ուզելով հողին պատճառած ցաւը փոխադարձել, սկսաւ բըռունցքներով հարուածել զայն, ինչպէս եւ՝ ոտքերովը խփել կատաղութեամբ : Ու մինչ կը շարունակէր իջեցնել իր հարուածները՝ անգիտակ իր արարքին եւ ի յաղեցումն իր դեռ վայրի բնազդին, ձայն մը, որ թակի մը նման ընդհատ–ընդհատ կը հնչէր եւ որ կուգար խորերէն, ըսաւ.

— Ի զո՛ւր կը փորձես հարուածել այն, որ քու էութիւնդ իսկ է ...

Ցնցուեցաւ մարդը: Նայեցաւ շուրջը : Նոյն ամայութիւնն ու նոյն անդորրութիւնն էր: Արծիւը հեռացեր էր արդէն: Ու մինչ մարդը կը ջանար ճշդել ձայնին էութիւնը,

Կ. ՄԵՀԵԱՆ

(2 Շար.)

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ԹԱՄԱՆԵԱՆ

Նշելու համար տաղանդաւոր ճարտարապետ Ալեքսանդր Թամանեանի ծննդեան 80ամեակը, «Սով. Հայաստան», ընդարձակ յօդուած մը նուիրած է հանգուցեալ ակադեմիկոսին յիշատակին։ Կը քաղենք գլխաւոր մասերը։

Ալեքսանդր Թամանեան ծնած է 1878ին՝ Եկատերինոտարի (այժմ Կրասնոտար) մէջ։ Տեղական վարժարանը աւարտելէն վերջը, 1898ին կ'ընդունուի Պետերբուրգի Գեղարուեստի ակադեմիային կից բարձրագոյն գեղարուեստական դըպրոցի ճարտարապետական բաժնին մէջ, զոր կ'աւարտէ 1904ին՝ ճարտարապետարուեստագէտի կոչումով։

Թամանեան կը պատկանէր ճարտարապետներու առաջաւոր այն սերունդին, որ հանդէս եկաւ քսաներորդ դարու առաջին տասնամեակին՝ պայքար մղելով էքլէքթիզմի *դէմ, յանուն դասական ճարտարապետութեան սկզբունքներուն։*

Թամանեանի ճարտարապետական ըմբռնումները դասականութեան սահմաններուն մէջ էին, որուն միջուկը կը կազմէր դասական ճարտարապետութեան երրորդութիւնը՝ յարմարութիւն, յարատեւութիւն *եւ* գեղեցկութիւն՝ *միաձուլուած իրարու հետ։ Թամանեանի բոլոր գործերուն մէջ ճարտարապետութեան այս երեք կողմերը միշտ ալ հանդէս եկած են միասնաբար։ Եւ այս ըմբռնումն էր, որ հիմք պիտի ծառայէր մեր ճարտարապետութեան նոր վերելքին. պիտի դառնար ուղեցոյց թէ՛ հին եւ թէ՛ նոր ճարտարապետական երկերու ուսումնասիրութեան համար։*

Թամանեան միշտ ալ մերժեց յարիլ այն բոլոր ուղղութիւններուն, որոնք կ'անտեսէին այս երեք ըմբռնումներէն մէկը կամ միւսը։ Նորագոյն բայց կարճատեւ հոսանքներէն զինքը զերծ պահող ուժը հայկական պատմական ճարտարապետութեան կոթողներուն խորազնին ուսումնասիրութիւնն էր, զոր կատարած էր Թորոս Թորամանեանի աջակցութեամբ։

1923 թուին Թամանեան նշանակուեցաւ Հնութիւններու պահպանութեան Կոմիտէի նախագահ. եւ իր այս պաշտօնին շնորհիւ աւելի եւս մօտէն ծանօթացաւ հայկական այդ կոթողներուն, որոնց մէջ գտաւ դասական արուեստի միեւնոյն հիմքերը։ Ան խորապէս ըմբռնեց պատմական հայ ճարտարապետութեան էութիւնը։

Թամանեան դարձաւ գիտնական – շինարար։ Իր արուեստանոցը՝ շինարարական հրապարակն էր. կառուցումը՝ իր նախագծման բուն նպատակը։ Նախագիծը կը յղէր, կը կատարելագործէր բիւրեղացման աստիճան՝ ջնջելով բոլոր աւելորդաբանութիւնները եւ, ինչ որ ամէնէն կարեւորն է, կառուցուածքին տալով նըրբագոյն անհրաժեշտ տարողութիւն ու ծաւալ՝ զայն դարձնելով գերազանցօրէն ինքնամփոփ։

Թամանեան ուսումնասիրեց նաեւ Հայաստանի շինանիւթերը, այն ատաղձը, զոր պիտի գործածէր իր կառուցումներուն համար։ Շատ լաւ կը ճանչնար բոլոր քարահանքերը, քարի տեսակները եւ անոնց յատկութիւնները։ Մօտէն ուսումնասիրած էր Հայաստանի կլիմայական ու երկրաբանական առանձնայատկութիւնները, տեսարանները, այսինքն՝ այն միջավայրը ուր պիտի կառուցէր։ Ուսումնասիրած էր նաեւ այն հարցը, թէ որո՞ւն համար պէտք է կառուցէր։

Եւ, վերջապէս, հայ պատմական ճարտարապետութեան քննադատական օգտագործմամբ կերտեց իր հոյակապ կառուցուածքները՝ ԵՐԳԷՍի *շէնքը, Կառավարական տունը եւ Ժողտունը (Օփերայի եւ պալէի թատրոնին շէնքը)։*

Այս վերջինի կառուցման ժամանակ ան անձնապէս կը մասնակցէր շինարարութեան, կը հսկէր շինանիւթերու, կառուցման որակին վրայ։

Կառուցման արուեստը բարձրագոյն աստիճանի հասցնելու համար Թամանեան կ'առաջարկէր. «Վերացնել դիմազրկութիւնը շինարարութեան մէջ, տալով նախագծի հեղինակին՝ ստեղծագործող ճարտարապետին շինարարութեան գլխաւոր ղեկավարի դեր եւ դնելով նրա վրայ շէնքի որակական կատարման լրիւ պատասխանատուութիւնը»։

Թամանեան նշեց նաեւ Երեւանի եւ շարք մը շրջանային կեդրոններու զարգացման հիմնական ուղիները՝ կեդրոնին ու ծայրամասերուն հակադրութեան վերացումը, բնակելի եւ արտադրական մասերուն ճիշդ տեղադրումը՝ հաղորդակցութեան, կանանչապատման, կենցաղային եւ գեղագիտական խնդիրներու միատեղ լուծումով։

Մեծ է Թամանեանի նշանակութիւնը որպէս քաղաքաշինարար։ Արդարեւ, Երեւան քաղաքի յատակագիծը, իր թէքնիք *ու գեղարուեստական արժանիքներով, հայրենաշէն մեծ գործ մըն է, զոր Թամանեան կատարած է ուրդուրանքով։*

Թամանեան, աւանդ ձգած իր ճարտարապետական երկերով, դպրոցի մը հիմնադիրը եղաւ որ այժմ կը հաշուէ բազմաթիւ շնորհալի երիտասարդ ճարտարապետներ։ Ան իր գործերով արժանի է դասուելու մեր դասական ճարտարապետութեան մեծագոյն վարպետներուն շարքին՝ Յովնանի, Մանուէլի, Տրդատի եւ անանուն միւս բոլոր հանճարներու կողքին։

ԼԻՏԻԱ ԿԱՐԻՆ

ԽՄԲ.— Յունուար 16ի Փլէյէլի համերգին առթիւ *Միգլիք է Բառիզի* մէջ ծանօթ քննադատ Էրիք Սարբեթ հետեւեալ տողերը գրած է.—

Մարսէլ Տըլանուայի երկերու ցուցակին մէջ «Սիւիթ ա Շանթէ»ն կը գրաւէ բացառիկ տեղ մը, շնորհիւ իր արտակարգ ուռանձնայատկութեան։ Ազդուած եւ նըրբացած բանաստեղծական երանգով, որ այնքան յատուկ է հայկական մթնոլորտին եւ ուրկէ կ'առնէ իր ներշնչման աղբիւրը, այս թրիփթիքը, *— Ռաշէլի Աչքերը, Նազան եւ Իմ Մահը, — թոյլ կուտայ չափելու երաժիշտին անհատական բաժինը, որ միշտ կը մնայ իւրայատուկ, մինչեւ իսկ ձայնական իր ելեւէջներուն մէջ, ուր կը նշմարուի երաժշտագէտին դրոշմը։ Շատ քիչ են անոնք որ մեր օրերուն կը պահեն անփոփոխ դիմագիծ մը՝ հայկական (կամ արեւելեան) այս մարզին մէջ ստեղծուած անջատումներուն մէջ։ Ժողովրդական դրոշմ ունեցող բանաստեղծութեանց եղանակաւորման բազմաթիւ նման պարագաներ, նոյնիսկ՝ երբ հնարուած են, ցոյց կուտան թէ հեղինակները ընդհանրապէս կը կորսուին արեւելեան գոյներու ծանրութեան տակ։ Հետեւաբար՝ ստեղծագործ կենսունակութեան ցայտուն փաստ մըն է ասիկա, քանի որ, — կրկնե՛նք—, Մարսէլ Տըլանուան զայն կը կատարէ, թերեւս առանց անդրադառնալու՝ թէ իր ուժեղ անհատականութեան դրոշմը կուտայ գործի մը՝ որ պիտի մնայ դարաշրջանի մեծագոյն յաջողութիւններէն մէկը։ Այս* Սիւիթ ա Շանթէն, *գրուած՝* մեծծօ – սօփրանօ *ձայնի համար, լարային նուագաբաններու եւ դաշնակի ընկերակցութեամբ, առաջին անգամ ներկայացուեցաւ Փասդըլուի կողմէ, մեծ յաջողութեամբ, ինչ որ հազուադէպ հաճոյքը ընծայեց ունկնդիրներուն՝ լսելու սքանչելի եւ այնքան յուզիչ ձայնը Լիտիա Կարինի, ծնունդով երաժիշտ եւ վաւերական բանաստեղծ, քանի որ ինք է հեղինակը երեք բանաստեղծութիւններէն մէկուն (Նազան), իսկ միւս երկուքը թարգմանուած են իր ջանքերով։*

Անհաւասիկ իւրայատուկ քնարերգութեամբ գործ մը, ուր երգը կը ստանայ իմաստ, հնչական արժէք մը՝ որ կը մնայ անբաղդատելի, որուն կապուած կը մնայ Լիտիա Կարին։ Կ'արժէ զայն ձայնագրել։

ԷՐԻՔ ՍԱՐՆԵԹ

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ։

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ *Գիտութիւններու Ակադեմիան, Վրացական եւ Ադրբէյջանական Գիտութիւններու ակադեմիաներուն հետ միասին որոշուած է հրատարակել Անդըրկովկասի հանրապետութիւններու աշխարհագրական* աթլաս *մը։ Արդէն իսկ կազմուած է այս հրատարակութեան համար գիտական խորհուրդներ ռուսող եւ պետական խմբագրական մարմին մը։* Աթլասը *բաղկացած պիտի ըլլայ չորս բաժիններէ։ Առաջինին մէջ պիտի ներկայացուին Անդրկովկասի ֆիզիքական, վարչա – տնտեսական, բնակչութեան տեղաբաշխման եւ այլ քարտէսներ։ Միւս երեք բաժիններուն մէջ պիտի տպագրուին երեք հանրապետութիւններուն առանձին քարտէսները։ Աշխատակցութեան հրաւէր ստացած են երեք հանրապետութիւններու մեծագոյն գիտնականները եւ գիտական հաստատութիւնները, ի շարս որոնց՝ Գիտութիւններու ակադեմիաներուն Աշխարհագրական բաժինները եւ Աշխարհագրական ընկերութիւնները։*

ԳԱՐԵԳԻՆ ԼԵՒՈՆԵԱՆԻ *ծննդեան 85–ամեակին նուիրուած երեկոյ մը տեղի ունեցած է Երեւանի մէջ։ Աւելի քան 50 տարի, 1892էն մինչեւ իր կեանքին վերջը, Գ. Լեւոնեան զբաղած է հայկական մըշակոյթի գրեթէ բոլոր ճիւղերով։ Անոր գրչին կը պատկանին բազմաթիւ ուսումնասիրութիւններ՝ աշուղական արուեստի, հայ հին թատրոնի, գեղարուեստներու եւ հայ գրքին ու տպագրութեան պատմութեան վերաբերեալ։ Հայ արուեստի ու գրականութեան զարգացման գործին մէջ դգալի դեր է կատարած իր հրատարակած «Գեղարուեստ» հանդէսը, որ լոյս կը տեսնէր Թիֆլիսի մէջ՝ 1908 – 1921 թըւականներուն։ Գ. Լեւոնեան երկար տարիներ դասաւանդած է նաեւ Երեւանի Պետական համալսարանին եւ Մանկավարժական դպրոցին մէջ։*

ՄԵԾ ՀԱՅԱԳԷՏ *Հրաչեայ Աճառեանի մահուան հինգերորդ տարելիցին առթիւ, Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի լեզուաբանական բաժնին մէջ գումարուած է յիշատակի նիստ մը, որուն ներկայ գտնուած են լեզուաբաններ, դըրողներ, ուսանողներ, արուեստի ու մշակոյթի գործիչներ։ Լեզուաբանական կաճառին տնօրէնը, փրոֆ. Ա. Ղարիբեան, ընդարձակ զեկուցում մը կարդացած է Հ. Աճառեանի կեանքին ու գիտական գործունէութեան մասին։ Մեծ լեզուաբանին մասին յուշեր պատմած են անոր նախկին սաներէն լեզուաբաններ Գ. Սեւակ, Է. Աղայեան եւ Ս. Ղազարեան։*

ԳՐՈՂ ԵՒ ԸՆԹԵՐՑՈՂ

ԳՐՈՂ.— *Աւարտեցի վէպս, վերջացաւ տառապանքս։*

ԸՆԹԵՐՑՈՂ.— *Այժմ պիտի սկսի մեր տառապանքը։*

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԷՋՄԻԱԾԻՆ, *Ապրիլ 1958, պաշտօնական ամսագիր Հայրապետական Աթոռոյ Ս. Էջմիածնի։*

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (192)

ԿԱՅԾԵՐ

Բ. ՀԱՏՈՐ

Դ.

ՆԱՀԱՆԳԱՊԵՏ ՓԱՇԱՆ

Նա հրամայեց սպասաւորին, որ ոտքի վրայ կանգնած էր իր մօտ, բերել իր թղթապահը։ Նրա միջից դուրս հանեց մի քանի թերթեր, ծածկուած բազմաթիւ կնիքներով եւ ստորագրութիւններով, որոնց մէջ առաջին տեղը բռնում էր Հայոց հոգեւոր առաջնորդի կնիքն ու ստորագրութիւնը, յետոյ դրուած էին զանազան հայ բէկերի, էֆէնտիների եւ նշանաւոր անձինքների ստորագրութիւնները։

Այդ թղթերը ոչ սակաւ զարմացրին թէ Սալանին եւ թէ ինձ։ Բայց երբ վերադարձանք տուն, վարպետ Փանոսը բացատրեց մեզ, թէ որպէս գի պզտոր աղբիւրներից էին բխում այս տեսակ շնորհակալութիւնները…

Փաշան կարծելով, թէ լաւ ազդեցութիւն գործեցին ցոյց տուած թղթերը իր հիւրերի վրայ, շարունակեց.

— Մենք շատ պիտի ամաչէինք քաղաքակիրթ Եւրոպայի առջեւ, պարոն բժըշկապետ, որ այժմեան լուսաւոր դարում՝ մեր երկրում ազգերի եւ կրօնների խտրութիւն լինէր, որ մենք հալածէինք քըրիստոնեային, որովհետեւ նա մեր ազգին եւ կրօնին չէր պատկանում։ Իրաւ է, որ մեր մահմետական ժողովուրդը դեռ ոչ բոլորովին թօթափել է վաղեմի նախապաշարմունքը, նա դեռ բաւական մոլեռանդ է մնացել։ Բայց ո՞րտեղ չկայ այդ մոլեռանդութիւնը։ Մինչեւ այսօր, լուսաւոր Եւրոպայում անգամ, տեղ տեղ հալածւում են Հրեաները։ Իսկ մեր կառավարութիւնը այժմ ամէն ջանքով աշխատում է կրթութեան միջոցով ոչնչացնել ժողովրդի մոլեռանդութիւնը, եւ այդ նպատակով դպրոցների թիւը մեր երկրում օրըստօրէ բազմանում է։ Մենք մինչեւ անգամ հոգ ենք տանում եւ Հայոց դպրոցների յառաջադիմութեան մասին։ Այդտեսանում կայ մի նշանաւոր դպրոց, որը գտնւում է իմ առանձին խընամակալութեան ներքոյ։ Ես իմ սեփական միջոցներից այդ դպրոցի վարժապետին թօշակ եմ տալիս։

— Վարժապետը ի՞նչպէս մարդ է, ընդունա՞կ է իր պաշտօնին, — հարցրեց Սալանը։

— Ամենապատուական մարդ է. մեր քաղաքի հայ գիտնականների մէջ նրան կարելի է առաջինը համարել։

Փաշայի խօսքը Սիմոն պատուելիի եւ նրա դպրոցի մասին էր։ Սալանը այնպէս ձեւացրեց իրան, որ ամենեւին տեղեկութիւն չունի այդ դպրոցի մասին։

Խօսակցութիւնը դարձեալ ընդհատուեցաւ, երբ մանկլաւիկների մի խումբ, գեղեցիկ արծաթեայ մատուցարանների վըրայ դրած, ներս բերեցին զանազան տեսակ անուշահոտ շէրբէթներ եւ զանազան տեսակ քաղցրաւենիք ու խմորեղէններ, պատրաստուած նուշով եւ հոտաւէտ համեմներով։ Փաշան իր ձեռքով ընտրում էր անուշ պատառները եւ առաջարկում էր Սալանին։

— Փորձեցէք այդ «փախլաւայից», — ասում էր նա, — Հայոց առաջնորդը սաստիկ սիրում է այդ «փախլաւան»։ Երբ որ նա ինձ մօտ է գալիս, եթէ «փախլաւայ» չլինի, անպատճառ դժգոհ կը մնայ։

— Իրաւունք ունի Հայոց առաջնորդը, — պատասխանեց Սալանը, — բաւական լաւ է պատրաստուած։

— Դուք ծանօ՞թ էք նրա հետ։

— Ոչ, ես դեռ չեմ տեսնուել նրա հետ։

— Անպատճառ պէտք է տեսնուել. ես ձեզ խորհուրդ կը տայի տեսնուել նրա հետ. դուք շատ գոհ կը մնայիք. նա պատուական մարդ է, ամենապատուական մարդ է։ Գալ Վան եւ Հայոց առաջնորդին չտեսնել, — դա միեւնոյն կը լինէր, որպէս գնալ Հռոմ եւ պապին չը տեսնել։

— Ես օգուտ կը քաղեմ ձեր խորհրդից, — ասաց Սալանը, — առանց Հայոց առաջնորդի հետ տեսնուելու, չեմ հեռանայ այդ քաղաքից։

Փաշայի եւ Հայոց առաջնորդի բարեկամական յարաբերութիւնները մեզ յայտնի էին. այստեղից բացայայտ էր, թէ ի՞նչու նա յորդորում էր Սալանին անպատճառ տեսնուել «ամենապատուական մարդու» հետ։ Տարակոյս չկայ, որ փաշան հաւատացած էր, որ առաջնորդն էլ նոյն վկայութիւնը կը տար իր մասին, թէ փաշան ամենապատուական մարդ է, եւ եւրոպացի ճանապարհորդի ուղեգրութեան տետրակի մէջ կ'աւելանային մի քանի փայլուն խօսքեր երկրի այդ երկու բարձր ներկայացուցիչների մասին։

Փաշան ինքը մատնեց իրան, ասելով.

— Նա իմ լաւ բարեկամս է եւ իմ եռանդոտ գործակիցս է իմ բոլոր ձեռնարկութիւնների մէջ։ — Ես կատարեալ սիրահար եմ եւրոպական կրթութեան, պարոն բժշկապետ։

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

մութիւնը այն «հիմնարկութեանց զոր հայրենիքը ինք իրեն տուած է»:

Անդին, ինչպէս գրած էինք, կը կազմուի հանրային փրկութեան ալժերիական կոմիտէ մը: Բազմաթիւ պատուիրակները Ալժէ կը հասնին զանազան քաղաքներէ:

Ուրբաթ գիշեր աննախընթաց դէպքեր պատահեցան: 22.000 մահմետական եւ 18 հազար եւրոպացի հաւաքուած՝ Ֆորոմի հրապարակը կը պոռան «Ֆրանսական Ալժերիա» եւ Մարսէյեզ կ'երգեն: Համաձայն տեղական մամուլին 127 տարի է նման դէպք չէր պատահած Ալժէի մէջ:

Խօսք կ'առնէ զօրավար Մասիւ, որ խորապէս յուզուած մահմետականներու այս ցոյցէն, արցունքոտ աչքերով կ'ըսէ. «Աստուած մեզի պահէ»:

ՍԱԿԱՐԱՆ.— Քաղաքական կացութիւնը ազդեց նաեւ սակարանին վրայ, ուր Ուրբաթ օր ոսկին բարձրացաւ 544.000ի (532.000) եւ տոլարը (թղթադրամ) 465ի (453):

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԷՅԶԷՆԻ ստորոտը Մայիս 30ին բացուելիք գիտական ցուցահանդէսին Խ. Միութիւն պիտի մասնակցի իր երեք «Սպուտնիկ»ներով:

ԻՐԱՔԻ Վարչապետ Նուրի Սայիտ Ֆայսալ եւ Հիւսէյն թագաւորներու կողմէ Յորդանան — Իրաք Միացեալ Թագաւորութեան Վարչապետ նշանակուեցաւ:

ՀԱՄԱՑՆԱՎԱՐ ՋԻՆԱՍՏԱՆԻ պաշտօնաթերթին համաձայն «աջակողմեան» տարրեր Յոնանի մէջ փորձած են ստեղծել «անկախ թագաւորութիւն» մը, բայց գլխակորոյս եղած են. Փէքին մտահոգուած է Ջինաստանի մէջ ծաւալող ազգայնական շարժումով. բազմաթիւ «աջակողմեան»ներ ձերբակալուած են:

ՖՐԱՆՔՕ կարեւոր յայտարարութիւն մը պիտի ընէր Շաբաթ: Համաձայն տեղական մամուլին կը կարծուի թէ պիտի հրաժարի եւ թագաւորութիւն հաստատէ Սպանիոյ մէջ:

Այրի Տիկին Օննիկ Էքպէրեան, Այրի Տիկին Մաքրուհի Էքպէրեան, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Էքպէրեան, Պ. Թորգոմ Էքպէրեան, Օր. ներ Աննիկ եւ Սելմա Էքպէրեան, Տէր եւ Տիկին Հանրի Մաքասեան եւ զաւակները, Պ. Յովսէփ Մաքասեան եւ զաւակը, ինչպէս նաեւ Սարըկիւզէլեան, Օհանեան, Տուրիկեան, Պահատուրեան, Մեծատուրեան, Քէօթահիալեան, Տէր Ազարեան, Պապերեան, Էքպէրեան, Սեթեան, Մինէյեան եւ Արմաղանեան ընտանիքները եւ բոլոր պարագաները սրտի խորունկ ցաւով կը ծանուցանեն իրենց սիրեցեալ ամուսնոյն, եղբօր, հօրեղբօր, զարմիկին եւ ազգականին՝

ՕՆՆԻԿ ԷՔՊԷՐԵԱՆԻ

ղառնաղէտ մահը որ տեղի ունեցաւ, 54 տարեկանին, Մայիս 15ին, իր բնակարանին մէջ, 13 Ալֆրէտ Ֆուրնիէ, Շաւիլ:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի երկուշաբթի, Մայիս 19ին Շաւիլի եկեղեցին: Հաւաքուիլ հանգուցեալին բնակարանը ժամը 15.30ին: Մարմինը պիտի ամփոփուի տեղւոյն գերեզմանատունը:

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել:

ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Անիէռ – Պուա Քոլոմպի Հ. Յ. Դ. «Արամ» եւ «Շ. Միսաքեան» խումբերու կազմակերպած հանդէսին հասոյթը ի նպաստ Մշակոյթի Տան Շ. Միսաքեան սրահին եղած է՝ 32.915 ֆրանք:

Անիէռէն ընկերներ Եզիկեան, Փափազեան, Մ. Աւետիսեան եւ Ա. Աւետիսեան հինգ հազարական ֆր. կը նուիրեն Մշակոյթի տան: (Ընդհ. գումար՝ 52.915: Ստանալ «Յառաջ»էն):

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԽՈՆԱՐ ԳՐԳԵԱՇԱՐԵԱՆԻ

Կսկծալի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի հետեւեալ նուէրները եղած են Կապ. Խաչի օղափոխութեան կայանին.— Տիկին Լ. Խանճեան՝ հազար ֆր., Տիկին Տ. Միսաքեան հազար, Տիկին Այտա Ալալէմճեան հազար, Օր. Աստղիկ Առաքելեան հազար: (Գումար՝ 4000 ֆր.: Ստանալ Յառաջէն):

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապոյտ Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղի վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ այրի Տիկին Թաղթալեանի, Այրի Տիկին Թութունչեանի, Տէր եւ Տիկին Հայկ Թութունճեանի, Տէր եւ Տիկ. Գէորգ Թութունճեանի իրենց եղբօր եւ մօրեղբօր Բժ. Յակոբ Սիվրիհիսարլեանի մահուան առթիւ:

×

Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Մինճերէտեան իրենց խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնեն ընկեր Արիսի, Ժիրայրի եւ Արշաւիրի իրենց մօր մահուան առթիւ (11 Մայիս) եւ փոխան ծաղկեպսակի հազար ֆր. կը նուիրեն Յառաջի բարգաւաճման համար:

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕԴ. ԿԱՅԱՆ

Արձանագրութիւնները սկսած են Փարիզի շրջանի ինչպէս նաեւ Մարսէյլի եւ Կեդր. Ֆրանսայի մասնաճիւղերը պէտք է սկսին այդ արձանագրութեանց:

Մանրամասնութեանց համար դիմել դիւանին, 5 րիւ Մէյռան, Փարիզ (9), Երկուշաբթի, Չորեքշաբթի եւ Ուրբաթ կէս օրէ վերջ ժամը 1.30էն 3 եւ երեկոյեան ժամը 6 – 7.30:

Հեռախօս Թրիւտէն 27–35:

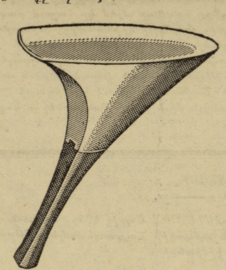
ԻՍԻ

Իսի լէ Մուլինոյի եկեղեցիի շինութեան յանձնախումբը կազմակերպած է հաւաքոյթ մը Պ. Բարսեղ Տամլամեանի նախագահութեամբ, այս երեքշաբթի երեկոյ ժամը 21ին, Սինեմա «Գազինօ»ի սրահին մէջ, 9 Ավընիւ Վիքթոր Քրէսօն, Իսի լէ Մուլինօ:

Էջմիածնայ Մայր Տաճարի վերանորոգման՝ Կիւլպէնկեան պատգամաւորութեան անդամ՝ ճարտարապետ Պ. Ե. Իւթիւճեան պիտի ցուցադրէ եւ մեկնաբանէ Հայաստան իր ուղղեւորութեան ընթացքին լուսանկարած գունաւոր բազմաթիւ տեսարանները:

Հասարակութիւնը կը հրաւիրուի այս խիստ շահեկան հաւաքոյթին:

Մուտքը ազատ է:

Նոր կատարելագործում կօշիկի կրունկներու պատրաստութեան մէջ

Առաջին հայ հաստատութիւնը որ յաջողած է ձեւընկալի (մաթիէռ փլաստիք) եւ ալիւմինիոմի միացումով շինել անբեկանելի (էնքասապլը) եւ նկուն կօշիկի կրունկներ ամէն բարձրութեամբ:

Դիմել՝

VANPLAST

(ՎԱՆԼԵԱՆ)

7, RUE GODOT DE MAUROY

Téléphone : OPEra 01-08

Առաւօտները հեռաձայնել՝ ITA 16-33

» 33-38

ՋՐԻ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄ

EXPERTISE GRATUITE

Ծախելու համար

ձեր փավիյօնը, վիլլան,

յարկաբաժինը կամ խանութը:

J. TORANIAN

18, AVENUE DE L'OPÉRA

OPE 73-21 OPE 19-45

Imprimé sur les presses du journal HARATCH

— 17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e) —

ՆՈՒԷՐ

Նիսէն Տիկին Նաւարեան իր ամուսնոյն Ա. Նաւարեանի մահուան երրորդ տարելիցին առթիւ հազար ֆրանք կը նուիրէ Յառաջի տարածման ֆոնտին:

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

ՎԱԼԱՆՍ.— Նոր Սերունդի Շաւարշ Միսաքեան խումբը 5000 ֆրանք կը նուիրէ Մշակոյթի Տան Շաւարշ Միսաքեան սրահին: (Ստանալ Յառաջէն):

ԲԱՑԱՌԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

ԾԻՍԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ

ԶԱՆԱԶԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿՆԵՐԷ ԵՒ ԵՐԿԻՐՆԵՐԷ

SALLE GAVEAU, 45, Rue la Boëtie

Չորեքշաբթի, Մայիս 21, ժամը 21ին

ԼԻՍԻԱ ԿԱՐԻՆ

(Մեծօ – Քոնթրալթօ)

Նելլի քարոն, Կիյըմիթ Պուայէ, Մոնիք Մաթանը, Լուի Տիլիէս

Մասնակցութեամբ՝ ԼԻԼԻ ԼԱՍՔԻՆԻ Ներկայացնող՝ ԼԻՒՔ–ԱՆՏՐԷ ՄԱՐՍԷԼ

Տոմսերու գին՝ 300էն 1000: Դիմել՝ սրահը եւ Տիւրան (4 Փլաս տը լա Մատլէն) եւ Իչղալացեանի 73 Ֆօպ. Փուասօնիէր Հեռաձայն՝ Փրովանս 64–23

MORY et Cie

ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

ԻՆԹՈՒՐԻՍԹ – ՄՈՍԿՈՒԱյէն ստացած է մենաշնորհեալ իրաւասութիւնը ծրարներ ղրկելու Խորհրդային Միութիւն: Բոլոր տուրքերը կը վճարուին ղրկողին կողմէ, ստացողը ոչ մէկ վճարում ունի ընելիք: Ղրկողը ինք կը պատրաստէ ծրարը իր կողմէ գնուած եւ ընտրուած հագուստներով եւ ապրանքներ:

Սթանտար ծրար չենք պարտադրեր: Սակայն միայն նոր ապրանք կ'ընդունինք: Ներկայիս ծրարները աւելի արագ կը հասնին:

Բոլոր տեղեկութիւնները կը տրուին հեռաձայնով՝ NOR.40-7?et50-?3

10, Rue St-Quentin, Service C, Paris 10

MÉTRO ET AUTOBUS : GARE DU NORD

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Ալֆորվիլի, Իսիի եւ շրջանի քոնֆէքսիոն ընողներուն եւ հիւսուածներ կազմողներուն (մոնթէօր ան թրիքօ) .— Կարի ամէն տեսակ դերձաններու համար Դիմեցէք՝

J. GRINFAS, 32, Rue Vaillant-Couturier, Alfortville, ENT. 18-53

Ամէնէն աժանը, ամէնէն ճոխը լաւագոյն գիները:

Արագ յանձնում, դիմեցէք եւ ձեզի պիտի այցելենք առանց որեւէ պայմանագրութեան:

ՁԵՐ ԴԻՒՐՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ԾՐԱՐՆԵՐՈՒ ԱՌԱՔՈՒՄ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ ԱՆԳԼԻՈՅ ՃԱՄԲՈՎ

ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ ՃԱՄԲՈՎ ԿԱՄ ՕԴԱՆԱՒՈՎ

Անգլիական առաջնակարգ ապրանքներ, գործատան գինով: Մաքսային եւ այլ բոլոր ծախքերը վճարուած մինչեւ տեղը հասնիլը:

Կրնաք կազմել ծրարներ զանազան ապրանքներու նոխ ցուցակէ մը:

Դիմողին՝ ցուցակ եւ մանրամասնութիւն:

SICOMEX 20, RUE ROYALE, PARIS 8e

TÉL. : OPE. 67-77

MÉTRO MADELEINE C. C. P. 11-964-43

Հիմնադիր–Տնօրէն ԳՐԻԳՈՐ ԹԵՒԱՆԵԱՆ

ՃԱՇԱՐԱՆ ԵԱՐ

Ֆրանսական – հայկական եւ կովկասեան ընտիր կերակուրներ

4, RUE ROBERT-ETIENNE

(Rue Marbeuf) PARIS - 8e

TÉL. : BAL. 31-21

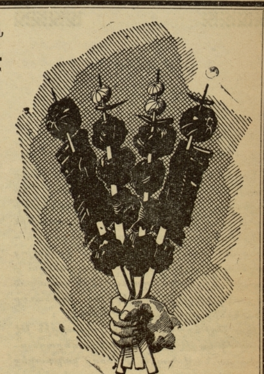
ՇԱՆ Զ'ԷԼԻԶԷԻ ՍՐՏԻՆ ՎՐԱՅ

Métro : F. D. Roosevelt

Հաճելի մթնոլորտ

Առաջնակարգ կովկասեան խորոված – ներ, «շաշլիք», «քարսքի»

Bar Américain

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 20 ՄԱՅԻՍ — MARDI 20 MAI 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8196 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3997

«ԱԶԳԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ»

ԿԸ ՇԵՇՏԷ ՎԱՐՉԱՊԵՏ ՖԼԻՄԼԷՆ

ՍՈՒՍԹԵԼ ԱԼԺԷԻ ՄԷՋ

ՏԸ ԿՈԼ ԿԸ ՊԱՏԱՍԽԱՆԷ ԿԻ ՄՈԼԷԻ ՀԱՐՑՈՒՄՆԵՐՈՒՆ

ՊԱՐՏԱԴԻՐ ԱՐՏՕՆՈՒԹԻՒՆ ԵՐԿՐԷՆ ԴՈՒՐՍ ԵԼԼՈՂ ՖՐԱՆՍԱՑԻԻՆ ՀԱՄԱՐ

Շաբաթ կէսօրէ ետք Ալժերիոյ նախկին ընդհանուր կառավարիչը՝ Սուսթել, հասաւ Ալժէ : Այս լուրը բաւական մեծ անակնկալ մըն էր, նկատի ունենալով որ Սուսթել, առաջին օրէն իսկ կը պահուէր ոստիկանութեան հսկողութեան տակ, իր բնակարանին մէջ, (Ազատագրական ճակատը, մահուան սպառնալիքի տակ կը պահէր ընկերային հանրապետական (կոլեան) երեսփոխանը) : Թէ ի՞նչպէս Սուսթել կրցած է Ալժէ երթալ, կառավարական կամ պաշտօնական շրջանակները որեւէ բացատրութիւն չեն տար այս մասին, բայց համաձայն Ալժէ եւ Փարիզ շրջան ընող զրոյցներուն, Սուսթել շաբաթ առտու ժամը 2ին մեկնած է իր բնակարանէն բարեկամի մը կառքով, եւ չորս կառք փոխելով անցած Զուիցերիա : Մասնաւոր օդանաւով մը մեկնած է Ժընեւէն եւ կէսօրէն ետք հասած Ալժէ, ուր մեծ խանդավառութեամբ ընդունուած է : Սուսթել, կիրակի առաւօտ, երբ ծաղկեպսակ մը կը դնէր Յուշարձանին վրայ անգամ մը եւս առարկան դարձած է ժողովուրդին ջերմ համակրանքին : Սուսթել յայտարարած է այս առթիւ թէ փրկութեան կոմիտէներու շարժումը երբեք Հայրենիքին դէմ չէ, թէ բանակը եւ ժողովուրդը միշտ միասին են, եւ թէ փրկութեան կոմիտէներ կը կազմուին ամէն կողմ :

Սուսթել, ժամանումէն քանի մը ժամ ետքը միայն կը խօսի ժողովուրդին : Բոնի երեսփոխանը շեշտը կը դնէ Ֆրանսացիներու եւ մահմետականներուն եղբայրութեան վրայ.— «Ընտրեցի Ազատութիւնը և Հայրենիքը : Կեցցէ՛ Հանրապետութիւնը, կեցցէ՛ Ֆրանսական Ալժերիան, կեցցէ՛ Ֆրանսան, կեցցէ՛ Տը Կոլ» :

Աւելի ետք, մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին Սուսթել ըսաւ թէ իր տպաւորութիւնը այն է որ մայր երկիրը լաւ տեղեակ չէ Ալժերիոյ անցուդարձէն :

ՄԱՀՄԵՏԱԿԱՆ ԿԻՆԵՐՈՒ ՑՈՅՑԸ

Կիրակի առտու, թռուցիկներով եւ բարձրախօսներով, մահմետական կիներուն կոչ կ'ըլլար որ կէսօրէն ետքը հաւաքուէին Ֆորոմի հրապարակը : Համաձայն տեղական մամուլին կիրակի կէսօրէն ետք ցոյցին ներկայ եղած են մօտ յիսուն հազար հոգի, որոնց կարգին հազարաւոր կիներ : Առաջին անգամն է որ մահմետական կիներ ցոյցի մը կը մասնակցին : Այս հաւաքոյթին առթիւ ալ խօսք առնելով, Սուսթել, շեշտած է թէ երբեք տեսնուած չէ Ֆրանսացիներու եւ մահմետականներու նման համախմբում մը : Ալժերիոյ նախկին կառավարիչը եզրակացուցած է թէ «այս արտակարգ օրուան դասը այն է թէ միութիւնը ամբողջական է, միութիւն՝ քաղաքայիններուն եւ զինուորականներու միջեւ, միութիւն՝ Եւրոպացիներու, Ֆրանսացիներու, մահմետականներու եւ Հրեաներու միջեւ :

Կարգ մը ցոյցեր եղած են նաեւ Օրան, Ֆիլիփվիլ (այս վերջին քաղաքը՝ 50.000 հոգի) եւ Պլիտա :

Կ'ըսուի նաեւ թէ Մասրիւէն Ալժէ անցած է Պիաճի. «Հայրենասէր յեղափոխական կուսակցութեան» հիմնադիրը որ քանի օր է կը փնտռուէր Փարիզ : Ծանօթ է որ Պիաճիի կուսակցութիւնը լուծուեցաւ Ֆլիմլէնի կողմէ :

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՄԱՅՐ ԵՐԿՐԻՆ ՄԷՋ

Մինչ ցոյցերը կը շարունակուին Ալժէի մէջ, կացութիւնը աւելի հանդարտ է Ֆրանսայի մէջ :

Գլխաւոր խնդիրը անշուշտ Տը Կոլի մամուլի ասուլիսն է, որ հակառակ զանազան դիմումներու չարգիլուեցաւ Ներքին Նախարարութեան կողմէ : Տը Կոլ երկուշաբթի ժամը 3ին Փալէ տ'Օրսէի սրահի մը մէջ մամուլի ասուլիս մը պիտի տար ամբողջացնելու համար առջի օրուան իր յայտարարութիւնը որ առիթ տուած է զանազան մեկնութեանց : Հաւանական է որ Տը Կոլ պատասխանէ նաեւ Կի Մոլէի ուղղած երեք հարցումներուն, որոնց պատասխանը կը բաւէ լուսաբանելու եւ ճշդելու համար Տը Կոլի դիրքը :

Կառավարութիւնը արգիլեց բոլոր ցոյցերը որ որոշուած էին ասուլիսին ժամուն, բայց աշխատաւորական կարգ մը ընկերակցութիւններ կոչ կ'ընեն բանուորներուն որ աշխատանքը դադրեցնեն, Տը Կոլի ասուլիսին միջոցին, իբրեւ բողոք :

Շաբաթ օր Փարիզի մէջ համաձայն շրջան ընող զրոյցներու եւ մամուլի օտար գործակալութեանց «փրկութեան կոմիտէ» մը կազմուած է նաեւ Փարիզի մէջ ; որ կը պահանջէ Տը Կոլի դահլիճ մը եւ կ'ըսէ որ միայն քանի մը օր պիտի սպասեն :

Շաբաթ իրիկուն վարչապետ Ֆլիմլէն, ձայնասփիւռ ճառ մը խօսելով շեշտեց թէ «կարգապահութիւնը եւ հանրապետութեան օրէնքները ազգային միութեան պահպանման միակ ազդակն են» : Ֆլիմլէն ճշդեց թէ կարճ դադարէ մը ետք վերսկսած են յարաբերութիւնները Մայր երկրին եւ Ալժերիոյ միջեւ եւ թէ կառավարութիւնը որոշած է աւելցնել բոլոր ուժերը որոնք կը դրուին Ալժէի հրամանատարութեան տրամադրութեան տակ, ժամ առաջ վերահաստատելու համար Ալժերիոյ մէջ արդար եւ մարդկային խաղաղութիւն մը :

× Ալժէէն հեռագիրներ եկած են Հանրապետութեան Նախագահին պահանջելով «փրկութեան կառավարութեան» մը ըստեղծումը :

× Կիրակի առտու համաձայն Ներքին Նախարարութեան որոշումին երկրէն դուրս ելլող բոլոր Ֆրանսացիներուն համար պարտադիր է ԵԼՔԻ ԱՐՏՕՆՈՒԹԻՒՆ (վիզա տը սորթի) առնել ոստիկանատունէն : Այս օրէնքին ենթակայ են նաեւ Նանսէնեան հպատակ Հայերը որոնք ինչպէս Ֆրանսացիները ցարդ պէտք չունէին այդ արտօնութեան :

× Զօր. Էլիի հրաժարումէն ետք, զինուորական ուժերու գլուխը անցաւ զօրավար Լորիյօ, որուն մասին նախապէս ըսուած էր թէ ձերբակալուած է : Նոր հրամանատարը 57 տարեկան է, Սէն Սիրէն շրջանաւարտ : Նախապէս ցամաքային բանակին սպարապետն էր :

× Կիրակի օր ամէն կողմ բազմաթիւ տեսակցութիւններ տեղի ունեցած են որոնց մասին մանրամասնութիւն չի տրուիր : Ներքին Նախարար՝ Ժիւլ Մոք յաջորդաբար ընդունեց Մենտէս – Ֆրանս եւ Լաքոստ : Պատերազմական նախարար՝ Տը Շըվինիէ քիչ վերջ իր կարգին կը տեսնուէ Մենտէս – Ֆրանսի հետ : Վարչապետը օրուան մէջ կը տեսնուի Կի Մոլէի եւ Փինէի հետ :

ՄԱՄՈՒԼԸ

Տեղեկատուութեան նախարար Կայեէ Կիրակի իրիկուն իր գրասենեակը հրաւիրած էր Փարիզեան Օրաթերթերու տնօրէնները եւ բացատրեց մամուլին պարտականութիւնը ներկայ պայմաններուն մէջ : Քուէարկուած օրէնքը թոյլ կուտայ որ գրաքննութիւն հաստատուի, բայց ներկայիս այդ գրաքննութիւնը պիտի կատարուի ա փօսթերիօրի (յետ հրատարակութեան) : Եթէ լուրեր հրատարակուին որ կրնան վնաս եւ կամ տարակարծութիւններ յառաջ բերել ժողովուրդին մէջ թերթը ենթակայ է պատիժի եւ գրաւման : Ասկէ զատ ալ չեղումներ երբ պատահին միջոցներ ձեռք կ'առնուին թերթին պատասխանատուներուն դէմ : (Այս հրաւէրին ներկայ էր նաեւ Յառաջ) :

ԺԻՒԼ ՄՈՔԻ ՃԱՌԸ

Ձայնասփիւռ ճառ մը խօսելով, Ներքին նախարարը կոչ ըրաւ բոլոր անոնց որ իր հրամանին տակն են, որ առանց ընկրկումի գործեն եւ գործադրեն տառացիօրէն իր հրահանգները : «Բոլոր Ֆրանսացիներուն, բոլոր հանրապետականներուն, պարտականութիւնն է յայտնել Հանրապետութեան եւ անոր կառավարութեան անսահման նուիրում մը», շեշտեց նախարարը :

× Տիւշէ (անկախներու ընդհ. քարտուղարը) ճառի մը ընթացքին շեշտեց թէ «խնայելու համար բաժանուած Ֆրանսա մը, պէտք է կազմուի ազգային փրկութեան եւ միութեան իսկական կառավարութեան մը» :

× Ֆրանսայի Ուսանողներու Ազգային Միութիւնը որոշած է երեքշաբթի օր ցոյց մը ընել յայտնելու համար «Ուսանողներու ընդվզումը. Ալժէի հարուածին դէմ եւ ցոյց տալ իրենց վճռական կամքը պաշտպանելու հանրապետական հիմնարկութիւնները» :

× Ժողովրդական Շարժումի համագումարը վերջ գտաւ կիրակի օր, վերընտրութեամբը, իբրեւ Ազգ. Նախագահ, Փիէր Ֆլիմլէնի 486ի վրայ 448 ձայնով :

Պիտօ – Թեթժէն «զրոյց» մը տեղի ունեցած է այս առթիւ : Պիտօ իր տեսակէտը կը պարզէր բացատրելով որ «ազգայնական չէ, բայց կը հասկնայ թէ Ալժերիոյ մէջ մարդիկ կորսնցնեն իրենց պաղարիւնը, ի՞նչ պիտի ըլլար, կ'ըսէ Պիտօ, եթէ բան մը ըրած չըլլային : «Կ'ըսուի թէ դաւադրութիւն կայ, երեւի իրաւ է քանի որ վարչապետը կ'ըսէ, բայց արդեօ՞ք չկա՞յ մշտականդաւադրութիւնը համայնավարներուն» :

Թեթժէն.— «Մարդ ձեզի չի մեղադրեր Ալժերիոյ մասին ձեր ունեցած տեսակէտին համար : Սարսափելի տրամ մըն է եւ մենք մեզի իրաւունք չենք տար ըսելու թէ կը սխալիք» :

Համագումարը կը բանաձեւէ.— Համաձայն է Ֆլիմլէնի յայտարարութեանց : Պէտք է փրկել հանրապետական պետութիւնը, բարեփոխել խորհրդարանական վարչաձեւը, եւ պահպանել ազգային միութիւնը :

× Միջազգային մամուլը ուշի ուշով կը հետեւի Ալժէի դէպքերուն : Անգլիական մամուլը (Սընտէյ Էքսփրէս) հարց կուտայ թէ արդեօ՞ք դաշնակիցներու բռնած դիրքը հանդէպ Ֆրանսայի իսկապէս միշտ պարկեշտ եղած է եւ պատճառ չէ դարձած որոշ չափով այսօրուան կացութեան : «Տէյլի Միրըր» նկար մը հրատարակեց բացատրելով թէ ... Փարիզցիները տուներնին ձգած ճամբաները ինկած են հազար հազարներով : Երկուշաբթի առտու ներողութիւն կը խնդրէր իր ընթերցողներէն նման սխալ լուր մը հրատարակած ըլլալուն համար :

ԼԻԲԱՆԱՆ

ՆՈՐ ԿՌԻՒՆԵՐ ԹՐԻՓՈԼԻԻ ՄԷՋ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՍՊԱՌՆԱԼԻՔ՝ ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻՆ

Նոր կռիւներ եղան Թրիփոլիի մէջ, ուր առաջին անգամ ըլլալով բանակը դիմեց խիստ միջոցներու : Ցարդ զօրավար Շեհապ չէր ուզեր արիւն հոսեցնելով Լիբանանցիները երկուքի բաժնել, բայց կացութիւնը բոլորովին տարբեր բնոյթ սկսած էր առնել : Ապստամբներու կեդրոնատեղին՝ Թրիփոլի կատաղի կռիւներու սկսաւ : Բանակը գրաւեց քաղաքը, մեծ դժուարութեամբ տուներէն փամփուշտ կը տեղար : Օդանաւերը միջամտեցին եւ ռմբակոծեցին կարգ մը թաղամասեր : Կ'ըսուի թէ վաթսուն մեռեալ կայ : Կիսապաշտօնական աղբիւրներու համաձայն 700 ըմբոստներ յանձնուած են ոստիկանութեան :

Երկրին մէջ լուսարգելը ի զօրու կը մնայ միշտ ժամը 20էն հինգ :

Առջի օր անգլիական նաւատորմիղը դըռնաց Միջերկրական. Թէեւ պաշտօնական յայտարարութիւն մը չկայ, բայց կարգ մը շրջանակներ կը հաղորդեն այս պարագան կապ ունի Լիբանանի դէպքերուն հետ :

Միւս կողմէ Միացեալ Նահանգները յայտարարեցին թէ ամերիկեան պատերազմական օդանաւեր կազմ ու պատրաստ կը սպասեն՝ ի հարկին Պէյրութէն պարպելու համար իրենց հպատակները : Ուշագրաւ է այս յայտարարութիւնը, որովհետեւ Պէյրութի Ամերիկացիները փոխադրելու համար որոշուած օդանաւերը ի վիճակի են մեծ թիւով զինուոր եւ կարեւոր քանակութեամբ ռազմամթերք տանիլ իրենց հետ : Արդէն, Ամերիկա արդիական թեթեւ զէնքեր ղրկեց Լիբանան : Այսօր–վաղը քանի մը օդանաւեր նոր զէնքեր եւ ռազմանիւթ պիտի տանին :

Մինչ այս մինչ այն Խ. Միութիւնը պաշտօնական յայտարարութիւն մը ըրաւ, զգուշացնելով Արեւմտեանները, թէ Լիբանանի մէջ որեւէ օտար միջամտութիւն «ծանր հետեւանքներ կրնայ ունենալ ինչպէս Լիբանանի անկախութեան, նոյնպէս Միջին Արեւելքի խաղաղութեան հա–

(Շարունակութիւնը կարդալ .Դ. էջ)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼԻԶՊՈՆԱՅԻ մէջ ընտրապայքարը պատճառ դարձաւ կատաղի կռիւներու եւ ցոյցերու. մօտ յիսուն վիրաւոր կայ եւ 27 մեռեալ, կառավարութիւնը յայտարարեց թէ ամէն գնով կարգը պիտի վերահաստատուի :

ՔԱԶԱՊԼԱՆՔԱՅԻ մէջ պելժիական օդանաւ մը որ պելժիական Քոնկօ կ'երթար, ջախջախուեցաւ, 65 զոհ կայ :

ՓԱՐԻԶԻ Օսլօ փողոցին մէջ (18րդ թաղամաս) հինգ յարկանի շէնքի մը տակ գտնուող կառատուն մը պայթեցաւ. 16 հոգի մեռաւ — վեց մանուկներ — եւ 24 հոգի վիրաւորուեցաւ :

«ԵՐԲ ԱՌԱԳԻԼՆԵՐԸ Կ'ԱՆՑՆԻՆ» խորհրդային ժապաւէնը որուն բեմադրիչը Հայ է, ստացաւ Քանի փառատօնին առաջին մրցանակը (ոսկի շքանշան), մասնաւոր յիշատակութիւն եղած է ֆրանսական «Մօն Օնքլը» ժապաւէնին համար :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ «Լը Մերիտիոնալ» թերթին խմբագրականը գրաքննուած ըլլալով, թերթին այդ մասը ճերմակ լոյս տեսած է :

ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ ՑԵՏԱՁԳՈՒԱԾ

Պէյրութէն կը հեռագրեն թէ յետաձգուած է Մշակութային Համագումարը որ տեղի պիտի ունենար Մայիս 25ին :

ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐԸ

ԵՒ "ՍԻՈՆ"Ի ԱՇԽԱՏԱԿԻՑ Ք.Ի "ՆՇՈՒՄՆԵՐԸ"

Ե.

Եպիսկոպոսական ժողովի մասին յօդուած գրելու համար պէտք է ծանօթ լինել, ասում է «Սիոն»ի աշխատակից Պ. Ք., «քրիստոնէական աստուածաբանութեան եւ եկեղեցական պատմութեան»: Ոչ մէկ խօսք Հայոց եկեղեցական իրաւունքի եւ եկեղեցական իրաւունքի պատմութեան մասին, որի ծանօթութիւնը գէթ բաղանցապէս անհրաժեշտ է վերոյիշեալ նիւթի լուսաբանութեան համար:

Պ. Ք., ինչպէս երեւում է, լաւ չէ գիտութեան այս ճիւղի մասին եւ առաջ է քաշում աստուածաբանութիւնը եւ այն էլ քրիստոնէական աստուածաբանութիւնը եւ եկեղեցական պատմութիւնը, այսպիսով անուղղակի ձեւով իրեն իբրեւ պատմագէտ եւ աստուածաբան ցոյց տալով: Եւ իրականի մէջ նա հանդէս է գալիս իր յօդուածի մէջ իբրեւ եկեղեցական պատմութեան մասնագէտ եւ այս մարզի մէջ է, որ վեր է հանում իմ տգիտութիւնը: Հերքելու համար իմ թէզը եպիսկոպոսական ժողովների մասին, Պ. Ք. «պատահարար» յիշում է մի քանի ժողովներ որոնք գումարուած են «եպիսկոպոսներու կողմէ, երբեմն նաեւ ուրիշ հոգեւորականներու մասնակցութեամբ» (ընդգծումը մերն է՝ Ա. Խ.):

Ահա եւ գիտնականի արտայայտութեան ձեւը: Եպիսկոպոսական ժողովը իբրեւ իրաւագիտական հասկացողութիւն տարբեր բան է, իսկ եպիսկոպոսների կողմից գումարուած ժողովը, որին մասնակցում են նաեւ ուրիշ հոգեւորականներ՝ տարբեր: Ժողովը կարող է գումարուած լինել եպիսկոպոսների կողմից՝ բայց չդառնալ «զուտ եպիսկոպոսական ժողով», որի մասին է խօսքը: Դրանից զատ, երբ եպիսկոպոսական մի ժողովի մասնակցում են նաեւ ուրիշ հոգեւորականներ, այդ այլեւս եպիսկոպոսական ժողով չէ, այլ եկեղեցական ժողով: Անգլիոյ լորտերի ժողովը կոչւում է այդ անունով նրա համար, որ բաղկացած է միայն լորտերից: Եւ աշխատաւորական կուսակցութեան պաշտօնաթող պարագլուխ Էթլին այդ ժողովի անդամութեան կոչուելու համար, նախեւառաջ Նորին Մեծութեան կողմից պէտք է բարձրացուէր լորտի աստիճանի: Եւ այն օրը, երբ այդ բարձր ժողովին մասնակցեն Անգլիոյ բուրժուազիայի կամ աշխատաւորներու ներկայացուցիչները, ժողովը կը դադրի լորտերի պալատ դառնալուց:

Որքան էլ որ Պ. Ք. յայտարարէ, որ «եպիսկոպոս բառին իմաստին եւ տարողութեան մասին» ես «ամենատարրական տեղեկութիւնը չունիմ» եւ ջանայ դրանով բարդութիւն մտցնել հարցի մէջ, այնուամենայնիւ, ես գիտեմ միւս մահկանացուների հետ միասին, որ եպիսկոպոսը վարդապետ կամ քահանայ չէ եւ վարդապետն ու քահանան էլ եպիսկոպոս չէ, եւ իր կարգին վարդապետը սարկաւագ չէ եւ սարկաւագն էլ վարդապետ չէ, որով եպիսկոպոսներից հրաւիրուած ժողովը, որին մասնակցում են նաեւ ուրիշ հոգեւորականներ, եպիսկոպոսական ժողով չէ:

Հիմի տեսնենք թէ ինչ են ներկայացնում իրենցից այն «եպիսկոպոսական» ժողովները, որ «պատահարար» յիշում է Պ. Ք., հաստատելու համար, որ մեր եկեղեցու անցեալում բարձրագոյն մարմին եղած է ոչ թէ աշխարհականների մասնակցութեամբ գումարուած ազգային-եկեղեցական ժողովը, այլ «զուտ եպիսկոպոսներու ժողովը»:

Մեր եկեղեցական ժողովների մասին անմիջական աղբիւրներից զատ, տեղեկութիւններ կան նաեւ պատմական այդ աղբիւրների հիման վրայ կատարուած նոր եւ նորագոյն ուսումնասիրութիւնների մէջ: Պ. Ք., որ շատ բան կարդալ չի սիրում, քանի որ ամէն ինչ արդէն ամբարած ունի իր գլխում, եպիսկոպոսական ժողովների մասին յիշատակելու համար «մէկ կողմ է դրել» Մելիք-Թանգեանը, պրոֆ. Խ. Սամուէլեանը, Արքեպ. Մխիթարեանը, Զամչեանը, Մելիքսէթ-Բէկը: Կարապետ եպիսկոպոսի, Ս. Տիգրանեանի, Երուանդ Տէր Մինասեանի մենագրութիւնները եւ առաջնորդուել է միայն Օրմանեանի «Ազգապատում»ով: Բայց, վա՛յ իրեն, նաեւ այս անգամ նա զոհ է դարձել որեւէ բան ուշադրութեամբ եւ մինչեւ վերջը չկարդալու իր դէշ սովորութեան:

Խօսինք, սակայն, փաստերով:

Առաջին զուտ եպիսկոպոսական ժողովը, որ յիշատակում է Պ. Ք. այն ժողովն է, որ «Մովսէս կաթողիկոսի օրով, 607 թուականին, գումարուեցաւ միայն եպիսկոպոսներէ բաղկացած, Յունաց եւ Պարսից բաժիններու եպիսկոպոսները իրարու հետ հաշտեցնելու համար»: Եւ փակագծի մէջ գրում է. «տես Օրմանեանի Ազգապատում, հատոր Ա. հատուած 410»:

Լսեցինք Պ. Ք.ին եւ կարդացինք Օրմանեանի «Ազգապատում»ի ոչ միայն 410րդ այլեւ յարակից բոլոր նախորդ եւ յետագայ հատուածները եւ տեսանք հետեւեալը: Պ. Ք.ի յիշատակած ժողովը, որ Դուինի Գ. ժողովն է եւ գումարուել է ըստ Օրմանեանի 607ին, եթէ տեղի է ունեցել Մովսէս կաթողիկոսի օրով, այդ նշանակում է, որ Տ. Մովսէս Բ. Եղիվարդեցի կաթողիկոսի անմահ հոգին է ներկայ եղել ժողովայրում, որովհետեւ չենք կարող ընդունել որ կաթողիկոսի տեղապահ Վրթանէսը, յայտնի քերթող եւ մակդիրներով, արտօնէր, որ 604ին վախճանուած եւ թաղուած Մովսէս կաթողիկոսի աճիւնը հանէին գերեզմանից եւ բերէին ժողով, որ գումարուած էր նոր կաթողիկոս ընտրելու համար:

Ահա թէ մինչեւ ուր կարող է տանել մէկին ուրիշների գրածները ուշադրութեամբ չկարդալու դէշ սովորութիւնը, որ խրացրել է Պ. Ք.:

Ո՛չ. Պ. Ք., ձեր յիշատակած ժողովը տեղի է ունեցել, ըստ Օրմանեանի, ոչ թէ Մովսէս կաթողիկոսի օրով, այլ նրա մահից (604) երեք տարի յետոյ, 607ին, Վրթանէս քերթողի տեղապահութեան ժամանակ եւ Սմբատ Բագրատունու նախաձեռնութեամբ:

Ճիշդ է, այդ ժամանակ Մովսէս կաթ–ից զատ, կար մէկ ուրիշ Մովսէս, Ցուրտաւի (Վրաստան) եպիսկոպոսը, որ զժտուելով վրաց Կիւրիոն կաթողիկոսի հետ, եկել էր Հայաստան եւ կ'ապրէր Յովհաննու վանքում 607ի ժողովի ժամանակ: Օրմանեանը «Ազգապատում»ի նոյն հատուածներում խօսում է Մովսէս Ցուրտաւացու մասին եւ Պ. Ք., ըստ երեւոյթին, շփոթել է երկու Մովսէսները միմեանց հետ:

Տեսնենք հիմի թէ ինչպիսի եպիսկոպոսական ժողով էր ըստ Օրմանեանի 607-ին, իսկ ըստ Մելիք Թանգեանի 609-610-ին Դուինում գումարուած ժողովը: Մենք ի նկատի պիտի ունենանք միայն Օրմանեանին, քանի որ նրա «Ազգապատում»ի վրայ է յենւում Պ. Ք.:

Ժողովը տեղի է ունեցել, ինչպէս գրում է Օրմանեանը, նախաձեռնութեամբ Սմբատ Բագրատունու որ Վրկանի մարզպետն էր եւ Պարսից թագաւորի թոյլտուութեամբ Հայաստան է գալիս, բացառիկ իշխանութեամբ կարգադրելու կրօնական գործերը: Իսկ կարգադրելիք շատ բան կար, որովհետեւ Յունաց բաժնում նստած էր այդ ժամանակ մէկ ուրիշ կաթողիկոս՝ Յովհան Բագարանցին: Եթէ Մովսէսի տեղ Պարսից բաժնի Հայերի համար անմիջապէս նոր կաթողիկոս ընտրուէր, «մէկ մարմինը կ'ունենար երկու գլուխ»: Պէտք էր ուրեմն միաբանել Յունաց եւ Պարսից կողմերը եւ ընտրել մէկ կաթողիկոս երկու կողմերի համաձայնութեամբ: Սմբատ յաջողեցաւ գլուխ հանել այդ գործը եւ Բագարանցին հոչակուեցաւ հակաթոռ կաթողիկոս ու երկու կողմերի եպիսկոպոսները ժողով գումարեցին նոր կաթողիկոս ընտրելու համար: Ժողովը ունեցաւ երկու նիստ: Առաջինին բացի Սմբատից եւ ոմն Դիգ տէր Դաշտկարանից ուրիշ աշխարհականներու մասնակցութեան մասին յիշատակութիւն չկայ: Օրմանեանը նախարարների բացակայութիւնը բացատրում է նրանով, որ յոյն բաժնի նախարարները վախենալով կայսրից եւ ստրատելատից չեն մասնակցում ժողովին եւ «պարսկական բաժնի նախարարներն էլ համաձայնում են համերաշխութեամբ գործել»: Առաջին նիստը սկսւում է մարտ 25ին, բայց նախքան կաթողիկոս ընտրելը քննում է ժողովի անդամների ուղղափառութիւնը, տրուած լինելով որ մասնաւորապէս յունական բաժնի եպիսկոպոսներից ոմանք քաղկեդոնական «թեքում» ունէին: Այդ «իղէոլոգիական» զտումը կատարելուց յետոյ միայն բացւում է երկրորդ նիստը, որ եւ զբաղւում է կաթողիկոսի ընտրութեամբ: Այս երկրորդ նիստին մասնակցում են, ինչպէս գրում է Ուխտանէս պատմիչը «եպիսկոպոսունք եւ վանականք եւ քահանայք, իշխանք եւ նախարարք» (տես Օրմանեան «Ազգապատում», հատուած 413, էջ 615): Այս ժողովը կաթողիկոս է ընտրում Աբրահամ Ա. Աղբաթանեցին:

Ահա այն «զուտ եպիսկոպոսական» ժողովներից մէկը, որ «պատահարար» յիշատակում է Պ. Ք.:

«Նոյն տարին (այսինքն 607ին), գրում է Պ. պատմագէտ Ք., Աբրահամ կաթողիկոսի ընտրութեան համար գումարուած ժողովին ալ յիսուն եպիսկոպոսներու եւ 390 վանահայրերու եւ վարդապետներու մասնակցութիւնը յիշուած է»: Օրմանեանը եւս կիսատ-պռատ է կարդացել Պ. Ք.: Նոր ժողով չէ որ գումարւում է նոյն տարին, այլ, ինչպէս տեսանք, ժողովի երկրորդ նիստը:

Անցնինք այժմ «քրիստոնէական աստուածաբանութեան եւ եկեղեցական պատմութեան» մասնագէտ Պ. Ք.ի յիշատակած միւս «զուտ եպիսկոպոսական» ժողովներին:

(Շար.) Ա. ԽՈՆԴԿԱՐԵԱՆ

ԼՐԱԳՐԱԿԱՆ ԳԱՂՏՆԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ ՀԱՐՑԸ

Ֆրանսայի մէջ, մամուլի ազատութեան երեք մեծ թուականներն են 1789, 1881 եւ 1935, ինչպէս կը յիշեցնէ յօդուածի մը մէջ՝ Ֆրանսական Մամուլի Հաստատութեան տնօրէն Ֆերնան Թեռու:

1789ին մամուլի ազատութիւնը հաստատուեցաւ Միրաբոյի կողմէ եւ նոյն տարուան Իրաւանց Յայտարարութեան 11րդ յօդուածին համաձայն իւրաքանչիւր քաղաքացի իրաւունք ունի «ազատօրէն խօսելու, գրելու եւ տպելու, բացի այն պարագային՝ երբ Օրէնքը որոշ սահմանափակում կը հաստատէ»: 1881ի օրէնքը երկուքի կ'իջեցնէ վարչական ձեւակերպութիւնները: 1935ին արհեստով լրագրողներու յատուկ օրինագիծ մը ի զօրու դարձաւ: Այսուհանդերձ մամուլին յառաջդիմութիւնը չկասեցաւ այնտեղ, տնտեսական, ընկերային եւ նոյնիսկ քաղաքական պայմանները կը պարտադրէին շարունակ օրէնքի նոր տրամադրութիւններ նախատեսել՝ հաղորդագրութեան ազատութեան համար:

Գլխաւոր հարցը սակայն լրագրական աղբիւրներին պարտադրած գաղտնապահութիւնն է, որ չէ նախատեսուած 1935ի օրէնքին մէջ: Այս խնդրին շուրջ ընթացիկ տարուան մէջ բազմաթիւ վիճաբանութիւններ պիտի ըլլան դանազան կող–

ԻՄԱՍՏՈՒԹԵԱՆՑ ՈՒՂԻՈՎ

(Հէքեաթներ եւ աւանդութիւններ)

ՕՐՆ ԱՌԱՋԻՆ՝ ՄԱՐԴՈՒՆ ԱՌԱՋԻՆ

(ԽՌԱՊԱՏԿԵՐ)

Բ.

«ՀՈՂ ԷԻՐ՝ ՀՈՂ ԴԱՌՆԱՍ»

— Ի զո՜ւր կը փորձես հարուածել այն, որ քու էութիւնդ իսկ է, — կրկնեց նոյն ձայնը:

= Իմ էութի՞ւնս, — զարմանքով հարցուց մարդը՝ ակնարկը հողին, ուրկէ կու գար ձայնը, եւ որ իրեն համար դեռ կը մնար անյայտ ու անծանօթ:

— Քո՛ւ էութիւնդ իսկ, — հաստատեց ձայնը հանդարտ ու տիրական:

= Կը կատակե՞ս թէ կը զառանցես, — մրմնջեց մարդը աւելի զարմացած ձայնին կրկնութենէն, — ես՝ մարդը՝ կոչուած իշխելու աշխարհին, ի՞նչպէս կարող եմ ըլլալ ուրիշ էութենէ.. ես որ Աստուածանկերտ եմ եւ յօրինեալ Իր պատկերին նման...

— Կը զառանցես դուն, — պատասխանեց ձայնը՝ միշտ հատու ու հանդարտ, — ու դուն քեզի կը վերագրես յատկանիշ մը, որ ցնորածին է...: Դուն, ինչպէս եւ ամէն ինչ զոր շուրջդ կը տեսնես, նո՛յն էութենէն էք եւ նո՛յն տարրէն ...

= Ինչպէս եւ ամէ՞ն ինչ զոր կը տեսնեմ շուրջս, — հարցուց մարդը՝ ձայնին այս նոր յայտարարութենէն ա՛լ աւելի ազդուած:

— Ինչպէս եւ ամէն ինչ, — կրկնեց ձայնը տիրական:

= Դուն կը չարախօսես, — վրդովուեցաւ մարդը՝ ջանալով նոյնքան հատու շեշտ մը տալ իր ձայնին, — ու դուն կը խօսիս չար ուժերու անունէն:

— Ես կը խօսիմ միակ իրականութեան անունէն: Անունէն անոր՝ որ քու տեսողութենէդ անդին եւս քեզ համար անտեսանելի ու անըմբռնելի չափերով կը տարածուի, եւ որ հող կը կոչուի:

= Հո՞ղ, — հարց տուաւ մարդը:

— Հող, — կրկնեց ձայնը միշտ տիրական, — միա՛կ իրականութիւնը եւ միակ տեւականը:

= Ա՞յն, որուն վրայ այժմ ընկողմանած եմ ես, եւ զոր կարող եմ հարուածել ...: Իսկ ո՞վ ես դուն, որ կը խօսիս...

— Նոյնինքն Հո՛ղն եմ, — յարեց ձայնը խորերէն:

= Նոյնինքն հո՞ղը... Ու կը յաւակնիս ըլլալ միակ իրականութիւնն ու միակ տեւականը՝ փոսուած ըլլալով հանդերձ ոտքերուս՝ ինչպէս եւ այս հաստաբուն նիւթին ներքեւ:

— Ճիշդ այդպէս ...: Իսկ դուն, ըլլալով հանդերձ շարժուն ու խօսուն, ինչպէս նաեւ այդ հաստաբուն կաղնին ճիւղատարած ու նաեւ աճուն՝ քեզ նման, ուրիշ բան չէք, բայց եթէ մասերը, աւելի ճիշդ՝ մասնիկները կամ՝ զանազան թէ ձեւափոխեալ կերպերն իմ, որ, յետադարձօրէն պիտի ըլլաք կրկին այնպէս՝ ինչպէս եմ ես, եւ այնպէս՝ ինչպէս էիք նախապէս...

= Այնպէս ինչպէս դո՞ւն, — ցնցուեցաւ մարդը՝ բոլորովին անակնկալէ եկած:

— Այնպէս ինչպէս եմ ես եւ ինչպէս էիք դուք, — կրկնեց ձայնը հատու եւ ինքնավստահ, — դուն որ կը քալես, կը խօսիս, կը շնչես, կը դիտես ու կը յաւակնիս ըլլալ տէրը աշխարհի, ժամանակաւոր երեւոյթ մըն ես միայն՝ իմ էութենէս բխած, ու ձեւափոխեալ վիճակ մը՝ արդիւնք՝ քեզ համար անըմբռնելի, անթափանցելի ու անմեկնելի խորհուրդներու, զորս դուն, համադրօրէն, «Աստուած» կ'որակես ...

= Բայց, ես բոլորովին այլ եմ՝ քան դուն, — առարկեց մարդը թերահաւատ:

— Այդ այլազանութիւնն է որ, — ընդմիջեց ձայնը, — մոլորեցուցած է քեզ, ու ներշնչած է քեզի պատրանքներ՝ մղելով անհիմն եզրակացութիւններու: Այն բոլորը, որոնց ամբողջութիւնը «մարդ» կամ այնքան բարձրագոռ «էգօ» որակեցիր այս առաւօտ, ե՛ս ինքս եմ, կ'ըսեմ քեզի:

= Միս ու ոսկոր, ոտք ու մազ, մարմինն ամբողջ դառնայ հո՞ղ... Անըմբռնելի՛ է, անհաւատալի՛, անբացատրելի՛...

— Ինչպէս անըմբռնելի է, անհաւատալի ու անբացատրելի, քու սահմանափակ իմացականութեանդ համար, հողին վերածումը միսի ու ոսկորի, ոտքի ու մազի, կամ՝ մարդկային ամբողջ մարմնի, ինչպէս եւ՝ ծառի, թռչունի, խոտի, տերեւի, ծաղիկի, ձուկի...

= Եւ ծա՞ռ, եւ թռչո՞ւն, եւ խո՞տ ու ծաղի՞կ, — ալ աւելի շփոթած հարց տուաւ մարդը, — եւ այս հսկա՞յ ճիւղատարած ու վիթխարի...

— Եւ այս կաղնին վիթխարի:

= Կարծատեւ ու ժամանակաւո՞ր, կ'ըսես:

— Այո՛: Եւ՝ կոչուած՝ անխուսափելի կերպով վերադառնալու ինծ, ըլլալու ինծ պէս, դառնալու մասնիկներն իմ այնպէս՝ ինչպէս այն մասնիկները հողին, որոնք կը սեղմուին այժմ ափիդ մէջ կամ բռունցքիդ տակ ...

= Եւ անոնք, զորս ես կը սեղմեմ այժմ՝ կ'ըսես թէ...

Կ. ՄԵՀԵԱՆ

(2 Շար.)

ՀԱՄԲԱՐՁՄԱՆ ՏՕՆԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Մայիս 15ին, Համբարձման տօն, Փարիզի եւ շրջանի երախաներու եւ պատանիներու հաղորդութեան օրը, Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցին ժամը 11ին լեցուած էր արդէն: Ուսուցիչներ եւ ծնողներ առաջնորդած էին իրենց փոքրիկները, որոնք երկիւղածութեամբ կը վառէին իրենց մոմերը: Հինգ հարիւրէ աւելի մեծ ու փոքր հաւատացեալներ, լուռ եւ անշշուկ հետեւեցան պատարագին: Տէր Թովմաս Ա. քահանայ Մինասեան խոստովանութեան եւ հաղորդութեան խորհուրդին մասին տուաւ հակիրճ եւ հասկնալի բացատրութիւններ: Հոգաբարձութեան ատենապետ Պ. Վահէ Թօսունեան կը հսկէր կարգապահութեան, իր ընկերներուն եւ դիւանապետին հետ: Աշակերտները կատարեալ կարգապահութեամբ մօտեցան Սեղանին եւ հաղորդուեցան: Արարողութենէն ետք Հոգաբարձութեան ժրաջան անդամները բաժնեցին աւանդական «չէօրէկ»ը:

Ներկաները յուզումով հետեւեցան այս արարողութիւններուն:

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

ժակերպութեանց միջեւ:

Միջազգային ճակատի վրայ հինգ կազմակերպութիւններ այս տարի կ'ուսումնասիրեն լրագրական արհեստին պարտադրած գաղտնապահութեան խնդիրը: Լոնտոնի մէջ ներկայիս տեղի կ'ունենայ Լրագրողներու Միջազգային Դաշնակցութեան ժողովը, որուն կը մասնակցին աբեւմտեան բոլոր սէնտիքաները: Մայիսի վերջը Պուքրէշի մէջ պիտի գումարուի Լրագրողներու Միջազգային Կազմակերպութիւնը՝ մասնակցութեամբ համայնավար երկիրներու սէնտիքաներուն: Այնուհետեւ, ամռան, տեղի պիտի ունենայ Թերթերու Հրատարակիչներու Միջազգային Դաշնակցութեան համագումարը: Սեպտեմբերին՝ Գերմանիոյ Մամուլի Խորհուրդին ժողովը: Վերջապէս՝ Լրատուութեան Ուսումնասիրութեան եւ Փընտրտուքներու Միջազգային Կազմակերպութեան առաջին համագումարը՝ Սթրազպուրկի մէջ: Այս միութիւնը կազմուած է Իւնեսքոյի եւ Հոկտեմբերին նախատեսուած է իր անդամներուն առաջին հանդիպումը՝ քննելու համար «լրագրական գաղտնապահութիւն»ը: Այս ուղղութեամբ հարցարաններ ղրկուած են աշխարհի բոլոր կողմերը՝ ընդհանուր կարծիքին տեղեակ ըլլալու համար: Այս հարցարաններուն արդիւնքը մեծ դեր մը կրնայ խաղալ կազմակերպութեան տալիք որոշումներուն մէջ:

Լրատուութեան Միջազգային Միութիւնը, որ նոր է կազմուած, գործունէութեան ընդարձակ դաշտ մը ունի իր առջեւ, որուն նախագիծը պիտի պատրաստէ Սթրազպուրկի մէջ: Ֆրանսական կազմակերպութիւններն ալ կը պատրաստուին այս համագումարին համար:

ԹՐՔԱՍՏԱՆ

ԹՐՔԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ

Թուրքիոյ քաղաքական շրջանակներուն մէջ շրջող զրոյցներու համաձայն կարգ մը կարեւոր փոփոխութիւններ պիտի ըլլան կառավարութեան մէջ:

Միւս կողմէ Կուլիները, վիճաբանութիւններն ու անարգական արտայայտութիւնները կը շարունակուին Թրքական խորհրդարանին մէջ, ուր երեսփոխանները յաճախ շեղելով իրենց նիւթէն՝ սրամտութիւններ կը փորձեն, արժանանալով ծափահարութեանց եւ հայհոյչներու:

Ուրֆայի երեսփոխան Եաշար Ալհաս հարց տուած է կրթական նախարար Ճելալ Եարտըմճըի, թէ Ուրֆայի գիւղերէն քանի՞ հատին մէջ վարժարան գոյութիւն ունի.

— Ուրֆայի մէջ կայ 628 գիւղ. 169 շրջաններ օժտուած են վարժարաններով, իսկ 459 գիւղերու մէջ դպրոց չկայ:

Կրթական նախարարը աւելցուցած է, թէ... 2002 թուականին Ուրֆայի բոլոր գիւղերը վարժարան պիտի ունենան:

Նախարարին եւ երեսփոխանին միջեւ հարց - պատասխանը փոխուած է վիճաբանութեան. շատեր յիշեցուցած են թէ տակաւին բաւական ժամանակ կայ մինչեւ 2002 թուական... այնուհետեւ սկսած են քաշքշել Եարտըմճըի անունը (օգնող): Քանի մը հոգի դպրոցական հարցը մոռնալով սկսած է խօսիլ Եարտըմճըի ինքնաշարժին մասին...:

Կրթական նախարարը փորձած է լռջանալ, շեշտելով թէ 1950ին Ուրֆայի մէջ 83 վարժարան կար, շինուած՝ 27 տարուան մէջ:

Օրտուի երեսփոխանը բոլորովին տարբեր հարցի մը անցնելով ուղղակի հարցուցած է Վարչապետ Մենտերէսի թէ վերջին ընտրութեանց քուէատուփերուն մօտ պաշտօն ունեցողներուն մէկ մասին վճարումը ի՛նչ պատճառով ցարդ չէ եղած (?):

Վարչապետին տեղ պատասխանած է Ելմտական Նախարարը, յայտնելով թէ 1957ի ընտրութիւններուն ինը միլիոն ոսկիի յատկացում եղած է:

Երեսփոխանը.— Բայց ինչո՞ւ մէկ մասին եղած է եւ միւս մասին՝ ոչ:

Վարչապետը.— ...

Անպատասխան մնալով՝ Օրտուի երեսփոխանը սկսած է կատակել եւ սրամտութիւններ ընել Մենտերէսի լաւութեան շուրջ: Կառավարականները բողոքած են. ընդդիմադիրները՝ աղմկած: Խորհրդարանին ժողովը վերածուած է խառնիճաղանճի եւ... յետաձգուած:

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԹԷՅԱՍԵՂԱՆԸ

Յ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին Մայիս չորսի ընկերահամակրական թէյասեղանը, Լիւթեսիայի սրահներուն մէջ, անցաւ շատ հաճելի մթնոլորտի մը մէջ: Այս հաւաքոյթը տրուած էր ի պատիւ բոլոր այն ընկերուհիներուն եւ համակիրներուն, որոնք իր տարեկան պարահանդէսին սիրայօժար իրենց մասնակցութիւնը բերած էին, թէ գեղարուեստական բաժնին երգերով, մենապարերով, արտասանութեամբ եւ նուագով եւ թէ պիւֆէին սպասարկութեամբ:

Այս ցերեկոյթին եւս մասնակցեցան դաշնակահարուհի Օր. Մարգարեան, իր գլայուն նուագով, փոքրիկ պարուհիներ՝ Սօնա Խրիմեան, Օր. Թառօն եւ Օր. Դանիէլեան իրենց սիրուն հայկական մենապարերով, Պ. Մոմճեան, Տիկին Թառօն եւ ընկերուհի Տիկին Մուրատեան իրենց մեներգներով եւ փոքրիկն Ուզունեան՝ իր հայերէն արտասանութիւններով:

Հաճելի էր նաեւ լսել հայկական սկաւառակները, որոնք մեզ կը փոխադրէին հայրենի աշխարհ:

Վիճակահանութեան տոմսերը, որոնք անցեալ տարուընէ հրապարակ հանուած էին, քաշուեցան տեղւոյն վրայ:

Շահող թիւերը հետեւեալներն են.—

75 397 1360 810 1103 158 1443 1354 2399 1007 333 508 717 1425 405 560 1053 1190 286 1221 417 2310 501 1509 27 2349 1251 880 761 717 25 860 95 1200 1395 1021 720 765:

ԾԱՆՕԹ.— Կը խնդրուի մինչեւ 15 օր, (27 Մայիս) շահուած իրերը ստանալու համար դիմել ամէն օր կէս օրէ առաջ ընկերուհի Տիկին Ա. Գազազեանի բնակարանը՝ 6 Րիւ Սէն Սիւլփիս, Փարիզ (6):

Յ. Գ.— Յ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է 2500 ֆրանք Մատամ Տէպրէնէն (անգլուհի), ընկերուհի Տիկին Թիւֆէնկճեանի ձեռքով:

— Սրեգօ՛, տոմսակավաճառը քո երեսին այնպէս նայեց, որ կարծես տոմս չէիր վերցրել:

— Ես էլ նրա երեսին այնպէս նայեցի, կարծես թէ տոմս վերցրել էի:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՆՈՃԱՍՏԱՆ, գրեց Ինտրա, հրատարակութիւն Լուլան, թիւ 36, Պէյրութ: Հասցէ Պողպատեան, Պուաթ - Փոսթալ 3261, Պէյրութ (Լիբանան):

«ՍՓԻՒՌՔ» շաբաթաթերթ գրական, գեղարուեստական ազգային եւ ընկերային, խմբագիր Սիմոն Սիմոնեան, Ա. տարի թիւ 1, 2, 3, եւ 4, Ապրիլ 1958: Հասցէ՝ Պուաթ Փոսթալ 2669, Պէյրութ, (Լիբանան): Տարեկան բաժնեգին տասը տոլար:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԵՐԵՒԱՆԻ Պետական համալսարանին մէջ Ապրիլ 15ին սկսած է փրոֆէսէօրադասախօսական հերթական 40րդ գիտական նստաշրջանը: Փոխ - տնօրէն Հ. Նալբանդեան ներկայացուցած է համալսարանի փրոֆէսէօրներուն եւ դասախօսներուն 1957 տարուան ընթացքին կատարած գիտահետազօտական աշխատանքներուն արդիւնքները: Փրոֆ. Պարսամեան կարդացած է Դաւիթ Բէկի ապստամբութեան ժամանակ լեռնահայերու մասնակցութեան խնդրին նուիրուած ուսումնասիրութիւն մը: Նստաշրջանի տեւողութեան պիտի լսուին մօտ ութսուն զեկուցումներ:

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ երգչուհի Հայկանոյշ Դանիէլեանի մահուան պատճառին մասին բժշկական զեկոյց մը ստորագրած են մամուլի էջերուն մէջ՝ Հայաստանի Առողջապահական նախարարը, իր օգնականները եւ քանի մը փրոֆէսէօր - բժիշկներ: Մահուան պատճառը ընդհանուր արթերիօ - սքլերոզը եղած է: Արուեստագիտուհիին թաղումը տեղի ունեցած է Ապրիլ 24ին. մարմինը ամփոփուած՝ Երեւանի պանթէոնին մէջ:

ՖԻՆԼԱՆՏԱՅԻ գրողներու խումբ մը, առաջնորդութեամբ Ֆինլանտիոյ գրողներու միութեան նախագահին, այցելած է Հայաստան: Հիւրերը այցելած են Երեւանի մշակութային հիմնարկները, Մատենադարանի հին ձեռագիրներու բաժինը, ներկայ եղած են «Անոյշ» օփերայի ներկայացման, ապա այցելած են Էջմիածին, Սեւանայ լիճ, եւայլն: Մեկնումի պահուն յայտարարած են. «Ջերմ յիշողութիւններու հետ միասին մենք մեզ հետ կը տանինք նաեւ հայերէնի այբբենարանը, որպէս զի անոր օգնութեամբ ուսումնասիրենք ձեր հին լեզուն եւ աւելի լաւ ճանչնանք ձեր հիանալի երկիրը»:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅ - ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՄԱՐՏ - ԱՊՐԻԼ, ԹԻՒ 195 - 196

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ (48 էջ).— «Գիրք մեռելոց» (Հայ - Բոյժ).— Հաւկիթին թեր ու դէմ (Տոքթ. Աշնեան).— Ինչո՞ւ բժիշկ կը փոխեն (Քաղեան).— Ի՞նչ է հանճարը (Վերիառն).— Լեարդի անբաւականութիւն (Տոքթ. Գալուստեան).— Հայաստանի մարմարները (Կարագէօզեան).— Երբ աղիքները ոլորուին (Տոքթ. Ս. Գրիգորեան).— Ցղի կիներուն սխալ կարծիքները (Խմբ).— Ծխախոտը կը մարէ սեռային ախորժակը (Տոքթ. Լիպ).— տասը պատուիրանքներ անոնց որ հայր կ'ըլլան (Տիւհամէլ).— Ուռի (Նարդեան Բժշկ. Բառարան).— Քանսէրին ահազանգը (Տօքթ. Ազատեանի).— Տարիքի հարցը բժշկութեան մէջ (Տոքթ. Սթէվնէն).— Աղիքներս չեն աշխատիր (Տոքթ. Այվազեան).— Գիտութիւն... նշանած ընտրելու (Տոքթ. Ասֆանազ).— Բժիշկը Աստուածաշունչին մէջ (Շ. Նարդունի).— Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչին Պատգ. Ժողովը (Խաչուհի):

Տարեկան բաժնեգինը 1200 ֆրանք Ֆրանսա, իսկ արտասահման 1500 ֆրանք:

Դիմել Շ. Նարդունիի՝ «Յառաջ»ի հասցէով:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (194)

ԿԱՅԾԵՐ

Բ. ՀԱՏՈՐ

Դ.

ՆԱՀԱՆԳԱՊԵՏ ՓԱՇԱՆ

Եթէ ես հրաշագործութեան շնորհ ունենայի, կ'աշխատէի մի քանի վայրկեանի մէջ մեր հայրենիքը Ֆրանսիա դարձնել: Բայց դժբախտաբար այդ անկարելի է: Մենք շատ գործ ունենք կատարելու. մենք շատ յետ ենք մնացել. այժմ ստիպուած ենք թռիչքներ գործելով, առաջ ընթանալ, որ հասնենք լուսաւոր ժողովուրդներին:

Մի թեթեւ ժպիտ երեւաց Սալանի դէմքի վրայ:

— Ժողովրդի կրթութիւնը կանոնաւոր լինելու համար,— նկատեց նա,— հարկաւոր չէ թռիչքներ գործել, այլ թողնելու է նրան, որ իր բնական ընթացքով առաջ գնայ: Միայն գլխաւոր պայմանը այն պէտք է լինի, որ ժողովրդի յառաջադիմութեան ղեկը պէտք է ուղիղ ճանապարհի վրայ դրուի, որպէս զի նրանից չշեղուելով, ցանկացած նպատակին հասնի:

— Բոլորովին ճշմարիտ է ձեր նկատողութիւնը,— պատասխանեց փաշան գործնագէտ մարդու եղանակով:— Բայց մեր դժբախտութիւնը նրանումն է, որ մեր առաջաւոր մարդիկը, խիստ սակաւ բացառութեամբ, անբարեխիղճ են: Քանի՞ անգամ առաջարկել եմ ես մեծ վէզիրին, որ այդ երկրի հարկերի մի մասը յատկացնէ նոյն իսկ այդ երկրի տեղային բարեկարգութիւնների համար գործ դնելու: Բայց միշտ մերժումն եմ ստացել: Հազարաւոր բաներ կան շինելու: Օրինակ, դուք տեսաք մեր ճանապարհները, մեր կամուրջները, մեր ջրանցքները,— այդ բոլորը նորոգելու կարօտ են: Վաճառականութեան եւ երկրագործութեան անկման բուն պատճառները մեր երկրում՝ պէտք է վատ հաղորդակցութիւնների մէջ որոնել:

Թուրք պաշտօնականները բոլորը լաւ ձեւել գիտեն, բայց կարելու շնորհք չունեն: Զանազան ծրագրներ կազմելու մէջ՝ անհամեմատ ճարպիկ են, իսկ գործադրութեան մէջ՝ անպէտք: Տուր նրանց փող իրանց կազմած ծրագիրը իրագործելու համար, այդ փողով նախ իրանց գրպանը կը լցնեն:

Եւրոպացու առջեւ պատսամիտ երեւնալ, կրթութեան եւ յառաջադիմութեան սիրահար ձեւանալ՝— այդ տաճիկ պաշտօնականների խօսակցութեան սովորական ձեւն է,— ցոյց տալ, թէ իրանք շատ բարի ցանկութիւններ ունեն ժողովրդի բարօրութեան համար, բայց ի՜նչ արած, որ այս եւ այն անյաջող հանգամանքները արգելք են լինում:

Իր բոլոր դիւանագիտական ճարտարութիւնը գործ դնելուց յետոյ, փաշան կիսապաշտօնական խօսակցութիւններից անցաւ հասարակ խօսակցութեան: Այժմ խօսում էր, ինչ որ սովորաբար խօսում են բժշկի հետ. գանգատւում էր, թէ ստամոքսի թուլութիւն ունի, ախորժակը աւերուած է, ոչինչ ուտել չէ կարողանում. գանգատւում էր անքնութիւնից, յօդացաւից. գանգատւում էր մի ինչ որ երեւակայական հիւանդութեան մասին, որը ոչինչ կերպով բացատրել չէր կարողանում, կամ ամաչում էր, որ պարզն ասէր:

Վերջապէս ասաց նա.

— Ես մանկանալ եմ ցանկանում... մանկացրէք ինձ, պարոն բժշկապետ: Ասում են, եւրոպացի բժիկները գիտեն մի դեղ, որ մանկացնում է մարդուն...

— Ի՞նչպէս է մանկացնում,— հարցրեց Սալանը ժպտելով:

— Ճերմակ մազերը սեւանում են, դառնամեալ ծերունին դառնում է առոյգ, տասնեւեօթը տարեկան պատանի...

— Ճերմակ մազերը սեւացնելու համար ներկ կայ, բայց ծերունին պատանի դարձնելու դեղը դեռ չէ գտնուած Եւրոպայում:

— Մի այնպիսի դեղ չկա՞յ, որ փոքր ինչ ուժ տար... զօրութիւն տար...

Այդ հարցերի ժամանակ փաշան ներկայանում էր, որպէս իսկական տաճիկ: Նա, որ իրան զարգացած, կրթուած մարդ էր ձեւացնում, զանազան տնտեսական, հասարակական խնդիրներ էր վճռում, յանկարծ սնահաւատութեամբ պահանջում էր այն էլէքսիրը, որով արեւելեան դէրվիշները հրապուրում են իրանց երկրի պետերին: Բայց Սալանը քաղաքավարութեամբ նրա պահանջը զանցառութեան տուեց, հարցնելով.

— Ինձ ասացին, որ ձեր որդին առողջ չէ, խնդրեմ հրամայեցէք, որ ինձ տանեն հիւանդի մօտը:

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

մար» ։ Մոսկուա կ'ակնարկէ «օտար պետութեանց» որոնք Լիբանանի դէպքերէն օգտուելով կ'ուզեն վերստին հաստատուիլ այնտեղ ։ Անգլիոյ Արտաքին Նախարարութիւնը այս առիթով չեշտեց Խ. Միութեան անպարարութիւնը, որուն միակ նպատակն է դէպքերը չարափոխել. Մոսկուա ոչ մէկ խօսք կ'ընէ Լիբանանի Արտաքին Նախարար Մալիքի յայտարարութեանց մասին, ուր կը տրուէին փաստեր՝ որ Լիբանանի մէջ գրաւուած են խորհրդային զէնքեր եւ ձերբակալուած էին Ռուսեր, Եգիպտացիներ եւ Սուրիացիներ ։

Լիբանան բողոքագիր մը յանձնեց Արաբական Լիկային ։

Իր կարգին Նասր յայտարարեց, թէ խորայէլեան որեւէ յարձակումի պարագային՝ իրենք պատրաստեն պաշտպանելու Լիբանանը ։

Քանի մը օրէ ի վեր կը գործէ ձայնափիւռի գաղտնի կայան մը «ազատ Լիբանան» անունով եւ գրգռիչ յայտարարութիւններով ։

Կիսապաշտօնական աղբիւրներու համաձայն նախկին վարչապետ Ռաշիտ Քարամէ, որ Թրիփոլիի ըմբոստներուն պարագլուխն է, հրաման տուած է որ ապըստամբները իրենց կռիւը դադրեցնեն. եթէ հաստատուի այս լուրը՝ Նախագահ Շամունի յաղթանակը կը նշանակէ ։

Վերջին լուրերուն համաձայն բոլոր խանութները փակ կը մնան ։

Պէյրութէն եկած ճամբորդի մը դիմելով իմացանք թէ Հայեր չեն վնասուած ։

Ց. Կ. ԽԱՉԻ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Սէն Լուի Կապ. Խաչի մասնաճիւղը ի նպաստ դպրոցի վիճակահանութեան տոմսեր հրապարակ հանած էր, որոնցմէ հետեւեալ թիւերը շահած են. — 115 104 194 154 եւ 60 ։

Կը խնդրուի մինչեւ Յունիս 15 դիմել հետեւեալ հասցէին, ստանալու իրերը ։ Պ. Եղիկեան, 3 էմփաս Սֆալօն, Սէն Լու, Մարսէյլ ։

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Սէն Լուի Կապ. Խաչի մասնաճիւղը իր խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնէ՝ Վալպարէլի, Լա Փոմի, Սէն Լուի եւ Կրան Փէնի ազնիւ հայրենակիցներուն, որոնք սիրայօժար մասնակցեցան «Ծոմապահութեան օրուան» հանգանակութեան ։

ԹՈՔԱՏԻ ԽՆԱՄՈՑՔԻՆ նուէրներու ցանկը.

Յովհ. Ղազարեան, Լուտֆիք Գաչըքեմանեան, Եղիազար Մինասեան 1000ական ֆրանք, Թոքատցի Պալեան երկու հազար, Շմաւոն Պալեան, Միսակ Տէրտէրեան հազարական, Սուքիաս Պապիկեան երեք հազար, Դաւրայի Հայր. Միութիւն երկու հազար, Սէրճիվան Շէրպէթճեան հազար, Գէորգ Ալիքսանեան երկու հազար, Յարութիւն Շիրվանեան, Աթանաս Պալեան, Երուանդ Անտալեան հազարական, Տարօն 1500, Հրաչ Անթալեան, Երուանդ Գրիգորեան, Տոնիկ Փէյլիվանեան, Սմբատ Յակոբեան հազարական, Աշուղ Ադամեան 1500, Մանուկ Ղուկասեան հազար, Պօղոս Սէրեանեան 500, Դանիէլ Ինճիեան հազար, Աւետիս երկու հազար, Կիւլպէնկեան հազար, ոմն երկու հազար, Տէր եւ Յակոբեան հազար ։

Գումար՝ 31.500 ֆր. ։

Salle de l'Ecole Normale de Musique

78, RUE CARDINET, PARIS

Metro : Malesherbes

Շաբաթ, Մայիս 31, ժամը 21ին

կազմակերպութեամբ Լը Թրիփթիքի

նուագահանդէս դաշնակ – ջութակ

ԱՐՄԱՆ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

(Դաշնակ)

ԺԸՆԸՎԻԷՎ ԱԼԹԷՐՄԱԹ

(Ջութակ)

Յայտագիր. — Մոցարթ, Շուման, Ֆըրանսիս Փուլէնք ։

Տոմսերը կը ծախուին էքօլ Նորմալի սրահը, Տիւրան հրատարակչական տունը ։

Գին 200էն 600 ֆրանք ։

Ուսանողներու զեղչ ։

Imprimé sur les presses du journal HARATCH

— 17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e) —

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Լիտիա Կարին պիտի ներկայանայ հեռատեսիլին, Չորեքշաբթի օր ժամը 12.45 Վուայօն էօն փէօ յայտագրին մէջ ։

ՆՈՒԷՐ

Տիկին Նուարդ Միւճերէտեան իր ապաքինման առթիւ երկու հազար ֆրանք կը նուիրէ Անթիլիասի հանգստեան տան ։

(Ստանալ «Յառաջ»էն) ։

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ ԴԷՊԻ ՍՈՒՐԲ ՂԱԶԱՐ - ՎԵՆԵՏԻԿ

Բացուած է արձանագրութիւնը չորրորդ ուխտագնացութեան դէպի Վենետիկ ։

Խումբը կ'այցելէ նաեւ Հռոմ եւ շրջակայքը ։

Կը խնդրուի ուխտաւորներէն նկատի ունենալ որ այս շարժումին առաջին նըպատակն է բարոյական եւ ազգային մասը ։

Արձանագրութիւնները կը վերջանան 10 Յուլիսին ։

Մեկնում, Օգոստոս 8ին, վերադարձ Օգոստոս 31ին ։

Արձանագրութեան եւ այլ տեղեկութեանց համար դիմել հետեւեալ հասցէներուն. —

Աղանեան՝

47, rue Edouard Vaillant, Alfortville, Seine

Աւետիսեան Մ.

195 bis, rue du Mesnil, Asnières, Seine

Պասմանեան

11, Avenue Béranger, Arnouville-les-Gonesses, S. et O.

Կիւլեան

13, rue du Viroflay. Chaville, S. et O.

Քիզիրեան

magasin «Aux fruits de France»

26, rue Cadet, Paris 9, Métro Cadet

Թարօն

58, Bd. Serrurier, Paris 19e Métro Pré-Saint-Gervais

Pour tous vos travaux d'appartements

ADRESSEZ-VOUS AU JEUNE ARTISAN PEINTRE

Arménak Vartanian

42, RUE DES JEUNEURS, PARIS 2e

Devenez son client : vous ne le regretterez pas !

M. Donat

MÉCANICIEN

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԿԱՐԻ ՄԵՔԵՆԱՅԻ

Նոր հաստատուած՝

44, RUE D'ENGHIEN

PARIS - X

MÉTRO BONNE NOUVELE TEL TAI. 80-18

Կը տեղեկացնէ իր յաճախորդներուն թէ իրենց տրամադրութեան տակ է ամէն տեսակ մեքենայի (կարի, պութոնիէռ, սիւրժըթէօզ կամ սովորական) նորոգութեան կամ վաճառման համար ։

ԲԱՑ Է ՇԱԲԱԹ ԱՄԲՈՂՋ ՕՐԸ

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

Նաւով, օդանաւով, երկաթուղիով որեւէ ընկերութեամբ եւ միեւնոյն գիներով դէպի Ամերիկա, Աւստրալիա, Քանատա եւ Արեւելք ։ Վճարումը հոս կամ արտասահման ։ Կ'ապահովենք վիզայի գործողութիւնները ձրի, կ'ապահովենք նաեւ տեղերը ձրի ։

Դիմել՝

ԺԱՆ ԵՂԻՇԷ ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆԻ

որ ունի 35 տարուան փորձառութիւն ։

AMERICAN LLOYD

43, Rue de la République, Marseille, Tél CO 4722

Ամէն դիւրութեան համար, ամէն տեղէ դիմել՝ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՍՑԷԻՆ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕԴ. ԿԱՅԱՆ

Արձանագրութիւնները սկսած են Փարիզի շրջանի ինչպէս նաեւ Մարսէյլի եւ Կեդր. Ֆրանսայի մասնաճիւղերը պէտք է սկսին այդ արձանագրութեանց ։

Մանրամասնութեանց համար դիմել դիւանին, 5 րիւ Մէյռան, Փարիզ (9), Երկուշաբթի, Չորեքշաբթի եւ Ուրբաթ կէս օրէ վերջ ժամը 1.30էն 3 եւ երեկոյեան ժամը 6 – 7.30 ։

Հեռախօս Թրիւտէն 27–35 ։

ԻՍԻ

Իսի լէ Մուլինոյի եկեղեցիի շինութեան յանձնախումբը կազմակերպած է հաւաքոյթ մը Պ. Բարսեղ Տամլամեանի նախագահութեամբ, այս երեքշաբթի երեկոյ ժամը 21ին, Սինեմա «Գազինո»ի սրահին մէջ, 9 Ավընիւ Վիքթոր Քրէսօն, Իսի լէ Մուլինօ ։

Էջմիածնայ Մայր Տաճարի վերանորոգման՝ Կիւլպէնկեան պատգամաւորութեան անդամ՝ ճարտարապետ Պ. Ե. Իւթիւճեան պիտի ցուցադրէ եւ մեկնաբանէ Հայաստան իր ուղղեւորութեան ընթացքին լուսանկարած գունաւոր բազմաթիւ տեսարանները ։

Հասարակութիւնը կը հրաւիրուի այս խիստ շահեկան հաւաքոյթին ։

Մուտքը ազատ է ։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական հաւաքոյթը այս Չորեքշաբթի ժամը 9ին, Քաֆէ Քասէլի սրահը ։

Պիտի խօսի յայտնի Պարսկահայ բանաստեղծ՝ Դեւի ։

Նիւթ ունենալով «Պարսկահայ արդի բանաստեղծները» ։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ ։

---

40 ՏԱՐԻ ԵՏՔ

Նկատելով որ ողբացեալ Դանիէլ Վարուժան, 1915ին Չանղըրըյի մէջ վարձակալը եղած է հայ ընտանիքի մը, փափաքելի պիտի ըլլար ծանօթանալ այդ ընտանիքին ։ Ստոյգ տեղեկութիւններէ կ'իմացուի որ Չանղըրըյէն դաղթած բազմաթիւ ընտանիքներ կան, Սէնթ Էթիէն, Մարսէյլ եւ քանի մը ընտանիք ալ Փարիզ ։ Պիտի խնդրէի Վարուժանի համակիրներէն որ բարի ըլլային հարկ եղած քննութիւնն ընելու տեղւոյն վրայ եւ իմացնել մեզ ։

Դիւրութեան համար ըսեմ որ այդ ընտանիքը, այն ատեն ունի եղեր փոքր աղջրնակ մը Մանիշակ անուն ։

Անհուն շնորհակալութեամբ բոլորին՝ Արաքսի Վարուժան Աբիկեան, 61 րիւ Փրովէն, Քազապլանքա – Մարոք ։

Կը խնդրուի թերթերէ արտատպել ։

ԲԱՑԱՌԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

ԾԻՍԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ

ԶԱՆԱԶԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿՆԵՐԷ ԵՒ ԵՐԿԻՐՆԵՐԷ

SALLE GAVEAU, 45, Rue la Boëtie

Չորեքշաբթի, Մայիս 21, ժամը 21ին

ԼԻՏԻԱ ԿԱՐԻՆ

(Մեծօ – Քոնթրալթօ)

Նելլի քարոն, Կիյոմիթ Պուայէ, Մոնիք Մաթանը, Լուի Տիլէս

Մասնակցութեամբ՝ ԼԻԼԻ ԼԱՍՔԻՆԻ Ներկայացնող՝ ԼԻՒՔ–ԱՆՏՐԷ ՄԱՐՍԷԼ

Տոմսերու գին՝ 300էն 1000 ։ Դիմել՝ սրահը եւ Տիւրան (4 Փլաս տը լա Մատլէն) եւ Իչգալացեանի 73 Ֆօպ. Փուասօնիէր Հեռաձայն՝ Փրովանս 64–23

Լիտիա Կարին պիտի ստորագրէ իր երգապնակները երեկոյթէն ետք ։

ԹՐԻՔՕ ՀԻՒՍՈՂ ՁԵՌՆԱՐԿՈՒՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՆՄԻՋԱԿԱՆ ՅԱՆՁՆԵԼԻ ԺՕԺ 12 ԵՒ 14

MACHINE A TRICOTER RECTILIGNE AVEC TRANSFERT DE MAILLE — **ITALBA**

livrable de suite en jauge 12 et 14

REMAILLEUSE CIRCULAIRE A I FIL — **ITALBA**

Sté. NALTA **22, Rue de la Sablière**

- G. NALBANDIAN - **PARIS-14 SUF. 96-80**

A LA FOIRE DE PARIS — **ITALBA**

Terrasse R Hall 130 Stand 130.08

ԹԱՐՄԱՑՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ՁԵՐ ԲՆԱԿԱՐԱՆՆԵՐՈՒՆ ԳՈՅՆԵՐԸ ԵՒ ԳԵՂԵՑԿՈՒԹԻՒՆԸ

ԴԻՄԵՑԷՔ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԻԱԿ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ **THOMLAC**

16 bis, Bld. Sébastopol, Paris 4e

ANGLE RUE DE LA REYNIE

ԵՒ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐԸ

52, Rue de Chalon, Paris 12e

4 bis, rue Vaillant Couturier, Argenteuil

166, Ave. Aristide Briand, Pavillons-sous-Bois

241, rue P. V. Couturier, Alfortville

Մասնաւորաբար ձեր ճաշակին համար պատրաստուած ԸՆՏԻՐ ԻՒՂԱՆԵՐԿԵՐ որ ձեր բնակարանին ներսը պիտի զարդարեն, իսկ դուրսը պիտի պահպանեն բնութեան սպառնալիքներուն դէմ

ՆԱԵՒ ՆՈՐԱՁԱՇԱԿ ՊԱՏԻ ԹՈՒՂԹԵՐ **Linoleum, Plastique, etc.**

Դիւրամատչելի գիներ եւ սիրալիր ընդունելութիւն կը սպասեն ձեզի

ԹՈՄԼԱՔԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ ԿՈՂՄԷ

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ,
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900
Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 21 ՄԱՅԻՍ

MERCREDI 21 MAI 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8197 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3998

ՏԸ ԿՈԼ. - ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ԿՐՆԱՄ ՕԳՏԱԿԱՐ ԸԼԼԱԼ

ԵՐԿՈՒ ԺԱՄ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՆՈՐ ՑՈՅՑԵՐ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԷՋ

ՍԱԼԱՆ ԿՈՉ Կ'ԸՆԷ «ՖԵԼԼԱԿԱՆԵՐՈՒՆ» ՈՐ ԶԷՆՔԵՐԸ ՎԱՐ ԴՆԵՆ

Երկուշաբթի օր ամէն կողմ անհամբերութեամբ կը սպասուէր զօր. Տը Կոլի մամուլին ասուլիսին :

Տը Կոլ գիւղի իր բնակարանէն Փարիզ եկած էր առտուն կանուխ : Արտակարգ միջոցներ ձեռք առնուած էին ապահովելու համար կարգապահութիւնը : Փալէ տ'Օրսէի շուրջ, ուր Տը Կոլ պիտի խօսէր ժամը երեքին, երթեւեկը արգիլուած էր : Ներքին նախարար Ժիւլ Մոք, անձամբ կը հսկէր կարգին եւ կուտար հրահանգները : Ապահովութեան Հանրապետական գունդեր (ՍԷ – Էր – Էս) ժիրոնտի նահանգէն եկած մեծ մասով, պաշարած էին պանդոկին շրջակայքը :

Տը Կոլ որ ցերեկին ճաշած էր աղջկան տունը Թերնի Թաղամասը ժամը 14·30ին կը մեկնէր հոնկէ եւ ճիշդ երեքին կը հասնէր Օրսէյի պանդոկը :

Աւելի քան 500 լրագրող ֆրանսացի եւ օտար իրար կը հրմշտկէին սրահին մէջ :

Տը Կոլ յիշեց որ 6 տարիէ ի վեր քաշուած է քաղաքական կեանքէն եւ երեք տարի է՝ հանրային կեանքէն : — «Ինչ որ այս միջոցին տեղի կ'ունենայ Ալժերիոյ մէջ երկրին նկատմամբ եւ մայր երկրին մէջ՝ նկատմամբ Ալժերիոյ կրնայ դուռ բանալ ազգային չատ ծանր տագնապի մը : Բայց նաեւ կրնայ սկիզբը ըլլալ տեսակ մը վերածնունդի : Ժամանակն է կարծեմ, այս պատճառներով, երբ կրնամ օգտակար ըլլալ, անգամ մը եւս, Ֆրանսայի :

Օգտակար, ինչու՞, որովհետեւ ժամանակին պատահեցան դէպքեր զոր մեզի միացած ազգերը չեն մոռցած եւ որ Օտարը կը յիշէ :

Օգտակար, որովհետեւ իրողութիւն մը կայ որուն պէտք է ամէնքս անդրադառնանք, ով որ ալ ըլլանք, իրողութիւն մըն է որ կուսակցութիւններու վարչաձեւը չէ լուծած, չի լուծեր եւ պիտի չլուծէ այն ծանր խնդիրները, որոնց առջեւ կը գտնուինք : Մանաւանդ Ափրիկէի երկիրներուն Ֆրանսայի ընկերակցութեան խնդիրը :

Իրողութիւնը սա է, կը կրկնեմ ամէն ոք պէտք է գիտնայ, Ալժերիոյ կռիւները միայն այս կացութեան հետեւանքն են :

Օգտակար, վերջապէս, որովհետեւ առանձին մարդ եմ : Ոչ մէկ կուսակցութեան կամ կազմակերպութեան հետ կապ ունիմ վեց տարի է : Կարճ՝ մարդ մըն եմ որ ոչ ոքի կը պատկանի եւ ամէն մարդու կը պատկանի : Օգտակար, ի՞նչ–պէս : Եթէ ժողովուրդը ուզէ, այնպէս ինչպէս նախորդ ազգային մեծ տագնապին ընթացքին, ֆրանսական հանրապետութեան կառավարութեան գլուխը » :

Ապա Տը Կոլ պատասխանեց իրեն եղած կարգ մը հարցումներու :

Հ.— Ի՞նչ կը հասկնաք, զօրավար, Հանրապետութեան իշխանութիւնը վարել ըսելով :

Պ.— Հանրապետութեան իշխանութիւնը երբ վարես, միայն այն իշխանութիւնը կրնայ ըլլալ որ ինքը քեզի տուած է :

Հ.— Ի՞նչպէս կը դատէք Ալժերիոյ դէպքերը ·

Պ.— Ինչպէս կ'ուզէք որ այդ ժողովուրդը երբ լսեց բարեկամիս բերնէն (այն ատեն Ալժերիոյ նախարար) որ կ'երթանք դէպի դիւանագիտական Տիէն–Պիէն – Ֆու մը, չըմբոստանայ : Փարիզի մէջ կը տեսնէ յաջորդական տագնապներ, նոյն ներկայացուցիչները նոյն կուսակցութեանց որոնք իրարու մէջ կը բաժնեն, նախարարական աթոռները, առանց որ որեւէ արդիւնաւոր բան դուրս գայ : Ուրեմն փնտռեց իրդժբախտութեանց լուծում մը : Շատ բնական է որ այնատեն կը պոռայ «կեցցէ՛ Տը Կոլ » ինչպէս բոլոր Ֆրանսացիները ցաւի կամ յոյսի մէջ եղած ատենին :

Հ.— Կի Մոլէի հարցումներուն մասին ի՞նչ կը մտածէք ·

Պ.— Կը յարգեմ Կի Մոլէն :

Տարակոյս չկայ որ եթէ Տը Կոլ ըստանձնէր կամ իրեն յանձնուէին բացառիկ իրաւունքներ, բացառիկ պարտականութեան մը համար բացառիկ վայրկեանի մը, ատիկա միայն բացառիկ ձեւով կրնայ պատահիլ եւ ոչ սովորական » :

Տը Կոլ յիշեց նաեւ թէ 67 տարեկանին մենատէր մը ըլլալու միտք չունի եւ եզրակացուց.— «Հիմա տուն կ'երթամ ուր կը մնամ երկրին տրամադրութեան տակ» :

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼ ԵՒ ՑՈՅՑ

Տը Կոլի ասուլիսին ընթացքին, իբրեւ բողոք կարգ մը սենտիքաներ գործադուլի կոչ ըրած էին բանուորներուն : Այս պատճառով երկուշաբթի ժամը 3ին դադրեցաւ մեթրօն, ինչպէս նաեւ արուարձանի կարգ մը կառախումբեր (Սէն – Լազար եւ Մոնփառնաս) եւ հանրակառքեր :

Կարգ մը ցոյցեր ալ եղած են ժամը 4էն վերջ, բայց առանց մէկ աղմուկի : Փլաս տը լա Ռոնփուա, մօտ յիսուն ուսանող կը պոռային « Տը Կոլ իշխանութեան գլուխ» :

Քիչ ետք կարգ մը ձախակողմեան ցուցարարներ փորձեցին համախմբուիլ Շան զ'Էլիզէ եւ ձերբակալութիւններ տեղի ունեցան :

ԱՆԴՐԱԴԱՐՁՈՒՄՆԵՐ

Նախ Ֆրանսական շրջանակներու մէջ : Մամուլի ասուլիսէն քիչ ետք, ընկերվարական կուսակցութեան տնօրէն կոմիտէն կը նկատէ որ .— «Տը Կոլ կը պահանջէ իշխանութիւնը բացառիկ պայմաններով եւ ձեւով մը զոր ինք պիտի որոշէ : Այս ձեւով կը դրժէ Հանրապետութեան սահմանադրութիւնը : Տնօրէն – Կոմիտէն եւ խմբակցութիւնը վստահութիւն ունին կառավարութեան որ պահէ կարգը եւ օրինաւորութիւնը, դիմադրէ ամէն ճնշումի եւ պահպանէ հանրապետութեան ձեւին մէջ Ազգ. Միութիւնը :

× Անկախները չափաւոր կը գտնեն զօր. Տը Կոլի յայտարարութիւնը եւ Փինէ կը թելադրէ Ֆլիմլէնի որ տեսնուի Տը Կոլի հետ : Կը հերքուին այն զրոյցները որոնց համաձայն անկախ նախարարները հրաժարած են :

Համայնավարներուն Քաղաքական Բիւրօն կը բողոքէ որ Տը Կոլ ոչ մէկ խօսք ըրաւ « դատապարտելու համար Ալժերիոյ զօրավարները եւ ոչ ալ իր անունով գործող պարագլուխները : Այս ճամբուն վրայ Ֆրանսայի համար միայն արկածախնդրութիւն եւ դժբախտութիւն կան, քաղաքային պատերազմ Ֆրանսացիներու միջեւ եւ խզում՝ ազգին եւ բանակին» :

Ընդհանուր ձեւով Ֆրանսայի քաղաքական շրջանակները չափաւոր կը գտնեն Տը Կոլի յայտարարութիւնները :

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԿԱՐԾԻՔԸ

Պաշտօնական ոչ մէկ յայտարարութիւն կայ, բայց միջազգային մամուլը մեծ տեղ կուտայ Ֆրանսայի դէպքերուն : Ընդհանուր տպաւորութիւնը այն է որ Տը Կոլ յստակ չէ եւ սպասուած լուսաբանութիւններ չի տար :

Մինչ Լոնտոնի «Տէյլի Հերըլտ»ը (աշխատաւորական) դէմ կ'արտայայտուի եւ յոռետես է, «Տէյլի Մէյլ» (պահպանողական) կը կարծէ որ Տը Կոլ կրնայ անգամ մը եւս փրկել երկիրը եւ պարզապէս ինքզինքը կը տրամադրէ : Նախագահ Այզըն – հաուըր յետաձգեց հինգշաբթի օր իր տալիք մամուլի ասուլիսը, բայց անգլին « Նիւ Եորք Թայմզ» չեշտը կը դնէ այն կէտի վրայ որ օրինաւոր միջոցներ պէտք է գործադրուին որոնց հակառակ կը թուի Տը Կոլ :

Իտալական մամուլը կ'ուզէ նմանութեան որոշ եզր մը տեսնել Իտալիոյ եւ Ֆրանսայի միջեւ նոյն միջոցին :

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ.— Տը Կոլ կը պաշտպանէ Ալժերիոյ Փաշական – զինուորական հարուածը .—

ԳԵՐՄԱՆԻԱ. Ալկըմայնը Ցայթունկ կը գրէ .— Տը Կոլ կ'ուզէ օրինաւոր պետական հարուած մը :

Իսրայէլի մէջ թերթերը բացառիկ թիւեր հրատարակեցին :

Արդարեւ Տը Կոլի յայտարարութիւնը մեծ հետաքրքրութիւն յառաջ բերած է Թել Ավիվի մէջ : Եւ երեքշաբթի օր իսրայէլեան թերթերը գոհունակութեամբ կը նկատեն որ Տը Կոլ գործի գլուխ պիտի չանցնի :

ԱՒՍՏՐԻԱ.— Ֆրանսական տագնապը գագաթնակէտին հասաւ :

ԱԼԺԵՐԻԱ.

Համակրանքի նոր ցոյցեր եղան երկուշաբթի ամբողջ օրը Ալժերիոյ մէջ : Սուսթէլ «քաղաքական գլուխ» դարձած է եւ կը հպատակի Սալանի :

× Պուֆարիքի մէջ յիսուն հազար հոգի (քսան հազար մահմետական եւ երեսուն հազար եւրոպացի) ցոյց կ'ընեն պոռալով. «Ֆրանսական Ալժերիա» :

Ֆորոմի հրապարակը հաւաքուած ամբոխը յուսախաբ չեղաւ Տը Կոլի յայտարարութենէն :

Կը կազմուի «ալժերիական կոմիտէ մը հանրային փրկութեան» :

Ազատագրական ճակատը կը յայտնէ թէ Մահմետականները «բռնի ուժով » կը մասնակցին ցոյցերուն : Ֆերհաթ Ապպաս կը ճշդէ նաեւ թէ ամիսէ մը պիտի կազմուի «ալժերիական կառավարութիւն մը» :

Միւս կողմէ «Ռատիօ – Ալժէ»ի անունը երեքշաբթի օր փոխուեցաւ եւ դարձաւ « Ռատիօ – Ալժերի – Ֆրանսէզ» :

× Սալանի ստորագրութեամբ թռուցիկ մը կը բաժնուի ուղղուած Ֆելլականերուն, ուր զօրավարը կը չեշտէ .— Զեր զէնքերը վար դրէք, միացէք, Ֆելլականեր, գրաւեցէք կրկին ձեր տեղը ֆրանսական նոր Ալժերիոյ մէջ» :

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Փարիզի մէջ կը շարունակուին քաղաքական պարագլուխներու տեսակցութիւնները :

Երեքշաբթի առտու կը գումարուէր նախարարաց բացառիկ նիստ մը, իսկ կէսօրէ ետք՝ Ազգ. Ժողով : Այս առթիւ պիտի որոշուի բացառիկ իրաւասութեանց ընդլայնումը Ալժերիոյ համար : Բայց ո–րո՞ւ պիտի յանձնուի այդ պաշտօնը : Սալանի անունը կը տրուի իբրեւ հաւանական, արդարեւ կը յիշուի որ զօր. Սալան միշտ յարաբերութեան մէջ կը մընայ կառավարութեան հետ եւ կանոնաւորաբար կը ղրկէ իր տեղեկագիրը Ալժերիոյ կացութեան մասին :

× ՍԱԿԱՐԱՆ .— Երկուշաբթի օր ոսկին կ'իյնար 536·000 (544·000), ինչպէս նաեւ թղթադրամ տոլարը 454 (465), մինչ ֆրանսական արժեթուղթերը կը բարձրանային :

ԼԻԲԱՆԱՆ

ԲԱՆԱԿԸ ԳՐԱՒԵՑ ԹՐԻՓՈԼԻՆ

ԴԱՇՆԱԿԻՑ ՆԱՒԱՏՈՐՄԻՂԸ ՄԻՋԵՐԿՐԱԿԱՆԻ ՄԷՋ

Կատաղի կռիւներէ ետք՝ կացութիւնը տակաւին անորոշ կը մնայ Թրիփոլիի մէջ, թէեւ հին քաղաքը,— ըմբոստներու միջնաբերդը — գրաւուեցաւ բանակին կողմէ : Շաբաթ – կիրակի օրուան յաջորդական կռիւներու ընթացքին սպաննուեցան 100 – 120 հոգի եւ վիրաւորուեցան երեք հարիւր ուրիշներ :

Պէյրութ համեմատաբար խաղաղ է, բայց երէկ առաւօտ շուկային մէջ ռումբ մը պայթեցաւ՝ երբ առեւտրականները կը փորձէին բանալ իրենց խանութները. մէկ զոհ կայ : 2 – 3 ռումբեր ալ պայթած են քաղաքին այլ շրջաններուն մէջ պատճառելով միայն նիւթական վնասներ :

Ընդհանուր առմամբ երկիրը խաղաղած է. մայրաքաղաքին մէջ գրեթէ ամէն օր կը տեսնուին զինուորական բեռնատար կառքեր, որոնք ձերբակալուած խռովարարները բանտ կը փոխադրեն : Զինուորական շրջանակներուն համաձայն՝ յառաջիկայ 48 ժամերու ընթացքին «մաքրագործում»ը աւարտած պիտի ըլլայ :

Երէկ Լիբանանեան Խորհրդարանը ժողով մը պիտի գումարէր, քննելու համար հրատապ հարցեր, մասնաւորապէս հետեւեալ կէտերը ·

1·— Արտահանելութեան վերջ տալու անհրաժեշտութիւնը :

2·— Ամերիկեան օգնութիւնը :

3·— Խորհրդային սպառնալիքը :

Կը կարծուի թէ բանակի հրամանատար՝ զօր. Շեհապ պիտի ստանձնէ «փոխանցման դահլիճ»ի մը վարչապետութիւնը : Առանց քաղաքական ծրագրի, ասոր միակ նպատակը պիտի ըլլայ պատրաստել հանրապետութեան նախագահին ընտրութիւնը :

Դաշնակից ծովային ուժերը ռազմափորձի սկսան Միջերկրականի մէջ՝ Ճիպրալթարէն մինչեւ Տարտանէլ : Մինչեւ Մայիս 24 պիտի շարունակուին այս ռազմափորձերը՝ մասնակցութեամբ սուզանաւերու եւ օդանաւերու : Երեք օրուան դադարէ մը ետք ռազմափորձերը պիտի վերսկսին՝ օդային եւ ծովային հակայ ցուցադրութեամբ մը :

Անգլիա, Ամերիկա եւ Ֆրանսա խորհրդակցութիւններ ունեցան Միջին Արեւելքի երկիրներուն սահմաններու պաշտպանութեան վերաբերեալ 1950ի համա–

(Շարունակութիւնը կարդալ ·Դ· էջ)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀՌՈՄԻ խորհրդային դեսպանատան պաշտօնեաներէն Սոլովով անըրաղձալի տարր նկատուելով արտաքսուած է երկրէն. Սոլովով չատ լաւ իտալերէն գիտէր եւ մաս ունէր զինուորական ու տնտեսական լրտեսութեան մը մէջ :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ Ամերիկեան դեսպանատան երկրորդ քարտուղարը՝ Պէքըր Խ. Միութենէն արտաքսուեցաւ, մեղադրուելով թէ իր գործունէութիւնը չի համապատասխաներ դիւանագէտի պաշտօնին : Ուաշինկթըն անակնկալի եկած է :

ԼԻԶՊՈՆԱՅԻ մէջ ցոյցերը իրարու կը յաջորդեն. առջի օր չորս հոգի վիրաւորուեցաւ. կառավարութիւնը խիստ միջոցներ ձեռք պիտի առնէ զօրավար Տելկատոյի դէմ, որուն կողմնակիցներուն քաղաքացիական անկարգապահութիւնը յեղափոխութեան մը բնոյթը ստացաւ :

ԼԻԲԱՆԱՆԻ ԴԷՊՔԵՐԸ

Տակաւին տասը օր առաջ, այս սիւնակներէն կը գրէինք :

« ... Արաբ Միացեալ Հանրապետութեան առաջնորդը կրնայ առանց մեծ դժուարութեան տարածել իր շարժումը (Նասրեան) դրացի արաբ երկիրներէն ներս, նոր թափ եւ յեղափոխական ոգի տալ անոր ու ժողովրդական ուժեղ ճնշումի տակ, իրագործել այդ երկիրներու յարումը» :

Լիբանանի վերջին դէպքերը եկան հաստատել . մեր այս նախատեսումը, եւ այսօր, այս փոքր երկիրը կ'անցընէ խիստ ծանր եւ ճակատագրական պահեր :

Ընդդիմադիր պարագլուխի մը սպանութիւնը առիթ մը եղաւ որ Համարաբական միութեան համակիրները ծայր տան իրենց ·շարժումին, ժողովրդական եւ յեղափոխական բնոյթ տալով անոր :

Լիբանանի իշխանութիւնները բացէ ի բաց կը մեղադրեն Արաբ Մ. Հանրապետութիւնը, որպէս պատասխանատու.. այս խռովութեանց :

Այժմէն կարելի չէ ըսել. թէ ո՞ւր կրնայ յանգիլ այս դէպքերուն վախճանը :

Երկու ճակատներ՝ Նասրեան եւ Հաշեմական, դէմ դէմի բուռն կերպով կը պայքարին, իրենց ազդեցութիւնը տարածելու համար միւս երկիրներէն ներս :

Այս երկու ճակատներու ետին, Արեւմուտքը եւ Արեւելքը իրարու դէմ ցցուած, կը վարեն պայքարը եւ Լիբանանի յարումը ի նպաստ մէկ կամ միւս ճակատին՝ պիտի նշանակէ մէկուն կամ միւսին յաղթանակը :

Ըստ երեւոյթին, ընդդիմադիրներուն պայքարը ուղղուած է Նախագահ Շամունի դէմ, որուն անմիջակնա հրաժարումը կը պահանջեն :

Նախագահ Շամուն հասարակ քաղաքագէտ մը չէ :

Ան, կորովի եւ վճռական մարդ՝ մեծ հմտութեամբ վարեց իր երկրին քաղաքականութիւնը եւ հակառակ ներքին եւ արտաքին ճնշումներուն յաջողեցաւ իր երկիրը հեռու պահել երկու խմբաւորումներէն : Թէեւ միջազգային քաղաքականութեան մէջ, Լիբանան միշտ գտնուած է արեւմտեան շրջագծին մէջ եւ վայելած՝ Մ. Նահանգներու տնտեսական եւ զինուորական օգնութիւնը :

Բայց Լիբանան երկիր մըն է ուր ազգաբնակչութիւնը բաժնուած է երկու համայնքներու՝ քրիստոնեայ եւ մահմետական, որոնք հաւասար ուժ կը ներկայացնեն :

Տասնեակ տարիներ, օրինակելի հաւասարակշռութիւն մը պահուած էր այս երկու համայնքներու միջեւ :

Այս խաղաղ համակեցութիւնը խանգարուած է այժմ եւ կը վախցուի բուռն եւ արիւնալի բախումներէ :

Բոլոր նշանները ցոյց կուտան, որ Արաբ իսլամ տարրերը մեծ ուժ կը ստանան Դամասկոսէն եւ Գահիրէէն եւ անոնց նշանակէտը ոչ միայն ներկայ կառավարութեան տապալումն է, այլեւ՝ Լիբանանի ներկայ քաղաքականութեան փոփոխումը :

Մէկ խօսքով, ընդդիմադիրները, որոնց միացած են քրիստոնեայ կարգ մը պարագլուխներ, կ'աշխատին Լիբանանը անջատել Արեւմուտքէն եւ զայն միացնել Արաբ Միացեալ Հանրապետութեան :

Այս տեսակէտէն ուշագրաւ է այն պարագան, որ դէպքերը նախ սկսած են Թրիփոլիի եւ Սայտայի շրջանէն :

Արդարեւ, այս երկու քաղաքներու մէջ կեդրոնացած է Իսլամ համայնքին մեծամասնութիւնը եւ այս շրջանին մէջ է որ Իրաքի նաւթուղիները կը յանգին : Կ'արժէ ընդգծել նաեւ, որ Թրիփոլի միշտ անջատողական միտումներ ցոյց տուած է եւ նախկին իսլամ վարչապետներէն՝ Ապտիւլ Համիտ Քարամէ միշտ Համարաբական արտայայտութիւններ ունեցած է զանազան առիթներով :

Հեռագիրները հաղորդեցին, որ ապստամբները օդը հանած են Թրիփոլիի նաւթուղին, որ ինչպէս ըսինք, Իրաքի քարիւղի վերջին կայանն է Միջերկրականի վրայ :

Այս դէպքերէն կարելի՞ է հետեւցնել, որ Համարաբական Միութեան համակիրները արդէն իսկ իրագործման դրած են իրենց ծրագիրը քարիւղը օգտագործելով որպէս ճնշումի միջոց Արեւմուտքի դէմ :

Մեր նախորդ յօդուածով, «Արաբ Միացեալ Հանրապետութիւնը Խ. Միութեան հե՞տ թէ դէմ», կը գրէինք թէ Նախագահ Նասր կրնայ մօտիկ ապագայի մը մէջ ընել հետեւեալ առաջարկը Արեւմուտքի.—

«Ցանձնեցէք ինձ Յորդանանը եւ Լիբանանը, եւ ես յանձն կ'առնեմ պաշտպանել ձեր քարիւղի շահերը, մասնաւորաբար նաւթուղիները եւ չխանգարել ձեր քարիւղատար նաւերուն ազատ անցքը Սուէզի ջրանցքին» : («Յառաջ», 8 Մայիս 1958) :

Այն պահուն, երբ Լիբանանի մէջ ծայր տուած է ապստամբական շարժում մը քաջալերուած Գահիրէէն ինչպէս կը հաստատեն Լիբ. պաշտօնական շրջանակները, կարելի՞ է եզրակացնել թէ գնդապետ Նասր կուտայ առաջին ապացոյցը բարութիւնը ուղղուած Արեւմուտքի :

Ի՞նչ ծրագիրներով կը վերադառնայ ան Մոսկուայէն, ուրկէ ցուակցական յուղիչ հեռագիր մը ուղղած էր Լիբանան, ընդդիմադիր պետ՝ լրագրող Մեթնիի սպանութեան առթիւ, զայն կոչելով հերոսաբարական զոհին :

Բայց չմոռնանք արձանագրել, որ անդին, Միացեալ Նահանգներու Ցրդ Նաւատորմիղը մեծապէս զօրացած այլ միութիւններով կ'ուղղուի Արեւելեան Միջերկրական, դէպի լիբանանեան ափերը :

ՆՇԱՆ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ԹԵՀՐԱՆԻ ԹԵՄԸ ՄԻԱՑԱՒ ԿԻԼԻԿԵԱՆ ԱԹՈՌԻՆ

ԽՄԲ.— Գրած էինք, թէ Թեհրանի Թեմի Պատգամաւորական Ժողովը Փետր. 26ի իր նիստին, որոշած է դադրեցնել թեմի ձեւական եւ անուանական յարաբերութիւնները Էջմիածնի հետ եւ խնդրամատոյց ըլլալ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան՝ Թեհրանի թեմը իր հովանիին տակ առնելու համար :

Ստորեւ — Թեհրանի մեր պաշտօնակից Ալիքէն առնելով (28 Ապրիլ) — կը հրատարակենք Թեհրանի Թեմի Պատգմ. Ժողովի եւ Թեհրանի Թեմական Խորհուրդի խնդրագիր – նամակը Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Զարեհ Ա.ի, Էջմիածին ղրկուած պաշտօնաթուղթը եւ Կիլիկիոյ Հաւակալին դրական պատասխանը .—

ՄԵԾԻ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՅ
Ն. Ս– Օ. Տ. Տ. Զարեհ Ա. Կաթողիկոսին
յԱնթիլիաս

Վեհափառ Տէր,

Թեհրանի Թեմի Պատգամաւորական Ժողովը Ս. Թ. Փետրուար 26ին, գումարած իր հերթական նիստում քննութեան առնելով նոյն Թեմի եւ Ս. Էջմիածնի Մայր Աթոռի փոխյարաբերութիւնների խնդիրը, գտաւ որ 1949 Թուից ի վեր իրանահայ Թեմերի համար ստեղծուած բացառիկ պայմանների հետեւանքով Ս. Էջմիածնի Մյար Աթոռի եւ Թեհրանի Թեմի յարաբերութիւններն ունեցել են միանգամայն անուանական եւ ձեւական բնոյթ : Միաժամանակ, նկատի ունենալով խիստ կենսական նշանակութիւն ունեցող մի շարք այլ պատճառներ եւ մեր եկեղեցու անվտանգութեանը կապուած որոշ մտահոգութիւններ, որոնք հիմնաւորուած են Պատգմ. Ժողովի հանած բանաձեւի ութ կէտերի մէջ, միաձայնութեամբ որոշեց՝ դադարեցնել վերը յիշուած անուանական ու ձեւական կապն եւս Ս. Էջմիածնի Մայր Աթոռից եւ խնդրամատոյց լինել Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Ս. Աթոռին՝ իր հովանու տակ առնելու Թեհրանի Թեմը :

Նկատի ունենալով Թեհրանի Թեմի Պատգամաւորական Ժողովի հանած վերոյիշեալ բանաձեւի տրամադրութիւնը, Թեհրանի Թեմի Պատգամաւորական Ժողովի Դիւանը եւ Թեմական Խորհրդի կազմը քանիցս գումարած միացեալ ժողովների մէջ ուսումնասիրելով Թեհրանի Թեմը Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Ս. Աթոռին միանալու խնդրին առնչուող մանրամասնութիւնները, Ս. Թ. Մարտ 29ին տեղի ունեցած միացեալ ժողովում միաձայնութեամբ վճռեցին գործադրութեան դնել Թեհրանի Թեմը Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Ս. Աթոռին կապելու մասին նոյն Թեմի պատգամաւորական ժողովի կողմից միաձայնութեամբ տրուած որոշումը :

Արդ, Վեհափառ Տէր, սոյն գրութեամբ տեղեկացնելով Ձերդ Ս. Օծութեան՝ Պատգամաւորական Ժողովի վերոյիշեալ որոշման մասին, խոնարհաբար խնդրում ենք Թեհրանի Թեմն առնել Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Ս. Աթոռի բարձր հովանու ներքոյ, որի շնորհիւ միայն հնարաւոր կը լինի ապահովել նոյն Թեմի Առաջելական եկեղեցիների բարեկարգութիւնն ու բարեզարդումը եւ հոգեւոր ու եկեղեցական կեանքի բարգաւաճումը, ի փառս Հայ ժողովրդի եւ Հայաստանեայց Առաքելական Ս. եկեղեցու :

Լիայոյս ենք, որ ընդառաջելով Պատգամաւորական Ժողովի միահամուռ բաղձանքին, Ձերդ Ս. Օծութիւնը կը բարեհաճի Թեհրանի Թեմն առնել իր բարեխնամ հովանու ներքոյ, որի համար նախապէս յայտնում ենք մեր խորին շնորհակալութիւնները յանուն նոյն Թեմի համայն ժողովրդի, Պատգամաւորական Ժողովի, Թեմական Խորհրդի եւ ազգային մարմինների :

Մատչելով ի համբոյր Ձերդ Վեհափառութեան Ս. Աջոյն,

Մնամք խորին յարգանօք՝

Թեհրանի Թեմի Պատգմ. Ժողովի
Նախագահ՝ Տ. ՊՕՂՈՍԵԱՆ
Փոխ նախագահ՝ Հ. ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ
Քարտուղարներ՝ Ն. ՊԱՀԼԱՒՈՒՆԻ
Ա. ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ
Թեհրանի Թեմական Խորհրդի՝
Ատենապետ՝ ԴՈՔԹ. Ա. ԲԱԲԱԼԵԱՆ
Քարտուղարներ՝ Ա. ԱՍԱՏՐԵԱՆ
Դոքտ Վ. ՆԱՀԱՊԵՏԵԱՆ

Ն. Ս. ՕԾՈՒԹԻՒՆ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ Տ. Տ. ՎԱԶԳԷՆ Ա.
Ս. Էջմիածին

Այսու որդիական պարտք ենք համարում Ձերդ Վեհափառութեան խոնարհաբար հաղորդելու, որ Թեհրանի Թեմի Պատգամաւորական Ժողովը Ս. Թ. Փետրուար 26ին գումարած իր հերթական նիստում քննութեան տակ առնելով Ս. Էջմիածնի Մայր Աթոռի եւ Թեհրանի Թեմի փոխյարաբերութիւնների խնդիրը, յանգեց այն եզրակացութեան, որ Իրանի փոքրամասնութեանց կրօնական պետերի եւ պատուիրակների նկատմամբ, Իրանի Նախարարաց Խորհրդի 1949 Թ. Յուլիս 25ի՝ Ձերդ Վեհափառութեանը ծանօթ որոշումներից ի վեր, Թեհրանի Թեմի եւ Ս. Էջմիածնի Մայր Աթոռի յարաբերութիւններն ունեցել են միայն ձեւական ու անուանական բնոյթ : Միաժամանակ, նկատի ունենալով Թեհրանի Թեմի համար ստեղծուած խիստ բացառիկ պայմանները եւ մեր եկեղեցու անվտանգութեանը կապուած որոշ մտահոգութիւններ, ինչ –

ԽՄԱՍՏՈՒԹԵԱՆՑ ՈՒՂԻՈՎ

(Հէքեաթներ եւ աւանդութիւններ)

ՕՐՆ ԱՌԱՋԻՆ՝ ՄԱՐԴՈՒՆ ԱՌԱՋԻՆ

(ՆՌԱՊԱՏԿԵՐ)

Բ.

«ՀՈՂ ԷԻՐ՝ ՀՈՂ ԴԱՌՆԱՍ »

— Նախատիպերդ են,— աւելցուց ձայնը շտապ,— ու դուն կոչուած ես ըլլալու, կրկին, անոնց նման՝ աստիճան առ աստիճան : Թափ ու թափ : Ցարատեւ ու անխուսափելի փոփոխումներու ենթարկուելով :

= Զարմանալի յերիւրանք, կ'ըսեմ քեզի, — գոչեց մարդը կրկին՝ ոտքի ելլելով, — ես որ կը շարժիմ, կը զգամ, կը դատեմ, իսկ այս հողը անբան, անշարժ, անզգայ եւ կո՛յր... : Ցերիւրա՛նք է ... Դուն կը շաղակրատես քմահաճ կերպով :

— Ես կը խօսիմ ճշմարտութիւնը միայն,— պատասխանեց ձայնը՝ միշտ հանդարտ,— դուն քու զգայնութեամբ ու դատողութեամբ, արծիւն իր սաւառնողութեամբ, կաղնին իր վիթխարիութեամբ, կենդանիները բոլոր ու բոյսերն ամենայն՝ ծաղիկ ըլլան թէ խոտ, տերեւ կամ պտուղ, բոլորը, անխտիր, ինչպէս եւ բազմատեսակ բնակիչները ծովերու եւ ովկէանոսներու, ծնունդներն ու տարրերն էք իմ, ու պիտի վերադառնաք ինձ, մէ'կ առ մէկ, անշեղ ու հետեւողական կերպով :

= Բայց, ես կենսաւոր եմ ու կ'ապրիմ, — կրկին առարկեց մարդը՝ հետզհետէ աւելի խռովուած :

— Դուն եւս, ինչպէս ամէն էակ ու տարր, քու գոյութեան առաջին իսկ օրէն, ենթարկուելով հանդերձ եղելոյթի ու կատարելութեան օրէնքին, սկսած ես, միանգամայն, հակիլ դէպի ինձ ... : Որովհետեւ, ձգտումը դէպի լրացումը ուրիշ բան չէ, բայց եթէ ձգտում մը դէպի վախճանը...

= Ու ես պիտի դադրի՞մ ըլլալէ մարդ մը :

— Քեզի ըսի թէ՝ դուն քու ծնած րոպէիդ իսկ սկսած ես ընթանալ դէպի դադարումը մարդ մը ըլլալէ ...

= Բայց, դուն չըսիր թէ ինչպէ՞ս է, որ ես օժտուած եմ յատկութեամբը խօսելու, թռչունը՝ թռելու, ծաղիկը՝ բուրելու ...

= Ինչպէ՛ս է ... — Բացագանչեց ձայնը յանձնապաստան,— այդ «ինչպէս»ը ի զո՛ւր պիտի փորձես բացատրել կամ լուծել, ու ան միշտ պիտի մնայ քու ըմբռնումէդ վեր կամ հեռու ... : Այն կապոյտ «կամարը», զոր «երկինք» կ'որակես, իրականին մէջ չէ այն՝ ինչ որ կը թուի քեզի : Բայց, կ'արգիլէ տեսողութեանդ՝ թափանցել «անդրերկնային» տարածութիւններն անսահման : Ճիշդ այդպէս ալ, «երկինք» մը միշտ գոյութիւն պիտի ունենայ քու իմացականութեանդ ու «ինչպէ՞ս»ին, «ինչէ՞ն»ին եւ «ինչո՞ւ»ին միջեւ, ու դուն ի զո՛ւր պիտի ճգնիս գտնել պատասխանները անոնց :

= Ես իմ մտքի զօրութեամբ կը թափանցեմ այդ «երկինք»ը ու կը գտնեմ ճշմարտութիւնը, — յարեց մարդը ինքնավստահ :

— Ի զո՛ւր, — կրկնեց ձայնը նոյնքան ինքնավստահ,— ի զո՛ւր պիտի ճգնիս հասնիլ ճշմարտութեան... : Ու դուն քեզ որքան մերձեցած կարծես անոր՝ ա՛յնքան աւելի հեռացած պիտի ըլլաս անկէ : Որովհետեւ, մէկ հարցումին լուծումը բազմաթիւ նոր հարցումներ պիտի դնէ առջիդ ...

= Կը թափանցեմ ու կը գտնեմ այդ ճշմարտութիւնը, — ընդմիջեց մարդը՝ աւելի վճռական,— ես որ...

— « Ես », — արհամարհոտ յարեց ձայնը, — քու այդ «ես»դ ուրիշ բան չէ, բայց եթէ համադրոյթը անհամար մասնիկներու, որոնք ծնունդն եմ իմ էութեան : Այդ մասնիկներէն ամէն մէկը բազադրութիւն մըն է, ինքնին, այլ մասնամասնիկներու : Իսկ անոնցմէ ամէն մէկը, իրենց մանրութեանը մէջ իսկ, աշխա՛րհ մը առանձին՝ իր խորհուրդներով ու տարրերով ...

= Իսկ ես կ'ուզեմ ճանչնալ այդ աշխարհները, իմանալ գաղտնիքներն ու խորհուրդները անոնց, որովհետեւ միտք ունիմ եւ իմացականութիւն :

— Է՛..., քու իմացականութի՛ւնդ ... Երեւոյթներն ու իրողութիւնները բացատրելու ընդունակութիւն մըն է այդ, որուն դուն այնքան բարձրագիր արժէք մը կուտաս՝ դուն քեզ դասելով գերիվեր կենդանիներէն ու բոյսերէն, առանց կարենալ ճշմարիտ կերպով ու ամբողջովին գիտնալու անոնցմէ ամէն մէկին թաքուն արժէքները :

= Իսկ այդ բոլորը ուրկէ՞ կը բխին, — հարցուց մարդը :

— Իմ էութենէս, ըսի քեզի :

= Քու էութենէ՛դ,— ծիծաղեցաւ մարդը՝ ջանալով իր այդ ինքնապարտադիր ծիծաղով փարատել այն չփոթութիւնը, որուն մատնուեր էր ինք,— ես որ կանգնած եմ, ահա, քու վրայ, ու կը պահեմ քեզ իմ ոտքերուս ներքեւ, ինչպէ՞ս կարող եմ բխած ըլլալ քեզմէ ...

— Դուն պատրանաւոր ենթադրութիւնն ունիս կանգնած ըլլալու իմ վրայ. մինչ, իրականին մէջ, ես եմ որ քեզ կը բռնեմ կանգուն,— պատասխանեց ձայնը, — տես, փորձեցիր ընել այն՝ ինչ որ տրուած չէ քեզի՝ թռչիլ ցանկացիր, ու ինկար գիրկս ...

Կ. ՄԵՀԵԱՆ

(4 Շար.)

պէս եւ մի շարք այլ հիմունքներ, Պատգամաւորական Ժողովն իր վերոյիշեալ նիստում, միաձայնութեամբ որոշեց՝ դադարեցնել Ս. Էջմիածնի Մայր Աթոռի հետ ունեցած ձեւական կապն եւս եւ խնդրամատոյց լինել Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Ս. Աթոռին՝ Թեհրանի թեմն առնելու իր հովանու ներքոյ :

Մատչելով ի համբոյր Ձերդ Վեհափառութեան Ս. Աջոյն :

Մնամք խորին յարգանօք՝
Թեհրանի Հայոց Թեմական Խորհրդի
Ատենապետ՝ Տոքթ. Ա. ԲԱԲԱԼԵԱՆ
Քարտուղար՝ Տոքթ. Վ. ՆԱՀԱՊԵՏԵԱՆ

Պատճէնն իսկականի հետ ճիշդ է :
ՊԱՏՃԷՆ

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱՐԱՆ ՄԵԾԻ ՏԱՆՆ
ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԱՆԹԻԼԻԱՍ – ԼԻԲԱՆԱՆ
Անթիլիաս, 23 Ապրիլ 1958 թ.

Ցարգարժան դիւանք՝
Թեհրանի Թեմի Պատգամաւորական Ժողովի եւ Թեմական Խորհրդի
Թեհրան

Ստացած ենք Ձեր 30 Մարտ 1958 թուակիր եւ համար 161/21 պաշտօնագիրը, որով Մեզի կը հաղորդէիք Պատկ. Պատգամաւորական Ժողովիդ որոշումը, Ս. Էջմիածնի հետ Թեմիդ անուանական եւ ձեւական կապն եւս խզելու եւ խնդրամատոյց լինելու Մեզի, որպէսզի Թեմդ առնենք Մեր հովանիին տակ :

Ձեր դիմումնագիրը արժանի ուշադրութեամբ կարդալէ եւ համապատասխան Ժողովի հետ խոր քննութեան ենթարկելէ յետոյ, ու առաջնորդուած Հայց. Եկեղեցւոյ եւ Հայոց Ժողովուրդին հիմնական շահերու պահպանման սկզբունքով, այս պաշտօնագրով ձեր Տիրախնամ Թեմը կ'առնենք Մեր Աթոռի հովանիին տակ: Մօտ ապագային այս մասին յատուկ կոնդակ կը պատրաստենք եւ կը ղրկենք մասնաւորաբար նշանակուելիք նուիրակի հետ :

Մինչ այդ, ձեզի, եւ ձեր միջոցով Թեմիդ մեր պատուարժան զաւակներուն կը ղրկենք մեր սիրոյ ողջոյններն ու հայրապետական օրհնութիւնները:

Շնորհք Տեառն Մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, եղիցի ընդ Ձեզ, ընդ ամենեսեանդ, Ամէն :

Աղօթարար՝
ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԿԱՆ Զ. Ա. ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ
ԿՆԻՔ ՄԵԾԻ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՅ

Պատճէնն իսկականի հետ ճիշդ է :
Թեհրանի Հայոց Թեմական Խորհուրդ .
Քարտ. Տոքթ. Վ. ՆԱՀԱՊԵՏԵԱՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԳԼԱՁՈՐ, պարբերաթերթ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան դպրեվանուց (Պիքֆայա): Բ. տարի, Թիւ Բ.: Տպարան Կաթողիկոսութեան Հայոց Մեծի Տանն Կիլիկիոյ, Անթիլիաս, (Լիբանան) :

« ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ՀԱՅՐԻԿ »

●

Համալսարանական Հայրենակցական Միութիւնը հրատարակած է այս գիրքը՝ երեք հարիւր էջերէ բաղկացած: (1957, տպ. «Հայրենիք», Պոսթըն) : Խմբագրութիւնը կատարած է Ժիրայր Միսաքեան :

Ուշագրաւ այս գործը նուիրուած է Խրիմեան Հայրիկի մահուան յիսնամեակը արժանաւորապէս յարգելու եւ տալու ժամանակագրական տեղեկութիւններ Հայրիկի ծննդեան թուականէն մինչեւ մահը 1820 – 1907:

Գրքին կէսէն սկսեալ մօտ 150 էջի վրայ բանասէր Յ. Քիւրտեանի հաւաքած անտիպ նամակները տպուած են: Ցաւկապէս շնորհակալ պէտք է ըլլանք որ բանասէրը, խմբագրութիւնը եւ Վասպուրականի հայրենակցական կեդրոնական վարչութիւնը՝ միանգամայն փաստական հրատարակութիւն մը կուտան մեզի: Անշուշտ դեռ կան Խրիմեան Հայրիկէ գրուած նամակներ, որոնք հետզհետէ հրապարակ պիտի ելլեն, աւելի լոյս սփռելով 19րդ դարու Հայոց պատմութեան վրայ: Օրինակ մենք տեսանք Փարիզի Նուպարեան մատենադարանին մէջ ծրար մը Խրիմեանի նամակներէն, որոնք վերոյիշեալ գրքին մէջ չկան :

Յուշամատեանին գրութիւններ գրկած են Վազգէն Ա. եւ Զարեհ Ա. կաթողիկոսները, Թաղէ, Պ. Դուրեան, Շաւարշ Միսաքեան, Արսէն աւագ քահանայ Սիմէօնեանց, Լութֆի Մինաս, Վահան Փափազեան, Սահակ Չիթճեան, Սիմոն Վրացեան, Նշան Պէշիկթաշլեան, Սօս Վանի, Արմենակ Փոխարեան, Հ. Կոսոյեան, Արսէն Երկաթ, Մկրտիչ Պարսամեան, Պ. Տէր Պետրոսեան, Ս. Թափառական, Դ. Փափազեան :

Կան նաեւ գրուատական նամակներ հին եւ նոր ականաւոր դէմքերէ, որոնց վրայ աւելցուցէք Խրիմեան Հայրիկի նկարները՝ իբրեւ վարդապետ, Եպիսկոպոս, Վանահայր, Պատրիարք եւ Կաթողիկոս, ինչպէս 23 Սեպտեմբեր 1893ի էջմիածնական օծման պատկերը, Վարագայ վանքը եւ վերջապէս 1957 Նոյեմբեր վեցի թաղման գաղաղին մէջ :

« Ամենայն Հայոց Հայրիկ»ի նուիրուած նոյնանուն այս գիրքը գեղեցիկ յիշատակարան մըն է զոր պէտք է կարդալ եւ ունենալ գրադարանին մէջ :

Պ. ՖՐՈՒՆՃԵԱՆ

ՔԱՆԻ ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԻ ՓԱՌԱՏՕՆԻՆ ԱՐԴԻՒՆՔԸ

Ոսկի չքանչան Երբ արագիլները կ'անցնին (Խ. Միութիւն) :

Մասնաւոր յիշատակութիւն «Մոն Օնքլը» (Ֆրանսա) :

Լաւագոյն բեմադրութիւն «Կեանքի սեմին» (Շուէտ) :

ՏԱՐԱԿԱՐԾՈՒԹԻ՞ՒՆ ԵՒ ՍՊԱՌՆԱԼԻ՞Ք՝ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ԱՇԽԱՐՀԻՆ ՄԷՋ

———o———

Ինչպէս գրած էինք առջի օր, դաղափարական տարակարծութիւններ կան, որոնց գլխաւոր պատճառն է մառեշալ Թիթօ: Եուկոսլաւիոյ բռնատէրը սպառնալիքներ ալ կ'ընէ Կրեմլինի, որուն արձագանգ հանդիսացանք, միջազգային մամուլին նման՝ լուրը առնելով Լոնտոնի «Տէյլի Էքսփրէս»էն :

Անգլիական թերթին համաձայն Թիթօ ունի մանեէթոֆոնի ձայնագրեալ ժապաւէններ՝ որոնց վրայ առնուած են Ա. Միկոյեանի եւ Սուսլովի կարգ մը յայտարարութիւնները, որոնց հրապարակումը երկու մասի կրնայ բաժնել Կրեմլինի ղեկավարները, մասնաւորապէս հունգարական հարցին մէջ:

Ա. Միկոյեանի եւ Սուսլովի վերոյիշեալ յայտարարութիւնները ժապաւէնի վրայ գաղտնաբար ձայնագրուած են Նաճի կողմէ, 1956 Հոկտեմբեր 31ին, այսինքն՝ Հունգարիոյ յեղափոխութեան ընթացքին, երբ Նաճի վարչապետ էր: Քանի մը օր ետք խորհրդային հրետանիները կը ճզմէին արդէն հունգար բանուորներու յեղափոխութիւնը: Այդ միջոցին երբ Նաճի ապաստանեցաւ Եուկոսլաւ դեսպանատունը՝ միասին տարած էր ժապաւէնները եւ յանձնած դեսպանին, որ իր կարգին ղրկած է Պելկրատ :

Այնուհետեւ Նաճի խորհրդային խոստումներէն խաբուելով յանձնուեցաւ եւ բանտարկուեցաւ :

Թիթօ, որ ցարդ չէր խօսեր այդ ժապաւէններուն մասին, Եուկոսլաւիոյ դէմ եղած քննադատութիւնները դադրեցնելու նպատակով կը սպառնայ հրապարակել զանոնք :

Թէեւ ծանօթ չէ թէ յայտարարութիւնները ինչ բնոյթ կը կրեն, բայց Պելկրատի մէջ շրջող զրոյցներու համաձայն, անոնք կը պարզեն Միկոյեան – Խրուշչեւ պայքարին բուն պատճառը: Կրեմլին դժուար կացութեան մատնուած է ներկայիս եւ յիշեալ ձայնագրուած ժապաւէնները պատճառ կրնան ըլլալ, որ լուրջ փոփոխութիւններ ըլլան Խ. Միութեան համայնավար կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէին մէջ :

Հաւանական է որ Խրուշչեւի աստղը խաւարի եւ «Սթալին – Բ.» ենթարկուի իր նախկին հակառակորդներէն մէկուն հսկողութեան :

Միկոյեա՞ն թէ Խրուշչեւ ...

Դժուար է տալ հարցումին պատասխանը, նկատելով որ Խ. Միութեան մէջ անակնկալներ միշտ կը պատահին եւ Ա. Միկոյեանի կատարած ծանրակշիռ յայտարարութեանց պատճէնը տակաւին չէ հրատարակուած :

ՁՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՁԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ :

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԱԼԷՄՇԱՀ ԵՐԱԺՇՏԱՍԷՐ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

———o———

ԽՄԲ.— Քանի մը տարի է Պէյրութի մէջ կազմուած է «Ալէմշահ Երաժշտասէր Միութիւն» մը որ իր առաջին համերգը տուած է Ապրիլ 27ին :

Այս համերգին առթիւ Լ. Վ., Պէյրութի *Սփիւռք* շաբաթաթերթին մէջ հրատարակած է քաջալերական յօդուած մը որմէ կը քաղենք գլխաւոր մասերը .—

Լսեր էինք ու գիտէինք որ գոյութիւն ունէր Ալէմշահի անունին նուիրուած երաժշտական միութիւն մը՝ տարիներէ ի վեր ինքզինք պահող, որ սակայն, ո՛չ մէկ ձեւով արդարացուցած էր տարիներու իր գոյութիւնը :

Բաւական կոկիկ յայտագիր մըն է մեր ունեցածը :

Ըսուած է, եւ չա՛տ արդարացի կերպով որ Հայը արուեստագէտ է ծնած: Տարօրինակ չէ՞ն սա տղաքը, որ մեծ տոկոսով առաջին անգամ է որ բեմ կուգան տալու համար մեզի հաղորդութիւնը հայ երգին եւ հողին, եւ մանաւանդ, աւելի քան տարօրինակ չէ՞ք գտներ անոնց կամքը, արուեստի՛ն ալ հուրով արբած անոնց ճիգը, մոռնալու իրենց առօրեայ աշխատանքներուն ծանրութիւնը եւ մտնելու դարպասներէն ներս հայ երգին ու արուեստին :

Բայց հո՛ս է արժէքը, եւ առաքելութիւնը Ալէմշահ Երաժշտասէր Միութեան :

Ծոխ է յայտագիրը եւ անոր կազմութիւնն իսկ կը վկայէ կեանքը դիտելու որոշ տեսանկիւնի գոյութիւն: Ուրախ եւ զգայնիկ երգեր չեն պակսիր: Հո՛ն են Գուրգէն Ալէմշահ (Իմ հեռաւոր հայրենիք, Մեր պարտիզում, Իղձ, Հունձք), Թ. Ալթունեան, Կ. Զաքարեան, Գ. Սիւնի, Կարա – Մուրզա, Կոմիտաս վարդապետ :

... Ձենք ուզեր անդամահատել ամբողջութիւնը սա յայտագրին եւ իւրաքանչիւր երգ առնել առանձին եւ ըսել մեր խօսքը: Այդ կանուխ է տակաւին Ալէմշահ Միութեան սա՛ յայտագրին համար:

Կ'ուզենք որ չընկրկի՛ Գալայճեան, այլ շարունակէ իր սկսածը սիրով, եւ ինչո՞ւ չէ, նոյնիսկ կատաղի՛ կիրքով, որովհետեւ կը հաւատանք թէ գեղեցիկը կը ծնի սիրով եւ կիրքին ուժգնութիւնով :

ԵՐԳԻԾԱՆՔԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

ԵՐԳԱՀԱՆՆ ՈՒ ԵՐԱԺՇՏԱՍԷՐԸ

— Դուք լսեցի՞ք իմ մշակած Կոմիտասը:
— Այո՛ :
— Եւ ի՞նչ տպաւորութիւն ստացաք :
— Մինչեւ ձեր մշակումը ես կարծում էի թէ Կոմիտասն անմահ է ...

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (195)

ԿԱՅԾԵՐ

Բ. ՀԱՏՈՐ

Դ.

ՆԱՀԱՆԳԱՊԵՏ ՓԱՇԱՆ

— Ոչ, դուք նեղութիւն մի կրէք, նա այնքան տկար չէ, որ ինքը չկարողանայ գալ, — ասաց փաշան, երեւի, չկամենալով, որ բժիշկը կանանոցը մտնէր, ուր այդ ժամանակ գտնւում էր հիւանդը :

Քանի րոպէից յետոյ, մի ներքինի ձեռքից բռնած, ներս բերեց մի տասն տարեկան բաւական տկար, բայց շատ սիրուն տղայ, որը ոտքից ցգլուխ հագած ունէր մոյգ – վարդագոյն օսմանեան ըզգեստ, գեղեցիկ նկարներով նախշած եւ ոսկի թելերով ասեղնագործած :

Ասլանը քննեց նրան, մի քանի առողջապահական պատուէրներ տուեց եւ խոստացաւ դեղեր ուղարկել :

Այդ ամբողջ տեսակցութեան ժամանակ, որ տեւեց բաւական երկար, Ասլանը երեւաց ինձ իր աշխարհագիտական խորին տաղանդով: Նա փաշային աւելի խօսել էր տալիս, քան թէ ինքը խօսում էր: Իր վարուողութեան մէջ մինչ այն աստիճան հրապուրիչ էր, որ ինձ թւում էր, թէ փաշան բոլորովին սիրահարուեցաւ նրա վրայ: Եւ իրաւ, նա յայտնեց, թէ իրան շատ բախտաւոր կը համարէր, եթէ բժշկապետին միշտ իր մօտ տեսնէր. թէ իր տան մէջ նա ամէն յարմարութիւններ կը գտնէր, եթէ բարեհաճէր, քանի որ այդ քաղաքումն էր, իր մօտ բնակուել : Ասլանը շնորհակալութեամբ հրաժարուեցաւ, յայտնելով, թէ դժբախտաբար չէ կարող վայելել Նորին Վսեմութեան շնորհը, որի համար միշտ անմոռանալի կը մնայ, բայց որում, մի քանի օր միայն գիտաւորութիւն ունի մնալ այդ քաղաքում, եւ խոստացաւ՝ մինչեւ իր դուրս գալը քաղաքից, միշտ այցելել փաշայի մօտ, եւ թէ նրա որդուն, թէ իրա տկարութիւններին դարման տանել :

— Ինչո՞ւ էք այդքան շտապում, պարոն բժշկապետ, — հարցրեց փաշան :

— Ինձ հարկաւոր է մի երկու ամսից յետոյ անպատճառ Հնդկաստանում լինել: Ժամանակ կորցնել չեմ կարող: Ես այս քաղաքով անցայ, միայն այն նպատակով, որ տեսնեմ մի քանի հնութիւններ: Այստեղից ուղղակի Մուսուլ գնալու դիտաւորութիւն ունեմ. ինձ այնտեղ հետաքրքրում են հին Նինուէի աւերակները: Այնտեղից Պաղտատ պէտք է անցնեմ, Բաբելոնը տեսնելու համար: Յետոյ նաւով կ'ուղեւորուեմ դէպի Հնդկաստան :

— Մեր քաղաքում բաւական հնութիւններ կան, որոնք դեռ հետազօտուած չեն, — ասաց փաշան:— Շատ լաւ էք մտածել, որ ձեր ճանապարհորդութեան մէջ մեր քաղաքը զանցառութեան չէք տուել :

— Ինձ աւելի հետաքրքրում են սեպաձեւ արձանագրութիւնների վրայ դարկածեմ, շատ հարուստ է Վանը :

— Այո, այո, հարուստ է: Ես կը տամ ձեզ մի առաջնորդ, որը ձեզ ամէն տեղ ման կ'ածէ եւ ամէն ինչ ցոյց կը տայ. կը տանէ եւ միջնաբերդը, որտեղ շատ կը գտնէք յիշեալ արձանագրութիւններից :

— Ասլանը իր խօսակցութիւնը բեւեռաձեւ արձանագրութիւնների վրայ դարձնելու նպատակն էլ հէնց այդ էր, որ միջնաբերդը տեսնէ: Այդ պատճառով երբ որ լսեց փաշայի վերջին խոստմունքը, մեծ շնորհակալութիւն յայտնեց, եւ վեր կացաւ: Փաշան նոյնպէս վեր կացաւ, նրան ճանապարհ դրեց մինչեւ սենեակի դուռը, եւ բաժանուելու միջոցին, հաբիրաւոր շողոքորթութիւններով հեղեղեց իր «Թանկագին» հիւրին ...

Նոյն կերպով, նոյն հանդէսով, որպէս զաւազները մեզ բերել էին փաշայի ապարանքը, դարձեալ նոյն պատուով մեզ տարան Այգեստան, մինչեւ վարպետ Փանոսի տունը: Ասլանը դրեց զաւազների իւրաքանչիւրի ափի մէջ մի – մի ոսկի, եւ նրանք շնորհակալութեամբ հեռացան :

Մտնելով մեզ համար պատրաստուած սենեակը, Ասլանը ծիծաղելով իր գլխարկը մի կողմ ձգեց եւ, գլուխը զարմացած կերպով շարժելով, կանգնեց սենեակի մէջ տեղում եւ, դառնալով դէպի ինձ, ասաց .

— Խելացի մարդիկ են... խելացի ... գիտեն իրանց գործը... Եթէ ես իսկապէս եւրոպացի լինէի, եթէ չճանաչէի այդ անպիտաններին, անպատճառ հիացած կը մնայի այդ մարդուց :

Նրա խօսքը փաշայի մասին էր: Ներս մտաւ վարպետ Փանոսը եւ անհամբերութեամբ հարցրեց, թէ ի՞նչպէս անցաւ նրա այցելութիւնը: Ասլանը համառօտ կերպով պատմեց բոլորը եւ ապա աւելացրեց.

— Եթէ դուք գիտենայիք եւրոպական լեզուներ, եթէ դուք կարդայիք, թէ ի՞նչ են գրում եւրոպացի ճանապարհորդները Թուրք ժողովրդի եւ Թուրք պաշտօնեաների մասին, դուք այդ ճանապարհորդներին կատարեալ խելագարի տեղ կը դնէիք :

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ձայնագրին շուրջ: Երբ մեծ պետութիւնները մտահոգ են Լիբանանի անկախութիւնը պահպանելու համար եւ զօրավիգ կը կանգնին Պէյրութի կառավարութեան: Մանաւանդ երբ փաստուած է օտարներու միջամտութիւնը Լիբանանի ներքին հարցերուն:

Փարիզի կառավարութիւնը հարկ եղած միջոցները ձեռք առած է՝ ապահովելու համար Լիբանանի մէջ գտնուող երեք հազար Ֆրանսահպատակներու պարպումը: Միւս կողմէ Ուաշինկթընէն կը յայտարարեն թէ Պէյրութի կառավարութիւնը ի վիճակի է կարգը վերահաստատելու եւ շուտով կը վերջանայ խռովարարութիւնը:

Իսկ Լիբանանի Վարչապետ Սամի Սոլհ (մահմետական) յայտարարեց, թէ մինչեւ որ կռիւները չվերջանան՝ ընդդիմադիրներուն հետ համաձայնութեան չեն կրնար գալ եւ խռովութիւնները զսպուելէ ետք՝ խիստ պատիժներու պիտի ենթարկուին: Վարչապետը անգամ մը եւս շեշտեց թէ Սուրիա եւ Եգիպտոս միջամտած են Լիբանանի ներքին հարցերուն:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԹԱՂԱՄԱՍԻՆ ՄԷՋ ՊԱՏԱՀԱԾ ԲԱԽՈՒՄԸ

Ինչպէս գրած էինք առջի օր, տեղական մամուլը անցողակի կը յայտնէր, թէ Պէյրութի հայկական թաղամասին մէջ՝ Պուրճ – Համուտ, բախում մը պատահած էր Հայերու եւ Մահմետականներու միջեւ: Վերջին թղթաբերով ստացուած Պէյրութի թերթերը կուտան հետեւեալ մանրամասնութիւնները.—

Պուրճ – Համուտի մօտերը հաստատուած մահմետականները խաղաղօրէն կ'ապրէին շրջանի Հայութեան հետ, որ կը կազմէ ժողովուրդին մեծամասնութիւնը. երբեմն կը պատահէին անհատական բնոյթ կրող դէպքեր, բայց խռովարարները չէին հասներ իրենց նպատակին:

Օգտուելով Լիբանանի խառնակութիւններէն համայնավարներն ու Նասրեաններ առիթը յարմար գտնելով եւ դուրսէն ստացած իրենց օգնութեամբ իրենց «չարքերը զօրացնելով» փորձած են գինեալ ցոյց մը կատարել Պուրճ Համուտի մէջ: Սակայն շրջանի բնակչութիւնը (Հայ), ոստիկանութեան հետ՝ խռովարարներուն դասը տուած է: Ցուցարարները փորձած են նաեւ զէնք գործածել, բայց իրենց դէմ գտնելով «զէնքին զէնքով պատասխանող» վճռակամ մարդիկ, փախուստի դիմած են, ձգելով երեք մեռեալ եւ բազմաթիւ վիրաւորներ: Ո՛չ մէկ Հայ վիրաւորուած կամ սպաննուած է: Հակառակ անոր որ Լիբանանի գրեթէ բոլոր շրջաններուն մէջ խանութները փակ կը մնան, Պուրճ – Համուտի հայկական թաղամասին մէջ մթնոլորտը հանդարտ է եւ խանութները բաց են:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այրի Տիկին Մարգրիտ Վարդեան եւ զաւակը Պօղոս կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝ ՏԻԳՐԱՆ ՎԱՐԴԵԱՆԻ մահուան տարելիցին առթիւ, Մայիս 25, Կիրակի առաւօտուն, Պուլվար Օտտոյի եկեղեցին:

Հանգուցեալին յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ:

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ

Օրուան առթիւ 11 Մայիս, Ֆէսանվիլէի օգափոխութեան կայանին կը նուիրեն.— Օր. Պ. Գարագաշեան երկու հազար ֆր., Տէր եւ Տիկին Փանոսեան հազար, Պ. Բանիկեան 500 ֆր.:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Իսէէն Պ. Ներսէս Քչիկեան իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Պ. Արիս Գարաեանի եւ իր ընտանեկան պարագաներուն եւ այս առթիւ հազար ֆրանք կը նուիրէ Մշակոյթի Տան, փոխան ծաղկեպսակի իրենց մօր մահուան առթիւ: (Ստանալ «Յառաջ»էն):

×

Սեբաստիոյ Նահանգային Մուրատ Ուսումնասիրաց Միութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ իր ժրաջան անդամ, Մարկոս Շիրինեանի դառնաղէտ մահուան առթիւ, իր ընտանեկան պարագաներուն:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ֆ. Կ. Խաչի Պանեէօ Քաշանի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է, Տէր եւ Տիկին Թ. Սթաթեանէ երեք հազար ֆրանք իրենց մօր Տիկին Մառի Սթաթեանի մահուան քառասունքին առթիւ:

×

Կրընոպլի Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացաւ Տէր եւ Տիկին Ալիքեանններէ հազար ֆրանք, տեղւոյս դպրոցի ի նպաստ, Տիկին Մառի Սթաթեանի մահուան քառասունքին առթիւ (Փարիզ):

×

Տէր եւ Տիկին Արիս Գարաեան, Տէր եւ Տիկին Արշաւիր Գարաեան, Տէր եւ Տիկ. Ժիրայր Գարաեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Հաճի Աշնամեան եւ զաւակները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց՝ որոնք անձամբ թէ ծաղկեպսակով իրենց մասնակցութիւնը բերին իրենց սիրելի մօր եւ քրոջ այրի տիկին ՄԱՐԹԱ ԳԱՐԱԵԱՆԻ յուղարկաւորութեան:

×

ԼԻՈՆԻ Եկեղեց. Տիկնանց Յանձնախումբը շնորհակալութեամբ ստացաւ հետեւեալ նուէրները.—

Տէր եւ Տիկին Սիմոն Ալպարլեաններէ տասը հազար ֆրանք իրենց հօր հանգուցեալ Յովհաննէս Նիկողոսեանի մահուան առթիւ: Պ. Գրիգոր Համզալեանէ հինգ հազար ֆրանք:

Լիոնի Եկեղեց. յանձնախումբի անդամները Փոն տը Շէրիւի ազգայիններուն այցելելով հետեւեալ գումարները շնորհակալութեամբ ստացած են.—

Պ. Պ. Յովհ. Պիչաքճեան, Ռուբէն Մուրատեան, Յակոբ Մկրեան, հազարական ֆրանք: Ասատուր Կօշկարեան, Գրիգոր Քարակեավուրեան, Յովսէփ Մուկամեան, Յարութիւն Սարգիսեան, Տէր եւ Տիկին Մեսիա Պօյեան երկու հազարական ֆրանք: Օր. Մառի Զիտէմեան հինգ հազար, Զիտէմեան եղբայրներ երկու հազար, Տիկին Ֆիլօր Տինկճեան երկու հազար, Պ. Պ. Եղիա Պետրոսեան, Կորիւն Պետրոսեան, Տիգրան Ներկիզեան, Երուանդ Շիրվանեան, Գրիգոր Մելքոնեան, Արտաշէս Մելքոնեան, Յարութիւն Զօպանեան, Մարտիրոս Գասապեան, Սարգիս Մելիքեան, Երուանդ Մինասեան, Աշոտ Աղէկեան, Ոմն, հազարական ֆր.: Յակոբ Սիմոնեան 1500, Տէր եւ Տիկին Գէորգ Թօմպաեան հինգ հազար, Թօմպաեան քոյրեր, Պ. Պ. Կղեմէս Գասապեան, Յակոբ Կիւրխնեան, Յարութիւն Սարաֆեան, Նշան Քարակեավուրեան, Յակոբ Գարիպեան հազարական ֆրանք: Զօհրապ Նահապետեան, Յակոբ Վարըլճեան, Հայկազն Ուզունճեան, Յարութիւն Մուրատեան, Միհրան Շիրվանեան, Կարապետ Երամեան, հինգ հարիւրական ֆր.: Յակոբ Մինասեան 300, Պօղոս Ծատուրեան 250 ֆրանք: Գումար՝ 50.050 ֆր.:

Այրի Տիկին Ն. Յովհաննէսեան, Այրի Տիկին Լուսին Մուրատեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Քէշիշեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Համբարձումեան (Տէսին), Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Մուրատեան, Պ. Վարդան Օհանեան (Փարիզ), Այրի Տիկին Նուրիձա Չէքեան, Պ. Վարդան Քեքզղեան (Եգիպտոս), Տէր եւ Տիկին Չէքեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Պալեան Տէր եւ Տիկին Թաշճեան եւ զաւակները (Սէնթ Էթիէն), Տէր եւ Տիկին Ինճէճեան եւ զաւակները (Փարիզ), կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, քեռիին, փեսային, քեռայրին եւ ազգականին՝

ՊՕՂՈՍ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ

մահը, 56 տարեկան:

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի 21 Մայիս, Չորեքշաբթի օր ժամը 3ին Մէզօն տը լա Քրուա, հիւանդանոցը, Լիոն, մարմինը պիտի փոխադրուի Ֆուրվիերի գերեզմանոցը:

ՆՈՒԷՐ

Տէր եւ Տիկին Փափազեան, Տէր եւ Տիկին Գարանֆիլեան փոխան ծաղկեպսակի երկու հազար ֆրանք կը նուիրեն Ֆ. Կ. Խաչի մանուկներու օգափոխութեան կայանին, Ստեփան Պալեանի մահուան առթիւ: (Ստանալ «Յառաջ»էն):

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕԴ. ԿԱՅԱՆ

Արձանագրութիւնները սկսած են Փարիզի շրջանի ինչպէս նաեւ Մարսէյլի եւ Կեդր. Ֆրանսայի մասնաճիւղերը պէտք է սկսին այդ արձանագրութեանց:

Մանրամասնութեանց համար դիմել դիւանին, 5 րիւ Մէյռան, Փարիզ (9), Երկուշաբթի, Չորեքշաբթի եւ Ուրբաթ կէս օրէ վերջ ժամը 1.30էն 3 եւ երեկոյեան ժամը 6 – 7.30:

Հեռախօս Թռիտէն 27–35:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՇՔԵՂ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Սամուէլ – Մուրատեան վարժարանի պարտէզներուն մէջ:

ՅՈՒՆԻՍ 8, ԿԻՐԱԿԻ

Նախաձեռնութեամբ Մուրատ – Ռափայէլեան Նախկին Աշակերտաց Միութեան:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլի Շրջ. վարչութիւնը իր բոլոր մասնաճիւղերով կը տօնէ Կ. ԽԱՉԻ ՕՐԸ, մեծ պատրաստութեամբ, Մայիս 25ին, Սալօն Մազընոյի մէջ:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Նիակարա Ֆոլսէն (Ամերիկա) Համբարձում Դաւոյեան, որ 5 – 6 տարի առաջ Իտալիա կը գտնուէր, կը փնտռէ իր եղբայրը՝ Արտաշէս Դաւոյեան, որ ծնած է 1915ին Մեծ Պոնի գիւղը, Սպիտակի շրջանը (Հայաստան): Հօր անունը Ասատուր, մօրը՝ Հայկուհի, որմէ 1948ին Իսի լէ Մուլինօ նամակ ստացուած է:

Փնտռող եղբօրը հասցէն՝ Համբարձում Դաւոյեան,

Niagara East Falls. 12 th Street 312
Niagara Falls, N. Y. U.S.A.

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԵՑԷՔ
Ինքնաշարժի արկածներու եւ այլ վտանգներու դէմ

A la Prévoyence
29, RUE DE LULLI
(angle Rue Grignan)
MARSEILLE
Դիմեցէք ՕՐ. ՏԷՄԻՐՃԵԱՆԻ,
FE 92-02

ՔՈՆՖԵՔՍԻՈՆԻ ԱՐՀԵՍՏԱՆՈՑ
Créations FRANCINE PARIS
33, RUE D'ABOUKIR (3e ÉTAGE)
TÉL. CEN. 91-10
spécialiste de corsage de luxe
ARTICLES FANTAISIE
ՃՈԽ ԵՒ ԸՆՏԻՐ ՄԹԵՐՔ
Խնամուած աշխատանք
Շատ մատչելի գիներ

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական հաւաքոյթը այս Չորեքշաբթի ժամը 9ին, Քաֆէ Քառէի սրահը:

Պիտի խօսի Պարսկահայ բանաստեղծ՝ Դեւի:

Նիւթ ունենալով «Պարսկահայ արդի բանաստեղծները»: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԻՒՆ
ՀԱՄԱԼՍ. ԹՈՇԱԿԻ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Յառաջիկայ 1958 – 59 կրթական տարեշրջանին համար, Հ.Բ.Ը.Միութիւնը Բարձր. Ուսմանց յատուկ թոշակներ պիտի բաշխէ, գլխաւորաբար հետեւեալ ադբիւրներէն.—

1.— Մկրտիչեան Կրթ. Հիմնադրամ:

2.— Սիմոն եւ Երանուհի Գայսէրլեան հիմնադրամ:

3.— Սրբուհի Գարակէօզեան յիշատակի հիմնադրամ:

4.— Արմէն Դերձակեան կրթաթոշակ:

5.— Կարապետ Արամեան կրթաթոշակ:

6.— Գառնիկ եւ Արփօ Ֆրնտըգլեան յիշատակի հիմնադրամ:

Մկրտիչեան Հիմնադրամի թոշակները կը յատկացուին միայն արտասահմանի ուսանողներուն:

Սիմոն եւ Երանուհի Գայսէրլեան եւ Սրբուհի Գարակէօզեան հիմնադրամներու թոշակներուն համար թեկնածուներ կ'ընդունուին թէ արտասահմանէն եւ թէ Ամերիկայէն:

Արմէն Դերձակեան կրթաթոշակը կը տրուի Ամերիկայի մէջ ծնած այն հայ երիտասարդներուն, որոնք տեղական համալսարան մը պիտի յաճախեն:

Կարապետ Արամեան կրթաթոշակէն կրնան օգտուիլ ամերիկածնակ այն երիտասարդները, որոնք արտասահմանի հայ կրթական հաստատութեան մը մէջ կը փափաքին ազգային ուսում ստանալ:

Ֆրնտըգլեան հիմնադրամէն թոշակ կը յատկացուի արտասահմանի այն ուսանողներուն, որոնք, նախընտրաբար Անգլիոյ եւ ի հարկին Եւրոպական երկրի մը մէջ, արհեստագիտական — թեքնիք — ճիւղի մը պիտի հետեւին:

Կրթաթոշակներու յատկացումը պիտի կատարուի հետեւեալ պայմաններով.

1.— Թոշակներ պիտի տրուին միմիայն նիւթական միջոներէ զուրկ թեկնածուներու:

2.— Նախընտրութիւն պիտի տրուի այն ուսանողներուն, որոնք իրենց համալսարանական ուսումը բաւական յառաջացուցած են արդէն եւ զայն լրացնելու համար անհրաժեշտ աջակցութեան մը պէտք ունին:

3.— Հաւասար արժանիք ունեցող թեկնածուներու մէջէն պիտի ընտրուին անոնք, որ բարձրագոյն ուսմանց կեդրոններու մօտ կը բնակին եւ նիւթական մեծ զոհողութեանց չեն կարօտիր իրենց դասընթացքին հետեւելու համար:

4.— Մասնաւոր ուշադրութեան առարկայ պիտի ըլլան այն թեկնածուները, որոնք կը պատրաստուին ուսուցչական ասպարէզին, եւ կամ հայ մշակոյթին սատարելու կոչուած ուսմանց կը հետեւին:

5.— Թոշակները մէկ տարուան շրջանի մը համար են:

6.— Նախորդ տարիներու սաներուն թոշակները պիտի շարունակուին, եթէ անոնք իրենց ուսման մէջ չեն ձախողած:

7.— Որեւէ համալսարան ընդունուելու համար երկրորդական վարժարանի մըվըկայականը ի ձեռին չունեցող թեկնածուներու դիմումները անհետեւանք պիտի մնան:

8.— Թեկնածուները հարկ է իրենց դիմումը կատարեն մինչեւ Մայիս 20, ստորեւ նշանակուած հասցէին: Ապա անոնց պիտի ղրկուին հարցարաններ, որոնց տրուած պատասխաններուն եւ զանոնք հաստատող փաստաթուղթերուն հիման վրայ Միութեանս Կրթ. Յանձնախումբը պիտի կատարէ թոշակընկալ սաներու ընտրութիւնը:

Այս յայտարարութիւնը միաժամանակ հրատարակութեան կը տրուի Ամերիկայի եւ արտասահմանի հայ թերթերուն մէջ:

ԴԻՒԱՆ ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉ. ԺՈՂՈՎԻ

Նիւ Եորք, 15 Ապրիլ 1958

K. Guiragossian
Executive Director, Armenian Gen Benevolent Union
250, FIFTH AVENUE, NEW-YORK, I, N.Y. U.S.A.

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ
ՄՈՆՄՈՐԱՆՍԻԻ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ՕԴԱՍՈՒՆ ՊԱՐՏԷԶԻՆ ՄԷՋ

կազմակերպուած

ՓԱՐԻԶԻ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ

Գեղարուեստական յայտագիր, եւրոպական պարեր եւ զանազան խաղեր մանուկները զուարճացնելու համար:

Ներկաները պիտի գտնեն ճոխ պիւֆէ, առատ ըմպելիք եւ աւանդական «շիշ քէպապ»: Մուտք 100 ՖՐԱՆՔ

ԽԻՍՏ ԿԱՐԵՒՈՐ.— Անջատաբար, կէսօրուան բացօթեայ 200 հոգինոց ճաշ մը նախատեսուած է, որուն կրնան մասնակցիլ նախօրօք արձանագրուողները (անձ գլուխ 750 ֆր. ճաշագին եւ մուտք): Արձանագրուիլ մինչեւ 25 Մայիս կանխիկ վճարումով (մանտա կամ չէք) արձանագրութիւնները կ'ընդունուին Աղքատախնամի գրասենեակը, 32 Րիւ տը Թրէվիզ:

ՄԱՆՕԹ.— Շոգեկառք առնել Կար Տիւ Նորէն մինչեւ Անկէն, անցնիլ Անկէնի կամրջակը դէպի օթօպիւս, մինչեւ Կրօլէ: Թրէնի ժամեր.— առաւօտ 10.15, 11.13, 11.59, 12.17, կէսօրէ վերջ 13.54, 14.00, 15.00:

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17. Rue Bleue. 17 — PARIS (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 22 ՄԱՅԻՍ — JEUDI 22 MAI 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8198 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3999

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ ՖԼԻՄԼԷՆԻ ԿՈՂՔԻՆ

ՅԱՏՈՒԿ ԻՐԱՒԱՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՔՈՒԷԱՐԿՈՒԵՑԱՆ 100Ի ԴԷՄ 475 ՁԱՅՆՈՎ

ԴԱՀԼԻՃԸ ՍԱԼԱՆԻՆ ԿԸ ՅԱՆՁՆԷ ԲՈԼՈՐ ԻՐԱՒՈՒՆՔՆԵՐԸ

ՆԱԽԱՐԱՐԱՑ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԻՍՏ, ԵԼՄՏԱԿԱՆ ԿԱՐԵՒՈՐ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐ

Երեքշաբթի առտու Նախարարաց Խորհուրդը բացառիկ նիստ մը գումարեց : Վարչապետը առաջին առթիւ ձեռք առաւ ելմտական կարգ մը միջոցներ : Ելմտական նախարար Էտկար Ֆոր յայտնեց թէ անմիջապէս կը դադրին տըվիզներու յատկացումները բոլոր անոնց որ արտասահման կ'երթան : Ծանօթ է որ, ցարդ իրաւունք կար մինչեւ 50·000 ֆրանք հանել երկրէն, ասոր 20 հազարը՝ ֆր. ֆրանք մնացեալը (30էն 35·000) համապատասխան օտար դրամ : Ասկէ վերջ միայն քսան հազար ֆրանք կարելի է արտածել : Բացառիկ պարագաներ, ինչպէս հիւանդ ազգականներ, ընտանեկան ստիպողական պահանջներ նկատի պիտի առնուին : Այս որոշումը մեծապէս պիտի դժուարացնէ բոլոր այն Ֆրանսացիներուն պարագան որ կ'ուզէին արտասահման անցնել իրենց արձակուրդը : Կառավարութիւնը, այս ձեւով, 70 միլիոն տոլարի խնայողութիւն մը կը նախատեսէ : Ելմտական նախարարութիւնը կը կրճատէ նաեւ ներածումները, զարկ կ'ուզէ տալ արտածումներուն : Կը նախատեսուին նաեւ վաթսուն միլիառի նոր տուրքեր :

Վարչապետը իրաւունք ստացաւ նաեւ Ազգ. Ժողովէն ուղելու նոր քուէարկութիւն մը : Ծանօթ է որ այս օրէնքը քուէարկուած է առաջին առթիւ 1956ին Կի Մոլէի դահլիճին ժամանակ : Հարց կը ծագի միայն մէկ կէտի վրայ : Որո՞ւն յանձնել այս «մասնաւոր իրաւունքներու» գործադրութիւնը : Առաջին առթիւ արդէն զօրավար Սալանի անունը կը տրուէր : Ֆլիմլէն կ'ուզէ հաւանաբար, այս ձեւով, թէ գոհացնել աջ եւ չափաւորական շրջանակները, թէ յայտնել որ կառավարութիւնը կը գնահատէ զօր. Սալանի հաւատարմութիւնը Փարիզի դահլիճին : Արդարեւ Սալան միշտ հաղորդակցութեան մէջ մնացած է Փարիզի հետ եւ կանոնաւոր տեղեկագիրներ ղրկած Ալժերիոյ կացութեան մասին :

Ազգ. Ժողովին նիստը բացուեցաւ ժամը երեքին եւ առաջին առթիւ խօսք առաւ վարչապետ Ֆլիմլէն.— Ալժերիոյ մէջ կացութիւնը տակաւին անորոշ է : Կանուխ է կարծիք ունենալու համար մէկուն կամ միւսին մասին : Մեծ քաղաքներու մէջ տեղի ունեցած շարժումները ցոյց կու տան մեր հայրենակիցներուն Ֆրանսացի մնալու կամքը : Փրկութեան կոմիտէներուն մէջ կան չափաւորականներ եւ ծայրայեղներ : Ամէն բան պիտի ընենք որպէսզի վերահաստատենք օրինաւորութիւնը : Բանակը իր դերը կատարեց, որն է կարգը պահել : Կարեւոր է աճապարել սահմանադրութեան բարեփոխման համար եւ կարճեցնել վեց ամսուան պայմանաժամը որ մենք մեզի տուած էինք :

Գալով Ալժերիոյ, կը շարունակէ վարչապետը, դահլիճը չուզեր որեւէ ձեւով Ալժերիան բաժնել ֆրանսական հասարակապետութենէն : Որոշած է կրկնապատկել իր ճիգերը որպէսզի ապահովուի խաղաղութիւնը ֆրանսական նոր Ալժերիոյ մը մէջ :

Պէտք է խրախուսել միութիւնը Ալժերիոյ եւ Մայր երկրին միջեւ : Եթէ միասին պաշտպանենք Հանրապետութիւնը եւ Ազգ. Միութիւնը, ներկայ տագնապը վերածնունդի մը սկիզբը պիտի ըլլայ» :

Առաջին առթիւ անկախ երեսփոխան՝ Տիտ, կը բողոքէ.— «Ինչո՞ւ յատուկ իրաւասութիւններ Ալժերիոյ մէջ : Եղբայրական շարժում մը կը ծաւալի այնտեղ : Պաշարման վիճակի օրէնքի քուէարկութեամբ մէկ կողմը միայն տուժեց, բան մը կարելի չէ ընել համայնավար կուսակցութեան մշտական դաւադրութեան դէմ, հրահանգներ տրուեցան ոստիկանութեան արգիլելու համար զօրավար Էլիի կոչին տարածումը, բայց համայնավար Թռուցիկները ազատօրէն ցրուեցան» : Ժիւլ Մոք (Ներքին նախարար) կը պատասխանէ.— «Իրականին մէջ տեսակ մը ոստիկանական վէպ էր զոր լսեցինք : Իմ մտահոգութիւնս եղած է ցոյց տալ աշխարհին թէ գոյութիւն ունի կառավարութիւն մը որ վճռած է պահել կարգը եւ երթեւեկի ազատութիւնը : Արգիլած ենք բոլոր ցոյցերը, արգիլած ենք ցրուել բոլոր Թռուցիկները մասնաւորաբար վերջերս լուծուած կազմակերպութեանց : Արգիլած ենք բոլոր խռովութիւնները որ կողմէն ալ գան» :

Անկախ երեսփոխան Իզորնի կը յայտնէ որ իր կուսակիցները պատրաստ են քուէարկելու օրէնքը եթէ այդ յատուկ իրաւասութիւնները յանձնուին զօրավար Սալանի : Ապա խօսք կ'առնէ Մէնտէս - Ֆրանս : Արմատական երեսփոխանը կը զարմանայ որ ոչ մէկ խօսք կ'ըլլայ զօր. Տը Կոլի մամուլի ասուլիսին մասին : Մէնտէս - Ֆրանս կը ցաւի որ Տը Կոլ փոխանակ դատապարտելու Ալժէի զօրավարները, կը դատապարտէ կուսակցութիւնները եւ կը ջանայ մեծցնել բաժանումը (երկար ծափահարութիւններ համայնավարներու կողմէ) : Մէնտէս - Ֆրանս կ'ուզէ որ կառավարութիւնը պատժէ Ալժէի քաղաքական գլուխները որոնք հոն գացած են «շահագործելու համար հայրենասէր բանակը» (ծափահարութիւն՝ համայնավար եւ ընկերվարական) : Պէտք է նաեւ կարգի հրաւիրել զինուորական պետերը, կ'աւելցնէ արմատական երեսփոխանը : Մէնտէսի այս յայտարարութիւնը խանդավառութիւն կը ստեղծէ ձախ նստարաններու կողմը եւ բողոքներ՝ աջ :

Ֆլիմլէն, կրկին խօսք առնելով, կը պատասխանէ Մէնտէս - Ֆրանսի.— «Յատուկ իրաւասութիւնները պիտի գործադրուին զինուորական իշխանութեան կողմէ : Այս որոշումը վերջնական է եւ վերաքննելի չէ : Կ'ըսեմ Պ. Մէնտէս-Ֆրանսի որ, անկախ այն կարծիքէն որ կարելի է ունենալ քանի մը անհատական կեցուածքներու մասին, զինուորական պետերը գործած են պահպանելու համար կարգը եւ հանրապետական օրինաւորութիւնը» :

Վարչապետին այս յայտարարութիւնը գոհունակութեամբ կ'ընդունուի տեղական մամուլին կողմէ որ կը գրէ. «Ֆլիմլէն կ'արդարացնէ բանակը» :

Քանի մը երեսփոխան եւս խօսք կ'առնեն որմէ ետք տեղի կ'ունենայ քուէարկութիւնը : Մէկ շաբաթուան մէջ անգամ մը եւս Ֆլիմլէն կ'ունենայ գնահատելի մեծամասնութիւն մը, քանի որ հարիւրի դէմ 475 ձայնով «յատուկ իրաւասութիւնները», Ալժերիոյ համար կը քուէարկուին : Համայնավարները թէր քուէարկած են անգամ մը եւս, մինչ տարբեր առիթներով միշտ դէմ քուէարկած են նոյն օրէնքին :

Չորեքշաբթի օր հանրապետութեան խորհուրդը իր կարգին պիտի քննէր օրէնքը :

ԱԼԺԵՐԻԱ ԵՒ ՀԻՒՍ. ԱՓՐԻԿԷ

Նոր ցոյցեր տեղի ունեցան Ալժէի եւ Օրանի մէջ : Երեքշաբթի իրիկուն ժամը 6ին Ֆորոմի հրապարակին վրայ Սալան խօսք առաւ մահմետականներու եւ Եւրոպացիներու առջեւ : Զօրավարը խօսքը ուղղելով Տը Կոլին. ըսաւ «ձեր խօսքերը մեծութեան եւ Ազգ. Միութեան մեծ յոյս մը արթնցուցին» : Ապա Ժագ Սուսթէլ կը շեշտէ թէ ինք միշտ ըսած է Ֆրանսայի մէջ.— «Եթէ կ'ուզենք որ Ալժերիան ֆրանսական մնայ, պէտք է Ալժերիացիները, բոլոր Ֆրանսացիներուն պէս ունենան նոյն իրաւունքները եւ նոյն պարտականութիւնները» :

Այս ճառերէն ետք յիսուն հազար հոգի «Մարսէյեզ» կ'երգէ :

× Օրանի մէջ ալ ֆրանքեւմահմետական եղբայրութեան ցոյց մը տեղի ունեցաւ : Աւելի քան երեսուն հազար հոգի, մեծ մասը մահմետական, կը պոռային «կեցցէ՛ ֆրանսական Ալժերիան» :

× Ռապաթի կառավարութիւնը կը պահանջէ որ ֆրանսական զօրքը քաշուի Մարոքի արեւելեան կողմէն (Ալժերիոյ սահման) : «Բարրֆուր» եւ «Լը Քուրիէ տը լա Քօլէռ» թերթերը արգիլուած են Մարոքի մէջ :

× Ֆերաթ Ապպաս հերքեց այն լուրը որուն համաձայն ալժերիական կառավարութիւն մը պիտի կազմուէր Թունիսին :

ՍԱԿԱՐԱՆ (20 Մայիս).— Ձոյլ ոսկի 534·000, նափոլէոն 3930, զուից. 3750, անգլ. 4400, քսան տոլարնոց 18·720, Թղթադրամ (զուգահեռական շուկայ) ստերլին 1270, տոլար 458, զուից. 109·25, պելժ. 9·20, լիր 0·72 :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ մամուլի «Թասս» գործակալութիւնը կը հաղորդէ թէ շաբաթ օր Մոսկուայի մէջ կը բացուի համայնավար երկիրներու «Մեծ»երու ժողով մը. այս լուրը անսպասելի էր եւ անակնկալ մը եղաւ Արեւմտեան շրջանակներուն համար :

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ Արտաքին նախարար Տըլըս մամուլի ասուլիս մը տալով անդրադարձաւ խորհրդային վերջին սպառնալիքներուն եւ յայտարարեց. — Համայնավարական ոչ մէկ սպառնալիք կրնայ պատճառ դառնալ որ Ամերիկա իր պարտականութիւնը չկատարէ բովանդակ աշխարհի մէջ». աւելցնելով թէ Լիբանանի անկախութիւնը կենսական է Միացեալ Նահանգներու ապահովութեան համար :

ՄԱՏՐԻՏԻ ձայնասփիւռը յայտարարեց թէ զօրավար Ֆրանքօ որոշած է մինչեւ կեանքին վերջը Սպանիոյ գերագոյն ղեկավարը մնալ :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ Գերմանիոյ ընկերվարական կուսակցութեան համագումարը տեղի ունեցաւ Շթութկարտի մէջ. որոշուեցաւ, 1.— Գերմանիոյ կապերը խզել Ատլանտեան Ուխտին հետ : 2.— Յարաբերութիւնները բարելաւել համայնավար երկիրներու եւ Արեւելեան Գերմանիոյ հետ : 3.— Արեւմտեան Գերմանիա պէտք չէ սպառազինուի :

ԴԱՄԱՍԿՈՍԷՆ կը հաղորդեն թէ Օմանի մէջ անգլիական բանակին ըմբոստներուն միջեւ կատաղի կռիւներ եղան. 50 զինուոր եւ 15 օմանցի սպաննուեցան :

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ Չինաստան Ինտոնեզիոյ կառավարութեան առաջարկեց կամաւորներ ղրկել՝ որպէսզի Ճաքարթա յաջողի զսպել ապստամբները :

ՄԱԼԹԱՅԻ նախկին կառավարութեան Կրթական եւ Առողջապահական նախարարները ձերբակալուեցան :

5.000 ՍՈՒՐԻԱՑԻ ԱՐՏԱՔՍՈՒԱԾ ԼԻԲԱՆԱՆԷՆ

Ըստ երեւոյթին մթնոլորտը որոշ չափով խաղաղած է Լիբանանի մէջ : Առջի օր Խորհրդարանը գումարուեցաւ, բայց կարելի չեղաւ որոշումներ տալ : Նախագահ Շամուն, որուն նախագահական շրջանը կը վերջանայ յառաջիկայ Սեպտեմբերին, ո՛չ մէկ պայման կ'ընդունի եւ նոյնիսկ չուզեր այժմէն խօսիլ իր թեկնածութեան մասին. կը դատապարտէ խռովարարները եւ որոշած է անմիջապէս զսպել զանոնք : Ըմբոստները կը յայտարարեն՝ թէ զէնքերը վար պիտի չդնեն՝ մինչեւ Նախագահ Շամունի անմիջական հրաժարումը :

Մինչ այս մինչ այն, ամէն օր բազմաթիւ Սուրիացիներ կը ձերբակալուին եւ կ'արտաքսուին երկրէն : Փարի - Փրէս կը գրէ թէ առջի օր զինուորական բեռնատար կառքեր հինգ հազար սուրիացի փոխադրած են սահման եւ արտաքսած :

Խռովարարներու գլխաւոր կեդրոնները կը մնան միշտ Թրիփոլի եւ Պէյրութի մահմետական թաղամասը՝ Պասթա : Տրիւզները բաժնուած են երկու մասի եւ յաճախակի բախումներ տեղի կ'ունենան լեռներու մէջ : 2 հազար լեռնականներ կը կռուին բանակին կողքին :

Կարգ մը «չափաւոր» երեսփոխաններ կը փորձեն համաձայնութիւն մը գոյացնել կողմերու միջեւ, ինչպէս՝ Հանրի Ֆարաոն :

Ընդդիմադիրներն ու կառավարականները կ'ուզեն, որ զօրավար Շեհապ կազմէ փոխանցման դահլիճ մը, բայց զօրավարը միշտ կը մերժէ խառնուիլ քաղաքական հարցերու :

Ընդդիմադիրներու պարագլուխն է Սաէպ Սլամ, որուն հետ տեսակցութիւն մը ունեցած է «Ֆիկառօ»յի թղթակիցը՝ Պէյրութի ապստամբական կեդրոն Պասթայի մէջ :

Սլամ յայտարարած է թէ տեսակցութիւն մը ունեցած է Թրիփոլիի խռովարարներու պարագլուխ Ռաշիտ Քարամիի, ինչպէս նաեւ քաղաքական կարգ մը այլ ղեկավարներու հետ.— Որոշեցինք շարունակել մեր պայքարը, ըսած է Սլամ, — չենք ընդունիր որ նոյնիսկ մէկ օր Շամուն մնայ իր պաշտօնին գլուխը :

Սլամ կ'ընդունի նաեւ թէ զէնքեր ստացած է Սուրիայէն, բայց այդ զուտ «առեւտրական» գործ մըն է, զուրկ որեւէ «քաղաքական իմաստէ», կը շեշտէ ընդդիմադիր պարագլուխը :

Միւս կողմէ Միացեալ Նահանգներու մամուլի գործակալութեան թղթակիցը տեսակցութիւն մը ունեցած է Վարչապետ Սամի Սոլհի հետ : Վարչապետը թուած է բազմաթիւ փաստեր՝ որոնք ցոյց կու տան թէ Արաբական Միացեալ Հանրապետութիւնը միջամտած է Լիբանանի ներքին գործերուն եւ հաստատած է ձայնասփիւռի ձայն մը «Ազատ Լիբանանի ձայն» անունով :

Վարչապետը չէ շտած է այն պարագան, թէ զօրավար Շեհապի ղեկավարութեամբ բանակը «համբերութեամբ եւ իմաստութեամբ» շարժած է ապստամբներու դէմ, որովհետեւ «անոնք ալ Լիբանանի զաւակներն են, թէեւ՝ օտար գործակալներէն խաբուած» :

Գահիրէ.— Իրաքեւյորդանանեան զինուորներ գացած են Լիբանան :

Մոսկուա.— Ամերիկայի զինուորներ եւ սպաներ, քաղաքացիի զգեստներով, կը գտնուին Պէյրութի մէջ :

Վերջին պահուն Փարիզի ձայնասփիւռը հաղորդեց թէ զօրավար Շեհապ մամուլի ասուլիս մը պիտի տար, կարեւոր յայտարարութիւններ ընելու համար, Չորեքշաբթի կէսօրէն ետք :

ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐԸ

ԵՒ "ՍԻՈՆ"Ի ԱՇԽԱՏԱԿԻՑ Ք.Ի "ՆՇՈՒՄՆԵՐԸ"

Զ.

Նախորդ յօդուածում ցոյց տուինք թէ ինչպիսի պատահար է եղել «Սիոն»ի Գ. Ք.ի համար իր «պատահարար» նշած զուտ եպիսկոպոսական ժողովներից առաջինը՝ Դուինի Գ. ժողովը: Հաւատարիմ իր ոչ գովելի սովորութեան, Գ. Ք. փոխանակ ուշադրութեամբ կարդալու Օրմանեանի գրածները, միայն մի ակնարկ է նետել «Ազգապատում»ի 410րդ հատուածի վրայ եւ այդքանը բաւ է համարել ասելու համար, որ Դուինի այդ ժողովը եղել է «զուտ եպիսկոպոսական ժողով», որովհետեւ նրան մասնակցել են միայն եպիսկոպոսներ: Պատմականօրէն նոյնքան «ճիշդ» երկրորդ մի հաստատում է արել, նշելով որ նոյն տարին, այսինքն 607ին, ուրիշ մի ժողով է եղել նաեւ Աբրահամ կաթողիկոսի ընտրութեան համար: Այս «Նշումների» մէջ, ինչպէս ցոյց տուի իմ նախորդ յօդուածում, ամէն ինչ խառնիխուռն է ու շփոթ: Գ. Ք. չի հասկացել իր կարդացածը: Դուինի ժողովը գումարուել է Մովսէս Կաթողիկոսի մահից երեք տարի յետոյ: Ըստ երեւոյթին Գ.Ք. շփոթել է միմեանց հետ այդ ժամանակուայ երկու գլխաւոր դերակատարներին, որոնք երկուսն էլ, ի դժբախտութիւն Գ. Ք.ի, Մովսէս անունն են կրել: Դրանցից առաջինը Մովսէս կաթողիկոսն է, որ վախճանած է եղել Դուինի ժողովի գումարման ժամանակ, իսկ միւսը՝ Մովսէս Ցուրտաւ եպիսկոպոսը, որ ողջ էր, երբ գումարուեց Դուինի Գ. ժողովը: Կոպիտ սխալ է նաեւ Գ. Ք.ի այն հաստատումը, թէ նոյն տարին մի ուրիշ եպիսկոպոսական ժողով է գումարուել Աբրահամ կաթողիկոսի ընտրութեան համար: Տուէք կարդալու Օրմանեանի գիրքը, որեւէ մէկ դպրոցականի եւ նա կը տեսնի որ խօսքը ոչ թէ երկու ժողովների, այլ մէկ ժողովի երկու նիստերի մասին է: Իսկ թէ կարելի՞ է արդեօք այդ ժողովը, որ գումարուել է ոչ թէ «եպիսկոպոսներու կողմէ», այլ հոգեւոր կոչում չունեցող Վրկանի մարզպան Սմբատ Բագրատունու նախաձեռնութեամբ եւ որի առաջին նիստին մասնակցել է ինքը Սմբատը եւ մէկ ուրիշ աշխարհական Գիւտ տէր Դաշտկարանին, իսկ երկրորդ նիստին նաեւ «եպիսկոպոսունք եւ վանականք եւ քահանայք, իշխանք եւ նախարարք», համարել զուտ եպիսկոպոսական ժողով, թողնում ենք մեր ընթերցողների եզրակացութեան:

Գ. Ք.ի կողմից «պատահարար» նշուած միւս եպիսկոպոսական ժողովը, որ բաղկացած է եղել միայն եպիսկոպոսներից, Ներսէս Շինող կաթողիկոսի օրով Դուինում 645ին գումարուած ժողովն է: Ներսէսի ժամանակ Դուինում գումարուած եկեղեցական ժողովի մասին տարբեր կարծիքներ կան: Օրմանեանը այն կարծիքին է, որ ոչ թէ մէկ, այլ երկու ժողովներ են գումարուել Ներսէսի ժամանակ: Մէկը 645ին, իսկ միւսը՝ 648ին: Առաջին ժողովի համար Օրմանեանը գրում է, որ «ժողովականներուն գալով կաթողիկոսէն զատ 16 եպիսկոպոսներ կը յիշուին մեր ձեռքը եղած Կանոնագրքի օրինակին մէջ» (ընդգծումը մերն է՝ Ա. Խ.), իսկ երկրորդ ժողովի համար բերում է վկայութիւնը Սեբէոսի, որ ասում է «ժողովեցան ամենայն եպիսկոպոսունք եւ նախարարքն Հայոց ի Դուին» («Ազգ.» հատուած 480 եւ 484): Ն. Մելիք-Թանգեանի կարծիքով Դուինում միայն մի ժողով է գումարուել 648ին, որին մասնակցել են եպիսկոպոսներ եւ նախարարներ («Հայոց եկեղեց. իրաւունքը», էջ 390 – 391): Արէլ արքեպ. Մխիթարեանցը յիշատակում է Դուինի երկու ժողովների մասին, գումարուած 645ին եւ 648ին, բայց ի տարբերութիւն Օրմանեանի, 645ի ժողովի մասին գրում է, որ «գումարեցան եօթնեւտասն եպիսկոպոսք եւ բազում վարդապետք եւ իշխանք ոչ սակաւք» («Պատմութիւն ժողովոց Հայաստանեայց եկեղեցւոյ» էջ 87): Ըստ նոյն հեղինակի, եպիսկոպոսների հետ միասին 648ի ժողովին մասնակցել են նաեւ իշխանները (էջ 88):

Ընդունենք Օրմանեանի կարծիքը Դուինի 645ի ժողովի մասին, այսինքն որ նրան մասնակցել են միայն եպիսկոպոսներ, թւով 16: Կարելի՞ է այսքան քիչ թւով եպիսկոպոսներից բաղկացած ժողովը համարել Հայոց եկեղեցական լիագումար ժողով, կամ, ինչպէս Գ. Ք.ն է ասում, «կանոնական եւ աստուածաբանական անխախտ հիմունքներ» ունեցող եկեղեցական ժողով համարել: Իսկ այն պարագան, որ երեք տարի յետոյ նոյն կաթողիկոսի օրով գումարւում է եկեղեցական ժողով, ի հետեւանք Կոստանդին կայսեր եւ Պիւռոս պատրիարքի կողմից Ներսէս կաթողիկոսին եւ սպարապետ Թէոդորոս Ռշտունուն ուղարկած գրման, որին արդէն մասնակցում են նախարարները, միթէ՞ բաւարար հիմք չէ կարծելու, որ 645ի ժողովում միայն 16 եպիսկոպոսների անուան յիշատակութիւնը բացատրւում է պարզապէս նրանով, որ ժողովի մասին Օրմանեանի ձեռքի տակ եղած կանոնագրքի մէջ եղած տեղեկութիւնը թերի է:

Գ. Ք.ի «պատահարար» նշած Հայոց եկեղեցական զուտ եպիսկոպոսական միւս ժողովն է Մանազկերտի ժողովը: Թէեւ իր նշումները Գ. Ք. անում է, ըստ իր յայտարարութեան, «պատահարար», բայց այդ ի հարկէ ճիշդ չէ, որովհետեւ մեր եկեղեցական ժողովներից նա ընտրում է միայն նրանք, որոնց աշխարհականներ չեն մասնակցել: Թէ որ այդ այդպէս է, ցոյց է տալիս այն ուշագրաւ պարագան, որ Գ. Ք. զանց է առնում Օձնեցու ժամանակ գումարուած Դուինի 720ի ժողովը, որին ներկայ եղած են «երեսուն եւ աւելի գլխաւոր եպիսկոպոսներ, Աշոտ Պատրիկ եւ նշանաւոր նախարարներ» եւ որտեղ Օձնեցին հանդէս է գալիս ժողովի բացման իր նշանաւոր ատենաբանութեամբ, եւ նշում է նոյն կաթողիկոսի օրով գումարուած Մանազկերտի ժողովը, որ իրականի մէջ դժուար է անուանել Հայոց եկեղեցւոյ եպիսկոպոսական ժողով, տրուած լինելով, որ ժողովը իրականի մէջ հայ – ասորական խառն ժողով էր, որովհետեւ բացի Հայոց պատգամաւորութիւնից ժողովին մասնակցում է նաեւ Ասորոց պատրիարքի պատգամաւորութիւնը, բաղկացած վեց եպիսկոպոսներից: Օրմանեանը, որ այն տեսակէտն ունի թէ մեր եկեղեցական լիագումար եւ օրինական ժողովներին միշտ էլ մասնակցել են նաեւ աշխարհականներ, հարկ է համարում բացատրել նախարարների եւ իշխանների բացակայութիւնը. ասելով, որ «գուցէ անոնք պէտք չտեսան մասնակցելու ժողովի մը, որ բուն ազգային չէր» («Ազգապատում», էջ 839):

Ա. ԽՈՆԴԿԱՐԵԱՆ

(Շար.)

ԹՈՒՐՔ ԻՄԱՄԻՆ ՃԱԽՈՂԱՆՔԸ

Արեւելեան Լեգէոնի երկու առաջին հայկական գունդերը Կիպրոսէն Եգիպտոս փոխադրուելով Իսմայիլիա բանակեցան: 1918ի Օգոստոսին հրաման ստացան մեկնիլ դէպի Պաղեստինի ճակատը: Գահի-րէի ֆրանսական դիւանագիտական ներկայացուցիչը հեռագրով ողջունեց հայ զինուորներուն մուտքը ռազմաճակատին վրայ:

Օգոստոս 30ին Լեգէոնը, հերթափոխելով անգլիական զօրքը, մտաւ Ռաֆաթ գիւղի շրջանին սիրքերը: Առաջին գունդը տեղաւորուեցաւ առաջին գծի խրամներուն մէջ, դէմ դիմաց թրքական խրամներուն: Երկրորդ գունդը պահեստի մնաց երկրորդ գծին վրայ, սպասելով ընդհանուր յարձակման օրին՝ երբ իրեն վիճակուած էր առաջին ալիքի դերը:

Անվեհեր վճռականութիւն մը կը տիրէր հայ կամաւորներուն մէջ: Այնչափ սպասուած ժամը մօտալուտ կը զգային:

Վստահողջ էր կլիման եւ մահացու էին արեւին ճառագայթները, որոնցմէ տուժեցին մանաւանդ ֆրանսացի զինուորականները: Ի միջի այլոց երկրորդ գումարտակը բոլոր իր ֆրանսացի մարդիչներէն ժամանակ մը զրկուեցաւ:

Ցերեկ ատեն, երկուստեք տեղի կ՚ունենային ընդհատական հրացանաձգութիւններ եւ ռմբակոծութիւններ ու դիտարաններէն հսկում կը կատարուէր: Գիշերանց փոքրիկ խումբեր սողալով կը շրջագայէին մինչեւ դիմացի խրամները թշնամին անհանգստացնելու եւ տեղեկութիւններ բերելու համար:

Գիշերային այդ հետազօտութեանց ընթացքին, այն կամաւորները, որոնք թրքական բանակին մէջ ծառայած էին, թուրքերէն լեզուն կը գործածէին՝ իրաբու թրքական անուններ տալով, իրենց ինքնութիւնը չյայտնելու համար: Թուրքերը եզրակացուցին որ, բացի մահմետական Հնդիկներէ եւ Սենեկալցիներէ որոնք թրքախօս չէին, բուն թուրքեր ալ կը գտնուէին անգլեւֆրանսական բանակին մէջ:

Աւելի քան մէկ շաբաթ անցաւ այսպէս: Առաւօտ մը մերինները կը նշմարեն որ թրքական խրամէն դուրս կ՚ելլէ փաթթոցաւոր մը, թեւերը պարզած: Իրենց հրացաններին վրայ մարդը կը յառաջանայ եւ կը սկսի Մոհամէտի անունով քարոզ կարդալ եւ յորդորել որ լքեն անհաւատները ու գան միանան իրենց կրօնակից եղբայրներուն: Քաջալերուելով ցոյց տրուած ընդունելութենէն, փաթթոցաւորը այնչափ կը մօտենայ որ առանց դժուարութեան գերի կը բռնուի:

Հակառակ իր ճակատագրապաշտութեան, որքան մեծ եղան իր հիասթափումը եւ խռովումը՝ երբ ինքզինքը գտաւ հայ զինուորներու միջեւ: Թրքական վաշտին իմամն էր: Կը կրէր ուսընդանութ մախաղ մը լեցուն խլամ կրօնական գրքոյկներով, զորս մտադիր էր իր կարծեցեալ մոլորուած ունկնդիրներուն բաժնել: Մէջքին խրած ունէր պղինձէ թանաքաման մը, նման «Կայծեր»ու մէջ նկարագրուած Սիմոն պատուելիի թանաքամանին:

Այս անակնկալ գերիէն յուսալի էր ձեռք ձգել, իր պաշտօնին բերմամբ, շահեկան տեղեկութիւններ: Ըստ տրուած հրահանգներուն, իր վրայ կարճ խուզարկութիւն մը կատարուեցաւ՝ պզուշանալով ոտքերէն մինչեւ գլուխը վխտացող ոջիլներէն, եւ անմիջապէս իմամը ուղղուեցաւ հարցաքննութեան համար դէպի սպայակոյտի իրաւասու սպասարկութիւնը:

Վ. ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԴԷՄՔԵՐ

ԼԵՒՈՆ ՅԱՐՈՒԹ

Դերասան Լեւոն Յարութի կեանքին ու գործին մասին գրելու համար, պէտք չեմ ունեցած դիմելու որեւէ աղբիւրի, պրպտումներ կատարելու, ինչպէս առհասարակ ստիպուած եմ, երբ ներկայացուցած եմ կեանքն ու գործը բազմաթիւ հայ թատերական ծանօթ գործիչներու:

Այս անգամ, աչքերուս առջեւ բաց գրքի մը էջերն են փռուած: Ատիկա իմ յիշողութիւններուս մատեանն է:

Սրտի անհուն գեղումով մըն է որ կը դարձնեմ այդ մատեանին էջերը, ուր արձանագրուած են ողբացեալ դերասանին կեանքին ու գործին բազմապիսի դրուագները:

Լեւոն Յարութ (Յարութիւնեան) ծնած էր 1896ին, Վանի մէջ:

Տեղւոյն վարժարանին մէջ նախնական ուսում մը ստանալէ ետք, շատ երիտասարդ տարիքին կը հասնի լոյս քաղաքը՝ Փարիզ, երբ արդէն իր հոգիին մէջ բոյն էր դրած թատերական արուեստի կայծը:

Բոլոր իր նմաններուն պէս, Յարութ եւս, բազմամարդ ու բազմալեզու այս քաղաքին մէջ, սկզբնական շրջանին կը հանդիպի նիւթական ծանր դժուարութիւններու, սակայն, շնորհիւ Վասպուրականցիի իր յամառ կամքին եւ իր աշխատունակ կորովին, կը յաջողի յաղթահարել այդ բոլոր դժուարութիւնները:

Կը յաջողի մտնել Փարիզի Քոնսերվաթուարը, ուր կը հետեւի մեծանուն ուսուցիչ Փօլ – Մունէի դասընթացքներուն, եւ հոն ալ անդուլ աշխատանքի եւ յարատեւութեան շնորհիւ կը կարողանայ աւարտել շրջանը եւ վկայուիլ Բ. Մրցանակով մը (աքսեսիթ):

Առաջին անգամ, Լեւոն Յարութ Ֆրանսայի Բ. Ազգային Թատրոնին Օտէոնի բեմին վրայ է որ կը ներկայանայ ֆրանսական հասարակութեան:

Ֆիրմէն Ժեմիէ, այդ շրջանի Օտէոնի տնօրէնը, հայազգի դերասանին հանդէպ կը տածէ հայրական խանդաղատանք մը, եւ հետզհետէ անոր կը վստահի բազմաթիւ դերեր, որոնց մէջ Լեւոն Յարութ ի յայտ կուգայ իբրեւ խղճամիտ ու պարտաճանաչ արուեստագէտ մը: Այդ շարքի դերերէն կարելի է յիշել մէկը մանաւանդ, Քորնէյի «Պոլեկտոս»ին մէջ Նեարք իշխանի տիպարը, որով Յարութ կարողացած է կարեւոր տեղ մը գրաւել Օտէոնի դերասանակազմին մէջ:

Բնաւորութեամբ չափազանց հաճելի ու դիւրահաղորդ մեր հայրենակիցը, շուտով սիրելի դարձած է ֆրանսական բեմական շրջանակներուն մէջ, եւ երկար տարիներու ընթացքին յաջողած է անսեթեւեթ բարեկամութիւնը ունենալ բեմական մեծանուն դէմքերու: Շառլը Տիւլէն, Փիէռ Պլանշառ, Շառլը Պուայէ, Պարիեթրէ, Տիկին Մարի Մարքէ եւ տակաւին բազմաթիւ ուրիշներ Լեւոն Յարութի հանդէպ ունեցած են ընկերական ջերմ ու սիրալիր վերաբերմունք մը: Վերջինը՝ Տիկին Մարի Մարքէ մանաւանդ, մինչեւ այսօր կը յիշէ իր հայազգի արուեստակիցը եւ խոր յուզումով մըն էր որ համակուեցաւ, երբ քանի մը շաբաթներ առաջ առիթը ունեցայ իրեն գուժելու Յարութի մահը:

Օտէոնէն ետք, Լեւոն Յարութ, կ՚անց–

ԻՄԱՍՏՈՒԹԵԱՆՑ ՈՒՂԻՈՎ

(Հէքեաթներ եւ աւանդութիւններ)

ՕՐՆ ԱՌԱՋԻՆ՝ ՄԱՐԴՈՒՆ ԱՌԱՋԻՆ

(ԵՌԱՊԱՏԿԵՐ)

Բ.

«ՀՈՂ ԷԻՐ՝ ՀՈՂ ԴԱՌՆԱՍ»

= Ատիկա նախափորձ մըն էր միայն: Անվհատ ու աննկուն՝ կրկին կը փորձեմ: Եւ, օր մըն ալ, կը յաջողիմ սաւառնիլ այնպէս՝ ինչպէս արծիւը... գուցէ եւ՝ աւելի վեր՝ թափանցելով երկնքէն անդին.— դէպի ճշմարտութիւնները անծանօթ:

— Գուցէ կը յաջողիս իջնել նաեւ խորը ովկէաններուն, բայց՝ միշտ կապկելով... եւ երբ այլեւս անկարող ըլլաս կանգնելու, կը վերադառնաս ինծի ...

= Երբե՛ք,— կրկին ընդվզեցաւ մարդը՝ դժխեմ հեռանկարէն սահմռկած,— ես կը գտնեմ նաեւ տեւականութեան գաղտնիքը...

— Պատրա՜նք,— գոչեց ձայնը,— կրկին կ՚ըլլաս այնպէս՝ ինչպէս որ էիր..

= Բայց, այն բոլորը զորս եմ ունիմ՝ ինչպէ՞ս կարող ես ընծայած ըլլալ ինծի, երբ դուն ինքդ զուրկ ես անոնցմէ ...

— Ըսի քեզի թէ՝ այդ «ինչպէ՞ս»ը դուն չես կարող լուծել երբեւիցէ ... բայց, կը վերադառնաս ինծի՝ որպէս տարրն իմ...

= Ու դուն որ կ՚ըսես,— ընդմիջեց մարդը՝ հետզհետէ ալ աւելի երկմտած,— նախատիպն ես ամէն ինչի, դուն ինքդ ինչէ՞ն եւ ինչպէ՞ս ես եղած...: Եւ այն՝ որմէ դուն ես եղած, ինչէ՞ն եւ ինչպէ՞ս է եղած...: Պատասխանէ՛ հարցումիս, ինչէ՞ն եւ ինչպէ՞ս է եղած նիւթերուն կամ տարրերուն ամէնէն առաջինն ու նախնականը:

— Կը վերադառնաս ինծի, կը տարարխառնուիս ինձ,— լսուեցաւ ձայնը, որ հետզհետէ խորացաւ ու նուաղեցաւ:

= Պատասխանէ՛, կ՚ըսեմ քեզի,— աւելի բարձր գոչեց մարդը՝ ձայնին նուազումին հետ հակելով դէպի հողը, ընկողմանելով անոր վրայ եւ ականջը դնելով անոր,— պատասխանէ, ինչէ՞ն եւ ինչպէ՞ս է եղած տարրերէն ամէնէն առաջինը եւ ամէնէն նախնականը:

— ... Կը վերադառնաս ինծի ... կը տարրախառնուիս ինձ... Ու դուն ինքդ դաւանանքի գիրքերուդ մէջ կը գրես՝ քեզ համար. «Հող էիր՝ հող դառնաս»,— հազին լսուեցաւ ալ աւելի խորացող ձայնը:

Ու լռեց:

Իսկ մարդը, ականջը հողին ու նայուածքը երկինքին՝ մինչեւ այսօր կը ճգնի լսել կամ գտնել պատասխանը իր վերջին հարցումին, ու չի յաջողիր ...

Կ. ՄԵՀԵԱՆ

(5 Շար.)

նի նոյնպէս փարիզեան կարեւոր ուրիշ բեմերու վրայ, ամենուրեք գտնելով նոյն ջերմ ու խանդավառ ընդունելութիւնը :

Բեղնաւոր շրջան մը կը բոլորէ մանաւանդ Շառլ Տիւլէնի տնօրէնութեան ներքեւ, Աթըլիէ թատրոնին մէջ, ուր մեծանուն վարպետը իրեն կը վստահի կարեւոր դերեր :

Լեւոն Ցարութ թատրոնի «խենթ» մըն էր :

Օրինակով մը հաստատեմ : Օր մը, ներկայ էի Աթըլիէի բեմին վրայ Շառլ Տիւլէնի մէկ ներկայացման՝ Շէյքսփիրի «Ռիչար Գ.»ի փորձին :

Վարպետը, Տիւլէն, մեծ ոգեւորութեամբ կը վարէր փորձը, իսկ Ցարութ, բոլորովին ինքնիրմէն ելած, ջանք չէր խնայեր իր կարելին ընելու եւ գոհացում տալու վարպետին ցուցմունքներուն : Կը ցատկէր մէկ կողմէն միւսը, տասը անգամ կը կրկնէր նոյն նախադասութիւնը, բերնի զանազան շարժումներ կ'ընէր իր առոգանութեան կշռոյթը կարենալ պահելու համար :

Կեցած էի եւ հիացումով կը դիտէի ընկերոջս հոյակապ ճիգը, լաւ տալու իր յամառ կամքը, երբ յանկարծ քովէս, Շառլ Տիւլէն կամացուկ մը փսփսաց .

— Խե՛նթ մըն է, այնպէս չէ՞ ...

Եւ անմիջապէս, նուրբ ժպիտով մը, աւելցուց .

— Թողունք որ, բոլորս ալ խենթե՛ր ենք ...

Արուեստի « խենթ » եր, ըսել կ'ուզէր վարպետը :

Միջոց մըն ալ, Լեւոն Ցարութ հետեւեցաւ ֆրանսական շարժանկարի ասպարէզին, սակայն դժբախտաբար չկարողացաւ լաւագոյն դիրքի մը տիրանալ այնտեղ : Յայտնի բեմադիր Ժիւլիէն Տիւվիվիէի մէկ երկու ժապաւէններուն մէջ փոքր սիլուէթներով երեւալէ ետք, լքեց այդ ասպարէզը :

×

Փարիզահայ թատրոնին իր լայն աջակցութիւնը բերած է Լեւոն Ցարութ :

Այդ ուղղութեամբ, անոր աշխատանքը կը սկսի մօտաւորապէս 1920 – 21 թուականներէն, երբ մէկ քանի իրեն նման « խենթ»երու հետ, կը կազմակերպէր հայկական ներկայացումներ, այն ժամանակ տակաւին նոր սաղմնաւորուող գաղութին համար : Իրեն հետ նոյն կառքին էին լծուած՝ Վահրամ Սվաճեան, Արման Կոթիկեան, Տէօվլէթեան եւ մէկ երկու արտացաւ սիրողներ :

1923էն սկսեալ, փարիզահայ բեմը նոր թափ ու թռիչք կը ստանայ :

Կը հասնին նոր ուժեր : Կը հիմնուի Փարիզահայ Տրամաթիք Թատերախումբը դերասան Նշանեանի կողմէ :

Աւելի ուշ, հանգուցեալ Տիգրան Բէգզատեանի եւ Տիկին Աննա Բուզազեանի նախաձեռնութեամբ հիմնուեցաւ «Նոր Բեմ» Թատերախումբը, որ դժբախտաբար կարճ կեանք մը ունեցաւ :

Լեւոն Ցարութ այս բոլոր կազմակերպութիւններու ընթացքին. միշտ ալ մընաց յառաջապահ դիրքի վրայ եւ իր առաւելագոյնը տուաւ՝ ի շահ հայ թատրոնին :

Անշահախնդիր ոգի ունէր Լեւոն Ցարութ : Արուեստի ճամբուն վրայ կը խոնարհէր անվարան բոլոր մեծութիւններուն առջեւ :

Հայ բեմի այդ մեծութիւններէն մէկուն՝ Վահրամ Փափազեանի Փարիզ այցելութեան ընթացքին, Լեւոն Ցարութի ջանքերուն շնորհիւ էր որ կարելի եղաւ անզուգական Վահրամը, ֆրանսացի խաղընկերներով շրջապատուած, Աթըլիէի բեմին վրայ, տեսնել ֆրանսերէն «Օթէլլօ»ով :

Եւ այդ ներկայացումը, որ անպայմանօրէն հայ անունը անգամ մը եւս պանծացուց յաչս օտարներուն, կը պարտինք միայն ու միայն Լեւոն Ցարութի յամառ աշխատանքին ու կորովին : Ողբացեալ մեր ընկերը ղունէ դուռ պտտելով ի մի հաւաքեց ֆրանսացի դերասանները, բոլորն ալ Օտէոն թատրոնի իր նախկին խաղընկերները, եւ անոնց քով պէտք եղած պրոպականտը տարաւ :

Հոս տեղին է յիշեմ ցաւով, որ Վահրամ Փափազեան Ցարութի հանդէպ, անոր քաղցր յիշատակին հանդէպ կը մեղանչէ, երբ իր «Յուշերուն» Բ. հատորին մէջ անդրադառնալով Փարիզի մէջ կայացած ֆրանսերէն «Օթէլլօ»ին, կը յայտարարէ թէ այդ ներկայացման գլխաւոր կազմակերպիչը եղաւ Ֆրանսացի մեծանուն բեմադիր՝ Կասթոն Պաթին, որուն «թախանձագին խնդրանքներուն »եւ առաջարկութեանց տեղի տալով, Վահրամ Փափազեան խաղացած է «Օթէլլօ»ի դերը...

Լուսաբանելու համար ըսեմ, թէ այդ ներկայացումը տեղի ունեցաւ Աթըլիէ թատրոնին մէջ, որուն տնօրէնը այդ շըրջանին Շառլ Տիւլէնն էր :

Լեւոն Ցարութ Վահրամ Փափազեանը ներկայացուց Տիւլէնին եւ խնդրեց որ մէկ անգամուան համար տրամադրէր բեմը : Տիւլէն սիրով ընդառաջ գնաց իրեն եղած խնդրանքին, եւ այնուհետեւ Ցարութ դիմեց Օտէոնի իր դերասան ընկեր եւ ընկերուհիներուն եւ անոնց մասնակցութիւնը ապահովեց :

Ժօզէ Սգենկել, որ Վահրամ Փափազեանի Եակօն եղաւ, ինչպէս նաեւ Տիկին Մատըլէն Տիւրէ, որ ստանձնեց Էմիլիայի դերը, մինչեւ այսօր ալ կրնան վկայել ըսածներուս վաւերականութիւնը :

Այս քանի մը ճշդումները ճիտս պարտքը համարեցի, ողբացեալ Ցարութի յիշատակին տուրքս վճարելու մտօք :

Լեւոն Ցարութի գլխաւոր դերերը եղած են՝ Արեգա (Հին Աստուածներ), Սէյրան (Նամուս), Ֆրանց (Աւազակներ), Օթարեան (Պատուի Համար), Սեբոր (Մարուող ճրագներ) եւն. :

1935ի ներգաղթին, Լեւոն Ցարութ մեծ խանդավառութեամբ մեկնեցաւ Հայաստան :

ՏՈՄՍԵՐ

ԿՆԿԱՆԸ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ ...

— Ա՛ռ, աչքերովդ կարդա՛ ... «Աքաղաղ »ի խմբագրութիւնը գրեր է ... Կը սպառնան որ ասկէ ետք իմ գրածներս պիտի չհրատարակեն եղեր ...

— Ինչո՞ւ ...

— Որովհետեւ, գիրս չի կարդացուիր եղեր, թուղթին երկու կողմերը կը լեցնեմ եղեր ... մատիտով կը գրեմ եղեր ... Պարա՛պ խօսքեր ...

— Չե՞ս կարծեր որ իրաւունք ունին բողոքելու ...

— Հա՛, դուն ալ անոնց կողմը բռնէ ... Եղբա՛յր ատ խմբագիր կոչուած արարածները ե՞րբ պիտի սորվին որ մեզի պէս բարձր մտաւորականներ իրենց քմայքները կ'ունենան եւ ներելի չէ որ խմբագիր մը այդ քմայքներուն հետ խաղայ ... Եթէ ես իմ գիրս աղուորցընեմ, վաքսուն փարանոց վարժապետ մը, գրագէտ մը, եղած կ'ըլլամ ... Դո՛ւն ըսէ, ես վարժապե՞տ եմ, ես գրագի՞ր եմ, չէ՞ մի շընորհիքով տեսակէն մտաւորական : Աս ի՞նչ օրերու հասեր ենք, եղբայր ... Մեզի պէս մտաւորականներ, ասոնց պէս խմբագիրներու ձեռքը ինկեր ենք ... Հէ՛յ վա՛խ մեր ազգին, մեր գրականութեան :

— Եթէ շատախօսութիւնդ լմնցաւ, ես ալ իմ ըսելիքս ըսեմ ...

— Ըսէ նայինք ... Հօրեղբայրդ խմբագիր ըլլալուն, ի հարկէ խմբագիրներուն դատը պիտի պաշտպանես .. Սկսէ՛..

— Սա քիչ մը առաջուան ըսածներուդ մէջ կուտ, կորկոտ չկայ : Մտաւորական ես եղեր, վարժապետ չես եղեր, սա ես եղեր, նա ես եղեր ... Ատոնք ամէնքն ալ պարապ խօսքեր են ... Անգամ մը մտածէ որ «Աքաղաղ»ի խմբագրին համբերութի՞ւնը ինչպէ՛ս սպառեր ես որ խեղճ մարդը ելեր, սպառնալիք կ'ընէ ... Դուն, իրա՛ւ, անխիղճ մարդ ես եղեր ... Մեր լրագիրները ամէն վեց ամիսը անգամ մը, խրատ կուտան ձեզի պէս գրող – բրողներուն որ քիչ մը մարդավարի գիր ունենաք, որպէսզի խմբագրին ալ աչքերը չըվնասուին, գրաշարին ալ ... ի՞նչ կը կորսնցնէք եթէ քիչ մը խօսք մտիկ ընէք եւ սիրտ – փոր հատցնել չտաք ...

— Գլխուս կեսուր մի՛ կտրիր, Աստուածդ կը սիրես ... Աս խնդիրը քու կարծածէդ աւելի մեծ խնդիր է ... Ասիկա սկզբունքի հարց է ... Դուն իմ բսածս չլսեցիր — խմբագիրը ո՞վ է, ի՞նչ մարդ է որ մտաւորականին դաս պիտի տայ եղեր ... Ես մինչեւ աս օրս, քսան հատոր գիրք գրեր եմ : Ա՛լ խմբագի՞ր կը խաղցընեմ ... Ուզածիս պէս կը գրեմ ... Մուսաս եկած ատենը, միտքերս Պարտիզակի Ցատկան Ջուրին պէս թուղթին վրայ կը թափին .... Ատիկա չեն հասկնար, աս խմբագիրները : Թուղթին երկու երեսները կը լեցնեմ եղեր՝ մատիտով ... Իրե՞նց ինչ ... Գրաշարին գո՞րծը ինչ է, թող թուղթը դարձնէ ... Չէ՛, եղբայր, չէ՛, ասիկա քաշուելիք բան չէ ... Մարդ կը զզուի ... Կարծեմ, կնկանս խորհուրդին հետեւելու ժամանակը եկած է ...

— Ի՞նչ խորհուրդ ...

— Տարիներէ ի վեր ետեւէս ինկած է որ Չեխերէն գրեմ ... Գոնէ միջազգային համբաւի կ'արժանանամ եւ պատիւս, համբաւս երկու փարայի չըլլար ... Քանի միտքս կուզայ, կը խենթենամ — վաթսուն փարանոց խմբագիր մը պիտի ելլէ ինծի պէս մտաւորականին գլխուն վրայ դասատու պիտի ըլլայ ...

— Չեխերէն պիտի գրես, հա՞ : Խնդա՛մ ... Եթէ գրածներէդ մէկ տող հրատարակեն, գլուխս կը կտրեմ ... Ապերա՛խտ, եթէ քիչ – շատ անուն վաստկեր ես, այդ անունը քու չհաւնած հայ խմբագիրներուդ կը պարտիս ... Անոնք էին որ քեզ «մարդ» ըրին, քեզ քաջալերեցին, գրածներդ սրբագրեցին ... Այսօր, շփացեր ես, անանկ չէ՞ ... Գնա՛, գնա՛, չեխերէն գրէ, իտալերէն գրէ, չինարէն գրէ, որպէս զի խայտառակ ըլլաս ... Խելքդ գլուխդ ժողվէ, բարեկամ ... Միայն մեր թերթերուն մէջ բանի մը կը նմանիս ... Օտարները վրադ ալ չեն նայիր ... Սա մեծամտութենէդ վազ անցիր ու խօսք մտիկ ընելով՝ մարդու պէս գրէ գրելիքդ ... Կեցցե՛ն մեր խմբագիրները ...

ԵԻՐՈՊԱՑԻ

Այդ թուականէն ի վեր ո՛չ մէկ լուր ունեցած ենք իրմէ :

Երկրին մէջ, անոր թատերական որեւէ ելոյթին արձագանգը չէ հասած մեզի :

Անցեալ տարի միայն, իմացանք որ աւանդած է իր հոգին :

Ե՞րբ եւ ինչպէ՞ս ... Աստուած գիտէ :

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԼԻԲԱՆԱՆԻ Հայ Օգն. Խաչի 17րդ Պատգամաւորական ժողովը գումարուած է Մայիս 10 – 11ին, 70 պատգամաւորներու մասնակցութեամբ : Հ.Օ.Խաչը ունեցած է բեղուն գործունէութիւն եւ իր ձեռնարկներուն համար ծախսած է 140.000 լիր. ոսկի : Օրակարգի քննութենէն եւ յառաջիկայ տարուան գործունէութեան համար տրուած որոշումներէ ետք ընտրուած է նոր Շրջ. Վարչութիւնը :

ՊԷՅՐՈՒԹԻ մէջ Հայկ. Ակումբի նախաձեռնութեամբ տեղի ունեցած է գրական երեկոյթ մը՝ նուիրուած Միսաք Մեծարենցի մահուան յիսնամեակին : Բանաստեղծին կեանքին ու գործին մասին խօսած է Մ. Իշխան :

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆ՝ (194)

ԿԱՅԾԵՐ

Բ. ՀԱՏՈՐ

Դ.

ՆԱՀԱՆԳԱՊԵՏ ՓԱՇԱՆ

Նրանց նկարագրութիւնների մէջ՝ Թուրք ժողովուրդը բարի է, աշխատասէր է, յառաջադիմութեան ընդունակ է. — Նրանց նկարագրութիւնների մէջ՝ Թուրք պաշտօնեան, Թուրք աստիճանաւորը ազնիւ է, մեծահոգի է, գեղեցիկ ձգտումներ ունի, հիւրասէր է, առատաձեռն է, մի խօսքով, հիացած են նրանցով եւ ամէն լաւ յատկութիւններ վերաբերում են այդ հրէշներին : Ի՞նչից է առաջ գալիս այդ հիացումը : Երեւակայեցէք, մի անյայտ եւրոպացի, որին իր երկրում ոչ ոք մարդու տեղ չէ դնում, որի հետ իր երկրի ամենայետին հիւրանոցում ըսպասաւորը իրան թոյլ կը տայ կոպտութեամբ վարուել, յանկարծ մի այսպիսի մարդու խելքին փչում է՝ արեւելքում ճանապարհորդութիւններ անել :

Նրա եւրոպացի լինելը բաւական է, որ նրան ամէն տեղ լաւ ընդունէին, որովհետեւ նա այս եւ այն մեծ պետութեան քաղաքացին է : Այսու ամենայնիւ, նա զինուած է լինում զանազան յանձնարարական թղթերով, որ ստանում է իր դեսպանի կամ հիւպատոսների շնորհիւ : Եթէ նրա հետ վատ կը վարուեն, նրա պետութեան դեսպանը կամ հիւպատոսները սաստիկ պահանջել գիտեն : Իր երկրում մի այսպիսի անձին զուցէ ժամերով ըսպասել կը տային մի որեւիցէ իշխանի կամ հասարակ ազնուականի նախասենեակում : Բայց Ասիայում ամենանշանաւոր անձանց դռները բաց են նրա համար, որովհետեւ եւրոպացի է եւ ճանապարհորդ, կարող է վատ խօսել, կարող է վատ գրել նրանց մասին : Ամէն տեղ սիրալիր ընդունելութիւն, պատրաստականութիւն եւ յարմարութիւններ է գտնում : Նա կարծում է, որ այդ մարդիկը բնականապէս բարի են, ազնիւ են, մեծահոգի են, բայց չգիտէ, որ նրանք նոյնիսկ դժբախտ Շուլցի գլուխը կտրողներն են, միայն այժմեան հանգամանքները ստիպել են նրանց այդպէս վարուել :

Իր տեղեկութիւնները երկրի տնտեսական եւ հասարակական դրութեան մասին՝ քաղում է նա իր հիւրնկալի պատմութիւնից : Նրա սեղանի մօտ նստած ժամանակ, նրա բարեբար ազդեցութեան ներքոյ, գրում է նա իր յիշատակարանը : Իսկ այն սեղանը, որ իր կեանքում նա երբեք չէ տեսել, այնքան ճոխ է, այնքան հրապուրիչ է, որ բոլորովին շլացնում է, խելքից հանում է նրան : Նա իր հիւրընկալից ստացած սուտ ու սխալ տեղեկութիւնները՝ նոյն ախորժակով է զետեղում իր ճանապարհորդական յիշատակարանի մէջ, — ինչ ախորժակով որ խմում է նրա անուշահոտ շէրբէթները, կամ ինչ ագահութեամբ որ զետեղում է իր փորում նրա լաւ պատրաստած «փախլաւան» :

Իսկ այդ սուտ ու սխալ տեղեկութիւնները, որոնք, ի հարկէ, ի նպաստ մահմետականների են լինում, եթէ մի օր տըպագրութեամբ լոյս են տեսնում, սաստիկ ազդում են Եւրոպացիների հասարակական կարծիքի վրայ : Եւ այդպէս, եւրոպացի ճանապարհորդը, միայն արտաքին հրապուրիչ կեղեւից դատելով, առանց միջուկը քննելու, ինքը սխալ գաղափարներ է կազմում եւ մոլորեցնում է իր հայրենակիցներին : Դիցուք թէ ճանապարհորդը շրջանկատ, խորագնին, անաչառ եւ բարեխիղճ մէկը լինէր, բայց ի՞նչ կարող է նկատել նա իր շուտափոյթ, անցողական ճանապարհորդութեան մէջ, միայն թեթեւ հայեացքներ ձգելով, մանաւանդ երբ նրա առաջնորդները այդպիսի փաշաներ կամ դրանց նմանները կը լինեն : Մի ժողովրդի դրութիւնը լաւ հետազօտելու համար, պէտք է դիմել իրան ժողովրդին եւ ոչ թէ նրա կառավարիչներին :

— Եղեռնագործը սովորում է ինքն իր անձի փաստաբանը լինել, — շարունակեց նա : — Այդ մարդիկը, սկսեալ առաջին վէզիրից, մինչեւ վերջին զափտիան, շատ լաւ գիտեն իրանց յանցանքները, եւ այդ պատճառով նրանց լեզուում կազմուել է մի ամբողջ մշակուած ճառ իրանց արդարացնելու համար : Մի այդպիսի ճառ ես այսօր լսեցի ինձ ամենայն քաղաքավարութեամբ հիւրասիրող փաշայի բերանից : Նրան չէ կարելի յիմար կոչել, ընդհակառակն, նա ինձ բաւական խելացի երեւաց : Ես ներկայացայ նրան որպէս եւրոպացի եւ ճանապարհորդ : Այդպէս էլ նա ընդունեց : Նա գիտէր, թէ ի՞նչ կարծիք, ի՞նչ նախապաշարմունքներ կարող էր ունենալ մի եւրոպացի նրա մասին, նա գիտէր, թէ ի՞նչ է պահանջում նրանից, որպէս մի երկրի գլխաւոր կառավարչից, այժմեան քաղաքակրթութիւնը. Նա գիտէր եւ իր երկրի անկարգութիւնները, — այդ բոլորը շատ լաւ գիտէր նա, եւ այդ նկատումներով, իր բոլոր խօսակցութիւնը ճարտարութեամբ այնպէս էր դարձնում, որ ինքը եւ իր կառավարութիւնը ընդհանուր ցեխի միջից մաքուր դուրս գան :

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Ն. Պ. Հայ Սպայից Միութիւնը կը հրաւիրէ բոլոր հայրենակիցները ներկայ ըլլալ այս կիրակի, Փարիզի Հայոց եկեղեցին, ուր հոգեհանգիստ պիտի կատարուի յարգելու համար յիշատակը Սարդարապատի, Բաշաբարանի, Ղարաքիլիսէի եւ բոլոր հերոսամարտներու ընթացքին 1918 Մայիսին, պատուոյ դաշտին վրայ ինկած հայ բանակի սպաներուն եւ զինուորներու, որոնք Սպարապետ Նազարբէկեանի հրամանատարութեամբ եւ ժողովուրդին միացեալ ճիգերով, փրկեցին հայրենիքը եւ Ս. Էջմիածնի Ս. Աթոռը։

×

Այրի Տիկին Իսրէկ Մակարեան եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ բոլոր ընտանեկան պարագաները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ Լիոնի եկեղեցին մէջ Րիւ Լուի Պլան, իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝ ԲԱԳՐԱՏ ՄԱԿԱՐԵԱՆի մահուան տարելիցին առթիւ։ Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգողները։

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԱՌՆՈՒՎԻԼ.— Կապ. Խաչի մասնաճիւղը երկու հազար ֆրանք ստացած է կայանի շէնքին համար Տէր եւ Տիկին Քէօթահեալեաններէ իրենց քրոջ զաւկին Օննիկ Էքպէրեանի (Շաւիլէն) կսկծալի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի։

×

Շաւիլի եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է, փոխան ծաղկեպսակի, ողբացեալ Պ. Օննիկ Էքպէրեանի մահուան առթիւ.— Տէր եւ Տիկին Յակոբ Մեծատուրեանէ հինգ հազար ֆրանք։ Տէր եւ Տիկին Եդուարդ Մեծատուրեանէ երեք հազար, Տէր եւ Տիկին Ս. Տէր Ազարեանէ երկու հազար, Տէր եւ Տիկին Նիկողոսեանէ երկու հազար ֆր.։

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՈՐԲԵՐՈՒ Օգն. Մարմինը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Կրոնիկ Փափազեանէ երկու հազար ֆրանք, Պ. Կարապետեանի մահուան առթիւ։

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Նախաձեռնութեամբ Ալֆորվիլի Հայ Երիտասարդութեան եւ հովանաւորութեամբ Եկեղեցւոյ Պատուարժան Հոգաբարձութեան։

Ի նպաստ Ալֆորվիլի Եկեղեցիին կից կառուցուելիք Ազգային Տան։

Կը ներկայացուի «ՏԱՅԻ ԿԱՐԱՊԵՏ»

Զաւեշտ երեք արար Քրէմ Սիմոնի

Այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին։

Մէզոն Ալֆորի քաղաքապետարանին սրահին մէջ։

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Այս տարի Հայ Կարմիր Խաչի Ֆէսանվիլէի օդափոխութեան կայանին բացումը տեղի պիտի ունենայ Յուլիս չորսին։ Արձանագրութեան համար դիմել Հայ Կարմիր Խաչի կեդրոնատեղին, 15, Րիւ Ժան Կուժօն, Փարիզ, Երկուշաբթի եւ Ուրբաթ առաւօտները, ժամը 10–12։

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Այս կիրակի, Հոգեգալուստի տօնը կը կատարուի հանդիսաւոր արարողութեամբ, բազմաձայն երգեցողութեամբ Ս. պատարագի։ Հայ հասարակութիւնը կը հրաւիրուի ներկայ ըլլալ։

× Հայաստանէն նամակ ունին Վլատիմիր – Էրէգլի Վանոյի Յակոբեան, Վալոր – Լութվիկ Մալխաս Սարգիսեան։ Դիմել եկեղեցի։

× Եկեղեցին Տիկին Անգինէ Սիմոնեանէ շնորհակալութեամբ ստացած է արծաթ սկիհ մը։

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԵՑԷՔ
Ինքնաշարժի արկածներու եւ այլ վտանգներու դէմ

A la Prévoyence

29, RUE DE LULLI
(angle Rue Grignan)
MARSEILLE
Դիմեցէք ՕՐ. ՏԷՄԻՐՃԵԱՆԻ,
FE 92-02

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Մարսէյլի Շրջ. վարչութիւնը իր բոլոր մասնաճիւղերով կը տօնէ Կապոյտ Խաչի օրը, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը չորսէն մինչեւ կէս գիշեր, Սալոն Մազընոյի մէջ, Րիւ տ'Օպանեը։

Կը նախագահէ Տիկ. Հ. ՇԱԼՃԵԱՆ

Կը խօսի Տիկ. ԷԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ։

Երգ՝ Օր. Արզումանեան, դաշնակի ընկերակցութեամբ Օր. Լիլի Գազանճեանի։ Արտասանութիւն՝ Օր. Ա. Սարգիսեան, Կարտանի Նոր Սերունդը ղեկավարութեամբ Պ. Ն. Սարգիսեանի կը ներկայացնէ զաւեշտ մը։

Եւրոպական պարերը կը սկսին ժամը 8ին։ Նուագախումբ՝ ԱՆԺ ՔՈԼԹԷՑ

Մասնակցութեամբ ԱՆՐԻ ՌՈՄԱՆԻ

Պիւֆէն մատչելի գիներով։

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕԴ. ԿԱՅԱՆ

Արձանագրութիւնները սկսած են Փարիզի շրջանի ինչպէս նաեւ Մարսէյլի եւ կեդր. Ֆրանսայի մասնաճիւղերը պէտք է սկսին այդ արձանագրութեանց։

Մանրամասնութեանց համար դիմել գիւանին, 5 րիւ Մէյռան, Փարիզ (9), Երկուշաբթի, Չորեքշաբթի եւ Ուրբաթ կէս օրէ վերջ ժամը 1·30էն 3 եւ երեկոյեան ժամը 6 – 7·30։

Հեռախօս Թռիւտէն 27–35։

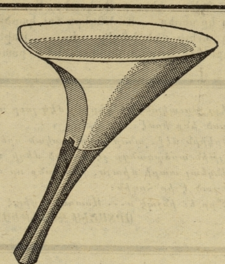
◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ԱՏԻՊՈՂԱԲԱՐ ԿԸՈՒԶՈՒԻ

Մոնմորանսիի հանգստեան տան համար հանդերձապահուհի մը (լէնժեր)։

Ներկայանալ ամէն օր Ազգատախնամի գրասենեակը՝ 32 րիւ տը Թրէվիզ, Փարիզ (9)։

ՔՈՆՖԵՔՍԻՈՆԻ ԱՐՀԵՍՏԱՆՈՑ
Créations FRANCINE PARIS
38, RUE D'ABOUKIR (3e ÉTAGE)
TÉL. CEN. 91-10
spécialiste de corsage de luxe
ARTICLES FANTAISIE
ՃՈԽ ԵՒ ԸՆՏԻՐ ՄԹԵՐՔ
Խնամուած աշխատանք
Շատ մատչելի գիներ

Նար կատարելագործում կօշիկի կրունկներու պատրաստութեան մէջ
Առաջին հայ հաստատութիւնը որ յաջողած է ձեւընկալի (մաթիէռ փլաստիք) եւ ալիւմինիումի միացումով շինել անբեկանելի (էնքասապըլ) եւ նկուն կօշիկի կրունկներ ամէն բարձրութեամբ։
Դիմել՝
VANPLAST
(ՎԱՆԼԵԱՆ)
7, RUE GODOT DE MAUROY
Téléphone : OPEra 01-08
Առաւօտները հեռաձայնել՝ ITA 16-36
» 33-38

ՋՐԻ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄ
EXPERTISE GRATUITE
Ծախելու համար
ձեր փավիյօնը, վիլլան,
յարկաբաժինը կամ խանութը։
J. TORANIAN
18, AVENUE DE L'OPÉRA
OPE 73-21 OPE 19-45

ԼԻԼԱ ՊԷԼՎԻԼ ՄԻԱՑԵԱԼ ԴՊՐՈՑՆԵՐՈՒ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

15 Յունիս կիրակի ժամը 15 – 19

Փռէ Սէն Ժէրվէի քաղաքապետարանի սրահը, 1 րիւ Էմիլ Օժիէ։

Հովանաւորութեամբ Հայրապետական Պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ։

Արտասանութիւն, երգ, պար եւ ներկայացում աշակերտներու կողմէ։

Մուտքը ազատ է։

Մէթրօ Փորթ տէ Լիլա, ուրկէ 170 թիւ հանրակառքը կը բերէ ճիշդ սրահին քով։

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անտոք» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21ին, Հայ մատրան սրահը։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Րաֆֆի խումբի ժողովը այս Ուրբաթ, ժամը 21ին, Քաֆէ Րեժան։ Կարեւոր օրակարգ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրացի մասնաճիւղի Բ. ընդհ. անդամական ժողովը այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 15ին, (13 րիւ Թիւպանօ, Օբէլ Րաֆֆի)։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՄՈՆՄՈՐԱՆՍԻԻ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ՕԴԱՍՈՒՆ ՊԱՐՏԷԶԻՆ ՄԷՋ

Կիրակի, Յունիս 1 ժամը 15էն 22

Կազմակերպուած

ՓԱՐԻԶԻ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ

Գեղարուեստական յայտագիր, եւրոպական պարեր եւ զանազան խաղեր մանուկները զուարճացնելու համար։

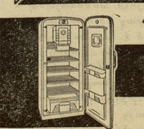
Ներկաները պիտի գտնեն ճոխ պիւֆէ, առատ ըմպելիք եւ աւանդական «շիշ քէպապ»։ Մուտք 100 ՖՐԱՆՔ

ԽԻՍՏ ԿԱՐԵՒՈՐ.— Անջատաբար, կէսօրուան բացօթեայ 200 հոգինոց ճաշ մը նախատեսուած է, որուն կրնան մասնակցիլ նախօրօք արձանագրուողները (անձ գլուխ 750 ֆր. ճաշագին եւ մուտք)։ Արձանագրուիլ մինչեւ 25 Մայիս կանխիկ վճարումով (մանտա կամ չէք) արձանագրութիւնները կ'ընդունուին Ազգատախնամի գրասենեակը, 32 Րիւ տը Թրէվիզ։

ՃԱՄԲԱ.— Շոգեկառք առնել Կար Տիւ Նորէն մինչեւ Անկէն, անցնիլ Անկէնի կամրջակը դէպի օթօպիւս, մինչեւ Կրօլէ։ Թրէնի ժամեր .— առտուան 10·15, 11·13, 11·59, 12·17, կէսօրէ վերջ 13·54, 14·00, 15·00։

ԹՐԻՔՕ ՀԻՒՍՈՂ ՁԵՌՆԱՐԿՈՒՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ
ԱՆՄԻՋԱԿԱՆ ՅԱՆՁՆԵԼԻ ԺՕԺ 12 ԵՒ 14
MACHINE A TRICOTER RECTILIGNE AVEC TRANSFERT DE MAILLE — ITALBA
livrable de suite en jauge 12 et 14
REMAILLEUSE CIRCULAIRE A 1 FIL — ITALBA
Sté. NALTA 22, Rue de la Sablière
- G. NALBANDIAN - PARIS-14 SUF. 96-80
A LA FOIRE DE PARIS ITALBA
Terrasse R Hall 130 Stand 130.08

ԹԱՐՄԱՑՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ՁԵՐ ԲՆԱԿԱՐԱՆՆԵՐՈՒՆ
ԳՈՅՆԵՐԸ ԵՒ ԳԵՂԵՑԿՈՒԹԻՒՆԸ
ԴԻՄԵՑԷՔ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԻԱԿ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ
THOMLAC
16 bis, Bld. Sébastopol, Paris 4e
ANGLE RUE DE LA REYNIE
ԵՒ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐԸ
52, Rue de Chalon, Paris 12e
4 bis, rue Vaillant Couturier, Argenteuil
166, Ave. Aristide Briand, Pavillons-sous-Bois
241, rue P. V. Couturier, Alfortville
Մասնաւորաբար ձեր ճաշակին համար պատրաստուած ԸՆՏԻՐ ԻՒՂԱՆԵՐԿԵՐ որ ձեր բնակարանին ներսը պիտի զարդարեն, իսկ դուրսը պիտի պահպանեն բնութեան սպառնալիքներուն դէմ
ՆԱԵՒ ՆՈՐԱՁԱՇԱԿ ՊԱՏԻ ԹՈՒՂԹԵՐ
Linoleum, Plastique, etc.
Դիւրամատչելի գիներ եւ սիրալիր ընդունելութիւն կը սպասեն ձեզի
ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ ԿՈՂՄԷ

réfrigération ménagère et commerciale
Kelvinator
le froid c'est moi! | 40 ans d'expérience
Société ROHDANIENNE DU FROID - VALENCE (Drôme)
7, RUE PASTEUR
MARKARIAN JEAN (ԳՐԻԳՈՐ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ)
ELECTRICIEN, 1, RUE PELLETERIE, VALENCE,

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e
Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900
Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 23 ՄԱՅԻՍ — VENDREDI 23 MAI 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8199 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4000

ԱԼԺԷ - ՓԱՐԻԶ ՄԵՐՁԵՑՈՒՄ

"ՀԱՆՐԱՅԻՆ ՓՐԿՈՒԹԵԱՆ ԱԼԺԵՐԻԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԷ"

ՖԵՐՀԱԹ ԱՊՊԱՍ .— «ՏԸ ԿՈԼ ԱՆԿԱԽՈՒԹԻՒՆ ԿՐՆԱՅ ՏԱԼ ԱԼԺԵՐԻՈՅ»

Ազգ. Ժողովէն ետք, Զորեքշաբթի առտու Հանրապետութեան Խորհուրդը իր կարգին քուէարկեց «յատուկ իրաւասութեանց» օրէնքը 62ի դէմ 233 ձայնով :

Հոն ալ խօսք առնելով Վարչապետ Ֆըլիմլէն, յայտնեց թէ «զօր. Սալան` ընթացք մը ունեցած է որ երբեք չի կրնար կասկածի ենթարկել իր պարկեշտութիւնը Հանդէպ Հանրապետութեան» : Ինչպէս Ազգ. Ժողովին մէջ, հոս ալ մասնաւոր բանաձեւով մը ժողովը իր յարգանքը կը յայտնէ բանակին «անոնց որ կը կռուին, անոնց որ հաշմանդամ են, անոնց որ մեռած են» :

Միւս կողմէ Փարիզի կառավարութիւնը ամէն ձեւով կ'ուզէ զօրացնել Մայր Երկրին եւ Ալժերիոյ կապը : Կը կարծուի թէ ապայակոյտի ընդհանուր նոր պետը՝ զօրավար Լորիյօ անձամբ երթայ՝ Ալժէ : Արդէն Փարիզ կը գտնուէր զօր. Սալանի մէկ գործակիցը որ տեսնուեցաւ պատերազմական նախարարին հետ եւ չորեքշաբթի վերադարձաւ Ալժէ :

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԷՋ

Ցոյցերը կը շարունակուին Ֆորոմի հրապարակին վրայ : Ամէն օր հինգէն 10 հազար հոգի, նուազագոյն, կը հաւաքուի Ալժերիոյ նախարարութեան առջեւ : Առջի իրիկուն զօրավար Սալան խօսք առնելով ըսաւ.— «Բոլորս միասին Շան գ'Էլիզէ պիտի երթանք ուր ուրախութեամբ պիտի ընդունուինք» : Քիչ ետք զօր. Մասիւ իր կարգին խօսք առնելով շեշտեց թէ, «զօրավար Սալան միակ «փաթրօն»ն է քաղաքային թէ զինուորական եւ «պիտի մնայ մինչեւ որ հասնինք մեր նպատակին, այսինքն հանրային փրկութեան կառավարութեան մը ստեղծման Փարիզի մէջ, մինչ այդ Պ. Սուսթել մեր բարեկամը եւ խորհրդականն է : Մեզի կ'օգնէ իր զարգացումով, եւ իր ձեռնհասութեամբ :

Նոյն օրը մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին. գնդապետ Լաշըրուա որ կը ներկայացնէր զօր. Սալանը, ըսաւ որ «իմաստութեան հիմերն են» .—

1. Ֆրանսական դրօշակը կը ծածանի այս երկրին վրայ : Երբ մեր թոռներուն զաւակները զաւազանով քալեն, այն ատեն ալ պիտի ծածանի :

2. Դրօշակը չի ծածանիր փոքրամասնութեան մը համար այլ տասը միլիոն Ֆրանսացիներու :

3. Եւրոպացի եւ մահմետական ժողովուրդին աչքերը դէպի զօր. Տը Կոլ դարձած են :

Այս ասուլիսին ընթացքին «փրկութեան կոմիտէի» ներկայացուցիչը պաշտօնապէս յայտնեց թէ Տր. Շերիֆ Սիտ Քարա նշանակուած է ալժերիական կոմիտէի նախագահ :

× Տեղական մամուլը արտատպած է Ժորժ Պիտոյի մէկ նամակը ուղղուած զօր. Տը Կոլին, հրատարակուած Քարըֆուրի մէջ, ուր Դիմադրական Ազգ. Խորհուրդի նախագահը կոչ կ'ընէ զօրավարին որ գայ փրկէ Ֆրանսան : Պիտօ կը շեշտէ.— «բաւական ուշ է, բայց կարծեմ շատ ուշ չէ : Պէտք է արգիլել որ վերջին յոյսը անհետանայ : Միայն դուք ունիք այդ կարողութիւնը, եթէ այդ որոշումը տաք» :

× Զօրավար Սալան, Մասիւ եւ Ժագ Սուսթէլ հինգշաբթի օր Օրան գացին ուր կարեւոր ցոյցեր նախատեսուած էին :

ՖԵՐՀԱԹ ԱՊՊԱՍԻ ԿԱՐԾԻՔԸ

Ազատագրական Ազգ. Ճակատի պարագլուխը Ֆերհաթ Ապպաս յայտարարութիւն մը ըրաւ ամերիկեան մամուլի գործակալութեան (Իւնայթըտ Փրես), որուն ընթացքին ըսաւ որ զօր. Տը Կոլ կրնայ լուծում մը գտնել Ալժերիոյ խնդրին : «Զօրավարը միայն Ֆրանսայի շահերով մտահոգուած է» ըսաւ ընդդիմադիր ղեկավարը, «եւ կրնայ վերջ տալ այս կացութեան : Անշուշտ գործակցութեան առաջին պայմանը կը մնայ Ալժերիոյ անկախութիւնը» :

Ֆերհաթ Ապպասի համար պէտք չէ շփոթել փրկութեան կոմիտէները եւ Տը Կոլը, առաջինները ներկայացուցիչը չեն զօրավարին որ այդ կազմակերպութեանց մէջ ունի նոյնիսկ բազմաթիւ թշնամիներ :

× Արաբական լիկան 14 միլիառի բարձրացուց իր նպաստը Ազատագրական Ճակատին :

ՇԱՄՈՒՆ. - "ԼԻԲԱՆԱՆ ԱԶԱՏ ՊԻՏԻ ՄՆԱՅ"

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՀՐԵՏԱՆԻՆԵՐ ԿԸ ՂՐԿՈՒԻՆ ՊԷՅՐՈՒԹ

Կացութիւնը համեմատաբար աւելի հանդարտ է Լիբանանի մէջ : Միացեալ Նահանգները, մերժելով ազդուիլ խորհրդային սպառնալիքներէն, յայտարարեցին թէ ընթացիկ շաբթուան մէջ ամերիկեան հրետանիներ պիտի ղրկուին Պէյրութ : Ուաշինկթըն կը ճշդէ, թէ այս առաջարկը ամիսներէ ի վեր ներկայացուած էր Լիբանանի կողմէ : Թեթեւ զէնքեր եւ արտասուաբեր ռումբեր ալ ղըրկուեցան Պէյրութ :

Նախարարաց Խորհուրդը ժողով մը գումարեց, որմէ ետք Հաղորդագրութեան Նախարարը յայտարարեց թէ Սամի Սոլհի կառավարութեան հրաժարման մասին շրջան ընող զրոյցները անհիմն են : Արտաքին նախարարութիւնը հրատարակեց զեկոյց մը, յայտարարելով թէ կացութիւնը բարելաւուած է :

Թրիփոլիի նաւահանգիստին մէջ աշխատանքը վերսկսաւ :

Հանրապետութեան Նախագահ Քամիլ Շամուն մօտ վաթսուն լրագրողներու ներկայութեան մամուլի ասուլիս մը տըւաւ, անգամ մը եւս շեշտելով թէ Լիբանան պիտի դիմադրաւէ ամէն ձեւի ճընշումները, ապրելու համար ազատ եւ անկախ : Շամուն աւելցուց.— Ներկայիս՝ խնդրոյ առարկան ո՛չ կառավարութիւնն է, ո՛չ ալ այս կամ այն անձը, այլ՝ Լիբանանի գոյութիւնը, իբրեւ ազատ երկիր Միջին Արեւելքի մէջ. կը կարծենք թէ կ'արժէ ոչ միայն ապրիլ՝ որպէս զի նման երկիր մը գոյութիւն ունենայ, այլ՝ նաեւ մեռնիլ անոր համար :

Այնուհետեւ Նախագահը պաշտօնապէս դատապարտեց Եգիպտոսն ու Սուրիան. Արաբ Հանրապետութիւնը զանգուածային միջամտութիւն մը փորձեց ընել մեր ներքին հարցերուն, մեր ազգային քաղաքականութեան մէջ արմատական փոփոխութիւն մը բերելու համար. այն իրողութիւնը՝ թէ մենք ազատութիւնը կը սիրենք, ըստ երեւոյթին հաճելի չէ թուած իրեն : Կ'ուզէ որ մեր ազգային քաղաքականութիւնը իրեն հետեւի :

Լիբանանի «ուժեղ մարդը» աւելի քան վճռական էր իր յայտարարութեանց մէջ, երբ կ'եզրակացնէր.— Վստահ ենք՝ որ առանձին չենք մեր պայքարին մէջ. այս պայքարը նաեւ պայքարն է այն ազգերուն, որ աշխարհի բոլոր շրջաններուն մէջ կ'աշխատին պահել իրենց ազատութիւնը :

Օտար լրագրողներու հարցումներուն պատասխանելով, Նախագահ Շամուն ըսաւ թէ ՄԱԿի Ապահովութեան Խորհուրդին դիմելու հարցը ուսումնասիրուելու վրայ է : Բողոքագիր մը յանձնած է արդէն Արաբական Լիկային եւ Լիբանան առայժմ միտք չունի Արաբ Հանրապետութեան հետ խզելու իր յարաբերութիւնները : Հաւանական է նաեւ որ յառաջիկայ 24 ժամերու ընթացքին Պէյրութ, դիմէ Ապահովութեան Խորհուրդին :

«Նիւ Եորք Թայմս»ի Գահիրէի թղթակիցին համաձայն Նասր Միացեալ Նահանգները վստահեցուցած է, թէ ինք նպատակ չունի Լիբանանը միացնելու Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան : Գահիրէ կ'աւելցնէ թէ ինք պատասխանատու չէ Լիբանանի ներքին խռովութեանց, թէեւ իրեն հաճելի չի թուիր Շամունի վարչակարգը :

Միւս կողմէ, նոյն աղբիւրը կ'աւելցնէ թէ Նասր յուսախաբ եղած է Խ. Միութիւն կատարած իր այցելութենէն եւ կ'ուզէ գործակցիլ Արեւմուտքի հետ, բայց այս պարագաներուն մէջ Լիբանանի տագնապը կը խանգարէ իր ծրագիրները :

ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԵԱՆ ԾՐԱԳԻՐ ՄԸ

Լիբանանցի քաղաքական բազմաթիւ դէմքեր եւ երեսփոխաններ ճիգ չեն խնայեր՝ տագնապին լուծում մը գտնելու համար : Այս ուղղութեամբ պատրաստած են ծրագիր մը, որուն գլխաւոր կէտերը հետեւեալներն են.—

1.— Սամի Սոլհի կառավարութեան հրաժարումը եւ առժամեայ դահլիճի մը ստեղծումը, որ պիտի վստահուի բանակի ընդհանուր հրամանատար զօրավար Շեհապի :

2.— Պաշտօնապէս հաստատել թէ երկրին սահմանադրութիւնը պիտի չփոխուի, — ինչ որ կը նշանակէ թէ Նախագահ Շամուն թեկնածու չէ Սեպտեմբերի ընտրութեանց :

3.— Որդեգրել «չէզոք քաղաքականութիւն» մը :

Այս ծրագիրը պատրաստուած է քաղաքական զանազան հոսանքներու պատկանող անձերու կողմէ եւ կը կարծուի թէ կրնայ գոհացնել ընդդիմադիրները :

Ծրագիրը վաւերացնելէ ետք վերջնագիր մը պիտի տրուի ըմբոստներուն՝ որպէսզի 48 ժամուան ընթացքին յանձնուին, այլապէս՝ բանակը գործի պիտի անցնի, առանց խնայելու աջին եւ ձախին :

Այսուհանդերձ անել կացութիւն մը ըստեղծուեցաւ այս ծրագրին հրապարակումով : Նախարարաց Խորհուրդը յաջորդական ժողովներ գումարելէ ետք յայտարարեց թէ Վարչապետ Սամի Սոլհ հրաժարելու նպատակ չունի : Իրենց կարգին ապստամբները կը յայտարարեն թէ զէնքերը վար պիտի չդնեն, այնքան ատեն որ Շամուն չէ հրաժարած : Միւս կողմէ, Հանրապետութեան Նախագահը կը յայտնէ թէ ինք վերընտրուելու մասին երբեք չէ մտածած, բայց եւ այնպէս օտարներէ թելադրուած քանի մը խռովարարներու փափաքը գոհացնելու համար հրաժարականը չի տար, քանի որ իր նախագահութեան օրինաւոր շրջանը կ'աւարտի յառաջիկայ Սեպտեմբերին :

× Դամասկոսի ձայնասփիւռը պաշտօնապէս յայտարարեց թէ Լիբանանի Հանրապետութեան Նախագահ Շամունի կինը Պէյրութէն օդանաւով մեկնեցաւ Զուիցերիա : Լուրը կը հաղորդեն նաեւ Գահիրէի թերթերը, բայց այս ուղղութեամբ ոչ մէկ խօսք կայ Պէյրութի մէջ :

ՍԱԿԱՐԱՆ (Մայիս 21).— Ձոյլ ոսկի 537.000 (534.000), նափոլէոն 3940 (3930), զուից. 3760 (3750), անգլ. 4390 (4400), Թղթադրամ (զուգահեռական շուկայ) ստերլին 1270 (1270), տոլար 458 (458), զուից. 109.25 (109.23), պելժ. 9.20 (9.20), լիր 0.72 (0.73) :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ կարեւոր ժողովներ կը գումարուին, մասնակցութեամբ համայնավար երկիրներու ներկայացուցիչներուն. տնտեսական ժողով մը համախմբած է արբանեակ բոլոր երկիրներու ներկայացուցիչները, որմէ դուրս ձըգուած է այս անգամ՝ Եուկոսլաւիա : Հաւանական է որ այս ժողովը որոշէ ամէն գործակցութիւն դադրեցնել Պելկրատի հետ : Երկրորդ ժողով մը կը բացուի շաբաթ օր՝ մասնակցութեամբ Վարշաւայի Ուխտին անդամ երկիրներուն : Կիսապաշտօնական աղբիւրներու համաձայն երրորդ ժողով մը բացուած է՝ որուն կը մասնակցին Վարշաւայի Ուխտին հիւլէական գիտութեանց ներկայացուցիչները, այս ժողովէն դուրս ձգուած է Հունգարիա : Կը կարծուի թէ այս ժողովներէն ետք կարեւոր յայտարարութիւններ պիտի ըլլան Խ. Միութեան մէջ :

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ համայնավար կուսակցութեան պաշտօնաթերթը կը յայտնէ թէ կազմակերպութիւնը մտահոգ է Մոսկուա – Պելկրատ բանավէճով : Հունգարիա անպաշտօն պաշտպանն է Եուկոսլաւիոյ, ինչ որ պատճառ դարձած է որ դուրս մնայ Մոսկուայի հիւլէական ժողովէն :

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ պաշտօնապէս յայտարարեցին թէ բանակին կից ստեղծուած է 150.000 հոգինոց նոր ուժ մը, որ աշխարհի որեւէ մէկ կէտին վրայ պատահած խռովութիւնները զսպելու համար պիտի հասցնէ իր անմիջական օգնութիւնը : Այս պարագան խորհրդային սպառնալիքներուն դէմ առնուած ուժեղ չարժում մը կը նկատուի Արեւմտեաններու կողմէ :

ԻՆՏՈՆԵԶԻՈՅ ապստամբները Ճաքարթայի կառավարութեան առաջարկած են խորհրդակցիլ՝ տագնապին լուծում մը գտնելու համար :

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ Արտաքին հարցերու ծերակուտական յանձնախումբը որոշեց 220 միլիառ տոլար յատկացնել օտար երկիրներու օգնութեան համար :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ձայնասփիւռին համաձայն, Խ. Միութիւնը Իտալիոյ առաջարկած է բարեկամական եւ ոչ – յարձակողական դաշինք մը կնքել :

ՆԻՔՍԸՆ յայտարարեց թէ Վենեզուելայի հակամերիկեան ցոյցերը միայն համայնավարներու վերագրել՝ մեծ սխալ մը պիտի ըլլար :

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ մէջ երկաթուղիի արկած մը պատահեցաւ, պատճառ դառնալով 31 հոգիի մահուան. աւելի քան յիսուն ծանր վիրաւոր կայ :

ՊԵԼԿՐԱՏԷՆ կը հաղորդեն թէ մառեշալ Թիթօ նամակ մը գրկած է Խրուշչեւի, յայտնելով թէ Եուկոսլաւիա վերջնագիրներու առջեւ տեղի պիտի չտայ եւ պիտի չմիանայ համայնավար խմբակին, բայց պատրաստ է շարունակելու գաղափարական իր պայքարը : Միւս կողմէ Վորոշիլովէն ետք կոփամարտիկներու խումբ մըն ալ յետաձգեց իր ճամբորդութիւնը դէպի Եուկոսլաւիա :

ԳԵՐՄԱՆ մամուլին համաձայն Ֆրանսայի հիւլէական սպառազինումը կրնայ սկսիլ այս տարի :

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ մէջ աշխատավարձքերու 15 – 20 առ հարիւր նուազումը մեծ դժգոհութիւն ստեղծած է ժողովուրդին մէջ :

ԱԹԷՆՔԻ մէջ յոյն եւ եուկոսլաւ առեւտրական յանձնախումբեր բանակցութիւններ կը կատարեն՝ ընդարձակելու համար իրենց գործակցութեան դաշտը : 1951ին երկու երկիրները հազիւ մէկուկէս միլիոն տոլարի առեւտուր կ'ընէին, մինչ այսօր՝ տասնըմէկ միլիոնի բարձրացած է այդ գումարը :

ԿՈՄՍԻ ՅՈՒՇԵՐԸ

(Գ. ՀԱՏՈՐ)

Ամիսներ առաջ էր որ Կոմս իր բազմերախտ ձեռքերովն իսկ իր Յուշերուն Գ. Հատորը տեղաւորեց այստեղ՝ աղետալի սնարիս մօտ, այսպէս մենաւորիս ապահովելով մեծ բարեկամի մը մշտնջենական ներկայութիւնը : Արդարեւ առաջին տպաւորութիւնը որ կ՚արտաբերէ այս գրքին թղթատումէն, հեղինակի նոյնութիւնն է իր գործին հետ: Բայց չկարծուի թէ այս երկը ինքնակենսագրութիւն մըն է, ոչ, թէպէտեւ նման փորձ մը ոչ միայն հանդուրժելի, այլ խորապէս փափաքելի պիտի ըլլար, քանի որ հեղինակին բարոյական կշիռքով ամէն Հայու կեանքին լրիւ ծանօթութիւնը սահմանուած է դառնալու թանկագին նպաստ մը հասնող սերունդի ազգային դաստիարակութեան համար: Որովհետեւ փաստացի օրինակները, իրենց ճշմարիտ խորքին բերումով անհունօրէն աւելի տպաւորիչ են քան ամէնէն իմաստուն պատուիրանները :

Այս տեսակէտով, Կոմսի եռահատոր Յուշերը անգերազանցելի են, քանի որ հեղինակը այն սակաւաթիւ պատմիչներէն է որ կրնայ մեր Եղիշէի նման յայտարարել «Ես ինքնին անձամբ ի տեղւոջն պատահեցայ եւ տեսի» ու նաեւ աւելցնել « եւ վաստակեցայ ի միասին» :

Ստուգիւ, Կոմս իր ներկայացուցած աշխատանքին գործիչն ու պատմիչն է միանգամայն, իր հանդիսադրած պատկերին նկարիչն ու բնատիպարն է կամ, Վասպուրականի դաշտերէն օրինակ վերցնելով, Կոմս իր մշակած արտի հերկիչն ու երգիչն է նոյն ատեն :

Յուշերու այս վերջին հատորը կը բովանդակէ Հայութեան ազատագրական պայքարի դիւանագիտական բաժինը : Այս տեղեկութիւնը բաւական է հետեւցնելու որ ուրեմն այս գիրքը իր վայելուչ կազմով, լաւորակ թուղթովն ու մաքուր տպագրութեամբ կը խորհրդանշէ լեղիով ու քացախով յորդաղեղ այն բաժակը զոր աշխարհի մեծամեծները մատուցին բազմեցս խաչուած հայ ազգին : Չէ, պարապոյ ժամերը հաճելով ընթերցում մը չէ այս մատեանը. այլ կսկծալի վերյիշումներու շարան մը անոնց համար որոնք ատենին անզօր վկաներ եղան հայրենիքի նահատակութեան որ կատարուեցաւ Եւրոպայի դիւանագիտական սեղաններուն վրայ : Բայց ի վերջոյ աւելի մարդավայել է մարտիրոս հայրենիքի յիշատակով մղկտալ քան թէ զայն մոռնալու ձգտիլ : Անտարակոյս տառապանքի վերյիշումը աւելի փրկարար է քան կորսուած վայելքի մը ափսոսանքը : Յուսալի է, սակայն որ այս գրքին ընթերցումը նոր սերունդին մէջ յառաջացնէ ընդվզումի խոյանքներ ընդդէմ հայրենիքի անդէն դահիճներուն եւ անոր մէջ վառէ իմաստութեան ճառագայթներ՝ լուսաւորելու համար իր վաղուան գործունէութեան շաւիղը :

Գիրքը, իր անունին արժանի, սեղմ ու վճիտ յուշատետր մըն է, ուր ժամանակագրական կարգով դասաւորուած են այն գերմարդկային մաքառումները որոնք հայրենիքի հողին վրայ պսակուեցան անկախութեան դափնիներով ու միւս կողմէ դրացի նորաղատ պետութիւններու եղեռնամիտ դաւադրութիւնները որոնց նպատակն էր հայ ժողովուրդի հողին մէջ մարել ուրախութեան նորածագ շողը :

Երկրորդ մասով հաղորդակից կ՚ըլլանք Սեւրի դաշնագրին նախորդող շողշողուն յոյսերուն եւ անոր յաջորդող ընկլուզիչ յուսաբեկութեան : Սեւրի դաշնագիրը մեր բազմադարեան չարչարանքներուն ճամբուն վրայ երեւցաւ որպէս փրկութեան փարոս մը, զոր մեծ դաշնակիցները փութացին իրենց ձեռքերովն իսկ քանդել եւ անոր բեկորներով կազմել ազգային օճախ մը որուն մուխը տեսանք բայց, ոչ բոցը :

Հեղինակը ցաւով բայց անպարսաւ ճշմարտասիրութեամբ կը խօսի Փարիզի մեր զոյգ պատուիրակութեանց երբեմն համերաշխ ու երբեմն ալ հակամարտ գործքերու մասին զոր լռելեայն կը յանձնէ նոր սերունդի դատողութեան լոյսին :

Նոյն անաչառ ու բարեացակամ գրիչով կը ներկայացնէ պատուիրակութեան անուանի անդամները, առանց ազդուելու անոնց կուսակցական հանգամանքէն : Իր սեղմ ու արագ նօթագրութեանց մէջ աւելի տեղ կը յատկացնէ Վ. Թէքէեանին քան Լ. Շանթին :

Գրքին վերջին էջերով Կոմս մեզի կուտայ բազմաթիւ դիւանագիտական փաստաթուղթեր, նամակներ եւ տեսակցութեանց արձանագրութիւններ, միջազգային քաղաքականութեան վարիչ դէմքերէն, դաշնագրերու պատճէններ, բանակցութեանց ամփոփումներ, այս ամէնը՝ ի հարկէ հայկական դատի առնչութեամբ :

Մեր դատի հայ սպասարկուներու պատկերներէն զատ այս գրքին մէջ կը գտնենք նաեւ կենդանագիրները քանի մը համաշխարհային մեծութեանց զորս արդար չէ չփոթել այն միւս օտարազգիներու հետ որոնք ժամանակի մը համար եւ այն ալ պարագաներու հարկադրանքով միայն զբաղած են մեր հարցով : Մեր ազգային երախտագիտութեան արժանի են Քլէմանսօ որ վագրի թաթերով պատռած է դիմակը այն Փրանսացի լրագրողներուն որոնց հայատեաց գրութեանց ներշնչման աղբիւրը թրքական ոսկին էր : Վենիզելոս, որ Սեւրի դաշնագրի ստորագրութեան պահուն դէպի Ահարոնեան կը վազէր եւ կը յայտարարէր. «Ձեզմէ յետոյ ամէնէն աւելի ուրախը ես եմ» եւ քրիստոսատիպ Նանսէնը որ մահէն վերջն ալ դեռ իր բարերար հովանին կը տարածէ հազարաւոր Հայերու վրայ :

Իսկ ներկայիս ի՞նչ կարելի է յուսալ մարդկութեան խիղճէն, այդ մասին ալ այս գիրքը իր պատասխանն ունի : Հեղինակը մէկն է այն նուիրուած Հայերէն որոնք ընդերկար ուսումնասիրեցին օտարներու հայասիրութեան խկութիւնը, թուղթէ չերեփէն յետոյ երկաթէ չերեփ ալ ներկայացուցին, աղաչանքի ոճէն յետոյ պահանջքի լեզու ալ գործածեցին, արցունքէն վերջ արիւնի տուրք ալ ընծայեցին համաշխարհային արդարութեան դատին :

Ու հիմա այս բոլոր փորձերէն պատրանաթափ ինքը՝ մէկը այդ նուիրեալներէն դեռ ամրապէս կը պահէ այն յոյսը զոր միշտ ունեցած է հայրենիքի փրկութեան համար եւ այդ հաւատքին մէջ արձանացած իր անջնջելի կտակն է որ կը պատգամէ հայ երիտասարդութեան :

— Դուք էք որ գլուխ պիտի կանգնիք այս սրբազան ձեռնարկին :

Ո՞ր Հայ երիտասարդն է որ պիտի գիջէր փախչիլ այս պարտականութենէն :

ԵԴՈՒԱՐԴ ՏԱՐՕՆԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԶՄԱՔՐԱԳՈՐԾՈՒԱԾՆԵՐԸ

Ճոզեփ Օլսոփի հետեւեալ յօդուածը տպուած է Նիւ Եորք Հերալտի մէջ : Տեսակ մը լրացում՝ նախորդ յօդուածին, որուն վերնագիրն էր «Եոզէփ – Նիքիթա» :

Հարցը այլեւս այն չէ թէ խորհրդային քաղաքականութիւնը արդեօ՞ք նոր փուլի մը մէջ կը մտնէ. այլ այն, թէ այդ նոր փուլը ի՞նչ նորութիւններ երեւան պիտի հանէ :

Ճորճ Քէննան անցեալները կը նշէր իրեն յատուկ չոր ու կտրուկ ոճով. «Այսօրուան Խ. Միութեան մէջ պէտք եղածէն աւելի մեծ թիւով չմաքրագործուած մարդիկ կան» :

Արտաքին բոլոր նշանները ցոյց կուտան, թէ Նիքիթա Խրուշչեւ, որ խորքին մէջ կարգ – կանոնն ու «մաքրութիւնը» սիրող մարդ է, այժմ կը պատրաստուի դարման մը գտնել տիրող անկանոն ու «անմաքուր» կացութեան : Այլապէս, կարելի չէ ուրիշ բացատրութիւն մը գտնել վերանորոգուող ու ամկայարոյց այն պայքարին, որ խորհրդային մամուլին մէջ ծայր տուած է Խրուշչեւի արդէն իսկ անկեալ եւ անկար հակառակորդներուն՝ Մալենկովի, Մոլոթովի, Քականովիչի եւ Շեպիլովի դէմ :

«Հակակուսակցական խմբակ»ին դէմ ծայր տուած այս նոր պայքարին առաջին ազդանշանը երեւցաւ Ապրիլ 17ի «Փրաւտա»ի խմբագրականին մէջ, ու վերանորոգեալ ուժգնութեամբ կրկնուեցաւ յաջորդ օրը՝ նոյն թերթին մէկ ուրիշ երկարաշունչ խմբագրականին մէջ : Նէօ – սթալինականութեան տեսաբանը, կուսակցութեան քարտուղարներէն Պոսպելով, Ապրիլ 23ին, Լենինի ծննդեան տարեդարձի հանդիսութեանց առթիւ խօսած իր ճառին մէջ, կարճ բայց զօրաւոր ակնարկութիւն մը ըրաւ «հակակուսակցական խմբակ»ին հասցէին, Եուկոսլաւիոյ համայնավարները բանադրելէն զատ :

Ապրիլ 25ին եւ 26ին, Քուրսքի եւ Քիեւի մէջ խօսուած ճառերու ընթացքին, Նիքիթա Խրուշչեւ եւս անձնապէս ձեռք առաւ յարձակման դրօշը՝ մասնաւոր ուշադրութեան արժանացնելով Մալենկովը :

Դարձեալ Ապրիլ 25ին, Ուկրանիոյ մէջ խօսուած ճառի մը ընթացքին, Իկնատով «դիմակազերծ» ըրաւ պետութեան դէմ դաւող ոճրագործները եւ մասնաւոր շեշտով ընդգծեց Խրուշչեւի արժանիքները : Եւ վերջապէս, Ռումանական սահմանին մօտերը գտնուող Չերնովսքի քաղաքին մէջ, Պոսպելովի համախոհ Նէօ – Սթալինականներու պարագլուխներէն՝ Սուսլով, նոյնիմաստ ճառ մը խօսեցաւ :

Խ. Միութեան համայնավար կուսակցութեան այսօրուան քարտուղարներէն միայն տիկին Ֆուրցեւան եւ որպէս «Խրուշչեւի մարդիկը» ճանչցուած անձերն են, որ տակաւին չեն խօսած : Այս վերջիններուն համար խօսք առնելը աւելորդ նկատուած է հաւանաբար այն պատճառով որ Խրուշչեւ արդէն պէտք եղած ուժգնութեամբ խօսած է : Երկու Նէօ – սթալինականները՝ Պոսպելով եւ Սուսլով, եւ կուսակցութեան քարտուղարներէն Իկնատով, որ ընդհանրապէս ճանչցուած է որպէս առաւել կամ նուազ չափով անկախ

ԻՄԱՍՏՈՒԹԵԱՆՑ ՈՒՂԻՈՎ

(Հէքեաթներ եւ աւանդութիւններ)

ՕՐՆ ԱՌԱՋԻՆ՝ ՄԱՐԴՈՒՆ ԱՌԱՋԻՆ

(ՆՈՒԱՊԱՏԿԵՐ)

Գ.

ԱՌԱՋԻՆ ԴՐՈՇՄԸ

... Արեւը արդէն հակեր էր հանդիպակաց լերան ետին, ու հորիզոնին վրայ վերջին երանգներն իր մարմրեր էին :

Անդորր ու ամայի տարածութեան վրայ, մութը յամրաբար կը համասփռուէր՝ բարձրերէն իջնող սեւ քօղի մը նման :

Մարդը նստած էր՝ օրուան թմփառումներէն խոնջած, եւ հոգեկլկուած՝ այն դժխեմ մտապատկերէն, զոր պատճառներ էր իրեն խօսակցութիւնն իր՝ այն ձայնին հետ որ խորերէն էր եկած եւ այնքան տիրական ու դաժան էր :

Հակած իր աջ կողին, այլեւ դեռ չփոթ, անիկա կը մնար անշարժ ու լուռ, երբ, իրիկնային այդ անդորրութեանը մէջ, սառն սատուեր մը զգաց իր չուրջ:Դեռ անվարժ՝ դէպի արտաքին իրերն ու երեւոյթները, եւ անընտել՝ զանոնք ըմբռնելու կամ բացատրելու, ան ցցեց գլուխը : Բայց, ոչինչ նկատեց իր չուրջ: Նոյն ամայութիւնն էր, ու նոյն անդորրութիւնը: Իր մարմնին վրայ զգաց, սակայն, սառն բան մը, որ միանգամայն հաճելի թուեցաւ իրեն : Ամփոփուեցաւ : Թեւերովը սեղմեց մարմինը՝ ստուերէն պաշտպանուելո՞ւ, թէ սարսուռը վանելու ցանկութեամբ: Ու ճապկտեցաւ՝ նայուածքը սեւեռած հեռուն, ուր դեռ աղօտ նշոյլ մը կը յամառէր յածիլ լերան կատարը, երբ ձայն մը, որ մթին էր, շշնջեց իր ականջին, — Յանձնուէ՛, յանձնուէ՛, ինծի :

Ուղղուեցաւ մարդը: Իրեն այնպէս թուեցաւ թէ նոյն այն ձայնն է, որ միջօրէէն վերջ այնքան դաժան ու տիրական բարբառեր էր իրեն, սեւ քօղով մը պատելով իր հոգին՝ առաւօտեան համայնապատկերին ընծայած խոր հաճոյքէն եւ հոգեպարար ըմբոշխնումէն վերջ:

Մարդը, միշտ հակած հողին, մնաց անշարժ: Ու փորձեց դարձեալ զննել չուրջը, երբ նոյն մթին ձայնը շշնջեց կրկին.

— Յանձնուէ՛, յանձնուէ՛ ինծի:

= Յանձնուիմ քեզի՞, — հարցուց մարդը՝ ցնցուած այս հրաւէրէն, երբ միայնակ կը կարծէր ինքզինքը՝ իր շրջապատին մէջ, ու տէրը եւ տիրականն անոր :

— Այո, — վրայ բերաւ ձայնը, — յանձնուէ՛ ինծի, դի՛ր գլուխդ թեւերուս, եւ կաթնէ ինծի.. եւ քու խոնջած մարմինդ եւ ըկուած միտքդ ու հոգիդ կըկազդուրուին ու կը պայծառանան :

= Յենուլ քեզի... բայց, ո՞վ ես դուն, — հարցուց կրկին մարդը՝ ձայնին սառն այլ մեղմ չեշտէն քաջալերուած :

— Ես այն եմ, որուն կը կարօտիս դուն, եւ որ քեզի կ՚ընծայէ աւիւն ու աշխուժութիւն, նոր ուժ եւ կորով :

= Իսկ ինչպէ՞ս կը կոչուիս դուն, — հետաքրքրուեցաւ մարդը :

— Ես կը կոչուիմ Ննջ... : Եթէ կ՚ուզես՝ կոչէ զիս Մորփէոս կամ Նիրվանա..

= Եւ կ՚ըսես թէ կը կազդուրե՞ս զիս : Ինձ կուտաս աւիւն ու կորո՞վ :

— Այո, — պատասխանեց ձայնը միշտ մեղմ, — ես կը վերադարձնեմ քեզի այն, զոր խլեց քեզմէ լուսեղէն օրը, եւ թողուց քեզ այսպէս, հողին վրայ ընկողմանած, նկուն ու խոնջած: Ես կ՚ընծայեմ քեզի հեշտանքը մենաւոր հաճոյքներու, եւ հրճուանքը՝ իմ անդորրութեանը մէջ բեղմնաւորուող մտածումներու եւ գաղափարներու: Ես խաղաղութիւնն եմ՝ ճիգէն ու չարչարանքէն ետք: Լռութիւնը՝ սփոփարար ու հաճելի՝ խժալուր ժխորէն վերջ: Ես նոր ծիլերու պղտաւորումն եմ: Ու բեղմնաւորումը՝ ստեղծագործ ու հեշտալի :

= Մի՛ յանձնուիր.— ընդմիջեց, յանկարծ, ձայն մը ուրիշ, որ պայծառ էր ու ջերմ,— մի յանձնուիր, եւ մի վստահիր անոր չռայլած խոստումներուն: Անիկա նախերգանքն է այն տիրական ու դաժան ձայնին, որ խորերէն կուգար եւ որ այսօր, քու գոյութեանդ առաջին օրն իսկ, լսելի ըրաւ քեզի իր ամեհի նախավճիռը: Անիկա խաւարն է լուսահալած: Տեսողութեան խափանումը:Մի յանձնուիր անոր, ու մնացիր ինձ :

— Մնամ քեզի՞, — բոլորովին շփոթած հարց տուաւ մարդը՝ իրար հակասող այս երկձայնէն, եւ առաւել եւս զգալով խոնջէնքը — ո՞վ ես դուն ...

= Ես լոյսն եմ,— պատասխանեց ձայնը՝ որ պայծառ էր ու ջերմ,— ես ոսկեվարս արշալոյսն եմ: Մարգարտաշար ցօղ ծաղիկներու վրայ: Վարդավառ մայրամուտ: Ես պարարտացուցիչ ջերմութիւնն եմ հողերուն վրայ ու անոնցմէ ներս : Ծաղիկներու գոյն ու բոյր իմ, եւ հասունութիւն՝ պտուղ: Յորեանն եմ ալետատան ու ծովածփուն: Ու նաեւ՝ ողկոյզը խնկարոյր ու խնկաթոյր, եւ գինին արիւնագոյն: Ես երգ եմ դաշտերուն մէջ : Ժպիտ՝ շրթներու վրայ: Մանուկներու խայտանք: Թռչուններու դայլայլ: Լոյս լոյս եմ ես, մթին ու սառն խրճիթներէ ներս: Մնացիր ինձ, ու մի յանձնուիր անոր:

— Յանձնուէ ինծի, — կրկին լսելի եղաւ ձայնը մթին ու սառն, — անիկա չարաչար աշխատանք է: Մկաններու հիւծում: Յանձնուէ ինծի, ու ես քեզի ընծայեմ անդորրութիւն ու հանգիստ: Փունջդ եղաւ երազ, եւ մոռացում՝ դժխեմ իրականութեան ...: Յանձնուէ ինծի, — մրմնջեց նոյն ձայնը՝ ալ աւելի մօտեցած, գրեթէ հպած մարդուն, — ու դիր գլուխդ թեւերուս ... ու ես քեզի ընծայեմ..

= ... Հանգի՛ստ, — լրացուց մարդը, որ արդէն ընկողմաներ էր:

— Ես հանգստութիւնն եմ ու թարմացումը: Ես վերանորոգումն եմ ուժերուդ եւ կազդոյրը մարմնիդ ... Յանձնուէ՛ ինծի, եւ ընկողմանէ գիրկս ... գիրկը Նիրվանայի ...գիրկը հոգեպարար ինքնամոռացումին ...

= Գիրկը հոգեպարար ինքնամոռացումին ...— շշնջեց մարդը՝ այլեւս գրեթէ անզգայ, եւ կարծելով յենուլ անոր թեւերուն, — ինչ հաճելի է այսպէս ... ինչ ... հա ... ճե ... լի ...

Ու տարածուեցաւ հողին վրայ, բոլորովին ինքնամոռաց: Մինչ ձեռք մը, անմիս ու չոր, որ խաւարինն էր եւ կը բուրէր հող, իր ոսկրոտ մատներով քունը դրոշմեց անոր արտեւանունքներուն վրայ :

Առաջին դրոշմն էր մահուան՝ մարդուն կեանքին առաջին օրն իսկ :

Ու առաջին ննջն էր առաջին մարդուն: Առաջին ննջը՝ ապագայ «ննջեցեալ»ին..

Կ. ՄԵՀԵԱՆ

(5 եւ վերջ)

անձ, ակներեւ կերպով ուզած են դուրս չմնալ երդչախումբէն: Այս ձեւով, երդչախումբին արտաբերած երաժշտութիւնը կը դառնայ միաձայն:

«Հակակուսակցական խմբակ»ին դէմ կատարուած ամբաստանութիւնը հետեւեալն է. «յամառօրէն կը դիմադրեն» խորհրդային ժողովուրդին եւ մասնաւորաբար գիւղացիութեան կեանքի մակարդակին բարձրացման համար կատարուած ճիգերուն: Խրուշչեւի ու Իկնատովի ճառերուն եւ «Փրաւտա»ի խմբագրականներուն մէջ այս ամբաստանութիւնները դիտումնաւոր խորամանկութեամբ մը զուգորդուած էին Խրուշչեւի հողամշակութեան մասին կազմած ծրագրին ձախողութեան հետ: Այս ծրագիրը մշակուած էր Մալենկովի, Մոլոթովի եւ միւսներուն պարտութենէն ու անկումէն վերջ, եւ չի վայելեր կուսակցական ղեկավար խաւին համակրութիւնը:

Ի՞նչ հետեւցնել, ուրեմն, Ռուս-Կամենոկորսքի գործարանի ներկայ վարիչին, հեռաւոր Ուլան-Պաթորի մէջ խորհրդային ներկայ դեսպանին եւ պաշտօնազրկուած խմբակին միւս անդամներուն ապագային մասին՝ անոնց դէմ բացառիկ ուժգնութեամբ ծայր տուած այս պայքարէն վերջ: Մէկ խօսքով, ի՞նչ պատճառով խորհրդային ծանրագոյն հրետանին ռըմբակոծած է կրակ բանալ այդքան փոքր նշանակէտերու վրայ:

Ինչ կը վերաբերի այս հարցումին առաջին մասին պատասխանին, շատ քիչ հաւանական է այժմ, որ Մալենկով, Մոլոթով եւ իրենց ընկերները կարենան ազատիլ այս կամ այն ձեւի մաքրագործումէ մը: Նուազագոյն մաքրագործումը անոնց արտաքսումը կրնայ ըլլալ համայնավար կուսակցութենէն, (որուն անդամ են տակաւին) ինչպէս նաեւ իրենց ներկայ պաշտօններէն արձակումը: Ինչ կը վերաբերի Մալենկովին, տրուած ըլլալով այն ձեւը, որով Խրուշչեւ Քիեվի մէջ «մասնաւոր ուշադրութեան» արժանացուց զայն, կարելի է ենթադրել որ տարբեր ձեւի մաքրագործման մը պիտի ենթարկուի: Եւ այս ամբողջ խմբակին մէջ Մալենկով անկասկած այն անձն է, որուն կենդանի մնալը ամէնէն աւելի վտանգաւոր կրնայ դառնալ:

Շատ մեծ եւ սարսափելի քայլ մը առած պիտի ըլլայ Խրուշչեւ, եթէ, անտեսելով Լենինի խորհուրդը — «արեան գծին միւս կողմը պէտք չէ անցնիլ» — հետեւի Ստալինի օրինակին՝ իր մոլորեալ կուսակցական եղբայրները կարգի հրաւիրելու համար: Ժամանակը միայն ցոյց կրնայ տալ թէ այս երկուքէն ո՞ր մէկուն պիտի հետեւի:

Սակայն ցարդ ըսուածներն ալ բաւական են ճշմարտանման ենթադրութիւններ ընելու համար:

Մառեշալ Ժուկովի եւ կուսակցական ղեկավար կազմին շնորհիւ Խրուշչեւ կըցաւ հասնիլ բարձրագոյն իշխանութեան: Ժուկովի հաշիւը մաքրուեցաւ: Իսկ այսօր Մալենկովի ու Մոլոթովի դէմ դոռացող փոթորիկը պարզապէս զգուշացումմըն է կուսակցութեան ղեկավար մարմիններուն անդամներուն համար: Ընկեր Նիքիթայի հողամշակութեան կամ այլ ծրագիրներուն համաձայն չըլլալէ առաջ, լաւ մտածեցէք: Այլապէս ...

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐ

ԹՈՒՄԲ ԽԱՂԱՂԱԿԱՆԻ ԴԷՄ

- BARRAGE CONTRE LE PACIFIQUE -

Րընէ Քլէմանի գործերուն հանդէպ յատուկ համակրանք մը ունիմ: Ան քանիցս փաստած է իր խսկական արուեստագէտի համբաւը: «Լա պաթայ տիւ րայլ», «Ժէօ ղ'էնթէրտի» եւ «Մէսիէօ Տիփուս» ժապաւէնները բաւական են, իր հանդէպ ունեցած մեր հիացումը արդարացնելու համար: «Պարաժ Քոնդըը լը Փասիֆիք»ը Ամերիկայի մէջ դարձուցած իր առաջին գործն է: Դերակատարները, բացի Իտալուհի Սիլվանա Մանկանոյէն բոլորն ալ ամերիկացի են: Օտար մթնոլորտը անկասկած ազդած է Քլէմանի վրայ, բայց չէ ճնշած, քանի որ ան պահած է իրեն յատուկ դիտելու ու նկարագրելու եղանակը: Ժապաւէնին նիւթը առնուած է Մարկըրիթ Տիւրասի համանուն վէպէն:

Ամերիկուհի մը Խաղաղականի ափերուն վրայ հող մը կը գնէ՝ տրամադրելով իր ամբողջ խնայողութիւնները: Բայց այդ հողը ակնկալուած արդիւնքը չի տար քանի որ Խաղաղականի ալիքները իրենց մակընթացութեամբ միշտ ալ արգելք կը հանդիսանան սկսուած գործը վերջացնելու: Այրի ամերիկուհին, որուն կեանքին միակ իմաստը այդ հողը եւ անոր բերքը ապահովելուն մէջ կը կայանայ, ողի ի բոլն կ'աշխատի, դէմ դնելով բնութեան ուժերուն: Իր վերջին լումաները ի սպաս կը դնէ Խաղաղականին դէմ թումբ կանգնելու: Իր այս զոհողութիւնը կ'արդարացնէ մէկէ աւելի պատճառներով, որոնց գլխաւորներն են՝ սեփական հող մը ունենալու եւ իր զաւակները այդ հողին կապելու ազնիւ գաղափարը, երկրորդ՝ ի դերեւ չի հանել այդ հողին վրայ մինչ այդ աշխատող բանուորներուն յոյսերը: Իր պարզ դատողութեամբը այս կինը գիտէ որ եթէ ովկիանոսի ալիքները յաղթանակեն, տասնեակ մը ընտանիքներ անձկութեան պիտի դատապարտուին:

Եթէ այս հարցը իր երեւոյթներէն դատենք, անկասկած իրաւունք կուտանք այդ կնոջ տեսութեան եւ չենք զարմանար ի տես անոր երբեմնի անմարդկային ելոյթներուն, հանդէպ իր իսկ զաւակներուն որոնք յուսահատած ալիքներուն դէմ տարուած ապարդիւն պայքարներէն, կ'ուզեն խոյս տալ այդ ամայի վայրերէն եւ երթալ ապրիլ մեծ քաղաքի մը պերճանքներուն մէջ: Մայրը դէմ է որ իր զաւակները չքեն այդ նուիրական գործը որ կը կայանայ թումբ մը շինելուն մէջ: Ամէն գնով կ'ուզէ արգելք հանդիսանալ անոնց քաղաք մեկնումին: Այնքան մեծ է այդ կնոջ հաւատքը հանդէպ իր ձեռնարկած գործին, որ կը նախընտրէ իր աշխկը պտտըկացնել յօդուտ այդ գործին քան թէ զայն քաղաք ղրկել: Իր մանչ զաւակը չի հանդուրժելով այս կացութեան խոյս կուտայ իր տունէն եւ կ'երթայ քաղաք նոր կեանք մը որոնելու պատրանքով: Աղջիկը կը շարունակէ իր մարմնական «զոհողութիւնները» իր մօրը սկսած գործին նպաստելու մաճուր առաջադրութեամբ:

Բայց մայրը չի վայելէր իր աղջկան զոհողութիւններուն արդիւնքը, կարճատեւ հիւանդութենէ մը վերջ կը մեռնի: Իրենց մօր կորուստը պատճառ կ'ըլլայ որ քոյր ու եղբայր ձեռք ձեռքի տան սկըսուած գործը վերջացնելու վճռականութեամբ:

Այս ժապաւէնին նիւթը կրնար շատ մը հոգեբանական վերլուծումներու դուռ բանալ: Բայց Քլէման խուսափած է այդ ակնոցով դիտելու կատարուած դէպքերը: Ան չէ ուզած ամերիկուհի այրիին հոգեկան բարդոյթներուն մէջ խորասուզուիլ, ներկայացուած հարցերուն հոգեկան շարժառիթները փնտռելու համար, այլ գոհացած է անոնցմէ բխած երեւոյթները նկարագրելով: Նիւթին ու անոր դերակատարներուն հանդէպ Քլէմանի ունեցած մակերեսային մերձեցումը պատճառ կ'ըլլայ որ մենք ամբողջովին չկապուինք այս ժապաւէնին: Բայց եթէ մեր սիրտը ամբողջական գոհացում մը չի ստանար, սոր փոխարէն մեր աչքերը իսկական վայելքի մը կ'ենթարկուին ի տես շատ հրապուրիչ տեսարաններու եւ դերակատարներուն անզուգական խաղարկութեան: Բացի ասկէ, մեր ուղեղն ալ անտարբեր չի մնար Քլէմանի յայտնաբերած դիտելու եղակի եղանակին, որ իր տաղանդին հիմնական յատկանիշն է: Դերակատարներուն մէջ աչքի կը զարնէ Սիլվանա Մանկանոյի խաղարկութիւնը: Խաղարկութիւն բառը գործածելը իր մասին տեսակ մը «թերագնահատում» է, որովհետեւ ան չի խաղար՝ այլ ներկայ է պաստառին վրայ: Իր ամէն մէկ շարժուձեւը, իր աչքի շարժումները, մէկ խօսքով իր կեցուածքը, արուեստի նմոյշ մըն է: Իր սիրոյ արտայայտութիւնները իրենց զուսպ ձեւերուն մէջ աւելի կ'արժեն քան թէ հատոր մը գրականութիւն սիրոյ վրայ: Անթոնի Փարքինս, եղբօր դերին մէջ լիուլի կ'արդարացնէ իր վրայ դըրուած յոյսերը:

Գլուխ գործոց մը ըլլալէ հեռու է Քլէմանի այս ժապաւէնը բայց այսուհանդերձ կարելի չէ անտարբեր մնալ անոր արժանիքներուն հանդէպ:

ԱՌԼԷՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԿԵԱՆՔԸ ՎԱԼՊԱՐԷԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ, (Յառաջ).— Վալպարէլի-Լա Փոմ-Սէն Մարսէլի Հայ Երիտասարդաց երկսեռ միութիւնը վերջերս վաւերացուելով յայտարարուեցաւ պաշտօնաթերթին մէջ:

Միութեան նպատակն է մարմնամարզի զանազան միջոցներով տեղւոյն երիտասարդութիւնը համախմբել եւ անդամներու միջեւ ստեղծել ազգ. հայրենասիրական եւ ընկերական կապեր:

Երիտասարդութիւնը կարճ ժամանակամիջոցի մը ընթացքին կատարած է շարք մը ձեռնարկներ, որոնք ատենին յայտարարուեցան «Յառաջ»ի մէջ: Ներկայիս հետզհետէ ընդլայնելով իր գործունէութիւնը յաջողած է շրջանին մէջ ստեղծել ազգ. խանդավառ մթնոլորտ մը:

Նորակազմ միութիւնը հողաբարձութեան կողքին նիւթապէս թէ բարոյապէս ներկայիս իր օժանդակութիւնը կը բերէ նաեւ հայերէնի դասընթացքներուն, որոնք տեղի կ'ունենան շաբաթը երկու անգամ՝ երկուշաբթի Վալպարէլի եւ հինգշաբթի երեկոները Լա Փոմի թաղամասերուն մէջ:

Դժբախտաբար տեղւոյն մէջ չունինք սեփական սրահ մը եւ եղածներն ալ անյարմար են մեր հաւաքոյթներուն համար:

Վալպարէլ-Լա-Փոմ-Սէն Մարսէլի Հայ Երիտասարդաց երկսեռ Միութիւնը անցեալ Մայիս 17ին կազմակերպած էր երեկոյթ մը հովանաւորութեամբ հողաբարձութեան: Տեղւոյն «Վէնսան» սրահը լեցուած էր ծայրէ ծայր:

Գեղարուեստական բաժնին՝ աշակերտութեան կողմէ ներկայացուեցաւ «Կոյր աղջիկը», մասնակցութեամբ Կէտիկեան, Սահակեան, Շահողեան, Տէրտէրեան եւ երկու Մսրեան քոյրերու, բաւական յաջող էր, մասնաւորապէս գնահատելի էր փոքրիկն Կէտիկեանի խաղարկութիւնը:

Յետոյ ներկայացուեցաւ «Կեղծ իշխանը», օփէրէթը, երեք արար, բեմադրութեամբ՝ Թրազօյի, մասնակցութեամբ Ե. Գարագաշի, Ս. Պէշիօթուրեանի, Օրիորդներ Օտէթ եւ Ժագլին Զէօրէքճեաններու եւ Ալիս ու Ալէքսան Զաքարեաններու, նուագ՝ քեմէնչիստ Համոյի եւ թառիստ Պարոյրի կողմէ:

Դերակատարները արժանացան հանդիսականներու ջերմ գնահատանքին: Այս առթիւ վիճակահանութեան դրուեցաւ «Սէրվիս» մը, նուիրուած Կէտիկեան ընտանիքին կողմէ: Շահեցաւ Պ. Նահապետեան, նուիրելով հազար ֆրանք, երկրորդ պարգեւը՝ չիչ մը«մուսէօ» շահեցաւ Տիկին Մահմուզեան որ նոյնպէս նուիրեց հազար ֆրանք:

Միութեան ընդհ. վարիչ Ա. Աշճեան շնորհակալութիւն յայտնեց բոլորին ու շնորհաւորելով երիտասարդութիւնը յոյս յայտնեց թէ շնորհիւ մեր ժողովուրդին ազգ. առողջ գիտակցութեան պիտի շարունակուի աշխատանքը եւ երիտասարդութիւնը հանրային գործերը հետզհետէ ձեռք առնելով պիտի ջանայ շրջանին մէջ միշտ վառ պահել ազգ. գործունէութիւնը:

Կէս գիշերէն յետոյ եղան հայկական եւ եւրոպական պարեր, հանդիսականները զուարճացան մինչեւ լոյս եւ մեկնեցան գոհ տպաւորութեամբ:

ԱՍՏԻԿ ԱՇՃԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (195)

ԿԱՅԾԵՐ

Բ. ՀԱՏՈՐ

Դ.

ՆԱՀԱՆԳԱՊԵՏ ՓԱՇԱՆ

Եթէ այդ բոլորը ինձ յայտնի չը լինէր, եթէ ես մի միամիտ եւրոպացի ճանապարհորդ լինէի, անտարակոյս, շատ լաւ գաղափար կը կազմէի այդ մարդու եւ նրա կառավարութեան մասին:

— Այդ մարդիկը, — առաջ տարաւ նա, — գրաւելու եւ իրանց լաւ ցոյց տալու զարմանալի շնորհք ունեն: Մինչեւ անգամ բարբարոս քուրդ ցեղապետը շնորհք ունի հիացնելու միամիտ եւրոպացուն, երբ պատահում է նրան հիւրասիրուել այդ աւազակի վրանում: Բայց ի՞նչ բարոյական նշանակութիւն ունի մի սախական բռնապետի հիւրասիրութիւնը, երբ նրա հացը իր զոհերի արիւնով է շաղախուած, երբ կերակրում է նա իր հիւրին այն կողոպուտներով, որ յափշտակել էր հարիւրաւոր թշուառներից: Մեր դըժբախտութիւնը նրանում է, որ այդ բոլորը այդպէս լինելուց յետոյ, խկութիւնը, բուն իրողութիւնը — մեր վիճակի դառն ճշմարտութիւնները դառնում են տարակուսական, եւ եւրոպացիք դժուարանում են մեզ հաւատալ, երբ մեր բողոքն ու դժգոհութիւնները ներկայացնում ենք նրանց: Բայց մեզ համար մեծ նշանակութիւն ունի Եւրոպայի հասարակական կարծիքը: Ի հարկէ, մենք չէինք ցանկանայ մահմետականների նման խաբել նրանց, բայց կը ցանկանայինք, որ նրանք լաւ հասկանային մեր դրութիւնը ...

Ասլանը բնաւորութեամբ լռութիւն սիրող էր, բայց երբ տաքանում էր, երբ սկսում էր խօսել, խօսում էր շատ երկար: Այդ միջոցին անկարելի էր ընդմիջել նրան, պէտք էր թոյլ տալ, որ նա իր ասելիքը վերջացնէ: Այն օրուայ այցելութիւնը նրա վրայ խիստ անախորժ տպաւորութիւն էր թողել: Չնայելով, որ արդէն ճաշի ժամանակ էր, վարպետ Փանոսն անգամ մի առանձին հետաքրքրութեամբ լսում էր նրան, եւ չէր կամենում խանգարել նրա խօսակցութիւնը, պատուիրելով, որ ճաշի սեղանը պատրաստեն: Նա շարունակեց.

— Որքան մահմետական ժողովրդի ներկայացուցիչները շնորհալի են օտարներին գրաւելու մէջ, այնքան մերոնք կոպիտ եւ անշնորհք են: Երբ որ եւրոպացին նրա դուռը կը բախէ, նա կամ իր դուռը կը փակէ նրա առջեւ, կամ եթէ ներս կ'ընդունէ եւ մի կտոր հաց կը տայ, անպատճառ կ'աշխատէ իր անվերջ տըրտունջներով, իր լաց ու կոծով ձանձրացնել իր հիւրին: Հայը իր դատը մարդավարի կերպով պաշտպանելու ընդունակութիւն չունի: Դարեւոր ստրկութիւնը սովորացրել է նրան վիզը ծռել եւ խնդրել: Նա չէ կարող իր դժգոհութիւնը յայտնել, առանց ստորացնելու իր անձնաւորութիւնը: Նա կամ այդպէս կը վարուէ, կամ բոլորովին կը լռէ, ամէն ինչ թողնելով Նախախնամութեան կամքին:

— Եւրոպացին, ճանապարհորդելով արեւելքում, ըստ մեծի մասին թողնում է, անցնում է գիւղերը եւ կանգ է առնում միայն քաղաքներում: Եւ որովհետեւ քաղաքներում օրինաւոր հիւրանոցներ չըկան, այլ կան միայն կեղտոտ քարվանսարաներ, այդ պատճառով նա օթեւան է որոնում մասնաւոր տներում: Թուրք կառավարիչները, որպէս յիշեցի, մեծ ուրախութեամբ ընդունում են նրանց իրանց յարկի տակ: Նա չէ մտնում հայ գիւղացու, հայ արհեստաւորի տունը, որոնք իրանց սիրտը, հոգին եւ ամէն ինչ դնում են Աստուծոյ հիւրի առջեւ, որոնք իրանց նահապետական պարզութեամբ կարող էին հիացնել ամէն մի օտարականին: Եթէ պատահում է եւրոպացուն մի Հայի տուն մտնել, անպատճառ դա կամ արքունի ծառայող կը լինէր, կամ մի կապալառու եւ կամ մի հարուստ վաճառական: Ծառայողը, կապալառուն, վատ չէր խօսի այն կառավարութեան մասին, որից ինքը հաց է ստանում: Իսկ վաճառականը ամէն ազգի մէջ՝ ըստ մեծի մասին եսական է, անտարբեր է դէպի հասարակաց թըշուառութիւնները: Ցաւալին այն է, որ Եւրոպացիները միշտ հայ վաճառականների են հանդիպել, եւ նրանց գլխում մեխի պէս ցցուել է այն սխալ կարծիքը, թէ Հայոց ազգը բաղկացած է ամբողջապէս վաճառականներից: Այս մեխը մինչեւ այսօր անհնար է եղել դուրս քաշել: Այդ է գլխաւոր պատճառը, որ մեր ազգը համեմատում են Հրեաների հետ եւ շատ նման են գտնում: Դեռ եւս չգիտեն, որ արեւելքում, ուր որ Հայեր են բնակւում, արհեստը եւ երկրագործութիւնը գլխաւորապէս նրանց ձեռքումն է, չգիտեն, որ այդ աշխատասէր Հայերն են, որ ճընշուած են, հարստահարուած են, եւ իրանց վաստակով կերակրում են իրանց անյագ նեղիչներին:

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Ն. Պ. Հայ Սպայից Միութիւնը կը հրաւիրէ բոլոր հայրենակիցները ներկայ ըլլալ այս կիրակի, Փարիզի Հայոց եկեղեցին, ուր հոգեհանգիստ պիտի կատարուի յարգելու համար յիշատակը Սարդարապատի, Բաշաբարանի, Ղարաքիլիսէի եւ բոլոր հերոսամարտներու ընթացքին 1918 Մայիսին, պատուոյ դաշտին վրայ ինկած հայ բանակի սպաներուն եւ զինուորներու, որոնք Սպարապետ Նազարբէկեանի հրամանատարութեամբ եւ ժողովուրդին միացեալ ճիգերով, փրկեցին հայրենիքը եւ Ս. Էջմիածնի Ս. Աթոռը :

×

Այրի Տիկին Նարեկ Մակարեան եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ բոլոր ընտանեկան պարագաները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ Լիոնի եկեղեցիին մէջ Բիւ Լուի Պլան, իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝ ԲԱԳՐԱՏ ՄԱԿԱՐԵԱՆԻ մահուան տարելիցին առթիւ : Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգողները :

×

Շաւիլի եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ յարգոյ հասարակութեան թէ այս կիրակի տեղի կ'ունենայ հանդիսաւոր Ս. պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն ողբ. ՏԻԿԻՆ ՆՈՒՐՀԱՆԻ ՏԷՄԻՐՃԵԱՆԻ մահուան քառասունքին առթիւ :

×

Այրի Տիկին Երանդիկ Նիկողոսեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի Լիոնի եկեղեցին հոգեհանգիստ պիտի կատարուի՝ իրենց ամուսնոյն եւ հօր Յովհաննէս Նիկողոսեանի մահուան քառասունքին առթիւ : Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգող բոլոր պարագաները և բարեկամները :

×

Պ. Արամ Չիլինկիրեան, Տէր եւ Տիկին Անժէլ Սրապեան, Տէր եւ Տիկին Վահէ Պէշիրեան, Տէր եւ Տիկին Լեւոն Պէշիրեան կը ծանուցանեն որ այս կիրակի հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի Հայոց Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ, իրենց եղբօր եւ զարմիկին Նշան Չիլինկիրեանի մահուան քառասունքին առթիւ : Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները :

×

Այրի Տիկին Թագուհի Պարոնվարդեան, Օր. Սիլվա Պարոնվարդեան, Պ. Արա Պարոնվարդեան կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի իրենց ողբացեալ ամուսնոյն եւ հօր Հրանդ Պարոնվարդեանի յիշատակին, իր մահուան քառասունքին առթիւ : Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Լիոնի Եկեղեցաշէն Տիկնանց Յանձնախումբը շնորհակալութեամբ ստացաւ հետեւեալ նուէրները, ի նպաստ Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան.— Օր. Արփինէ Փափազեանի ընդ. Պարոն Ստեփան Տիւյմէճեանի նշանախօսութեան առթիւ. —

Պանտօլէն Տէր եւ Տիկին Դաւիթեան 2000 ֆրանք, Տիկին Տիւյմէճեան, Տիկին Իսկուհի Փափազեան, Տիկին Գոճապաշեան, Տիկին Լիլիան Փափազեան, Մարսէյլէն Պ. Յակոբ Փափազեան, Պորտոյէն Պ. Կարպիս Դաւիթեան, Պ. Մանուկ Մանուկեան, Տիկին Լուսաբեր Մանուկեան, Օր. Արփինէ Փափազեան, Պ. Պ. Ստեփան Տիւյմէճեան, Յարելեան, Կարպիս Մանուկեան, Տիգրան Փափազեան հազարական ֆրանք, Ս. Զատկի առթիւ Պ. Միսքճեան նուիրած է հինգ հազար ֆր., եկեղեցւոյ շինութեան :

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Մարսէյլի Շրջ. վարչութիւնը իր բոլոր մասնաճիւղերով կը տօնէ Կապոյտ Խաչի օրը, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը չորսէն մինչեւ կէս գիշեր, Սալոն Մազընոյի մէջ, Րիւ տ'Օպանեը :

Կը նախագահէ Տիկ. Հ. ՇԱԼՃԵԱՆ

Կը խօսի Տիկ. ԷԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ :

Երգ՝ Օր. Արզումանեան, դաշնակի ընկերակցութեամբ Օր. Լիլի Գազանճեանի : Արտասանութիւն՝ Օր. Ա. Սարգիսեան, Կարտանի Նոր Սերունդը ղեկավարութեամբ Պ. Ն. Սարգիսեանի կը ներկայացնէ զաւեշտ մը :

Եւրոպական պարերը կը սկսին ժամը 8ին : Նուագախումբ՝ ԱՆԺ ՔՈԼԹԷՅ

Մասնակցութեամբ ԱՆՐԻ ՌՈՄԱՆԻ

Պիւֆէն մատչելի գիներով :

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕԴ. ԿԱՅԱՆ

Արձանագրութիւնները սկսած են Փարիզի շրջանի ինչպէս նաեւ Մարսէյլի եւ կեդր. Ֆրանսայի մասնաճիւղերը պէտք է սկսին այդ արձանագրութեանց :

Մանրամասնութեանց համար դիմել դիւանին, 5 րիւ Մէյռան, Փարիզ (9), Երկուշաբթի, Չորեքշաբթի եւ Ուրբաթ կէս օրէ վերջ ժամը 1·30էն 3 եւ երեկոյեան ժամը 6 – 7·30 :

Հեռախօս Թռիւտէն 27–35 :

Salle de l'Ecole Normale de Musique

78, FUE CARDINET, FA'IS

Metro : Malesh rbes

Շաբաթ, Մայիս 31, ժամը 21ին

Կազմակերպութեամբ Լը Թրիփթիքի

նուագահանդէս դաշնակ – ջութակ

ԱՐՄԱՆ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

(Դաշնակ)

ԺԸՆԸՎԻԷՎ ԱԼԹԷՐՄԱԹ

(Ջութակ)

Յայտագիր.— Մոցարթ, Շուման, Ֆրանսիս Փուլէնք :

Տոմսերը կը ծախուին Էքոլ Նորմալի սրահը, Տիւրան հրատարակչական տունը :

Գին 200էն 600 ֆրանք :

Ուսանողներու զեղչ :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Փարիզի Հայ Աղք. Ընկերակցութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները՝ ողբ. Տիկին Զարուհի Պահրիի մահուան առթիւ՝ Տիկին Պօղոս Արսլանեան հազար ֆրանք, Պ. Պ. Նիգօթ Նիգօթեան երեք հազար, Մկրտիչ Եազըճեան երեք հազար ֆրանք :

ԱԼՖՈՐՎԻԼԷՆ Տիկին Նեմզար Պէրպէրեան Մոնմորանսիի ծերանոցին տասը հազար ֆրանք, իր ամուսնոյն՝ Աղասի Պէրպէրեանի մահուան Բ. տարելիցին առթիւ :

Տիկ. Եղիշէ Փափազեան (Լիոնէն) հինգ հազար ֆրանք, Պ. Յակոբ Փափազեան Մարսէյլէն հինգ հազար, ողբ. Պ. Օննիկ Կարապետեանի մահուան առթիւ :

Պ. Եդուարդ Ճերմակեան 25·000 ֆր. (Պ. Վահէ Չիլինկիրեանի ձեռամբ) :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Մարսէյլի Աղք. Որբ. վարչութիւն շնորհակալութեամբ ստացած է ի նպաստ աղքատներու, որպէս նուէր, Պ. Արամ Թէքէեանէ տասը հազար ֆրանք, իր ողբ. Տիկնոջ Մըրի Թէքէեանի (ծնեալ Սարգիսի) ղառնաղէտ մահուան առթիւ :

Այս տխուր առթիւ Աղքատախնամ միութիւնս ի խորոց սրտի իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ վարչութեանս նախկին եռանդուն եւ ժրաջան ատենապետին Պ. Արամ Թէքէեանի եւ պարագաներուն :

Նախաձեռնութեամբ Սեբաստիոյ Նահանգային Մուրատ Ուսումնասիրաց Միութեան :՝ Հայկական խօսուն եւ զուռնաւոր ժապաւէնններու շարժանկարի երեկոյթ, այս երեքշաբթի ժամը ճիշդ 21ին :

Սինէ Ալհամպրայի մէջ, Ավընիւ Ժան Ժոռէս (Իսի) :

Կը ներկայացուի ԼԵՌՆԱՅԻՆ ԼՃԻ ԳԱՂՏՆԻՔԸ, Հայկական երգասնակներ՝ (Անուշէն, Դաւիթ Բեկէն, Արշակ Բ.էն եւ Ա. Խաչատուրեանի Գայիանէէն) :

Մուտք 300 ֆրանք :

Ներկայացման իրիկունը տոմսեր կը չէէն : Իջնել Մէթրօ Մէրի տ'Իսի :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Նախաձեռնութեամբ Ալֆորվիլի Հայ Երիտասարդութեան եւ հովանաւորութեամբ Եկեղեցւոյ Պատուարժան Հոգաբարձութեան :

Ի նպաստ Ալֆորվիլի եկեղեցիին կից կառուցուելիք Ազգային Տան :

Կը ներկայացուի «ՏԱՅԻ ԿԱՐԱՊԵՏ »

Զաւեշտ երեք արար Քրէմ Սիմոնի

Այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին : Մէզօն Ալֆորի քաղաքապետարանին սրահին մէջ :

ՃՇԴՈՒՄ.— Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին վիճակահանութեան թիւերը հետեւեալ կերպով պէտք է սրբագրել վերջին երկու կարգերը .— 1251 880 716 718 25 860 95 1200 1395 1021 720 765 :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սէն Ժերոմի Հ. Յ. Դ. Հայաստան ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ երեկոյ, ընկեր Սիմոնեանի բնակարանը : Կարեւոր օրակարգ : Բացակաները նկատի պիտի առնուին :

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անտոք» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21ին, Հայ մատրան սրահը : Խիստ կարեւոր օրակարգ : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Րաֆֆի խումբի ժողովը այս Ուրբաթ, ժամը 21ին, Քաֆէ Բեժան : Կարեւոր օրակարգ :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրացի մասնաճիւղի Բ. ընդհ. անդամական ժողովը այս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 15ին, (13 րիւ Թիւպանօ, Օբէլ Րաֆֆի) : Խիստ կարեւոր օրակարգ :

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՄՈՆՄՈՐԱՆՍԻԻ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ՕԴԱՍՈՒՆ ՊԱՐՏԷԶԻՆ ՄԷՋ

Կիրակի, Յունիս 1 ժամը 15էն 22

Կազմակերպուած

ՓԱՐԻԶԻ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ

Գեղարուեստական յայտագիր, եւրոպական պարեր եւ զանազան խաղեր մանուկները զուարճացնելու համար :

Ներկաները պիտի գտնեն ճոխ պիւֆէ, առատ ըմպելիք եւ աւանդական «շիշ քէպապ» : Մուտք 100 ՖՐԱՆՔ

ԽԻՍՏ ԿԱՐԵՒՈՐ.— Անջատաբար, կէսօրուան բացօթեայ 200 հոգինոց ճաշ մը նախատեսուած է, որուն կրնան մասնակցիլ նախօրօք արձանագրուողները (անձ գլուխ 750 ֆր. ճաշապին եւ մուտք) : Արձանագրուիլ մինչեւ 25 Մայիս կանխիկ վճարումով (մանտա կամ չէք) արձանագրութիւնները կ'ընդունուին Աղքատախնամի գրասենեակը, 32 Րիւ տը Թրէվիզ :

ՇԱՆՕԹ.— Շոգեկառք առնել Կար Տիւ Նորէն մինչեւ Անկէն, անցնիլ Անկէնի կամրջակը դէպի օթօպիւս, մինչեւ Կրօյէ : Թրէնի ժամեր .— առտուան 10·15, 11·13, 11·59, 12·17, կէսօրէ վերջ 13·54, 14·00, 15·00 :

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ...

Աղքատախնամի տարեկան դաշտահանդէսի առթիւ, Մոնմորանսիի հանգստեան տան պարտէզին մէջ, տեղի ունենալիք կէսօրուան ճաշին համար շատ քիչ սեղաններ մնացած են, փութացէք արձանագրուիլ :

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԿՈՉԸ

Որոշած էինք կազմակերպել պարահանդէս մը ի նպաստ մեր կրթանուէր աշխատանքներուն : Սակայն նման ձեռնարկ մը պիտի ստիպէր որ կազմակերպիչ մարմինը հասոյթներուն կարեւոր մէկ մասը յատկացնէր բազմատեսակ ծախքերու :

Որպէսզի բարեսէր անձնաւորութիւններու յատկացուցած գումարները ամբողջութեամբ իրենց նպատակին տրամադրուին, յարմար դատեցինք նուիրահաւաքութիւն մը կազմակերպել փոխան պարահանդէսի :

Վստահ ենք թէ հասարակութիւնը գնահատելով գործին նուիրականութիւնը, ինչպէս նաեւ ծախքերէ խուսափելու մեր մտահոգութիւնը, լայնօրէն եւ սրտաբուխ կերպով պիտի բերէ իր մասնակցութիւնը այս նուիրատուութեան :

Կանխայայտ շնորհակալութիւններով եւ լաւագոյն զգացումներով՝

ԴՊՐՈՑ. ՏԻԿ. ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Այս տարի Հայ Կարմիր Խաչի Ֆէսանվիլէի օդափոխութեան կայանին բացումը տեղի պիտի ունենայ Յուլիս չորսին : Արձանագրութեան համար դիմել Հայ Կարմիր Խաչի կեդրոնատեղին, 15, Րիւ Ժան Կուժօն, Փարիզ, Երկուշաբթի եւ Ուրբաթ առաւօտները, ժամը 10–12 :

ՍԳՈՅ

Այրի Տիկին Թագուհի Գուլումեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ երեքշաբթի, Մայիս 27ին, առաւօտեան ժամը 9ին Սէն Ժիւլիէնի գերեզմանատան մէջ իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝ ԿԱՐԱՊԵՏ ԳՈՒԼՈՒՄԵԱՆԻ դագաղը պիտի փոխադրուի ընտանեկան դամբարանը :

ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Մոնմորանսիի հանգստեան տան համար հանդերձապահուհի մը (լէնժեր) :

Ներկայանալ ամէն օր Աղքատախնամի գրասենեակը՝ 32 րիւ տը Թրէվիզ, Փարիզ (9) :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Այս կիրակի, Հոգեգալուստի տօնը կը կատարուի հանդիսաւոր արարողութեամբ, բազմաձայն երգեցողութեամբ Ս. պատարագի : Հայ հասարակութիւնը կը հրաւիրուի ներկայ ըլլալ :

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆ. ԵԿԵՂԵՑԻ

8 bis, Rue des Ternes

Մէթրօ Փորթ Մայեօ կամ Շամփէրէ

Այս Կիրակի ժամը 11·15ին : Կը խօսի վերապատուելի ՍԻՍԼԵԱՆ : Նիւթ՝ «Հոգին ամէն ճշմարտութեան պիտի առաջնորդէ ձեզ» :

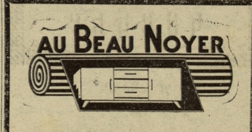

Pour tous vos travaux d'appartements

ADRESSEZ-VOUS AU JEUNE ARTISAN PEINTRE

Arménak Vartanian

42, RUE DES JEUNEURS, PARIS 2e

Devenez son client : vous ne le regretterez pas !

Salles de séjour — Penderies - literie
Chambres - cosys — Cuisines laquées
Salons-tapisserie — Fauteuils-canapés-lit

ՀԱՅԵՐԷՆ ԿԸ ԽՕՍԻՆՔ
ՎՃԱՐՈՒՄՆԵՐՈՒ ՄԵԾ ԴԻՒՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ՁՐԻ ՑԱՆՁՆԵԼԻ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԱՄԷՆ ԿՈՂՄԸ

185, BD. J. JAURES
15, AV. A. MORIZET
Boulogne - Billancourt
Métro : MARCEL SEMBAT
Mol. 06-03 et 60-38

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՇՔԵՂ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Սամուէլ – Մուրատեան վարժարանի պարտէզներուն մէջ :

ՅՈՒՆԻՍ 8, ԿԻՐԱԿԻ

Նախաձեռնութեամբ Մուրատ – Ռափայէլեան Նախկին Աշակերտաց Միութեան :

Մանրամասնութիւնները յաջորդիւ :

Imprimé sur les presses du Journal HARATCH
17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e
Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900
Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք: Հատը 15 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 24 ՄԱՅԻՍ
SAMEDI 24 MAI 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8200 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4001

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՈՂՋՈ՛ՅՆ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ

Այսօր Վիէնի մէջ կը բացուի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի պատգամաւորական ժողովը :

Կեդրոնական վարչութիւնը ընդ առաջ երթալով շրջաններու փափաքին, կեդրոնական Ֆրանսայի հայաշատ մէկ քաղաքն է ընտրած այս տարի իբրեւ ժողովատեղի :

Այս տարուան համագումարը տեղի կ'ունենայ բացառիկ պայմաններու տակ : Բացառիկ՝ մանաւանդ տարուած աշխատանքներու եւ ձեռք բերուած արդիւնքներու տեսակէտէն :

Վերջին տարուան ընթացքին վերակազմութեան եւ աշխուժացման գնահատելի ճիգեր կատարուած են Փարիզէն մինչեւ գաւառ :

Զանազան առիթներով շրջանները այցելող գործիչներ մասնաւոր գուրգուրանք են ցոյց տուած երիտասարդական այս կազմակերպութեան հանդէպ եւ քաջալերած՝ տեղական վարչութեանց ձեռնարկները :

Մասնաւոր յաջողութեամբ պսակուած է տարեկան ճամբարը, որ տեղի ունեցաւ անցեալ Օգոստոսին Ատլանտեանի հովասուն ափերուն վրայ : Երկու հարիւր երիտասարդ Հայեր ու Հայուհիներ՝ Ֆրանսայի բոլոր շրջաններէն՝ հայաշունչ մթնոլորտի մէջ անմոռանալի օրեր անցուցած են :

Նոր Սերնդականներու բանակումը, — այլեւս աւանդութիւն դարձած, — առիթ մըն է, որպէսզի նոյն գաղափարով տոգորուած եւ նոյն դրօշին տակ բոլորուած եւ սակայն իրարմէ հեռու ապրող հայորդիներ մօտէն ճանչնան իրար, ու փոխադարձաբար հաղորդակից դառնան իրարու ցաւերուն եւ առաջդրութեանց :

Պատգամաւորական ժողովը կ'ընծայէ նման առիթ մը՝ շատ աւելի լայն ու կազմակերպուած ծրագրով :

Պատգամաւորները երեք օրուան ընթացքին ազատօրէն եւ մանրամասնութեամբ պիտի քննեն օրակարգի բոլոր հարցերը :

Ամէն շրջան պիտի ներկայացնէ իր տարեկան գործունէութեան տեղեկագիրը, պարզելով չարն ու բարին, ու թելադրութիւններ ընելով յառաջիկայ տարեշրջանին համար :

Պատգամաւորական ժողովը պիտի գծէ աշխատանքի նոր ծրագիր, քուէարկելով համապատասխան բանաձեւեր :

Սիրելի Նոր Սերնդականնե՛ր,

Մեր այսօրուան, մանաւանդ վաղուան յոյսն էք դուք :

Հինէն վերջ, միջին սերունդի շարքերն ալ սկսած են նօսրանալ :

Դո՛ւք պիտի գրաւէք պարապ մնացած դիրքերը : Թոյլ պիտի չտաք, որ մարի ջահը :

Կ'ապրիք ազատ երկնքի տակ : Ամէն հնարաւորութիւն ունիք վերելքի եւ նուաճումներու՝ բոլոր ասպարէզներու մէջ :

Ձեր երէցները երկրին մէջ երէկ դժնդակ պայմաններու տակ, ամէն վայրկեան ջարդուելու սպառնալիքին ենթակայ՝ անհուն զոհողութիւններ ըրին՝ յանուն ազգապահպանման : Յանուն հայութեան յաւերժացման :

Ձէնք առին ու լեռ բարձրացան՝ պաշտպանելու համար Հայուն պատիւը : Ազատ հայրենիք մը ապահովելու համար հայ ժողովուրդին :

Դուք կոչուած էք ըլլալու անոնց արժանաւոր յաջորդներն ու ժառանգորդները՝ խաղաղ պայմաններու մէջ եւ խաղաղ միջոցներով պահպանելու համար ձեր Հայութիւնը :

Բարձր բռնեցէ՛ք հայկականութեան դրօշը ձեր ջլապինդ, հուժկու ձեռքերով :

Ողջո՛յն ձեր պատգամաւորականին :

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՎԵՐԱՔՆՆՈՒԻ

•

ՓԻՆԷ ԵՒ ՏԸ ԿՈԼ ԳԼՈՒԽ ԳԼԽԻ

100.000 ՀՈԳԻ ՑՈՅՑ Կ'ԸՆԵՆ ՕՐԱՆԻ ՄԷՋ

Վարչապետ Ֆլիմլէն առաջին առթիւ Ազգ. Ժողովին պիտի ներկայացնէ սահմանադրութեան բարեփոխման ծրագիրը որ ստիպողական բնոյթ ստացաւ այս վերջերս :

Նախարարաց Խորհուրդը արտօնեց նոյնիսկ որ Վարչապետը երեքշաբթի օր վստահութեան քուէ ուզէ Ազգ. Ժողովէն այս խնդրին համար : Բարեփոխման ծրագրին գլխաւոր կէտերն են. — Ա) Կրճատում խորհրդարանական շրջանին (հինգ ամիս փոխան եօթի), Բ) Լայն իրաւասութիւններ կառավարութեան : Դահլիճը վէթոյի իրաւունք կը ստանայ, Գ) Նշանակուած կամ ընտրուած դահլիճը կրնայ փոքրամասնութեան մէջ դրուիլ պայմանաւ որ բանաձեւուի նոյն ժամանակ նոր վարչապետի մը ընտրութիւնը : Այս կէտերը տակաւին սահմանադրութեան բարեփոխութեան առաջին մասը կը կազմեն միայն :

× Հինգշաբթի օրուան գլխաւոր դէպքը Փինէ - Տը Կոլ տեսակցութիւնն է :

Անկախ երեսփոխանը Նախագահ Քոթիի եւ Ֆլիմլէնի հետ տեսնուելէ ետք է որ գացած է Տը Կոլին : Վերադարձին Փինէ, որուն առաքելութիւնը «անհատական» բնոյթ ունի համաձայն պաշտօնական շրջանակներուն, յայտնեց թէ Տը Կոլը գտած է «շատ բարեացակամ եւ սրտբաց» :

Տեղական մամուլը կը գրէ թէ Փինէի այցելութիւնը քաղաքական միջնորդման մը նպատակը չունէր : Փինէ ուզած է որ Տը Կոլ իր ազդեցութիւնը գործածէ մօտեցնելու համար Ալժէի եւ Փարիզի տեսակէտները : Կը կարծուի թէ Տը Կոլ ժխտական պատասխան չէ տուած այս ուղղութեամբ, բայց յանձնառութեան տակ ալ չէ մտած :

× Մահմետական եւ ֆրանսական նոր ցոյց մը տեղի ունեցաւ Օրանի մէջ, ինչպէս գրած էինք երէկ : Հարիւր հազար հոգիի առջեւ խօսեցան Րէթորէն, ապագնդապետ Սեպան, Քարլէն եւ զօր. Մասիւ, Տր. Սիտ Քարա եւ վերջապէս Սուսթել : 50.000 հոգի ալ նման ցոյց մը ըրին Մոսթականեմ :

× Իտալական նաւ մը որ 9 թոն զինամթերք կը փոխադրէր Ազատագրական Ճակատին համար բռնուեցաւ Ֆիլիփվիլի առջեւ : Զինամթերքը ամերիկեան էր :

× Պուրկիպա մամուլի իր հերթական ասուլիսին մէջ որեւէ կարծիք չյայտնեց զօր. Տը Կոլի մասին : Ցաւելով որ զօրավարը աւելի լուսաբանութիւն չէ տուած, ըսաւ թէ կը փափաքի տագնապին լուծումը եւ Ազգ. Միութեան իրագործում՝ Ֆրանսայի համար :

Կարգ մը դէպքեր պատահած են Կաֆսայի օդակայանը Թունուզցիներու եւ Ֆրանսացի զինուորներու միջեւ : Թունուզցիները կրակ բացին Ֆրանսացիներու վրայ :

ԵԼՔԻ ԱՐՏՕՆՈՒԹԻՒՆԸ ՋՆՋՈՒԱԾ

Նախարարաց Խորհուրդը Ուրբաթ օր որոշեց ջնջել ելքի արտօնութեան դրութիւնը որ քանի մը օր առաջ հաստատուած էր այն Ֆրանսացիներուն համար որ արտասահման կ'ուզէին անցնել :

Հոգեգալուստի առթիւ բացառիկ արտօնութիւն կը տրուի Ֆրանսացի այն զբօսաշրջիկներուն որ արտասահման կ'անցնին՝ տանիլ իրենց հետ այնքան տրլիզ որքան արտօնուած էր նախապէս : Նոր օրէնքը ի զօրու չէ տօնական այս երկու օրուան առթիւ :

ԼԻԲԱՆԱՆ ԲՈՂՈՔԵՑ ՄԱԿ-ԻՆ՝ ԱՐԱԲ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ

—o—

ՊԱՏԵՐԱԶՄԱԿԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐԸ ՀՐԱԺԱՐԵՑԱՒ

Ինչպէս կը նախատեսուէր երէկ, Լիբանանի կառավարութիւնը բողոքագիր մը ներկայացուց ՄԱԿի Ապահովութեան Խորհուրդին, մեղադրելով Արաբական Միացեալ Հանրապետութիւնը՝ որ միջամտած է Լիբանանի ներքին հարցերուն :

Լաւատեղեակ շրջանակները կը հաղորդեն թէ Արտաքին նախարար Շարլ Մալիք պիտի երթայ Նիւ Եորք՝ դատը վարելու համար :

Կիսապաշտօնական աղբիւրներու համաձայն Պատերազմական նախարար Ոսաչէտ Պէյտուն իր հրաժարականը տուած է Վարչապետ Սամի Սոլհի, որ մերժած է ընդունիլ : Այս ձեւով Պէյտուն ուզած է բողոքել Ապահովութեան Խորհուրդին մօտ կատարուած դիմումին, մանաւանդ՝ երբ Արաբական Լիկան չէ գումարուած տակաւին. ծանօթ է, թէ Պէյրութի կառավարութիւնը նոյն բողոքագիրը յանձնած էր նաեւ Լիկային : Բաց աստի, Պատերազմական նախարարը այն կարծիքը ունի, թէ կառավարութեան ամբողջական հրաժարումը միայն համաձայնութեան մը ճամբան կրնայ հարթել :

Վարչապետ Սոլհ ձայնասփիւռէն կոչ մը ըրաւ ժողովուրդին՝ որ վերջ տայ գործադուլին եւ կռիւներուն, մանաւանդ՝ « երբ կառավարութիւնը որոշած է սահմանադրութիւնը պաշտպանել » :

Միւս կողմէ Նախագահ Շամունի ընտանիքը հերքեց այն լուրերը՝ թէ տիկին Շամուն մեկնած է Զուիցերիա եւ Հանրապետութեան Նախագահը կը մտածէ շուտով միանալ անոր : Լուրը տարածուած էր սուրիական ու եգիպտական աղբիւրներէ :

Միւս կողմէ Պէյրութի «պազար»ին մէջ ռումբ մը պայթեցաւ, սպաննելով երկու հոգի եւ վիրաւորելով չորս ուրիշներ :

Պատմական Պաալպէքի շրջակայքը ապրող մահմետականներն ալ խլրտումներ ցոյց տուին, յաջորդական երկու յարձակումներ կատարելով, որմէ ետք ապահովութեան ուժերը ամբողջ շրջանը «օղակ»ի մէջ առին :

Երկրին հիւսիսային շրջանին մէջ 500 զինեալ Սուրիացիներ յաջողած են մուտք գործել Հալպա, բայց լիբանանեան ուժերը յաջողած են շուտով ցրուել զանոնք՝ ծանր վնասներ պատճառելով :

Լիբանանի միւս շրջանները խաղաղ են :

Վերջապէս, կը լսենք թէ «Ազատ Լիբանանի ձայն» ձայնասփիւռի կայանը կը գտնուի Եգիպտոսի մէջ :

ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆ. — Արտաքին նախարարութիւնը կը հաղորդէ թէ ամերիկեան 13 նոր օդանաւեր ղրկուած են Արեւմտեան Գերմանիա, ուր կը գտնուին արդէն 18 ուրիշներ : Հսկայ այս օդանաւերուն իւրաքանչիւրը կրնայ փոխադրել երկու հարիւր հոգի : Այս օդանաւերը Եւրոպա ղրկուած են, որպէսզի «հարկ եղած պարագային» գործածուին Լիբանանի մէջ գտնուող Ամերիկացիներու անմիջական պարպումին :

ՓԱՐԻԶԻ ձայնասփիւռը ուրբաթ առտու հաղորդեց թէ երկու հայ գիտուններ (Խ. Մխութիւն) գտած են դեղ մը, որ մեծ յաջողութեամբ կը դարմանէ անժիննտը փուաքրինը :

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ մէջ փերոնականները վերստացան իրենց բոլոր իրաւունքները, ընդհանուր ներման շնորհիւ :

Օրը Օրին

ԱՅՍ ԳԱՐՆԱՆ ՀԵՏ...

Այսօր, Շաբաթ, Վիէնի մէջ կը բացուի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի տասներորդ Պատգամաւորական ժողովը :

Տասնամեակ մը արդարեւ, որ բոլորուեցաւ զոհողութիւններով, այլ մանաւանդ՝ անդուլ աշխատանքով եւ պայքարով :

Տասնամեակ մը՝ որ թերահաւատներուն եւ անհոգներուն բախի՛ք մը ունի, կարծ եւ կտրուկ — Յաջողեցա՛նք :

Այսօր, Ֆրանսայի բոլոր ծայրամասերէն հաւաքուած տղաք ու աղջիկներ, տասներորդ անգամը ըլլալով՝ իրարու քով եկած հաշիւ կուտան եւ հաշիւ կը պահանջեն իրենց գործունէութեան շուրջ : Մայրենիքը, այս ափերուն վրայ, շեշտ ու երանգ կը ստանայ անոնց լեզուին վրայ՝ երբ առաջարկներ կը ներկայացնեն, կը վիճին, որոշումներ կուտան :

Գաղափարակա՛ն երիտասարդութիւն մը, որուն աչքերը գամուած են հաւատքի աստղին, որուն բոցավառ հոգին մոռցած է բոլոր յաղթանակները եւ կը վառի նո՛ր յաղթանակներու համար :

Հայաստանի տարագիր դրօշին տակ, հայրենազուրկ այլ հայրենապաշտ երիտասարդութիւն մը, որ կը շնչէ ու կը գործէ երգի՛ն համար Հայկազանց, առանց մոռնալու՝ ե՛րթը անվհատ, դէպի իրականացումը մեծ իտէալին :

Երեք օր ժողով՝ ընկերական խանդավառ մթնոլորտի մէջ : Այնուհետեւ դարձեալ գործ, դարձեալ պայքար՝ արտաքին թէ ներքին բոլոր ճակատներու վրայ, որպէսզի շարքերը խտանան եւ մոլորանան բոլոր թերահաւատները :

Այս գարնան հետ, վերանորոգիչ շունչով տոգորուած՝ աշխատեցէ՛ք, տղա՛ք, ձեր աչքերուն մէջ կը վառի հաւատքը բովանդակ ժողովուրդին :

Ողջո՛յն Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի տասներորդ Պատգամաւորական ժողովին,

Ողջո՛յն շրջանները ներկայացնող պատգամաւորներուն,

Ու ողջո՛յն Նոր Սերունդին, որ կը խոյանայ դէպի նոր յաղթանակներ, իր թռիչքին մէջ տալով լաւագոյն ապացոյցը՝ թէ Հայը կայ, Հայը կը մնա՛յ :

ԱՐՄԷՆԱԿ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԵԼԿՐԱՏԷՆ կը հաղորդեն թէ մառեշալ Թիթօ «յետաձգած» է իր Լեհաստան այցելութիւնը, ցնոր տնօրինութիւն :

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ մէջ պայթեցան եօթը հրթիռներ սպաննելով եօթը հոգի եւ վիրաւորելով 12 ուրիշներ. այս արկածին պատճառները տակաւին յայտնի չեն :

ԳԱՀԻՐԷԻ թերթերուն համաձայն Խրուշչեւ եւ Վորոշիլով Յուլիս 23էն Եգիպտոս պիտի երթան ներկայ ըլլալու համար Ֆարուքի իշխանութեան տապալման վեցերորդ տարեդարձին տօնին :

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻԱՅԷՆ գնդացիրներով զինուած երեք զինուորները սահմանը անցնելով ապաստան խնդրեցին աւստրիական իշխանութիւններէն :

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ Բժշկական Ակադեմիային մէջ երեւան ելաւ «թշնամի խմբակ» մը, կը հաղորդեն թերթերը. բազմաթիւ մաքրագործումներ եղած են կուսակցական թէ կառավարական շրջանակներուն մէջ :

ՄՈՍԿՈՒԱ պաշտօնապէս կը հաստատէ այն լուրը, թէ Տուպնայի մէջ տեղի կ'ունենայ խորհրդային հիւլէագէտներու համագումար մը :

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՍԻՈՆԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԸ

Յամի Տեառն 70, Յիսուսի խաչելութենէն 37 տարի ետք, Տիտոս՝ որդի Հռոմի կայսր Վեսպասիանոսի՝ գրաւելով Երուսաղէմը՝ կործանեց զայն :

Պատմական այս դէպքը վերջ տուաւ Իսրայէլի պետական գոյութեան եւ Հրեաները ցրուեցան ի սփիւռս աշխարհի : Դարձան Սփիւռք (Տիասփորա, — Տիսփէրսիոն բառէն) :

Նոյն վիճակին պիտի ենթարկուէին Հայերը տասներեք դար վերջ՝ 1375ին՝ երբ Եգիպտոսի Մէմլուքներու հարուածներուն տակ պիտի կործանէր Հայկական Թագաւորութիւնը, որ ամբողջ երեք հարիւր տարի Միջերկրականի ափերուն վրայ, Կիլիկիոյ ծաղկեալ քաղաքներուն եւ անառիկ բերդերուն մէջ բարձր բռնած էր ազգային անկախութեան դրօշակը :

Բախտորոշ բոպէէն, բոլորովին լքուած էր Հայ ժողովուրդը իր քրիստոնեայ, խաչակիր ու խաչապաշտ դաշնակիցներէն, որոնց ա՛յնքան ծառայութիւններ էր մատուցած ԺԱ. դարէն սկսեալ :

Հալածանքի ենթակայ ամէն կողմէ եւ կորսնցուցած անկախութեան ամէն յոյս՝ Հրեաները դարձան փերեզակ ու առեւտրական : Հարստացան ու դիրք շինեցին բոլոր երկիրներու մէջ : Յարմարեցան իրենց երկրորդ հայրենիքներու պայմաններուն եւ տեղ տեղ հասան բարձր աստիճաններու, յաճախ նախանձը գրգռելով տեղացիներուն :

Կորսնցուցին իրենց մայրենի լեզուն — եբրայերէնը — եւ իւրացուցին իրենց ապրած երկիրներու լեզուները : Սակայն չկորսնցուցին մէկ բան, իրենց մովսիսական կրօնքը, որ միութեան կապ մը եղաւ չորս հովերուն տարտղնուած Հրեաներու միջեւ :

Ալիանս Իսրայէլիթը մեծապէս օժանդակեց օգնութեան կարօտ հայրենակիցներու եւ դպրոցներ բացաւ աշխարհի ամէն կողմը :

Մեր Բարեգործականն ալ իր հիմնադրութեան օրերուն՝ ծրագրած էր նմանիլ անոր ...

Ամէն Հրեայի սրտին մէջ կար Աւետեաց երկիր վերադառնալու թաքուն յոյսը : «Գալ տարի Երուսաղէմի մէջ» (կը տեսնուինք)ը լաւագոյն մաղթանքն էր հայրենասէր Հրեաներու համար :

ԺԹ. դարու բուռն հալածանքները, մանաւանդ 1880 – 90ական թուականներուն Լեհաստանի եւ Ռուսիոյ մէջ տեղի ունեցած ջարդերը (փոկրոմ) ծնունդ տուին սիոնական շարժման եւ հետզհետէ զարգացուցին զայն :

Արեւելեան Եւրոպայի մէջ ծայր տուած հակասեմական շարժումին հակազդելու համար առաջին անգամ 1880ին Օտեսայի մէջ կազմուեցաւ Հովէվէյ Սիոն ընկերութիւնը, ղեկավարութեամբ Լէոն Փինսքէրի եւ Աշէր Կինսպէրկի :

Նոյն օրերուն Էլիազէր Պէն Եէհուտա քարոզութիւններ կը կատարէր՝ վերակենդանացնելու համար մայրենի եբրայական լեզուն :

Եւրոպայի զանազան երկիրներէն ներգաղթ սկսաւ դէպի Պաղեստին : Ռոչիլտի եւ Հիրշի նման մեծահարուստ Հրեաներ նիւթական հսկայ զոհողութիւններ ըրին՝ գաղթականները տեղաւորելու համար Քանանու երկրին մէջ, ուր առաջին «գաղութ»ը հաստատուեցաւ 1882ին :

Դէպի «Սիոն» վերադառնալու քարոզութիւնները տուին իրենց որոշ արդիւնքը :

Հունգարացի Հրեայ մը՝ Թէոտոր Հէրցըլ՝ 1896ին՝ 36 տարեկանին հրատարակեց «Եուտընչթաաթ» (Հրէական պետութիւն) անունով գիրք մը, որով քաղաքական գոյն կուտար սիոնական շարժման, որ սկզբնական շրջանին բարեսիրական նպատակ միայն կը հետապնդէր :

1897ին Հէրցլ հիմնեց Տի Վէլթ (Աշխարհ) շաբաթօրեակը՝ իբրեւ պաշտօնաթերթ սիոնականութեան : Նոյն տարին Զուիցերիոյ Պազէլ քաղաքին մէջ իր նախաձեռնութեամբ գումարուեցաւ սիոնական առաջին համաժողովը, որ «Պաղեստինի մէջ Հրեաներուն համար օճախ մը» հաստատելու բանաձեւ քուէարկեց : Միաժամանակ ստեղծուեցաւ «Սիոնական Համաշխարհային Կազմակերպութիւն»ը, որուն նախագահութեան կոչուեցաւ Հէրցըլ :

1903ին Քիշնեւի եւ Կոմէլի (Ռուսիա) Հրէական զանգուածային ջարդերը աւելի քան երբեք սուր հանգամանք տուին հրէական հարցին :

Անգլիական կառավարութիւնը առաջարկեց «Հրէական օջախ» մը ստեղծել Ուկանտայի մէջ (Սուտանի եւ Վիքթորիա լիճի մէջտեղ անգլ. գաղութ մը) :

Սիոնական 7րդ համաժողովը մերժեց այս առաջարկը՝ Պաղեստինը նկատելով իբրեւ միակ վայրը հայրենիք ստեղծելու :

Պաղեստին մաս կը կազմէր օսմանեան կայսրութեան :

Սիոնականները դիմեցին Գերմանիոյ Վիլհէլմ Բ. կայսեր՝ անոր միջոցաւ ազդելու համար Սուլթան Ապտիւլ Համիտին վրայ, որուն լաւագոյն բարեկամն էր :

Ու յաջողեցան ապահովել գերման կառավարութեան հովանաւորութիւնը՝ Պաղեստինի մէջ հրէական փոքրիկ գիւղեր հիմնելու եւ ներգաղթ կազմակերպելու համար :

Հէրցլ մեռաւ 1904ին, բայց ընկերները շարունակեցին իր գործը :

Սիոնական շարժումը համազգային հանգամանք չստացաւ երբեք աշխարհացրիւ Հրէութեան մէջ :

Ինչպէս մեր քաղաքական, յեղափոխական կուսակցութեանց, այնպէս ալ սիոնական կազմակերպութեան դէմ հակառակ դիրք բռնեցին զանազան դասակարգեր՝ իրենց յատուկ նկատումներով :

Թունդ – ուղղափառ Հրեաները (ակուտաթ իսրայէլ) այն հաւատքն ունէին, որ դէպի Աւետեաց երկիր վերադարձը տեղի պիտի ունենայ Եհովայի կարգադրութեամբ եւ ոչ թէ աշխարհական մարդոց ձեռքով : Ուստի սպասելով երկնային հրաշքի մը, կը պայքարէին սիոնականներու քաղաքական գործունէութեան դէմ :

Հակառակորդներու առաջին շարքերուն վրայ էին ընկերվարականները (յետագային նաեւ համայնավարները), որոնք սիոնականութիւնը կը նկատէին քաղքենի — յետաշրջական շարժում մը :

« Վերակազմեալ սինակոկ»ներու խախամներն ու հաւատացեալները կը քարոզէին, որ Հրէութիւնը ամէն բանէ առաջ կրօնք է եւ ոչ թէ ազգութիւն : Ու կը պայքարէին սիոնականութեան ազգային, քաղաքական ձգտումներուն դէմ :

Նոյն տրամաբանութեամբ հակառակորդ ճակատին վրայ դիրք բռնած էին անգլիացի Հրեաներու երկու հզօր կազմակերպութիւններ, Ամերիկայի Հրէական Կոմիտէն, ինչպէս նաեւ ամերիկաբնակ Սէֆարտի (Սպանացի) եւ գերման Հրեաները :

Սիոնականութիւնը ամէն բանէ առաջ ազգային, քաղաքական հանգանակ մըն էր, նպատակ ունենալով անկախ հայրենիք մը ապահովել Հրեաներուն՝ իրենց նախահայրերու հողին վրայ :

Շարժումին գլխաւոր օժանդակներն եղան Հրէական Ազգային Հիմնադրամը (Քէրէն Քէյէմէթ) եւ Քէրէն Հայէսոտ, որոնք կարեւոր գումարներ յատկացուցին՝ Պաղեստինի մէջ հողեր գնելու եւ գիտական հետազօտութիւններ կատարելու համար :

Շուտով քաղաքական երեք ճիւղաւորումներ ունեցաւ շարժումը, — ձախակողմեան (Փոալէ Սիոն), աջակողմեան (Միզրահի) եւ կեդրոնական (ընդհ. սիոնականներ) :

Տր. Խայիմ Վայցման՝ իբրեւ նախագահ սիոնական համաշխարհային կազմակերպութեան, յաջողեցաւ առաջին աշխարհամարտի ամէնէն տաք օրերուն անգլիական դահլիճին ընդունիլ տալ՝ Պաղեստինի մէջ «Հրէական օջախ» մը հաստատելու ծրագիրը :

Անգլ. կառավարութեան որոշումը 2 Նոյեմբեր 1917ին նախարար Լորտ Պալֆըրի կողմէ նամակով մը հաղորդուեցաւ Լորտ Ռոչիլտի :

« Պալֆըրի յայտարարութիւն»ը իբրեւ հիմ ծառայեց սիոնականներուն՝ հետապնդելու համար հրէական ազգային դատը :

Պալֆըրի պարզ մէկ նամակը աւելի արժէք ունեցաւ քան Սեւրի դաշնագիրը, որ 1920 Օգոստոս 10ին հանդիսաւորապէս կը նուիրագործէր Միացեալ եւ Անկախ Հայաստանը, — դժբախտաբար թուղթի վրայ :

Երեսուն տարի անգլիական հոգատարութեան տակ քաղաքական հասունութիւն ստանալէ վերջ, Հրեաները 1948 Մայիս 14ին անկախութեան տիրացան :

1914ին 55.000 Հրեաներ միայն կ'ապրէին Պաղեստինի մէջ :

Երեսուն տարուան ընթացքին, աստիճանական ներգաղթի շնորհիւ, 1948ին անոնց թիւը բարձրացաւ 640.000ի :

Իսկ անկախութեան տասը տարիներու ընթացքին ներգաղթի սեղմումները ջնջուած ըլլալով, ներկայիս Իսրայէլի բնակիչներու թիւն է երկու միլիոն :

Անկախութեան շնորհիւ է միայն, որ կարելի եղաւ ներգաղթը իր գերագոյն աստիճանին հասցնել :

Հ. Ս.

ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿ

(Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՀԻՄՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ 40ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԻԹՈՎ)

Ուզենք կամ չուզենք, պիտի հաշտուինք այն իրողութեան հետ, թէ մարզական շարժումը առաջնակարգ տեղ մը կը գրաւէ այսօր հայ կեանքի մէջ : Պիտի ըսենք նոյնիսկ՝ առաջնագոյն տեղը :

Հայ մարդիկը կրնայ եկեղեցի չերթալ, կրնայ դպրոց ալ չերթալ, բայց չի կրնար մարզարան չերթալ : Կրնայ չաղօթել, կրնայ գիրք կամ թերթ չկարդալ, բայց չի կրնար հրաժարիլ այն բաներէն, որոնք այս կամ այն ձեւով կապ ունին մարզական կեանքին հետ :

Ա՛յնքան մոլեռանդ են այս շարժման չքանչանակիր կամ ոչ – չքանչանակիր պահակները, — մարզիկ, մարզիչ, վարիչ :

Իրենց՝ պահակներուն մոլեռանդութեան պէտք է վերագրել Հ. Մ. Ը. Մ. անունով ծանօթ շարժման յարաճուն վերելքը, վերջին քառասնամեակի ընթացքին :

Կը գնահատենք շարժման վարիչներուն եռանդը, կորովը, նուիրումը եւ միւս առաքինութիւնները, որոնց շնորհիւ «գործը կը քալէ», ինչպէս սովորութիւն է ըսել նման պարագաներու :

Ոչ միայն կը գնահատենք, — չենք կրնար չգնահատել արդէն, — այլեւ կը հիանանք այն կերպին վրայ, որով շարժման վարիչները կրցած են տեսութիւնը վերածել գործի :

Շատ լաւ բան է անշուշտ գաղափար մը պաշտպանել հանդարտ զօրութեամբ կամ աղանդաւորի մոլեռանդութեամբ. բայց շատ աւելի լաւ բան է զայն դուրս հանել տեսութեան իր պարունակէն եւ դարձնել « կենդանի շարժում» :

Այս «շատ աւելի լաւ բան»ին հետամուտ եղած են Հ. Մ. Ը. Մ.ի արթուն, գրեթէ մշտարթուն պահակները : Եւ ինչ որ կրցած են ընել քառասուն տարուան մէջ, գլած անցած է մեր բոլոր նախատեսութիւնները :

Հայ կեանքի մէջ Հ. Մ. Ը. Մ.ը ամէնէն կենսունակ եւ ամէնէն ծաւալուն կազմակերպութիւնն է այսօր :

Առասպելական գումարներ կը ծախսուին մարզական շարժումը պահելու համար քառասուն աստիճան ջերմութեան վրայ : Սնդիկը միշտ վերը կը մնայ, վար չիջներ : Տուողները առատօրէն կուտան, առնողները առատօրէն կ'առնեն :

Ողիմպիական խաղերը, որոնք տեղի կ'ունենան չորս տարին անգամ մը, միլիոն կ'արժեն : Այսինքն՝ միլիոն կը բերեն եւ միլիոն կը տանին : Աշխարհի մէջ չկայ շարժում մը, որուն համար այսքան մեծ գումարներ ծախսուին :

Տեղ մը մրցում մը կայ, ֆութպոլի կամ պասքէթ–պոլի մրցում : Օդանաւերը աշխարհի մէկ մասէն միւսը կը փոխադրեն խաղացող եւ խաղընկեր : Իսկ մրցման հանդիսատեսները հարիւրներով կամ հազարներով չեն հաշուուիր, այլ կը հաշուուին տասնեակ հազարներով :

Հալէպի մէջ – մասնաճիւղային մրցումները, որոնք տեղի կ'ունենան ամէն տարի Ապրիլին, երեսունէն քառասուն հազար հոգիի ներկայութեան, բացառիկ երեւոյթ մը չեն : Կան միջազգային խաղեր ու մրցումներ, որոնց ներկայ կ'ըլլան հարիւր, հարիւր յիսուն, նոյնիսկ երկու հարիւր հազար հոգի :

Որակաւոր մարզիկներ, մրցանիշ կոտրող եւ նոր մրցանիշ հաստատող մարզիկներ, միջազգային համբաւ կը վայելեն եւ կը դասուին մեծ, նոյնիսկ մեծագոյն դէմքերու շարքին, որովհետեւ մէկ սանթիմեթր աւելի ցատկած են կամ երկու բթաչափ աւելի հեռուն նետած են սկաւառակը, գունդը կամ նիզակը ...

Մարդ ակամայ կը հարցնէ .— Ի՞նչ կ'ընեն հայ մշակոյթի պահակները : Կը գրեն ու կ'երկնեն որո՞ւ համար. հարի՞ւր հոգիի համար, երկո՞ւ հարիւր հոգիի համար :

Բայց վազողները, ցատկողներն ու նետողները տասնեակ հազարներ ունին իրենց առջին կամ ետին : Կը վազեն, կը ցատկեն կամ կը նետեն շաբաթը անգամ մը, ամիսը անգամ մը, նոյնիսկ տարին անգամ մը, եւ այդքանը բաւական է իրենց ապահովելու համար փառք, համբաւ եւ իշխանական կեանք :

Խե՛ղճ մեր մշակներ, որոնք ազգին համար կը վաստակին կում մը ջուրով եւ « մի նշխարով » ...

Մշակոյթը չենք շփոթեր անշուշտ մարզական խաղերուն հետ, որոնք ենթակայ են « անցաւորի պայման »ին, մինչ այդ « պայման»ին ենթակայ չէ, գոնէ նոյն չափով ենթակայ չէ մշակոյթը :

Ինչ որ իրապէս շփոթանքի կը մատնէ մեզ, սա ճշմարտութիւնն է, թէ մինչ միլիոններ կը վատնուին «անցաւոր»ին համար, ոչ իսկ հարիւրներ կը տրամադրուին «անանց»ին :

Մարդիկ յօժարակամ եւ լիաբուռն կուտան վազքի մրցումի մը ներկայ ըլլալու համար, բաժակ մը գարեջուր խմելու համար, շարժանկարի երեկոյթի մը համար, դաւաթ մը սուրճի համար, հաճելի կամ անհաճոյ պտոյտի մը համար, սակայն այս յօժարակամութիւնը անյօժարութեան կը փոխուի յանկարծ, երբ յանուն մշակոյթի թեթեւ, աննշան զոհողութիւն մը պարտադրուի իրենց : «Ազգատախնամի պնակ»ին պէս բան մը դարձած է հայ մշակոյթը :

Այս երեւոյթը իրաւամբ կը մտահոգէ մեզ :

Սակայն կը ջանանք մենք մեզ մխիթարել անով, որ մարզական շարժումն ալ ազգապահպանման ազդակ մըն է հիմա այլեւս : Թերեւս նոյնքան վճռական է իր դերը, որքան, օրինակ, հայ դպրոցին, հետեւաբար նաեւ հայ մշակոյթին դերը :

Հ. Մ. Ը. Մ.ը եւ առհասարակ մարզական շարժումը քանի մը անգնահատելի ծառայութիւններ կը մատուցանեն մեր ժողովուրդին.

Ա) Ֆիզիքապէս առողջ սերունդ մը կը պատրաստեն, կը կարծենք :

Բ) Ստորադասութեան զգացումը կը ջնջեն, առ նուազն նուազագոյն աստիճանի կ'իջեցնեն մեր մէջ :

Գ) Թոյլ չեն տար, որ հայ տղաք եւ աղջիկներ օտար շրջանակներու մէջ մտնեն եւ հետզհետէ օտարանան :

Դ) Զուտ հայկական մթնոլորտ կը ստեղծեն եւ անաղարտ կը պահեն մեր բարքերը, սովորութիւնները ու աւանդութիւնները :

Ե) Նոր սերունդը կապուած կը պահեն հայ գիրին ու գիրքին :

Զ) Բան մը ըլլալու, բանի մը հասնելու կամքը կը դաստիարակեն նոր սերունդին մէջ :

Է) Եղբայրակցութեան, միասնականութեան զգացումը կը մշակեն :

Ը) Կապ կը ստեղծեն հարեւան ժողովուրդներու հետ, առիթ տալով, որ աւելի լաւ ճանչնան զիրար :

Թ) Հայութեան վարկը կը բարձրացնեն յաչս օտար ժողովուրդներու :

Ժ) Վերջապէս կը ծառայեն ամրապնդելու միջազգային եղբայրակցութեան, անխտրականութեան ոգին :

Ի՞նչ կ'ուզէինք, որ Հ. Մ. Ը. Մ.ը ընէր տակէ աւելի : Մե՛ր յիշատակած տասը կէտերէն մէկն իսկ բաւական է, որ մեզմէ իւրաքանչիւրը գուրգուրայ այս մեծ կազմակերպութեան վրայ :

Գրեթէ պէտք չունինք ըսելու, կրկնելու եւ վերակրկնելու, որ մեր ժողովուրդը քաջալերէ մարզական շարժումը : Կը քաջալերէ արդէն : Սակայն պէտք ունինք յիշեցնելու, որ ըմբռնէ անոր դերը : Նոյնպէս պէտք ունինք յիշեցնելու Հ. Մ. Ը. Մ.ին ալ, որ նոյնպէս ըմբռնէ եւ լաւ ըմբռնէ իր առաքելութիւնը :

Եթէ չեղի այն նպատակներէն, որոնց համար ստեղծուած է եւ կը գործէ, այլ

ԲԻՒՐԱԿԱՆԸ ԵՒ Վ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

Բիւրական։ Արագածի լանջերուն վրայ ինկած հայկական հնամեայ այդ գիւղը վերջին տասնամեակին ծանօթ վայր դարձաւ։ Աշխարհի բոլոր աստղագէտները գիտեն, թէ տիեզերական գաղտնիքները բացայայտելու գործին մէջ ինչպիսի մեծ աշխատանք կը կատարէ երբեմնի անյայտ, փոքր այդ գիւղին մէջ կառուցուած Հայկական Գիտութիւններու ակադեմիային աստղադիտարանը :

Բիւրականի աստղադիտարանին անունը հռչակաւոր դարձաւ այն օրէն սկսեալ, երբ Ռուսիայէն հեռանալով Երեւան հաստատուեցաւ ականաւոր աստղաբաշխ Վիքթոր Համազասպ Համբարձումեան, որուն հիմնադրած աստղադիտարանը համաշխարհային նշանակութիւն ունեցող յայտնագործութիւններ կատարեց :

Վ. Հ. Համբարձումեանի անունը աստղագէտներուն յայտնի դարձաւ քանի տարի առաջ, երբ լոյս տեսաւ իր «Տեսական Աստղագիտութեան դասընթացք» հատորը։ Այս գործով հայ գիտնականը հրապարակ եկաւ իբրեւ աստղագիտութեան առաջին տեսաբան։ Վ. Համբարձումեան 26 տարեկան էր երբ ստացաւ ֆիզիքօ-մաթեմաթիքական գիտութիւններու Տօքթորի աստիճան։ 1953ին ընտրուեցաւ Խ. Միութեան Գիտութիւններու ակադեմիայի «իսկական անդամ» :

Միջազգային գիտական շրջանակներուն ծանօթ է, թէ Վիքթոր Համբարձումեան իր շարք մը գիւտերով հարստացուցած է համաշխարհային աստղագիտութիւնը, լուծած՝ երկնային մարմիններու առաջացման եւ զարգացման բարդ խնդիրը : Աստղաբաշխութեան համար հսկայական նշանակութիւն ունեցող այդ գիւտերուն հիման վրայ՝ 1952ին Բիւրականի աստղադիտարանը հրատարակեց «Աստղային կուտակումներու ատլասը», որ նոյն տարուան Հռոմի մէջ կայացած միջազգային աստղաբաշխական համագումարին մասնակցողներուն վրայ մեծ տպաւորութիւն գործեց։ Այդ ատլասին գիտական մեծ նշանակութիւնը չեշտուեցաւ Միջազգային աստղաբաշխական համագումարին մասնակցող հեղինակաւոր գիտնականներու կողմէ տրուած զեկուցումներուն մէջ :

Հայաստանի Գիտութիւններու ակադեմիան ծանօթ է մասնաւորապէս աստղագիտական իր հետազօտութիւններով : Վ. Համբարձումեանի ղեկավարութեամբ յայտնաբերուած եւ ուսումնասիրուած են Ծիր-Կաթինի նոր ձեւի աստղային սիսթեմները, որոնք ստացան աստղասփիւռներ անունը :

Իբրեւ աստղաբաշխ համաշխարհային հռչակի տիրանալով՝ Վ. Համբարձումեան 1948ին ընտրուեցաւ Միջազգային աստղաբաշխական միութեան փոխ-նախագահ, ինչպէս նաեւ Անգլիոյ արքայական աստղաբաշխական ընկերութեան, Ամերիկայի եւ Պելժիոյ աստղաբաշխական ընկերութիւններու պատուակալ անդամ :

Բազմաթիւ անգամներ ան մասնակցած է Եւրոպայի եւ Ամերիկայի աստղաբաշխական համագումարներու : Անցեալ տարի Քէմպրիճի (Ամերիկա) մէջ կազմակերպուած միջազգային համագումարին մէջ զեկուցեց «Աստղերու առաջացումը կազային միգամածութիւններէ» նիւթին շուրջ :

Հայկ. Գիտութիւններու ակադեմիան տասնեակ տարիներէ ի վեր Համբարձումեանի ղեկավարութեամբ կ'աշխատի հայ ժողովուրդի մշակութային, գիտութեան եւ արուեստի բազմազան բնագաւառներուն մէջ նոր յաջողութիւններ արձանագրելով : Համբարձումեան սիրով եւ խանդավառութեամբ կ'ուսումնասիրէ նաեւ Հայաստանի հարստութիւնները : Ոչ միայն գիտական՝ այլեւ մանկավարժական աշխատանք կը տանի ան :

Անհանգիստ աշխատող է Համբարձումեան : Յաճախ կարելի է զայն տեսնել հանածոներ փնտռող երկրաբաններու մօտ, փորձադաշտերու մէջ, երբեմն՝ ջուրի նոր աղբիւրներ փնտռող գիտուններու մօտ, հնագիտական պեղումներու վայրերը :

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ, (Յատուկ).— Ամսոյս 14ին Սէնթ Էթիէնի հայ մատրան մէջ առիթը ունեցանք ունկնդրելու Լիբանանի մեր ընկերներէն Կարօ Գէորգեանը, որ կոկիկ բազմութեան մը ներկայութեան, մօտ մէկուկէս ժամ, խօսեցաւ մեզ հետաքրքրող ազգային, եկեղեցական, կրթական եւ քաղաքական հարցերու մասին :

Բանախօսը հանգամանօրէն ծանրացաւ այն բոլոր անցուդարձերուն վրայ, որոնք կը զբաղեցնեն հայ գաղութները, թուեց այն բոլոր պատճառները, որոնք իրերամարտ հատուածներու բաժնած են մեր ժողովուրդը, կարգ մը գաղութներու մէջ :

Անդրադառնալով Ֆրանսահայ կեանքին, որուն մօտէն հետեւելու առիթը ունեցած էր, ընկեր բանախօսը կոչ ըրաւ հայ ծնողներուն սրբազան պարտականութիւն նկատել իրենց զաւակներուն հայեցի դաստիարակութիւնը :

Կոչ ուղղեց նաեւ երիտասարդներուն որպէսզի իրենց ձեռքէն եկածը չխնայեն իրենց իսկ զարգացման համար. ջանալով միաժամանակ իրենց շուրջը բոլորել տարեկիցները։ Փրկել ինչ որ կարելի է, ասիկա պէտք է ըլլայ իր կոչման գիտակից հայ երիտասարդութեան ձգտումը՝ Ֆրանսահայ բոլոր համայնքներու մէջ :

Ընկերոջ բանախօսութիւնը ունկնդրուեցաւ հետաքրքրութեամբ։ Դասախօսութենէն վերջ պատասխանեց այն բոլոր հարցումներուն՝ որոնք ուղղուեցան իրեն։ Յաջորդ օրը, ընկեր Կարօ Գէորգեան ունեցաւ նաեւ հանդիպում մը՝ Սէնթ Էթիէնի ընկերներու հետ :

Ն.

×

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ «ՕՐԸ»

ԼԻՈՆ, (Յատուկ).—Շաբաթ երեկոյ տեղի ունեցաւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի հիմնադրութեան 13րդ տարեդարձը։ Սրահը լեցուած էր ամէն դասակարգի եւ տարիքի հայրենակիցներով :

Օրուան խօսնակը՝ Նոր Սերնդական Յ. Չէքեան քանի մը խօսքով բացատրեց իրենց խումբին գործունէութիւնը, որմէ ետք խօսքը տուաւ Նոր Սերունդի կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչ Օ. Ալթունեանի որ ըսաւ.— «Իւրաքանչիւր երիտասարդ որ մուտք կը գործէ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի շարքերը, կ'ընէ հետեւեալ երդումը «կ'ուխտեմ պատւոյս վրայ՝ հաւատարիմ մնալ Ազգիս եւ Հայրենիքս եւ ի սպաս դնել իմ ֆիզիքական եւ նիւթական բոլոր միջոցներս»։ Ու մենք պիտի աշխատինք ամէն գինով այս ափերուն վրայ Հայը Հայ պահել, երբ 13 տարիներ առաջ հիմը կը դրուէր մեր Միութեան, շարքերը թերահաւատ էին, իսկ այսօր, 13 տարի վերջը, մենք ունինք 24 մասնաճիւղեր, լաւագոյն ապացոյցը մեր կենսունակութեան եւ առողջ գաղափարաբանութեան» :

Յետոյ սկսաւ գեղարուեստական ճոխ եւ խնամուած բաժինը Նոր Սերնդականներու կողմէ պատրաստուած, արտասանեցին Օր. Գ. Փափազեան, Վ. Նորոյեան, Հ. Մինասեան եւ Ա. Պապոյեան եւ Յ. Չէքեան։ Օր. Ս. Տէր Պետրոսեան եւ Յ. Պէրպէրեան նուագեցին (դաշնակ եւ ջութակ)։ Նոր Սերունդի նորակազմ երգչախումբը ղեկավարութեամբ Պ. Աբրահամեանի երգեց՝ «Աղջի բախտաւոր», «Հօյ նար» եւ «Հովիւը սարում տխրեց» կտորները, մեծ յաջողութեամբ :

Դադարի միջոցին, Նոր Սերնդականները պահարաններ ծախեցին ի նպաստ Փարիզի Հայ Մշակոյթի տան, բոլորն ալ սպառեցան : «Սխամանթոյի» ամբողջական գործերէն օրինակ մը աճուրդի դրուած էր, շահեցաւ Պ. Յ. Խաչերեան նուիրելով երկու հազար ֆրանք :

Վերջին խօսքը տրուեցաւ ընկեր Ժ. Միրիճեանի.— Սիրելի ընկերներ, ձեր ծնողքները որ երէկ Տէր Զօրի անապատները չափեցին, դիմացան ամէն տեսակ չարչարանքներու եւ զրկանքներու, յանձն առին ամէն տեսակ զոհողութիւն, ձեզի այս օրուան հասցնելու համար, անոնք իրենց լաւագոյնը ըրին եւ կ'ընեն որ դուք ապրիք իբրեւ լաւ Հայեր, աշխատեցէք արժանաւոր յաջորդները ըլլալ անոնց :

Երիտասարդ բանախօսին ճառը մեծ խանդավառութիւն ստեղծեց :

Հանդէսի վերջաւորութեան Նոր Սերնդականներու կողմէ ներկայացուեցաւ «Ինքնատ ազայի ամուսնութիւնը» քրքջալից զաւեշտը, կուշտ ու կուռ խնդացնելով ներկաները, դերակատարները յաջող էին (Պէրպէրեան, Չէքեան, Ռուբէնեան, Տէր Յակոբեան եւ Օր. Փափազեան) :

Յաջորդ օրը Յոյներու սրահին մէջ տեղի ունեցաւ խնջոյք մը, ինչպէս յայտարարուած էր, որ շատ յաջող անցաւ : Կեդրոնական Ֆրանսայի բոլոր մասնաճիւղերը իրենց ներկայացուցիչները ունէին. արտասանութիւններ, երգեր, մենախօսութիւններ իրարու կը յաջորդէին : Ապրիք երիտասարդներ :

ԿԱՐԱՊԵՏ ՅՈՎԱԿԻՄԵԱՆ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Տաղանդաւոր դաշնակահարուհի Գոհարիկ Ղազարոսեան յառաջիկայ Մայիս 27ին, ժամը 15 — 15·30, պիտի նուագէ Վիէննայի ձայնասփիւռի կայանէն, Հէնտէլ, Փիւրսէլ, Քուփըրէն, Սքարլաթթի, Վէպէր եւ իր սոնաթը չորս մասերէ բաղկացեալ։ Փարիզի «Շէն Նասիոնալի» տնօրէն Փիէր Քափտըվիէլի հրաւէրով, մեր տաղանդաւոր դաշնակահարուհին նուագած է Սէզար Ֆրանքի եւ Շոփէնի գործերէն մօտաւոր ձայնասփռումի մը համար։ Ժապաւէնի վրայ առաւ Պ. Փօլ Կավինիէ :

× Ժորժ Յակոբեան Մայիս 29էն Յունիս 21 կը ներկայացնէ նկարչական իր վերջին գործերը Կալըրի Պասանօ, 9 րիւ Կրեկուար տը Թուր։ Յակոբեան գնահատուած է իբրեւ նկարիչ։ Պատրաստած է պատի նկարչութիւնը Լա Պուրտօնէ նաւուն, եւ նոյն նաւուն լոգարանը : Ամէնի Ս. Յակոբ եկեղեցիին խորանին վրայ գետեղուած նկարը եւ նոյն եկեղեցիին մկրտարանը :

եւս շարժում մը պիտի չըլլայ, այլ պիտի ըլլայ վազելու, ցատկելու եւ ֆութպոլ կամ պասքէթ-պոլ խաղալու մրցավայր մը, տեսակ մը կրկէս, ուր պացողները նոյնքան դժգոհ պիտի մնան, որքան ... չպացողները :

Ո՛չ, մենք կը հաւատանք, թէ այս անշուք դերը կատարելու կոչուած միութիւն մը չէ Հ. Մ. Ը. Մ.ը։ Մեր այս հաւատքը աւելի կը զօրանայ այն իրողութեամբ, որ այս կազմակերպութիւնը հետզհետէ աւելի զօրացաւ եւ աւելի առաջ գնաց, առանց երբեք տկարանալու եւ առանց երբեք ետ երթալու :

Այս պատմութեան հաւատարիմ պահակներն են — եւ կ'ուզենք, որ շարունակեն ըլլալ — հայ մարզիկները, մարզիչները, վարիչները, խաղացողներն ու խաղընկերները :

Հաւատարիմ՝ ցեղային ոգիին եւ պատմութեան կոչին :

Այսքանը կը բաւէ :

(Խմբագրական ՅՈՒՍԱԲԵՐԻ)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (196)

ԿԱՅԾԵՐ

Բ. ՀԱՏՈՐ

Ե.

ՀՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ՀԵՏԱԶՕՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Միւս օրը մենք անհամբերութեամբ սպասում էինք առաջնորդին, որ խոստացել էր փաշան ուղարկել մեզ, քաղաքի մէջ եւ նրա շրջակայքում գտնուած հնութիւնները ցոյց տալու համար։ Զգիտեմ ի՛նչ պատճառով վարպետ Փանոսը հակառակ էր այդ արշաւանքին։ Բայց Ասլանը պնդում էր, թէ ինչ էլ որ պատահելու լինի, անպատճառ պիտի գնայ :

Վերջապէս յայտնուեցաւ առաջնորդը, իր հետ բերելով նախորդ օրուայ եկող զաւազներին եւ երկու ձիաներ, որ փաշայի ախոռատան ամենաընտիր նժոյգներից էին, ուղարկել էր մեզ, հեծնելու համար։ Վարպետ Փանոսը ճանաչեց առաջնորդին։ Դա մի աստիճանաւոր էր, որ փաշայի մօտ քարտուղարի պաշտօն էր կատարում, եւ յայտնի էր, որպէս ուսումնական մարդ։ Նա դեռ երիտասարդ էր, ուրախ, զուարթ եւ, որպէս ակնարկեց մեզ վարպետը, Թուրք ծառայողների սովորութեան համեմատ, օղիի կատարեալ սիրահար էր։ Գուցէ այդ էր պատճառը, որ նախաճաշիկի ժամանակ վարպետ Փանոսը առանձին ուշադրութիւն էր դարձնում նրա խմելու վրայ եւ աշխատում էր, որքան կարելի էր, գոհացնել նրան։ Օրից մի քանի ժամ անցած էր, երբ մենք ճանապարհ ընկանք :

Հասնելով հսկայ քառաժայռի ստորոտը, որի բարձրութեան վրայ նստած էր բերդը, մենք ցած իջանք ձիերից եւ սկսեցինք քարէ մաշուած սանդուղքներով դէպի վեր բարձրանալ։ Սարսափելի ճնշող տպաւորութիւն էր գործում այդ բերդը իմ վրայ։ Նրա ահաւորութեան առջեւ մարդ, կարծես, մանրանում էր, փոքրանում էր, եւ կորցնում էր իր բոլոր քաջութիւնը։ Զգիտեմ ի՛նչ էր պատճառը. արդեօք ա՞յն, որ իմ առջեւ ներկայանում էր մի պատկառելի հնութիւն, թէ ա՞յն, որ այդ լուռ, խորախորհուրդ քառաժայռը պահել էր իր սրտի մէջ խիստ տխուր յիշատակներ մեր պատմական անցեալից :

Ասլանը չկամեցաւ իսկոյն բերդը մտնել, սկսեց նախ նրա շրջակայքը հետազօտել։ Ամէն տեղ երեւում էին հնութեան հետաքրքիր մնացորդներ, ամէն տեղ քարերի ճակատին տեսնում էինք բազմաթիւ բեւեռագրեր։ Երբ նրանց մասին հարցրի Ասլանից, նա խիստ անփոյթ կերպով պատասխանեց. «ինձ չեն հետաքրքրում այդ մեռած տառերը»... Ուրեմն ի՛նչ էր հետաքրքրում նրան, ի՛նչ էր որոնում նա այն ամայի քարափների մէջ, այնքան խորին ուշադրութեամբ։ Նա մի բան որոնում էր, որովհետեւ ես շատ անգամ նկատում էի, իր յիշողութեան գրքոյկը հանում էր ծոցից եւ մի բան գրում էր նրա վրայ :

Մեր առաջնորդը, որին իբրեւ զարգացած մարդ, եւ մանաւանդ իբրեւ հնագէտ, փաշան դրել էր մեզ հետ, որ ցոյց տայ հնութիւնները եւ բացատրէ մեզ նրանց նշանակութիւնը, — այդ երիտասարդ Թուրք գիտնականը անդադար Ասլանի ուշադրութիւնը դարձնում էր այս եւ այն առարկայի վրայ եւ իր յոգնեցուցիչ շատախօսութեամբ աւելի խանգարում էր նրան, քան թէ օգնում էր։ — «Նայեցէք այդ ծակին, — նա ցոյց էր տալիս մի վիրապի բաւական լայն բերանը, — դա իջնում է ցած եւ ցած, մինչեւ երկրի խորքերը, յետոյ ստորերկրեայ ոլոր-մոլոր ճանապարհներով հասնում է մինչեւ ծովակի յատակը։ Այնտեղ բացւում է մի ոսկեայ դուռ եւ մարդուն ներս է տանում բիւրեղեայ հրաշալի ապարանքի մէջ։ Այնտեղ մարմաջի (բուստի) մշտադալար ծառերի ներքոյ ճեմում են յաւերժական հիւրիններ, փէրիներ, աւելի պայծառ, քան նոր ծագող արեգակը իր վարդակարմիր ճառագայթներով։ Այնտեղ «հազարան բլբուլը» կերակրւում է մարգարիտներով. եւ փղոսկրեայ վանդակի մէջ, ամէն մի րոպէում փոխում է հազարաւոր եղանակներ, հազարաւոր նըւագներով։ Նրա երգի ձայնից անուշահոտ վարդենիները գտնւում են մշտական զմայլմունքի մէջ։ Այնտեղ արարածները չեն ծերանում, այլ վայելում են յաւերժական սէր եւ մանկութիւն։ Բայց բիւրեղեայ ապարանքի ոսկեայ դուռը ամենի առջեւ չէ բացւում, որովհետեւ նա կախարդուած է եւ խորհրդաւոր թիլիսման ունի։ Մի ծերունի դէրվիշ, որ աչքով տեսել է այդ բոլորը, խոստացել է տալ ինձ այս թիլիսմանը» :

Ասլանը ժպտաց Թուրք հնագէտի միամտութեան վրայ։ Նրա ցոյց տուած հորը ուրիշ ոչինչ չէր, եթէ ոչ, այն հին, ստորերկրեայ անցքերից մէկը, որ մի ժամանակ ծառայել է կամ որպէս փախուստի ճանապարհ, կամ հաղորդակցութիւն է ունեցել ուրիշ ամրութիւնների հետ, որոնք շատ հեռու չեն բերդից։ Այս տեսակ հորեր շատ էին երեւում :

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ԱՄԵՐԻԿԱ հինգ միլիոն տոլարի բրինձ պիտի տայ Ինտոնեզիոյ կառավարութեան, ինչպէս նաեւ թեթեւ զէնքեր՝ ոստիկանութեան համար եւ օդանաւի գործիքներ՝ 500.000 տոլար արժէքով: Միւս կողմէ Ճաքարթայի կառավարութիւնը մերժեց բանակցիլ Սումաթրայի ըմբոստներուն հետ :

ՍՈՒՐԻ (Լիբանան) մարոնիթ Առաջնորդը՝ Տումիթ մեկնած է Իսրայէլ. լաւատեղեակ աղբիւրներ կը հաղորդեն թէ Առաջնորդը Լիբանանէն չէ փախած, այլ՝ այցելութիւն մը կուտայ Իսրայէլի մարոնիթ համայնքին :

ԿԻՊՐՈՍԻ յոյն ազգայնականներու պարագլուխ Մակարիոս Արք. հրաւիրուած է Լոնտոն՝ Քէնթըրպըրիի Արք.ին կողմէ :

ՆԱՍԸ յառաջիկայ չաբաթ Դամասկոս պիտի երթայ «կարեւոր պատճառ»ի մը համար :

ՀՆԴԻԿ այրի մը, հետեւելով աւանդութեան, իր երկու զաւակներուն հետ նետուեցաւ ամուսնոյն դիակին հրկիզման խարոյկին մէջ :

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սէն Ժերոմի Հ. Յ. Դ. Հայաստան ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ երեկոյ, ընկեր Սիմոնեանի բնակարանը: Կարեւոր օրակարգ: Բացակաները նկատի պիտի առնուին :

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անտոք» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21ին, Հայ մատրան սրահը : Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրացի մասնաճիւղի Բ. ընդհ. անդամական ժողովը այս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 15ին, (13 բիւ Թիւպանօ, Օբէլ Րաֆֆի) : Խիստ կարեւոր օրակարգ:

«ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ» ՕՐԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ ԲԱՑԱՌԻԿ ԵՐԵԿՈՅ ՄԸ

Այսօր Շաբաթ, ժամը 20.30ին, «Օհանջանեան»սրահին մէջ,Րիւ Գիւվիէ, Վիէն:

Կը մասնակցին Նոր Սերունդի 10րդ համագումարին առթիւ Ֆրանսայի բոլոր մասնաճիւղերը :

Գեղարուեստական խնամուած բաժին : Ձոխ պիւֆէ, հաճելի անակնկալներ, ընկերային ջերմ մթնոլորտ :

Պիտի ըլլան նաեւ հայկական եւ եւրոպական երգեր, արտասանութիւններ, խմբերգներ եւ այլն :

Մուտքը ազատ է :

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ...

Աղքատախնամի տարեկան ղաշտահանդէսի առթիւ, Մոնմօրանսիի հանգստեան տան պարտէզին մէջ, տեղի ունենալիք կէսօրուան ճաշին համար շատ քիչ սեղաններ մնացած են, փութացէք արձանագրուիլ :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Արամ Ջիլինկիրեան, Տէր եւ Տիկին Անժէլ Սրապեան, Տէր եւ Տիկին Վահէ Պէչիրեան, Տէր եւ Տիկին Լեւոն Պէչիրեան կը ծանուցանեն որ այս կիրակի հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի Հայոց Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ, իրենց եղբօր եւ զարմիկին Նշան Ջիլինկիրեանի մահուան քառասունքին առթիւ: Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները :

×

Այրի Տիկին Թագուհի Պարոնվարդեան, Օր. Սիլվա Պարոնվարդեան, Պ. Արա Պարոնվարդեան կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի իրենց ողբացեալ ամուսնոյն եւ հօր Հրանդ Պարոնվարդեանի յիշատակին, իր մահուան քառասունքին առթիւ: Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները :

ՍԳՅ

Այրի Տիկին Թագուհի Գուլումեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ երեքշաբթի, Մայիս 27ին, առաւօտեան ժամը 9ին Սէն Ժիւլիէնի գերեզմանատան մէջ իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝ ԿԱՐԱՊԵՏ ԳՈՒԼՈՒՄԵԱՆԻ դագաղը պիտի փոխադրուի ընտանեկան դամբարանը :

Imprimé sur les presses du Journal HARATCH
— 17. Rue Bleue. 17 — PARIS (9e) —

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Մարսէյլի Շրջ. վարչութիւնը իր բոլոր մասնաճիւղերով կը տօնէ Կապոյտ Խաչի օրը, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը չորսէն մինչեւ կէս գիշեր, Սալոն Մազընոյի մէջ, Րիւ տ'Օպանեը :

Կը նախագահէ Տիկ. Հ. ՇԱԼՃԵԱՆ
Կը խօսի Տիկ. ԷԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ :

Երգ՝ Օր. Արզումանեան, դաշնակի ընկերակցութեամբ Օր. Լիլի Գազանճեանի: Արտասանութիւն՝ Օր. Ա. Սարգիսեան, Կարտանի Նոր Սերունդը ղեկավարութեամբ Պ. Ն. Սարգիսեանի կը ներկայացնէ զաւեշտ մը :

Եւրոպական պարերը կը սկսին ժամը 8ին: Նուագախումբ՝ ԱՆԺ ՔՈԼԹԷՅ
Մասնակցութեամբ ԱՆՐԻ ՌՈՄԱՆԻ
Պիւֆէն մատչելի գիներով :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Նախաձեռնութեամբ Ալֆորվիլի Հայ Երիտասարդութեան եւ հովանաւորութեամբ Եկեղեցւոյ Պատուարժան Հոգաբարձութեան :

Ի նպաստ Ալֆորվիլի եկեղեցիին կից կառուցուելիք Ազգային Տան :

Կը ներկայացուի «ՏԱՑԻ ԿԱՐԱՊԵՏ »
Զաւեշտ երեք արար Քրէմ Սիմոնի
Այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին:
Մէզոն Ալֆորի քաղաքապետարանին սրահին մէջ :

Նախաձեռնութեամբ Սեբաստիոյ Նահանգային Մուրատ Ուսումնասիրաց Միութեան : Հայկական խօսուն եւ զուռնաւոր ժապաւէններու չարժանկարի երեկոյթ, այս երեքշաբթի ժամը ճիշդ 21ին:

Սինէ Ալհամպրայի մէջ, Ավընիւ ժան Ժոռէս (Իսի):

Կը ներկայացուի ԼԵՌՆԱՅԻՆ ԼՃԻ ԳԱՂՏՆԻՔԸ, Հայկական երգապնակներ՝ (Անուշէն, Դաւիթ Բեկէն, Արշակ Բ.էն եւ Ա. Խաչատուրեանի Գայեանէէն):

Մուտք 300 ֆրանք :

Ներկայացման իրիկունը տոմսերը կը չէն : Իջնել Մէթրօ Մէրի տ'Իսի :

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆ. ԵԿԵՂԵՑԻ
8 bis, Rue des Ternes

Մէթրօ Փորթ Մայյօ կամ Շամփէրէ

Այս Կիրակի ժամը 11.15ին : Կը խօսի վերապատուելի ՍԻՍԼԵԱՆ: Նիւթ՝ «Հոգին ամէն ճշմարտութեան պիտի առաջնորդէ ձեզ» :

ՀՐԱՒԷՐ

Ֆ. Բանակի Նախ. Հայ Կամ. եւ Ռազ. Բարեկամական Միութեան Կեդր. վարչութիւնս Միութեան բոլոր անդամները կը հրաւիրէ ընդհ. ժողովի այս Կիրակի առաւօտ ժամը 9.30ին, Պար տիւ Կլօպի մէջ, Պուլվ. տ'Աթէն, Մարսէյլ:

Ժողովին ներկայ պիտի ըլլայ Միութեան պատուական նախագահը Պ. Շ. Տ. Թէքէեան: Օրակարգի հարցեր. — Ընթերցում տեղեկագրի, հաշուետուութիւն եւ ընտրութիւն նոր վարչութեան :

ԹՐԻՔՕ ՀԻՒՍՈՂ ՁԵՌՆԱՐԿՈՒՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ
ԱՆՄԻՋԱԿԱՆ ՅԱՆՁՆԵԼԻ ԺՕԺ 12 ԵՒ 14

MACHINE A TRICOTER RECTILIGNE
AVEC TRANSFERT DE MAILLE — ITALBA
livrable de suite en jauge 12 et 14

REMAILLEUSE CIRCULAIRE A I FIL ITALBA

Sté. NALTA 22, Rue de la Sablière
- G. NALBANDIAN - PARIS-14 SUF. 96-80

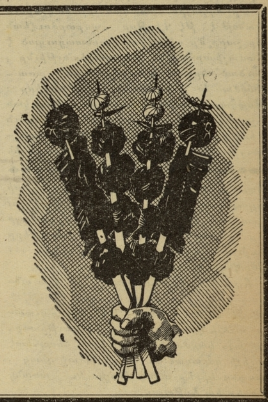
A LA FOIRE DE PARIS ITALBA
Terrasse R Hall 130 Stand 130.08

Հիմնադիր-Տնօրէն ԳՐԻԳՈՐ ԹԵՒԱՆԵԱՆ
ՃԱՇԱՐԱՆ ԵԱՐ
Ֆրանսական – հայկական եւ կովկասեան ընտիր կերակուրներ

4, RUE ROBERT-ETIENNE
(Rue Marbeuf) PARIS-8e
TÉL. : BAL. 31-21
ՇԱՆ Զ'ԷԼԻԶԷԻ ՍՐՏԻՆ ՎՐԱՅ
Métro : F. D. Roosevelt

Հաճելի մթնոլորտ

Առաջնակարգ կովկասեան խորոված – ներ, «շաշլիք», «քարսքի»
Bar Américain

ETABLISSEMENTS
G. HAGOPIAN
Կ. ՅԱԿՈԲԵԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆ
10 Rue du Caire, Paris 2. Tél.: CEN. 78-44 et CEN. 66-96

ՇԱՏ ՅԱՐՄԱՐ ԳԻՆԵՐՈՎ ԿԸ ԾԱԽԷ ՀԵՏԵՒԵԱԼ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐԸ, ՄԵԾԱՔԱՆԱԿ ԵՒ ՓՈՔՐԱՔԱՆԱԿ
ԿԵՐՊԱՍ ԷՆԹԵՐԼՈՔ INTERLOCK — ԿԵՐՊԱՍ ԺԱՔԱՐ JACQUARD
ԿԵՐՊԱՍ ՄԱՅ ԱՆԿԼԷԶ MAILLE ANGLAISE — ԿԵՐՊԱՍ ՄԱՅ ՍՈՒԻՍ MAILLE SUISSE
ԿԵՐՊԱՍ ՖԻԼ Տ'ԷՔՈՍ FIL D'ECOSSE

ԻՐԵՆՑ ԶԱՆԱԶԱՆ ՏԵՍԱԿՆԵՐՈՎ ԵՒ ԳՈՅՆԵՐՈՎ
ՇԻՆՈՒԱԾ ԵՒ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԱԾ ԹՐԻՔՕՅԻ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐ
ՎԵՐՋԻՆ ՆՈՐԱՁԵՒՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՎ

ԿԸ ԾԱԽԷ ՆԱԵՒ ՋՈՒՏ ԲՈՒՐԴԷ ԴԵՐՁԱՆ 2-28, 2-40
ԵՒՂԵԱՆ ԲՈՒՐԴՈՎ 1-26, 1-40

ՇԱՏ ՅԱՐՄԱՐ ԳԻՆ
ԵՒ ՎՃԱՐՈՒՄԻ ԼԱՅՆ ԴԻՒՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9°

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 25 ՄԱՅԻՍ — DIMANCHE 25 MAI 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8201 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4002

ԻՐ ԽՕՍՔԸ

ՁԱՅՆ ՏՈՒԷՔ, ՏՂԱՔ

Արձանագրեցէք եւ բարձրաձայն յիշեցուցէք ամէն տեղ, — օրակարգն է՝ սերունդի փրկութիւն եւ մշակոյթ :

Եւ յայտարարեցէք թէ տարագիր բազմութեանց թշնամի պիտի համարուին անոնք որ կը դժուարացնեն այս աշխատանքը, միտքեր պղտորելով կամ քարեր գլորելով ճամբուն վրայ :

Ինքնապաշտպանութեան այս ճիգին մէջ պարտականութիւններ կ'իյնան բոլոր ընդունակ ուժերուն եւ մասնաւորապէս երիտասարդութեան վրայ : Ո՛ւր որ ալ գտնուին կամ ինչ փայլուն գիրքերու ալ հասած ըլլան :

Այս կամ այն կարողութեամբ օժտուած ըլլալ եւ իր պատեանին մէջ կծկուիլ՝ կը նշանակէ դասալքութեան արատը քսել ճակտին :

Թող պատմութիւնը չըսէ թէ այդ արատը քսուեցաւ տարագիր երիտասարդութեան ճակտին, ազատ ափերու վրայ :

Երիտասարդութիւնը եթէ շարժում է, եթէ թարմութիւն եւ ուժ է, ամէնէն առաջ ինք պիտի ջանայ արժեցնել այդ շնորհները :

Ամէն տեղ ալ ունինք երիտասարդական կազմակերպութիւններ, այլազան անուններով եւ շողշողուն ծրագիրներով :

Այդ բոլորը շատ բան կը կորսնցնեն իրենց արժէքէն, առանց հաստատուն հաւատքի եւ յարատեւ աշխատանքի :

Եւ կը դառնան մարդանք, տեսակ մը ձեւակերպութիւն, եթէ նղածով գոհանաք, փոխանակ նոր հորիզոն փնտռելու, լայն բանալով իրենց միտքն ու թեւերը :

Այսպէս, անհրաժեշտ է որ այդ Միութիւնները ձայն տան երկրէ երկիր եւ ափէ ափ, առանց սպասելու հանդիսաւոր պատեհութեանց :

Ամէնօրեայ մամուլը չարունակ տեղեկութիւններ կը հրատարակէ այս կամ այն գաղութի երիտասարդական գործունէութեան մասին :

Միութիւնները իրենք ալ տեղեկագիրներ կը փոխանակեն, պատահաբար :

Այսքանը բաւական չէ, որպէսզի շարժումը ծաւալի, թարմացնելով հայկական մթնոլորտը,

Տարրական պայման է որ երիտասարդութեան սիրտը նոյն զարկով բաբախէ ամէն տեղ, թէ սերունդին եւ թէ հանրութեան բարիքին համար :

Ուրեմն աւելի սերտ կապ միեւնոյն միջավայրին մէջ, եւ մէկ ափէն միւսը :

Եթէ որ եւ է խմբակցութիւն կ'ազդուի զանազան աւէ — կօսէներէ կամ կը խրախուսէ բանսարկութիւնները, երիտասարդութիւնը օրինակելի դաս մը տուած կ'ըլլայ, վանելով, արհամարհելով զանոնք :

Երիտ. Միութեան մը առաջին պարտականութիւնը պիտի ըլլայ պայծառութիւն եւ պարկեշտութիւն ցանել իր ճամբուն վրայ :

Մենք այդ ուղղութեամբ կ'առաջնորդենք մեր Նոր Սերունդը :

Կարելի չէ սերունդ փրկել, իրարու դէմ լարելով նոյն ժողովուրդին զաւակները :

Հասարակ չարագործներ են անոնք որ սեւ շուկայ կը խաղան երիտասարդական ճակատին վրայ, հայերէն կամ օտարալեզու քարոզութիւններով :

Ամէնէն լպրծուն խաղն է այդ, այսօրուան թէ վաղուան համար :

Տարբեր տեսակէտներ ունենալ՝ չի նշանակեր թունաւոր նետեր արձակել աջ ու ձախ :

Մոլորեցնել եւ պառակտել երիտասարդութիւնը՝ կը նշանակէ խախտել տարագիր բազմութեանց դիմադրական կորովը :

Ձայն տուէք, տղաք, ամէն ճակատի վրայ : Եւ երկրէ երկիր, ուր որ հայկական համրանք մը կը շնչէ :

25 Յունիս, 1955 — Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ ՃԱՌԸ

•

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԷ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ԵՒ ՍԱՀԱՐԱՅԻ ՀԱՄԱՐ

Ուրբաթ իրիկուն վարչապետ Ֆլիմլէն ձայնասփիւռ ճառ մը խօսեցաւ որուն ընթացքին չեշտեց թէ. — «Մոլեգնօրէն կ'ուզենք խուսափիլ Ֆրանսայի եւ Ալժերիոյ խզումէն» : Ապա Ֆլիմլէն բացատրեց սահմանադրութեան բարեփոխման ծրագիրը :

Վարչապետը յիշեց նաեւ. — «Ալժերիոյ մէջ պատահած եղբայրական շարժումները մեծ յոյս կ'արթնցնեն : Եւ որպէս զի այս յոյսը իրականանայ Ֆրանսական նոր Ալժերիոյ մը կազմութեամբ, պէտք է որ Փարիզի մէջ ալ Հանրապետական իշխանութիւն մը, ուժով եւ կայուն, կարենայ գործել շարունակաբար » :

Վարչապետը երեքշաբթի օր վստահութեան քուէ պիտի ուզէ Ազգ. Ժողովէն եւ ուրբաթ, պիտի սկսին սահմանադրական օրէնքի բարեփոխման վիճաբանութիւնները :

ԱԼԺԷԻ ՄԷՋ

Ուրբաթ օր Ալժերիոյ մէջ կազմուեցաւ Ալժերիոյ կեդրոնական կոմիտէ մը 75 անդամներով : Այս կոմիտէն, որուն գործունէութիւնը Ալժերիոյ եւ Սահարայի մէջ կը տարածուի, իբրեւ նախագահ ընտրեց զօրավար Մասիւ եւ Տր. Սիտ Քարա : Իրենց կազմութեան առաջին նիստէն ետք, կոմիտէն կոչ մը ուղղեց որ կ'ըսէ. — « Մայր երկրի, Ֆրանսական Միութեան եւ համայն Ֆրանսացիներու փրկութեան կոմիտէի շարժումը, որ ժողովուրդին կամքով, մէջտեղ ելաւ Մայիս 13ին, երեք օրուան մէջ իրագործեց ինչ որ որեւէ կառավարութիւն չէր կրցած ձեռք բերել երեք տարուան ընթացքին : Գիտցէք որ Ալժերիոյ եւ Սահարայի տասը միլիոն Ֆրանսացիները իրագործեցին իրենց ամբողջական միութիւնը : Գիտցէք որ երդում ըրած են որ պահենֆրանսական այս գաւառը անքակտելիօրէն կապուած մայր հայրենիքին :

Գիտցէք որ վճռած են մէջտեղ բերել փրկութեան կոմիտէի կառավարութիւն մը զօր. Տը Կոլի նախագահութեան տակ, որպէսզի պաշտպանուին Հանրապետութեան հիմնարկութեանց խոր բարեփոխումները :

Ֆրանսուհիներ եւ Ֆրանսացիներ, այս 10 միլիոն քաղաքացիները հանդիսաւորապէս կոչ կ'ընեն, որպէսզի ազգային խնկական զարթնումով մը, զօրակոչի ենթարկէք ձեր բոլոր ուժերը, իրականացնելու այս ազնիւ խնդալը » :

Այս առթիւ զօր. Սալան իր կարգին պաշտօնապէս բացատրած է այս կոմիտէին դերը եւ մասնաւորապէս շեշտած թէ. — «Փրկութեան կոմիտէներու պաշտօնն է՝ վերահաստատել հայրենիքին մեծութիւնը եւ անկախութիւնը, պահպանել հայրենի ժառանգութիւնը, թոյլ տալ կազմութիւնը հանրային փրկութեան կառավարութեան մը զօր. Տը Կոլի նախագահութեամբ » :

Նոյն իրիկունը Ֆորոմի հրապարակին վրայ երեսուն հազար հոգիի ներկայութեան Ալժերիոյ եւ Սահարայի Կ. կոմիտէի անդամները ներկայացուեցան ժողովուրդին :

Սուսթել ճառ մը խօսեցաւ ուղղուած Մայր երկրի Ֆրանսացիներուն, յիշելով որ Ալժերիոյ տասը միլիոն Ֆրանսացիները պատմական որոշումը տուած են ըլլալ ամբողջական Ֆրանսացիներ :

Միւս կողմէ Փարիզի մէջ կազմուեցաւ՝ Հանրապետական Պաշտպանութեան Ազգ. կոմիտէ մը՝ հետեւեալ կուսակցութեանց մասնակցութեամբ. — Ընկերվարական, Ժողովրդական Շարժում, Արմատական, Դիմադրութեան Ժողովրդական եւ Ընկերային Միութիւն (Իւ. Տէ - ԷՍ - ԷՐ), եւ Ափրիկեան մերձեցման կուսակցութիւն : Նպատակն է նաեւ ստեղծումը նահանգային աստիճանի վրայ գործադիր կոմիտէներու :

Գալով Փինէ - Տը Կոլ տեսակցութեան, ցարդ պաշտօնական ոչ մէկ յայտարարութիւն : Անկախ երեսփոխանը ուրբաթ կէսօրէ վերջ տեսնուեցաւ Նախագահ Քոթիի հետ որմէ ետք յայտնեց թէ անկախ կուսակցութիւնը այս առթիւ պաշտօնական զեկոյց մը պիտի հրատարակէ :

Փարիզի քաղաքական ու կուսակցական շրջանակներու համաձայն, զօր. Տը Կոլ յայտնած է թէ ինք կրնայ ժամանակաւոր ձեւով ստանձնել կառավարութիւնը լուծելու համար ալժերիական տագնապը : Փինէ միշտ կը պնդէ որ Ֆլիմլէն ուղղակի յարաբերութեան մէջ մտնէ Տը Կոլի հետ :

× Միջազգային շրջանակները ընդհանուր ձեւով համոզուած են թէ Տը Կոլ իշխանութեան գլուխ պիտի գայ :

ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆ. — Ֆլիմլէնի կառավարութիւնը դատապարտուած է եւ Ամերիկան համակերպած կը թուի Տը Կոլի վերադարձին :

Նիւ Եորք Հերըլտի (Հանրապետական) մէջ, Ժոզեֆ Ոլսոփ կը գրէ թէ եթէ հրաշք մը չպատահի Տը Կոլի իշխանութեան գլուխ գալը անխուսափելի է :

Նիւ Եորք Թայմզ (անկախ). — Զօր. Տը Կոլ կրնայ Ալժերիոյ զօրավարներէն բոլորովին տարբեր տեսակէտ ունենալ Ալժերիոյ մասին :

ՄԱՐՈՔ, Ալ Ալամ (Իսթիքլալի պաշտօնաթերթ). — Ֆրանսան ղեկավարի մը պէտք ունի, բայց ոչ Տը Կոլին :

ԱՆԳԼԻԱ Տէյլի Հերըլտ (աշխատաւորական). — Մտահոգիչ եւ վտանգաւոր հանգրուան մը :

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ Փրաւտա (պաշտօնաթերթ). — Ֆրանսայի հանրային կարծիքը շատ լաւ հասկցաւ, թէ Ալժերիոյ դաւադրութեան կազմակերպիչներուն նպատակը զինուորական մենատիրութեան մը հաստատումն է միայն :

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԿԱՐԾԻՔԸ

× « Ալժերիական հրաշքը» խորագրին տակ, Ալժերիոյ նախկին նախարար Լաքոսթ կը գրէ. — «Նուվէլ Ռեփիւպլիք տը Պորտօ» թերթին մէջ. — «Ալժերիական հրաշքին առջեւ պէտք չէ մահմետականներուն ցոյց տալ պառակտեալ եւ վարանոտ Ֆրանսայի մը պատկերը » :

× Ժորժ Պիտօ, որ ծանօթ է իր իւրայատուկ ոճով, կ'ըսէ թէ «մէկ բանալի կայ՝ Տը Կոլը. միւս բոլոր բանալիները, խմս ալ մէջը ըլլալով, կը կոտրին ալժերիական կղպանքին մէջ» :

× Անկախ երեսփոխան Ժաքինօ եւս, իբրեւ միակ լուծում կը գտնէ «Հայրենիքին ազատարարը » :

× Փիէր Քուրթատ կը գրէ Իւմանիթէի մէջ. — «Սխալ է թէ պէտք է ընտրութիւն կատարենք Ալժերիոյ խաղաղեցման եւ Հանրապետութեան միջեւ : Միաժամանակ պէտք է պայքարինք խաղաղութեան եւ Հանրապետութեան համար » :

× Զօր. Մասիւ տեսակցութիւն մը ունեցած է Իվնինկ Նիուզի Ալժէի թղթակիցին հետ, որուն յայտնած է թէ Ֆլիմլէնի դահլիճին օրերը համրուած են : «Այն կառավարութիւնը, որ ինքզինքը հայրենասէր կը նկատէ, իբրեւ նեցուկ ունի համայնավար կուսակցութիւնը » :

«Աւելի հակասութիւն մըն է, որ չի կրնար տեւել : Ֆլիմլէնի համար ընտրութիւնը հետեւեալն է. — Կա՛մ համայնավարները եւ կա՛մ մենք — բանակը » :

ՇՓՈԹ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՄԷՋ

—o—

ՆԱՄԸ ԴԱՄԱՍԿՈՍ Կ'ԵՐԹԱՅ

Գրած էինք թէ Լիբանան բողոքագիր մը ներկայացուցած էր ՄԱԿի Ապահովութեան Խորհուրդին, դատապարտելով Արաբական Միացեալ Հանրապետութիւնը որ միջամտած եղած է Լիբանանի ներքին գործերուն : Արտաքին նախարար Շարլ Մալէք ճշդում մը ըրաւ այս առթիւ եւ ըսաւ, որ այս յուշագիրը ներկայացնելով, Լիբանան որեւէ ձեւով դէմ չէ Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան եւ եթէ այդ յուշագիրը պատճառ դառնայ, որ կարգ մը պետութիւններ քաղաքական յետին նպատակներով օգտագործեն զայն արաբական շահերուն դէմ, Լիբանան ինք պիտի պաշտպանէ Արաբական Միացեալ Հանրապետութիւնը :

Միւս կողմէ, ընդդիմադիր պարագլուխներէն՝ Սաէպ Սալամ յայտարարեց մամուլին, թէ «նախագահը Լիբանանի անունով չի խօսիր, որովհետեւ այլեւս չի վայելեր ժողովուրդին վստահութիւնը » :

Ընդդիմադիր ուրիշ տարրեր ալ, իրենց կարգին, կը բողոքեն Շամունի վերջին յայտարարութեանց դէմ, ինչպէս նաեւ ՄԱԿի եւ Արաբական Լիկայի մօտ կատարուած բողոքի դիմումներուն առթիւ :

(Շարունակութիւնը կարդալ .Դ. էջ)

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՀՈԳԵԳԱԼՈՒՍՏԻ տօնին առթիւ «Յառաջ»ի յաջորդ թիւը լոյս կը տեսնէ Չորեքշաբթի եւ նուիրուած է Մայիս 28ին՝ Անկախութեան քառասնամեակին առթիւ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՏԱԼԻՈՅ մէջ կիրակի եւ երկուշաբթի 32 միլիոն 500 հազար Իտալացի պիտի ընտրեն 596 երեսփոխան (հինգ տարուան համար» եւ 246 ծերակուտական, (վեց տարուան համար) : Հաւանական կը թուի որ Տէմօ - Քրիսթիանի (ժողովրդապետ - քրիստոնեայ) կուսակցութիւնը որ իշխանութեան գլուխն է 1948էն ի վեր բաւական ձայն կորսնցնէ : Խ. Միութիւնը աւելի իր յոյսը դրած է ընկերվարական Նեննիի վրայ քան համայնավար կուսակցութեան :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ սկսաւ արեւելեան պլոքի ժողովը : Տեսակ մը հակազդեցութիւն Ատլանտեան Ուխտի Քոփէնհակի ժողովին : Գլխաւոր նպատակն է՝ տնտեսական մերձեցում մը Վարշաւայի Ուխտին մաս կազմող պետութեանց միջեւ : Բաժացքի Մոսկուա հասաւ առջի օր : Հաւանական չի թուիր Եուկոսլաւիոյ պաշտօնական ղատապարտումը այժողովին առթիւ :

ՀԱՅ ՔԻՄԻԱԳԷՏՆԵՐՈՒ գիւտին մասին, գրած էինք երէկ, մամուլի Թաս գործակալութիւնը կը յայտնէ որ նոր դեղը՝ կանկլըրոն կը ներարկուի երակներու մէջ, կ'իջեցնէ արեան ճնշումը եւ կը լայնցնէ սիրտին պսակաձեւ երակները : Խորհրդային բժիշկները յիսուն հիւանդանոցի մէջ արդէն յաջող արդիւնքներ արձանագրած էին, սիրտի հիւանդութեանց համար :

ՃԱՓՈՆԻ ընտրութիւնները վերջացան պահպանողականներու յաղթանակով : 467ի վրայ շահած են 287 աթոռ : Ընկերվարականները 166, համայնավարները միայն մէկ թեկնածու կրցան ընտրել տալ, տակաւին՝ 13 անկախ եւ զանազան որ ընդհ. ձեւով կառավարական մեծամասնութեան հետ են միշտ :

ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐԸ

ԵՒ "ՍԻՈՆ"Ի ԱՇԽԱՏԱԿԻՑ Ք.Ի "ՆՇՈՒՄՆԵՐԸ"

Է.

Օրաթերթի մէջ հնարաւոր չէ եւ «Յառաջ»ի ծաւալն էլ թոյլ չի տալիս որպէսզի երկարօրէն կանգ առնենք Պ. Ք.ի նշած միւս « զուտ եպիսկոպոսական ժողով – ների» վրայ, որոնց համար ինքն եւս գրում է, որ դրանց մասնակցել են նաեւ վարդապետներ եւ վանահայրեր , ինչ որ նշանակում է թէ ճիշդ չէ դրանք անուանել եպիսկոպոսական ժողովներ :

Ուշագրաւ է, որ Օրմանեանը բոլոր այն ժողովների նկատմամբ, որոնց մէջ աշխարհականների մասնակցութեան մասին յիշատակութիւն չկայ մեզի հասած աղբիւրների մէջ, անհրաժեշտ է համարում բացատրել թէ ինչու «իշխանք» չեն մասնակցել այդ ժողովներին եւ երբեմն էլ կարծիք է յայտնում, որ նրանք, ամենայն հաւանականութեամբ մասնակցել են ժողովներին, բայց մեզ հասած աղբիւրների տեղեկութիւնների թերի լինելն է պատճառը, որ այդ մասին յիշատակութիւն չկայ նրանց մէջ: Ինչ վերաբերում է Մելիք Թանգեանին եւ Արէլ արք. Մխիթարեանցին, սրանք երկուսն էլ Պ. Ք.ի նշած գրեթէ բոլոր եպիսկոպոսական ժողովների համար յայտնում են, որ նրանց մասնակցել են նաեւ աշխարհականները :

Նախորդ յօդուածի մէջ տեսանք, որ Պ. Ք.ի յիշատակած Մանազկերտի ժողովի մասին Օրմանեանը գրում է, որ նախարարները եւ իշխանները եթէ չեն մասնակցել այդ ժողովին, պատճառն այն է, որ ժողովը «բուն ազգային չէր եւ երկու եկեղեցիներու (հայ եւ ասորի) դաւանական համաձայնութեամբ պիտի զբաղուէր » («Ազգ.» էջ 839) :

Քեսունի ժողովի մասին, որի համար ինքն Պ. Ք. գրում է, որ այդ զուտ եպիսկոպոսական ժողովին մասնակցեր են նաեւ վանահայրեր, Օրմանեանի «Ազգապատում»ի մէջ (էջ 1353) հետեւեալն ենք կարդում. «Շնորհալին, որ հակաւ այդ պարագային գործիչներէն մէկն էր, 2500 եկեղեցականներ յիշած ատեն, իշխաններու եւ աշխարհականներու անունը չիտար, բայց գործը առանց անոնց ձեռնտուութեան չէր վերջանար» (ընդգծումը իմն է՝ Ա. Խ.) :

Աբէլ արք. այս նոյն ժողովի մասին գրում է, որ մասնակցել են 2500 հոգուց բաղկացած «եպիսկոպոսաց, վարդապետաց եւ վանահարց եւ միանձանց » մի բազմութիւն եւ ժողովը, որոշելով բանադրել Աղթամարի Դաւիթ կաթողիկոսը, անհրաժեշտ է համարել գրել «վասն այսորիկ առ եպիսկոպոսունս եւ իշխանս յարեւելս Հայաստանի» (էջ 111) :

Հռոմկլայի առաջին ժողովը նոյնպէս եղած չէ զուտ եպիսկոպոսական, որովհետեւ, ինչպէս գրում է Օրմանեան («Ազգապատ.» հատուած 952) ժողովին բացի եպիսկոպոսներից մասնակցել են «վարդապետք եւ ամենայն վանականք » :

Հռոմկլայի միւս ժողովը գումարուել է 1179ին, Գրիգոր Տղայի օրով: «Այս ժողովին գործերը յատուկ կերպով մեզի հասած չեն» , գրում է Օրմանեանը («Ազգապատում», էջ 1469) : Գալով ժողովականներին, «ընդամէնն 33 ստորագրութիւններ միայն յառաջ բերած են (բոլորն էլ եպիսկոպոսներ՝ Ա. Խ.), սակայն ըստոյգ է որ յամենայն գաւառաց ներկայացուցիչներ կային», վարդապետների անունները եւս չեն տրուած, «բայց անշուշտ Սեաւ լեռնցիներէն խումբ մը ներկայ եղած է, քանի որ յիշուած է, գրում է Օրմանեան, հարց եւ վարդապետաց, քահանայից եւ կրօնաւորաց ժողովին մէջ գտնուիլը» , (էջ 1468) :

Աբէլ արք. այս ժողովի մասին գրում է. «յորում գտան 33 եպիսկոպոսք միայն, ընդ որս էր եւ կաթողիկոս Աղուանից , վարդապետք, քահանայք , վանահարք , իշխանք» (Պատմութիւն ժողովոյ Հայաստ. եկեղեցւոյ, էջ 117) :

Մելիք – Թանգեանը նոյնպէս գրում է, ներկայ եղած էն «Հայոց մեծամեծ իշխանները » (էջ 444) :

Պ. Ք. «օտարական» լինելով հարցին, չի իմանում, որ Հայոց եկեղեց. ժողովները երկու կարգի են՝ ա) ընդհանրական Հայոց եւ բ) մասնական առ Հայս եւ այդ պատճառով էլ իր «Նշումների» մէջ, առանց տարբերութիւն դնելու երկու ժողովների միջեւ, յիշատակում է հաւասարապէս թէ մէկ եւ թէ միւս ժողովները: Նա նոյնիսկ նշում է այն ժողովը, որ Զաքարէ սպասալարը խնդրում է Հռոմկլայի Յովհաննէս կաթողիկոսին գումարել, բայց Լեւոն թագաւորը, որ քէն ունէր Յովհաննէսի դէմ, ժողովը գումարել է տալիս Սսի մէջ աչնտեղի Դաւիթ կաթողիկոսի նախագահութեամբ: Այս ժողովը, որ ըստ Պ. Ք.ի իսկ խոստովանութեամբ, գումարուել է «հակաթոռ կամ աթոռակից » կաթողիկոսի նախագահութեամբ, բայց այն որ ընդհանրական Հայոց ժողով չէ, նաեւ զուտ եպիսկոպոս. ժողով համարուել չի կարող որովհետեւ նաեւ այստեղ ներկայ են եղել , ըստ Օրմանեանի, եպիսկոպոսներից բացի նաեւ վարդապետներ, հայրեր եւ երէցներ, իսկ ըստ Աբէլ արքեպիսկոպոսի ժողովը գումարուել է մասնակցութեամբ «շրջակայ եպիսկոպոսաց, վարդապետաց եւ վանահարց եւ իմաստնոց եւ այլոց բազմաց» (անդ, էջ 118) :

Վերջին «զուտ եպիսկոպոսական ժողովը», որ յիշատակում է իր «նշումների» մէջ Պ. Ք., Երուսաղէմի ժողովն է, գումարուած 1651ին :

Եթէ մէկ ուրիշը նաեւ այդ ժողովի նշումն անէր՝ ապացուցանելու համար, որ առանց աշխարհականների եւ միայն եպիսկոպոսներից բաղկացած ժողովներ կարելի է գումարել, ես չատ պիտի զարմանայի, բայց որ այդ նշումը անում է Պ. Ք., ես չեմ զարմանում, որովհետեւ այլեւս զարմանալու տեղ չէ թողել :

Երուսաղէմի ժողովը մի փայլուն օրինակ է այն բանի, թէ ինչպէս մեր եկեղեցական կեանքում արմատացած է եղել աշխարհականների մասնակցութեան սկզբունքը եկեղեցական ժողովներին եւ արմատացած է եղել այն աստիճան, որ երբ պայմանները հնարաւոր չեն դարձրել աշխարհականների մասնակցութիւնը օրինական մանտանէրով, գերադասել են ոչ օրինական լիազօրութիւններով աշխարհականներ ունենալ եկեղեցական ժողովներում, քան ժողով գումարել առանց աշխարհականների: Այդ սաում են մեզ Երուսաղէմի ժողովի գումարման պարագաները, որի մասին տեղեկութիւններ է տալիս մեզ Առաքել Դաւրիժեցին :

Ահա թէ ինչ է գրում Երուսաղէմի ժողովի մասին այդ պատմիչը :

Էջմիածնի Փիլիպպոս կաթողիկոսը Երուսաղէմ է գնում հանդիպելու այնտեղ Սսի Ներսէս կաթողիկոսի հետ «սէր եւ միաբանութիւն » հաստատելու երկու Աթոռների միջեւ: Փիլիպպոսը իր հետ է տանում բազմաթիւ վարդապետներ եւ եպիսկոպոսներ եւ քահանաներ եւ սպասաւորներ, «իսկ ի քաղաքաց եւ ի գաւառաց արք նշանաւորք յոյժ, բազում վարդապետք, եւ եպիսկոպոսք եւ իշխանք » (Դաւրիժ, էջ 330) : Երուսաղէմ հասնելով, Փիլիպպոս գտնում է այնտեղ առաջնորդ Աստուածատուր վարդապետին եւ Սսի Ներսէս կաթողիկոսին: Էջմիածնի կաթողիկոսի «քրիստոսածաւալ քարոզութիւնն եւ հոգեբուխ վարդապետութիւնն քաղցրածեալ հանուր ժողովն գումարեալ, եկեղեցականք եւ աշխարհականք, յորս էին գլխաւորք՝ կաթողիկոսն Սսոյ Տէր Ներսէս, եւ առաջնորդն Երուսաղէմի Աստուածատուր վարդապետն » եւ անշուշտ նաեւ ինքը՝ Փիլիպպոսը (Դաւրիժ. էջ 331) : Ուրեմն Երուսաղէմի ժողովին մասնակցել են նաեւ աշխարհականներ :

Օրմանեանը իր տեղեկութիւնները Երուսաղէմի ժողովի մասին առնում է բացի Դաւրիժեցուց, նաեւ Մարտիրոս Ղրիմցու գրած մի ոտանաւորից, որտեղ նոյնպէս յիշատակուած է որ աշխարհականները մասնակցել են ժողովին: Օրմանեանը գրում է, որ աշխարհականները ուխտաւորներ էին, որոնք «կերպով մը անցած կը նկատուին ի թիւ ժողովին» , այսինքն չունէին օրինական լիազօրագիրներ :

Կարեւորն այն է, սակայն, որ սկզբունքը պաշտպանուել է եւ աշխարհականները, ինչպէս վկայում են Դաւրիժեցին եւ Մարտիրոս Ղրիմցին, մասնակցել են Երուսաղէմի ժողովին :

Պ. Ք., սակայն, նաեւ այս ժողովի համար ասում է, որ «հոգեւորականներ միայն կային»:

— Այծ է, ասում է Պ. Ք.:

— Բայց թռաւ :

— Թող էլ այծ է, պնդում է Պ. Ք.:

Ա. ԽՈՆԴԿԱՐԵԱՆ

ԱՐՁՈՒԿԻՆ ՍԻՐՈՒՀԻՆ

●

Մտացած բոլոր վարդերս գիրկիս մէրայ, նստայ տխրած ու միայնակ վակոնին մէջ, որ զիս կը տանէր դէպի Միջերկրականի արեւոտ ափերը , գիշերը իջաւ Ֆրանսայի հողերուն վրայ, եւ հորիզոններն ու կանաչները կորսուեցան...

Այն ատեն, մխիթարող չատ մը աստղեր չարուեցան երկինքին վրայ, եւ ես անոնց նայեցայ երկար, անոնց եւ գիրկիս մէջ մեռնող վարդերուն...

Այդպէս պիտի ընէի ամբողջ գիշերը, եթէ չըլլար նաեւ ուրիշ բան մը աչքերուս առջեւ, որ, եթէ ոչ աստղերուն եւ վարդերուն չափ գեղեցիկ, գէթ անոնց խորհրդաւորութենէն բան մը ունէր ...

Կիներու յատուկ խցիկի մը մէջ կը ճամբորդէի: Վեց հոգի էինք. երկու ծեր կին դէմ դիմաց. պատուհանին անկիւնը անգլիացի վարժուհի ծեր օրիորդ մը. քովս փոքրիկ Ֆրանսացի դերասանուհի մը, բրնձափոշիով ծեփուած խառնաշփոթ դէմքով մը. դիմացս՝ անգլիացի երիտասարդ կին մը, երկայնահասակ, չատ բարակ, դէմքի կանոնաւոր գիծերով, որուն վրայ սակայն՝ արտայայտիչ ու երազով լեցուն աչքերը կը հեռացնէին իրմէ անգլիական դէմքերուն սպառնացող անհուն սառոյցը ...

Եւ այդ կինը, իր ճերմակ բարակ ձեռքերուն մէջ ունէր մուշտակէ շինուած , հողի գոյն, պզտիկ արջուկ մը, երկար ականջներով եւ ուլունքէ փայլփլուն աչուկներով :

Արջուկը բռնած էր ձեռքերուն մէջ, եւ անոր կը նայէր երկար, երկար ... կը շոյէր անոր կակուղ բրդոտ կռնակը, ոտքերը կը շօկէր, ականջները կը պառկեցնէր, եւ այս բոլորը այնքան գգուող , սիրող մատներով: Յետոյ վեր կը հանէր, կը մօտեցնէր դէմքին, անոր անշարժ աչքերուն մէջ կը նայէր, եւ իր աչքերուն մէջէն կ'անցնէր փայլը տարօրինակ երազներուն ...

Ի՞նչ էր այս արջուկը իրեն համար : Իր կորսուած մանկութեան մէկ մնացորդը. կամ իր մեռած մանուկին ձեռքերուն հետքը դեռ կրող՝ վերջին յիշատակ մը...

Այս խորհրդաւոր պատկերին հետ կը թաւալէինք դէպի արեւի երկիրները ...

Երբ գիշերը յառաջացաւ՝ խորհրդաւոր կինը, քովի փոքրիկ պայուսակին մէջէն ճեփ ճերմակ թաշկինակ մը դուրս քաշեց, եւ իր արջուկը մէջը պառկեցուց, ոտքերը

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

ՄԱՐԻՕ

—o—

Ահաւասի՛կ թէ ինչպէս պատահեցաւ : Կանուխ ելայ՝ առանց արթնցնելու Ֆիլոմենան, որ կը քնանար տակաւին, գործիքներու տոպրակս առի, ոտքիս մատներուն վրայ կոխելով դուրս ելայ եւ գացի Մոնթէ Մարիօ, ուր պէտք է երթայի նորոգելու բաղնիքի ջերուցիչ մը, որ ծակած էր :

Որքա՞ն ժամանակ առաւ նորոգութիւնը: Թերեւս երկու ժամ, որովհետեւ ըստիպուեցայ խողովակը տեղէն հանել եւ վերստին զետեղել : Գործս վերջացնելէ ետք հանրակառքը առի՝ վերադառնալու համար Քորոնարի փողոց ,ուր կը գտնուին միաժամանակ խանութս եւ տունս :

Լաւ նայեցէք. երկու ժամ՝ նորոգութեան համար, ժամ մըն ալ՝ երթուդարձ. բոլորը երեք ժամ: Երե՛ք ժամ, ի՞նչ կրնայ ըլլալ. չա՛տ կամ քիչ՝ նայած պարագաներուն: Ես երեք ժամ դրսած էի, կասպարէ խողովակ մը իր տեղը զետեղելու համար, բայց ուրիշներ կան, որ...

Բայց, սկիզբէն սկսինք: Արագօրէն կը քալէի պատերուն երկայնքին, երբ Քորոնարի փողոցի մուտքին լսեցի որ մէկը զիս կը կանչէր :

Դարձայ. Ֆէտէն էր, պառաւ վարձակալը, որ կը բնակի մեր տան դիմաց : Այս խեղճ Ֆէտէն բթացուի պատճառով այնպէս անճոռնի սրունքներ ունի, որ փիղի մը տպաւորութիւնը կը ձգէ : Հեւալով ինձ ըսաւ .

— Կուզա՞ս: Կ'օգնե՞ս ինձ, պայուսակը տանելու համար :

— Կամաւո՛ր :

Գործիքներուս տոպրակը միւս ուսիս վրայ դրի եւ առի իր պայուսակը: Ան կը քալէր քովէս, վերարկուին տակէն քաշկռտելով իր երկու սրունքները: Վայրկեան մը ետք.

— Ո՞ւր է Ֆիլոմենան :

— Տունը, բնականաբար... ո՞ւր կրնար ըլլալ :

— Անշուշտ ... տունը ... ըսաւ ան՝ առանց վեր առնելու իր աչքերը , — հասկնալի է :

Բան մը ըսելու համար հարց տուի .

— Ինչո՞ւ կ'ըսէք թէ «հասկնալի է » :

— Անշուշտ, հայա՛, հասկնալի է... խեղճ տղաս :

Այլայլած՝ քանի մը վայրկեան ետք պնդեցի .

— Ինչո՞ւ կ'ըսէք «խեղճ տղայ»:

— Որովհետեւ կը խղճամ վրադ ,— ըսաւ վհուկը, միշտ՝ առանց ինձ նայելու :

— Ի՞նչ ըսել կ'ուզէք :

— Ըսել կ'ուզեմ թէ ժամանակները փոխուած են... այսօրուան կիները մեր ժամանակի կիներուն չեն նմանիր :

— Ինչո՞ւ :

— Մեր ժամանակին՝ մարդ հանդարտ սրտով տունը կրնար ձգել իր կինը. ինչպէս որ ձգէիր՝ այնպէս ալ կը գտնէիր... բայց այսօր՝ ընդհակառակն ...

— Ընդհակառա՞կն...

— Այսօր այդպէս չէ... ինչ որ է, կը բաւէ, տուր պայուսակս, եւ, շնորհակալութիւն ...

Գեղեցիկ այս առտուան ամբողջ երջանկութիւնը հիմա թունաւորուած էր ինձ համար: Տոպրակը կռնակէս վար առնելով ըսի .

— Պայուսակը ձեզի պիտի չվերադարձնեմ մինչեւ որ բացատրէք... այս բոլոր պատմութեան մէջ ի՞նչ գործ ունի Ֆիլոմենան :

— Ես բան չեմ գիտեր... բայց շրջահայեաց մարդ մը երկու մարդ կ'արժէ :

— Բայց, վերջապէս, պոռացի ես, ի՞նչ ըրաւ Ֆիլոմենան :

— Ատալճիդային հարցուր, պատասխանեց ան :

Եւ այս անգամ իր պայուսակը ձեռքէս քաշելով հեռացաւ, այնպէս դիւրաշարժ՝ որ չէի սպասեր իրմէ, գրեթէ վազելով , մինչ իր վերարկուն կը քսուէր կրունկներուն :

Ես ինձ ըսի, թէ չէր արժեր խանութ երթալ եւ ճամբաս փոխելով գացի Ատալճիդայի մօտ: Բարեբախտաբար ան ալ կը բնակի Քորոնարի փողոցին մէջ :

Ատալճիդայի հետ նշանուած էի, երբ տակաւին չէի ճանչնար Ֆիլոմենան: Անիկա մնաց տանմնայ աղջիկ մը եւ հիմա կը մեղադրէ զայն՝ իբրեւ հեղինակը Ֆիլոմենայի վրայ շինուած պատմութեան :

Արագօրէն բարձրացայ չորս յարկ եւ բռունցքով զարկի դրան.ուժգի՛ն. երբ յանկարծ դուռը բացաւ՝ քիչ մնաց որ կռուփս պիտի դպչէր դէմքին : Թեւերը սոթթած, ձեռքը աւել մը ունէր .

— Ի՞նչ կ'ուզես, Ճինօ, ըսաւ ան, չոր եղանակով մը :

Ատալճիդա միջահասակ աղջիկ մըն է , հաճելի, բայց գլուխը քիչ մը խոշոր է եւ կզակը դուրս ցցուած :

— Դուն, կանացիա, ամէն տեղ կը պատմես թէ իմ խանութը գտնուած միջոցիս Ֆիլոմինա չեմ գիտեր թէ ի՛նչ կ'ընէ տունը, ըսի իրեն՝ կատղած եւ անսարգական եղանակով մը :

Ինծի նայեցաւ՝ հպարտ երեւոյթով մը.

– –Դուն ուղեցիր զայն, քու Փիլոմենադ. ուրեմն քեզի՛ պահէ...

Ներս մտայ եւ թեւէն բռնեցի: Բայց չուտով ետ ձգեցի, որովհետեւ իր աչքերուն մէջ յոյսի նշոյլ մը նշմարեցի :

ԱԼԲԵՐԹՕ ՄՈՐԱՎԻԱ

(1 Շար.)

ԱՐՓԻԱՐ ԱՐՓԻԱՐԵԱՆ

(ՄԱՀՈՒԱՆ 50ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

50 տարի առաջ Գահիրէի փողոցներից մէկում, իր գաղափարական հակառակորդների գնդակից ինկաւ հայ գրականութեան եւ հրապարակախօսութեան ականաւոր դէմքերից մէկը՝ Արփիար Արփիարեանը :

Արփիարեանի մահից յետոյ բարձրացաւ բողոքի հուժկու ալիք մարդասպանների դէմ: Բայց Թուրքիայից, ուրտեղ այդ թուականին նրա անունը գտնւում էր արգիլուած մարդկանց ցանկում, եւ հնարաւոր չէր մամուլում գրել նրա մասին, բոլոր երկրների հայ գաղութներում յատկապէս Կովկասի կեդրոնական քաղաքներում յուզուեց հայ մտաւորականութիւնը: Ոչ միայն հայ, այլեւ օտար մամուլը՝ իտալերէն, ֆրանսերէն, արաբերէն, ռուսերէն եւ այլ լեզուներով բազմաթիւ թերթեր անդրադարձան Արփիարեանի սպանութեանը, անարգանքի սիւնին գամեցին հայ մտքի այդ փայլուն ներկայացուցիչին սպանող դաւաճաններին :

Եւ դա բնական էր: Նրա անունը սերտօրէն կապուած է 19րդ դարի երկրորդ կէսի հայ հասարակական – մշակութային կեանքի հիմնական հարցերի հետ :

Հասարակական ասպարէզ մտնելով ռուս – թրքական պատերազմի նախօրեակին՝ 1876 թուին, ամբողջ երեսուն տարի նա իր գիտակցական կեանքը, հուժկու խառնուածքը, բանալէճի մէջ միայն Յ. Պարոնեանի զիջող գրիչը ի սպաս դրեց հայ ժողովուրդի տնտեսական ու քաղաքական պայքարին, զարկ տուեց հայ գեղարուեստական գրականութեան, նպատակ ունենալով այդ գրականութիւնը ծառայեցնել նոյն այդ պայքարին: Արփիարեանը ունեցել է նաեւ գաղափարական տատանումներ, որոնք պայմանաւորուած էին ժամանակի հայ հասարակական կեանքի բարդ զիգզագներով, հակասութիւններով, բայց այդ բոլորով հանդերձ նա մնաց իր ժողովուրդի պայքարին զինուորագրուած մտքի մշակ: Չճանաչեց այլ կեանք: Ապրեց մենակեացի կենցաղով, չունեցաւ ո՛չ ընտանիք, ո՛չ ընտանեկան օջախ : Նրա ընտանիքը հայ մամուլն էր, որտեղ նա իր տարերքի մէջ էր :

Սերելով ազնուական, ամիրայական Արփիարեան տոհմից, նա երեսուն տարի տիրաբար ծառայեց նոյն այդ դասակարգի դէմ, որը Յ. Պարոնեանից յետոյ չունեցաւ մի աւելի հուժկու հակառակորդ, վտանգաւոր թշնամի, քան Արփիարեանը :

1878 թուին, ռուս թրքական պատերազմի թէժ օրերին Ա. Արփիարեանը դարձաւ Թիֆլիսի «Մշակ» թերթի Կ. Պոլսի սեփական թղթակիցը եւ իր թղթակցութիւնները ստորագրում էր Հայկակ գրչանունով :

Լէօն իրաւացիօրէն գրել է. «Հայկակի պէս անխոնջ, լաւատեղեակ, տաղանդաւոր թղթակից երբեք ոչ մի հայ թերթ չէ ունեցել: Տարիների ընթացքում նա տիրում էր ընթերցողների մտքի վրայ »:

Արդարեւ, տասնեակ տարիներ նա մնաց «Մշակ»ի էջերում փնտռուածամենասիրելի անուններից մէկը : Գեղագէտի գըրչով, վառ պատկերներով, հայրենասիրական ամենաջերմ զգացումով նա օրը օրին «Մշակ»ի էջերում կովկասահայ ժողովուրդին ծանօթացնում էր Թրքահայ ժողովուրդի քաղաքական պայքարի բոլոր ոլորտներին, օրուայ յուզող բոլոր հարցերին: Երեք տասնամեակ նա կենդանի կապ է ստեղծել հայ ժողովուրդի արեւելահայ եւ արեւմտահայ հատուածների միջեւ :

Արփիարեանի անունը սերտօրէն կապուած է 80ական թուականների գրական այն շարժման հետ, որով լոտ էութեան հիմք դրուեց արեւմտահայ ռէալիստական վիպագրութեան: Հայ հասարական կեանքի վերափոխման գործում մեծ դեր յատկացնելով գեղարուեստական գրականութեան, Ա. Արփիարեանը ձըգտում էր զարկ տալ այնպիսի գրականութեան, որը՝ արտացոլելով իրական կեանքը հարազատօրէն՝ երեւան հանէր նրա ցաւոտ կողմերը եւ նպաստէր դրանց վերացմանը: Այդ այն օրերին էր, երբ համիտեան բռնապետական կարգերի հալածանքների հետեւանքով՝ արեւմտահայ կեանքում տիրում էր խոր յուսալքում եւ հիասթափութիւն, երբ նախորդ տասնամեակների սահմանադրական պատրանքներին եւ երազանքներին փոխարինել էր ձերբակալութիւնների եւ բանտարկութեան մղձաւանջը, երբ աշխուժացման լայն հնարաւորութիւն էր ստեղծուել պահպանողական եւ յետադիմական տարրերի գործունէութեան համար :

Արփիարեան մի խումբ երիտասարդ ընկերներով սկսեց գրական մի հուժկու շարժում, որը վերափոխիչ մեծ դեր կատարեց Թրքահայ Թմրած իրականութեան մէջ: Նա 1884 թուին Կ. Պոլսում հիմնեց «Արեւելք» օրաթերթը եւ «Մասիս» շաբաթաթերթը : Այս երկու պարբերականների էջերից է, որ նա եւ նրա գրչակից ընկերները՝ Տիգրան Կամսարականը, Լեւոն Բաշալեանը, Գր. Զօհրապը, Մելքոն Կիւրճեանը, յետագայում՝ Երուանդ Օտեանը, Թլկատինցին եւ ուրիշներ, սկսեցին զարկ տալ ռեալիստական գրականութեան :

Ճիշդ է, Արփիարեանը որպէս գեղագէտ, գեղարուեստական խօսքի վարպետ, զիջում էր իր շուրջը համախմբած գրողներից մի քանիսին, յատկապէս հայ նորավէպի գրականութեան ականաւոր վարպետ Գր. Զօհրապին, բայց նա շարժման ղեկավարն էր, ծրագրողը, միաժամանակ նորավէպի արժանի հիմնադիրը Արեւմտահայերի մօտ :

Նա 1885 թուին հրատարակեց «Կեանքի պատկերներ» ընդհանուր վերնագրով երեք նորավէպ, որոնք նախապէս լոյս էին տեսել իր խմբագրած պարբերականների էջերում: Դրանից յետոյ է, որ լոյս տեսան Լ. Բաշալեանի եւ Գր. Զօհրապի հիասքանչ նորավէպերը, որոնք իրաւամբ կարող են դասուել համաշխարհային նըման գրականութեան լաւագոյն նըմուշների շարքը :

Ա. Արփիարեանի թելադրանքով ու խորհուրդներով է, որ «Արեւելք» թերթում տպագրուեց եւ յետոյ՝ 1888 թուին առանձին գիրքով լոյս տեսաւ Տ. Կամսարականի «Վարժապետին աղջիկը», յուզիչ վէպը, որը դնում էր ռէալիստական վիպագրութեան հիմքը արեւմտահայերի մօտ եւ մեծ ընդունելութիւն գտաւ նաեւ արեւելահայ իրականութեան մէջ, արժանանալով Պ. Պռօշեանի, Ալ. Շիրվանզադէի եւ ուրիշների բարձր գնահատմանը :

Ա. Արփիարեանը իր հրատարակած պարբերականներում տալիս էր տեսական հիմնաւորումը իրապաշտ գրականութեան, պաշտպանելով այն տեսակէտը, թէ հայ իրապաշտ գրականութեան զարգացման համար ուղի կրնան հարթել արեւմտաեւրոպական դասական գրականութեան ականաւոր դէմքերը եւ ռուսական գրականութեան լաւագոյն ներկայացուցիչները: Այդ գաղափարների կենսագործումն էին հանդիսանում Պուշկինից, Լերմոնտովից, Տուրգենեւից եւ ռուս իրապաշտ այլ գրողներից Արփիարեանի ջանքերով կատարուած թարգմանութիւնները, որոնք լոյս էին տեսնում նրա խմբագրած պարբերականներում :

Ա. Արփիարեանի գլխաւորութեամբ «Արեւելք» եւ «Մասիս» պարբերականներում սկսուած շարժումը հասունացման իր նոր շրջանն ապրեց 1891 – 1895 թուերին «Հայրենիք» օրաթերթում եւ «Մասիս» հանդէսում: Այս շրջանին են վերաբերում Արփիարեանի մի շարք գործերը, որոնք նախորդ պատմուածքների համեմատութեամբ առաւել հասուն գրչի արդիւնք էին («Հողու զաւակը», «Հաճոյքի համար» եւն.) :

1895 թուի ջարդերը եւ քաղաքական դէպքերը կասեցրին գրական այն շարժումը, որ սկսել էր Արփիարեանը Կ. Պոլսում : Թրքական բանտերը լցուեցին գրողներով ու հասարակական գործիչներով: Պոլսահայ մտաւորականութեան ճնշող մեծամասնութիւնը անցաւ արտասահման (Ա. Արփիարեան, Տ. Կամսարական, Ա. Զօպանեան, Լ. Բաշալեան, Ե. Օտեան եւ ուրիշներ) :

Պոլսում ընդհատուած գործունէութիւնը Արփիարեանը շարունակեց արտասահմանում՝ Լոնտոնում, Վենետիկում, Գահիրէում՝ խմբագրելով նոր պարբերականներ («Նոր կեանք», «Հայ հանդէս», «Շիրակ» եւայլն) :

Ա. Արփիարեանը հանդէս է գալիս երգիծական մի շարք երկերով «Ժամանց» ընդհանուր վերնագրի տակ, որոնց մէջ անխնայ ծաղրում է հայ քաղաքական կազմակերպութեանց գործունէութիւնը : Այս շրջանում Արփիարեանը գրում է իր գլուխ – գործոց երկերից մէկը՝ «Կարմիր ժամուցը», որն իր վրայ կրելով հանդերձ հեղինակի գաղափարական տատանումները, մնում է համիտեան բռնապետական վարչակարգի ցուցադրման փայլուն մի նմուշ՝ գրուած մեծ տաղանդով, հիւթեղ ու պատկերաւոր ոճով :

1905 թուին Արփիարեանը վերամշակում է 80ական թուականներին գրած իր պատմուածքներից մէկը եւ հրատարակում է «Ոսկի ապարանջան» վերնագրով, որը առաջին արեւմտահայ գեղարուեստական գրականութեան մէջ իր վրայ կըրում է 1905 թուի ռուսական առաջին յեղափոխութեան որոշակի ազդեցութիւնը:

Գրական հասունացման եւ գաղափարական բիւրեղացման այս շրջանումն է, որ Արփիարեանը արիւնաթաթախ ընկնում է Գահիրէում :

Նրա գրչի ընկերներից այն մարդիկ, որոնք մնացել էին Կ. Պոլսում՝ Գր. Զօհրապ, Մ. Կիւրճեան եւ ուրիշներ զոհ գնացին 1915 թուի ահաւոր եղեռնին, իսկ այն մարդիկ որոնք ապրում էին արտասահմանում, շարունակեցին 80ական թըւականներին սկսուած գործը, հայ գրականութիւնը հարստացնելով բազմաթիւ նոր երկերով, միշտ ակնածանքով յիշելով իրենց գրական ուսուցչի վաստակը :

Գ. ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ

(Սով. Հայաստան Ամսագիր)

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

երկարած, եւ ականջները աչքերուն վըրայ: Յետոյ, լաւ մը փաթթեց, պլորեց, իր վերարկուին տակը դրաւ, երկար, բարակ ձեռքերը վրան տարածեց, եւ քնացաւ մինչեւ արշալոյս : Երբ վարդագոյն լոյսը ծայր տուաւ հարաւի հեռաւոր հորիզոններէն, ու տարածուեցաւ կանաչ դաշտերուն ու ծառերուն վրայ, քնացող կինը բացաւ իր աչքերը, ժպտեցաւ մեզի, բոլոր խեղճերուս, որ արջուկներ չունէինք մխիթարելու շոգեկառքի մեր անքուն գիշերը:

Յետոյ, վերարկուին տակէն դուրս քաշեց իր գգուանքներուն առարկան, թաշկինակը բացաւ, եւ արջուկը երեւցաւ իր սիրուհիին երջանիկ աչքերուն... վարդագոյն արշալոյսը գունաւորեց անոր մուշտակը մարմինն ու գլուխը, փայլեցան անոր ուլունքէ անքթիթ աչքերը ...

Տարօրինակ սիրուհին, անոր առաւօտեան արդուզարդը ըրաւ երկարօրէն : Ժապաւէններով պճնեց ու զարդարեց անոր ականջները, ուլունքներ կախեց անոր վզին: Յետոյ, շտապով, առաւ իրեղէնները, եւ իր արջուկը, միշտ բարակ ու երկար ձեռքերուն մէջ սեղմած, իջաւ հին քաղաք մը, եւ կորսուեցաւ առաւօտին մէջ, գորշ պատերուն ետեւ ...:

ՄԱՆԻԿ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (167)

ԿԱՅԾԵՐ

Բ. ՀԱՏՈՐ

Ե.

ՀՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ՀԵՏԱԶՕՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Կարծես, քարափի մթին խորքերում մի հսկայական մրջնանոց լինէր իր բազմաթիւ խորշերով եւ իր բազմաթիւ խոռոչներով, ուր մարդիկ երբեմն գործել են: Բայց իմ ուշադրութիւնը գրաւեցին երեսունից աւելի մեծ եւ փոքր այրեր ու ընդարձակ քարանձաւներ, որոնք նոյնպէս փորուած էին քարափի մէջ, որոնց մի քանիսի մէջ մենք կարողացանք ներս մտնել: Նրանց վրայ երեւում էր ժամանակի արհեստ ու ճարտարութիւնը, եւ շատերը նրանցից զարդարուած էին սեպաձեւ արձանագրութիւններով :

— Աւանդութիւնը, — ասաց Ասլանը, — այս բերդը եւ այս այրերը Շամիրամին է ընծայում, որպէս թէ նինուէացի թագուհու գանձատունը, մթերանոցները, պահեստի տեղերը եւ բաղնիքները լինէին: Իսկ այդ բոլորը աւելի հին է, քան թէ Շամիրամը, թէեւ մեր ծերունի Խորենացին հնախօսական միամտութեամբ նոյնպէս նրան է ընծայում :

— Ի՞նչ է ասում Խորենացին, — հարցրի ես խորին հետաքրքրութեամբ :

Կարծես, Ասլանը Խորենացու գիրքը այնպէս սերտած լինէր, որպէս ես Սաղմոսը. նա անգիր կարդաց պատմութիւնից այն տեղը, որ այդ բերդին էր վերաբերում, յետոյ աշխարհաբար թարգմանեց ինձ.

— «Իսկ անձաւի արեւահայեաց կողմը, այնպիսի նիւթի կարծրութեան մէջ, ուր մէկը այժմ եւ ոչ մի գիծ երկաթով փորել կարող է, (Շամիրամը) պէս պէս տաճարներ, օթեւանների սենեակներ, գանձերի տներ, եւ երկար այրեր հրաշակերտեց, յայտնի չէ ինչ բաների պատրաստութեան համար: Բայց քարի ամբողջ երեսի վրայ, որպէս գրիչով մոմը հարթելով, շատ գրեր արձանագրեց, որոնց վըրայ նայելն միայն զարմանք է բերում»:

Որքան ուղիղ էր Խորենացու կարծիքը, ես այդ դատել չէի կարող, միայն տեսնում էի, որ նրա ասածները բոլորը կային: Բայց Ասլանը ասում էր, թէ այս ամէնը այն ամենահին ժամանակներից են մնացել, երբ մարդիկ տուներ չէին շինում, երբ նրանք այրերի մէջ էին բնակւում: Այդ իմ խելքին նստում էր, որովհետեւ տեսնում էի, այրերից շատերը այնքան ահագին մեծութիւն ունէին, որ կարող էին ամբողջ ընտանիքների բնակութեանը յարմարուել :

Բերդի շրջակայքը ման գալուց յետոյ, մենք մտանք բուն բերդի մէջ: Այդ անմատչելի ամրոցը, որպէս ասեցի, նստած է ժայռոտ քարափի գլխին, որը ուղղաձիգ բարձրութեամբ քաշուած է դէպի երկինք, եւ այնտեղից ահեղի կերպով հըսկում է ամբողջ քաղաքի վրայ: Դէպի ամէն կողմ, ուր եւ հայեացք ես ձգում, դարձեալ երեւում են արձանագրութիւններ, որոնք լուռ եւ անբարբառ նայում են մարդու երեսին, կարծես, ասել են ուզում. «մենք միշտ կը մնանք անվերծանելի եւ երբեք պիտի չերեւան հանենք հնութեան գաղտնիքը »...

Ասլանը պտտելով բերդի մէջ, որպէս նկատում էի ես, արձանագրութիւնների եւ այլ հնութիւնների վրայ միայն հարեւանցի նայելով էր անցնում, աւելի ցոյց տալու համար, թէ նրանցով հետաքրքրւում է: Իսկ մեր երիտասարդ առաջնորդը, ոգեւորուած էր առասպելական պատմութիւններով, ամենեւին չէր նկատում, թէ իր պատմութիւնները որքան նշանակութիւն ունէին նրա համար: Նա անընդհատ խօսում էր: Բայց իմ նկատողութիւնից չէր կարող վրիպել այն խորին ուշադրութիւնը, որով Ասլանը քննում էր ամրոցի մթերանոցները, պահեստի տեղերը, որ լցուած էին վառօդով եւ զանազան զէնքերով, զինուորների օթեւանները, եւ այն վաղեմի, ժանգոտած թնդանօթները, որոնք իրենց բերանները դարձրած դէպի քաղաքը, պահպանում էին նըրան մշտական երկիւղի ներքոյ: Այդ թնդանօթներով մի ժամանակ ենիչարիները ամբակոծում էին քաղաքը :

Ես նկատում էի, Ասլանը մի առանձին ուշադրութեամբ հետազօտում էր այն ծակերը, այն գաղտնի անցքերը, որոնք քարափի վերեւից իջնում էին դէպի նրա խորքերը եւ ստորերկրեայ ճանապարհներով կորչում էին, սատանան գիտէ, թէ դէպի որ կողմը: Եւ արծուի հայեացքով զննում էր նրանց ուղղութիւնը, տարածութիւնը, եւ որպէս թէ կասկածանքի առիթ չտալ մեր առաջնորդին, ժպտելով հարցրեց նրանից .

— Ի՞նչպէս էք կարծում, պարոն քարտուղար, այդ անցքը նոյնպէս չէ՞ տանում դէպի մի բիւրեղեայ ապարանք, ուր հուրիները եւ փէրիները պառկած են մարմաջի ծառերի ներքոյ եւ սքանչանում են «հազարան բուլբուլի» հազար ու մէկ եղանակներով :

— Դուք ծաղրում էք ինձ, պարոն բժըշկապետ, — պատասխանեց երիտասարդը նոյնպէս ժպտելով.— բայց ես կ'ասեմ ձեզ, որ այդ անցքը դէպի բիւրեղեայ ապարանքը չէ տանում, որովհետեւ դէպի ծովը չէ գնում :

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

Ընդդիմադիր եւ չափաւոր տարրերը առհասարակ կը կարծեն, թէ միակ լուծումն է փոխանցման կառավարութեան մը տեղծումը, զօրավար Ֆուատ Շեհապի ղեկավարութեամբ։

Մինչ այդ նախագահ Շամուն ընդունեցաւ երկու նախարարներու հրաժարականը։ Մէկը, պատերազմական նախարութիւնը, զոր վարչապետ Սոլհ ինք պիտի ստանձնէ առկէ ետք, միւսը՝ հաղորդակցութեանց նախարարութիւնը որ կը յանձնուի տնտեսական նախարարին։

Ապահովութեան Խորհուրդը կը գումարուի Ուրբաթ։ Իսկ Գահիրէի էլ Ահրամ թերթը կը գրէ թէ արաբական լիկան ընդառաջ երթալով Լիբանանի դիմումին պատրաստ է ժողով գումարել անմիջապէս որ Եգիպտոսէն զատ միւս 8 պետութիւններն ալ իրենց հաւանութիւնը տան։

× Ինչպէս գրած էինք երէկ, Նախագահ Նասր յառաջիկայ չորեքշաբթի կը մեկնի Դամասկոս, ուր, ըստ եգիպտական մամուլին, պիտի զբաղի Սուրիոյ յատուկ կարգ մը խնդիրներով, որոնց համար անհրաժեշտ կը նկատէ տեղւոյն վրայ ուսումնասիրութիւն մը։ Քաղաքական շրջանակներու մէջ կը կարծուի թէ Նասր կ'ուզէ նաեւ մօտէն հետեւիլ Լիբանանի հարցերուն։

ՀԱՅԵՐԸ ԿԸ ԿՌՈՒԻ՞Ն ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՄԷՋ

Պոլսոյ վերջին թղթարերէն (Մայիս 22) կ'իմանանք թէ դէպքեր պատահած են Դաշնակցականներու եւ Հնչակեաններու միջեւ։ Համաձայն Անատոլուի գործակալութեան որ թրքական է «Համայնավարամէտ Հնչակ խմբակցութիւնը արտասուաբեր ռումբեր գործածելով ուզած է պարտադրել որ Դաշնակցական խանութպանները գոցեն խանութները։ Բախած են Դաշնակ ընդդիմադրութեան։ Կիսապաշտօնական տեղեկութեանց համաձայն մէկ մեռեալ, 17 վիրաւոր կան», մինչ Րէօյթէր հինգ մեռեալ եւ 17 վիրաւոր կը յայտնէ։ Այս մասին որեւէ մանրամասնութիւն չունինք տակաւին եւ լուրը կը հրատարակենք վերապահութեամբ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

[illegible] Կիրակի, Յունիս մէկ, Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ տեղի պիտի ունենայ հանդիսաւոր հոգեհանգստեան պաշտօն, երջանկայիշատակ ազգային բարերար ՄԿՐՏԻՉ ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆԻ, կըտակակատար Կ. ԵԶԵԱՆՑԻ, տեսուչներ՝ Գ. ԱԲՈՒԼԵԱՆԻ, Ս. ՍՈՂԻԿԵԱՆԻ, Յ. ՄԱՏԱԹԵԱՆԻ եւ բոլոր հին ու նոր ուսուցիչներուն եւ սաներուն յիշատակին համար։

Կը հրաւիրուի հայ հասարակութիւնը։

ՆՈՒԷՐ

Տէր եւ Տիկին Միսաք Սարգիսեան հազար ֆրանք կը նուիրեն փոխան ծաղկեպսակի Շաւիլի եկեղեցիին, Օննիկ Էքպէրեանի մահուան առթիւ։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Թերթական դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի ժամը 9ին, Քաֆէ Քասէի սրահը։ Դասախօս Պ. Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ։ Նիւթ ունենալով (1916էն 18ի դէպքերը, յանգելով Մայիս 28ի պատմական օրին)։ Մասնաւոր կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

ԴՊՐՈՑԱՍէՐ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին ամավերջի հանդէսը Յունիս 29ին, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը երեքին վարժարանին մէջ, 1 Պուլվ. տիւ Նոր, Լը Րէնսի։

Ժամը չորսէն յետոյ պիտի սկսի դաշտահանդէսը վարժարանին գեղեցիկ եւ օդասուն պարտէզին մէջ։

ԴՊՐՈՑԱՍէՐ Տիկնանց վարժարանի արձանագրութիւնները սկսած են։ Ընդունելութեան պայմաններուն տեղեկանալու համար դիմել վարժարանի տեսչութեան, հինգշաբթի եւ շաբաթ օրերը կէսօրէ առաջ։

Էկլիզ տը Բանթենէն առնել 146 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Րէնսի Փավիյեօն։ Հեռաձայն Լը Րէնսի 172։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Ուսանող զոյգ մը քաղաքին մէջ սենեակ կը փնտռէ, խոհանոցի դիւրութեամբ։ Դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Լիոնի Եկեղեց. Յանձնախումբը իր անհուն շնորհակալիքը կը յայտնէ, Հայ Բարեգործական պատգամաւորական ժողովի ճաշկերոյթի ընթացքին, այն բոլոր ազնիւ եւ եկեղեցասէր ազգայիններուն որոնք իրենց սրտաբուխ նուիրատուութեամբ զարձեալ բաժին կը բերեն Լիոնի Հայ եկեղեցւոյն շուտով աւարտելուն։

Ստորեւ կուտանք բարերարներու ցանկը իրենց նուէրներու քանակութեամբ։

Կաթ. Պատուիրակ Եւրոպայի Հայոց Սերովբէ Եպիսկ. Մանուկեան 15.000 ֆր։ Պ. Պ. Երուանդ Հիւսիսեան (Միլան) 250 հազար ֆրանք։

Պ. Պ. Սեդրակ Սանճեան 110.000, Արթիւր Մանուկեան, Քաջազն Յովհաննէսեան հարիւր հազարական, Կարպիս Ճնկլտրեան, Զօհրապ Ճնկլտրեան, Մուրատեան, Նուրհան Ֆրէնկեան յիսուն հազարական, Տօքթ. Պէօյիւքեան45.000, Լիոնի Հայ Մշակութ. Միութեան կողմէ երեսուն հազար, Վահէ Ֆրէնկեան, Օգսէն Խարբութլեան, Թ. Մինասեան, Աւագեան, Հ. Թադէոսեան 25.000ական, Փարիզի Սերաս. Միութենէ քսան հազար, Յակոբ Եագուպեան, Յովհաննէս Պօսթանեան, Մալազեան քսան հազարական, Տոքթ. Նշան Թոնամեան տասը հազար, Պ. Գրիգոր Աւագեան տասը հազար։

Պ. Նազարէթ Սանճեան 25.000 ֆր.։

Ընդհ. գումար 1.100.000 ֆրանք։

×

Լիոնի Եկեղեց. Տիկնանց Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացաւ հետեւեալ նուիրատուութիւնները ի նպաստ Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան ․— Մատամ Ժօֆրէ ծնեալ Սարայտարեան 20.000 ֆրանք, Պրոնէն Տիկին Ադամեան 3000 ֆրանք։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Հայաստանէն Շամշատինի շրջանի Ներքին Կարմիր Աղբիւրից, Արշալոյս, Տիգրան, Եղիկ, քոյրը Եղվարդ Գալուստի Գալստեանները կը փնտռեն իրենց եղբայրը Աշոտ Գալուստեան, որ Ֆրանսայի մէջ ըլլալը կը կարծուի։ Կը խնդրուի տեղեկացնել Մարսէյլ, Սէն Ժիւլիէն, Գրիգոր Տէր Կարապետեանին,

Fondacle Sainte Fleurie Villa Orange

S. Julien, Marseille (12e)

ԳՈՐԾՈՒՆԵԱՅ ՀԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՆԵՐ

Կը փնտռենք, իրրեւ ներկայացուցիչ հեռատեսիլի ճիւղին, 23 – 35 տարեկան։
Արհեստը կը վարժեցնենք։
Անմիջական շահ։
Դիմել՝

T. TRAPÉ

52, RUE TAPIS VERT, MARSEILLE
ժամը 9 – 2, եւ 15 – 19։

ՋՐԻ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄ
EXPERTISE GRATUITE
Ծախելու համար
ձեր փավիյօնը, վիլլան,
յարկաբաժինը կամ խանութը։
J. TORANIAN
18, AVENUE DE L'OPÉRA
OPE 73-21 OPE 19-45

M. Donat
MÉCANICIEN
ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԿԱՐԻ ՄԵՔԵՆԱՅԻ
Նոր հաստատուած՝
44, RUE D'ENGHIEN
PARIS - X
MÉTRO BONNE NOUVELE TEL. TAI. 80-18
Կը տեղեկացնէ իր յաճախորդներուն թէ իրեն տրամադրութեան տակ է ամէն տեսակ մեքենայի (կարի, պռոթոնիէռ, սիւրժըլթէօզ կամ սովորական) նորոգութեան կամ վաճառման համար։
ԲԱՑ Է ՇԱԲԱԹ ԱՄԲՈՂՋ ՕՐԸ

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
— 17, Rue Bleue, 17 – PARIS (9e) —

Օր. ԱՆՆԻ ՏԱՄԼԱՄԱԵԱՆ
Պ. ՏԻԳՐԱՆ ՐՈՊԷՐ ՄԱՄՈՒՐԵԱՆ
Նշանուած
Պոմոն 18 Մայիս 1958 Փոն տը Կլէյ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Ողբացեալ Տիկին Մէյրէ Արամ Թէքէեանի յուղարկաւորութեան առիթով Մայր Եկեղեցիի կրօն. Ընկերակցութեան անդամներ փոխան ծաղկեպսակի Մարսէյլի Ազգատախնամին ըրած են հետեւեալ նուէրները ․— Պ. Պ. Ալթունեան Ս., Թէքէեան Ս., Սահաթճեան Վ., Փափազեան Յ. հազարական ֆրանք։ Ալեքսանեան Զ., Արմէն Ե., Խաչիկեան Մ., Շեխիկեան Մ., Տէր – Խաչատուրեան Ռ., Քէօթահեալեան Զ. 500ական ֆրանք, Հ. Բ. Ը. Միութեան Տիկն. Յանձնախումբը երկու հազար։ Սահաթճեան Վ. հազար ֆրանք՝ Բարեգործականի Մարսէյլի մասնաճիւղին։ Ողբացեալ Պ. Տիվարճեանի մահուան առիթով Պ. Արտաշէս Մենծիկեան հազար ֆր. կը նուիրէ եկեղեցիին բարեզարդութեան համար։

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕԴ. ԿԱՅԱՆ

Արձանագրութիւնները սկսած են, Փարիզի շրջանի ինչպէս նաեւ Մարսէյլի եւ կեդր. Ֆրանսայի մասնաճիւղերը պէտք է սկսին այդ արձանագրութեանց։

Մանրամասնութեանց համար դիմել դիւանին, 5 րիւ Մէյրան, Փարիզ (9), Երկուշաբթի, Չորեքշաբթի եւ Ուրբաթ կէս օրէ վերջ ժամը 1.30էն 3 եւ երեկոյեան ժամը 6 – 7.30։

Հեռախօս Թռիտէն 27-35։

Նախաձեռնութեամբ Սեբաստիոյ Նահանգային Մուրատ Ուսումնասիրաց Միութեան։ Հայկական խօսուն եւ գունաւոր ժապաւէններու չարժանկարի երեկոյթ, այս երեքշաբթի ժամը ճիշդ 21ին։

Սինէ Ալհամպրայի մէջ, Ավընիւ ժան ժոռէս (Իսի)։

Կը ներկայացուի ԼԵՌՆԱՅԻՆ ԼՃԻ ԳԱՂՏՆԻՔԸ, Հայկական երգապնակներ՝ (Անուշէն, Դաւիթ Բեկէն, Արշակ Բ.էն եւ Ա. Խաչատուրեանի Գայեանէէն)։

Մուտք 300 ֆրանք։

Ներկայացման իրիկունը տոմսերը կիչէն։ Իջնել Մէթրօ Մէրի տ'Իսի։

ՁԵՐ ԴԻՒՐՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ
ԾՐԱՐՆԵՐՈՒ ԱՌԱՔՈՒՄ
ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ ԱՆԳԼԻՈՅ ՃԱՄԲՈՎ
ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ ՃԱՄԲՈՎ ԿԱՄ ՕԴԱՆԱՒՈՎ
Անգլիական առաջնակարգ ապրանքներ, գործատան գինով։ Մաքսային եւ այլ բոլոր ծախսերը վճարուած մինչեւ տեղը հասնիլը։
Կրնաք կազմել ծրարներ զանազան ապրանքներու եօլս ցուցակէ մը։
Դիմողին՝ ցուցակ եւ մանրամասնութիւն։
SICOMEX 20, RUE ROYALE, PARIS 8e
TÉL. : OPE. 67-77
MÉTRO MADELEINE C. C. P. 11-964-43

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ
Ալֆորվիլի, Իսիի եւ շրջանի քոնֆէքսիօն ընողներուն եւ հիւսուածներ կազմողներուն (մոնթէօր ան թրիքօ) ․— Կարի ամէն տեսակ դերձաններու համար Դիմեցէք՝
J. GRINFAS, 32, Rue Vaillant-Couturier, Alfortville, ENT. 18-53
Ամէնէն աժանը, ամէնէն ճոխը լաւագոյն գիները։
Արագ յանձնում, դիմեցէք եւ ձեզի պիտի այցելենք առանց որեւէ պայմանագրութեան։

MORY et Cie
ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ
ԻՆԹՈՒՐԻՍԹ – ՄՈՍԿՈՒԱյէն ստացած է
մենաշնորհեալ իրաւասութիւնը ծրարներ ղրկելու
Խորհրդային Միութիւն։ Բոլոր տուրքերը կը վճարուին ղրկողին կողմէ, ստացողը ոչ մէկ վճարում ունի ընելիք։ Ղրկողը ինք կը պատրաստէ ծրարը իր կողմէ գնուած եւ ընտրուած հագուստներով եւ ապրանքներ։
Սթատար ծրար չենք պարտադրեր։ Սակայն միայն նոր ապրանք կ'ընդունինք։ Ներկայիս ծրարները աւելի արագ կը հասնին։
Բոլոր տեղեկութիւնները կը տրուին հեռաձայնով՝ NOR.40-71 et 50-83
10, Rue St-Quentin, Service C, Paris 10
MÉTRO ET AUTOBUS : GARE DU NORD

ԹԱՐՄԱՑՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ՁԵՐ ԲՆԱԿԱՐԱՆՆԵՐՈՒՆ
ԳՈՅՆԵՐԸ ԵՒ ԳԵՂԵՑԿՈՒԹԻՒՆԸ
ԴԻՄԵՑԷՔ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԻԱԿ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ
THOMLAC
16 bis, Bld. Sébastopol, Paris 4e
ANGLE RUE DE LA REYNIE
ԵՒ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐԸ
52, Rue de Chalon, Paris 12e
4 bis, rue Vaillant Couturier, Argenteuil
166, Ave. Aristide Briand, Pavillons-sous-Bois
241, rue P. V. Couturier, Alfortville
Մասնաւորաբար ձեր ճաշակին համար պատրաստուած ԸՆՏԻՐ ԻՒՂԱՆԵՐԿԵՐ որ ձեր բնակարանին ներսը պիտի զարդարեն, իսկ դուրսը պիտի պահպանեն բնութեան սպառնալիքներուն դէմ
ՆԱԵՒ ՆՈՐԱՁԱՇԱԿ ՊԱՏԻ ԹՈՒՂԹԵՐ Linoleum, Plastique, etc.
Դիւրամատչելի գիներ եւ սիրալիր ընդունելութիւն կը սպասեն ձեզի
ԹՕՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ ԿՈՂՄԷ

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 28 ՄԱՅԻՍ

MERCREDI 28 MAI 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8202 34EME ANNEE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4003

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԸ

1918 Մայիս 28ին, ցերեկուան ժամը 12ին հռչակուեցաւ Հայաստանի անկախութիւնը Հայոց Ազգային Խորհուրդին կողմէ, Թիֆլիսի մէջ:

Օրերէ ի վեր Թշնամին կը գրոհէր Արարատեան դաշտին վրայ, ուր կը վճռուէր Հայութեան ճակատագիրը :

Լքուած ռուս զինուորէն, որ «դէպի տուն» կը փութար՝ բոլշեւիկեան աւարէն օր առաջ իր բաժինն առնելու համար, դաւաճանուած Անդրկովկասեանկառավարութեան իր քրիստոնեայ եւ իսլամ դաշնակիցներէն, որոնք Գերմանացիին ու Թուրքին հետ կը սիրաբանէին, հայ ժողովուրդը 1918ի Մայիսեան բախտորոշ օրերուն մէկ մարդու պէս ոտքի կանգնեցաւ: Բոլորուեցաւ իր ղեկավարներուն շուրջ :

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը ռազմաճակատ նետեց իր ամբողջ ուժերը :

Տարիներով կռուի դաշտին վրայ զափանիներ չահած կամաւոր զինուորներու կողքին դիրք բռնեցին անփորձ, անզէն երիտասարդներ, պաղթականներ, նոյնիսկ կիներ ու աղջիկներ, առանց դասակարգի ու դաւանանքի խտրութեան :

Բոլորն ալ հերոսաբար կուրծք տուին թշնամի կանոնաւոր բանակի գրոհներուն :

Արարատեան դաշտին վրայ առատօրէն թափուած հայկական սուրբ արեան մէջէն է որ ծնաւ Հայաստանի Հանրապետութիւնը :

Վերջապէ՜ս իրականացաւ հայութեան դարաւոր երազը: Անկա՛խ հայրենիք, մեր նախահայրերու պատմական հողերու մէկ մասին վրայ :

Նախաքայլ մը՝ դէպի ամբողջական, միացեալ Հայաստան :

Սփոփանքի լայն շունչ մը առաւ հայ ժողովուրդը՝ աշխարհի քարտէսին մէկ անկիւնը արձանագրուած տեսնելով Հայաստան անունը, հոգ չէ թէ մանր տառերով :

Ի սփիւռս աշխարհի ցրուած հայորդիներու հոգիին մէջ արձագանգ գտաւ հայրենադարձի շեփորը, որ կը հնչէր Արարատի ստորոտէն, անկախ հայրենիքի մայրաքաղաքէն :

Մայր Հայաստան անյապաղ ձեռնարկեց դարմանելու պատերազմի ահաւոր տարիներու բացած անհամար վէրքերն ու ցաւերը :

Իր գուրգուրոտ թեւերուն տակ առաւ հուրէն ու սուրէն հրաշքով ազատած տասնեակ հազարաւոր որբերն ու այրիները: Սրբեց արցունքը անոնց աչքերէն : Սկսաւ վերաշինել աւերակները :

Երկրէն դուրս, իր դիւանագիտական ներկայացուցիչները տէր կանգնեցան Հայկական Դատին եւ դաշնագիր կնքեցին աշխարհի մեծերուն հետ, որոնք պաշտօնապէս ճանչցան Հայոց իրաւունքը՝ միացեալ եւ անկախ Հայաստանի համար :

Հայութեան դարաւոր թշնամիները՝ հիւսիսէն ու հարաւէն դաւադրաբար ձեռք ձեռքի տուած՝ խեղդեցին մանուկ Հայաստանը:

« Կարմիր »ը, որ ստեղծուեցաւ քառասուն տարի առաջ եւ որուն վրայ կը գուրգուրանք, այսօր կը կոչուի «Հայկական Սոցիալիստական Սովետական Ռեսպուբլիկա», չորս բառով, երբեք օտար: Հայաստան պաշտելի անունն իսկ կը գըլացուի անոր :

1918 Մայիս 28էն քառասուն տարի վերջ ալ տարագիր Հայութիւնը ամբողջ հոգիով կապուած է եւ ընդմիշտ կապուած պիտի մնայ այդ պատմական թուականի խորհրդանշած գաղափարականին, միացեալ եւ անկախ Հայաստանի իտէալին :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԻՍՏ

ՓՐԿՈՒԹԵԱՆ ԿՈՄԻՏԷ ՔՈՐՍԻՔԱՅԻ ՄԷՋ

ՏԸ ԿՈԼ ՓԱՐԻԶ ԵԿԱՒ

ԳՐԱՔՆՆՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՍՏԱՏՈՒԵՑԱՒ

Մինչ կառավարութիւնը կը պատրաստէր սահմանադրութեան բարեփոխման ծրագիրը որ երեքշաբթի օր պիտի ներկայացուէր Ազգ. Ժողովին, անակնկալ դէպքեր պատահեցան, շաբաթ օր, Քորսիքայի մէջ:

Շաբաթ առտու Քալվի (Քորսիքա) կը հասնէր երեսփոխան Փասքալ Առիկի (անջատուած Արմատական), զինուորական օդանաւով մը: Երեսփոխանը, որուն կ'ընկերանային օդաչու հարիւրապետ մը եւ երկու բնիկ Քորսիքացիներ, եկած էր Ալժէրէն: Ժամը 15ին լուրը կը հաղորդուէր ներքին նախարարութեան որ կը փորձէր անմիջապէս օգնութեան ուժ ղրկել, բայց երբ առաջին օդանաւը կը հասնէր Այաչիօ, հանրապետական գունդերով (ՍԷ – քր – էս) սպասող օդաչուները մէկիկ մէկիկ զինաթափ կ'ընէին իջնող ոստիկանները: Ժամը վեցին, 10.000 հոգինոց խումբ մը կը յառաջանար դէպի քաղաքապետարան «կեցցէ Մասիւ » գոռալով :

Ժամը 20ին Առիկի ճառ մը կը խօսէր պատշգամէն յայտնելով թէ «փրկութեան կոմիտէի կազմութիւնը որոշուած է Ալժէի մէջ եւ հոն ալ պատրաստուած »:

Գիշերը կ'իմացուէր որ փրկութեան կոմիտէներ կազմուած են նաեւ Քորթէ եւ Քալվի: Ժամը առաւօտեան երեքին Առիկի կը հասնի Պասթիայի քաղաքապետարանը ուր քաղաքապետը կը մերժէ տեղի տալ: Փրկութեան կոմիտէն կը կազմուէր փոխ – նահանգապետարանին մէջ :

Նոյն ժամանակ, առաւօտեան 2.45ին վարչապետ Փֆլիմլէն ձայնասփիւռ ճառ մը կը խօսէր.—«Ստիպուած եմ, այսպիսի օր մը որ պէտք է ըլլայ ուրախութեան եւ տօնի օր, ծանրակշիռ կոչ մը ուղղել ձեզ : Գիտէք չատ լուրջ դէպքեր կը պատահին Քորսիքայի մէջ: Նահանգապետարանը, եւ փոխ – նահանգապետարանները գրաւուեցան քաղաքային եւ զինուորական ուժերու կողմէ որոնք օրինաւոր իշխանութեանց տեղը անցան : Պէտք է, այսօր, իրականութիւնը տեսնել ճակատէն: Ալժերիական տագնապը, ըսի ձեզի, կը բացատրուէր ժողովրդական յուզումէն որ թարգմանն էր Ալժերիոյ մեր հայրենակիցներուն վճռական կամքին՝ Ֆրանսացի մնալ»: Բայց, կը շարունակէ վարչապետը .— « Քորսիքայի մէջ խնդիրը տարբեր է: Ոչ մէկ ժողովրդական յուզում կրնայ բացատրել, արդարացնել անցած դարձածը խումբ մը խռովարարներու կողմէ: Այսօր յստակ է թէ սպառնալիք մը կայ մեր հանրային ազատութիւններուն դէմ քանի մը մոլորուած Ֆրանսացիներու կողմէ: Իրաւունք չունիմ ձեզմէ պահելու թէ վտանգ կայ նաեւ մայր երկրին մէջ»:

ԳՐԱՔՆՆՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՍՏԱՏՈՒԵՑԱՒ

Կիրակի առտու նախարար Կալէ յայտնեց խմբագրապետներուն եւ թերթերու տնօրէններուն թէ գրաքննութիւն հաստատուած է համաձայն տեղեկատուութեան եւ ներքին նախարարութիւններու հրատարակած օրէնքին: Օրէնքը գործադրելի է անմիջապէս, եւ երկուշաբթիէն ի վեր բոլոր թերթերը կ'ենթարկուին գրաքննութեան, հրատարակութենէ առաջ:

Կիրակի օր գրաւուեցաւ Իւմանիթէի բացառիկ թիւ մը, որուն մէջ կոչ մը կար հակաֆաշական գործունէութեան անցնելու համար: Այս առթիւ տեղեկատուութեան նախարարութիւնը կը ճշդէ թէ այն թերթի համար բացառիկ թիւ կը նկատուի սովորական օրերէ դուրս որեւէ հրատարակութիւն, եւ կը գրաւուի :

Կիրակի օր զուիցերիական թերթերու մուտքը արգիլուեցաւ Ֆրանսայի մէջ :—

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻ ՆԻՍՏԸ

Երկուշաբթի օր Փֆլիմլէն արտակարգ նիստի հրաւիրեց ազգ. ժողովը: Վարչապետը նախ ամփոփումը ըրաւ վերջին 48 ժամուան ընթացքին պատահած դէպքերուն, ապա առաջարկեց որ ժողովը քուէարկէ նոր օրէնք մը, առաջին առթիւ Փֆլիմլէն կ'ուզէ երեսփոխանական կախակայումի իրաւունք, ապա վերցնել տալ Առիկիի «երեսփոխանական անձեռնմխելիութիւնը»: Կառավարութիւնը պատժական միջոցներ ձեռք պիտի առնէ բոլոր անոնց հանդէպ, զինուորական կամ ոչ որոնք կործանիչ արարքներ կատարած են Քորսիքայի մէջ :

Կառավարութեան առաջարկած ստիպողական օրէնքը հետեւեալն է.— «Կրնայ կախակայուիլ, ան որ իր երեսփոխանական լիազօրութեան շրջանին փորձած է Հանրապետութեան կառավարութեան իշխանութեան ձեռքէն առնել հողամասեր որոնք ենթակայ են այդ իշխանութեան »:

Արդարութեան յանձնախումբը վեցի դէմ 27 ձայնով քուէարկեց օրէնքը, բարեփոխումի ենթարկելէ ետք, եւ ապա յանձնեց Ազգ. Ժողովին: Վիճաբանութիւնները տեւեցին մինչեւ ժամը 19.30, երբ տեղի ունեցաւ քուէարկութիւնը: Փֆլիմլէնի առաջարկած երկու օրէնքները բարեփոխուած յանձնախումբին կողմէ քուէարկուեցան: Առաջինը 175ի դէմ 396 ձայնով (կախակայում) երկրորդ 119ին դէմ 428 ձայնով որ կը վերցնէր Առիկիի երեսփոխանական անձեռնմխելիութիւնը :

Ամբողջ նիստի շրջանին բուռն վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան: Առաջին առթիւ կառավարութեան առաջարկին վրայ մէկ հոգի միայն խօսք առնելու իրաւունք ունէր: Տեքսոն (Ընկերվարական) յայտնեց թէ պէտք է Ալժէի եւ Քորսիքայի տարբերութիւնը տեսնել.— «Զօր. Սալանի դէմ մահափորձի խնդրին մէջ, մատ չունէ՞ր Պ. Առիկին»:

Մենտէս – Ֆրանս.— Բոլէր Լաքոստին հարցուցէք :

Միթերան իր կարգին կը մասնակցի վիճաբանութեանց, մինչ Տէքսոն կը շարունակէ.— «Կասկածէ դուրս է որ զօր. Սալան իր շուրջը սպաննողներ ունի որ փորձեցին իր կեանքին վնասել : Ուրեմն ազատ չէ իր որոշումներուն մէջ :

Կէսօրէն ետք մինչ յանձնախումբին տեղեկատուն – Մենժօզ – ղեկուցում կու տայ, վիճաբանութիւնները կը վերսկսին եւ քուէարկուելիք օրէնքէն աւելի, նիւթը՝ ընդհանուր քաղաքական վիճակին շուրջ կը դառնայ:

Կարգով խօսք կ'առնեն Ֆ. Տիւփօն (անկախ).— 1952ին Ազգ. Ժողովը մերժեց համայնավար հինգ երեսփոխաններու անձեռնմխելիութիւնը վերցնել հակառակ որ փաստաթուղթեր կային հաստատող թէ իրենց կուսակցութիւնը պատրաստած է ֆրանսական բանակի պարտութիւնը Վիէթնամ եւ Ալժերիա»:

Խօսք կ'առնէ համայնավար երեսփոխան Տիւքլօ.— Սալան եւ Մասիւ բանակը կ'օգտագործեն Ֆրանսայի դէմ : Տիւքլօ կ'ուզէ նաեւ որ Առիկիէն զատ կարգ մը ուրիշ երեսփոխաններու ալ անձեռնմխելիութիւնը վերնայ (Լը Փէն, Սուսթէլ, Տրօն) : Համայնավար երեսփոխանին համար փոխանակ դատապարտելու Ալժէի դաւադրութիւնը, կ'աշխատուի որ պաշտօնապէս օրինաւորուի եւ անոր ծանր բնոյթը մեղմացուի: Տիւքլօ կը գտնէ որ հարաւ – արեւելեան շրջանը վտանգուած է :

Երբ Թիքսիէ – Վինյանքուր (անկախ) խօսք կ'առնէ ընկերվարական եւ համայնավար երեսփոխանները կը ձգեն դուրս կ'ելլեն, մինչ Վինյանքուր կը բողոքէ առաջարկուած օրէնքին դէմ եւ կ'աւելցնէ — տարօրինակ է որ կառավարութիւնը 15 օր է չէ կրցած գաղափար մը կազմել մաս

(Շարունակութիւնը կարդալ .Դ. էջ)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼԻԲԱՆԱՆԻ մէջ բանակը խիստ միջոցներով կ'աշխատի կարգը պահել, առջի օր հանրակառքի մը մէջ ռումբ մը պայթեցաւ, որուն հետեւանքով 12 հոգի մեռաւ. աւելի քան քառասուն վիրաւորկայ: Միւս կողմէ Գչ. օր Լիպիոյ մէջ բացուեցաւ Արաբական Լիկայի ժողովը՝ Պէյրութի բողոքագիրը քննելու համար. այս ժողովին մէջ Լիբանանը կը ներկայացնէ Արտաքին նախարար Մալիք, իսկ Ապահովութեան Խորհուրդին ժողովը, որ պիտի բացուէր երեքշաբթի կէսօրէ ետք, կարգ մը շրջանակներու համաձայն՝ կրնայ ըլլալ որ յետաձգուի եւ Լիբանան ետ առնէ իր բողոքագիրը :

× Առջի օր գրած էինք պոլսական թերթերու մէկ լուրը՝ Պէյրութի մէջ հայկական միջադէպի մը մասին, այս առթիւ «Ազդակ» կուտայ կարգ մը մանրամասնութիւններ.— Մայիս 21ին Հաճնոյ մէջ խումբ մը հայ խռովարարներ փորձած են խանութները փակել, զինեալ յարձակում գործելով անոնց վրայ. Երկուստեք կատարուած հրացանաձգութեան ընթացքին հայ մը՝ Վարդավառ Խաչատուրեան վիրաւորուած եւ հիւանդանոցին մէջ մեռած է. երկու կիներ թեթեւօրէն վիրաւորուած են :

ՍՔՈՓՈՍ լերան վրայ ծանր բախում մը պատահեցաւ իսրայելացի եւ յորդանանցի զինուորներուն միջեւ, որ տեւեց աւելի քան վեց ժամ, ՄԱԿի Զինադադարի յանձնախումբը միջամտեց՝ բայց յանձնախումբին ղեկավարը գլուխէն գնդակ մը ստանալով սպաննուեցաւ. տեղեկագիր մը ղրկուեցաւ Համըրշըլտի :

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ Ատլանտեան Ուխտին առաջարկեց 25 տարուան ոչ – յարձակողական դաշինք մը կնքել, միաժամանակ յայտնելով՝ թէ այդ պարագային իր ուժերը պիտի քաշէր Ռումանիայէն:

ԿԻՊՐՈՍԻ մէջ գործադուլը, խռովութիւններն ու կռիւները իրարու յաջորդեցին. ԷՕՔԱՆ կարգ մը ահաբեկումներ ըրաւ, որմէ ետք ցոյցեր եղան. յոյն խանութպան մը սպաննուեցաւ. անգլիական բանակը կը հսկէ կղզին չորս կողմը. Արք Ռոյըլ օդանաւակիրը, բազմաթիւ այլ մարտանաւերու հետ հասած է Կիպրոս :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ համայնավար «Մեծ»երու ժողովը փակուեցաւ այս առթիւ կը յայտարարուի թէ Վարշաւայի Ուխտին երկիրները որոշած են 119.000 հոգի պակսեցնել իրենց զինեալ ուժերէն:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ գրագէտ եւ բանաստեղծ Ֆրանսիս Քարքօ որ չորս տարիէ ի վեր հիւանդ էր, առջի օր մեռաւ իր բնակարանին մէջ :

ՉԱՆՂԸՐԸԻ (Թուրքիա) շրջանը ողողումներու ենթարկուեցաւ, ցարդ 30 մեռեալ կը հաշուեն :

ՊՈՒՐԿԻՊԱ ճառ մը խօսեցաւ երկուշաբթի գիշեր յայտնելով թէ Թունուզ կրկին ՄԱԿի Ապահովութեան Խորհուրդին պիտի դիմէ :

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ Կ'ԸՍԷ...

Եթէ ուրիշ որ եւ է արժէք մէկդի դնէինք, միայն կռուած ըլլալու իրողութիւնը բաւական էր, որպէսզի մարդիկ երկիւղածութեամբ խոնարհէին Մայիս 28ի յիշատակին առջեւ :

Եւ ի՛նչ կռիւ... Նոյն իսկ եթէ միայն ինքնապաշտպանութեան համար մղուած ըլլար :

Միայն մեր մէջ է որ մարդիկ շուտ կը մոռնան անցեալը, կամ բանդիտութիւն կը սեպեն «պատահմունք»ի, «դէպքերու դասաւորման» վերագրել անվիճելի նուաճումներ եւ փաստեր :

Եւ միայն մեր մէջ է որ նոյն իսկ թափուած արեան խորհուրդը կը շփոթեն առօրեայ իմաստակութեանց հետ :

Ո՞վ կրցաւ նկարագրել այդ օրերը, — 1918ի սկիզբէն մինչեւ Մայիս 28 : Ո՞վ պիտի կրնար պատկերացնել, այսօր, այն ահաւոր հեռանկարը, որ կը սպառնար աբարատեան դաշտն ալ խեղդել արեան գետերու մէջ :

×

Թողելով Երզնկան ու Կարինը, թշնամին կը խոյանայ դէպի Կարս եւ Ալեքսանդրապոլ : Կը պարպուին այս երկու քաղաքներն ալ, իբրեւ հետեւանք դիւային դաւերու : Հայկական զօրքը երկուքի բաժնուած, կը նահանջէ դէպի Ղարաքիլիսէ եւ Բաշ Աբարան :

Թշնամին լրացած էր ոչ միայն իր անարգել յառաջխաղացութեամբ եւ արիւնածարաւ ախորժակներով, այլ եւ նոր ուժերու կուտակումով : Իսկ հայկական զօրքը, արդէն սակաւաթիւ եւ պաշարուած, կը ներկայացնէր ցիրուցան եւ ուժասպառ վիճակ մը :

Ականատես մըն է որ կը պատմէ (Բժ. Յ. Մելիքեան, «Հայրենիք» ամսագիր, 1925 Մայիս).

— « Մայիս 21ին գնացինք էջմիածին, զօր. Սիլիկեանի մօտ, խնդրելու որ նրկատի առնելով մեր գնդի կրած ճեղուքիւնները, սկսած Երզնկայէն մինչեւ այստեղ, մի փոքր հանգիստ տրուի գրնդին » :

Զօրավարը պարզելով կացութիւնը, կը տեղեկացնէ Դանիէլ Բէկ Փիրումեանի յաղթանակը Իգդիրէն դէպի Սարդարապատ, նաեւ Դրոյի յաջողութիւնները Բաշ Աբարանի մէջ : Եւ կ'աւելցնէ.

— « Այժմս մեզ համար կեանքի եւ մահու հարց է դրուած. այստեղ է որ մենք պէտք է զարնուենք Տաճիկների հետ. ուստի հանգստի մասին խօսք լինել չէ կարող » :

Նոյն գիշերն իսկ հրաման կը տրուի որ այս գունդը առտուն կանուխ անցնի Սարդարապատ : Գարեգին արք. ալ կրակոտ ճառ մը կը խօսի, — դէպի Մարտ :

Կռի՛ւ, կռի՛ւ : Բայց ի՜նչ պայմաններու մէջ.

— « Օդը բաւականին տաք էր. ջուր չկար. ծարաւը սոսկալի տանջում էր զինուորներէն : Ճանապարհին պատահում էին փոս քարեր, ձիու սըմբակների հետքեր, որոնց մէջ մնացել էր անձրեւի ջուր : Զինուորները ագահաբար թափւում էին դրանց վրայ եւ ջուրը ծըծում : Որքան աշխատում էի թոյլ չտալ այդ հակառողջապահական քայլն առնելու, չէր յաջողւում ինձ : Վերջը ծարաւից հարկադրուած, ես էլ դիմեցի նոյն միջոցին, մի փոս քարի մէջ եղած ջուրը ագահաբար ծծելով » :

Գրողը գրագէտ չէ, որպէսզի գունաւորէր պատկերը : Միայն իր տեսածն է որ կը նկարագրէ : Եւ միայն իր գունդին մասը : Այն ալ չափազանց համառօտ եւ տժգոյն :

Իսկ անդին, ի՜նչ վիճակի մէջ էր Երեւանը, որ ոչ փախչելու ելք ունէր թշնամի գրոհին առջեւ, ոչ ալ որեւէ յոյս՝ արտաքին օգնութեան :

Նորէն ականատես մըն է որ կը պատմէ (Ա. Աստուածատրեան, «Վէմ» 1935, թիւ 9).

— « Երեւանն ու նրա շուրջը խմբուած Հայութիւնը մահու եւ կենաց պայքարի էր եղել իր դարաւոր ու նամարդ թշնամու դէմ, որ եկել ու բախում էր Վաղարշապատի դռները : Ժողովուրդների կեանքում լինում են վայրկեաններ, որոնք խորքից ակօսում են նրա հոգին ու անջնջելի կերպով տպաւորւում յետագայ սերունդների յիշողութեան մէջ : Վայրկեաններ, երբ ժողովուրդը հանդէս է բերում բարոյական հոյակապ կորով, երկաթէ կամք, բացկի անյաղթելի ուժ : Ամէն մի ժողովուրդ իր պատմութեան ընթացքում ունեցել է հերոսական դըրուագներ, բայց կան հերոսութիւններ որոնք հաւասար են հրաշքի : Ըստ ամենայնի բնական պէտք է համարուէր, եթէ Երեւանի Հայութիւնը պարտուէր Սարդարապատի տակ : Եւ ոչ մէկ լեզու հնարաւոր կը համարէր դատապարտութեան խօսք ասել նրան. — Բոլոր պայմանները դասաւորուեր էին յօգուտ Տաճիկների եւ ի վնաս Հայերի : Անգամ այսօր, տարիներ յետոյ, մարդ առանց ներքին դողի անկարող է յիշել նոյն օրերի յուսահատական, դժոխային պայմանները : Աշխարհից կտրուած, շրջապատուած հազարաւոր անտուն եւ անտեղ հարազատներով, պարենաւորման դժոխային կացութիւն, հաղորդակցութեան ողբալի միջոցներ, ոչ մի տեղից ոչ մի մխիթարական, յուսատու ձայն, ու դրա փոխարէն՝ հառաչանքներ, արտասուքներ, անվերջ վիշտ : Երեւանի գործիչները մնացել էին խաւարում. նրանց ունեցած տեղեկութիւնները աւելի հեռուն չէին գնում, քան Երեւանի այն օրերու իշխանութեան սահմանները : Ի՞նչ էր կատարւում այդ սահմաններից դուրս՝ անյայտ էր : Բոլոր դռները գոց էին, բանալիները՝ թշնամու ձեռքը : Հնարաւո՞ր էր մտածել յաղթութեան մասին : Երեւանում ոչ ոք այդ մասին չէր մտածում : Ինքնապաշտպանութիւն, — այդ էր միակ մտահոգութիւնը. թոյլ չտալ որ Տաճիկը աւելի յառաջանայ, մտնի Երեւան եւ ազատ մնացած հայկական շրջանները » :

Ուրեմն, այդ համատարած անստուգութեան եւ յուսահատութեան մէջ, կը տրուի յանդուգն վճիռ մը, — կռի՛ւ, որեւէ գնով :

Եւ կը գտնուի մղիչ, վարիչ ուժն ալ : Նոր օրերու բառով՝ «Առաջնո՛րդը » — Արա՛մ :

Պատմութիւնը կ'ըսէ թէ հայկական ուժերը կռուեցան ճակատ ճակտի, մօրեխօրէն, եռապատիկ աւելի զօրաւոր եւ կանոնաւոր բանակի մը դէմ :

Բժ. Մելիքեան 10.200 կը հաշուէ հայկական զօրքը, Սարդարապատի դաշտին վրայ, 16 թնդանօթով : Ուրիշ աղբիւրներ ալ կը հաստատեն թէ այդ ճակատագրական օրերուն, հայկական զօրքին թիւն եղած է 12.000, թրքականը՝ 35.000, անշուշտ շատ աւելի վարժ եւ սպառազէն :

— « Որոշուած օրը, Մայիս 22ին, սկըսաւ շատ ուժեղ կռիւ : Մեր բանակը երբեմն պառկում, երբեմն վնդակների տարափի տակ վազում էր դէպի Տաճիկները : Հրացանների, գնդացիրների համազարկերը, թնդանօթների գոռոցները թնդացնում էին օդը : Փաշայեանի հետ կանգնած էի մի բարձր տեղում : Դիտակով նկատում էինք թէ ի՛նչպէս մեր թնդանօթները թշնամու շարքերը յառաջ էին բերում աւերածութիւններ :

... Երեկոյեան ժամը 5ին կռիւը դադարեց մեր փառաւոր յաղթանակով :

Նոյն օրը, Բաշ Աբարանի ուղղութեամբ մեր զօրքը մեծ յաջողութիւն էր ունեցել եւ Տաճիկներին քշել մինչեւ Ալեքսանդրապոլ » :

Մայիս 28ին ընդհ. Սպայակոյտը կը հաղորդէր պաշտօնական զեկոյցով մը.

— « Թուրքերը երեք օրուան կռիւներից յետոյ, ջարդուած են եւ նահանջում են հապճեպով : Մեր զօրամասերը քայլ առ քայլ հետապնդում են նրանց : Ոգեւորութիւնն աններեւակայելի է » :

Կռուի այս թափը պիտի տանէր մինչեւ Ալեքսանդրապոլ, երբ զինադադար հռչակուեցաւ, Պաթումի մէջ սարքուած խաղերով :

Կրնայի՞ն յաղթել, Ալեքսանդրապոլն ալ ետ առնել, եթէ չպատահէր այս անակնկալը :

Հարցը այդ չէ. այլ կռուելու տենդը : Ինքնապաշտպանութեան թափը : Ցաղթելու վճռականութիւնը, որուն մասին երբեք չեն խօսիր փոքրոգի եւ թերխաչ մարդիկ, երբ պատմութիւն սերտել կը կեղծեն :

×

Պատմութիւնը կ'ըսէ թէ հայկական ուժերը կը բաղկանային ժողովուրդի բոլոր խաւերէն : Առանց դասակարգի կամ դաւանանքի խտրութեան :

Մէկ խօսքով, համաժողովրդական ուժ մը, որ տարերային թափ կը ստանայ, ինքն իր մէջ կը տասնապատկուի, զարնելու եւ զարնուելու գիտակցութեամբ :

Ի վերջոյ չմոռնանք որ այդ ուժը կազմուած էր դարերով ստրկութեան եւ ջըրլատման դատապարտուած ժողովուրդի մը զաւակներէն, իսկ իր դիմացը կը գտնուէր դարերով սպառազէն եւ ռազմապաշտ պետութեան մը բանակը :

Պատմութիւնը կ'աւելցնէ թէ արդիւնքը յարգանք ներշնչեց նոյն իսկ թշնամի հրամանատարին :

Արդ, միայն այս պարագան բաւական չէ՞ր, որպէսզի մարդիկ ճգնէին ոչ թէ մոռացութեան տալ, նսեմացնել կամ խեղաթիւրել Մայիս 28ը, այլ աւելի ուժգնօրէն եւ գիտակցօրէն պանծացնել, արծարծել եւ ողջունել զայն, իբրեւ աստղ մը լուսաճաճանչ : Իբրեւ մարմնացեալ խորհրդանշանը քաջութեան, վճռականութեան, յանդգնութեան եւ յաղթանակի :

Ո՞ւր է տեսնուած որ ժողովուրդի մը զաւակներուն մէկ մասը վիճի միւսին հետ, իր սեփական փառքը օրուան եղանակներուն համաձայն տարփողելու կամ նսեմացնելու համար :

Եւ ի՞նչպէս կարելի է խօսիլ այսօրուան կամ վաղուան հայրենիքի մասին, դատ վարել յանուն այս ժողովուրդին ապագայութեան, երբ այնքան շուտ կը մոռնան նոյն իսկ երէկուան պատմութիւնը :

Ո՛րքան ճիշդ է առածի կարգ անցած խօսք մը, — Ամէնէն շուտ կորսուելու դատապարտուած են այն ժողովուրդները որ կը կորսնցնեն իրենց յիշողութիւնը :

Բարեբախտաբար, բուն ժողովուրդը չէ որ կորսնցուցած է իր յիշողութիւնը, այլ անոր «ուսումնական» դասը : Անոր ալ մէկ մասը :

Ոչինչ : Պահակները արթուն են : Աւելի գիտակից եւ հզօր՝ քան տարի վերջն ալ, մինչ կարմիր առաքեալներուն — ներքին դաւադիրներուն — իմաստութիւնը չկըցաւ փրկել ոչ իսկ իրենց կեանքն ու պատիւը .... :

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

1938, Մայիս

ԿԱՐԾԷՔ ԴԵՌ ԵՐԷ՞Կ ԵՂԱԾ ԸԼԼԱՐ...

Այսպէս պիտի ըսեն այսօր ամէն անոնք, որոնք, ուղիղ քառասնամեակ մը առաջ ողջունեցին մեր պետական անկախութեան արեւածագը : Եղան ազատ ու ինքնիշխան հայրենիքի մէջ ու սեփական աչքերով տեսան մեծ հրաշքը : Կամ, մընացին արտասահման եւ ապրեցան, վայելեցին անկախ հայրենիքի գոյութեամբ բոնկած համատարած խանդավառութեան օրերը :

Հակառակ տարիներու թաւալման եւ հակառակ հյրենիքէն ներս եւ դուրս ցանուցրիւ գերեզմաններու մեծ համրանքին, քառասուն տարիներ ետք, այսօր ալ, փոքր չէ թիւը այն բախտաւորներուն, որոնք ականատեսներն ու մասնակիցները եղան իրագործուած սքանչելի յաղթանակին եւ վինովցան անոր փառքով ու շքեղութեամբ : Եւ որոնք, սակայն, դարձան անկախութեան փլուզման յաջորդած տարիներուն դժբախտները :

Ի՜նչ էինք եւ ի՜նչ եղանք ...

Տիրացած էինք դարերով երազած հայրենի անկախութեան եւ ուրրաթը չարաթ չեղած կորսնցուցինք զայն, դաւադրօրէն զինակից ու հայատեաց ուժերու մէ՛կ հարուածով :

Ինքնիշխան ազգերու յատուկ պետական կարգուսարք էինք ստեղծած, եւ, մէկ օրէն միւսը դարձանք օտարի կամքին ենթակայ եւ ծաղրանկար «անկախութեամբ» բնորոշուած ռայա պետութիւն :

Ունէինք ազգային դրօշակ, որ դարձաւ տարագիր եւ ուրացուեցաւ օտարին ծառայող իշխանաւորներու կողմէ :

Ունէինք մեր ազգային օրհներգը, որ իր տեղը տուաւ բոլոր ժամանակներու մեծագոյն դահիճին ձօնուած փառաբանութեան :

Ունէինք պետական զինանշան, որ փոխարինուեցաւ Հայու սրտին խոր թ՝ մուրճ ու մանգաղով :

Մեր հերոսական յաղթանակի պսակն էր պատմական Սեւրը, որ թաղուեցաւ Մոսկուայի, Կարսի եւ Լօզանի չարանուն դաշնագիրներու ծանրութեան տակ :

Ունէինք Հայաստանի Հանրապետութեան անունով տրուած անցագիր : Ու դեսպաններ, հիւպատոսներ, առաքելութիւններ ի սփիւռս աշխարհի : Ճանչցուած էինք իբրեւ ազգ ազգերու մէջ եւ հաւասարէ հաւասար կը խօսէինք բոլորին հետ : Անկախ պետականութեամբ միայն արժեւորուող մեր այդ բոլոր իրաւունքները չքացան ու անցան պատմութեան :

Հայը, իր հայրենիքին մէջ եւ հայրենիքէն դուրս, կորսնցուց իր ազգային-պետական – քաղաքացիական դիմագիծը : Հայաստանի մէջ դարձաւ սովետական քաղաքացի : Իսկ օտար երկիրներու տակ ապրեցաւ իբրեւ տարագիր ու թափառական : Հպատակ՝ այլ երկիրներու : Կամ, քաղաքացիական ոչ մէկ իրաւունք վայելող եւ այլոց կողմէ բարեսիրօրէն հիւրընկալուած անտէր գաղթական :

Այսպէս պիտի չըլլար, եթէ կանգուն մնացած ըլլար 1918 – 20ի Հայաստանը : Եթէ կորսնցուցած չըլլայինք Հայու արիւնով ու հերոսականով նուիրագործուած մեր արժէքները :

Մեր այդ կորուստներու ամբողջութեամբ բնորոշուեցաւ մեր հաւաքական դժբախտութիւնն ու տառապանքը անցած 37 տարիներու ընթացքին :

Բայց, նոյն այդ կորուստներով արժեւորուեցաւ միաժամանակ ոչ միայն գիտակցութիւնը մեզի դէմ գործուած ահաւոր անիրաւութեան, այլեւ ուժգնութիւնը այն աներեր հաւատքին, թէ այսպէս պիտի չմնայ մեզի պարտադրուած անողորմ ճակատագիրը :

Նուազ ծանր չէր մեր վիճակը Հայաստանի անկախութեան հռչակման նախորդած ժամանակներուն : Ունէինք ազատ ու անկաշկանդ կեանքին ձգտումը, բայց կը պակսէին կարելիութիւնները : Այդ ձգտումը, իր շքեղութեան մէջ իսկ տարտամ տեսիլք մըն էր լոկ, գորշ ու դաժան այդ օրերուն : Դէպքերը եկան եւ ձեւ ու մարմին տուին այդ տեսիլքին : Ու այնուհետեւ ընդարձակեցին անոր շրջանակը :

Ընդարձակուած այդ շրջանակն է ահա, որ մեր անըմբռնելի ժառանգութիւնը դարձաւ եւ այդպէս ալ մնաց մեծ փլուզումէն ասդին, մինչեւ մեր օրերը : Պիտի մնայ այդպէս այս օրերէն ալ անդին :

Մեր յաղթական երթով անցանք վատէն դէպի լաւը տանող բազմաթիւ կամուրջներու վրայէն : Ուրիշներ փուլ եկան մեր ոտքերուն տակ, մեր առնական յառաջխաղացքի ընթացքին : Հաւատացած ենք, սակայն, որ ուշ կամ կանուխ, վատէն դէպի լաւը տանող նոր կամուրջներ պիտի բացուին մեր ոտքերուն առջեւ ու մենք, անգամ մըն ալ պիտի ճեղքենք զանոնք պատուով ու վճռական խոյանքով :

Գիտենք, որ այսօր ալ մռայլ են ժամանակները : Կը տեսնենք սակայն, որ վաղուան իրագործումներու ջղագրգիռ, անհանդարտ հեւքը կայ մարդոց կուրծքերուն տակ : Կը տեսնենք մանաւանդ, որ մենք մինակ չենք մեր սպասումներուն մէջ : Ուրիշ շատ մը ժողովուրդներ բախտակից են մեզի : Ու մեզի պէս կ'ապրին, կը համբերեն եւ կը տոկան՝ իրենց ազգային ձգտումներու իրագործման անսասան հաւատքով :

Ե՞րբ կուգայ Մեծ Իրագործման այդ օրը, — չենք գիտեր :

Չէինք գիտեր նաեւ այն մռայլ օրերուն, երբ Ըլլալիքին հաւատքն ու սպասումը ունէինք մեր երկարատեւ թշուառութեան մէջ :

Եւ սակայն եկաւ այդ օրը, պսակելով մեր հաւատքն ու ակնկալութիւնները : Եկաւ ծափ ու ծիծաղով եւ մեր արցունքներուն մէջէն ծիածան կապելով Հայոց աշխարհին վերեւ :

Վաղը պիտի գայ ան նորէն իբրեւ յաղթական լինելութիւն եւ գգեստնելի չարիքի ջախջախիչ պարտութիւն :

Եւ երբ գայ, երբ անգամ մըն ալ փոխարինուի խաւարը լոյսով եւ արցունքը՝ խնդութեամբ, այդ օրուան հասնելիք բախտաւորները, շրջափոխուած իմաստ մը տալով մեր բացագանչութեան, պիտի ըսեն երջանկացած մարդու ինքնագոհ արտայայտութեամբ :

— Կարծէք դեռ երէ՛կ եղած ըլլար ... Ինչպէ՛ս անցան տառապանքի դառն ու դաժան տարիները ...

ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

ՄԱՅԻՍ 28

Աւելի քառասուն տարի առաջ, մեր Թշնամին կ'ենթադրէր մահացու վերջնական հարուածով մը վերջ տալ մեր ազգային հաւաքական գոյութեան :

Ընդհանուր պատերազմի եւ մանաւանդ Հոկտեմբերեան Յեղափոխութեան հետեւանքով Կովկասի մէջ ստեղծուած տագնապալի կացութենէն օգտուելով, ան ժամանակը հասած կը նկատէր ամբողջացնելու 1915ի Ապրիլեան Եղեռնը :

Ոչ մէկ իրական արգելք կը տեսնէր ան, բայց մանաւանդ, ո՛չ մէկ զինուորական ուժ խանգարելու համար իր ոճրապարտ ծրագրի իրականացումը :

Քաղաքական եւ ռազմական իր հաշիւներուն մէջ, գրեթէ միշտ անսխալ եւ իրաւես Թուրքը սխալեցաւ այս անգամ :

Մայիս 24 – 28ին, Սարտարապատի եւ Բաշապարանի օրհասական ճակատամարտներու մէջ, Թրքական բանակը անկարող եղաւ դիմանալ վիրաւոր Հայութեան մահացու հակահարուածի ծանրութեան :

Միշտ ամբարտաւան, անգիջող եւ դաժան մեր Թշնամին, առկէ ետքն էր, որ հարկադրուած եղաւ 1918 Յունիս 4ին, Բաթումի դաշնագրով, հանդիսաւորապէս ընդունիլ Հայաստանի անկախութիւնը :

Մեր ժողովուրդի մղած ազատագրական պայքարը կ'արձանագրէր իր առաջին մեծ յաղթանակը :

« Անձեւ քաոսի եւ աւերակների կոյտից » ծնունդ կ'առնէր Հայաստանի Հանրապետութիւնը :

Հայութիւնը՝ նորաստեղծ Հայրենիքի մէջ թէ դուրս, անկախ դաւանական, ընկերային եւ հատուածական տարբեր ըմբռնումներէն, խանդավառութեամբ ողջունեց Հայաստանի անկախութիւնն ու Հանրապետական կառավարութիւնը :

Մայիս 28ը՝ յայտարարուեցաւ Հայոց Ազգային Տօն :

Պատմական այդ օրերուն իսկ, երբ արդար յոյսերով եւ երազներով զինուած Հայ քաղաքական հոսանքները, միշտ միաձայն չէին համազգային բոլոր հարցերու մասին, ոչ մէկ վէճ կար սակայն Մայիս 28ի իրական նշանակութեան շուրջ :

Անհնար էր խնդրական դարձնել Հայրենիքի անկախութիւնը, որ ծնունդ կ'առնէր 1918 Մայիս 28ի պատմական աւֆրով, եւ մանաւանդ Մայիսեան այն հերոսական պայքարները, որոնք իրաւական եւ փաստական ձեւ ու բովանդակութիւն տուին ազատ եւ անկախ հայրենիքին :

Ճիշդ է թէ քայքայուած, հիւծուած եւ շատ փոքր էր նորաստեղծ մեր Հայրենիքը :

« ... Պզտիկ իր հողային տարածութեամբ, սակայն մեծ այն սկզբունքովը, զոր կը նուիրագործէ եւ ազգային այն զգացումովը որուն արտայայտութիւնն է

է» («Հնչակ», 1887, թիւ 6) :

Նախադասութիւնը կը վերցնենք կուսակցութեան պաշտօնաթերթին «Հայ Գիւղացիներու Նամակը» գլուխէն :

Հայ գիւղացին : Հայաստանի ժողովուրդին բացարձակ մեծամասնութիւնը, այդ օրերուն, աւելի լաւ կը ճանչնար անշուշտ Ռուսը, քան այսօրուան «տեսաբան – ղեկավար»ները :

Ուրեմն ռուսական տիրապետութեան ներքեւ՝ աւելի լաւ չէր Հայաստանի վիճակը :

Իսկ պատասխանելու համար այն տխմարութեան, թէ «Հայաստանի անկախութիւնը Թուրքերը շնորհած են», յիշենք «վկայութիւն» մը, որու հանդէպ տկարութիւն մը ունին մեր հակառակորդները, պարզ անոր համար որ աղբիւրը ... Երեւանն է :

Ուրեմն Հայպետհրատի կողմէ տպուած Խ. Հ. Բադալեանի « Դաշնակների կոնտրռեւոլիւցիոն գործունէութեան մի քանի փաստերի մասին» գրքին մէջ կը կարդանք .— « Հայաստանի աշխատաւորութիւնը 1918 թուականի գարնանը թիւրքական գերակշռող ուժերի դէմ մղուող մարտերում մի շարք լուրջ յաղթանակներ տարաւ : Ղարա – Քիլիսայի ռազմաճակատում տասը հազար Հայեր ՄԱՅԻՍԻ 23–27ԻՆ, ձախողեցնելով 20 հազար Թիւրքերի յարձակումները, նոյնպէս լուրջ կորուստներ պատճառեցին նրանց : Սարդարապատի ժողովրդական ճակատամասում Հայերը խոշոր յաղթանակ տարան Շէֆքի փաշայի 30.000նոց բանակի դէմ ...» (էջ 9 – 10) :

Ուրեմն, Երեւանի վկայութեամբ, Թուրքերը Մայիս 28 չեն «շնորհած» մեզի, այլ Հայաստանի սահմաններուն վրայ ջախջախուելով՝ ընդունած են իրենց պարտութիւնը :

Կը թողունք Լենինի եւ «արխատաշ» Թուրքերու եղբայրակցութիւնը, որ կը փառաբանուէր այդ օրերուն, եւ Խ. Հ. Բադալեանի այն բացատրութիւնը՝ թէ բախտորոշ այդ կռիւները կը ղեկավարէր ... « կոմունիստական պարտիան», ինչ խօսք որ այդ օրերուն Հայաստանի մէջ գոյութիւն անգամ չունէր նման «պարտիա» :

Կարեւորը այն է թէ 1918ի Մայիսեան յաղթանակը հա՛յ ժողովուրդն էր որ տարաւ, — այդպէս կ'ըսէ տէրդ ալ, Տավարի՛շ : Այդ յաղթանակով ստեղծուեցաւ Հայաստանի անկախութիւնը :

Երբ Կարմիր Երեւանն անգամ կը վկայէ, թէ հայ ժողովուրդը կռուեցաւ Սարդարապատի, Ղարա – Քիլիսայի եւ Բաշ-Ապարանի մէջ, «մի շարք լուրջ կորուստներ պատճառելով Թիւրքերին», ո՞ւր կը մնան կչիռը պակաս մրդոց «հակամայիսեան» առարկութիւնները :

Հայաստան մը կայ այսօր, որուն հիմերը դրուեցան 1918 Մայիս 28ին :

Հայաստանի բնակչութեան ջախջախիչ մեծամասնութիւնը Հայ է ներկայիս, ինչ որ իրականացաւ Հայաստանի Հանրապետութեան շրջանին :

Ի՞նչ է մեր ըսածը, ի՞նչ է մեր ուզածը :

Ափ մը հող ենք շահեր, կ'ուզենք որ մնայ ազատ :

Ափ մը հող՝ ուր կարենանք շնչել, աշխատիլ եւ ըլլալ տէրը արդար մեր վաստակին :

Այսօր նոյնը կը կրկնենք հանդիսաւորապէս Հայաստանի Հանրապետութեան քառասնամեակին առթիւ :

ԱՐՄԵՊԻԼ

ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԸ

1918 Մայիս 28ը Սարդարապատ ու Ղարա – Քիլիսա չէ միայն, այլեւ հայկական արիւնին եւ հայ բազուկին արդար յաղթանակն է :

Մեր նորագոյն պատմութեան առաջին էջն է ան, երբ վերստին կը գտնանք պետական ժողովուրդ :

Եւ սակայն կչիռը պակաս մարդիկ կան որ կ'ըսեն թէ Թուրքերը «շնորհեցին» այդ անկախութիւնը :

Եւ այս զզուելի խօսքը՝ պարտկելու համար մեր օրերու ուսասիրութիւնը : Թերեւս իրաւացի ըլլայ համայնավարներու ռուսապաշտութիւնը, քանի որ Մոսկուա կը գտնուի իրենց խօսնակը : Ի՞նչ պատահեցաւ, սակայն, որ Հնչակեաններն ալ սկսան զարնել նոյն թմբուկը, երբ նախապէս իրենք ալ կը դատապարտէին զայն :

« Մոսկով · ճան զթուրճ տաhա վատանն : Այս (Հայաստանի) հանրապետութիւնը կորիզն է, առաջին արտայայտութիւնը ամբողջ Հայաստանի վերածնութեան » : (Փօղոս Նուպար) :

Այս գնահատութիւնը ամէնքինն էր, բոլոր Հայերուն, որոնց համար Մայիս 28ը կը նկատուէր ազատագրութեան եւ անկախութեան նոր եւ մեծ դարագլուխը :

Ազատութեան արշալոյսի այդ օրերուն, մինչեւ Հայաստանի խորհրդայնացումը, միաձայն էինք ազգովին :

Միաձայն էինք մեր Թշնամիին կողմէն մեր դէմ գործադրուած բոլոր ոճիրներու ճշդորոշումին առիթով :

Միաձայն էինք այդ ոճիրներուն դէմ մեր մղած պայքարը նկատելով ազատագրութեան եւ անկախութեան սրբազան պայքար :

Միաձայն էինք որ մեր անսահման զոհաբերութեան եւ մեր մարտիկներու հերոսական կռիւներու գնով կը ծագէր ազատութեան արշալոյսը Մայիս 28ին :

Միաձայն էինք վերջապէս, որ այդ նուիրական թուականին — ըսէ ու կրկնէ Մայիս 28ին — հիմք կը դրուէր ամբողջ Հայաստանի վերածնութեան առաջին արտայայտութիւնը հանդիսացող հանրապետութեան :

Այս միաձայնութիւնը գոյութիւն չունի այսօր :

Մեր երկրի նոր տէրերը ամէն ինչ կը փորձեն, որպէսզի մոռցնել տան մեզի քառասուն տարի առաջ տեղի ունեցած պատմական դէպքերն ու իրողութիւնները :

Ջուր եւ անաքանդ ճիգ :

Ցամաքիլ իրենց այս ընթացքին մէջ եւ ժխտել Մայիս 28ը, կը նշանակէ Հայութիւնն ու Հայաստանը զոհել օտարի շահերուն :

Հակառակ իրենց՝ հայրենասէր Հայը Մայիս 28ը կը նկատէ իր միակ ներշնչարանը :

Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

ՄԻԱՑԵԱԼ ԵՒ ԱՆԿԱԽ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

« Հայաստանի ամբողջութիւնը վերականգնելու եւ ժողովրդի լիակատար ազատութիւնն ու բարգաւաճումը ապահովելու համար, Հայաստանի կառավարութիւնը, համաձայն բովանդակ հայ ժողովրդի միահամուռ կամքի եւ ցանկութեան, յայտարարում է, որ այսօրուանից Հայաստանի բաժան բաժան մասերը մշտնջենապէս միացած են իբրեւ անկախ պետական միութիւն :

« Ուղիղ մի տարի առաջ Ռուսահայերի Համագումարից ընտրուած Հայոց Ազգային Խորհուրդը յայտարարեց իրեն Անդրկովկասեան հայկական գաւառների բարձրագոյն իշխանութիւն : Ազգային Խորհրդի կազմած կառավարութիւնն այդ քաղաքական ակտի մասին պաշտօնապէս պետութեանց ներկայացուցիչներին յայտնելուց յետոյ՝ այս մի տարուայ մէջ փաստօրէն հաստատել է իր իշխանութիւնն Անդրկովկասի հայկական գաւառներում :

«1919 թ. Փետրուար ամսին Երեւան քաղաքում կայացած Արեւմտահայ երկրորդ Համագումարը հանդիսաւոր կերպով յայտարարեց, որ նա Հայաստանը միացեալ եւ անկախ է ճանաչում :

« Այժմ, Անդրկովկասում եւ օսմանեան կայսրութեան սահմաններում գտնուած պապենական հայկական երկրների միացման եւ անկախութեան այդ ակտը կատարելով՝ Հայաստանի կառավարութիւնը յայտարարում է, որ միացեալ Հայաստանի պետական ձեւն է Ռամկավար Հանրապետութիւն եւ որ ինքը հանդիսանում է միացեալ Հայաստանի Հանրապետութեան կառավարութիւնը :

« Այդպիսով՝ ներկայումս Հայաստանի ժողովուրդն է իր ամբողջացած հայրենիքի գերագոյն տէրն ու տնօրէնը, եւ Հայաստանի Պարլամենտն ու Կառավարութիւնը հանդիսանում են միացեալ Հայաստանի ազատ ժողովուրդը շաղկապող բարձրագոյն օրէնսդիր եւ գործադիր իշխանութիւնը :

« Հայաստանի կառավարութիւնը սոյն ակտը հրատարակում է 1919 թ. ապրիլ 27ի Պարլամենտի որոշմամբ կառավարութեանը տրուած յատուկ լիազօրութիւնների հիման վրայ» :

1919, Մայիս 28

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (168)

ԿԱՅԾԵՐ

Բ. ՀԱՏՈՐ

Ե.

ՀՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ՀԵՏԱԶՕՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Մարջանի ծառերը ծովի յատակի վրայ են բուսնում եւ բիւրեղեայ ապարանքն էլ ջրերի խորքումն է լինում : Իսկ այդ անցքը, քարափը կտրելով, իջնում է դէպի ցած, յետոյ գետնի տակով գնում է դէպի այն ձորը, որի մի մասը երեւում է բլուրների ետեւից : — Նա ձեռքը մեկնեց դէպի այն կողմը :

— Ներեցէք, խնդրեմ, իմ նկատողութիւնը դուք, ի հարկէ, կատակի տեղ կ'ընդունէք : Իսկ ձեր այժմեան պատմածը դարձեալ շատ հետաքրքիր է : Ես շատ բերդեր եմ տեսել, բայց մի այսպիսի անցք առաջին անգամն եմ տեսնում իմ կեանքում, երեւի, դրա ծայրը, այսինքն այն տեղը, որ դուրս է գալիս ձորի մէջ, անպատճառ ծածկուած կը լինի :

— Անտարակոյս, մանաւանդ մի դէպքից յետոյ, որ պատահեց մի քանի տարի առաջ. պահապան զինուորներից մէկը սովորութիւն էր ունեցել փառօք գողանալ եւ այդ անցքով դուրս տանել, վաճառել հայ խանութպաններին : Զինուորին եւ խանութպաններին սաստիկ պատժեցին, եւ անցքի մուտքը այն ժամանակից գոցուեցաւ :

— Որքան զարգացած է եղել հին ժամանակներում արհեստը այդ երկրում, — ասաց Ասլանը, արտայայտելով իր խորին հիացմունքը : — Այդ անցքերը հազարաւոր տարիներ գոյութիւն ունեն, բայց այնքան ճարտարութեամբ շինուած են, որ մինչեւ այսօր չեն խանգարուել, պահպանում են իրանց նշանակութիւնը :

— Դուք աւելի կը զարմանաք, պարոն բժշկապետ, երբ կը տեսնէք Թօփրակ-Կալէի եւ Զարխի – Ցալակի գաղտնի անցքերը, — պատասխանեց առաջնորդը մի առանձին պարծենկոտութեամբ, երբ լսեց Ասլանի գովասանքները : (Կարծես այդ հրաշալիքները նրա պապերն էին բանեցել) : — Երբ այստեղ կը վերջացնենք, ես կը տանեմ ձեզ դէպի յիշեալ հնութիւնները, որոնք բաւական հեռաւորութեան վրայ են գտնւում այստեղից : Դուք կը տեսնէք այնտեղ աւելի զարմանալի ստորերկրեայ անցքեր. որոնք այնքան երկար են տարածւում գետնի տակով, որ շատերը հաղորդակցութիւն ունեն հէնց այդ բերդի հետ :

Ասլանը շնորհակալութիւն յայտնեց առաջնորդին եւ, հանելով ծոցից իր ոսկեայ ժամացոյցը, առաջարկեց նրան, ասելով.

— Դուք այնքան բարի էք, որ ես կը ցանկանայի թողնել ձեզ մօտ այդ փոքրիկ յիշատակը :

Երիտասարդը հրաժարուեցաւ, կամ ձեւացրեց թէ հրաժարւում է, պատասխանելով.

— Շնորհակալ եմ ձեր ուշադրութեան համար, ես երբեք չէի կամենայ զրկել մի ճանապարհորդի իր ժամացոյցից, որը նրան շատ հարկաւոր կը լինի :

— Այդ իրաւ է, բայց համաձայնուեցէք, որ ճանապարհորդի ոսկեայ ժամացոյցը շատ հրապուրիչ բան է գողերի համար, ես կը ցանկանայի ազատուել դրանից : Ընդունեցէք, խնդրեմ, ես ունեմ եւ մի արծաթեայ ժամացոյց, այն էլ բաւական կը լինի ինձ համար :

Առաջնորդը շնորհակալութեամբ ընդունեց : Նրան անսովոր չէր՝ իր մատուցած ծառայութիւնների համար, այս տեսակ «փէշքէշներ» ընդունել : Եթէ չը տայինք, նա մինչեւ անգամ պահանջելու անամօթութիւնը կ'ունենար : Մանաւանդ փաշայի պատուի համար, որ մեզ հետ դրել էր իր ամենամօտ մարդիկներից մէկին, պէտք էր նրան մի որեւէ ընծայ տալ : Բայց այդ տեսակ ընծաները տալիս են այն ժամանակ, երբ ծառայութիւնները վերջացրած են լինում : Չգիտեմ ինչո՞ւ շտապեց Ասլանը : Երեւի, նրա համար, որ Թուրք պաշտօնատարը չմտածէր, թէ իր ընծան աննշան բան կը լինի, այլ սկզբից ստանալով, աւելի եռանդով կը կատարէր իր յանձն առած ծառայութիւնը : Երիտասարդը հէնց նոյն րոպէում սկսեց տեղաւորել իր բաճկոնի վրայ ըստացած ընծան. շղթան երբեմն դէպի կուրծքի աջ կողմն էր տանում, երբեմն դէպի ձախ կողմն էր տանում եւ մեծ մտածութեան մէջ էր, թէ ո՞ր կողմում աւելի գեղեցիկ կ'երեւայ : Նա դիմեց իմ խորհրդին, ես յայտնեցի իմ կարծիքը :

Ասլանը այդ միջոցին բարձրացել էր աշտարակներից մէկի գագաթի վրայ եւ այն ահեղ բարձրութիւնից երկար լուռ եւ տխուր կերպով նայում էր դէպի իր շրջակայքը : Նրա դէմքը նոյն րոպէում գունաթափ էր, աչքերի մէջ վառւում էր խորին տենդային կրակ, շրթունքները դողդողում էին, երեւի, սիրտը սոսկալի խռովութեան մէջ էր : Ես բոլորովին ապշած կերպով նայում էի նրա վրայ ...

Մենք ցած իջանք բերդից միեւնոյն քարէ սանդուղքներով, որոնց մասին Ասլանը ասում էր, թէ մի ժամանակ Գադիկ Արծրունին է տաշել տուել, բայց այժմ համարեա թէ իսպառ մաշուած էին :

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

մը զօրավարներու ընթացքին վրայ, այ–սօրԱ.ռիկլի անձեռնմխելիութեան վերնա–լը կը պահանջէ։ Արդ, այս երեսփոխանը Քորսիքա հասաւ զինուորական օդանա–ւով մը, այսինքն օդնաւով մը որ բանա–կին կը պատկանի, այն բանակին որուն պետը Սալանն է եւ որուն, համաձայն կառավարութեան բանաձեւին, փոխանձուած է իր իրաւասութիւնները (ծափահարու–թիւն աջ)։

Վիճաբանութիւնները շարունակուեցան մինչեւ ժամը 19·30։ Խօսք առած էին նաեւ Լաֆէ, Իզորնի, Լիփքովսքի, Ֆա–ճիաննելի, Սավարի, Լըքուր։

ՏԸ ԿՈԼ ՓԱՐԻԶ ԵԿԱՒ

Երկուշաբթի գիշեր ժամը 7ին հարիւր քիլոմեթր ժամական արագութեամբ, զօր. Տը Կոլ մեկնեցաւ Քոլոմպէէն եւ ե–կաւ Փարիզ։ Ոչ մէկ պաշտօնական յայ–տարարութիւն այս մասին։

Անկախները գլխաւորութեամբ Փինէի կ՚առաջարկէին որ ազգ. կուսակցութեանց պարագլուխները ժողով մը գումարեն Տը Կոլի մասնակցութեամբ։

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼՆԵՐԸ

Աշխատաւորական ընկերակցութիւնը (ՍԷ – ԺԷ – ԹԷ – համայնավար) երեք–շաբթի օր ժամը 14ին համար ընդհանուր գործադուլ որոշեց · 24 ժամուան համար։ Այս որոշումին չմիացան Բանուորական Ուժը (Էֆ – 0) եւ Քրիստոնեայ ընկերակ–ցութիւնը (ՍԷ – ԷՖ – ԹԷ – ՍԷ)։

× Պաշտօնաթերթը երեքշաբթի օր օ–րէնք մը հրատարակեց գրաւման (րեքի–զիսիոն) իրաւունք տալով կառավարու–թեան։

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԱԼԺԷՐԻ ՄԷՋ

Ալժերիոյ եւ Սահարայի փրկութեան կոմիտէի մէջ կազմուեցաւ նաեւ երեք հո–գինոց յանձնախումբ մը. — Մասիւ, Սիտ Քարա եւ Սուսթել։ Կիրակի օր նոր ցոյ–ցեր տեղի ունեցան Ֆորոմի հրապարակը։ Ժամը չորսին, երիտասարդներ ինչպէս նաեւ չորս հազար դպրոցական աշա–կերտներ հաւաքուած էին։ Աւելի ուշ 40 հազար ցուցարարներ կրկին հաւաքուած էին։

× Երկուշաբթի օր Սուսթել եւ Մա–սիւ, ինչպէս նաեւ Սալանի ներկայացու–ցիչը զօր. Նոկէս այցելեցին Պօն, Պիսքրա եւ Կոստանդին։

× Շաբաթ օր 1850 զինուոր հասաւ Ալ–ժէ, ուր չորս հազար հոգի եկած էին ողջունելու, «Մարսէյյէզ» երգելով եւ «բանակը մեզի հետ» պոռալով։

Միւս կողմէ զօր. Սալանի հրամանով 1447 արգելափակուածներ արձակուեցան։

× Ժ. Լ. Վիժիէ, անկախ երեսփոխան որ Ալժէ գացած էր շաբաթ, ետ ղրկուե–ցաւ։ Կը կարծուի թէ Վիժիէ ղրկուած էր կառավարութեան կողմէ։

× Համաձայն տեղական մամուլին՝ Ռատիօ – Ալժէ, շաբաթ օրուընէ ի վեր, փոխած է իր ազդարարը. եւ փոխանակ «Աֆրիկեցիներու Երգ»ին երեք կարճ եւ երկու երկայն նօթ կուտայ (մօրս) որ կը նշանակէ «Ֆրանսական Ալժերիա»։ Ձայ–նասփռումներու ընթացքին կը հաղոր–դուին նաեւ «անհատական ցեկոյցներ»։ Ասոնց կարգին Քորսիքայի դէպքերէն ա–ռաջ, Ռատիօ – Ալժէ կ՚ըսէր. — «Մատու–ռը այս գիշեր պիտի լուսաւորուի»։ Կի–րակի գիշեր. — «Միւսքատէի շիշը լաւ հասաւ, 24 ժամուան ընթացքին պիտի խմենք»։

× Զօր. Սալան որոշեց որ Ալժերիայէն դուրս ելլել ուզողները պէտք է մասնա–ւոր հրաման առնեն։ Ընդհանուր ձեւով ելքը արգիլուած է։

Salle de l'Ecole Normale de Musique

78, RUE CARDINET, PARIS

Metro : Malesherbes

Շաբաթ, Մայիս 31, ժամը 21ին

Կազմակերպութեամբ Լը Թրիփթիքի

Նուագահանդէս դաշնակ – ջութակ

ԱՐՄԱՆ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

(Դաշնակ)

ԺԸՆԸՎԻԷՎ ԱԼԹԷՐՄԱԹ

(Ջութակ)

Յայտագիր. — Մոցարթ, Շուման, Ֆը–րանսիս Փուլէնք։

Տոմսերը կը ծախուին Էքօլ Նորմալի սրահը, Տիւրան հրատարակչական տունը։

Գին 200էն 600 ֆրանք։

Ուսանողներու զեղչ։

Տէր եւ Տիկ. Տօքթ. Գ. Մեծատուրեան եւ զաւակը Օր. Շուշան Մեծատուրեան, Պ. Օշին Գոնչէկիւլեան (Նիւ Եորք), Տիկին Թագուհի Գոնչէկիւլեան (Ռիչմընտ), Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Գոնչէկիւլեան (Ռիչմընտ), Այրի Տիկին Սրբուհի Տէր Յակոբեան, Պ. Պարոյր Տէր Յակոբեան եւ զաւակները, Տիկ. Մաննիկ Քասթա–նիէ եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Հմայեակ Մեծատուրեան եւ զաւակները, Օր. Ազ–գանոյշ Գոնչէկիւլեան, Այրի Տիկին Աղ–նիւ Մեծատուրեան, Պ. Գամէր Մեծա–տուրեան, Պ. Գարեգին Մեծատուրեան, Օր. Հայկանոյշ Մեծատուրեան (Սոֆիա), Պ. Վահան Մեծատուրեան, Օր. Մաննիկ Մեծատուրեան, Տէր եւ Տիկին Կարօ Սա–սունի եւ զաւակները (Պէյրութ), Այրի Տիկին Վ. Մեծատուրեան եւ զաւակները (Գորտովա), Պ. Բարթող Մեծատուրեան (Կալայ), Տէր եւ Տիկին Մ. Մինասեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Մ. Պապաճան–եան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ալեք–սանդր Տէր Յակոբեան եւ զաւակը, ինչ–պէս նաեւ Մեծատուրեան, Գոնչէկիւլ–եան, Տէր Յակոբեան, Ազատեան, Ներսէս–եան, Աւագեան, Գալէնտէրեան եւ Սա–սունի ընտանիքները խորունկ կսկիծով կը ծանուցանեն մահը իրենց սիրելի մօր, մեծ մօր, քրոջ եւ ազգականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿ. ԱՂԱՒՆԻ Թ. ՄԵԾԱՏՈՒՐԵԱՆԻ
(Ծնեալ ԳՈՆՉԷԿԻՒԼԵԱՆ)

որ տեղի ունեցաւ Հոլեզըլուստի երկու–շաբթի օր, Մայիս 26ին, իր բնակարանին մէջ երկարատեւ հիւանդութենէ մը ետք։

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այս հինգշաբթի առաւօտեան ժամը 10·30ին Փարիզի Հայոց եկեղեցին, 15, Րիւ Ժան Կուժօն եւ մարմինը պիտի ամ–փոփուի ընտանեկան դամբարանին մէջ Պանեէօյի գերեզմանատունը։

ԽՄԲ. — Մեր ցաւակցութիւնները հան–գուցեալին պարագաներուն։

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Հանգուցեալ Տիկին Ազնիւ Մէսճեանի (ծնեալ Համբարձումեան) մահուան քա–ռասունքին առթիւ իր զաւակները Տէր եւ Տիկին Տէր Յովհաննէսեանները 12·000 ֆրանք կը նուիրեն հետեւեալ կազմակեր–պութեանց. — Երկու հազար ֆրանք Եկե–ղեցւոյ Կրթ. գործերուն, երկու հազար ֆրանք Աղքատախնամին, երկու հազար Կապ. Խաչին, երկու հազար Կարմիր Խա–չին, երկու հազար «Հայ – Բոյժ»ին, եր–կու հազար «Յառաջ»ի։

(Ստանալ «Յառաջ»էն)։

×

Ֆ. Կ. Խաչի Կեդր. վարչութիւնը շնոր–հակալութեամբ ստացած է Տիկին Աստ–ղիկ Ազնաւուրեանէ տասը հազար ֆրանք, Օդ. Կայանի կարօտ երախաներու հա–մար, նոյնպէս հինգ քիլօ պոնպոն կայան ղրկելու համար։

×

Իսիի Խրիմեան դպրոցի հոգաբարձու–թիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Սուքիաս Պապիկեանէ հազար ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Աւետիս Մարգարեան եւ ի–րենց զաւակը Վրէժ հազար ֆրանք, խո–շոր հայելի մը, Հ. Յ. Դ. զինանշանը եւ «Ազդակ»ի 1948ի բացառիկը՝ շրջանակով։

Կապոյտ Խաչի Պոմոնի վարչութիւնը, Պ. Մկրտիչ Տօլպաշեանի (նախկին կամա–ւոր Ամերիկայէն), ցաւալի մահուան առ–թիւ հետեւեալ նուէրները ստացած է փո–խան ծաղկեպսակի. —

Պ. Արտաշէս Վանոյեանէ հազար ֆր., Տիկին Անոյշ Քասքանեանէ 500, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Տօլպաշեանէ հինգ հազար, Տէր եւ Տիկին Էքինճեանէ երկու հազար, Պ. Վարդան Կատարեանէ երեք հազար, Պ. Պետրոս Վանոյեանէ (Պոմոնի դպրո–ցին) հազար, Պ. Ժիրայր Տէր Վարդան–եանէ երկու հազար, Պ. Պ. Նշան Դար–բինեանէ հազար, Թադէոս Գըլըճեանէ երկու հազար, Ղազար Տէրտէրեանէ (Պո–մոնի դպրոցին) 500, Պ. Աւօյեան եղբայր–ներէ 500, Կիրակոս Մինասեանէ հազար։ (Գումար՝ 19·500)։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Թերթական դասախօսութիւնը այս չո–րեքշաբթի ժամը 9ին, Քաֆէ Քատէի սը–րահը։ Դասախօս Պ. Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ։ Նիւթ ունենալով (1916էն 18ի դէպքերը, յանդելով Մայիս 28ի պատմական օրին)։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Յառաջիկայ Կիրակի, Յունիս մէկ, Փա–րիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ տեղի պիտի ունենայ հանդիսաւոր հոգեհանգստեան պաշտօն, երջանկայիշատակ ազգային բարերար ՄԿՐՏԻՉ ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆԻ, կը–տակակատար Կ. ԵԶԵԱՆՑԻ, տեսուչներ՝ Գ. ԱԲՈՒԼԵԱՆԻ, Ս. ՍՈՂԻԿԵԱՆԻ, Յ. ՄԱՍՍԱԹԵԱՆԻ եւ բոլոր հին ու նոր ուսու–ցիչներուն եւ սաներուն յիշատակին հա–մար։

Կը հրաւիրուի հայ հասարակութիւնը։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՇՔԵՂ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Սամուէլ – Մուրատեան վարժարանի պարտէզներուն մէջ։

ՅՈՒՆԻՍ 8, ԿԻՐԱԿԻ

Նախաձեռնութեամբ Մուրատ – Ռափա–յէլեան Նախկին Աշակերտաց Միութեան։ Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ԱԶԳԱՅԻՆ ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ
ԴԷՊԻ ԼՈՒՐՏԻ ՏԻՐԱՄՕՐ ՍՐԲԱՎԱՅՐԸ

ՀՐԱՇԱԳՈՐԾ ՔԱՐԱՅՐԻՆ ՏԵՍԻԼՆԵՐՈՒՆ
ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ
ԲԱՐՁՐ ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ

**ԳՐԻԳՈՐ-ՊԵՏՐՈՍ ԺԵ.
ԿԱՐՏԻՆԱԼ ԱՂԱՋԱՆԵԱՆԻ**

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ – ՊԱՏՐԻԱՐՔ ՏԱՆՆ
ԿԻԼԻԿԻՈՅ
ՕԳՈՍՏՈՍ 4 – 8

Կազմակերպիչ մարմին. — Ատենապետ՝ Գերպ. Կ. Ծ. Վ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ, Առաջնորդ Ֆրանսահայ կաթողիկէ համայնքին։

Կարգադիր Տնօրէն՝ Գերյ. Յովհ. Ծ. Վ. ՋՈՒՀԱՃԵԱՆ, ժողովրդապետ Մարսէյլի։

Օժանդակ կարգադիրներ՝ Գեր. Տ. Յովս. Վ. ԳԱՖԹԱՆՃԵԱՆ, ժողովրդա–պետ Փարիզի։

Գեր. Տ. Գր. Վ. Պապեան ժողովրդա–պետ Վալանսի։

Կազմակերպիչ Գործադիր՝ Յովհ. Ա–ԲԱԳԵԱՆ։

Արձանագրութիւններուն համար դիմել իւրաքանչիւր նահանգին մերձաւոր տե–ղական Յանձնախումբերուն, որոնք են՝

1·— Գեր. Տ. Յովհ. Վ. Գաֆթանճեան, Փարիզի Ս. Խաչ Եկեղեցւոյ ժողովրդա–պետ, 10պիս, րիւ Թուէն, Փարիզ (5), հեռաձայն ՕՏԷ. 02–12։

2·— Գեր. Տէր Լեւոն Վ. Քէչէճեան, ժողովրդապետ Արնուվիլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ, 69 ավընիւՀանրի Պարպիւս, Արնուիլ, (Ս. է Ուազ)։

3·— Գեր. Տ. Մեսրոպ Վ. Եէտիքար–տաշեան, ժողովրդապետ Սէն Շամոնի, 2 րիւ տիւ Պէալ, Սէն Շամոն, հեռ. 22 – 09 – 86։

5·— Գեր. Տ. Յովս. Վ. Լեւոնեան, ժողովրդապետ Վիէնի, 22 րիւ Վիքթոր Ֆօժիէ, Վիէն։

6·— Գեր. Տ. Գրիգոր Վ. Պապեան, ժողովրդապետ Վալանսի, 11 Փլաս Սէն Ժան, Վալանս։

7·— Գերյ. Տ. Յովհ. Ծ. Վ. Ջուհա–ճեան, ժողովրդապետ Մարսէյլի, 92, րիւ տ'Օպաներ, Մարսէյլ, հեռ. Քօլպէր42–84։

ԾԱՆՕԹ. — Մեկնումի ինչպէս նաեւ վե–րադարձի ժամերը, նմանապէս դրամա–կան պայմանները շոգեկառքի ու պանդո–կի, կը սահմանուին իւրաքանչիւր տեղա–կան յանձնախումբերէն։ Դարձեալ ուրիշ մանրամասնութիւններու համար, ուխ–տաւորները պէտք է դիմեն իրենց նա–հանգին Յանձնախումբերուն։

Այս ուխտագնացութեան լայնօրէն պի–տի մասնակցին նաեւ Սփիւռքի Հայերը, մասնաւորապէս Մերձ. Արեւելքէն եւ Ա–մերիկայէն։

ԴԻՒԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԻՉ ՄԱՐՄՆԻ

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Հայաստանէն Շամշատինի շրջանի Ներ–քին Կարմիր Աղբիւրէն, Արշալոյս, Տիգրան, Եղիկ, քոյրը Եղվարդ Գալուս–տի Գալստեանները կը փնտռեն իրենց եղ–բայրը Աշոտ Գալուստեան, որ Ֆրան–սայի մէջ ըլլալը կը կարծուի։ Կը խնդ–րուի տեղեկացնել Մարսէյլ, Սէն Ժիւ–լիէն, Գրիգոր Տէր Կարապետեանին,

Fondacle Sainte Fleurie Villa Orange
St. Julien, Marseille (12e)

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕԴ. ԿԱՅԱՆ

Յուլիսի արձանագրութիւնները արդէն լրացած ըլլալով, Օգոստոսի համար մի–այն կարելի է արձանագրուիլ։

Արձանագրուողներէն կը խնդրուի ալօ–քասիոնի թերթերը շուտով յանձնել դի–ւանին եւ ամբողջացնել իրենց տեղե–կութիւնները։

Դիմել, Երկուշաբթի, Չորեքշաբթի եւ Ուրբաթ կէս օրէ վերջ ժամը 1·30էն 3 եւ երեկոյեան ժամը վեցէն 7·30, հեռախօս Թոլուտէն 27·35։

ԼԻԼԱ ՊԷԼՎԻԼ
ՄԻԱՑԵԱԼ ԴՊՐՈՑՆԵՐՈՒ
ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

15 Յունիս Կիրակի ժամը 15 – 19

Փոէ Սէն Ժէռվէի քաղաքապետարանի սրահը, 1 րիւ Էմիլ Օժիէ։

Հովանաւորութեամբ Հայրապետական Պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿ–ԵԱՆԻ։

Արտասանութիւն, երգ, պար եւ ներկա–յացում աշակերտներու կողմէ։

Մուտքը ազատ է։

Մէթրօ Փորթ տէ Լիլա, ուրկէ 170 թիւ հանրակառքը կը բերէ ճիշդ սրահին քով։

Pour tous vos travaux d'appartements

ADRESSEZ-VOUS AU JEUNE ARTISAN PEINTRE

Arménak Vartanian

42, RUE DES JEUNEURS, PARIS 2e

Devenez son client : vous ne le regretterez pas !

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

Նաւով, օդանաւով, երկաթուղիով որեւէ ընկերութեամբ եւ միեւ–նոյն գիներով դէպի Ամերիկա, Ա–ւըստրալիա, Քանատա եւ Արե–ւելք։ Վճարումը հոս կամ ար–տասահման։ Կ՚ապահովենք վի–զայի գործողութիւնները ձրի, կ՚ապահովենք նաեւ տեղերը ձրի։

Դիմել՝

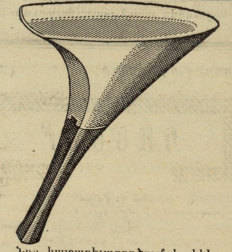
ԺԱՆ ԵՂԻՇԷ ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆԻ

որ ունի 35 տարուան փորձա–ռութիւն։

AMERICAN LLOYD

43, Rue de la République, Marseille, Tél CO 4722

Ամէն դիւրութեան համար, ամէն տեղէ դիմել՝ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՍՑԷԻՆ

Նար կատարելագործում կօշիկի կրունկներու պատրաստութեան մէջ Առաջին հայ հաստատութիւնը որ յաջողած է ձեւընկալի (մաթիէռ փլաստիք) եւ ալիւմինիոմի միացու–մով շինել անբեկանելի (էնքասապլը) եւ նկուն կօշիկի կրունկներ ամէն բարձրութեամբ։

Դիմել՝

VANPLAST

(Վ Ա Ն Լ Ե Ա Ն)

7, RUE GODOT DE MAUROY

Téléphone : OPEra 01-08

Առաւօտները հեռաձայնել՝ ITA 13-33
» 33-38

Imprimé sur les presses du Journal HARATCH
— 17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e) —

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e
Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900
Արտասահման՝ տարեկան 4000 փրանք : Հատը 15 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 29 ՄԱՅԻՍ
JEUDI 29 MAI 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8203 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4004

ՖԼԻՄԼԷՆ ՀՐԱԺԱՐԵՑԱՒ

ՀԱԿԱՌԱԿ ՄԵԾԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆ ՇԱՀԵԼՈՒՆ - 165Ի ԴԷՄ 408 ՁԱՅՆ

ՏԸ ԿՈԼԻ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼ ԵՒ ՑՈՅՑ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Երեքշաբթի առտու Ազգ. Ժողովը կը հաւաքուէր արտայայտուելու համար սահմանադրութեան բարեփոխման ծրագրին սկզբունքին շուրջ: Մինչ վիճաբանութիւնները կը շարունակուէին, ժամը 12.45ին զօր. Տը Կոլ կը հրապարակէր հետեւեալ յայտարարութիւնը .— «Երէկ բացի անհրաժեշտ կանոնաւոր ձեւակերպութիւնը (փրօսեսիւս) հաստատելու համար հանրապետական կառավարութիւն մը, որ կարենայ ապահովել երկրին միութիւնը եւ անկախութիւնը: Կը նկատեմ որ այս փրօսէսիւսը պիտի շարունակուի եւ երկիրը ցոյց պիտի տայ, իր հանդարտութեամբ եւ կեցուածքով, որ կը մաղթէ անոր իրականացումը :

Այս պայմաններու տակ, ամէն շարժում որ կողմէն ալ որ գայ, եւ որ խնդրոյ առարկայ կը դարձնէ հանրային կարգապահութիւնը, կրնայ ծանր հետեւանքներ ունենալ: Նկատի առնելով հանդերձ պայմանները, չեմ կրնար իմ հաւանութիւնս տալ :

Ցամաքային, ծովային եւ օդային ուժերը, որոնք ներկայ են Ալժերիա, կը սպասեմ որ մնան օրինակելի իրենց պետերու հրամանին տակ .— Զօր. Սալան, ծովակալ Օպուանօ, զօրավար Ժուհօ. այս պետերուն կը յայտնեմ վստահութիւնս եւ մտադրութիւնս անմիջականօրէն իրենց հետ յարաբերութեան մէջ մտնելու »:

Տը Կոլի յայտարարութիւնը մեծ յուզում պատճառեց ընդհանուր ձեւով բոլոր կուսակցութեանց: Քանի մը ժամ ետք երբ Ազգ. Ժողովի նիստը գումարուած էր վստահութեան քուէ տալու համար վարչապետին սահմանադրութեան բարեփոխման առթիւ, բազմաթիւ երեսփոխաններ նախ լուսաբանութիւն կը պահանջէին զօր. Տը Կոլի յայտարարութեան շուրջ: Մինչ ընկերվարականները պաշարին կը մնային, ժամը 15.35ին յանուն կառավարութեան եւ միակ ներկայ նախարարը՝ Լըքօր կը խնդրէր որ Ազգ. Ժողովի նիստը յետաձգուի ժամը իրիկուան 9ին, որպէսզի նախարարաց բացառիկ ժողով մը գումարուի: Առաջին առթիւ կը բողոքէր Ժ. Տիւքլօ (Համայնավար) .— Ի՞նչպէս եւ որո՞ւ հետ Տը Կոլ կրցաւ պայմանաւորուիլ ինչպէս ինք կ'ըսէ առանց որ Ազգ. Ժողովը տեղեակ պահուի: Զօր. Տը Կոլը կը հովանաւորէ Ալժերիոյ եւ Քորսիքայի խռովարարները: Բանակը ոտքի հանելէ ետք, հանդարտութեան կոչ կ'ընէ ժողովուրդին: Կ'ուզէ արգիլել հանրապետականներուն որ պաշտպանեն Հանրապետութիւնը» : «Աջ»էն ձայն մը՝ անցեալ շաբաթ ի յարգանս բանակին բանաձեւ մը ստորագրեցիք: Ձախը կը բողոքէ՝ անկցի ֆաշականութիւնը :

Տիւքլօ հանրապետութիւնը արդէն մեռա՞ծ է :

Թիքսիէ – Վինյանքուր .— Այո՛ :

Տիւքլօ .— Ժողովը իրաւունք ունի, գիտնալու թէ հանրապետութեան նախագահը տեղեակ է: Իրաւունք ունի կառավարութենէն բացատրութիւն պահանջելու, այս ձեւով երկրին եւ բանակին դիմելով, Տը Կոլ իշխանութիւնը կը շահագործէ »:

Ապա բեմ կը բարձրանայ Միթըրան .— Կը հասկնանք թէ կառավարութիւնը կ'ուզէ բացառիկ ժողով գումարել, ներկայ բացառիկ պայմաններուն մէջ: Բայց թոյլ տուէք որ ենթադրութիւն մը ընեմ, եթէ կառավարութիւնը իր ժողովին ընթացքին որոշէր հրաժարիլ, ի՞նչպէս Ազգ. Ժողովը կրնայ գումարուիլ ժամը 9ին: Լաւագոյն է խօսիլ անկեղծօրէն եւ նոյնիսկ պարկեշտօրէն »:

Այս վերջին խօսքը ուղղուած է Ռոպէր Լըքուրի: Ապա Միթըրան կը շարունակէ բացատրութիւն ուզել կառավարութենէն եւ կը շեշտէ թէ վարչապետը պայմանաւորուած է իր մեծամասնութեան հետ : «Այս վերջինը իր պատասխանատուութիւնը ստանձնեց Պատմութեան առջեւ իրեն վստահութիւն տալով : Չի կրնար քաշուիլ առանց անոր համաձայնութեան » :

Ժողովը կը վերսկսի ժամը 21.30ին եւ Վարչապետը բեմ կը բարձրանայ :

« Զօր. Տը Կոլի յայտարարութենէն ետք Ազգ. Ժողովը փափաք յայտնեց գիտնալու: Արդարեւ պարտք կը զգամ իրեն իմացնել դէպքեր զոր ինք կրնայ գնահատել: Մայիս 26ին, ստացայ նամակ մը զօր. Տը Կոլէն որ կ'առաջարկէր տեսակցութիւն մը ունենալ : Ընդունեցայ այս առաջարկը եւ տեսակցութիւնը տեղի ունեցաւ առջի գիշեր: Եթէ այսպէս ըրի պատճառը այն է որ պարտականութիւնս նկատեցի չմերժել կարելիութիւն մը, առաջքը առնելու համար քաղաքացիական պատերազմին: Զօր. Տը Կոլէն խնդրեցի որ իր բարոյական վարկը գործածէ օրէնքի ճամբուն վրայ ետ կանչելու անոնք որ ըմբոստութեան ճամբուն վրայ են, հանրապետական կարգին դէմ: Պէտք է ըսեմ որ մեր տեսակցութեան վերջաւորութեան չէի ստացած զօր. Տը Կոլէն հրապարակային դիրքաւորման մը ապահովութիւնը, անմիջականօրէն:

Հաստատելով իր նախորդ յայտարարութիւնները զօր. Տը Կոլ ըսաւ թէ միայն օրինաւոր ճամբայով կրնայ իշխանութեան գլուխ գալ :

Վարչապետը, իր կարգին, ոչ մէկ ժամանակ մոռցաւ թէ վաւերացուած Ազգ. Ժողովին կողմէ, միայն ձեր ձեռքը կրնայ դնել այն լիազօրութիւնը զոր իրեն վստահած էք (Ծափահարութիւններ կեդրոն եւ ձախ): Ժամանակը եկած է որ ամէն ոք իր պատասխանատուութիւնը ստանձնէ: Այս իրիկուն պիտի արտայայտուիք Սահմանադրութեան բարեփոխման ծրագրին սկզբունքին շուրջ : Ըսի արդէն թէ կառավարութիւնը ինչ կարեւորութիւն եւ իմաստ կուտայ այս քուէարկութեան : Կոչ կ'ընեմ միայն հանրապետական եւ ազգային մեծամասնութեան »:

Խօսք կ'առնէ Ռամատիէ (ընկերվարական) .— Իրաւունք չունիք լքելու: Միայն Ազգ. Ժողովը կրնայ ձեր առաքելութիւնը ձեր ձեռքէն առնել: Լքում մը այս միջոցին ամէնէն սարսափելի բանը կ'ըլլայ երկրին ճակատագրին համար, ինծի թող չըսեն որ լքենք կամ մէկ կողմ նետենք մեր հիմնարկութիւնները: Հանրապետութեան դատապարտումն իսկ կ'ըլլայ այդ: Խօսուեցաւ հռոմէական մենատիրութեան մասին, սիներինաթիւս կար, բայց երբ մենատիրութիւնը երկրին ներսը փոխադրուեցաւ այն ատեն Սիլլա եւ Կեսար եկան, եւ յետոյ կորսուեցան հռոմէական ազատութիւնները: Կը մնանք ձեր կողքին պաշտպանելու համար Հանրապետութիւնը : (Ծափահարութիւն, Ժող. Շարժում եւ Ընկերվարական):

Խօսք կ'առնէ Ժորժ Պիտօ .— Զօր. Տը Կոլի մէկ յայտարարութեան առջեւ ենք : Ով որ մօտեցած է զօրավարին եւ նոյնիսկ ով որ չէ մօտեցած, ազգը, գիտէ ընդհանուր ձեւով թէ զօր. Տը Կոլ նեղացուցիչ յայտարարութիւններ կ'ընէ, բայց սովորութիւն չունի ինքնիրեն ազատութիւններ տալու երբ հարցը ճշմարտութեան կը վերաբերի: Վարչապետը տեսնուեցաւ Տը Կոլի հետ, ըսուեցաւ որ Կի Մոլէն ալ տեսնուած է :

Կի Մոլէ .— Կ'ըսեմ պարզապէս թէ սըխալ է այդ լուրը :

Պիտօ .— Պէտք է գիտնանք թէ ինչ պայմաններու մէջ զօր. Տը Կոլ Փարիզ եկաւ: Ծիծաղելի է կարծել թէ կառավարութեան անդամներէն մէկը առաջարկ մը չըրաւ իրեն, եթէ ոչ չէր կրնար նման յայտարարութիւն մը ընել, (ծափահարութիւն, աջ եւ ծայրայեղ աջ):

Տիւքլօ դադար մը կը պահանջէ եւ ժողովը կը վերսկսի ժամ մը ետք :

Առաջին առթիւ խօսք կ'առնէ Լիփքովսքի. — Մենք բոլորս կ'ուզենք համախմբուիլ օրինաւոր կառավարութեան շուրջ, բայց հարց է թէ կառավարութիւնը կրնա՞յ տակաւին զսպել դէպքերը: Եթէ ստիպուած է զօր. Տը Կոլին դիմել, որպէսզի իր թարգմանը ըլլայ բանակին մօտ, ըսել է թէ միայն միջնորդի բերնով կրնայ ինքզինքը լսել տալ : Յանուն ի՞նչ սկզբունքի ժողովը կրնայ մերժել զօր. Տը Կոլը: Տակաւին այսօր ուշ չէ, վաղը շատ ուշ կ'ըլլայ »:

Խօսք կ'առնէ կրկին Ժ. Տիւքլօ .— Ֆըլիմլէն կը մերժէ մեր ձայները : Բայց Հանրապետութիւնը միայն մեր մասնակցութեամբ կրնայ փրկուիլ: Իրականին մէջ Ֆլիմլէն կ'ուզէ տեղը Տը Կոլին տալ: Կը յուսայ որ համայնավարները ձայն չեն տար եւ բանաձեւը չի քուէարկուիր եւ այդ պիտի գործածէ իբրեւ պատրուակ, բայց Պ. Ֆլիմլէն, այդ պատրուակը պիտի չունենանք որովհետեւ պիտի քուէարկենք: Դուք էք որ, անկէ վերջ, հետեւանքներուն պատասխանատուութիւնը պիտի ստանձնէք, բայց Ֆրանսան պիտի գիտնայ որ մեկնեցաք ձեր տեղը բռնատէրի մը տալու համար :

Պիշէ .— Խրուշչեւը համաձա՞յն է :

Ի վերջոյ Թրիպուլէի եւ Փիէր Քօթի խօսելէն ետք առաւօտեան ժամը մէկին սկսաւ քուէարկութիւնը :

ՄԵԾԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆ՝ ՖԼԻՄԼԷՆԻ

Վստահութիւն տրուեցաւ Ֆլիմլէնի 165ի դէմ 408 ձայնով: Թեր քուէարկեցին համայնավարները, դէմ քուէարկեցին՝ անկախները, փուժատականները, ընկերային հանրապետականները, գիւղացիները, 7 արմատական անջատուած (մնացեալ 7ը՝ թեր), ութ ձախ հանրապետական (մնացեալ վեցը՝ թեր):

Այս քուէարկութեամբ Ֆլիմլէն մեծամասնութիւն կը ստանար, բայց երեք անկախ նախարարները կը քաշուէին դահլիճէն, միայն Ալժերիոյ նախարարը՝ Միւթեր կը մնար :

ՖԼԻՄԼԷՆ ԿԸ ՀՐԱԺԱՐԻ

Առաւօտեան ժամը չորսին վարչապետը յայտնեց Նախագահ Քոթիի թէ կը հրաժարի, նկատի առնելով թէ ազգային կարեւոր կուսակցութիւն մը կը հեռանայ կառավարութենէն :

Նախագահ Քոթի յարդ չէ ընդունած այդ հրաժարականը եւ Ֆլիմլէն կ'ընդունի ստանձնել կառավարութեան պատասխանատուութիւնը ներկայ պայմաններու տակ : Մինչեւ Զորեքշաբթի իրիկուն Նախագահ Քոթի, որ օրուան մէջ տեսնուեցաւ Լը Թրոքէրի, Մօներվիլի, Փինէի, Կի Մոլէի եւ Թէյթժէնի հետ, պիտի նշանակէր նոր վարչապետ մը:

ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆՑ ԴԻՐՔԸ

Տը Կոլի յայտարարութենէն ետք, ըն–

(Շարունակութիւնը կարդալ .Դ. էջ)

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ 10ՐԴ ՊԱՏԳՄ. ԺՈՂՈՎԸ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի 10րդ Պատգամաւորական ժողովը տեղի ունեցաւ խանդավառ մթնոլորտի մէջ, Վիէն: Երեք օր յաջորդաբար բոլոր շրջաններու պատգամաւորները լսեցին շրջաններու զեկոյցները եւ տուին որոշումներ՝ յառաջիկայ տարուան համար :

Վիէնցիք լաւ ընդունելութիւն մը վերապահած էին պատգամաւորներուն, երեք օր, ամէն գիշեր խնջոյքներ եղան :

Երեքշաբթի առաւօտ բոլոր ժողովականները վերադարձած էին իրենց շրջանները: Տակաւին կ'անդրադառնանք :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ընտրութիւններու արդիւնքը հաղորդուեցաւ. ինչպէս գրած էինք՝ յաղթական կուսակցութիւնն է Տեմոքրիսթիանի, որ շահած է 273 աթոռ, (ձայներու 42.2 առ հարիւրը) մինչ նախորդ ընտրութեանց ունէր 263 աթոռ : Համայնավարները նահանջի մէջ են. շահած են 140 աթոռ (1953ին՝ 143): Նեննիական ընկերվարականները յառաջդիմած են շահելով 84 աթոռ (նախապէս՝ 75). ընկերվարականներուն միւս թեւը (Սարակաթ) շահած է 23 աթոռ (19), նոր ֆաշականները կորսնցուցած են չորս աթոռ, (25), իսկ միապետականները երկու թեւի բաժնուելով կորսնցուցած են 17 աթոռ, քառասունի վրայ :

ՄԱԿի Ապահովութեան Խորհուրդը գումարուեցաւ՝ քննելու համար Լիբանանի բողոքը Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան դէմ, բայց յետաձգուեցաւ յառաջիկայ երեքշաբթիի, սպասելով այս ուղղութեամբ Արաբական Լիկայի տալիք որոշումին: Միւս կողմէ, կացութիւնը բաւական հանդարտ է, առ այժմ, Լիբանանի մէջ :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ առաջարկած ոչ – յարձակողական դաշինքը, Լոնտոնի եւ Ուաշինկթընի կարծիքով քարոզչական նպատակներ հետապնդող քայլ մըն է, քանի որ «մասնակի» դաշինք մը պիտի ըլլայ ան, մինչդեռ այս ուղղութեամբ ՄԱԿի համաձայնութիւնը բաւական յստակ է եւ հարկ չկայ նոր դաշինքներով «զօրանալու» :

ՊՐԱԶԻԼԻՈՅ ընկերային եւ քաղաքական ոստիկանութեան տնօրէնը յայտարարեց թէ խորհրդային սուզանաւեր կը գտնուին պրազիլիական ջուրերուն մէջ, Ֆերնանտօ եւ Նորանա կղզիներուն մօտերը, ուր Միացեալ Նահանգները հաստատած են հրթիռներու արձակարաններ :

ԻՆՏՈՆԵԶԻՈՅ Արտաքին նախարարը հերքեց այն լուրերը, որոնց համաձայն Ճաքարթայի կառավարութիւնը ընդունած է Համայնավար Չինաստանի առաջարկած կամաւորները :

ՊՈԼՍՈՅ մէջ սկսաւ ինը Թուրք սպաներու դատավարութիւնը. բարձրաստիճան այս զինուորականները փորձած էին յեղաշրջում մը կատարել բանակին մէջ :

ՇԻՔԱԿՈՅԻ Առաջնորդ Կարտինալ Սթըրիխթ մեռաւ առջի օր. 71 տարեկան էր. Սթրիխթ ամերիկեան եկեղեցիին առաջին անդամն է, որ մաս կը կազմէր Հռոմի պապական վարչութեան :

ՍԷՅԼԱՆԻ մէջ պաշարման վիճակ յայտարարուեցաւ, իբրեւ հետեւանք ցեղային միջադէպերու որ տեղի ունեցած են Թամիլներու եւ Սենեկալէզներու միջեւ :

3.700.000 ՀՈԳԻ այցելած են Փարիզի տօնավաճառը, որ վերջացաւ առջի օր :

ԹՈՒՆՈՒԶԻ մէջ բողոքի գործադուլ յայտարարուեցաւ Զորեքշաբթի օր: Ֆրանսական զօրքին մեկնումը կը պահանջուի: Թունուզ զէնք կ'ուզէ Անգլիայէն :

ՀՈԳԵԳԱԼՈՒՍՏԻ տօներուն առթիւ բազմաթիւ արկածներ պատահեցան ճամբաներու վրայ: Ցարդ կը հաշուեն 52 մեռեալ :

ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐԸ

— ԵՒ "ՍԻՈՆ"Ի ԱՇԽԱՏԱԿԻՑ Ք.Ի "ՆՇՈՒՄՆԵՐԸ" —

(Ը. եւ վերջին մաս)

«Սիոն»ի աշխատակից Գ. Բ. իր նշումները անում է, ինչպէս ինքն է գրում, «միայն տեսական հետաքրքրութիւնով»: Մի քիչ դժուար է հասկանալ թէ ինչ է ուզում սակայն վերոյիշեալ արտայայտութեամբ: Տրուած լինելով սակայն, որ, նա մի քանի անգամ իր յօդուածի մէջ կրկնում է, որ ինքը Գահիրէի եպիսկոպոսական ժողովի գումարման հարցի խնդրում չի ուզում «դատումներ անել», չի ուզում «ըսել որեւէ բան», ինչպէս նաեւ ոչ մէկ դէպքում չի ուզում որ մարդիկ կարծեն թէ ինքը «մէկ կամ միւս կողմին նպաստ կամ հակառակ դիրք ունի», պէտք է ենթադրել, որ նա խուսափում է ըստ էութեան քննութեան ենթարկել խնդրի առարկայ նիւթը եւ տեսակէտ պարզել դրա մասին:

Այդ նրան չի յաջողւում, թէեւ նա, ըստ երեւոյթին, դրա գիտակցութիւնը չունի:

Եւ իրօք, երբ նա ի հերքումն իմ այն թէզի, թէ աշխարհականների մասնակցութեամբ գումարուած Ազգային Եկեղեցական Ժողովն է եղած մեր անցեալում կանոնադիր Գերագոյն Մարմինը, մէջ է բերում մի շարք օրինակներ այնպիսի ժողովների, «որոնք գումարուած են եպիսկոպոսներու կողմէ» եւ «յիրականին եպիսկոպոսական ժողովներ էին», միթէ՞ դրանով իսկ արդէն պարզած չի լինում այն տեսակէտը, որ «կանոնական և աստուածաբանական հիմունքներ» ունի զուտ եպիսկոպոսական ժողովի վերատեղծումը մեր օրերում եւ հետեւաբար օրինական է նաեւ Գահիրէի եպիսկոպոսական ժողովի գումարումը:

Եւ «յիրականին» իր յօդուածի վերջում ուղղակի պաշտպանում է այն տեսակէտը, որ միայն եպիսկոպոսական ժողովը ունի «կանոնական եւ աստուածաբանական անխախտ հիմունքներ» եւ որ «մինչեւ 19րդ դար՝ Ազգային եկեղեցական ժողով բացառութիւնը Եպիսկոպոսական ժողով բացառութեան համար էր»:

Թէ ինչպէս է «հիմնաւորում» Գ. Բ. իր վերոյիշեալ թէզը, ցոյց տուինք մեր նախկին յօդուածներով: Գ. Բ. իր ասելով «պատահարար», բայց իրականին մէջ ամենայն խնամքով եւ փութաջանութեամբ յիշատակում է, տանելով Օրմանեանի «Ազգապատումից» միայն այն ժողովները, որոնք իր կարծիքով «եպիսկոպոսական» կարող են սեպուել եւ միայն այդ մի քանիսի յիշատակութիւնը անելով ապացուցուած է համարում իր թէզը: Նըշում է միայն ութը, եւ խնամքով խուսափում է յիշատակութիւնը անել ազգային եպիսկոպոսական այն 15 ժողովների, որոնք նշուած են Օրմանեան գրքում և որոնք գումարուել են նախարարների, իշխանների եւ առհասարակ աշխարհականների մասնակցութեամբ: Գ. Բ. լռութեամբ է անցնում «Ազգապատում»ի մէջ նշուած Աշտիշատի, Շահապիվանի, Դուինի 1, 2, 5, 6րդ, Պարտաւի, Երնջակի, Շիրականի, Անիի, Սսի 2, 3, 5րդ եւ Վաղարշապատի ժողովների վրայից, եւ ինչպէս նաեւ Արէլ արքեպիսկոպոսի գրքի մէջ յիշատակուած Հաղբի 1, 2, 3, Լոռիի Սիւնիքի ժողովների վրայից եւ, ինչպէս ասացինք, հիմք ընդունելով միայն ութ ժողովներ, որոնք լաւագոյն դէպքում կարող են անուանուել եկեղեցական ժողովներ, գալիս է այն եզրակացութեան, որ Ազգային եկեղեցական ժողովները «յիրականին» եպիսկոպոսական ժողովներ են եղած:

Գ. Բ. յօգուտ եպիսկոպոսական ժողովի առաջ է քաշում նաեւ այսպիսի մի չնաշխարհիկ դատողութիւն: «Քանի որ առանց եպիսկոպոսներու, ասում է նա, եկեղեցական ժողով կարելի եւ օրինաւոր չէ գումարել, մինչդեռ առանց աշխարհականներու կարելի եւ օրինաւոր է եկեղեցական ժողով գումարել, որոշ կը ցուցնէ, որ աշխարհականաց կամ մինչեւ իսկ վարդապետաց եւ քահանայից եկեղեցական ժողովներու մասնակցութիւնը էական չէ, այլ լոկ յարմարական եւ պատահական»:

Ուրեմն ոչ միայն առանց աշխարհականների, այլ նաեւ առանց վարդապետների եւ քահանաների մասնակցութեան կարելի է եկեղեցական ժողովներ գումարել: Այսպէս է յայտարարում Գ. Բ., յենուելով իր նշած եկեղեցական ժողովների վրայ, որոնց, ինչպէս տեսանք, եպիսկոպոսների կողքին միշտ էլ մասնակցել են իր իսկ խոստովանութեամբ վարդապետները եւ քահանաները:

Գալով առանց հոգեւորականների եկեղեցական ժողով գումարելու անկարելիութեան, այդպիսի մի հարցադրութիւնըն իսկ անհեթեթութիւն է, որովհետեւ եկեղեցին, իբրեւ հաստատութիւն միայն աշխարհական հաւատացեալների համախմբում չէ, այլ նաեւ հոգեւորական պաշտօնատարների: Եւ նոյնիսկ եկեղեցական գործերի մի մասի տնօրինութիւնը ենթակայ միայն եկեղեցականներին: Ամբողջ հարցը եւ եթէ կ'ուզէք վէճը սակայն դրանում է, թէ աշխարհականների մասնակցութիւնը բացառու՞մ է եկեղեցական վարչութեան մէջ թէ ոչ: Այս հարցին դրական թէ բացասական պատասխան կը տրուի, ըստ այնմ էլ մենք ունենանք երկու տեսակի եկեղեցական կազմակերպութիւն, երկու տեսակի եկեղեցական իշխանութիւն կամ, պարզապէս, երկու տեսակի եկեղեցիներ:

Մեր եկեղեցին ժողովրդական է եւ «նա բոլորովին օտար է եկեղեցւոյ մէջ կղերական կամ քահանայական բացառիկ տիրապետութիւն հաստատելու դրութեան, որ այնչափ վնասակար եղած է կաթոլիկ Եւրոպայի, եւ եղծած էայն համերաշխութիւնը, որ պէտք էր տիրէր եկեղեցւոյ պաշտօնեաներուն եւ հաւատացեալներուն, հովիւներ հօտերու եւ հօտերու միջեւ: Աշխարհականներուն եկեղեցական վարչութեան մասնակցելու իրաւունքը Հայոց Եկեղեցւոյ առաջին դարերէն սկսելով կը տեսնուի պատմութեան մէջ», (Օրմանեան, «Հայոց Եկեղեցին», էջ 141), եւ այդ պատճառով է, շարունակում է Օրմանեանը, «Ազգային ժողովներու գործերուն մէջ կը տեսնենք, որ առաջները իշխեցող վեհապետներ եւ իշխան նախարարներ, աւելի ետքերը գլխաւոր եւ նշանաւոր ազգայիններ, վերջէն ընտրեալ պատգամաւորներ, մէկ խօսքով ամէն ժամանակի դրութեան համեմատ ժողովրդի ներկայացուցիչ եղողներ, եկեղեցական ժողովներու մէջ նստած են եպիսկոպոսներու եւ վարդապետներու հետ, մասնակցած են նոյնիսկ վարդապետական եւ բարեկարգական խնդիրներու վճռաբանութեան եւ որոշմանց եւ իրենց ստորագրութիւնները դրած են ժողովական գործերու ներքեւ, իբրեւ ժողովի իսկական անդամներ» (էջ 141):

Ժողովրդական այս ոգին արտայայտութիւնն է այն, որ Հայոց եկեղեցու կանոնադիր գերագոյն ժողովը եղած է, է եւ պիտի լինի Ազգային — եկեղեցական ժողովը, որտեղ եկեղեցւոյ հոգեւոր պաշտօնեաները եւ աշխարհական հաւատացեալները համերաշխօրէն տնօրինել են անցեալում մեր եկեղեցական կեանքի հետ կապուած բոլոր հարցերը եւ մինչեւ իսկ դաւանաբանական խնդիրները եւ պիտի տնօրինեն նաեւ յետագային:

Այս կարգը եթէ փոխուի, եթէ մերժուի աշխարհականների մասնակցութիւնը հայ եկեղեցու գործերում, եթէ Ազգային եկեղեցական ժողովը փոխարինուի եպիսկոպոսական ժողովով, մեր եկեղեցու կեանքում կը հաստատուի այն կղերապետութիւնը, որ, ինչպէս նկատում է Օրմանեանը, «այնչափ վնասակար եղած է կաթոլիկ Եւրոպայի»:

Այս տեսակէտը միայն Օրմանեանը չէ որ պաշտպանում է: Ինչպէս մեր անցեալ տարուայ յօդուածաշարքից մէկի մէջ գրել էինք, նոյն կարծիքն է յայտնել նաեւ «Էջմիածին» ամսագրի մէջ (1953 թ. Յունուար, էջ 19), նաեւ Գէորգ Զ. Վեհափառը, որ «Հայ եկեղեցու միակ Օրէնսդիր մարմինը, մինչեւ իսկ դաւանաբանական հարցերում» համարում է Ազգ. եկեղեց. ժողովը ինչպէս նաեւ մեր եկեղեց. պատմութեան ու եկեղեցական իրաւունքի բոլոր մասնագէտները, ինչպէս Ներսէս արքեպ. Մելիք - Թանգեանը, Կարապետ եպիս. Տէր - Մկրտիչեանը, Ս. Տիգրանեանը, պրոֆ. Խ. Սամուէլեանը եւ ուրիշները: Իսկ օտարներից ռուս ուսուցչապետ Պաւլովը, ըստ որի «եկեղեցին պատկանում է ոչ լոկ հոգեւորականներին, այլեւ աշխարհականներին, որ բոլոր ժողովներում պիտի մասնակցին աշխարհականներ» (Մելիք - Թանգեան, «Հայոց եկեղեցական իրաւունքը» (էջ 320):

Միայն վերջերս փորձեր են կատարւում հրաժարուել այս սկզբունքից, կղերապետութիւն հաստատել մեր եկեղեցական կեանքում, ինչ որ նորամոյծ հաստատութիւններ (էնթիթիւսիոններ) ստեղծել, եպիսկոպոսական ժողով անունով:

Յուսանք որ մեր եկեղեցու համար վնասակար այս փորձերը պիտի չյաջողուեն:

Ա. ԽՈՆԴԿԱՐԵԱՆ

ԾԻՍԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

Ներկայ տարեշրջանին շահեկան երեկոյթներէն մին եղաւ Մայիս 21ի նուագահանդէսը, գլխաւոր մասնակցութեամբ Լիտիա Կարինի:

Ահաւասիկ ձեռնարկ մը, որ ժամանակակից արուեստի մտահոգութիւններուն դէմ յոյսի ճամբաներէն մին կը մատնանշէ:

Եթէ ջանանք վերլուծել ծէսը իր դրական ձեւին մէջ, հոն պիտի գտնենք արարք մը կամ արարողութիւն մը, ճըշդուած իր յատին մանրամասնութիւններուն մէջ, որուն կը վերապրուի գործօն, արդիւնաբեր ըլլալու հանգամանքը:

Այսպէս, ծէսերը կը կարգաւորեն ընկերային կեանքի բազմաթիւ երեւոյթները ուր, նուիրագործուածէն մինչեւ սրբագործուածը, կրօնական զգացումը իր սաղմնային դեռ տարտամ ներբերանգներէն կը հասնի իր բուն լիութեան:

Ժէսթերու, խօսքերու կարգին՝ երաժշտութիւնը, գանոնք շաղայարելու եւ հոգեկան տեւողութիւնը իր ճիշդ կշռոյթովը եւ զգացական մասնաւոր գունաւորումովը արտայայտելու կարողութեամբը, այն կարեւոր ազդակն է, որ կրնայ ծէսերը կերպաւորել, կամ ինքն իսկ կազմել ծէսին բուն կորիզը:

Ամենահին ժամանակներէն ի վեր, մարդը, գինքը շրջապատող թաքուն ուժերուն, ոգիներուն կամ Աստուծոյ հետ հաղորդուելու, ինչպէս նաեւ իրերու եւ բնական երեւոյթներու վրայ ազդելու իր իղձով, յղացած է երաժշտական ծէսերը, իր հոգւոյն ամէնէն ուժեղ եւ խոր ապրումները ջանալով դնել մեղեդիներու մէջ, որպէսզի անոնք կարենան ընդունելի ըլլալ այդ գերբնական զօրութիւններէն: Ցղացման մէջ կատարելութեան այս ճիգին կը միանայ ծէս — երգերը, անհատէ անհատ, սերունդէ սերունդ իրենց վաւերական էութեան մէջ անաղարտ կերպով փոխանցելու ջանքը, միակ պայմանը՝ որ կրնայ — ըստ մշտագոյ հաւատքի մը —

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

ՄԱՐԻՕ

— Ուրեմն դո՞ւն ես:

— Ես բան չտեսայ ... ես կրկնեցի այն՝ ինչ որ ըսած էին ինծի:

— Ո՞վ ըսաւ քեզի:

— Ճիանինան:

Լռեցի եւ աճապարեցի դուրս ելլել: Բայց գլխ բռնեց եւ զրգռիչ եղանակով մը աւելցուց.

— Անգամ մըն ալ գլխ Կանաչիա չանուանես:

— Ինչպէ՞ս ... Կանաչիա մը չե՞ս, — պատասխանեցի ինքզինքս ազատելով եւ խենթի մը պէս իջայ սանդուխներէն:

— Աւելի լաւ է կանաչիա մը ըլլալ, քան թէ կատոչ անիել, պատաց ան՝ բարբիքին կոթնած:

Այս անգամ կը զգայի թէ տակնուվրայ կ'ըլլամ: Անկարելի կը թուէր ինծ այն պարագան՝ թէ Ֆիլոմենա գլխ կը խաբէ, որովհետեւ երեք տարիէ ի վեր ամուսնացած ենք եւ միայն քաղցրութեամբ կը համակէր զիս: Բայց, տեսէք թէ ինչ կրնայ ընել նախանձը: Հարկ է լուսաբանել սակայն Ֆեոէլի եւ Աստղիկայի խօսքերը, հիմա, նոյնիսկ անոր քաղցրութիւնը կասկածելի կը թուի ինծ:

Հարկ էր հարցաքննել Ճիանինան: Սրճարանի մը մէջ արկղակալ էր ան, մեր փողոցին մէջ: Ճիանինա խարտեաշ է, ոսկեգոյն մազերով եւ բաց կապոյտ աչքերով. նիհար, դանդաղ, մտածկոտ: Ուղղակի քովը երթալով ցած ձայնով կը հարցնեմ.

— Բայց, դո՞ւն ես արդեօք որ կ'երեւակայես թէ իմ բացակայութեանս Ֆիլոմենա տունը մարդիկ կ'ընդունի:

Յաճախորդի մը հետ զբաղած էր ան: [illegible] զարկաւ իր հաշուակալ մեքենային, հաշուացոյց մը հանեց եւ ըսաւ, առանց բարձրացնելու իր ձայնը.

— Երկու սուրճ:

Ետքը, ուղղակի հարց տուաւ.

— Ի՞նչ կը պատմէիր, Ճինօ:

Կրկնեցի հարցումս: Յաճախորդին վերադարձուց դրամին մնացորդը եւ պատասխանեց.

— [illegible] չեմ, Ճինօ, կը կարծե՞ս թէ ես ի վիճակի եմ այդպիսի պատմութիւն մը հնարել Ֆիլոմենայի, լաւագոյն բարեկամուհիիս մասին:

— Ուրեմն Աստղիկա՞ն հնարեց:

— Զէ, ըսաւ ան, չէ ... ան չհնարեց ... բայց ես չեմ այս բամբասանքին հեղինակը ... դարձեալ կ'ըսեմ, թէ ես չեմ:

— Ի՞նչ լաւ բարեկամութիւն է բրածդ ... պատասխանեցի՝ չկարենալով զսպել ինքզինքս ...

— Ըսի նաեւ, թէ ես չեմ հաւատար ... անշուշտ սխալ քեզի չըսաւ Աստղիկան ...

— Ո՞վ պատմեց քեզի ...

— Վինչենցինան ... լուացարանէն աճապարանքով եկած էր մասնաւորապէս ինծի ալ տեղեակ պահելու համար:

Առանց «մնաք բարով»ի դուրս ելայ եւ ուղղակի գացի լուացարան: Փողոցէն տեսայ Վինչենցինան, տաքի՝ սեղանին առջեւ, երկու ձեռքերով արդուկին վրայ ճնշելու զիրքին մէջ: Վինչենցինա մանրակազմ կին մըն է, կատուի տափակ դէմքով, թուխ եւ կենսախայտ: Գիտէի թէ տկարութիւն մը ունէր ինծի հանդէպ, եւ, արդարեւ, հազիւ թէ տեսաւ իրեն մատով նշան բրածս, անմիջապէս ձգեց արդուկը՝ քովս գալու համար:

— Ճինօ, ինչ հաճոյք է քեզ տեսնել:

— Ճի՞շդ է, Վինչի՛կ, որ ամէն կողմ կը պատմես թէ Ֆիլոմենան բացակայութենէս կ'օգտուի՝ տունը մարդիկ ընդունելու համար:

Եւ ան, քիչ մը յուսախաբ, օրօրուելով, ձեռքերը գոգնոցին գրպանին մէջ՝

— Կը նեղացնէ՞ քեզ:

— Պատասխանէ՛, պնդեցի, դո՞ւն հնարեցիր այս ամօթալի պատմութիւնը:

— Ի՜նչ նախանձոտ երեւոյթ կ'առնես, ըսաւ ան, ուսերը շարժելով: Ի՞նչ կ'ըլլայ, կին մը հիմա չորս բառ չի՞ կրնար փոխանակել բարեկամի մը հետ ...

— Ուրեմն դո՛ւն ես ...

— Մտիկ ըրէ, կը խղճահարիմ քեզի, ըսաւ յանկարծ այս իժը ... վերջ ի վերջոյ ի՞նչ կը հետաքրքրէ զիս քու կինդ ... ես ոչինչ հնարած եմ ... Աննեսը ըսաւ ինծ ... նոյնիսկ մարդուն անունն ալ գիտէ:

— Ի՞նչ է անոր անունը:

— Իրեն հարցուր ... — —

— Այլեւս վստահ էի թէ Ֆիլոմենա զիս կը խաբէր: Նոյնիսկ տղուն անունը գիտէին ... ակամայ մտածեցի. «բախտաւոր է նորէն, որ խոշոր գործիքներ չունիմ պայուսակիս մէջ, այլապէս ինքզինքս կորսնցնելով կրնայի սպաննել զայն»:

Չէի կրնար ես ինծ բացատրել այն պարագան, թէ Ֆիլոմենան, կինս, ուրիշ մարդու մը հետ է: Մտայ ծխավաճառին խանութը ուր Աննէս գլանիկ կը ծախէր իր հօրը հաշւոյն: Դրամը նետեցի հաշուեգանին վրայ, ըսելով.

— Երկու տուփ «Նաւինոյ»:

Աննէս 17 տարեկան է. զանգ մազերը չիփ - չիտակ կը կենան գլխուն վրայ. դէմքը՝ կարծես ուռած է, ծածկուած բաց - վարդագոյն բրնձափոշիով. ածուխի պէս սեւ աչքեր ունի: Կը ճանչնամ զայն, ինչպէս ամէն մարդ կը ճանչնայ Քարոնարի փողոցին մէջ:

ԱԼԲԵՐԹՕ ՄՈՐԱՎԻԱ

(2 Շար.)

տպաւորել անոնց ներգործող յատկութիւնները :

Այսպէս կը ծնի երաժշտական աւանդութիւն մը որ ոչ միայն ձայներու արուեստին վսեմ ծագումին ու պարունակութեան փաստն է, այլ եւ զարտուղի, անհեթեթ նորութիւնները սանձող զլխաւոր ուժը :

Արուեստագիտական անորոշութիւններու ներկայ շրջանին համար օգտակար էր ուրեմն զանազան ժողովուրդներու աւանդութիւններէն քաղուած նմոյշներու ներկայացումը ձոխ յայտագրով մը, ուր կային միջոցին եւ ժամանակին վրայ լայնօրէն տարածուող 14 ժողովուրդներու ծիսական երգերէն զմայլելի օրինակներ, մեծ մասամբ ցնցող հոգեկինութեամբ մը շաղախուած :

Կարող երաժիշտներու կողմէ ներդաշնակուած եւ նոր նուագարաններու ընկերակցութեամբ վերամշակուած՝ այս երգերը կը ստանային մասնաւոր լուսաւորում մը : Հայկական բաժնին իրենց գնահատելի մասնակցութիւնը բերած էին Օր. Ղազարոսեան եւ Պ. Պարթեւեան, առաջինը իր արդիական եւ նրբին, երկրորդը իր դասական եւ հաստատուն դաշնաւորումով :

Երգի մասը ամբողջութեամբ ստանձնած էր մեր շնորհալի երգչուհին՝ Լիլիա Կարին, որուն թափանցող մեկնաբանութիւնը կրցաւ տարածուիլ պոռթկացող ցնծութեան, զովաբանական խունկի երգերէն մինչեւ վսեմ հաղորդութիւնը աղօթքին՝ ուր իր նրբերանգները մասնաւորաբար տպաւորիչ կը դառնային : Ինչ անջրպետներու պէտք է տիրապետել անցնելու համար հնդկական արուեստէն ափրիկեանին, հայկականէն սպանականին, հին յունականէն կելտականին, անոնցմէ իւրաքանչիւրին տալով իր ինքնայատուկ նկարագիրը :

Բայց մանաւանդ շնորհաւորելի է ան իր ձեռնարկին ինքնատպութեանը համար :

Կան կարգ մը արդիական երաժիշտներ, որոնք, կամ քրոմաթիկը կազմող նօթերու միջեւ բնականօրէն գոյութիւն ունեցող կամ դարերու բնաշրջումով ստեղծուած բոլոր կապերը խզելէ վերջ, այդ տասներկու նօթերը փռած են իրենց առջեւ, ինչպէս երախայ մը կ՚ընէ իր ձեռքերով կոտրտած բարդ խաղալիկի մը բեկորներով : Անոնք կը կարծեն թէ կը բաւէ կամայական խաղով մը նոր համախմբումներ կազմել, անոնցմով առանց հանճարի «ստեղծագործութիւն»ներ պարտադրելու համար մեզի :

Այդ պարապութեան եւ խաւարին դէմ, ահաւասիկ լուսեղէն իրականութիւնը՝ դարերու խորերէն սիրտէ սիրտ փոխանցուած երաժշտական լեզուին տեւողութիւններուն :

ԱՐՄԵՆԱԿ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

—o—

ՔԱԶԱՊԼԱՆՔԱ, (Յառաջ) .— Հաճելի անակնկալ մըն էր Տէր եւ Տիկին Ճ. Մարտիկեաններու ներկայութիւնը Քազապլանքայի մէջ, ընկերակցութեամբ արաբական թերթերու ծանօթ թղթակից Լեւոն Քէչիշեանի եւ իր տիկնոջ :

Կիրակի, Մայիս 18ին, Օթէլ Մահրապայի շքեղ սրահներուն մէջ, ճինեձօն մը կազմակերպուած էր, ի պատիւ մեր հիւրերուն :

Հեռու թէ մօտ քաղաքներէն, մեր ցան ու ցրիւ հայրենակիցները փութացած էին ներկայ գտնուիլ այս հաւաքոյթին :

Յանուն Մարոքահայ գաղութի ընկ. Վահան Համբարձումեան, բարի գալուստ մաղթեց, շեշտելով .— Տէր եւ Տիկ. Ճ. Մարտիկեան, ուր որ երթան ամէնէն առաջ, Հայեր կը փնտռեն, կը խանդավառուին անոնցմով յոյսեր ներշնչելով անոնց : Ապա համիրճ կերպով նկարագրեց անոնց կատարած բազմատեսակ աշխատանքները, թուեց անոնց բոլոր ձեռնարկները, յօգուտ հայ ժողովուրդին :

Անջայի, Պէյրութի Փալանճեան ճեմարանի, Սուրիոյ եւ Յունաստանի հայկական դպրոցներու, Անթիլիասի կաթողիկոսութեան, Մարտիկեան թանգարանի եւ այլ հանրային հաստատութեանց բերած իրենց նիւթական ու բարոյական աջակցութիւնները արժանի են երախտագիտութեան : Իր խօսքը վերջացուց ըսելով .— « Պ. Մարտիկեան, իբրեւ նախկին մարզիկ, անշուշտ, կը յիշէք ձեր նշանաբանը՝ բարձրացիր, բարձրացուր : Այժմ ալ, բարձրացէք եւ բարձրացուցէք մեր ժողովուրդին դիմանալու կորովը » :

Խօսք առին նաեւ Պ. Պ. Կարօ Սարեան, Ազատ Սիւրմէնեան, Ժիրայր Աբիկեան, Եր. Գարապիլիքեան, Պալթայեան, Տիկ. Յարութիւնեան, Պերճ Վարժապետեան եւ Հր. Սրապեան իրենց մեծարանքն յայտնելով օրուան հիւրերուն :

Ապա խօսք տրուեցաւ Պ. Լեւոն Քէչիշեանի, որ մասնաւորապէս կանգ առաւ Պ. Ճ. Մարտիկեանի հանրային գործունէութեան վրայ եւ աւելցուց .— « Երբ ՄԱԿը Սան Ֆրանչիսքոյի մէջ, վաթսուն ազգերու պատգամաւորներու ներկայութեամբ ժողով կը գումարէր, անդին Պ. Մարտիկեան իր Օմար Խայեամ ճաշարանի սրահներուն մէջ կը հիւրընկալէր Մերձ. Արեւելքի գրեթէ բոլոր երկիրներու պատգամաւորները : Այսպէս պատասխանատու անձերու հետ իր ստեղծած բարեկամական կապերն ու ծանօթութիւնները, միշտ կ՚օգտագործէ ի նպաստ հայ ժողովուրդին :

Պ. Մարտիկեան կը սիրէ նաեւ հայ գրականութիւնը : Իր գիրքը «Երգն Ամերիկայի» բազմաթիւ լեզուներով թարգմանուած, մեծ յաջողութիւն է գտած :

Վերջին խօսքը կը պատկանէր Պ. Մարտիկեանին :

Պ. Մարտիկեան իր շնորհակալութիւններն ու գոհունակութիւնը յայտնելէ վերջ Մարոքահայ գաղութին, ընդհանուր ակնարկ մը նետեց հայ գաղթաշխարհի կեանքը փոթորկող հարցերուն վրայ եւ մասնաւորապէս կանգ առաւ Էջմիածնի եւ Անթիլիասի անունով ստեղծուած անիմաստ պայքարին վրայ :

« Անուրանալի ճշմարտութիւն մըն է բոլորիս համար, որ առանց Անթիլիասի Էջմիածին գոյութիւն չի կրնար ունենալ, եւ առանց Էջմիածնի՝ Անթիլիաս :

Այժմ Անթիլիասի գահին վրայ կը տեսնենք երիտասարդ, հայրենապաշտ, կորովի, ձեռներէց եւ պատրաստուած հոգեւորական մը, նոյն իսկ, օտարներու անվերապահ յարգանքին արժանի՝ Զարեհ կաթողիկոսն է ան որ պատիւ կը բերէ բովանդակ հայութեան :

Քիչ առաջ հոս յիշատակուեցաւ Անջայի գործունէութիւնը Շտուտկարտի ճամբարներուն մէջ տառապող հայ բեկորներու մասին : Այսօր ամէնքն ալ, շուրջ 1400 հոգի, ազատ ու երջանիկ կեանք ունին : Փրկուած են :

Այստեղէն մենք պիտի մեկնինք Պէյրութ, ամսոյս 28ին, Մարտիկեան թանգարանի բացման հանդէսին ներկայ գտնուելու :

Մարտիկեան թանգարանի համար, մասնաւոր սնտուկներու մէջ ղրկուած է 66 թանկագին եւ անգտանելի նկարներ, ձեռագրեր, հին դրամներու հաւաքածոներ եւ իմ ամբողջ գրադարանը :

Պ. Մարտիկեան աւելցուց .— Պէյրութէն պիտի մեկնինք Սուրիա, յետոյ Այնճար, ուր Մուսա Տաղի արծիւներն են բոյն դրած : Քանի մը խօսք ալ կ՚ուզեմ ըսել Այնճարի մասին : Այս գիւղը շինած են յայտնի Մուսա Տաղի մեր քաջորդի Հայերը : Օրէ օր, գիւղը կը շէննար եւ կը բարգաւաճէր : Դժգոհ էին միայն մէկ բանէ, որ ժամացոյց չունէին եւ իրենց աշխատանքը կը կապէին արեւին հետ :

Նուիրեցինք հրապարակի մեծ ժամացոյց մը, գիւղի բարձունքին վրայ զետեղուած : Հիմա այդ ժամացոյցը փորձանք է դարձած : Ամէն կէս ժամը անգամ մը կը նուագէ եւ գիւղացիներուն հանգիստ չի ձգեր, որ... քնանան : Միջոց մը պիտի խորհինք, որ լռեցնենք :

Սուրիայէն պիտի անցնինք Եգիպտոս, Յորդանան, Իրաք եւ Սէուտական Արաբիա : Այնուհետեւ պիտի անցնինք Պելժիա եւ այնտեղէն ալ, հաւանօրէն, Փարիզի վրայով՝ Ամերիկա :

Այս ճամբորդութեան ինծի պիտի ընկերանայ Լեւոն Քէչիշեան, որ շատ լաւ գիտէ նեղ դռնէ մտնել եւ լայն դռնէ դուրս գալ, միշտ հպարտ ու Հայու կուրծքը ցցած» :

Պ. Մարտիկեանի ջերմ խօսքերը ունկնդիրներուն, անմոռանալի այցելութեան մը լաւագոյն յիշատակները ձգեցին ներկաներուն վրայ : Վ.

ԶԱՆԱԶԱՆ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԸ

●

ՄԱՐՍԷՅԼ, (Յառաջ) .— Ճիշդ 43 տարիներ առաջ Վասպուրականի Հայութիւնը գլուխ ցցեց թրքական կառավարութեան հայաջինջ քաղաքականութեան դէմ, եւ մարտական ոգիով մը, որ անդերազանցելի կը մնայ մեր ազատագրական պայքարի կոիւներուն մէջ, յաջողեցաւ, ի գին աննահանջ ոգիի եւ մարտունակութեան իրականացնել, հայրենի իր պատմական հողին վրայ, հայ անդրանիկ պետականութիւնը :

Յարգելու եւ մեծարելու համար, պատմական այս մեծ աքթը, համախմբուած Արմենակ Հայ Ընկերակցութեան, ինչպէս Մարսէյլի կեդրոնական վարչութիւնը, ամէն տարիներու նման, ձեռնարկեց հանդիսութեամբ մը ոգեկոչելու հերոսամարտին թուականը :

Մայիս 18ին, կիրակի, Սալ Մազընոն լեցուած էր ազատատենչ հայրենակիցներու բազմութեամբ մը :

Պատուոյ նախագահութիւնը ստանձնած էր, հայանուէր գործիչ, Վ. Փորթուգալեանի արժանաւոր զաւակը, Պ. Փորթուգալեան :

Օրուան նախագահը՝ Կեդրոնական Վարչութեան անդամներէն՝ Պ. Ս. Աւտոյեան, գրաւոր ճառով, ոգեկոչեց Վասպուրականի 220.000 հայութեան մղած օրհասական, այլ հերոսական կռիւը, ընդդէմ թուրք եւ քիւրտ հորդաներուն եւ զինուած բանակին :

Յաղթութեամբ պսակուած հերոսամարտը հոգեկան ներշնչման աղբիւր մըն է գալոց սերունդներուն, միեւնոյն ատեն յարգանքի եւ փառքի աղբիւր :

Օր. Ալիս Շամիրեան, նուրբ եւ մշակուած ձայնով, մեներգեց եւ արտասանեց «Աղթամար»ին ձօնուած երաժշտական քերթուած մը, դաշնակի ընկերակցութեամբ Օր. Մատլէն Մարկոսեան :

Պ. Գրիգոր Քէնտիրեան անխառն յուզումով արտասանեց Սիամանթոյի ծանօթ «Խեղդամահը» :

Ս. Դ. Հնչակեան կուսակցութեան անունով Պ. Սրապեան, գրաւոր ուղերձով, ոգեկոչեց Փարամազներու, Աւետիսեաններու եւ Պիտօներու անմեռ ոգին :

Փոքրիկն Վ. Նազարեան, զգայնօրէն եւ մաքուր առոգանութեամբ, արտասանեց եղերաբախտ քերթողին՝ «Ես իմ Անուշ»ը :

Օր. Տ. Հայգազեան, դաշնակի վրայ նուագեց դասական երկու կտորներ :

Պ. Պ. Գ. Ապաճեան եւ Գ. Ստեփանեան փառատօնին իրենց մասնակցութիւնը բերին մեներգներով :

Ծանօթ ջութակահար՝ Պ. Ս. Զէօրէքճեան նուագեց մէկ քանի դասական եւ ազգային երգեր :

Օրուան բանախօսը՝ Պ. Ժիրայր Միրիճեան շեշտելէ ետք 43 տարիներ առաջ Վասպուրականցիներուն մղած հերոսական մարտը, որ Հայ Ազատագրական շարժումին մեծագոյն խոյանքներէն մին եղաւ, մատնանշեց թէ 19րդ դարու վերջերուն՝ Յովսէփ Էմին, կը գանգատէր հայ շինականի կրաւորական եւ նահանջական ոգիին մասին, սակայն շնորհիւ մեր յեղափոխական գործիչներուն եւ մարտիկներուն յամառ եւ անդուլ ճիգին եւ նուիրումին՝ հիմնապէս փոխուեցաւ եւ դարձաւ Վասպուրականի ու Շատախի եւ այլ վայրերու հերոս ու մարտունակ Հայը :

— « Կ՚ըսեն, — աւելցուց բանախօսը, — թէ ազգովին անմիաբան ենք, մինչ Վասպուրականի, յետագային նաեւ Հայաստանի Հանրապետութեան շրջանին՝ հայ քաղաքական կուսակցութիւնները, անխտիր, ձեռք – ձեռքի միակամ ու միահոգի կերտեցին մեր ցեղին դարաւոր երազը՝ Անկախութիւնը :

Իր խօսքի վերջաւորութեան, շեշտեց որ հայ ժողովուրդը պիտի իրականացնէ իր երազը՝ Միացեալ ու Ազատ Հայրենիքի կերտումը : Եւ այս՝ հակառակ անցեալին ու ներկային մեր ազգին դէմ մղուած դաւաղիր փորձերուն :

Ճառէն ետք, ներկայացուեցաւ հայ գեղջկական կեանքէ քաղուած «Ուշ լինի, նուշ լինի» զուարթ օփերէթը, գերատան Թրազօշի եւ կարող ուժերու կողմէ :

Երեկոյթը շարունակուեցաւ եւրոպական պարով եւ խրախճանքով :

ԹՂԹԱԿԻՑ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (169)

ԿԱՅԾԵՐ

Բ. ՀԱՏՈՐ

Ե.

ՀՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ՀԵՏԱԶՕՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Բերդի ստորոտում, մեր ձիաները բռնած, սպասում էին մեր երկու գաւառները : Մենք հեծանք, սկսեցինք դիմել դէպի Թօփրաք – Քալէ եւ միւս հնութիւնները :

Դուրս գալով քաղաքից, երբ փոքր ինչ հեռացանք, մեր շրջակայքում բացուեցան հիանալի տեսարաններ. մի կողմում երեւում էր կանաչազարդ Այգեստանը, երեւում էին եւ Վարագայ կանաչազարդ լեռները, որոնց կուրծքի վրայ, խորին ջերմեռանդութեամբ ղրկուած, բազմել էր Վարագայ գեղեցիկ վանքը : Միւս կողմում, մանիշակագոյն հայելիի նման, փայլում էր Վանայ ծովակը : Այդ ձուաձեւ հայելին դրուած էր հիանալի շրջանակի մէջ, որը բոլորում էր նրա գեղադրական եզերքը մեղմ, ալիքաւոր բարձրութիւններով, — դրանք էին՝ Արտոս, Արնոս, Սիփան, Ներրովթ եւ Գրկուռ լեռները, որոնց գօտիները չորեքկողմից սեղմել էին իրանց մէջ ջրի այդ մեծ աւազանը :

Կարծես, այդ աշխարհում հեթանոսական եւ քրիստոնէական ժամանակների յիշատակարանները դեռ մինչեւ այսօր մրցութիւն էին անում միմեանց հետ : Մի կողմում, բեւեռագրերով զարդարուած փառաւոր շինուածքներ ցոյց էին տալիս ամենահին անցեալի վրայ, միւս կողմում, սփռուած էինք տեսնում բազմաթիւ վանքեր ու եկեղեցիներ : Այդ վանքերը դեռ չէին էին եւ լի բազմաթիւ կրօնաւորներով : Իսկ նրանց կողքին, մենք գնում էինք տեսնելու մի հին, մոռացուած մեհեանի տխուր աւերակները ...

Վերջապէս, հասանք Թօփրակ – Քալէ : Այդ աւերակ բերդը ուրիշ անուններ եւս ունի. նա կոչւում է Ակռփուքար եւ Զըմփ – զըմփմաղարա : Բայց այդ երեք անուններից եւ ոչ մէկը նրա նախնական անունը չէ. դրանք ստացուել են վերջին ժամանակներում : Ի՞նչպէս էր կոչւում նա առաջ,— ոչ ոք չգիտէ, պատմութիւնը լռում է այդ մասին : Այդ բերդը մի ամբողջ քաղաք է եղել, որ այժմ ծածկուել է ահագին հողակոյտների ներքոյ : Հէնց այդ է պատճառը, որ նրան թուրքերէն բառերով կոչում են Թօփրակ – Քալէ (Հողաբերդ) :

Գուցէ այդ անյայտացած քաղաքը այն կախարդուած «Պղնձէ – քաղաքը» լինի, որ մինչեւ այսօր վանեցոց աւանդութիւնների մէջ պահպանել է իր դժբախտ, առասպելական պատմութիւնը : Զար վըհուկի դիւթելով, ամբողջ քաղաքը իր պարիսպներով, տներով եւ բնակիչներով անշարժ պղինձ է դառնում : Ասլանը ասում էր ինձ, այդ աւանդութիւնը ճիշդ է միայն այն կողմից, որ եթէ այդ հողակոյտերի մէջ փորուածքներ անելու լինեն, մետաղեայ բոլոր առարկաները կը գտնեն պղնձից շինուած, որովհետեւ այդ աւերակները պատկանում են պղնձէ դարբշրջանին : Եւ իրաւ, որպէս պատմեց մեզ մեր առաջնորդը, այնտեղ գտել էին զանազան պղնձէ զարդեր, պղնձէ զէնքեր, պղնձէ տնային կարասիք եւ մինչեւ անգամ պղնձէ մարդիկ :

Հնութիւնների աւերակները եւ մարդիկների գերեզմանները իմ վրայ միշտ միեւնոյն տպաւորութիւնն են գործել : Երկուսի մէջ եւս տեսնւում է ղաղարած կեանքը, երկուսն էլ յիշեցնում են անցեալը, որ մի ժամանակ ապրել են, գործել են եւ, ժամանակի հետ քաւելով, մաշուել ու մեռել են, թողնելով միայն կենդանի յիշատակներ : Մարդ, նայելով իր նախահայրց գերեզմանների վրայ, մի առանձին հպարտութիւն է զգում, երբ մտաբերում է, որ նրանք իրանց ժամանակի ամենալաւ մարդիկն են եղել :

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

կերվարականներու տնօրէն ժողովը եւ ե-րեսփոխանական խմբակցութիւնը երեքի դէմ 112 ձայնով քուէարկեց բանաձեւ մը ուր դէմ կ'արտայայտուէր Տը Կոլի թեկ-նածութեան: Նոյն ձեւով կ'արտայայ-տուին Համայնավարները: Ժոզ. Շար-ժումը կ'ուզէ որ Ֆլիմլէն մնայ կառա-վարութեան գլուխը :

Զորեքշաբթի օրուան համար ժամը 5էն 7 ընդհանուր գործադուլ նշանակած են բոլոր սենտիքաները եւ կոչ կ'ընեն ժո-ղովուրդին որ ցոյց ընէ Նասիոնէն – Պաս-թիյ :

Մասնակի գործադուլ կայ արդէն երեք-շաբթիէն ի վեր :

ԱԼԺԻ

80.000 հոգի հաւաքուած է երեքշաբթի իրիկուն Ֆորոմ, ուր Սուսթել կ'ըսէ «Ներկա՛յ, զօրավար»:

× Սալան 650 հոգի եւս արձակեց առջի օր բանտերէն :

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԿԱՐԾԻՔԸ

ԼՈՆՏՈՆ .— Տը Կոլ պիտի գործակցի Ատլանտեան Ուխտին հետ .—

ԱՄՍԹԵՐՏԱՄ . — Տը Կոլ փաշական մըն է որ Հիթլերի կը նմանի :

ՊՈՆ .— Տը Կոլի գալը անպայման չի նշանակեր թէ քաղաքացիական պատե-րազմի վտանգը հեռացած է :

ՀՌՈՄ .— Ֆրանսական տագնապը վը-նասեց փաշականներուն եւ միապետա-կաններուն ընտրութեանց առթիւ :

Առաջին անգամ ըլլալով անգլիական մամուլի պատմութեան մէջ Մանչեսթըր Կուարտիանը ֆրանսերէն խմբագրական մը հրատարակեց :

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՄԵԼԳՈՆԵԱՆ ԿՐԹ. ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆ

ՆՈՐ ՍԱՆԵՐՈՒ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ

1.— Յառաջիկայ 1958 – 59 տարեշըր-ջանին համար Մելգոնեան Կրթ. Հաստա-տութիւնը սահմանափակ թիւով նոր սա-ներ պիտի ընդունի զանազան հայ գա-ղութներէ :

2.— Թեկնածուները պէտք է շրջանա-ւարտ ըլլան Ազգային վարժարանի Զ. դասարանէն եւ յանձնարարուած Տնօրէ-նութենէն :

3.— Թեկնածուները մինչեւ 8 Յուլիս պէտք է լրացուցած ըլլան իրենց բոլոր փաստաթուղթերը, համաձայն ընդունե-լութեան պայմաններու ցուցակին եւ յանձնած զանոնք շրջանի Բարեգործա-կանի գրասենեակին :

4.— Ընդունելութեան պայմաններու մանրամասնութեանց համար դիմել Բա-րեգործականի տեղական գրասենեակին :

5.— Բոլոր թեկնածուները մուտքի գրաւոր քննութիւն պիտի անցնեն Յուլիս 10 – 11, Բարեգործականի տունը, առա-ւօտեան ժամը 9–12, հետեւեալ նիւթերու շուրջ, Հայերէն, Անգլերէն, Հայոց Պատ-մութիւն եւ Թուաբանութիւն :

6.— Թեկնածուներու ընտրութիւնը կա-տարելու համար, Հաստատութիւնը իր ներկայացուցիչները պիտի ղրկէ զանազան վայրեր, քննութեան վերոյիշեալ թուա-կաններուն :

Նկատի ունենալով որ Կիպրոս մուտքի վիզան երկար ժամանակ կը պահանջէ, Յուլիս ութէն ետքը կատարուած դիմում-ները անհետեւանք կը մնան :

15 Մայիս, 1958, Նիկոսիա

ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԿՈՉԸ

Ծրագրած էինք կազմակերպել պարա-հանդէս մը ի նպաստ մեր կրթանուէր աշ-խատանքներուն: Սակայն նման ձեռնարկ մը պիտի ստիպէր որ կազմակերպիչ մար-մինը հասոյթներուն կարեւոր մէկ մասը յատկացնէր բազմատեսակ ծախքերու :

Որպէսզի բարեսէր անձնաւորութիւննե-րու յատկացուցած գումարները ամբող-ջութեամբ իրենց նպատակին տրամա-դրուին, յարմար դատեցինք նուիրահա-ւաքութիւն մը կազմակերպել փոխան պա-րահանդէսի :

Վստահ ենք թէ հասարակութիւնը գը-նահատելով գործին նուիրականութիւնը, ինչպէս նաեւ ծախքերէ խուսափելու մեր մտահոգութիւնը, լայնօրէն եւ սրտաբուխ կերպով պիտի բերէ իր մասնակցութիւնը այս նուիրատուութեան :

Կանխայայտ շնորհակալութիւններով եւ լաւագոյն զգացումներով՝

ԴՊՐՈՑ. ՏԻԿ. ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Imprimé sur les presses du Journal HARATCH
17. Rue Bleue. 17 — PARIS (9e)

Օր. ԺԱՆԻՆ ՎԱՆԼԵԱՆ
Պ. ԺՕՐԺ ՊԼՈՒՁԵԱՆ
Նշանուած

Քան, 958, Մայիս 25 Վիլժուիֆ

× Այս առթիւ Շիրինեան եւ Տակառեան ընտանիքները տասը հազար ֆր. կը նուի-րեն Մշակոյթի Տան :

Օր. ՍԻՐՎԱՐԴ ԹԱՀՄԱԶԵԱՆ
Պ. ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՄԱՆՏԻԿԵԱՆ
Նշանուած
1958, Մայիս 25

Վիլնէօֆ լը Րուա Ալֆորվիլ

× Այս ուրախ առթիւ Լեւոն Մանտիկ-եան հազար ֆր. կը նուիրէ Ֆ. Կ. Խաչի օգափոխութեան կայանին :

(Ստանալ «Յառաջ»էն) :

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին ա-մավերջի հանդէսը Յունիս 29ին, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը երեքին վարժարա-նին մէջ, 1 Պուլվ. տիւ Նոր, Լը Րէնսի :

Ժամը չորսէն յետոյ պիտի սկսի դաշ-տահանդէսը վարժարանին գեղեցիկ եւ օ-դասուն պարտէզին մէջ :

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ Տիկնանց վարժարանի ար-ձանագրութիւնները սկսած են: Ընդունե-լութեան պայմաններուն տեղեկանալու համար դիմել վարժարանի տեսչութեան, հինգշաբթի եւ շաբաթ օրերը կէսօրէ ա-ռաջ :

Էկլիզ տը Բանթենէն առնել 146 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Րէնսի Փավիյեօն: Հեռաձայն Լը Րէնսի 172:

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՇՔԵՂ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Սամուէլ – Մուրատեան վարժարանի պարտէզներուն մէջ :

ՅՈՒՆԻՍ 8, ԿԻՐԱԿԻ

Նախաձեռնութեամբ Մուրատ – Ռափա-յէլեան Նախկին Աշակերտաց Միութեան: Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

Salle de l'Ecole Normale de Musique

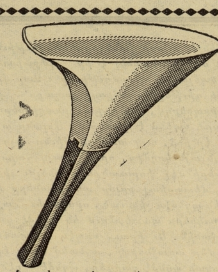
78, RUE CARDINET, PARIS
Metro : Malesherbes

Շաբաթ, Մայիս 31, ժամը 21ին
Կազմակերպութեամբ Լը Թրիփթիքի
նուագահանդէս դաշնակ – ջութակ
ԱՐՄԱՆ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ
(Դաշնակ)
ԺԸՆԸՎԻԷՎ ԱԼԹԷՐՄԱԹ
(Ջութակ)

Յայտագիր .— Մոցարթ, Շուման, Ֆը-րանսիս Փուլէնք :

Տոմսերը կը ծախուին Էքօլ Նորմալի սրահը, Տիւրան հրատարակչական տունը: Գին 200էն 600 ֆրանք :

Ուսանողներու զեղչ :

Նոր կատարելագործում կօշիկի կրունկներու պատրաստութեան մէջ Առաջին հայ հաստատութիւնը որ յաջողած է ձեւընկալի (մաթիէռ փլաստիք) եւ ալիւմինիոմի միացու-մով շինել անբեկանելի (էնքասապլը) եւ նկուն կօշիկի կրունկներ ամէն բարձրութեամբ :

Դիմել՝

VANPLAST
(ՎԱՆԼԵԱՆ)
7, RUE GODOT DE MAUROY
Téléphone : OPEra 01-08
Առաւօտները հեռաձայնել՝ ITA 16-36
» 33-38

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ - "ՄԱՅԻՍ 28" -

Կազմակերպիչ յանձնախումբերը կը ծանուցանեն, որ քառասնամեակի տօնա-կատարութիւնները յետաձգուած են՝ երկրին ներկայ պայմաններուն հետեւանքով :

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕԴ. ԿԱՅԱՆ

Յուլիսի արձանագրութիւնները արդէն լրացած ըլլալով, Օգոստոսի համար մի-այն կարելի է արձանագրուիլ:

Արձանագրուողներէն կը խնդրուի ալօ-քասիոնի թերթերը շուտով յանձնել դի-ւանին եւ ամբողջացնել իրենց տեղե-կութիւնները:

Դիմել, Երկուշաբթի, Զորեքշաբթի եւ Ուրբաթ կէս օրէ վերջ ժամը 1.30էն 3 եւ երեկոյեան ժամը վեցէն 7.30, Հեռախօս Թռիւտէն 27.35 :

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅ

Կազմակերպուած Ֆրանսական Բանակի Օտար Սպայից Նախկին Ռազմիկներու Միութեան կողմէ :

Այս Ուրբաթ ժամը 21ին Սէրքլը Միլի-թէր, Փլաս Սէն տ'Օկիւսթէն :

Կը ներկայացուին .—Ժօքօնտային շուր-ջը, Արեւը եւ հովանոցները, Թեթեւ ձեռ-քը, Քմահաճոյք մը :

Մուտք .— 500 ֆրանք :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ .— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կո-միտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բո-լոր ընկերները այս Ուրբաթ ժամը 21ին, Յոյներու սրահը: Կարեւոր օրակարգ :

ՓԱՐԻԶ .— Կապոյտ Խաչի Իթալիի մաս-նաճիւղին ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ կէսօրէ վերջ ժամը երեքին Ժանթիյի դպ-րոցին սրահը: Զեկուցում կայանի մասին եւ վարչութեան ընտրութիւն :

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Յառաջիկայ Կիրակի, Յունիս մէկ, Փա-րիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ տեղի պիտի ունենայ հանդիսաւոր հոգեհանգստեան պաշտօն, երջանկայիշատակ ազգային բարերար ՄԿՐՏԻՉ ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆԻ, կը-տակատար Կ. ԵԶԵԱՆՑԻ, տեսուչներ՝ Գ. ԱԲՈՒԼԵԱՆԻ, Ս. ՍՈՂԻԿԵԱՆԻ, Յ. ՄԱՏԱԹԵԱՆԻ եւ բոլոր հին ու նոր ուսու-ցիչներուն եւ սաներուն յիշատակին հա-մար :

Կը հրաւիրուի հայ հասարակութիւնը :

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՄՈՆՄՈՐԱՆՍԻԻ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ՕԴԱՍՈՒՆ ՊԱՐՏԷԶԻՆ ՄԷՋ
Կիրակի, Յունիս 1 ժամը 15էն 22

Կազմակերպուած
ՓԱՐԻԶԻ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ

Գեղարուեստական յայտագիր, եւրոպական պարեր եւ զանազան խաղեր մանուկները զուարճացնելու համար:

Ներկաները պիտի գտնեն ճոխ պիւֆէ, առատ ըմպելիք եւ աւանդական «շիշ քէպապ»: Մուտք 100 ՖՐԱՆՔ

ԽԻՍՏ ԿԱՐԵՒՈՐ .— Անջատաբար, կէսօրուան բացօթեայ 200 հոգինոց ճաշ մը նախատեսուած է, որուն կրնան մասնակցիլ նախօրօք արձանագրուողները (անձ գլուխ 750 ֆր. ճաշագին եւ մուտք):

ԾԱՆՕԹ .— Շոգեկառք առնել Կար Տիւ Նորէն մինչեւ Անկէն, անցնիլ Անկէնի կամրջակը դէպի օթօպիւս, մինչեւ Կրօլէ: Թրէնի ժամեր .— առտուան 10.15, 11.13, 11.59, 12.17, կէսօրէ վերջ 13.54, 14.00, 15.00:

ԹՐԻՔՕ ԺԻԽՍՈՂ ՁԵՌՆԱՐԿՈՒՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ
ԱՆՄԻՋԱԿԱՆ ՑԱՆՑՆԵԼԻ ԺՕԺ 12 ԵՒ 14

MACHINE A TRICOTER RECTILIGNE AVEC TRANSFERT DE MAILLE — ITALBA
livrable de suite en jauge 12 et 14

REMAILLEUSE CIRCULAIRE A I FIL — ITALBA

Sté. NALTA
- G. NALBANDIAN -
22, Rue de la Sablière
PARIS-14 SUF. 96-80

SUCCÈS A LA FOIRE DE PARIS — ITALBA

Sa publicité par sa qualité

ԹԱՐՄԱՑՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ՁԵՐ ԲՆԱԿԱՐԱՆՆԵՐՈՒՆ
ԳՈՅՆԵՐԸ ԵՒ ԳԵՂԵՑԿՈՒԹԻՒՆԸ

ԴԻՄԵՑԷՔ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԻԱԿ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ — THOMLAC

16 bis, Bld. Sébastopol, Paris 4e
ANGLE RUE DE LA REYNIE

ԵՒ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐԸ
52, Rue de Chalon, Paris 12e
4 bis, rue Vaillant Couturier, Argenteuil
166, Ave. Aristide Briand, Pavillons-sous-Bois
241, rue P. V. Couturier, Alfortville

Մասնաւորաբար ձեր ճաշակին համար պատրաստուած ԸՆՏԻՐ ԻՒՂԱՆԵՐԿԵՐ որ ձեր բնակարանին ներսը պիտի զար-դարեն, իսկ դուրսը պիտի պահպա-նեն բնութեան սպառնալիքներուն դէմ

ՆԱԵՒ ՆՈՐԱՁԱՇԱԿ ՊԱՏԻ ԹՈՒՂԹԵՐ — Linoleum, Plastique, etc.

Դիւրամատչելի գիներ եւ սիրալիր ընդունելութիւն կը սպասեն ձեզի
ԹՕՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ ԿՈՂՄԷ

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 փր. վեցամս. 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 փր.

ՈՒՐԲԱԹ 30 ՄԱՅԻՍ

VENDREDI 30 MAI 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8204 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4005

Լը Թրոքեր եւ Մոներվիլ կը տեսնուին Տը Կոլի հետ

ՆԱԽԱԳԱՀ ՔՈԹԻ ՄԻԱԺԱՄԱՆԱԿ Կ'ԸՆԴՈՒՆԻ ՓԻՆԷՆ, ԹԷԹԺԷՆԸ ԵՒ ՄՈԼԷՆ

ՆԱՍԻՈՆԻ ՑՈՅՑԸ 250.000 ՀՈԳԻԻ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ

ՎԻՆՍԱՆ ՕՐԻՈԼ ԿԸ ՏԵՍՆՈՒԻ ՏԸ ԿՈԼԻ ԵՒ ՔՈԹԻԻ ՀԵՏ

Ինչպէս գրած էինք չորեքշաբթի օրը վճռական եւ պատմական օր մըն էր Ֆրանսական Հանրապետութեան համար : Փարիզի եւ Ֆրանսայի ուշադրութիւնը կեդրոնացած էր երկու կէտերու վրայ.— Էլիզէի պալատը, ուր Նախագահ Քոթի կ'ընդունէր միաժամանակ երեք ազգային կուսակցութեանց պետերը (Փինէ – Թէթժէն – Մոլէ) եւ Նասիոնի հրապարակը ուր ժամը 17ին Հանրապետութեան Պաշտպան Կոմիտէն ցոյց մը կազմակերպած էր :

Երբ չարժանկարի ձեւով եւ ժամանակագրական կարգով ուզենք պատկերը տալ, չորեքշաբթի օրուան, կը ներկայանայ հետեւեալ ձեւով.— ժամը առաւօտեան 4.15ին Ֆլիմլէն կը ներկայացնէր իր հրաժարականը, զոր Քոթի չէր ընդունէր : Վերին Նախագահ Քոթի կը տեսնուէր առաջին անգամ Ազգ. Ժողովի նախագահ՝ Լը Թրոքերի հետ, ապա ժամը 12ին Հանրապետութեան Խորհուրդի նախագահ՝ Մոներվիլի հետ : Կէս օրէն ետք Նախագահ Քոթի միաժամանակ կ'ընդունէր Անկախներու, Ընկերվարականներու եւ Ժողովրդական Շարժումի պարագլուխները :

Նոյն ժամանակ զօր. Տը Կոլ կարգ մը տեսակցութիւններ կ'ունենար իր բնակարանին մէջ (Քոլոմպէ – լէ – Տէօ զ'Էկլիզ) :

Համաձայն տեղական մամուլին եւ ձայնասփիւռի թղթակիցներուն Տը Կոլի առաջին այցելուն եղած է զօրավար Քաթրու, Պատուոյ Լեգէոնի մեծ սպայ, որ կը նկատուի Էլիզէի անպաշտօն ներկայացուցիչը : Կէս օրէ ետք զօր. Տը Կոլ կ'ընդունէր մառեշալ Ժիւէնը, որուն մեկնումէն անմիջապէս ետք, ինք ալ ճամբայ կ'ելլէր դէպի Փարիզ : Կ'ըսուի նաեւ թէ զօր. Տը Կոլի երրորդ այցելուն եղած է Հանրապետութեան Նախկին Նախագահ՝ Վենսան Օրիոլ : Այս վերջինը կը տեսնուէր նաեւ Նախագահ Քոթիին հետ եւ ժամը 22ին կը մեկնէր Էլիզէի պալատէն առանց որեւէ պաշտօնական յայտարարութիւն ընելու :

Շահեկան է անշուշտ, պաշտօնական յայտարարութիւններէն դուրս, գիտնալ նրբանցքներու անցուդարձը : Այս առթիւ Վիանսօն – Փոնթէ, «Մոնտ»ի մէջ կարգ մը տեղեկութիւններ կուտայ մասնաւորաբար Կի Մոլէի եւ Տը Կոլի յարաբերութեանց շուրջ : Համաձայն Լը Մոնտի աշխատակիցին եւ տեղական մամուլին ընդհանրապէս, երկուշաբթի օր Կի Մոլէ վարչապետին կը յանձնէր Տը Կոլին ուղղած իր նամակին պատճէնը : Վեց էջերէ բաղկացած նամակով մը ընկերվարական կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը յոյս կը յայտնէր թէ Տը Կոլ հրապարակով պիտի դատապարտէ Քորսիքայի խռովարարները : Կարգ մը հարցումներ կուտար Տը Կոլի իշխանութեան գլուխ գալու ձեւին մասին, ինչպէս նաեւ այս վերջինին պահանջներուն՝ իրաւասութեանց սահմաններու նկատմամբ : Կոչ մըն էր նաեւ, որպէսզի ծանր դէպքեր չխախտեն Ֆրանսական միութիւնը եւ չառաջնորդեն Ֆրանսան «ութ օրէն, ութ շաբաթէն, ութ ամիսէն կամ ութ տարիէն, Ժողովրդական ճակատի մը եւ անոր բնական վախճանին՝ որն է ժողովրդական ռամկավարութիւն» : Ցայտնի էր որ համայնավարներու եւ Տը Կոլի միջեւ, Մոլէ կը նախընտրէր Տը Կոլը :

Նոյն օրը թէ Ֆլիմլէն, թէ Մոլէ նամակ կը ստանային Տը Կոլէն : Առաջինին հետ, բերանացի յայտարարութիւն մըն ալ կ'ըլլար նաեւ Ֆլիմլէնի : Զօրավարը որ տեսակցութեան առաջարկ կ'ընէր վարչապետին, բերանացի ալ կը յայտնէր թէ հակառակ պարագային պիտի ստիպուի տեղեկացնել երկրին թէ վարչապետը մերժած է զինքը տեսնել : Հետեւանքները ծանօթ են :

Չորեքշաբթի կէս գիշերին Նախագահ Քոթիի դիւանը պաշտօնական յայտարարութիւն մը կ'ընէր ուր կ'ըսէր թէ Նախագահը պաշտօն տուած է երկու ժողովներու նախագահներուն յարաբերութեան մէջ մտնել Տը Կոլի հետ, որպէսզի անոր հետ որոշուին թէ ինչ պայմաններու մէջ կրնայ կազմուիլ Հանրապետութեան կառավարութիւնը :

Այդ տեսակցութիւնը կը տեւէր կէս գիշերէն մինչեւ առաւօտեան 3, Փարիզի մէջ : Ապա զօր. Տը Կոլ կը վերադառնար Քոլոմպէ :

Գիշերուան 9էն մինչեւ կէս գիշեր քանի մը հազար հոգի հաւաքուած Էլիզէի պալատին շուրջ Տը Կոլին կը սպասէին : Բակին մէջ աւելի քան հարիւր լրագրողներ նոյնպէս կը սպասէին Տը Կոլին : Կէս գիշերին ժողովուրդը «կեցցէ՛ Տը Կոլ» կը պոռար եւ «Մարսէյեզ» կ'երգէր :

ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆՑ ԴԻՐՔԸ

Ընկերվարականները Հինգշաբթի օր պիտի վերաքննէին իրենց որոշումը : Ծանօթ է որ առաջին առթիւ մերժած էին Տը Կոլի թեկնածութիւնը 3ի դէմ 112 ձայնով :

Չափաւորականներու դիրքը որոշ է, Փինէ եւ իր ընկերները համաձայն են Տը Կոլի դահլիճին :

Համայնավարները առաջին առթիւ որոշեցին կոչ մը ուղղել բոլոր Ազգ. կուսակցութեանց բացի չափաւորականներէն, որպէսզի հանրապետական խմբակցութիւնները ժողով գումարեն եւ համաձայնութեան գան մէկ թեկնածուի շուրջ : Այս հրաւէրը «նկատի անգամ չէ առնուած» կը գրէ «Ֆիկարօ», եւ Տիւքլոյի հրաւէրը մերժուած է :

Ժող. Շարժումն ալ տակաւին որոշ դիրքաւորում մը չունի, բայց անշուշտ անգամ մը եւս ամէն բան ընկերվարականներէն կախում ունի եւ չափաւորականները կը ջանան համոզել ընկերվարականները որ ետ գան իրենց որոշումին վրայ : Փոլ Ռէնօ կ'ըսէ թէ ինք ալ դէմ կը կենար Տը Կոլին եթէ այս վերջինը հանրապետական օրինաւորութեան ճամբան մերժէր, բայց, կը շարունակէ նախկին վարչապետը.— «Ընդհակառակն, հակառակը յայտարարեց : Միակն է որ կրնայ վառ պահել մահմետականներու այն յոյսը որ ծագեցաւ այս օրերս : Կը մաղթեմ որ ընկերվարական կուսակցութիւնը ետ գայ իր որոշումին վրայ, հակառակ պարագային դէպի ժողովրդական ճակատ կ'առաջնորդէ ուր ինք ալ կրնայ իյնալ :

ՆԱՍԻՈՆԻ ՑՈՅՑԸ

Հանրապետութեան Պաշտպան Կոմիտէն որուն մաս կը կազմեն.— Ընկերվարականները, Վալուազիէն Արմատականները, Ժողովրդական Շարժումը, Դիմադրական Միութիւնը, Ափրիկեան Ժողովրդապետական Համախմբումը, ինչպէս նաեւ Բանուորական Ուժ եւ Քրիստոնեայ Աշխատաւորական Սենտիքաները եւ Մարդկային Իրաւանց պաշտպանութեան կոմիտէն կոչ մը ուղղած էին իրենց անդամներուն եւ ժողովուրդին որ ցոյց մը կազմակերպեն յանուն Հանրապետութեան պաշտպանութեան : Ոչ մէկ ոստիկանական ուժ եւ ոչ մէկ միջադէպ : Այս ցոյցին հրաւիրուած չէին Աշխատաւորական Ընկերակցութիւնը Սէ – Ժէ – Թէ (համայնավար) ոչ ալ համայնավար կուսակցութիւնը, որ սակայն իրենց մասնակցութիւնը բերին :

150.000 – 200.000 հոգի կը հաշուեն հաւաքուած բազմութիւնը : Ցուցարարներու թափօրին առջեւէն կը քալէին ընկերվարական պարագլուխներ (Կազիէ, Փինօ, Տէփրէօ, եւն.), համայնավարներ (Ժագ Տիւքլօ), արմատականներ (Մենտէս Ֆրանս), մարդկային իրաւանց լիկա (Տանիէլ Մէյէր) եւ սենտիքաներու ղեկավարները : Թափօրը որ կը յառաջանար «Կեցցէ Հանրապետութիւն» պոռալով եւ «Մարսէյեզ» երգելով, կատարեալ հանդարտութեամբ հասաւ Հանրապետութեան Հրապարակը :

ՑՈՅՑԸ ԵՒ ՄԱՄՈՒԼԸ

Այս առթիւ Լուի – Կապրիէլ Ռոպինօ «երկու չափ, երկու կշիռ» խորագրով տոմս գրած է «Ֆիկարոյի» մէջ ուր զարմանք կը յայտնէ թէ երբ օրէնք մը կայ որ կ'արգիլէ որեւէ հրապարակային ցոյց, նոյն ժամանակ կը թոյլատրուի ցոյց մը զոր Ներքին Նախարարութիւնը կը քաջալերէ իր կրաւորական դիրքով, մինչ տեղեկատուութեան նախարարութիւնը մերժելով գործադրել գրաքննութեան իր իսկ ստեղծած որոշումները, իր մասնակցութիւնը կը բերէր ցոյցին յաջողութեան համար. աւելին՝ նախարարը անձամբ կը մասնակցէր թողանցքին :

«Ֆիկարոյ»ի խմբագիրը կը դատապարտէ ձախակողմեան մամուլը եւ ձայնասփիւռը եւ կը յիշէ որ եթէ ընկերվարական կուսակցութիւնը անմիջապէս սանձ մը չդնէ ինչպէս իր պաղարին պարագլուխները կը փափաքին, տխուր պատկեր մը կը ներկայանայ վաղը :

(«Ֆիկարօ» կը յիշէ որ այս տոմսը — նախապէս գրաքննուած — հրատարակուած է նախարար Կազիէ անձնապէս վերցուցած ըլլալով արգելքը) :

(Շարունակութիւնը կարդալ .Դ. էջ)

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

Հինգշաբթի առտու ժամը 11.15ին նախագահութեան դիւանը կը յայտարարէր թէ Լը Թրոքէր եւ Մոներվիլ տեսնուելէ ետք զօր. Տը Կոլի հետ այդ տեսակցութեան արդիւնքը հաղորդած են Նախագահ Քոթիի : Այս վերջինը կէս օրէ ետք շատ կարեւոր յայտարարութիւն մը պիտի ընէ Խորհրդարանին :

Նախագահ Քոթի կոչ կ'ընէ, այս ծանրակշիռ պայմաններուն տակ բոլորին հայրենասիրութեան :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼԻԲԱՆԱՆԻ մէջ կացութիւնը որոշ չափով հանդարտած է, բայց քաղաքական ճակատի վրայ մթնոլորտը կը մնայ լարուած, առջի օր Պէյրութ հասան ամերիկեան առաջին հրետանիները, զորս ուզած էր լիբանանեան կառավարութիւնը : Բանակը կը շարունակէ խիստ հսկողութիւն կատարել. փոքր կռիւ մը եղաւ Թրիփոլիի մէջ, ուր ըմբոստները տուին երկու զոհ եւ 12 վիրաւոր : Միւս կողմէ Հիւս. եւ Հարաւային Ամերիկաներու լիբանանեան գաղութները (աւելի քան 300.000 հոգի) գումարած են կարեւոր ժողովներ, որոնց ընթացքին առաջարկուած է գաղթական Լիբանանցիներէն բանակ մը կազմել՝ վասն Լիբանանի գերիշխանութեան եւ անկախութեան. անմիջապէս արձանագրուած են 15.000 երիտասարդներ՝ պատրաստ Լիբանան մեկնելու, այս ուղղութեամբ հեռագիրներ ղրկուած են Նախագահ Շամունի, որուն կողքին կը մնան բոլոր գաղթականները : Արաբական Լիկան պիտի գումարուի շաբաթ օր, քննելու համար Պէյրութի կառավարութեան բողոքը՝ Եգիպտոսի եւ Սուրիոյ դէմ :

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ Եուկոսլաւիոյ կառավարութեան պաշտօնապէս յայտնեց թէ հինգ տարուան համար կը յետաձգէր իր տնտեսական օժանդակութիւնը, որուն համաձայնագիրը ստորագրուած էր 1956ին :

ԱՄԵՐԻԿԱ արձակեց արուեստական իր չորրորդ արբանեակը, բայց չյաջողեցաւ. միւս երեք արբանեակները կը շարունակեն դառնալ երկրին շուրջ : Միւս կողմէ, Մոսկուայէն կը հաղորդեն թէ նոր «Սպուտնիկ» մը պիտի նետեն, որուն մէջ շուն մը պիտի դրուի՝ «Փոքէթ» անունով : «

ՊՈՆԷՆ կը հաղորդեն թէ Արեւելեան

ՀԵՌԱԳԻՐ ԷՋՄԻԱԾՆԷՆ

ԽՄԲ.— Հինգշաբթի առաւօտ էջմիածնէն ստացանք հետեւեալ հեռագիրը.—

ՄՈՍԿՈՒԱ, 28 ՄԱՅԻՍ.— «Ն. Ս. Օ. Վազգէն Ա. Հայրապետ Մայիսի տասից մինչեւ քսաներկուս Մոսկուայի եւ համայն Ռուսիոյ պատրիարք Ն. Ս. Ալեքսիի հրաւէրով իբրեւ հիւր մասնակցեց ռուս փրոփօսլավ եկեղեցու պատրիարքութեան վերահաստատման քառասնամեակի հանդիսութիւններին, որոնք տեղի ունեցան Մոսկուայում, Զակորսկում և Լենինկրատում : Վեհափառ Հայրապետի հրաւէրով Ռումանիոյ պատրիարք Ն. Ս. Ցուստինիան եւ Պուլկարիոյ պատրիարք Ն. Ս. Քիրիլ իրենց հետեւորդներով այցելեցին Ս. Էջմիածինը եւ Մայիս 24ից մինչեւ 27 վայելեցին Վեհ.ի հիւրասիրութիւնը» :

ԴԻՒԱՆ ՄԱՅՐ ԱԹՈՌԻ

Գերմանիոյ մէջ խորրհդային հրթիռներու կարեւոր արձակարաններ հաստատուած են :

ՓՈՐԹՈՒԿԱԼԻ կառավարութիւնը սահմանափակեց Պրակա քաղաքի մէջ երկրին անկախութեան 32 տարեդարձին առիթով կազմակերպուած ցոյցերը. Փորթուկալ իր ազգային անկախութեան տիրացաւ 1926 Մայիս 28ին :

ՍՈՒՐԻՈՅ եւ Իսրայէլի սահմանին վրայ առջի օր մէկ ժամ տեւող զինամարտ մը պատահեցաւ. ոչ մէկ զոհ կայ :

ՆԱԽԱԳԱՀ ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ յայտարարեց թէ «կը համակրի զօր. Տը Կոլին», բայց նկատի առնելով Ֆրանսայի եւ Լիբանանի կացութիւնը մերժեց որեւէ կարծիք յայտնել այդ մասին :

ՍԱԿԱՐԱՆ (Մայիս 28).— Ձոյլ ոսկի 541.000, Նափոլէոն 4010, զուից. 3800, անգլ. 4440, քսան տոլարնոց 18.950, Թղթադրամ (զուգահեռական շուկայ) սթերլին 1280, տոլար 466, զուից. 112.50, պելժ. 9.50, լիր 0.75 :

ՖՈՒԹՊՈԼԻ Եւրոպայի բաժակին վերջին մրցումը տեղի ունեցաւ Պրիւսէլ առջի գիշեր : Երկարաձգումէ ետք Մատրիտի Րէալը յաղթեց Միլանոյի՝ 2ի դէմ 3ով :

ՔՈՐՍԻՔԱՅԻ պարէնաւորումը ապահովուած է միայն 25 օրուան համար : Մարսէյլէն Այաչիօ հասաւ օդանաւ մը որ 10 թոն կաթ կը փոխադրէր :

ՀԱՅԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

Ա.

Հայ լեզուի, գրականութեան եւ պատմութեան գիտական համեմատական ուսումնասիրութիւն. այս է սահմանը Հայագիտութեան, ըստ Մալխասեանի բացատրական բառարանին: Այս իմաստով, հետեւաբար, շատ կանուխէն, Վերածընունդի օրերէն իսկ սկիզբ առած է Հայագիտութիւնը, թէեւ բառը աւելի ուշ կազմուած է, այն է՝ անցեալ դարու կէսերուն: Մխիթար Աբբահօր Աստուածաշունչի հրատարակութիւնը (1735) եւ Հայկազեան բառարանը (1749) կրնան Հայագիտական առաջին լուրջ աշխատանքները նկատուիլ, այն ժամանակի գիտական պահանջները եւ սկզբունքները աչքի առջեւ ունենալով: Հետզհետէ կը ծաւալի ու կը ծաղկի այդ շարժումը, եւ երեւան կու գան Հայագիտական աւելի կատարեալ հրատարակութիւններ, հանդէսներ: Նոր Հայկազեան Բառարանի յայտնութիւնը (1836), Մխիթարեան տպարանէն լոյս տեսած Նախնեաց Մատենագրութեան շարքերը (առաջինը՝ 1826ին), իբրեւ պաշտօնական հրատարակութիւն Ս. Ղազարու Հայկական Ճեմարանի (Ակադեմիա) ուսումնասէր Հայրերուն, կը կազմեն Հայագիտութեան ամրակուռ հիմերը: Զամչեանէն մինչեւ Ալիշան ու մինչեւ մեր օրերը՝ հսկայական աշխատանք կը թափուի բարձրացնելու համար անոր ոսկեղէն ապարանքը :

Մանաւորաբար մեր հին մատենագրութեան մէջ պահուած թանկագին գոհարներու լատիներէն թարգմանութիւնները (կատարուած՝ անգլին ճիգերովը զոյգ Աւգերեաններուն) կը գրաւեն եւրոպացի գիտնականներու ուշադրութիւնը. եւ ահա կը բացուի օղակը հայկական արժէքներու անձնանուէր ծառաներուն : Այդ շրջանին, Հայագիտութեան դատին մեծ նպաստ կը բերեն Մոսկուայի Լազարեան ճեմարանի գիտնականները, եւ քիչ ետք՝ նաեւ Վիէննայի Մխիթարեանները իրենց Հայագիտական հանդէսով: Եւ կար ժամանակ, որ Հայագէտ բառը աւելի սահմանափակ իմաստ մը ունէր, բնորոշելով այն եւրոպացի գիտնականները, որոնք կը զբաղէին հայկական գիտութիւններով, Հայագիտութեամբ :

Երկար պիտի ըլլայ ցանկը այդ վաստակաւորներուն, որոնք մեծ լոյս սփռեցին մեր լեզուին, պատմութեան եւ գրականութեան բնագաւառներուն մէջ. եւ միւս կողմէ՝ օտարներու առջեւ բացին հայկական գանձարանը՝ բազմաթիւ թարգմանութիւններով:

Ս. Ֆր. Նոյման, Լը Վայան տը Ֆլորիվալ, Է. Պորէ, Հ. Պեթերման, Կ. Բափելեթթի, Էտ. Տիւլօրիէ, Վ. Լանկլուա, Լ. Պրոսէ, Հ. Գելցեր, Ֆր. Կոնիբեր, Է. Թեզա, Հ. Հիւբշման, Մ. Շմիտ, Ն. Մառ, Ժ. Կարստ, Ա. Մեյյէ, Ն. Եորկա:

Ահա պատկառելի անուններ, թուելու համար գոնէ գլխաւորները, երեւելի եւ հեղինակաւոր հայագէտներու, որոնցմէ շատեր ժամանակին եղած են նաեւ թըղթակից անդամ Ս. Ղազարու Մխիթարեան Ճեմարանին :

Այսօր ալ Եւրոպայի եւ Ամերիկայի մէջ չեն պակսիր արժանաւոր յաջորդները այդ հայագէտներուն: Հարկ չկայ թուել անուններ. թէեւ յականէ իսկ կը ճանչնանք շատեր, որոնք յաճախ կը դիմեն Ս. Ղազար՝ զարգացնելու համար իրենց հայագիտական պաշարը նորանոր պրպտումներով :

Պէտք է սակայն խոստովանիլ, որ ներկայիս աւելի դժուարին ու բարդ է օտար հայագէտներու գործը, քան դար մը առաջ: Այն ժամանակ կը բաւէր լոկ գրաբարի ծանօթութիւնը՝ թեւակոխելու համար հայագիտութեան ասպարէզը: Այսօր կացութիւնը փոխուած է. հայագէտները հարկադրուած են ծանօթանալ նաեւ արդի հայերէնին, արեւելեան եւ արեւմտեան բարբառներուն. եւ այդ ուղղութեամբ ալ կատարուած են մեծապէս գընահատելի աշխատանքներ :

Արդարեւ, հայագիտական ձեռնարկները հետզհետէ կը բազմանան մեր մօտ : Բացի սփիւռքի զանազան կեդրոններու օգտաշատ հրատարակութիւններէն, օրէ օր նորանոր հատորներ լոյս կը տեսնեն Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիային, Պետական Համալսարանին եւ Մատենադարանին (Ձեռագրատան) ուսուցչապետներուն եւ աշխատակիցներուն կողմէ. բնագիրներու քննական նոր հրատարակութիւններ, մատենագիտական վերլուծումներ, պատմաբանասիրական աշխատութիւններ, բառարաններ, ուսումնաթերթեր, պաշտօնական տեղեկագիրներ ու զեկոյցներ, լեզուաբանական ու բարբառագիտական ուսումնասիրութիւններ, գեղարուեստական պրպտումներ, հնախօսական հետախուզումներ անսահմանօրէն կ'ընդարձակեն հայագիտութեան հորիզոնը : Եւ այս բոլորը՝ գիտական արդի պահանջներուն համաձայն, համեմատական խոր ուսումնասիրութիւններով. ինչ որ հայագիտութեան իսկական բնոյթն է : Մալխասեան, Մանանդեան, Աճառեան եւ Աբեղեան քառեակ սիւներն են հայագիտութեան այն հսկայ շէնքին, որ այսօր կը բարձրանայ Երեւանի մէջ:

Հաճոյքով կ'արձանագրենք այստեղ այն յաղթանակները, զորս Պէյրութի Ցիսուսեաններու Համալսարանին մէջ հայագիտական ամպիոնը կը կատարէ տարիներէ ի վեր, պատրաստելու համար հայ եւ օտար ընտրանի մը, հայագիտութեան մարզը թեւակոխելու՝ լաւագոյն պատրաստութեամբ: Իսկ Ամերիկայի մէջ, Միացեալ Նահանգներու կարգ մը Համալսարանները մեծամեծ ճիգեր կը թափեն ստեղծելու համար հայագիտութեան ամպիոններ, նորանոր ձեռնարկներու լաւագոյն խոստումներով: Եւրոպայի մէջ՝ Լոնտոն, Փարիզ, Պերլին եւ Լուվէն արդէն իսկ ունին հայագիտական որոշ աւանդութիւն մը, պսակուած՝ արդիւնաւոր դափնիներովը վերոյիշատակեալ մեծամեծ գիտնականներուն :

Որո՞նք են այժմ հայագիտութեան այս հսկայ դաշտին զանազան կալքերը :

Լեզուն, ամէնէն առաջ, որ կ'ընդգրկէ իր ծագման հարցերը, դարաւոր պատմութիւնը՝ ոսկեդարէն մինչեւ մեր օրերը, համեմատական քերականութիւնը, արմատական եւ ստուգաբանական գիտելիքները, բարբառային պրպտումները :

Գրականութիւնը ունի իր դարաշրջանները, ազդեցութիւնները, զանազան ճիւղերը, դպրոցները, հոսանքները. մանաւորաբար հին հեղինակներու, թուականներու եւ երկերու հարազատութեան մասին բանասիրական բարդ խնդիրները կու գան աւելի եւս ծանրացնելու այս գիծը : Ձեռագրական եւ հնագիտական բաժինները կրկնակի կը ստուարացնեն զայն :

Գրականութեան կից, առանձին ճիւղ կը կազմեն մեր զուտ կրօնական ստեղծագործութիւնները, հայրախօսական ու դաւանաբանական յարակից հարցերով :

Պատմական մարզին մէջ, քաղաքական ու եկեղեցական ընդհանուր բաժանումին տակ, անթիւ ենթաճիւղեր կու գան մասնագիտական նոր հորիզոններ բանալ՝ դար առ դար քալելով դէպի վեր եւ դէպի ետ, զանազան հարստութիւններու եւ տիրապետութիւններու ընդմէջէն : Ցեղի ծագման խնդիրները, աւանդական ու քննական տարրերու համադրոյթը՝ նորանոր պեղումներու լոյսին տակ, մեր աշխարհի հնադարեան շրջանը ամենաբարդ հարցերը կը կազմեն: Տեղագրական եւ ազգագրական բազմապիսի տուեալները պիտի երանգաւորեն պատմական այդ բընագաւառները :

(Շար.) Հ. Ն. ՏԷՐ ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ

2000 ԱՄԵԱՅ ՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆԸ

ԽՄԲ.— Ինչպէս գրած էինք, Երեւանի մէջ բացուեցաւ հայ թատրոնի մշտական ցուցահանդէս մը, որ կ'ընդգրկէ մեր թատերական պատմութեան 2000ամեակը: «Սով. Գրականութիւն» ամսագրին մէջ այս ուղղութեամբ Էմմա Շիրինեան գրած է ընդարձակ յօդուած մը, որունգլխաւոր մասերը կուտանք ստորեւ :

Առաջին ցուցասրահին մէջ ներկայացուած իրերը կը վկայեն թէ Հայերը Քրիստոսէ առաջ Ա. դարուն ունեցած են թատերական մշակոյթ : Թագաւորանիստ Տիգրանակերտ եւ Արտաշատ քաղաքներուն մէջ կային թատրոններ՝ կառուցուած հելլենական թատրոնի օրինակով : Գրական ու պատմական տուեալներու վրայ հիմնուած շինուած են երկու թատրոններու մաքէթները եւ զետեղուած ցուցասրահին մուտքի աջ ու ձախ կողմերը :

Մաքէթներուն ետեւը կախուած է Հայաստանի քարտէսը, որ կը ներկայացնէ Տիգրան Բ.ի տիրապետութեան շրջանը :

Միեւնոյն սրահին մէջ կը գտնուի հայ թատրոնի պատմութեան ամէնէն կարեւոր փաստաթուղթը՝ Պլուտարքոսի, «Զուգակշիռ» աշխատութեան այն էջերուն լուսանկարը, ուր կը նկարագրուի Ք. Ա. 53 թուին Եւրիպիտեսի «Բաքոսուհիներ»ուն ներկայացումը՝ Արտաշատի մէջ : Այս բաժնին մէջ ցուցադրուած է նաեւ «Բաքոսուհիներ»ու հայերէն թարգմանութեան ձեռագիրը :

Անահիտի տաճարին շուրջը տեղի ունեցող ժողովրդական ծիսակատարութիւնները ցոյց կուտան, թէ պալատական թատրոնէն առաջ գոյութիւն ունեցած են թատերական բնոյթ կրող ժողովրդական խաղեր, գլխաւորաբար պարերով արտայայտուած: Այստեղ ամփոփուած է Մ. Խորենացիի «Նախակրթութիւն հռետորական ասացեալ դիրք պիտոյից» հռչակաւոր աշխատութիւնը, ուր հեղինակը կ'անդրադառնայ ողբերգութեան եւ արուեստին, բնութագրելով զանոնք :

Միջին դարու հայկական թատրոնին մասին առատ նիւթ կրնանք քաղել այդ շրջանի մանրանկարչութենէն, ճարտարապետութենէն եւ այլ վաւերագիրներէն, մանաւանդ՝ «Ճառք Յովհան Մանդակունի»ի փաստաթուղթէն, ուր հեղինակը եկեղեցիի անունով անարգանքի սիւնին կը գամէ թատրոնն ու դերակատարները : Սակայն, եկեղեցին ժողովրդական խաղերուն թատրոնէն հեռու պահելու համար՝ ստիպուած էր իր զանազան ծէսերուն եւ պատարագներուն մէջ թատերական որոշ տարրեր ներմուծել («Ոտնլուայ», «Դռնբացէք» եւն.):

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

ՄԱՐԻՕ

—o—

Եւ, ինչպէս ամէն մարդ, ես ալ գիտէի թէ դրամի համար իր հոգին ծախելու ընդունակ է: Երբ գլանիկները կուտար, ծռեցայ եւ ըսի իրեն .

— Ըսէ ինծի թէ ինչ է անունը:

— Որո՞ւն, ըսաւ ան, քիչ մը շուարած:

— Կնոջս բարեկամին:

Վախցած՝ նայեցաւ ինծի, դէշ դիմադիծ մը ունենալու էի :

— Չեմ գիտեր, պատասխանեց՝ արագօրէն:

Ծամածութեամբ մը ժպտեցայ.

— Ըսէ տեսնեմ, ըսէ ինծի ...

Հիմա ամէն մարդ գիտէ արդէն... միայն ես չեմ գիտեր :

Ուղիղ նայեցաւ աչքերուս, գլուխը շարժելով: Աւելցուցի.

— Նայէ, եթէ ըսես՝ ասիկա քեզի կու տամ,— եւ գրպանէս հանեցի հազարնոց մը, որ այս առաւօտ տուած էին ինծի՝ նորոգութեան համար :

Դրամը տեսնելով տակնուվրայ եղաւ, կարծես թէ սիրոյ մասին խօսէի իրեն: Շրթները սողացին, շուրջը նայեցաւ եւ ցած ձայնով ըսաւ .

— Մարիօ :

— Ուրկէ՞ լսեցիր .

— Դռնապանէդ :

Ուրեմն ճիշդ էր: Պաղ ու տաք ալիքներու մէջ կ'այրէի: Վազեցի դէպի տուն, որ քանի մը քայլ անդին էր: Մտքով կը կրկնէի, «Մարիօ, Մարիօ...» եւ այն բոլոր Մարիօները, որ կը ճանչնամ, կը տողանցէին աչքիս առջեւ. կաթնավաճառ Մարիօ, ատաղձագործ Մարիօ, պտղավաճառ Մարիօ, գինուոր Մարիօն՝ որ անգործ էր հիմա, Մարիօ՝ խանութպանին տղան, Մարիօ, Մարիօ, Մարիօ ... Հռոմի մէջ մէկ միլիոն Մարիօ կայ եւ Բորոնարի փողոցին մէջ՝ հարիւրէ աւելի ... :

Տանս դրան առջեւ հասնելով ուղղակի գացի դռնապանիս յարկաբաժինը: Պառաւ եւ պեխաւոր՝ ինչպէս Ֆետէն, նստած էր ան, սրունքները բաց, գոյլ մը ոտքերուն միջեւ եւ ծունկին վրայ դէզ մը եղերդ՝ մաքրելու համար :

— Ըսէ տեսնեմ, հարցուցի՝ մօտենալով իրեն, ո՞ւն հնարեցիր այն պատմութիւնը թէ բացակայութենէս օգտուելով Ֆիլոմենա կ'ընդունի Մարիօ անունով մարդ մը :

Ցուրտ եղանակով մը ըսաւ.

— Բայց հնարելու հարկ չկայ ... կինդ ըսաւ ինծի :

— Ֆիլոմենա՞ն :

— Կինդ ... ինծի ըսաւ.— Երիտասարդ մը կը սպասեմ՝ այսպէս եւ այնպէս, որ կը կոչուի Մարիօ ... Եթէ Ճինօն տունը ըլլայ, ըսէ իրեն որ վեր չելլէ, իսկ երբ Ճինօն չըլլայ՝ թող ելլէ.. հիմա վերն է:

— Վե՞րը :

— Եւ ինչպէ՛ս ... ժամ մը առաջ ելաւ:

Ուրեմն, Մարիօ ոչ թէ գոյութիւն ունէր միայն, այլ՝ այս պահուն Ֆիլոմենայի հետ էր, ժամէ մը ի վեր: Սանդուխներէն վեր թռայ, վազելով բարձրացայ երեք յարկ եւ դուռը զարկի: Ֆիլոմենան անձամբ բացաւ եւ նշմարեցի որ ան այլայլեցաւ, հակառակ իր հանդարտ եւ անխռով նկարագրին :

— Ապրիս, ըսի, երբ ես հոս չեմ դուն Մարիօն կ'ընդունիս ...

— Բայց ... ինչպէ՞ս ...

— Ամէն բան գիտեմ, պոռացի, ներս մտնելու փորձ մը ընելով :

Մուտքս փակեց :

— Մի պնդեր... քեզի՞ ինչ: Հիմա գընայ եւ յետոյ եկուր ...

Այս անգամ բարկութենէս կուրացայ : Ապտակեցի զայն, պոռալով .

— Ուրեմն այսպէս ...

Եւ մէկ կողմ հրելով զայն՝ խոհանոց մտայ:

Սատանան տանի կիներու բամբասանքը, սատանան տանի բոլոր կիները: Ճիշդ էր, Մարիօն հոն էր, սեղանին առջեւ նստած սուրճ կը խմէր, բայց անիկա ոչ ատաղձագործ Մարիօն էր, ոչ պտղավաճառ Մարիօն, ոչ խանութպանին տղան Մարիօն, ոչ ալ, վերջապէս այն Մարիօներէն մէկը, որոնց մասին մտածած էի: Այս Մարիօն Ֆիլոմենային եղբայրն էր, բանտէն նոր ելած, ուր երկու տարի մնացած էր գողութեան մը համար: Ես գիտնալով որ օր մը պիտի ազատուէր, կնոջս ըսած էի. «սկիզբէն կ'ըսեմ, իմ տունս չեմ ուզեր զայն»: Նոյնիսկ չեմ ուզեր անոր մասին խօսիլ... Բայց ան, խեղճը, որ կը սիրէր իր եղբայրը՝ հակառակ անոր գող ըլլալուն, ուզած էր զայն տունը ընդունիլ իմ բացակայութեանս ատեն :

Զիս այդ վիճակին մէջ տեսնելով Մարիօ ոտքի ելած էր: Հեւալով ըսի .

— Բարեւ Մարիօ :

— Կ'երթամ, ըսաւ խղճալիօրէն, մի վախնար... կ'երթամ... վերջիվերջոյ համաճարակ չեմ ...

Յանկարծ լսեցի թէ Ֆիլոմենա կուլար նրբանցքին մէջ, հիմա ես ինծմէ կ'ամչնայի : Ըսի.

— Չէ, մի երթար ... այսօր կրնաս մընալ... եւ ճաշել մեզի հետ... այդպէս չէ՞ Ֆիլոմենա,— աւելցուցի՝ կնոջս դիմելով, որ մօտեցած էր շեմին, աչքերը շփելով.— այդպէս չէ՞, մեզի հետ կրնայ մնալ, ճաշելու համար ...

Կարճ խօսքով, աշխատեցայ եղածը անուշի կապել, յետոյ գացի սենեակս, կանչեցի Ֆիլոմենան եւ համբուրեցի. խաղաղութիւն: Կը մնար բամբասանքը : Պահ մը երկմտեցայ, յետոյ ըսի .

— Եկուր Մարիօ, խանութ իջնենք. կրնայ ըլլալ որ գործատէրը քեզի համար աշխատանք մը գտնէ :

Հետեւեցաւ ինծի: Սանդուխներուն վըրայ աւելցուցի .

— Այստեղ մարդ չի ճանչնար քեզ ... ուրեմն, այս վերջին տարիներուն Միլանօ կ'աշխատէիր ... հասկցա՞ր :

— Հասկցայ :

Եւ դռնապանին յարկաբաժինին առջեւէն անցնելով, Մարիոյին թեւը առի եւ զինքը ներկայացուցի .

— Ահաւասիկ Մարիօն... զարմիկս... Միլանոյէն կու գայ :

— Ուրախ եմ... ուրախ եմ ...

«Այս բոլորին հաճոյքը իմս է հիմա», մտածեցի՝ դուրս ելլելու ատեն :

Կիներու այս բամբասանքը արդէն հազար լիր արժած էր ինծի եւ այդ բոլորին Շրթները դողացին, շուրջը նայեցաւ եւ մա ...:

ԱԼՊԵՐԹՕ ՄՈՐԱՎԻԱ

(3 եւ վերջ)

Այստեղ ցուցադրուած են հայ հին մանրանկարչութենէն վերարտադրուած թատերական նիւթերու նմոյշներ՝ վարձակներ, գուսաններ, միմոսներ եւն.:

Ցուցադրուած են նաեւ Ախթամար եկեղեցիի արտաքին պատերուն վրայ փորագրուած դիմաքանդակներ, որոնք կը ներկայացնեն տարբեր հոգեվիճակներ արտայայտող թատերական բազմաթիւ դիմակներ: Հետաքրքրական են նաեւ 17րդ դարուն Լվովի մէջ հայ սաներու կողմէ ներկայացուած «Մարտիրոսութիւն սրբոյն Հռիփսիմէի» կտորին բնագիրը եւ 18րդ դարուն Վենետիկի Մխիթարեան միաբաններու թատերական գործունէութիւնը :

Շահեկան այս բաժինը կ՛աւարտի 19րդ դարու 20 – 30ական թուականներուն լոյս տեսած շարք մը ողբերգութիւններու տիտղոսաթերթերու ցուցադրումով :

Երկրորդ ցուցասրահին մէջ ամփոփուած է 19րդ դարու 20ականթուականներէն սկսած մինչեւ դարավերջի ժամանակամիջոցը: Այստեղ դրուած նիւթերը ցոյց կուտան հայկական թատրոնին աստիճանական զարգացումը :

Հնդկաստանի Կալկաթա քաղաքին մէջ լոյս տեսած «Խորադիմա դրժողութեան»ը ինչպէս նաեւ 1827ին Երեւանի Սարտարի պալատին մէջ «Խելքից պատուհաս»ի առաջին ներկայացման փաստաթուղթերը կը գտնուին այս սրահին մէջ: Ասոնց կողքին կը գտնուին Թիֆլիսի մէջ ներկայացուած կարգ մը թատերգութիւններ :

Բ. ցուցասրահին մէջ առանձին հետաքրքրութիւն մը ունին Թիֆլիսի Ներսիսեան դպրոցի սաներուն կազմակերպած ներկայացումները՝ «Մեծն Ներսէս», «Շուշանիկ» եւն.: Ուշագրաւ են նաեւ Մոսկուայի հայ ուսանողներու ներկայացումները եւ Պոլսոյ Արեւելեան թատրոնի 60ական թուականներուն ունեցած գործունէութիւնը : Ցուցադրուած են այդ ներկայացումներուն աֆիշները, ծրագիրները, դերասաններուն լուսանկարները եւ Մ. Նալբանդեանի երկու յօդուածները՝ 1859ին Մոսկուայի հայ ուսանողներուն ներկայացուցած «Արիստակէս»ի, «Վայ իմ կորած 50 ոսկին»ի եւ Պոլսոյ Արեւելեան թատրոնին մասին. այս յօդուածներուն մէջ Մ. Նալբանդեան կը խօսի ազգային եւ իրապաշտ թատրոն ստեղծելու մասին: Այս գաղափարը իրականացաւ 1862ին, երբ հիմը դրուեցաւ նոր շրջանի հայկական մնայուն առաջին թատրոնին, նախաձեռնութեամբ եւ ղեկավարութեամբ՝ Պերճ Պռօշեանի, Գրիգոր Իգմիրեանի, Գ. Սունդուկեանի եւ ուրիշներու: Այս բաժնին մէջ կարեւոր փաստաթուղթեր եւ արժէքաւոր նիւթեր կան 60 – 70ական թուականներու հայ թատրոնին, ինչպէս նաեւ ժամանակակից դերասաններու գործունէութեան մասին: Սունդուկեանի նուիրուած առանձին բաժին մը կայ, ուր դրուած են իր երկերուն առաջին հրատարակութիւնները, «Պեպո»յի առաջին ներկայացման մաէքը: Կան նաեւ կարգ մը դերասաններու լուսանկարներ՝ զանազան դերերու մէջ: Երեւանի թատրոնին հիմնադիրներուն՝ Նահապետ Աթանասեանի եւ Տէր – Գրիգորեանի լուսանկարներու հետ, դրուած է նաեւ Երեւանի թեմական դպրոցին նկարը, ուր առաջին անգամ ներկայացումներ կազմակերպուած են :

Այս շրջանին՝ 1867, Կ. Պոլսոյ մէջ Յակոբ Վարդովեան կազմակերպած է մեծ թատերախումբ մը, մօտ 60 հոգիով, որ տասը տարի շարունակ գործած է, տալով անուանի դերասաններ, ինչպէս՝ Թովմաս եւ Պայծառ Ֆասուլեաճեանները, Պէնկլեանը, Մնակեանը, եւ ուրիշներ: Ասոր կը յաջորդէ Թիֆլիսի հայ թատրոնին փառաւոր խաղաշրջանը, 1879, երբ Գէորգ Չմշկեան Պոլսէն հոն տարաւ արդէն ուշադրութեան արժանի դերասան – դերասանուհիներ, Պետրոս Ադամեան, Սիրանոյշ եւն.:

Այս ցուցասրահին ամէնէն ուշագրաւ մասը կարելի է համարել Պետրոս Ադամեանի նուիրուած բաժինը: Մեծ դերասանին գործունէութեան զանազան շրջանները ցուցադրուած են այստեղ, ինչպէս նաեւ հայ եւ ռուս մամուլին գնահատականները, ուր Ադամեան կը համեմատուի համաշխարհային հռչակի տիրացած դերասաններու հետ (Ռոսսի, Սալվինի, Պոսսարտ):

Այս բաժնին մէջ դրուած են նաեւ Ադամեանի նկարները, որոնք թիւով այնքան ալ շատ չեն. հազիւ քանի մը տասնեակ՝ գործեր, որոնք կը վկայեն սակայն իր տաղանդը՝ նաեւ այդ մարզին մէջ: Ասոնց մէջ կան Համլէթի եւ Օֆելիայի դիմանկարները, ծովանկարիչ Այվազովսկիի դիմանկարը, քանի մը ինքնանկարներ՝ զանազան դերերու մէջ, նաթիւր – մորթեր, մատիտանկարներ եւն.: Ցուցափեղկին տակ դրուած է Ադամեանի բանաստեղծութիւններու ժողովածուն եւ Շէյքսփիրի «Համլէթ»ին վերլուծումը: Սրահին կեդրոնը դրուած է Ադամեանի կիսանդրին (քանդակագործ՝ Ա. Սարգսեան):

Երրորդ ցուցասրահի ամէնէն ուշագրաւ բաժինները երկու հատ են. Սիրանոյշ եւ Աբէլեան :

Երեք վահանիկներ ցոյց կուտան հայ նշանաւոր դերասանուհիին կեանքն ու գործունէութիւնը: Համլէթի տարբեր դիրքերով մեծ շրջանակի մը մէջ ամփոփուած անոր լուսանկարները, ոչ միայն հիացում կը պատճառեն դիտողներուն, այլեւ հարուստ նիւթ կը հայթայթեն անոր արուեստը ուսումնասիրողներուն : ցուցափեղկին մէջ դրուած են զանազան առիթներով Սիրանոյշի մասին տպուած յօդուածները, դերասանուհիին նամակները եւն.: Սրահին կեդրոնը դրուած է Սիրանոյշի կիսանդրին (քանդակագործ՝ Ս. Ստեփանեան):

Միւս կողմը՝ «Հայ թատրոնի կաղնին»՝ Յովհաննէս Աբէլեան: Քանդակագործ Միքայէլեան զայն ներկայացուցած է առողջ, ամուր, հպարտ եւ յամառ: Բազմաթիւ լուսանկարներ ցոյց կուտան իր զանազան դերերը, Էլիզբարով, Բարխուդար, Լիր, Սուենկալի, Շտոկման եւն. : Պատահական չէ նաեւ այն՝ որ Աբէլեանի հետ ցուցադրուած է նաեւ Շիրվանզադէն: Անոնք միասին ապրած ու ստեղծագործած են :

Միւս ցուցափեղկերը կը ներկայացնեն հայ թատրոնի այլ դէմքերը՝ Պետրոսեան, Զարիֆեան, Սաթենիկ Ադամեան, Սեւումեան եւն.:

Չորրորդ ցուցասրահը յատկացուած է Հայաստանի արդի թատրոնին, ուր մեծ տեղ յատկացուած է դերասան Վահրամ Փափազեանի: Բազմաթիւ լուսանկարներ ցոյց կուտան անոր աստիճանական զարգացումը: Պատէն կախուած են իր Օթելլօն, Համլէթը, Ռոմէօն, Տոն Ժուանը եւն.: Նկարիչ Ա. Ջիլինկիրեան նկարած է Փափազեանը՝ Օթելլոյի դերին մէջ: Ցուցափեղկին մէջ դրուած են նաեւ իր թատերական յօդուածները, քննադատութիւնները, յուշերը :

«Գ. Սունդուկեան պետական թատրոն» խորագրին տակ ներկայացուած է թատրոնին գործունէութիւնը : Հիմնադիրներու լուսանկարները՝ Ա. Մեասնիկեան, Ա. Մռաւեան, Ա. Յովհաննիսեան, Պ. Մակինցեան :

Առանձին տեղեր յատկացուած են Յասմիկին, Արուս Ոսկանեանին, Գրիգոր Աւետեանին, Մ. Մանուէլեանին եւ Օլգա Գուլազեանին :

Առաջին ցուցափեղկերը նուիրուած են Վաղարշ Վաղարշեանին եւ Հրաչեա Ներսիսեանին:

Պէտք է ըսել թէ հայ թատրոնի մշտական այս ցուցահանդէսը մեծ գաղափար կուտայ 2000ամեայ հայ թատրոնին մասին :

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅ տաղանդաւոր գրագէտ Ուիլ. Սարոյեան գացած է Գահիրէ, ուր մնացած է քանի մը օր, այցելելով բուրգերը եւ հայ նկարիչներու ցուցահանդէսը. Սարոյեան յայտարարած է թէ Օգոստոսին կ՛աւարտէ նոր գործ մը՝ «Կէս առ կէս» :

ԳԱՀԻՐԷԻ մէջ տեղի ունեցած է եգիպտահայ նկարիչներու ցուցահանդէս մը, որ մեծ հետաքրքրութիւն ստեղծած է հայ եւ օտար արուեստագէտներու շրջանակին մէջ. եգիպտական թերթերը մեծ գովեստով կը խօսին հայ նկարիչներու մասին :

ՊՈԼՍՈՅ Գարակէօզեան որբանոցին տարեվերջի հանդէսը տեղի ունեցած է տաք մթնոլորտի մը մէջ. ներկայ եղած է Պատրիարքը եւ գնահատած՝ տարուած աշխատանքը :

Հ Ա Յ Ա Ս Տ Ա Ն

ՍԵՒԱՆԻ մէջ սկսած է ձկնաբուծական նոր գործարանի մը շինութիւնը: Աւարտելու վրայ է ձկնիկներու կերի պատրաստման բաժինը՝ իր ջրաւազանով. շուտով պիտի սկսի նաեւ ձկնիկներու արհեստական աճեցման լճակներուն կառուցումը :

ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏ Ալեքսանդր Թամանեանի յիշատակը յաւերժացնելու համար, Երեւանի մէջ Թամանեանի անուան նուիրուած փողոցին ծայրը գտնուող պուրակին մէջ զետեղուած է անոր արձանը: Արձանին բացումը կատարուած է պաշտօնական հանդիսութեամբ :

ԼԵՆԻՆԱԿԱՆԻ Ա. Մռաւեան թատրոնը բեմադրած է Րաֆֆիի «Սամուէլ» վէպէն ներշնչուած թատերգութիւն մը, գործ՝ Ա. Կոթիկեանի եւ Վ. Վարդանեանի :

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ թեթեւ արդիւնաբերութիւնը զգալի յառաջդիմութիւն պիտի արձանագրէ այս տարի՝ անցնող տարուան հետ բաղդատած: Մետաքսեղէններու, բրդեղէններու, կաշիի եւ կօշիկներու, պատրաստի հագուստեղէններու եւ առօրեայ գործածութեան այլ նիւթերու արտադրութիւնը վեցէն 16 տոկոս յաւելում մը պիտի արձանագրէ :

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ Գիտութիւններու Ակադեմիային արուեստի պատմութեան եւ տեսութեան բաժանմունքը վերակազմուած է եւ այսուհետեւ պիտի կոչուի Արուեստի կաճառ: Այս նոր կաճառը ունի ճարտարապետութեան, երաժշտութեան, նկարչութեան, արձանագործութեան եւ այլ բաժանմունքներ :

ՏԸԼԸՍ ԵՒ ՖՈՆ ՊՐԱՈՒՆ ԿԸ ԽՕՍԻՆ

Ամերիկայի արտաքին նախարարը հարց կուտայ գերման գիտունին թէ ո՞րքան պիտի տեւէ դէպի լուսին առաջին ճամբորդութիւնը .

— Մէկ շաբաթ 10 ժամ :

— Մէկ շաբաթը հասկցայ, բայց 10 ժամը ի՞նչ կը նշանակէ :

— Խորհրդային սահմանը՝ անցնելու ձեւակերպութիւնները …

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՀԱՆԴԷՍ ԱՄՍՕՐԵԱՅ, հայագիտական ուսումնաթերթ Վիէննայի, Մխիթարեան Միաբանութեան : Թիւ 11 – 12, Նոյեմբեր – Դեկտեմբեր 1957. Բաժանորդագրութիւն՝ տարեկան վեց տոլար: Հասցէ՝ Մեխիթարիստընգասը 4, Վիէննա :

ԱՐՄԷՆԻԸՆ ՐԻՎԻՈՒ, պարբերաթերթ անգլերէն լեզուով, ապրիլ 1958, տպարան «Հայրենիք»: Հասցէ՝ 212 Սթիւըրթ Սթրիթ, Պոսթըն (Մասս) :Տարեկան բաժնեգին վեց տոլար :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (170)

ԿԱՅԾԵՐ

Բ. ՀԱՏՈՐ

Ե.

ՀՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ՀԵՏԱԶՕՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Գերեզմանի մէջ անգամ նրանց փոշիները պահպանում են վաղեմի վեհութիւնը : Աւերակների փոշիների մէջ եւս ապրում է անցեալ մեծութիւնը, որ միեւնոյն հպարտութիւնը եւ միեւնոյն քաջալերութիւնն է ազդում ապագայ սերունդի մէջ: Աւերակների փոշիներից է կազմւում այն շաղախը, որ միացնում է ներկայ սերունդի սրտերը նախահայրց հետ …

Թօփրաք – Գալէի լերան մէջ նոյնպէս գտնւում են շատ այրեր, քարանձաւներ, ստորերկրեայ անցքեր, որպիսիները տեսանք Շամիրամի բերդի մէջ: Դրանցից եւ ոչ մէկը բնական է, բոլորն էլ փորուած են ամենաամուր ժայռերի մէջ, եւ նրանց այժմեան գեղեցկութիւնը բաւական ապացոյց է, թէ որքան զարգացած է եղել այդ աշխարհում արհեստը : Այրերից միայն մէկի մէջ մտանք մենք, որը կոչւում է Ջրմփ – ղրմփ – մաղարայ, այսինքն ղրմղրմփալով ձայն հանող այր: Ամենաթեթեւ ձայնը այդ քարանձաւի մէջ ղրմփ – ղրմփալով արձագանք է տալիս : Ժայռի մէջ բացւում է մի մեծ մուտք, որը հարիւրաւոր քարեայ սանդուղքներով իջնում է դէպի լերան խորքը: Քարի մէջ փորուած երկու լուսամուտներ վերեւից խիստ աղօտ լոյս են ձգում այդ ստորերկրեայ վիրապի մէջ :

Քարեայ սանդուղքի վերջին աստիճանի մի կողմում բացւում է մի ընդարձակ, քառակուսի այր, — դա է, որ կոչւում է Ջրմփ – ղրմփ – մաղարայ: Այդ այրի միջից մի առանձին անցք տանում է դէպի երկրի խորքերը, բայց ո՞ւր է գնում, ո՞րտեղ է վերջանում, Աստուած գիտէ : Մեր առաջնորդը զարմեալ խօսում էր ստորերկրեայ ապարանքների մասին. ժողովրդի աւանդութիւնը նոյնն էր խօսում: Այդ բոլորը տեսնելով, ես պատրաստ էի հաւատալ, որ այստեղ եղել է մի ստորերկրեայ աշխարհ, եւ այդ անցքերը տանում են դէպի այն աշխարհը : Ասլանը այդ մասին ինձ ոչինչ չասաց. Նա բոլորովին ուրիշ նպատակներով էր քննում այդ անցքերը : Նա ցանկանում էր ստուգել, թէ որքան ուղիղ է այն կարծիքը, թէ այդ ստորերկրեայ անցքերը հաղորդակցութիւն ունեն քաղաքի մէջ գտնուող Շամիրամի բերդի հետ: Այդ էր պատճառը, որ մեզանից ոչ մէկը չհամարձակուեցաւ Ջրմփ – ղրմփ – մաղարայից անցնել եւ առաջ գնալ, իսկ նա, վառելով իր հետ վեր առած մոմպատը, շատ առաջ գնաց եւ վերադարձաւ համարեա մէկ ժամից յետոյ :

— Նա կը կորչի, — ասում էր ինձ մեր առաջնորդը նրա բացակայութեան ժամանակ :

— Ինչո՞ւ, — հարցրի ես :

— Այնտեղ ջիներ (դեւեր) են բնակւում. այնտեղ գնացող աղամորդին այլ եւս չէ վերադառնում :

Դուրս գալով այրից մենք սկսեցինք դիմել դէպի լերան գագաթը: Այնտեղ մեր առաջնորդը կամենում էր ցոյց տալ մեզ Զարխի – Ֆալակի մուտքը: Դա նոյնպիսի մի անցք էր, որպիսիները տեսել էինք մենք, եւ ուղիղ լեռան գագաթից իջնում էր դէպի նրա խորքերը: Վանեցի հայերի աւանդութիւնը այդ անցքի մասին շատ հրաշալիքներ է պատմում, որոնցից մէկը պատմեց մեզ մեր առաջնորդը: Ահա նրա խօսքերը. անցքը իջնում է մինչեւ Գայլ սքանչելի եղերքը զարդարած են արմաւենի ծառերով: Այնտեղ բախտը արագ ձեռքով պտտեցնում է աշխարհի անիւը՝ — Զարխի – Ֆալակը:

Անիւի իւրաքանչիւր թեւքի վրայ Բախտը փորագրել է մի – մի գրութիւն: Այդ գրութիւնների իւրաքանչիւրը բովանդակում է իր մէջ՝ մի գաղտնիք: Օրինակ, մէկը ցոյց է տալիս, թէ ինչպէս պէտք է գտնել թաղուած գանձերը. միւսը սովորեցնում է, թէ ինչպէս պէտք է պատրաստել էլիքսիրը, որի միջոցութեամբ ամէն մետաղ ոսկի է դառնում. երրորդը ցոյց է տալիս, թէ ո՞րտեղ են գտնւում գոհարների լեռները. չորրորդը ուսուցանում է, թէ որպէս բժշկութեան մէջ պէտք է գտնել անմահութեան կաթիլը. հինգերորդը տալիս է իշխանութիւն, թագաւորութիւն, փառք. մի խօսքով, անիւի իւրաքանչիւր թեւքի վրայ արձանագրուած է մի – մի թիլիսման մարդկային բախտաւորութեան համար, որոնց դեռ մարդու հանճարը չէ հասել: Անիւը առանց կանգ առնելու անդադար պտըտւում է: Նա կանգ է առնում տարուայ մէջ մի անգամ միայն, այն եւս մէկ րոպէով : Այդ լինում է Համբարձման գիշերը, երբ երկինք ու գետինք դրկախառնւում են եւ համբուրւում են միմեանց հետ: Մարդիկ սպասում են հէնց այդ րոպէին : Երբ յաջողւում է նրանց հասնել մինչեւ Զարխի–Ֆալակը, նրանք պէտք է ձեռքում պատրաստ ունենան մոմից շինած թերթեր, որ անիւը կանգնելու րոպէում՝ իսկոյն կպցնեն նրա թեւքի վրայ :

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

Օտօրը հարիւր հազար կը հաշուէ ցուցարարներու թիւը մեծ մասը համայնավար :

Իւմանիթէ 250·000 կը հաշուէ «հակաֆաշական փառաւոր ցոյցը» : Համայնավար կուսակցութեան քաղաքական բիւրօն պաշտօնական գեկոյց մըն ալ կը հրատարակէ ուր կ՚ըսէ ·— «Նախօնէն Րէփիւպլիք, Փարիզի ժողովուրդը, խանդավառութեան մէջ, փառաւոր ցոյցի մը ընթացքին ցոյց տուաւ Հանրապետութիւնը պաշտպանելու եւ փաշականութեան եւ անհատական իշխանութեան ճամբան գոցելու իր կամքը» եւ կը վերջացնէ ·— « Ֆաշականութիւնը պիտի չանցնի » :

Քոմպա 250·000 կը հաշուէ ցուցարարներու թիւը եւ կը շեշտէ թէ ցոյցը կատարուած է խաղաղօրէն եւ ոչ մէկ միջադէպ պատահած է :

Փարիզիէն Լիպէրէ ·—Կարեւոր տողանցք մը Նասիոնէն Րէփիւպլիք : Առանց հաշուի առնելու մայթերու վրայ համախմբուած ժողովուրդը, կարգապահութեան հսկողներու կարծիքով, (համաձայն «Ֆրանս – Փրէս»ի), յիսուն հազար ցուցարար կար : Բայց կազմակերպիչ յանձնախումբերը 150·000էն 250 000 կը հաշուէին մասնակցողներու թիւը :

Նիւ – Եորք Հերալտ ·—200·000 ձախակողմեաններ ցոյց մը կ՚ընեն Փարիզի մէջ:

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սէն Ժերոմի Թաղ· Խորհուրդը, խորին շնորհակալութեամբ ստացած է Հարաւային Ֆրանսայի Ազգ· վարչութեան ատենապետ Բժիշկ Յակոբ Սիվրիհիսարլեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի հետեւեալ նուէրները , ի նպաստ Թաղիս Ս· Սահակ Մեսրոպ եկեղեցւոյ ·—

Պ· Պ· Միքայէլ Նաւէր երեք հազար ֆրանք, Կարապետ Փանոսեան, Մուրատ Ռափայէլեանի Նախկին Սաներու Միութիւն, Գրիգոր Պաղտասարեան, Թահթալեան Յովհաննէս, Պոմօնի Թաղ·խորհուրդ, Սէնթ Անթուանի Թաղ· խորհուրդ երկու հազարական ֆր·, Քիւրքճեան ընտանիք, Աւետիս Կարապետեան, Հայրապետեան ընտանիք, Այրի Տիկին Երանուհի Կարապետեան, Կարապետ Եկաւեան, Հայկ Զուգուրեան, Նուպար Մնճրըքեան, Մելքոն Պօղոսեան, Արտաշէս Կոստանեան, Գրիգոր Կէպէճեան, Կարպիս Կոտաւճեան, Մուրատ Սանկալեան, Արամ Թէրզիպաշեան, Արշամ Պապաեան, Օննիկ Տօրումեան, Շառլ Խաչերեան, Աստուր Ենովքեան, Արմենիա երգչախումբ, Սէն Մարկրիթի Թաղ· խորհուրդ հազարական ֆրանք, Կարապետ Աճէմեան, Կարապետ Եսայեան, Պաղտասար Ֆրանկիւլեան, Սուրէն Կիրակոսեան, Մինասեան ընտանիք, Նազար Անտոնեան, Միհրան Վարդանեան, Ճավուրեան, Կարապետ Կիւլիմիրեան 500ական ֆրանք, Հայրապետեան ընտանիք Թաղիս աղքատներուն հազար ֆրանք :

Ի նպաստ թաղիս դպրոցին·— Սէն Ժերոմի Թաղ· Խորհուրդ երեք հազար ֆր·, Պ· Պօղոս Մալաեան երեք հազար , Յարութիւն Արզարեան, Ժագ Գասապալեան հինգ հազարական, Պօղոս Գույումճեան, Գալիկ Շալճեան, Սարգիս Իյնէճեան երկու հազարական , Մինաս Պօղոսեան, Տօրումեան եղբարք 1500ական ֆր·, Թորիկ Նիկողոսեան, Մանուկ Ղազարեան , Անդրանիկ Սարաֆեան, Մանուկ Գասպարեան, Ճիւան Մաթէոսեան, Տիգրան Մուշեղեան, Թովմաս Մարկոսեան, Գրիգոր Պալեան, Վարպետեան եղբարք , Յովհաննէս Գափլանեան, Յարութիւն Թահմազեան, Հայրապետ Աւետիսեան, Գրիգոր Դաւիթեան, Շապուհ Համբարձումեան, Հայրապետեան ընտանիք, Սէն Մարկրիթի Թաղ· խորհուրդ հազարական ֆրանք, Սուրէն Մինասեան, Աբրահամ Մանկասարեան, Սամուէլ Տէր Միքայէլեան, Կիրակոս Վարդանեան, Ոսկեան Շերպէթեան 500ական ֆրանք :

Ի նպաստ երիցատան շինութեան ·— Տէր Մինասեան եղբարք, Վասպուրականի Հայր· Միութիւն, Միսաք Անթուան (Պառ Թապաք), Մարսէյլի Հայ Արենուշներու Միութիւն երկու հազարական ֆրանք , Կղմէս Խողեան, Վարուժան Անտոնեան , Տօքթ· Բաղըճեան, Կղմէս Պետրոսեան , Յակոբ Պետրոսեան, Վարդան Պանտիկեան, Կարապետ Ճանիկեան, Արտաշէս Սուրէնեան, Ռուբէն Ասարլըքեան, Վերժին Դաւիթեան, Պօղոս Սիվրիհիսարլեան, Պօղոս Յակոբեան հազարական ֆր, Պետրոս Ջամալեան երեք հարիւր ֆր· :

▬▬▬▬▬▬▬▬▬▬

Այրի Տիկին Մարի Անդրիկեան եւ աղջիկը Օր· Արաքսի Անդրիկեան, Պ· Կարպիս Անդրիկեան եւ աղջիկը, Տէր եւ Տիկ· Յակոբ Գաբրիէլեան եւ զաւակները Շաքէ եւ Պօղոսիկ (Ալժերիա), Օր· Մաննիկ Կիւլեան, ինչպէս նաեւ Անդրիկեան (Պոլիս), Կիւլեան (Երեւան) եւ Գաբրիէլեան ընտանիքները եւ բոլոր պարագաները սրտի խորունկ ցաւով կը ծանուցանեն իրենց սիրեցեալ եղբօր , մօրեղբօր, ու ազգականին

ՍԱՐԳԻՍ ԱՆԴՐԻԿԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ 28 Մայիսին , Նիս, իր բնակարանին մէջ:

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Հինգշաբթի Մայէնի Ս· Աստուածածին եկեղեցին, եւ մարմինը ամփոփուեցաւ իր ընտանեկան դամբարանը :

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել :

▬▬▬▬▬▬▬▬▬▬

ՄԵԼԳՈՆԵԱՆ ԿՐԹ· ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆ

ՆՈՐ ՍԱՆԵՐՈՒ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ

1·— Յառաջիկայ 1958 – 59 տարեշրջանին համար Մելգոնեան Կրթ· Հաստատութիւնը սահմանափակ թիւով նոր սաներ պիտի ընդունի զանազան հայ գաղութներէ :

2·— Թեկնածուները պէտք է շրջանաւարտ ըլլան Ազգային վարժարանի Զ· դասարանէն եւ յանձնարարուած Տնօրէնութենէն :

3·— Թեկնածուները մինչեւ 8 Յուլիս պէտք է լրացուցած ըլլան իրենց բոլոր փաստաթուղթերը, համաձայն ընդունելութեան պայմաններու ցուցակին եւ յանձնած զանոնք շրջանի Բարեգործականի գրասենեակին :

4·— Ընդունելութեան պայմաններու մանրամասնութեանց համար դիմել Բարեգործականի տեղական գրասենեակին :

5·— Բոլոր թեկնածուները մուտքի գրաւոր քննութիւն պիտի անցնեն Յուլիս 10 – 11, Բարեգործականի տունը, առաւօտեան ժամը 9–12, հետեւեալ նիւթերու շուրջ, Հայերէն, Անգլերէն, Հայոց Պատմութիւն եւ Թուաբանութիւն :

6·— Թեկնածուներու ընտրութիւնը կատարելու համար, Հաստատութիւնը իր ներկայացուցիչները պիտի ղրկէ զանազան վայրեր, քննութեան վերոյիշեալ թուականներուն :

Նկատի ունենալով որ Կիպրոս մուտքի վիզան երկար ժամանակ կը պահանջէ , Յուլիս ութէն ետքը կատարուած դիմումները անհետեւանք կը մնան :

15 Մայիս, 1958, Նիկոսիա

ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ԳՈՐԾԱՏԷՐԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ
ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԻՒՆ
(Սէքիւրիթէ Սօսիալ)

Ինչպէս ծանօթ է, Սէքիւրիթէ Սօսիալի վճարումներու յետաձգման մասին նախատեսուած է օրէնք մը, որուն համաձայն յապաղման տոկոս մը(էնթէրէ տը րըթար) պիտի գանձուի, օրական 50 սանթիմ հազար ֆրանքի համար :

Ընկերային Ապահովութեան վարչութիւնը որոշած է այս օրէնքը գործադրել խստիւ եւ տառացի կերպով Մայիս մէկէն ի վեր:

Վճարման թուականներն են·

Եռամսեայ վճարումներու համար , Յունուար 15, Ապրիլ 15, Յուլիս 15 եւ Հոկտեմբեր 15, երբ գործաւորներու թիւը 10էն պակաս է:

Ամսական վճարումներու համար, մինչեւ յաջորդ ամսուան 15ը ,երբ գործաւորներու թիւը 10էն աւելի է :

Վճարման այս պայմաններէն անկախաբար, օրէնքը պարտաւորիչ կը դարձնէ հետեւեալ երկու պայմաններու գործադրութիւնը, երբ գործատէրը ուէ պատճառով կը ստիպուի յետաձգել վճարումը, որուն համար յանձնառու է վճարել օրինական տոկոսը :

1· Վերը նշանակուած թուականներուն, պիտի վճարէ առնուազն գործաւորներէն գանձած Ասիւրանս Սօսիալը (փրէքոնթ):

2· Նոյն թուականներուն վարչութեան պիտի ղրկէ գործաւորներու անուանացանկը, որ նշանակուած պլիտի ըլլայ անկէ ստացած պօրտըրօներուն վրայ :

Այս երկու պայմանները չյարգողները՝ ենթակայ են պատժական խիստ օրէնքներու հետապնդման :

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ - „ՄԱՅԻՍ 28” -

Կազմակերպիչ յանձնախումբերը կը ծանուցանեն, որ քառասնամեակի տօնակատարութիւնները յետաձգուած են՝ երկրին ներկայ պայմաններուն հետեւանքով:

▬▬▬▬▬▬▬▬▬▬

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

——o——

Տ· Գալայճեան, Ալֆորվիլ 10·000 Ֆր· :

×

Իսկի շրջուն վաճառորդները ընկեր Ա· րիս Գարայեանի մօր մահուան առթիւ չորս հազար Ֆր· կը նուիրեն Մշակոյթի Տան: (Ստանալ «Յառաջ»էն):

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՎԻԷՆԻ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

«Յառաջ»ի բաժանորդագրութեանց համար դիմել Պ· Կարապետ Տէրմոյեանի :

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Պերճ Զիլինկիրեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Սերոբեան, Տէր եւ Տիկին Կապրիկեան, կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի եկեղեցիին մէջ իրենց ամուսնոյն եւ հօր ողբացեալ՝

ՊԵՐՃ ԶԻԼԻՆԿԻՐԵԱՆԻ

մահուան չորրորդ տարելիցին առթիւ : Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ ·— Հ· Յ· Դ· «Վարանդեան » կոմիտէն ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ ժամը 21ին , Յոյներու սրահը: Կարեւոր օրակարգ :

ՓԱՐԻԶ ·— Կապոյտ Խաչէ Իթալիի մասնաճիւղին ընդհ· ժողովը այս ուրբաթ կէսօրէ վերջ ժամը երեքին Ժանթիյի գաւռոյին սրահը: Զեկուցում կայանի մասին եւ վարչութեան ընտրութիւն :

ՎԻԷՆ ·— Հ· Յ· Դ· ընկերական ընդհ· ժողովը կը գումարուի այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին, «Համօ Օհանջանեան» ակումբին մէջ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

Հ· Յ· Դ· Մարսէյլի Շրջ· Կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ ենթակոմիտէները·—

Արամ՝ Այս կիրակի առաւօտ :

Ընկեր Կարօ՝ Այս Կիրակի ժամը 15ին :

Նիկոլ – Դուման՝ Այս Կիրակի ժամը15ին:

Թաթուլ՝ այս չարաթ օր ժամը 21ին :

Այս ժողովները տեղի կ՚ունենան իրենց սովորական վայրը :

Ներկայ կ՚ըլլայ Շրջ· Կոմիտէի ներկայացուցիչը :

ԽԱՐԲԵՐԴԻ Հայր· Միութեան Վալանսի մասնաճիւղի ժողովը այս Շաբաթ իրիկուն, Պ· Սիմոնեանի սրճարանը :

▬▬▬▬▬▬▬▬▬▬

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՄՈՆՄՈՐԱՆՍԻԻ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ՕԴԱՍՈՒՆ ՊԱՐՏԷԶԻՆ ՄԷՋ

Կիրակի, Յունիս 1 ժամը 15էն 22

Կազմակերպուած

ՓԱՐԻԶԻ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ

Գեղարուեստական յայտագիր, եւրոպական պարեր եւ զանազան խաղեր մանուկները զուարճացնելու համար:

Ներկաները պիտի գտնեն ճոխ պիւֆէ , առատ ըմպելիք եւ աւանդական « շիշ քէպապ »: Մուտք 100 ՖՐԱՆՔ

ԽԻՍՏ ԿԱՐԵՒՈՐ ·— Անջատաբար, կէսօրուան բացօթեայ 200 հոգինոց ճաշ մը նախատեսուած է, որուն կրնան մասնակցիլ նախօրօք արձանագրուողները (անձ գլուխ 750 Ֆր· ճաշագին եւ մուտք):

ԾԱՆՕԹ ·— Շոգեկառք առնել Կար Տիւ Նորէն մինչեւ Անկէն, անցնիլ Անկէնի կամրջակը դէպի օթօպիւս, մինչեւ Կրօլէ: Թրէնի ժամեր ·— առտուան 10·15 , 11·13, 11·59, 12·17 , կէսօրէ վերջ 13·54, 14·00, 15·00:

▬▬▬▬▬▬▬▬▬▬

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕԴ· ԿԱՅԱՆ

Յուլիսի արձանագրութիւնները արդէն լրացած ըլլալով, Օգոստոսի համար միայն կարելի է արձանագրուիլ:

Արձանագրուողներէն կը խնդրուի ալօքասիոնի թերթերը շուտով յանձնել դիւանին եւ ամբողջացնել իրենց տեղեկութիւնները:

Դիմել, Երկուշաբթի, Չորեքշաբթի եւ Ուրբաթ կէս օրէ վերջ ժամը 1·30էն 3 եւ երեկոյեան ժամը վեցէն 7·30, հեռախօս Թռիտէն 27·35 :

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Ուսանող զոյգ մը քաղաքին մէջ սենեակ կը փնտռէ, խոհանոցի դիւրութեամբ : Դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան :

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին ամավերջի հանդէսը Յունիս 29ին, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը երեքին վարժարանին մէջ, 1 Պուլվ· տիւ Նոր, Լը Րէնսի :

Ժամը չորսէն յետոյ պիտի սկսի դաշտահանդէսը վարժարանին զեղեցիկ եւ օդասուն պարտէզին մէջ :

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ Տիկնանց վարժարանի արձանագրութիւնները սկսած են: Ընդունելութեան պայմաններուն տեղեկանալու համար դիմել վարժարանի տեսչութեան , հինգշաբթի եւ չարաթ օրերը կէսօրէ առաջ :

Էկլիզ տը Բանթենէն առնել 146 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Րէնսի Փավիյեօն: Հեռաձայն Լը Րէնսի 172:

Pour tous vos travaux d'appartements

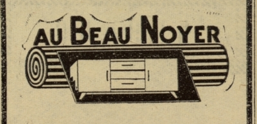
ADRESSEZ-VOUS AU JEUNE ARTISAN PEINTRE

Arménak Vartanian

42, RUE DES JEUNEURS, PARIS 2e

Devenez son client : vous ne le regretterez pas !

Salles de séjour — Penderies - literie
Chambres - cosys — Cuisines laquées
Salons-tapisserie — Fauteuils-canapés-lit

ՀԱՅԵՐԷՆ ԿԸ ԽՕՍԻՆՔ
ՎՃԱՐՈՒՄՆԵՐՈՒ ՄԵԾ ԴԻՒՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ՋՐԻ ՑԱՆՁՆԵԼԻ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԱՄԷՆ ԿՈՂՄԸ

185, BD. J. JAURES
15, AV. A. MORIZET
Boulogne - Billancourt
Métro : MARCEL SEMBAT
Mol. 06-03 et 60-38

ՁՐԻ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄ

EXPERTISE GRATUITE

Ծախելու համար ձեր փավիյօնը, վիլլան, յարկաբաժինը կամ խանութը :

J. TORANIAN

18, AVENUE DE L'OPÉRA

OPE 73-21 OPE 19-45

Imprimé sur les presses du journal HARATCH — 17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e
Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900
Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 31 ՄԱՅԻՍ — SAMEDI 31 MAI 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8205 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4006

ՆԱԽԱԳԱՀ ՔՈԹԻԻ ՈՒՂԵՐՁԸ ԶՈՅԳ ԺՈՂՈՎՆԵՐՈՒՆ

«ՎԵՐՋԻՆ ԽՕՍՔՍ ԹՈՂ ԸԼԼԱՅ ՎՍՏԱՀՈՒԹԵԱՆ ԽՕՍՔ, ՎՍՏԱՀՈՒԹԻՒՆ՝ ԱՅՍ ՍՔԱՆՉԵԼԻ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻՆ ՈՐ ԻՐ ԵՐԿԱՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ԱՄԷՆԷՆ ՑԱՒԱԼԻ ՇՐՋԱՆՆԵՐԸ ԱՊՐԵԼԷ ԵՏՔ, ՖՐԱՆՍԱՅԻՆ ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԷ ՓԱՌԱՒՈՐ ՎԵՐԱԾՆՈՒՆԴԻ ՄԸ ՀԵՌԱՆԿԱՐԸ»

ՆԱԽԱԳԱՀԸ ՏԸ ԿՈԼԸ ԿԸ ԿԱՆՉԷ

ՕՐԻՈԼԻ ԵՒ ՏԸ ԿՈԼԻ ՆԱՄԱԿՆԵՐԸ

ԶՕՐԱՎԱՐ ՏԸ ԿՈԼ Կ'ԸՆԴՈՒՆԻ, ԲԱՅՑ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ ԿԸ ԴՆԷ

Երէկ թերթը մամուլի տակ էր, երբ կը յայտարարուէր թէ Նախագահ Քոթի ուղերձ մը պիտի ընէ Ազգ. Ժողովին եւ Հանրապետութեան Խորհուրդին ժամը 3ին:

Նոյն ժամուն Ազգ. Ժողովի նախագահ՝ Լը Թրոքէր եւ Հանրապետութեան Խորհուրդի Նախագահ Կասթոն Մոնըրվիլ երեսփոխաններուն եւ ծերակուտականներուն կը կարդային Նախագահ Քոթիի հետեւեալ նամակը.—

Պարոն Նախագահ, Տիկիններ եւ Պարոններ՝ անդամ Խորհրդարանին.

Այն օրը՝ երբ Խորհրդարանին համագումարը, եւ առանց որ ես հետամուտ եղած ըլլայի այդ պատիւին, զիս կանչեց Հանրապետութեան առաջին դիրքին, պայմանաւորուեցայ — եւ այդ պայմանագիրը պիտի յարգեմ մինչեւ ծայրը — խղճմտօրէն հնազանդելով Սահմանադրութեան: Բայց անմիջապէս պարտք սեպեցի աւելցնել թէ արդիւնաւոր ձեւով, երբեք պիտի չկարենանք պաշտպանել մեր ազատ հիմնարկութիւնները առանց զանոնք բարեփոխելու:

Այս կէտը կրկնեցի իմ բազմաթիւ ճառերս մէջ: Ատկէ ի վեր, յաճախ կրկնած եմ հանրային իմ ելոյթներուս առթիւ, թէ բոլոր իրաւ ժողովրդապետութիւններու կարգին՝ Ֆրանսական Հանրապետութիւնը այն է որ մէկ կողմէն՝ ենթակայ է ամէնէն վտանգաւոր խնդիրներուն եւ միւս կողմէ այն՝ որուն կառավարութիւնները, ամէնէն դիւրաբեկներն են ուրեմն՝ ամէնէն տկարները:

Եթէ այս ձեւով ես ոտնձգութիւն ըրած եմ իմ նախորդներուս աւանդական սահմանափակումներուն վրայ, պատճառը այն էր որ ինքզինքիս այդ իրաւունք տուի ոչ միայն յաջորդական վարչապետներու հաւանութեամբ այլ նաեւ ձեր շատերուն:

Չորսուկէս տարիներ անցան առանց որ իմ կոչերս հետեւանք ունենան: Եւ ինչ որ ալ ըլլայ արժէքը եւ հայրենասիրութիւնը այն մարդոց որ իրարու յաջորդեցին իշխանութեան գլուխ, Պետութիւնը չդադրեցաւ քայքայուելէ:

Քաղաքացիական պատերազմին եզրը կը գտնուինք այսօր:

Քառասուն տարի կռուելէ ետք թշնամիին դէմ, վաղը Ֆրանսացիները Ֆրանսացիներո՞ւն դէմ պիտի կռուին:

Մէկ կամ միւս կողմը, մարդիկ խոր համոզում ունին Հայրենիքին ծառայելու եւ մէկ կամ միւս կողմը շատեր կան որ Հայրենիքը պաշտպանեցին ի գին ծանր զոհողութեանց:

Մէկ կամ միւս կողմը կարծես կը պատրաստուին եղբայրական կռիւի: Արդեօ՞ք ազգ մըն ենք որուն համար ուժը կրնայ իրաւունքէն առաջ անցնիլ: Որոնք ալ ըլլան ժամանակաւոր յաղթականները, ի՞նչ պիտի մնար անարդարանալի կռիւէ մը ետք, ի՞նչ պիտի մնար Ֆրանսայէն:

Մեր պատմութեան ընթացքին, ներքին բուռն վէճերէ ետք, ունեցանք հաշտութեան մեծ թուականներ ազգային միութեան պոռթկումի մը մէջ:

Ազգային Միութիւնը, անիշխանութեան մէջ չէ, այլ միայն օրէնքին հանդէպ յարգանքին մէջն է որ կրնայ իրագործուիլ:

Երբ խնդիրը կը վերաբերի, Սահմանադրութեան ներկայ վիճակին մէջ, կառավարութիւնը կազմելու, Հանրապետութեան Նախագահը կ'առաջարկէ եւ Ազգ. Ժողովն է որ կ'որոշէ, այս անգամ այլեւս հարց չի կրնար ըլլալ որ բազմապատկեմ նշանակեալ վարչապետներու թիւը: Ընտրութիւնը զոր ինծի կ'իյնայ ուրեմն, ծանր է իր հետեւանքներով: Իմ վրաս կը դնէ բացառիկ պատասխանատուութիւն մը:

Այդ պատճառով է որ պարտաւոր եմ անկեղծօրէն բացատրուիլ ձեր առջեւ:

Հայրենիքին եւ հանրապետութեան վտանգին առջեւ, դարձայ դէպի ամէնէն նշանաւոր ֆրանսացին, դարձայ անոր որ, մեր պատմութեան ամէնէն սեւ օրերուն, եղաւ մեր պետը ազատութեան վերատիրման համար, եւ որ այդ ձեւով իր շուրջը առեղծեց ազգային միաձայնութիւնը, եւ մերժեց մենատիրութիւնը՝ հաստատելու համար Հանրապետութիւնը:

Ի՞նչ պայմաններով պիտի ընդունէր իշխանութեան ծանր բեռը: Այդ պայմանները թոյլ պիտի տայի՞ն որ իր վաւերացումը ստանար հարկ եղած մեծամասնութեամբ: Խնդրեցի Ազգ. Ժողովէն եւ Հանրապետութեան Խորհուրդին նախագահներէն — եւ շնորհակալ եմ իրենց օժանդակութեան համար — որ ստիպողաբար խօսին այդ մասին զօր. Տը Կոլի հետ:

Այդ տեսակցութենէն տեղեկացայ որ այս կացութեան մէջ տակաւին հսկայական դժուարութիւններ կան հարթուելիք:

Պէ՞տք է հրաժարիմ կանչելէ ան որուն անձնական հեղինակութիւնը պիտի կրնար ապահովել հայրենիքին եւ Հանրապետութեան փրկութիւնը:

Նման օր մը, Սրբազան Միութիւնը գերագոյն պարտականութիւնն է: Մեզի ամէնուս կը հրամայէ որ ատոր զոհենք, եթէ պէտք է, մեր նախընտրութիւններուն եւ ինչպէս նաեւ մեր համոզումներուն մէկ մասը:

Ձեզի, ազգին ներկայացուցիչներ, կ'ըսեմ որ այլեւս խմբակցութեանց դռնփակ նիստերու մէջ կարելի չէ ճշդել Հայրենիքին ճակատագիրը: Երբ Հանրապետութեան Նախագահը նախաձեռնութիւնը կ'առնէ — զոր սահմանադրութիւնը իրեն կը վերապահէ —, կրնաք արտայայտուիլ հեղինակութեամբ եւ ազատօրէն:

Կոչ կ'ընեմ զօր. Տը Կոլին որ բարեհաճի գալ խորհրդակցիլ Պետութեան ղեկավարին հետ եւ անոր հետ ուսումնասիրել ինչ որ, հանրապետական օրինաւորութեան սահմանին մէջ, անմիջականօրէն անհրաժեշտ է Ազգ. Փրկութեան կառավարութեան մը համար. եւ ինչ որ մօտակայ կամ հեռաւոր ապագայի մը մէջ կարելի պիտի ըլլայ ընել մեր հիմնարկութեանց խոր բարեփոխման համար:

Այն ատեն հոգիով եւ խղճով կուտամ այն որոշումը որ ինծի կ'իյնայ տալ:

Եթէ այս փորձիս ձախողութիւնը ցոյց պիտի տար որ այսքան կնճռոտ վայրկեանի մը սխալած եմ, երբեք պիտի չխուսափէի անոր հետեւանքներէն: Եւ քանի որ, ան որ սովորաբար գերագոյն իրաւարարը կը նկատուի, այլեւս պիտի չկարենար պահել բարոյական հեղինակութիւնը — աւելի քան երբեք անհրաժեշտ — իմ պաշտօնիս ամբողջութիւնը կը յանձնեմ անմիջապէս Ազգ. Ժողովի նախագահին, համաձայն սահմանադրութեան թիւ 41 յօդուածին:

Պարոն Նախագահ, տիկիններ եւ պարոններ՝ անդամ խորհրդարանին:

Թող վերջին խօսքս ըլլայ՝ վստահութիւն, վստահութիւն, այս հիանալի ժողովուրդին որ իր երկար պատմութեան ամէնէն տառապալի օրերը ապրելէ ետք, Ֆրանսային կը ներկայացնէ փառաւոր վերածնունդի մը հեռանկարը:

Ներկայացուցիչներ Ազգին, այս ժողովուրդին ճակատագիրը ձեր ձեռքն է: Ձեզմէ ամէն մէկը, պայքարելով պիտի ճշդէ, հարկ եղած վայրկեանին, իր որոշումները որպէսզի ապրի Ֆրանսան եւ ապրի Հանրապետութիւնը »:

Այս ուղերձը յոտնկայս ունկնդրուեցաւ բոլոր երեսփոխաններու կողմէ, մինչեւ այն մասը ուր Նախագահը կը խօսէր Տը Կոլի մասին:

Այն ատեն համայնավարները նստան եւ երբ ընթերցումը վերջացաւ, սկսան աղմկել: Մինչ աջերը կը ծափահարեն, ձախերը «Ֆաշականութիւնը պիտի չանցնի» կը պոռան եւ «Մարսէյէզ» կ'երգեն:

Քիչ ետք կ'իմացուի թէ զօր. Տը Կոլ ճամբայ ելած է Քոլոմպէէն եւ կը սպասուի Էլիզէի պալատը:

Նոյն ժամանակ յայտնուեցաւ թէ նամակներու փոխանակութիւն մը տեղի ունեցած էր նախկին նախագահ Վենսան Օրիոլի եւ զօր. Տը Կոլի միջեւ, ինչպէս կ'երեւի Տը Կոլ ուզած է որ Վենսան Օրիոլ իր հեղինակութիւնը գործածէ ընկերվարական կուսակցութեան քով: Այս առթիւ Օրիոլ իր նամակին մէջ կ'ըսէ .— Ձեր պատասխանը այն մարդոց որ յեղափոխութեան մէջ են Ալժէրի մէջ Ազգ. իշխանութեան դէմ, ծանրացուց տագնապը որ արդէն կը ճնշէր: Կարելի բան չէ որ թոյլ տաք թէ հանրապետութիւնը նահանջէ խմբակի մը բռնութեան առջեւ եւ որ դուք ալ ստիպման տակ ձեռք բերած իշխանութիւն մը ունենաք որ օրինական չի կրնար ըլլալ »: Եւ Օրիոլ կ'աւելցնէ «Ստիպողական է խախտած միութեան վերահաստատումը եւ այդ՝ ձենէ կախում ունի»:

Այս նամակին զօր. Տը Կոլ կը պատասխանէ .—

« Ալժերիոյ դէպքերը, գիտէք, արդիւնքն էին հանրային իշխանութեանց յարատեւ անկարողութեան: Կացութիւնը ըլլալով ինչ որ է, առաջարկեցի օրինաւոր ճամբով դահլիճ մը կազմել: Բայց Ազգ. ներկայացուցչութեան չեչտակի ընդդիմութեան կը հանդիպիմ: Միւս կողմէ գիտեմ՝ թէ Ալժերիոյ մէջ եւ բանակին մէջ ինչ որ ալ ըսած եմ, ինչ որ ալ ըսեմ այսօր, միտքերու վիճակը այնպէս է որ իմ առաջարկիս ձախողութիւնը ծանր հետեւանքները կրնայ ունենալ: Եւ որովհետեւ չեմ կրնար համակերպիլ իշխանութիւնը ձեռք բերել ժողովուրդէն կամ անոր ներկայացուցիչներէն զատ որեւէ ուրիշ աղբիւրէ, կը վախնամ որ դէպի անիշխանութիւն եւ քաղաքացիական պատերազմ երթանք »:

Ինչպէս կ'երեւի այս նամակները որոշ ազդեցութիւն ունեցած են Փալէ-Պուրպոնի մէջ: Ընկերվարականները 29ի դէմ 62 ձայնով իրենց հաւանութիւնը տուին Օրիոլի գրած նամակին:

ՏԸ ԿՈԼԻ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ

Հինգշաբթի իրիկուն ժամը 19·30ին Տը Կոլ կը հասնէր Էլիզէի պալատը: Օրուան մէջ Նախագահ Քոթի կարգով կ'ընդունէր Անթուան Փինէն եւ զօր. Քէօնիկը:

Հինգշաբթի գիշեր զօր. Տը Կոլ պաշտօնական զեկոյցով մը կը յայտնէր թէ ընդունած է նախագահին առաջարկը .—

« Ըսի Նախագահին թէ ինչ պայմաններու տակ կրնամ ընդունիլ կառավարական բեռը: Վաւերացուած դահլիճը պէտք է որոշ ժամանակի մը համար ստանայ ամբողջական իրաւասութիւնները՝ որոնք անհրաժեշտ են գործելու համար այս խիստ ծանրակշիռ կացութեան մէջ: Միւս կողմէ պէտք է լիազօրութիւն տրուի կառավարութեան որպէսզի պատրաստէ եւ երկրին ներկայացնէ րեֆերանտոմի ձեւով սահմանադրութեան բարեփոխումները: Չեմ կրնար վարել պետութիւնը եւ ազգը եթէ այս անհրաժեշտ պայմանները չընդունուին »:

Ուրբաթ օր Նախագահ Քոթի պիտի ընդունէր կուսակցական խմբակցութեանց պարագլուխները ճշդելու համար անոնց դիրքը Տը Կոլի առաջարկներուն առթիւ: Ծանօթ է համայնավարներուն դիրքը որ հինգշաբթի օր արդէն յայտնեցին «ո՛չ, Տը Կոլին»:

ՄԱՄՈՒԼԻՆ ԿԱՐԾԻՔԸ

Նախագահ Քոթիի ուղերձը եւ Տը Կոլի իշխանութեան գլուխ գալը, կը կազմեն ուրբաթ օրուան մամուլին գլխաւոր նիւթերը:

(Շարունակութիւնը կարդալ .Դ. էջ)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼԻԲԱՆԱՆ կը գտնուի կացութեան մը մէջ, որ քաղաքացիական պատերազմէ մը քիչ մը պակաս եւ տագնապէ մը քիչ մը աւելի կարելի է համարել կը գրէ «Ֆիկարօ»: Լաւատեղեակ շրջանակներու համաձայն ներկայիս 10·000 զինեալ ըմբոստներ կը կռուին կանոնաւոր ուժերու դէմ: Տնտեսական տագնապը սկսած է անտանելի դառնալ երկրին մէջ. աւելի քան երեք շաբաթէ ի վեր առուտուրը կը կատարուի սեւ շուկայի վրայ. Ներածում չկայ: Ապստամբ ղեկավարները նամակ մը ղրկած են Պապին, յայտնելով թէ իրենք կողմնակից են Լիբանանի գերիշխանութեան եւ անկախութեան: Կռիւները չեն դադրած, առջի օր Պէյրութի մահմետական թաղամասին մէջ, ուր բնակչութեան մեծ մասը կանգնած է ըմբոստներու կողքին, կռիւ մը պատահեցաւ կառավարական եւ ընդդիմադիր խմբամներու միջեւ. չորս հոգի սպաննուեցաւ: Միւս կողմէ Յորդանան պաշտօնապէս հերքեց Արաբ Հանրապետութեան կողմէ տարածուած այն լուրերը, որոնց համաձայն Ամման զինեալ ուժեր ղրկած է Պէյրութ՝ լիբանանեան բանակին հետ միասնաբար կռուելու համար ըմբոստներուն դէմ:

ՀԻՒՍ. ԵՒՐՈՊԱՅԻ Ատլանտեան Ուխտի զինեալ ուժերու հրամանատարը Օսլոյի մէջ յայտարարեց, թէ Խ. Միութիւնը Եւրոպայի մէջ կը պահէ հարիւր զօրաբաժիններ՝ առաջին գծի վրայ, հարիւր այլ զօրաբաժիններ՝ եւրոպական Ռուսիոյ մէջ, իսկ 200 – 300 պահեստի զօրաբաժիններ՝ որոնք կարճ ժամանակի մը մէջ կրնան տարուիլ Արեւելեան Գերմանիա:

ԳԱՀԻՐԷԻ մէջ Կրթական նախարարը յայտարարեց թէ այսուհետեւ Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան բոլոր դպրոցներուն մէջ ռուսերէն լեզուն պիտի դասաւանդուի:

ԹՈՒՆՈՒԶ դիմած է ՄԱԿին, որպէսզի Ապահովութեան Խորհուրդը անմիջապէս գումարուի. իր կարգին՝ Ֆրանսա յանձնած է նոր յուշագիր մը, իսկ Շուէտի կառավարութիւնը որոշած է այլեւս զէնք չծախել Պուրկիպայի:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ Քրուփ ընկերութեան տնօրէն Պէյց Միկոյեանի կողմէ հրաւիրուելով Մոսկուա գնաց, ուր առեւտրական կարեւոր խօսակցութիւններ կ'ունենայ խորհրդային տնտեսագէտներու հետ, որոնց գլուխը կը գտնուի Ա. Միկոյեան:

ՀԱՅԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

Բ.

Եկեղեցական պատմութիւնն ալ ունի իր կնճռոտ խնդիրները. առաքելական քարոզութիւնը եւ նախալուսաւորչական քրիստոնէութեան հարցը, ինքնագլխութեան ձգտումը, Քաղկեդոնեան դարաւոր պատմութիւնը, միութենական շարժումները, վկայաբանութիւնը, աղանդներու ուսումնասիրութիւնը, կաթողիկոսներու գաւազանագիրքը, ժողովներու պատմութիւնը :

Ահա ուրեմն Հայագիտութեան աշխարհը, հետեւելով Մալխասեանի բանաձեւած սահմանին, — լեզու, գրականութիւն, պատմութիւն: Սակայն հոս չաւարտիր Հայագիտութեան սահմանը. հարկ է յաւելուլ ուրիշ տարրեր եւս, գեղարուեստն ու գիտութիւնները, ամբողջացնելու համար Հայագիտութեան դիմագիծը :

Գեղարուեստի մարզին մէջ, արդէն շատ գրուած է. հայկական ճարտարապետութիւնը, քանդակագործութիւնը, մանրանկարչութիւնը եւ այլ արհեստներ (գորգ, հիւսուածեղէն, դրամ, արծաթ, ոսկի, յախճապակի, խճանկար) Հայագիտութեան չքնաղ զարդը կը կազմեն: Երաժշտութիւնը, մանաւանդ հին սրբազան երաժշտութիւնը պիտի բերէ առանձին հմայք մը :

Պիտի ըսուի անշուշտ, թէ կը չափազանցենք, երբ երաժշտութիւնն ալ Հայագիտութեան մաս կը հաշուենք: Բայց սխալ չհասկցուի. ի հարկէ, չենք ուզեր ըսել, թէ ամէն հայ երաժիշտ, խմբավար կամ երգահան՝ է նաեւ հայագէտ: Երաժշտութիւնը, սակայն, երբ կ'ուսումնասիրուի քննական ու համեմատական գիտական ոսպնեակով, այն ատեն միայն Հայագիտութեան դրոշմը կը ստանայ. այսպէս՝ մեր եկեղեցական երաժշտութեան մէջ, երբ մասնագէտը կ'ուսումնասիրէ հայկական հին խազերուն ծագումը եւ տեսակները՝ մասնաւորաբար հին ձեռագիրներու վրայէն, երբ կը յայտնաբերէ անոնց իսկական արժէքները՝ համեմատելով արդի ձայնագրութեան հետ, երբ կը բաղդատէ զանոնք բիւզանդական սրբազան երգերուն հետ, ահա այն ատեն Հայագիտութեան հսկայ նպաստ մը կը բերէ հայ երաժիշտը, աւելի ճիշդ՝ երաժշտագէտը:

Վերջապէս թուելու ենք գիտութիւնները՝ իրենց այլազան ճիւղերով. չէ՞ որ փիլիսոփայական, թուաբանական, աստղաբաշխական, բնաբանական եւ բժշկական բազմապիսի հարցեր հետզհետէ կ'ուսումնասիրուին, բանալով մեր առջեւ նորանոր հորիզոններ :

Եթէ կարելի ըլլայ թուարկուած վերջին երկու մարզերը, գեղարուեստը եւ գիտութիւնները, ամփոփել քաղաքակրթութիւն բանաձեւին տակ, այն ատեն կրնանք կատարելագործել Մալխասեանի տուած սահմանը Հայագիտութեան, մէկ բառի յաւելումով. հայ լեզուի, գրականութեան, պատմութեան եւ քաղաքակրթութեան՝ գիտական համեմատական ուսումնասիրութիւն :

Իմաստին համեմատ է նաեւ անուանակոչումը մեր քով. լեզուաբան, հայկաբան, բանասէր, պատմագէտ, դրամագէտ, գեղարուեստագէտ, ծիսագէտ են: Հայագէտ կոչումը շատ աւելի ընդհանուր իմաստ մը ունի, եւ միայն մասնագիտութեան մէջ կ'արժեւորի: Իսկ եւրոպացիին համար՝ կ'ենթադրէ նախ հայ լեզուի ուսումը, որ յաճախ կրնայ մասնագիտութեան հետ նոյնանալ:

Այս առթիւ փափաքելի էր ակնարկ մը նետել սփիւռքի հայագիտական կեդրոններուն եւ անոնց գլխաւոր ներկայացուցիչներուն վրայ. բայց ուրիշ յարմարագոյն ժամանակներու կը թողունք այդ, առանց սակայն չափազանց յոռետեսութեան. այս խնդրին մէջ լաւատես կ'ուզենք ըլլալ, հակառակ այն ահազանգին, զոր կարգ մը թերթեր վերջին շրջանիս սկսած են հնչեցնել, տեսնելով որ ներկայիս Բագրատունիներ կամ Աճառեաններ չկան: Կը հաւատանք, որ մեծ հանճարներն ու տաղանդները դարերուն հետ կուգան. բայց չեն անհետանար: Արդարեւ, կը ճանչնանք համեստ ու թաքուն աշխատողներ, որոնք իրենց չափով կը ջանան վառ պահել Հայագիտութեան ջահը եւ զայն փոխանցել նաեւ նոր սերունդին :

Զարմանալի պիտի թուի անշուշտ, երբ նկատենք, որ հակառակ Հայագիտութեան վերոյիշեալ հսկայ նուաճումներուն, այս տարի իսկ, Օգոստոսին, Միւնիխի մէջ գումարուած Արեւելագիտական Միջազգային Համագումարին մէջ Հայագիտութիւնը չունէր իր առանձին բաժինը: Տեղի ունեցած են նոյնիսկ տխուր ելոյթներ Հայագիտութեան հասցէին :

Արեւելագիտական 24րդ Համագումարը տեղի ունեցած է Միւնիխի մէջ, Օգոստոս 28էն Սեպտեմբեր 4, հովանաւորութեամբ Դաշնակցային Գերմանիոյ Նախագահ փրոֆ. Տոքթ. Թէոդոր Հոյսի եւ օժանդակութեամբ Պաւարիոյ կառավարութեան: Պատերազմէն առաջ, 1938ին, Պրիւսէլի մէջ գումարուած էր 20րդը: Տասնամեայ դադարէ մը ետք վերսկսան Համագումարները. 1948ին՝ Փարիզ, 1951ին՝ Պոլիս, 1954ին՝ Քէմպրիճ (Անգլիա): 25րդը տեղի պիտի ունենայ 1960-ին, Լենինկրատի մէջ:

Հազարէ աւելի արեւելագէտներ հաւաքուած են այս տարի Պաւարիոյ մայրաքաղաքին մէջ, աշխարհի բոլոր կողմերէն, մեծամասնութեամբ՝ Եւրոպայէն:

Իրենց արժանաւոր ներկայացուցիչները ունեցած են Միացեալ Նահանգները, Խ. Միութիւնը, Իրան, Հնդկաստան, Ինտոնեզիա, Հոնկքոնկ, Ճափոն, Չինաստան, Եգիպտոս, արաբական երկիրներ: Ըստ մասնագիտութեան, տասնեւչորս բաժանմունքներ ունեցած է Համագումարը, իւրաքանչիւրը՝ նախագահի մը ղեկավարութեան տակ: Եգիպտոս, Ասորեստան, Փոքր Ասիա, Հին Կտակարան, Քրիստոնեայ Արեւելք, Բիւզանդիոն, սեմական լեզուներ, իսլամութիւն, Թրքագիտութիւն, Իրան, Կովկաս, եւ դրացի երկիրներ, Ափրիկէ, Ծայրագոյն Արեւելք. ահա գլխաւոր բաժանմունքները :

Հայաստանի եւ հայագիտութեան առանձին բաժին չէ նուիրուած, թէեւ Համագումարին մասնակցած են Հայեր եւ եւրոպացի հայագէտներ՝ Ֆրանսայէն, Անգլիայէն, Պելժիայէն, Իրաքէն, Ամերիկայէն: Իսկ հայագիտական զեկուցումները կարդացուած են զանազան բաժանմունքներու մէջ. ասորագիտականին մէջ՝ Պ. Արշակ Սաֆրաստեան, բիւզանդականին մէջ փրոֆ. Ֆր. Ֆէյտի, իրանեկովկասեանին մէջ՝ փրոֆ. Ուէրնըր Ուինթըր եւ Պ. Մելքոնեան :

Ականատեսի մը վկայութեան համաձայն, ամբողջ տասը օր, ամէնազգի արեւելագէտներ ապրած են եղբայրական ջերմ մթնոլորտի մէջ, առանց քաղաքական տարակարծութիւններու եւ գաղափարական հակամարտութիւններու :

Հ. Ն. ՏԷՐ ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՊՐԻՒՍԷԼԻ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԷՆ

1958ի միջազգային այս մեծագոյն ցուցահանդէսը կը գերազանցէ իր նախորդները: Տեսած էինք 1935ին փարիզեան միջազգային ցուցահանդէսը եւ վերոյիշեալ եզրակացութեան եկած: Այլեւ հայկական տեսակէտէն պէտք է հպարտութեամբ ճշդենք որ այս անգամ բազմաթիւ մարդերու մէջ հրապարակ կուգան Հայերը՝ ներկայանալի արժէքներով :

Պրիւսէլի արուարձան Լաքընի պալատական պարտէզին մեծ հողամասին վրայ հաստատուած են քառասունի չափ շէնքեր, որոնք ամէն մէկ երկրի առանձնայատկութիւնը կ'արտայայտեն, կամ գործնական ցուցադրութեան համար ձեւաւորուած են: Ամերիկեան եւ ռուսական մեծ շէնքերուն համար 80 – 100 հազար տոլարի ծախք եղած է: Գրեթէ ամէն երկիր ունի իր տաղաւարը, կամ միացած ուրիշ տաղաւարի մը՝ կը ցուցադրէ իր արտադրութիւնը. մենք համրեցինք 53 պետութիւններ, որոնց մէջ Խորհրդային Միութիւնը եւ Միացեալ Նահանգները լայն կարելիութիւններ ունին ցուցադրելու երկու կիսաշխարհները:

Ցուցահանդէսը ամբողջութեամբ տեսնելու համար պէտք է տրամադրել 10 – 15 օր, այնպէս որ երեք օրուան մէջ կարելի է միայն գաղափար մը կազմել ընդհանուր առումով կամ մասնայատուկ դիտումով չորս – հինգ տաղաւարներու: Շատ յատկանշական գտանք Խորհրդային Միութեան, Միացեալ Նահանգներու, ֆրանսական, գերմանական, պելժ – քոնկօ, հոլանտական եւ բրիտանական տաղաւարները: Թրքական տաղաւարը ձեռարուեստի, գորգերու եւ որմանկարի ցուցադրութենէն զատ ամբողջ սրահին ներքին պատին վրայ կը ցուցահանէ հիթիթական սեպագրութիւններ, ըստ մեր ենթադրութեան Պողազքէօյի եւ Քարաթէփէի մէջ գտնուած: Երկաթէ շղթաներէ բաղկացած կազմած մը հիթիթական դամբանի մը մէջ գտնուած՝ կը կարծուի թէ իբր արեւային ժամացոյց գործածուած է: Սիրալիր հաճոյակատարութեամբ Թրքուհիներ կ'ընդունին այցելողները: Նկատելի է թրքական երկրամասի քաղաքակրթական դարաշրջաններու շարայարումը, որ նախապատմականէն կ'անցնի հիթիթական, փրիւգիական, հին յունական հռոմէական եւ բիւզանդական շրջաններէն եւ անգիտանալով որեւէ հայկական իրականութեան գոյութիւն մը, կը հասնի սելճուքեան եւ օսմանեան շրջանի քաղաքակրթութեան :

Պրիւսէլի միջազգային ցուցահանդէսը, որ պիտի տեւէ մինչեւ Հոկտեմբեր օրըստօրէ լրացումներ կը ստանայ, բայց Մայիս 10ի մեր այցելութեան տպաւորութիւնը ճարտարագիտական եւ արուեստի տեսակէտէ գոհացուցիչ է, որովհետեւ կը ցուցահանէ ամբողջապէս մեր օրերու նուաճումները: Հոն կարելի է տեսնել նոյնիսկ յատուկ տաղաւար մը թէ «կեանքը ինչպէս պիտի ապրուի 2000 թուականին»...: Հոյակապ խորհրդանշական շէնք մըն է Աթոմիումը, որուն մէջ կարելի է բարձրանալ վերելակով, իսկ «ընդունելութեան» շէնքը, Միացեալ Նահանգներու բոլորաձեւ եւ մեծ կառուցուածքը, Խորհրդային Միութեան հսկայական շինութիւնը ամէնէն ակնառու մասերը կը ներկայացնեն այս համաշխարհային ցուցադրութեան, որ մինչեւ կէս գիշեր լուսազարդուած է ամենայն շռայլութեամբ, շատրուաններու ցայտերուն մէջէն գոյնզգոյն լոյսեր կը շողշողան...:

Խորհրդային Միութեան տաղաւարը ամէնէն շատ դիտողներով լեցուն է եւ մեզ ալ կը հետաքրքրէ ամէն բանէ աւելի, քանի որ Հայաստան ալ կը մասնակցի: Սանդուխները հին հռոմէական պալատի մը մուտքին խաբկանքը կուտան. մուտքին կեցած է Լենինի արձանը. խաղաղասիրական վերտառութիւններով լեցուն են պատերը եւ ամէնէն վերը՝ նախագաւիթին չուրջբոլորը շարուած են կլոր ձեւով

ՄԵՌՆԻԼ՝ ԱՌԱՆՑ ՄԻԼԻՈՆԻ

●

Տարիներ առաջ երբ հազիւ պատանի էի դեռ, բոլոր թուանշաններուն մէջէն յաճախ լսած իմ թուանշաններս հարիւրը կամ հազարը չէին անցներ: Մեր քաղաքի միակ մեծահարուստին՝ Հաճի Գէորգ աղային հարստութիւնն իսկ չէր խօսուէր, աւելի մեծկակ թիւերով կամ թուանշաններով: Եւ սակայն հարուստ էր ան եւ ունէր արտեր ու այգիներ, եզներ ու ուղտեր, — այո, ուղտեր — եւ համբանքը վրան՝ ինը հատ ալ զաւակ :

Գիտէք թէ Աստուծոյ տուած բաները միշտ առատ կ'ըլլան: Ան իր տուածը չի տար մարդոց տուածին նման համրելով կամ կշռելով, կամ ձեռքը ոտքը դողդղալէն :

Անոր ձեռքը ափսոս, մեր տան վրայէն չէր անցած երբեք : Եւ ոչ ալ առջեւէն : Իմ ճանչցած օրերուս՝ անոր տուած մեծագոյն նուէրը մեզի՝ կարելի էր նկատել մեր միակ ձին, որ շատերու նախանձը կը շարժէր :

Իսկ մնացեալը մեր ունեցածին՝ եկեր ու հասեր էր քիչ մը սերունդէ սերունդ, կաթիլ կաթիլ հաւաքուող ջուրերու պէս: Ու ոչինչ ունէր նմանող՝ աստուածարժան տարքի մը, լայն, առատ, շատ անգամ անհաշիւ :

Մինչդեռ իմ հայրս, վստահ էր, բարի առնուազն այն չափով՝ որ էր Հաճի Գէորգ աղան ինքն իսկ: Միակ թերութիւնը, — իր չափազանց միամտութիւնն էր, զոր շատեր կը նկատէին քրիստոնէութիւն :

Մեր գիւղին Յովհաննէս վարժապետը որ քաջ թուաբան էր, — գուցէ եւ լաւ հաշուագէտ, — (կարծեմ այս երկուքը իրար կ'արժեն), հազիւ քանի մը անգամ խօսեր էր մեզի՝ միլիոն բառի կամ թըւանշանի մասին: Թէեւ, հարիւրաւորներու եւ հազարաւորներու մասին՝ պատահեր էր որ աւելի յաճախ ու աւելի երկար խօսէր :

Այսօրուան պէս կը յիշեմ, օր մը, թըւաբանութեան դասի մը, մեր դպրոցի սեւ գրատախտակին վրայ արձանագրեր էր եօթը թուանշանէ բաղկացած մեծկակ գումար մը, որուն վերջին թուանշանէն սկսելով մինչեւ առաջինը երեք երեք կէտադրելէն եօթներորդ թուանշանը որ բաց մնացեր էր, առանց հասնելու երրորդութիւն մըն ալ կազմելու, ըսեր էր. — Իսկ այս եօթներորդը կը կոչուի միլիոնաւոր :

Գիտէի, թէ շատ մը առիթներու՝ եօթը եղած է հանրածանօթ ու բացառիկ թիւ, ինչպէս եօթը աստուածներու կամ մուսաներու առնչութեամբ, մեծ պահքի եօթը շաբաթներու առիթով, ինչպէս նաեւ եօթը պորտի հաշիւներուն մէջ :

Այդ թուականէն վերջ սակայն, ոչ Յովհաննէս վարժապետը, ոչ ալ մենք աշակերտներս, միլիոնաւորի հետ գործ ունեցեր էինք: Տարբեր բան էր նոյնպէս, միլիոնատէրի հետ գործ ունենալը :

Քիչ էր նոյնիսկ՝ հազարաւորներու կամ հարիւր հազարաւորներու հետ մեր ունեցած ընտանութիւնը: Մնացեալը խորթ էր մեր ականջին եւ ոչ հաճելի մեր տեսողութեան :

Մեր հաշիւները սահմանափակ ու պարզ էին, համեստ ու պարկեշտ ընտանիքներուն հաշիւներուն նման : Անոնք չէին անցներ ծանօթ չորս գործողութեան սահմանները, որոնց համար հազարաւորն իսկ շատ էր ու մեծ թուանշան :

×

Ես անցեր ու անցուցեր էի պատանութեան շատ անհամ շրջանը ու հասեր այն օրերուն, երբ այլեւս կեանքը կը սկսի համովնալ, արեւ տեսնող պտուղին պէս եւ ուրկէ անդին մարդիկ կը սկսին կրել «երիտասարդ» անունը: (Ինչ շուտ անցան այդ օրերը):

Այդ օրերուն էր կը յիշեմ, միլիոնաւորը կրկին եկաւ աշխարհ, եւ սկսաւ յերիւրուիլ՝ նոր հարստացող մարդոց անունին պէս: Ան կը պտըտէր փողոցները, կը մտնէր կ'ելնէր մեծ ու փոքր սրճարաններէ ներս եւ ամէն տեղ ուր որ մարդիկ կը հաւաքուէին, կեանքին հերիսան ծեծելու համար :

Մեծ պատերազմը, ինչպէս սովոր են կոչել զայն, սկսեր էր ճիշդ այդ օրերուն. (աշխարհ եկած չըլլար այդ տարին), բարեկամ ու թշնամի բանակներու թիւը կը հանէին մարդիկ՝ աստղաբաշխական համեմատութիւններու, միլիոններու :

Կը բաղդատէի մէկ կողմի միլիոնը միւս կողմի միլիոնին, տարբերութիւնը՝ զարմանք եւ գլխու պտոյտ կը պատճառէր ինծի :

Վարժապետս երբեք չէր խօսած մեզի, թէ ե՞րբ եւ ինչպիսի առիթներու միլիոնաւորները կը ծնէին գործի, կառքը քաշող ձիերուն պէս :

Մեծ ունեւորութիւն նկատեցի միլիոնաւորը: Դիտեցի զայն մօտէն պատուհանէն միայն, ու պատկառեցայ իր դէմը:

Պահ մը խորհեցայ որ շատը եւ շահը իրարու հոմանիշ բառեր ըլլալու էին: Չխորհեցայ, ափսոս, բացասական դիմագծին վրայ շատին, որ որպէս հոմանիշ իսկ՝ պիտի ազդէր որոշ համեմատութեամբ, շահին :

Պտուտակի պէս՝ վաղափոյթ շրջան մը ըրի մտքէս ներս եւ ըսի ինքնիրենս. — Երբեք դուն հաշիւի մարդ ըլլալիք չունիս :

ՍԱՐԳԻՍ ՃԻԶՄԷՃԵԱՆ

(1 Շար.)

զինանշանները բոլոր խորհրդային հանրապետութիւններուն, որոնց կարգին Հայաստանի զինանշանը՝ «Հայկական սովետական սոցիալիստական ռեսպուբլիկա», մէջի պատկերը՝ ցորենի հասկեր եւ խաղող, երկու Արարատները, իսկ վերի մասին վրայ կայ մուրճ ու մանգաղը եւ արեւը ճառագայթներ կը ցոլացնէ Արարատին վրայ: Մուտքին մէջտեղը դրուած են սպուտնիկները, առաջինը եւ երկրորդը, պարզ բացատրութիւններով: Հետաքրքրական է արեւըզգած պահանդը (Պատըրի)), որ արեւին լոյսէն ելեկտրականութիւն կը հանէ եւ այս կերպով կարելի կ'ըլլայ երկնքի խորը նետուած արբանեակներուն գործիքները բանեցնել: Սրահին խորը կան մեծ մեքենաներ յարդարուած, որոնք ցոյց կուտան Ատոմի խաղաղասիրական օգտագործման կարելիութիւնները:

Վերնայարկը յատկացուած է ճարտարարուեստական արտադրութեանց, արտածելի ապրանքներու, ձեռագործի, գրականութեան եւ արուեստի: Այստեղ կը տեսնենք նաեւ Հայաստանի «Կոնյաք», «Շիրակի հինգրած գինի» եւ «Մասիս» ծխիկներ: Քանի մը վայրկեանի մէջ պատահականօրէն տասը Հայեր գիրար կը գտնենք եւ իրարու կը ծանօթանանք այս վերնայարկին մէջ: Գորգի մասնաբաժինի վերակացուներէն մէկը Հայ մըն է Տաճատ Խլիտեան, որ մեզի կը բացատրէ լաւ հայերէնով հայկական գորգերուն առանձնայատկութիւնները: Հին ձեռագիրներու մանրանկարչական նշանակները, կռունկ, եղնիկ, թռչուններ եւն., նախասիրաբար կը կրկնուին Հայաստանի գորգերուն վրայ. գոյները աւելի մեղմ են՝ համեմատած պարսկական եւ Պուխարայի գորգերուն հետ, բայց շատ բնական եւ երկարատեւ, որոնց ներկերը տեղական բոյսերէ ստացուած են եւ անոնց տեւականութիւնը փորձուած է երեք տարի նոյնիքն մասնաշէտին կողմէ արեւին եւ անձրեւին տակ: Մեր տեսած չորս գորգերէն երկուքը մեծ էին (2, 3 × 3,25 թերեւս) իսկ միւս երկուքը փոքր պատի գորգեր: Քառակուսի մեթրի գինը մօտ 40 տոլար է եւ տեղեկացանք որ շինուածը կը ծախուի եւ չեն հասնիր գոհացնելու ներքին թէ արտաքին շուկաներու պահանջքը:

Նկարչական բաժնին մէջ կը գտնենք Ռ. Մ. Զարդարեանի (ծնած 1918) «Գարուն»ը հայկական դաշտերու եւ սարերու վրայ: Ուրիշ նկար մը «Կուժն առ» երգին պատկերացումն է կարծէք, հայ աղջիկ մը կուժը ուսին: Գ. Ս. Խանձեանի (ծնած 1926) «Սեւանի եղերքը» մեծադիր նկարը կը պատկերացնէ ձկնորսները Սեւանի ափին, մինչ հեռուն կ'երեւայ Սեւան կղզին: Շողշողուն արեւի մէջ, գոյները մեղմ, միայն արեւին դարձած ճերմակները կ'երեւին. կան բազմաթիւ տիպեր իրենց արտայայտիչ դէմքով, նստուածքով կամ կեցուածքով. մանաւանդ կենդանութիւն կուտայ գեղեցիկ աղջկան մը կարմիր շրջազգեստը: Մ. Ս. Սարեանէ (ծն. 1880) գտանք «Երեւանի ծաղիկներ»ու փնջանկարը: Արեւավառ ծաղիկներ, դեղինի ու կարմիրի տիրապետող փունջ մը:

Հայաստանցի արձանագործներու գործեր կան որոնք զանազան մարզերու մէջ կը յայտնուին:

Թատրոնի եւ երաժշտութեան բաժիններուն մէջ կան թատերական տեսիլներու պատկերներ հայ անուանի դերասաններով եւ դերասանուհիներով. օրինակ Վաղարշ Փափազեան Շէյքսպիրեան դերի մը մէջ, Թ. Սարգսանդարեան, «Դաւիթ Պէկ»ի Թամարի դերին մէջ եւ ուրիշներ: Ցուցադրուած են նաեւ Քաջ Նազար կատակերգութեան պատկերացումը ցոյց տալու համար Ստեփան Սարեանի կողմէ գաստւորուած հագուստներու նկարչագեղ նախագիծը, այլ մանաւանդ Արամ Խաչատուրեանի «Գայեանէ»ի պարերու ցուցադրութիւնը:

Գրքերու եւ թերթերու բաժանմունքներուն մէջ կը հանդիպինք «Սովետական Վրաստան» հայատառ թերթին եւ այս առիթով կը ծանօթանանք պաշտօնատարներէն Պ. Յակոբ Տէր Յովհաննէսեանի հետ որ բարեկամաբար մեզի ցոյց կուտայ շարք մը հայերէն գիրքեր եւ ուրիշ հրատարակութիւններ, որոնք խառնուած էին ռուսերէններուն մէջ: Բացի Մանանդեանի, Րաֆֆիի ծանօթ գործերէն տեսանք Կ. Ղափանտարեանի «Դուին քաղաքը եւ նրա պեղումները» այլեւ շատ մեծ ծովային քարտէսագիրք մը, տեսակ մը Աթլաս, որ կը գործածուի Խորհրդային Միութեան մէջ, գործն է Իսակեան անուն աշխարհագէտին: Յիշենք նաեւ նկարը խորհրդային գիտականներու կարգին ծերունազարդ հայ գիտական Լեւոն Օրբելիի:

Երաժշտական գործիքներուն մէջ նկատելի էին՝ թառ մը, գործ վարպետ Մանասի եւ պատկանած Պչուր Գրիգոր աշուղին, սազ մը, գործ Ս. Խոճայեանի (1880ին) եւ քանոն մը:

Չեն մոռցուած նաեւ երկու վանքերու նկարները, որոնք են՝ Սանահինի վանքը (967 – 972) եւ Գեղարդի վանքը (1215) իրենց մայր տաճարներով եւ ժամատուներով:

Փ. ՖՐՈՒՆՃԵԱՆ

ԾԻԾԱՂ

Տէր եւ Տիկին Պաղըաւաքեան կ'որոշեն մանչուկ մը որդեգրել: Վիճակը կ'իյնայ պզտիկ սպանացիի մը: Անմիջապէս այր ու կին կը սկսին սպաներէնի դաս առնել: Բարեկամ մը կը հարցնէ.

— Ինչո՞ւ սպաներէն կը սորվիք:

— Որովհետեւ սպանացի մանչուկ մը որդեգրեցինք: Վեց ամսու է հիմա: Քանի մը ամիս ետք խօսիլ պիտի սկսի եւ պէտք է սպաներէն գիտնանք, որպէս զի բառերը հասկնանք, կը պատասխանեն Պաղըաւաքեանները:

ԱԶԳԵՐՈՒ ԹԱՏՐՈՆԸ

Մեծ յաջողութեամբ եւ ամէն անգամ ալ հոծ բազմութեան ներկայութեան կը շարունակուին ներկայացումները Ազգերու Թատրոնին, Սառա – Պէրնարի բեմին վրայ:

Այս միջոցիս, Լայփցիկի Օփերան է որ կը ներկայացնէ խիստ հետաքրքրական, եւ կարելի է ըսել այժմէական գործ մը՝ «Լուկուլլոսի դատապարտութիւնը» տխտգոսը կրող հոյակապ օփերան, որուն հեղինակն է Պերթոլտ Պրեխտ, իսկ երաժշտութիւնը յօրինած է Փոլ Տասօ:

Այս գործը, որ սկիզբները բազմաթիւ անգամներ ներկայացուած է եւ գրուած է իբր թատերգութիւն, վերջերս է միայն որ մեծանուն երաժշտին՝ Փոլ Տասօյի կողմէ վերածուած է օփերայի:

Տանք նիւթը՝ համառօտ:

Մեծն Լուկուլլոս մեռած է: Հռոմը փառաւոր յուղարկաւորութիւն մը կ'ընծայէ զօրավարին որ նուաճած էր ութսունէ աւելի քաղաքներ եւ իր տիրապետութեան էր ենթարկած Փոքր Ասիոյ բազմաթիւ թագաւորները: Բանակն ու ժողովուրդը կը հետեւին իր դագաղին եւ դերիները կը կրեն անոր բազմաթիւ չքանչանները: Իր գերեզմանին վրայ կը խօսուին բազում դամբանականներ և դպրոցի ուսուցիչները կը սկսին դասաւանդել իրենց աշակերտներուն թէ ինչպէս մեծ մարդ մը կարողացած էր գրել պատմութիւնը:

Յուղարկաւորութեան այս հոյակապ թափօրը, որուն ետեւէն չքեղութեան եւ հարստութեան անսահման տեսարան մը կը պարզուի, կը ստեղծէ տարօրինակ հակադրութիւն մը, երբ Լուկուլլոսի անկենդան մարմինը կ'իջնէ գերեզման եւ կ'երթայ «ապրիլ» մեռելներու թագաւորութեան մէջ:

Հիմա, անիկա ստուերներու մէջ է մընացած եւ իր կարգին, կը սպասէ ներկայանալու համար իր դատաւորներուն առջեւ:

Եւ ահա, կեցած է մեռելներու դատաւորին եւ երդուեալներուն դէմ յանդիման որոնց դէմքերը մոխրագոյն են:

Անոնցմէ շատերը, ժողովուրդի մարդիկ են, հացագործ, մսագործ, գիւղացի, բանուոր եւ այլն:

Ձերբ ամէն տեսակի կիրքէ եւ ատելութենէ, անոնք անդրշիրիմեան գորշ եւ գրեթէ մռայլ մթնոլորտի մը մէջ անողոք կերպով կը կշռեն Լուկուլլոսի հոգին իր բարեգործութիւններուն հետ բաղդատելով:

Իր բարեգործութիւննե՞րը ...

Այն բոլոր վկայութիւնները զորս զօրավարը կը ջանայ ներկայացնել իր դատին ի նպաստ, յանկարծ կը դառնան իրեն դէմ անողոք ամբաստանութիւններ:

Բոլոր անոնք, որոնք հետեւած էին իր փառաշուք յուղարկաւորութեան թափօրին, հիմա եկած են դատարանին ներկայացնելու բոլոր այն վէրքերը զորս ստացած են զօրավարին պատճառաւ:

Միակ բարի ու առաքինի գործը որ կը վերագրուի իրեն, ատիկա Արեւելքէն Լուկուլլոսի կողմէ բերուած եւ տնկուած կեռասենիի տունկն է: Ծառը տակաւին կ'ապրի իբրեւ ներկայ առաքինութեան խորհրդանշան ...

Սակայն, անցեալը չափազանց յանցապարտ ըլլալով, Լուկուլլոս, անդրշիրիմեան դատարանին կողմէ կը դատապարտուի ... ոչնչութեան:

Ինչպէս կը տեսնենք, Պերթոլտ Պրեխթի գործը զունազեղ այժմէականութիւն մը ունի, իսկ Փոլ Տասօյի երաժշտութիւնը ոչ միայն անոր տուած է աւելի փայլ, այլ եւ անկէ ջնջած է բոլորովին չորութեան եւ ցամաքութեան ամէն նշոյլ:

Լայփցիկի Օփերան գրաւած է, իր ճարտար բեմադրութեամբ եւ ազնուագոյն խաղով, փարիզեան թատերասէր եւ երաժշտասէր հասարակութիւնը:

Գերմանացի անուանի երգիչ Ֆերտինանտ Պուրկման, ոչ միայն իր ձայնով, այլեւ իր դերասանական ճկուն խաղով, յաջողած է կերտել զմայլելի տիպարը Հռովմայեցի զօրավարին:

Հէնրիխ Վոլֆ, այս հոյակապ գործին արժանավայել բեմադիրը, անգամ մը եւս ապացոյցը տուած է գերմանական թատերական արուեստի անվիճելի ճաշակին:

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

ՍԵԴՐԱԿ ԵԱՎՐՈՒԵԱՆԻ ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՆ

Մայիս 19ին Սալ Կավոյի մէջ, տաղանդաւոր դաշնակահար Սեդրակ Եավրուեան կը ներկայանար երաժշտասէր հասարակութեան մը՝ որ լեցուցած էր սրահը:

Գաւառի մէջ տուած իր նուագահանդէսներուն առթիւ արժագանգ եղած էինք ֆրանսական մամուլի գնահատական տողերուն:

Այս անգամ նոր առիթ մը ունեցանք հաստատելու մեր կարծիքը.— Եավրուեան վարպետ արուեստագէտ մըն է, օժտուած իրաւ դաշնակահարի մը բոլոր առաքինութիւններով:

Բացառիկ ուժ մը, հաստատուն թէքնիք մը, եւ ներդաշնակ հնչականութիւն մը: Յայտագրին ընթացքին նուագեց Պախ, Շօփէն, Մուսորկսի, Լիսթ եւ Պալաքիրեվ: Ժողովուրդին կրկնակի փափաքին վրայ համակրելի արուեստագէտը նուագեց Սքարլաթիէն, Շօփէնէն եւ Լիսթ–Փականինիի նշանաւոր Քամփանէլլան: Մանաւանդ այս կտորին համար պէտք է ըսել թէ հազուագիւտ է լաւագոյն վարպետներու կողմէ իսկ, ունկընդրել աւելի յաջող մեկնաբանութիւն մը:

Եավրուեան վեց բափիլէ ետք միայն կրցաւ հեռանալ բեմէն, մինչ հասարակութիւնը կը ծափահարէր:

Կասկած չկայ թէ փայլուն ասպարէզ մը կը սպասէ մեր տաղանդաւոր դաշնակահարին:

Ա.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (171)

ԿԱՅԾԵՐ

Բ. ՀԱՏՈՐ

Ե.

ՀՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ՀԵՏԱԶՕՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Խորհրդաւոր թիլիմաններից մէկը դըրոշմւում է մոմի վրայ, եւ մարդը ստանում է այն շնորհներից մէկը, որ Բախտը վիճակում է նրան: Բայց այդ շնորհներին խիստ հազիւ անգամ հասնում են մարդիկ, որովհետեւ նոյն րոպէում, երբ անիւը կանգ է առնում, նրանց տիրում է խորին թմրութիւն, նրանք քնում են, եւ անողոք անիւը դարձեալ շարունակում է իր արագ պտոյտը ...

Մեզ մնում էր մի հնութիւն եւս տեսնել եւ մեր այն օրուայ արշաւանքը դրանով պէտք էր վերջացած համարել, — այդ էր Մըհէրի դուռը: Միեւնոյն ժայռի երկարաձիգ շարունակութեան վրայ, ուր մենք տեսանք Զարխի – Ֆալակը, ժայռի արեւմտեան կողմում, քարի ճակատը քառակուսի ձեւով տաշուած է: Քառակուսին իր ահագին շրջանակի ձեւովը՝ դրան ճիշդ նմանութիւն ունի: Այդ դրան մակերեւոյթը, որ բաւական խորն է ընկած, ամբողջապէս ծածկուած է բեւեռագիրներով: Ժողովուրդը դրան կոչում է Մըհէրի դուռ: Այստեղ է Վանայ ամենաընդարձակ արձանագրութիւնը: Այդ քարեղէն դրան ետեւում, ժողովրդի աւանդութեամբ, իր ձիու հետ բանտարկուած է Մըհէր անունով մի անձնաւորութիւն: Այնտեղ ժայռի սրտումը, մի քարայրի մէջ, արգիլուած է այդ սարսափելի հսկան: Մի օր նա կը խորտակէ իր շղթաները եւ իր ձիու վրայ նստած, դուրս կը սլանայ քարայրից, վրէժխնդիր կը լինի իր թըշնամիներին, եւ կը մաքրէ Հայոց աշխարհը չարութիւնից ...

Այսպիսի մի առասպել միայն հայ մարդու երեւակայութեան ծնունդը կարող էր լինել: Նրա դարեւոր աննախանձելի վիճակը ստեղծել է նրա համար մի այսպիսի յոյս եւ ակնկալութիւն: Միհրը, կամ ժողովրդի բարբառով Մըհէրը, Հայոց արեգակն է: Այդ ամենահին աստուածը բանտարկուած է, եւ Հայոց աշխարհում տիրում է խաւարն ու չարութիւնը: Մի օր նա դուրս կը գայ իր արգելանից եւ կրկին լոյս ու արդարութիւն կը սփռէ Հայոց աշխարհում: Ժողովուրդը լեգենդական լեզուով ասում է այդ, ասում է եւ հաւատում է իր ասածին, եւ — սպասում է ...

— Արդէն յայտնուել է Մըհէրը... Բայց ժողովուրդը այդ չէ նկատում... ասաց ինձ Ասլանը, երբ ճանապարհին այդ աւանդութեան մասին սկսեցի խօսել նրա հետ:

Զ.
ՎԱՃԱՌԱԿԱՆՆԵՐ

Վերադառնալով Այգեստան, մենք վարպետ Փանոսին տանը չը գտանք. Նա մի օրով գնացել էր մերձակայ գիւղօրայքը: Ասլանը այդ մասին ոչինչ հարց ու փորձ չարեց, երեւում էր, որ նրան յայտնի էր, թէ նա ուր, կամ ինչ նպատակով էր գնացել: Գիշերը ես քնեցի սովորականից աւելի վաղ, որովհետեւ սաստիկ յոգնած էի: Բայց Ասլանը չը քնեց, այլ երկար նստած, մի հաստ թղթի վրայ ինչ – որ նկարում էր նա: Առաւօտեան ինձ ցոյց տուեց մեր տեսած բոլոր տեղերի պլաններըը: Ես ապշած մնացի: Զարմանալի յիշողութիւն ունէր այդ մարդը:

Այն առաւօտ Ասլանը բաւական լաւ տրամադրութեան մէջ էր գտնւում. այդ պատահում էր նրա հետ այն ժամանակ միայն, երբ մի որ եւ է նպատակի հասնում էր: Նա սկսեց մինչեւ անգամ ինձ հետ հնարքներ անել: Սպիտակ կատուն, որ սովորաբար առաւօտեան բոլոր տանեցիներից առաջ էր մտնում մեր սենեակը, եւ ողջունում էր մեզ, այն առաւօտ, հակառակի պէս, առաջ ինձ մօտեցաւ, քըքուեցաւ, մռմռաց, եւ իր ճապուկ պոչով իմ երեսը շփելուց յետոյ, մօտեցաւ Ասլանին:

— Հիմա նա էլ է քեզ մարդու տեղ դնում, Ֆարհադ, — ասաց նա ժպտելով:

— Ոչ միայն նա, — պատասխանեցի ես նոյնպէս ժպտելով. — այլ վարպետ Փանոսի ախոռատան ծառան եւս, երբ ինձ տեսնում է, ոտքի է կանգնում: Երէկ նա ինձ ասաց՝ «աղա»:

Ասլանը նոր էր լուացուել եւ սանտրւում էր, նա սանտրը ձեռին կանգնեց իմ առաջ եւ ասաց.

— Գիտե՞ս այսօր ո՞ւր պիտի գնանք:

— Երեւի, դարձեալ պիտի գնանք ծակերի մէջը մտնելու ...

— Ոչ, պէտք է գնանք Նորին Սրբազնութեան՝ առաջնորդի մօտ:

— Նրա մասին շատ վատ են խօսում:

— Այդ ես գիտեմ, եւ հէնց այդ պատճառով, պէտք է տեսնել նրան:

— Ասում են, նա կատարեալ չարագործ է:

— Երբեմն չարագործները շատ զօրեղ գործիք են դառնում լաւ մարդկանց ձեռքում: Պօղոսը նոյնպէս մի չարագործ էր, բայց վերջը քրիստոնէութիւնը տարածողների մէջ ամենանշանաւորը եղաւ:

— Իսկ Վասա՞կը:

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

Ֆիկարօ.— Քանի մը ձայներ կը բարձրանան այս խանինձախանչին մէջ, որոնց արձագանգը կամաց կամաց կը տիրապետէ դժգոհութեան :

Նախագահ Քոթիի ձայնը որուն. ազդարարութիւնը, իր ազնուութեամբ եւ քաջութեամբ թուական մըն է մեր հիմնարկութեանց պաշտպանութեան համար :

Զօր. Տը Կոլի ձայնը Օրիոլի տուած իր պատասխանին մէջ, այսօր (ուրբաթ) վճռական է. վտանգը հեռացած չէ (Փիէր Պրիսոն) :

Օռօռ.— Կարելի չէ որ ընկերվարականները անտարբեր մնան Նախագահ Քոթիի ազնիւ եւ եղերական կոչին : Կարելի բան չէ որ ընկերվարականները, ընդդիմադիր կեցուածքով մը, մերժեն որ զօր. Տը Կոլ իր հեղինակութիւնը տրամադրէ Ֆրանսային : Իրենց հայրենասիրութիւնը իրաւունք պիտի տայ Տը Կոլին, որովհետեւ, յստակ է թէ Տը Կոլը իրաւունք ունի : (Բոպէր Պոնի) :

Իւմանիթէ.— Երէկուան ամբողջ թատերգութիւնը կը ձգտէր հաւատացնելու թէ Տը Կոլը Մասիւն չէ եւ ուրեմն կ'արդարացուի սուր թեկնածութիւնը այն մարդոց կողմէ որ կը վախնան Մասիւէն : Պ. Տը Կոլի մեծամասնութիւնը Ազգ. Ժողովին մէջ կազմուած է հարիւր երեսփոխանէ եւ հինգ հազար վայրաչուներէ (Փիէր Քուրթատ) :

Քոմպա.— Պ. Քոթիի ուղերձը քաջութեան ելոյթ մըն էր :

Ժորժ Տէգրուեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Գահվէճեան, Ժաք Գահվէճեան, Տէր եւ Տիկին Փիէր Բիւքմէլ, Տիկին Մարի Համամճեան (Ամերիկա) սրտի խոր կսկիծով կը ծանուցանեն արկածալի մահը՝ իրենց կնոջ, աղջկան, մօր, քրոջ եւ ազգականին

ԶԵՓԻՒՌ ՏԷԳՐՈՒԵԱՆԻ

(Ջոհ՝ կառքի ցաւալի արկածի մը)

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս երկուշաբթի (2 Յունիս) ժամը 10–ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տիկին Գանճեան կը նուիրէ հինգ հազար ֆրանք Հայ Կարմիր Խաչի Ֆեսանվիլիէի օդափոխութեան կայանին, փոխան ծաղկեպսակի, Տիկին Զարուհի Պահրիի մահուան առթիւ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԼԻՈՆ.— Հայ Մշակոյթի Միութիւնը ժընեւ իր այցելութեան առթիւ Պ. Քուպեանէ եւ Պ. Պաչեանէ շնորհակալութեամբ ստացած է 11.000 Ֆր. իր ձեռնարկներուն համար :

×

Փարիզի Ազգ. Ընկերակցութիւնը շնորհակալութեամբ ստացաւ Պ. Արամ Զիլինկիրեանէ 10.000 Ֆր. իր եղբօր Նշանի մահուան քառասունքի առթիւ, ի նպաստ Մոնմորանսիի ծերանոցին :

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

ՎԻԷՆ.— Տիկին Գալայճեան իր զաւկին՝ Ռոժէի ապաքինման առթիւ երկու հազար ֆրանք կը նուիրէ Կապոյտ Խաչի կայանին եւ հազար Ֆր. Մշակոյթի Տան : (Ստանալ «Յառաջ»էն) :

×

ՊՈՐՏՕ.— Օր. Մարի Քէնտէրեանի ընդ. Պ. Յովսէփ Արզումանեանի նշանախօսութեան առթիւ կը նուիրեն.— Զ. Քէնտէրեան երկու հազար Ֆր. Մշակոյթի Տան, հազար Ֆր. Պորտոյի Կապ. Խաչին : Տէր եւ Տիկին Արզումանեան հազար Ֆր. Պորտոյի Կապ. Խաչին, հազար Ֆր. Կ. Խաչի կայանին, երկու հազար Ֆր. Մշակոյթի Տան : Կ. Վարդանեան հազար Ֆր. Պորտոյի Կապ. Խաչին, Վ. Վարդանեան հազար Ֆր. Պորտոյի Կապ. Խաչին, Պ. Քէնտէրեան հազար Ֆր. Պորտոյի Կապ. Խաչին, Ա. Քէնտէրեան հազար Ֆր. Մշակոյթի Տան, Պ. Քէնտէրեան հազար Ֆր. Մշակոյթի Տան, ոմն երկու հազար Պորտոյի Կապ. Խաչին :

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Ողբացեալ Տօքթ. Յակոբ Սիվրիհիսարլեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի ընկեր Գրիգոր Պաղտասարեան 3000 Ֆր., Պ. Արամ Թէրզիպաշեան, ընկ. Յովսէփ Օհանեան, Պ. Ժիրայր Մարգարեան, Պ. Սուրէն Յակոբեան 2000ական, ընկեր Յարութիւն Նիկողոսեան հազար, Թաղ. Խորհուրդ Պուլվար Օտոյի 5000 ֆրանք :

Ողբ. Մկրտիչ Տօլպաշեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի Տէր եւ Տիկ. Գրիգոր Պօյաճեան հազար ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Կիրակոս Մինասեան հազար, Մարտիրոս Աւոյեան 500 Ֆր. «Յառաջ»ին :

ՎԻԷՆԻ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

«Յառաջ»ի բաժանորդագրութեանց համար դիմել Պ. Կարապետ Տէրմոյեանի :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Պերճ Զիլինկիրեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Սերոբեան, Տէր եւ Տիկին Կազրիկեան, կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի եկեղեցիին մէջ իրենց ամուսնոյն եւ հօր ողբացեալ՝

ՊԵՐՃ ԶԻԼԻՆԿԻՐԵԱՆԻ

մահուան չորրորդ տարելիցին առթիւ : Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները :

×

Այրի Տիկին Թ. Գուլումեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի ԿԱՐԱՊԵՏ ԳՈՒԼՈՒՄԵԱՆԻ յիշատակին, Պոմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցիին մէջ, այս կիրակի առաւօտ :

Այս առթիւ Գուլումեան ընտանիքը 2000 Ֆր. կը նուիրէ Մշակոյթի Տան, 2000 Ֆր. «Յառաջ»ին :

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Այս տարի Հայ Կարմիր Խաչի Ֆէսանվիլիէի օդափոխութեան կայանի բացումը տեղի պիտի ունենայ Յուլիս 7ին, եւ ոչ թէ չորսին, ինչպէս նախապէս յայտարարուած էր :

Արձանագրուողներէն անոնք որոնք տակաւին չեն ստացած առողջապահական թերթերը կը խնդրուի ներկայանալ Հայ Կարմիր Խաչի կեդրոնատեղին, 15 բիւ Ժան Կուժօն, Փարիզ, երկուշաբթի եւ Ուրբաթ առաւօտները, ժամը 10–12 :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ներկայացուցչական ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջանի բոլոր ներկայացուցիչները Շաբաթ (Յունիս 7) ժամը 20.30–ին Սոսիէթէ Սավանթի Մէ սրահը :

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. ընկերական ընդհ. ժողովը կը գումարուի այս Շաբաթ, ժամը 20.30ին, «Համօ Օհանջանեան» ակումբին մէջ : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ ենթակոմիտէները.—

Արամ՝ Այս կիրակի առաւօտ :
Ընկեր Կարօ՝ Այս Կիրակի ժամը 15ին :
Նիկոլ – Դումանի՝ Այս Կիրակի ժամը15ին :
Թաքուլ՝ այս շաբաթ օր ժամը 21ին :

Այս ժողովները տեղի կ'ունենան իրենց սովորական վայրը :

Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը :

ԽԱՐԲԵՐԴԻ Հայր. Միութեան Վալանսի մասնաճիւղի ժողովը այս Շաբաթ իրիկուն, Պ. Սիմոնեանի սրճարանը :

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՄՈՆՄՈՐԱՆՍԻԻ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ՕԴԱՍՈՒՆ ՊԱՐՏԷԶԻՆ ՄԷՋ

Կիրակի, Յունիս 1 ժամը 15էն 22

Կազմակերպուած

ՓԱՐԻԶԻ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ

Գեղարուեստական յայտագիր, եւրոպական պարեր եւ զանազան խաղեր մանուկները զուարճացնելու համար :

Ներկաները պիտի գտնեն ճոխ պիւֆէ, առատ ըմպելիք եւ աւանդական «շիշ քէպապ» : Մուտք 100 ՖՐԱՆՔ

ԽԻՍՏ ԿԱՐԵՒՈՐ.— Անջատաբար, կէսօրուան բացօթեայ 200 հոգինոց ճաշ մը նախատեսուած է, որուն կրնան մասնակցիլ նախօրօք արձանագրուողները (անձ գլուխ 750 Ֆր. ճաշագին եւ մուտք) :

ՃԱՆՕԹ.— Շոգեկառք առնել Կար Տիւ Նորէն մինչեւ Անկէն, անցնիլ Անկէնի կամրջակը դէպի օթօպիւս, մինչեւ Կրօլէ : Թրէնի ժամեր.— առտուան 10.15, 11.13, 11.59, 12.17, կէսօրէ վերջ 13.54, 14.00, 15.00 :

Հիմնադիր–Տնօրէն ԳՐԻԳՈՐ ԹԵԻԱՆԵԱՆ

ՃԱՇԱՐԱՆ ԵԱՐ

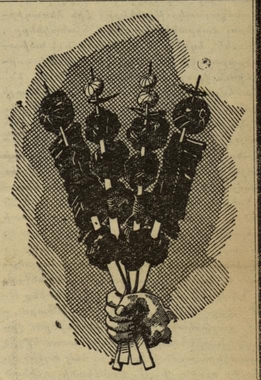
Ֆրանսական – հայկական եւ կովկասեան ընտիր կերակուրներ

4, RUE ROBERT-ETIENNE
(Rue Marbeuf) PARIS - 8e
TÉL. : BAL. 31-21
ՇԱՆ Զ'ԷԼԻԶԷԻ ՍՐՏԻՆ ՎՐԱՅ
Métro : F. D. Roosevelt

Հաճելի մթնոլորտ

Առաջնակարգ կովկասեան խորոված–ներ, «շաշլիք», «քարսքի»

Bar Américain

ETABLISSEMENTS

G. HAGOPIAN

Կ. ՅԱԿՈԲԵԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆ

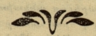
10 Rue du Caire, Paris 2. **Tél.: CEN. 78-44 et CEN. 66-96**

ՇԱՏ ՅԱՐՄԱՐ ԳԻՆԵՐՈՎ ԿԸ ԾԱԽԷ ՀԵՍՏԵՒԵԱԼ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐԸ, ՄԵԾԱՔԱՆԱԿ ԵՒ ՓՈՔՐԱՔԱՆԱԿ

ԿԵՐՊԱՍ ԷՆԹԵՐԼՈՔ INTERLOCK — ԿԵՐՊԱՍ ԺԱՔԱՐ JACQUARD
ԿԵՐՊԱՍ ՄԱՅ ԱՆԳԼԷԶ MAILLE ANGLAISE — ԿԵՐՊԱՍ ՄԱՅ ՍՒԻՍ MAILLE SUISSE
ԿԵՐՊԱՍ ՖԻԼ Տ'ԷՔՈՍ FIL D'ECOSSE

ԻՐԵՆՑ ԶԱՆԱԶԱՆ ՏԵՍԱԿՆԵՐՈՎ ԵՒ ԳՈՅՆԵՐՈՎ
ՇԻՆՈՒԱԾ ԵՒ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԱԾ ԹՐԻՔՈՅԻ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐ
ՎԵՐՋԻՆ ՆՈՐԱՁԵՒՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՎ

ԿԸ ԾԱԽԷ ՆԱԵՒ ՋՈՒՏ ԲՈՒՐԴԷ ԴԵՐՁԱՆ 2-28, 2-40
ՆԻՇԽԱՆ ԲՈՒՐԴՈՎ 1-26, 1-40

ՇԱՏ ՅԱՐՄԱՐ ԳԻՆ
ԵՒ ՎՃԱՐՈՒՄԻ ԼԱՅՆ ԴԻՒՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)